

2

MONUMENTA LINGVAE NECNON LITTERARUM  
UKRAINO-RUSSICARUM (RUTHENICARUM)  
a collegio archaeographico Societatis Scientiarum Ševčenkianae edita.  
VOL. VII.

---

ПАМ'ЯТКИ  
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

ВИДАЄ

АРХЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

~~~~~  
ТОМ VII.  
~~~~~

У ЛЬВОВІ, 1912.

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

ЛННБ України ім.В.Стефаніка



01154237 (N)



MONUMENTA LINGVAE NECNON LITTERARUM  
UKRAINO-RUSSICARUM (RUTHENICARUM)  
a collegio archaeographico Societatis Scientiarum Ševčenkianae edita.  
VOL. VII.

---

ПАМ'ЯТКИ  
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

ВИДАЄ

АРХЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

ТОМ VII.

У ЛЬВОВІ, 1912.

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

CARMINA HIEROMONACHI CLEMENTIS ZENOBIANI  
saeculo XVIII confecta,  
opera Vladimiri Peretz edita.

---

# ВІРШІ ЄРОМ. КЛИМЕНТІЯ

ЗИНОВІЄВА СИНА.

ВИДАВ З ПЕРЕДМОВОЮ

**ВОЛОДИМИР ПЕРЕТЦ.**

У ЛЬВОВІ, 1912.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

LIBRARY OF THE  
V. I. LUTSKYI  
MUSEUM  
Lviv

B-2286

72m

СЕРІЯ А. НІКОМОНОАОНІ ДІМЕНТИС ЗНОБІАНІ  
MUSA KENNETH W. 1947  
this contains of the XLI in the first part of the volume

ВІРШІ ЄРОМ. КАНММЕНТІВ

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКА ЛІТЕРАТУРА

ЛІВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА  
АН УРСР  
№

ВОЛОДИМИР ЛЕВІТІ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

ТОМ VII

Л. Львів, 1913

Видаток Наукового Товариства імені Шевченка

ЛНБ ім. В. Стефаника  
АН УРСР  
D149887

## I.

### Літературні згадки про Климентія. — Вартість виписок П. Куліша і Ол. Маркевича.

Кожний історик української літератури, особливо віршованя, не може прочити літературної діяльності письменника з кінця XVII і початку XVIII в. — ієромонаха Климентія, Зиновієва сина. Хоч сей письменник, на перший погляд, іде також традиційною дорогою віршописаня, уживаючи давно вже випробовані способи літературної творчости, проте помітно відзначаєть ся своєрідністю на мертвім тлі доби Руїни. Та щоб зрозуміти і оцінити літературну й історичну вартість віршів Климентія, потрібний є добрий та докладний коментарій, зладжений досвідченими знавцями доби; з часом вони, певно, зроблять оцінку сьому куріозному письменникови. Завданєм нашим було лише приготувати до друку твори старовинного українського віршовника і зібрати, о скільки вистачило на се наших сил, відомости бібліографічні та де-що для фільологічного студюваня віршів Климентія.

Література про Климентія — невелика. Збірник його творів спершу належав П. Кулішеви, що в „Русской Бесѣдѣ“ 1859 р., т. 5-й, надруковав простору статю про Климентія з численними цитатами з його віршів, — на підставі тексту рукопису, який доставив йому Шишацький-Іллїч.

Сю статю з незначними доповненнями Куліш передрукував в „Основі“ 1861 р. (за січень, ст. 159—234). Оцінку зробив Куліш виключно з погляду історичного, та ще й не без примішки публіцистичного завзятя. Відношенє до старовинної літератури, з осібна — до віршів Климентія, — вибачливо-зневажливе; Куліш виправдує недбайливість Українців що-до рідної літературної старовини: „въ провъщченномъ негодованіи мы называемъ ихъ варварами, которые не

умѣли дорожити былою жизнью и дѣятельностью предковъ; но когда глубже вникнемъ въ это, повидимому возмутительное явленіе, то увидимъ въ немъ безмолвный приговоръ, провозносимый временемъ надъ заблужденіями (sic!) человѣческими. Будь эти фоліанты — слово жизни, а не мудреное хитросплетеніе рѣчи, убивающее всякое свободное любопытство, — они бы сдѣлались источникомъ свѣта для грамотныхъ людей, и тогда, послѣ просвѣщенныхъ родителей, не были бы равнодушны къ ихъ премудрости наслѣдники ихъ книгъ“. Куліш ніби не добачає того, що кожна доба має власні естетичні ідеали і що розуміне суспільствомъ ріжнихъ річей не стоїть на тїм самімъ рівні. Відсутність правдивого історичного погляду доводить Куліша до такого загального і швидкого, але навряд чи справедливого вироку: „Намъ не жаль вистребленія цѣлыхъ рукописныхъ бібліотекъ, накопленныхъ кїевскими академистами, черниговскими и другими семинаристами; намъ жаль, что столько умственныхъ силъ и столько времени потрачено на труды, недостойные вниманія потомства (sic!) и чуждые потребностямъ его жизни“... — немов письменник повинен все брати під увагу потреби нащадків! Куліш є переконаний, що для літератури старовинна українська школа зробила більше шкоди, аніж користі, бо притлумлювала живе слово народа, „давая ложный взглядъ на высокое и чизкое въ содержаніи и формѣ поэтическихъ произведеній“ (ст. 160—161). Отже природним було б сподівати ся від Куліша і до Климентія такого ж самого суворого відношеня. Але Климентія врятовала від осуду його (можливо припустити — несвідомо) „попытка вывести поэзію въ-подъ академическихъ сводовъ на открытый просторъ, въ живой народъ“ (ст. 161). Видобуваючи біографічні натяки з віршів, Куліш подає характеристику їх складача, зазначаючи, що він в своїх творах віддає „безусловную дань своему воспитанію и времени“. Далі іде характеристика відносин Климентія до проявів сучасної йому науки на підставі його віршів, з додачею таких сентенцій як напр.: „Мечты его о другомъ полѣ оскорбительны даже для насъ, мужчинъ“ (ст. 191) або: „Мазепа строилъ храмы за храмами и въ то же время предавался необузданности страстей своихъ“ (ст. 170).

Статья Куліша про Климентія мала, по думці автора, — „кромѣ своего критико-исторического обзора, служитъ замѣною и самой рукописи Климентія“... (ст. 207). Але треба зазначити, що в ній уміщено не більше як третину віршового матеріалу, що міститься в рукописі. Якість цитат Куліша вияснюють уже власні його слова про способи виданя віршів Климентія: „Считаю необходимымъ из-



мѣнять его (с. т. Климентія) правописаніє сообразно произношенію українському (якому? — XVII-го в. чи XIX-го? якої території?... В. П.). Образцомъ служила Климентію орфографія церковныхъ книгъ, которыя читалъсь и до свѣхъ поръ читаются непереучезыми Украинцами по законамъ народной фонетики. (Напримѣръ, слова свѣта отъ свѣта Українець читасть: світа одъ світа). На этомъ то основаніи я ввожу въ стихи Климентія собственное украинское правописаніє (какъ и въ другихъ изданныхъ мною книгахъ). Мѣста, въ которыхъ онъ впадаєть въ церковнославянизмы и полонизмы, оставляю безъ перемѣны, какъ напримѣръ окончаніє -лѣ вмѣсто -кѣ, которое онъ также иногда употребляетъ, но, очевидно, по привычкѣ говорить не тѣмъ языкомъ, которымъ писалъ“.... („Основа“, 1861 р., січень, ст. 166; пор. „Русская Бесѣда“, 1859 р., V (кн. 17-а, ст. 86—87).

Дійсно, порівняне деяких з виданих Кулішем виривків та рукопису стверджує те, що висловив сей перший його дослідник: зам. ы знаходимо и, зам. ꙗ — і; але поруч з сими чисто орфографічними поправками помічаємо також значну кількість умисних чи неумисних перемін; напр. в віршу 38-м — сѣ чєго замість рукописного з'чєго; наслідокать зам. насл'ѣдство-к'ѣт'ѣ; о тое зам. тоє і т. п. Куліш, як се видно з детальнішого порівняня його виданя з рукописом, змінював не тільки форми слів, але й самі слова, аби догодити своїй ідеї — відтвореня „народного“ образу мови Климентія, — хоч сей, здаєть ся нам, розмовляв в дійсности швидше книжною, ученою мовою, котра й відбила ся в його віршах, аніж живою народньою — „мужицькою“, якою він погорджував так само, як і його сучасники, зачеплені шкільною наукою та товариськими зносинами з „письменними“ людьми.

В тім самім 1859 р., коли заявила ся перша статя Куліша в „Русск. Бесѣдѣ“, зацікавив ся рукописом також Оп. В. Маркович та зробив з неї численні виписки, що почасти доповнюють ті відомости, які подав про його Куліш. Виписки Марковича містять приблизно стільки ж віршів, скільки й у статі Куліша. Але вартість сих виписок, — їх опублікував в 1908 р. В. Доманицький в „Записках Науков. Тов. ім. Шевченка“ (1908 р., кн. I, ст. 51—126), — значно зменшуєть ся, коли придивити ся до того, що опублікував Доманицький. Маркович ще недбайливіше відніє ся до сього пам'ятника старовини: він не лише транскрибував Климентія по теперішньому (зам. ходилѣ — ходилѣ, зам. моглѣ — мѣг, зам. приймѣєтѣ — приймѣє, зам. же — цю), — але ще й списував текст дуже неохайно, змінюючи слова та часом викидаючи де-що з оригіналу,

часом додаючи своє. Візьмемо першу-ліпшу його виписку (надрук. Доманицьким на ст. 54) з вірша 293-го: в першій же рядку пропущено слово сѣй; на ст. 55-й зам. чтѹщыѣ — чтѹщѣ, зам. сѣѹк — сокї. В виписках з вірша „О зегарѹ“ (N. 17) зам. выкїѣеткѣ — выкїѣеткѣ, зам. смѣртныѣ — смѣртнымѣ, зам. не вкѣмы что — не вїдаемо що.. На ст. 66-й, в виписці з вірша N. 29: зам. корзѣй — корзїй, зам. крѣтомѣ — хрѣстомѣ і ин.; на тій самій ст. 66-й з вірша N. 31, „На кого хто пеню лїзеткѣ, гїршкѣ ножа рїжеткѣ“, — злиті два вірші (пор. нижче, в нашій виданю, ст. 14), зам. не жели — нїжкѣ. На ст. 100 в вірші N. 239 „О нестановкїхъ зимахъ“ додано в першій же рядку зайве то; зам. зкытныѣ — зкитнѣ; зам. аж — а; зам. сокѣ — сѣкї, зам. пѹдковатѣ — подковатѣ, зам. колѣлкѣ — колїкѣ, зам. поспѣшилѣ — поспїшнїкѣ і, на решті, — в два рядки:

„Бо хочѣ снїгѣ бѹваеткѣ, да не замѣрзаеткѣ,

„А замѣрзнеткѣ, то о снїгѣ труднѣ“...

— злиті не більше й не менше, як аж три вірші оригіналу (див. наше вид., ст. 144).

Згаданого, здаєть ся, вистарчає для характеристики вартости виписок Марковича, котрий робив їх похапцем і мабуть без жадного наміру віддати буквально оригінал. У всякім разі виписки Куліша — ближчі до останнього, хоч і грїшать вище зазначеними помилками.

Так стояла справа протягом довгих років: історикам літератури знані були тільки виписки Куліша 1859 і 1861 рр., а від 1908 р. — виписки Марковича; самий же оригінал, ще далеко не вичерпаний згаданими авторами, — зник без слїду.

Марно деякі історики української літератури сїлкували ся добути оригінал. По 1874 р. слїди його гублять ся: віршів Климентія не знає ані проф. Н. И. Петровъ, автор „Очерковъ исторїи украинской литературы“, 1884 р., ані проф. О. Огоновський, ані проф. Н. Дашкевич, котрий в знанім розгляді праці проф. Петрова („Отчетъ о 29-мъ присужденїи наградъ гр. Уварова“, ст. 106) кількома словами торкаєть ся діяльности ієр. Климентія, повторюючи властиво гадки Куліша: „Какъ извѣстно, — писав проф. Дашкевич, — общенародная идея, которою были проникнуты лучшие люди Украины въ періодъ борьбы противъ польскаго утѣсенїя, потомъ уступила мѣсто шляхетскимъ идеямъ, которымъ поддались и козацкая старшина, и монахи, и книжники. Господство козацкой старшины надъ посполитыми оправдывалось ссылками на св. Писанїе. Выраженїе

такихъ воззрѣній дошло до уродства у нѣкогого стихотворца Климентія...“ — от і все.

Остільки ж злегка торкаєть ся віршів Климентія автор найновішої „Історії українського письменства“ (1911 р.) С. Фремов, зазначаючи, що „схоластична школа без ліку „піітів“ наплодила, але вони ніякого (sic!) впливу на розвиток рідного письменства не мали і здебільшого всі пішли в непамять. Коли ж випадково час донесе до нас імя якого небудь такого віршописця, то з здивуванням і жахом дивишся на цього виходця з такого далекого й незнамого світу“. Таким виходцем уважає д. Фремов і Климентія, цитуючи його вірші про катів і далі зазначаючи погорду, яку помітно у Климентія до простого люду (ст. 101—102). Але ж для фільольога, історика літератури і для історика звичаїв — те як раз і має цїну, що дивує й жахає теперішнього критика — естета та публіциста.

## II.

### Опис рукопису, що містить вірш Климентія. — Зміст його.

Рукопис, що містить вірші Климентія і зібрані ним приказки, очевидно — автограф. Він знайшов ся три роки перед тим, коли саме С. І. Маслов взяв ся до систематичного опису рукописів бібліотеки Університету св. Володимира у Квїві. Мабуть сей рукопис надіслав П. Кулїш на виставу річей старовини при 4-м Археологічнім зїзді в Квїві і він за браком зголошення з боку власника його про поверненє, став власністю Університету, де й переховуєть ся від 1874 року.

Про нього згадано в „Обзорѣ рукописей бібліотеки Имп. Унив. св. Владимира“ 1910 р., уложенім С. І. Масловим, на ст. 5—6 і 19 під № 73 (193). Зовнішній вигляд рукопису: написаний на папері, пожовклім від часу, чорним атраментом, з киноварю, якою звичайно написані початкові букви заголовків і першого вірша, а також приписки на маргінесах, що вказують на порядок віршів того самого змісту. Папір дуже незначно лише заховав слїди водяних знаків: на к. 57, 76 і ин. — де-що подібне до пів-сфери з вписаними подобнами людських постатей, на к. 58 — ніби основа корони або тіяри з трьома кружками на борті, на к. 68 — щось подібне до краю гербової тарчі, на к. 169 — контур звіря, що нагадує коня. Всі ті частини знаків містять ся на краях карт коло хребта рукопису і тому утруднюють деталїчне дослідженє.

Розмір сторїн у теперішнім їх виді (рукопис обтятий був при оправі в новий пергамент Кулїшем) — 14,5 × 18 см. Письмо — ха-

рактерна українська скоропись, яку вживано було в рукописах 1690—1710 рр., досить виборна навіть в очевидних чернеткових уступах, напр. кк. 114, 199, спід. ст. і вн. Очевидно рукопис складав ся протягом кількох років, при чім частина (можливо — до 90 к.) була написаною або переписаною давнійше; наступним заходом — друга частина, до „Приповѣстей“, що займають кк. 200—269 сп. ст.; подекуди, мабуть на пропущених спочатку порожніх сторонах, були пізнійше, але все-ж рукою Климентія, повисаювані вірші світлішим атраментом. Всього в рукопису було понад 330 карт. При опрацюванню Куліш додав наздогад порожні карти там, де були видрані або порозгублювані. Таким чином бракує в рукопису: перших 1—3 кк., 20—23 кк., 170—173 кк., 178—179 кк., 182—183 кк., 228—233 кк., 292—293 кк., 305—308 кк., 310 к.; можливо, що де-скільки карт загублено й по к. 321, останній з цього перехованого до наших часів рукопису Климентія. Куліш додав у кінці порожні кк. 322—336. Можливо, що він сподівався відшукати другий список віршів Климентія і, за допомогою його, реставрувати й доповнити свій.

В наведеном нижче тексті віршів на властивих місцях вказуємо всі приписки й поправки, зроблені пізнійшою рукою. Склад збірника такий:

- кк. 4—199 сп. ст. — вірші, перераховані в поданім оглаві;  
 кк. 200—261 сп. ст. — „Приповѣсти [: ѿко те<sup>ж</sup> Прислѡ-  
 вѡа :] Пѡсполѣты, ѡ ѡзвѣкою ради скорѣшого (: якокого слѡва :)  
 Пѡиска<sup>а</sup>, новосокрѡвѣшѣа спорѡжѣнныє : ѡ здѣ положѣнныє, для  
 розны<sup>х</sup> потре<sup>к</sup>. Кѡторы<sup>х</sup> заживаютъ в рѣчахъ слѡшны<sup>х</sup> право-  
 слѡвны<sup>х</sup>“. Поч. „ѡ. ѡбы мѡцъ на менѣ свѣтѣвъ, ѡ\* свѣзды хо<sup>т</sup>  
 ѡ такъ (\* ѡ свѣзды коло<sup>м</sup> по<sup>б</sup>ю — додано пізнійшою рукою);  
 кк. 262—269 „Наѡка ѡсобна<sup>а</sup> з ты<sup>х</sup>же Приповѣсти“, зде  
 люде<sup>мъ</sup> млѡдымъ<sup>к</sup> положѣна ѣст<sup>ь</sup>“. Поч. „Кѡли вродѣса, тѡ  
 ѡ вѡд<sup>а</sup>са“... Приповідки розміщені по азбуці.

К. 269, сп. ст. „Рахѡва дрѣва<sup>м</sup> розны<sup>мъ</sup> ѡкъ на все-  
 лѣ<sup>н</sup>ной мнѡго ѡврѣтаѣса“. Наводимо сю замітку в цілостві:  
 [: Кѡ<sup>к</sup>о знѡлѣ<sup>м</sup> ѡ чѡвѡлѣ<sup>м</sup>, то<sup>к</sup>о ѡ написѡлѣ<sup>мъ</sup> :]

- Дѡвѣна Гравѣна Рѡвѣна Вѡвѣна.  
 Гѡснѣна Клевѣна Тѡрнѣна Вѡшнѣна.  
 ѡлѡна. Малѡна. Калѡна. Ёзына. Лѡзѡна. Бѡзѡна. Бѡѡна.  
 ѡлѡшина (Грѡшѡна) Шѡпшѡна. Грѡшѡна. Крѡшѡна.  
 Лѡцнѡна Бѡчнѡна. Глѡднѡна. Свѡднѡна. Слѡвнѡна.  
 Лѡпнѡна Тѡснѡна Ївнѡна Їл<sup>а</sup>мнѡна  
 Кѡдрѡна Пѡвжнѡна.

Іворына Сокорына Ісеніна Івлоніна Черешніна  
 Дарына Тополіна Гордовіна. Березьна.  
 Осычна Берестына Смородіна Такужына  
 Шелюжына, Купарына, Цыпрына.  
 Ілакець, Фині<sup>к</sup>, бросвіна (?) помара<sup>ч</sup>ць, смо<sup>к</sup>віна<sup>1</sup>)  
 (Купарыс<sup>к</sup>) Клекочка Ор<sup>к</sup>х<sup>к</sup> коло<sup>к</sup>ки<sup>к</sup>. Ягрі<sup>к</sup>  
 Шоквіца. Жосты<sup>к</sup> Смерека Рокіта.

кк. 270—321 сп. ст. — знов вірші, зазначені в оглаві.

В дальшій выкладі ми матимемо на увазі лише самостійні твори Климентія, — його вірші. Що-ж до зібраних ним і доданих продовжувателями його рукопису приповідок, то річ про них буде окремо в заміреній нами праці про старовинні збірники приповідок, головню — українських.

### III.

#### Біографічні відомости про ієромонаха Климентія, видобуті з його творів.

Наш автор так називає себе в віршу 285-м (ст. 170 нашого виданя): „ІЄРОМОНАХ КЛИМЕНТІЙ ЗЪНОВІЄВ СИН“; — ті слова вийдуть, коли зложити великі букви, написані цвноброю в оригіналі сього вірша. В своїх творах Климентій охоче розповідає з риторичною многомовністю про найріжнородніші річі, але про свою особу не подає майже ніяких докладних біографічних відомостей. Щоб ближче познайомити ся з сим письменником, доводить ся уважно перечитувати його вірші та вихоплювати розкидані в них то тут то там натяки, котрі можуть характеризувати автора з ріжних боків, — як письменника і як типового представника поглядів доби Руїни.

Людину пізнати можна не стілько з сухих зовнішніх фактів її біографії, скілько з її думок, вчинків. Нижче ми позбираємо думки ієромонаха Климентія, а чытач з комбінації їх матиме спроможність сам уявити образ сього літературного діяча.

Подібно до багатьох своїх сучасників Климентій, Зиновієв син, почав свою освіту в людській школі, яка збирала в своїх мурах представників ріжних клас тодішнього суспільства, переважно ж бідаків. Климентій, здасть ся, добре знав жите бідних школярів, —

<sup>1</sup>) Сей рядок вписаний дрібною блідою скорописю, очевидно — пізнійше і иншою рукою.

про се догадувати ся можна з його „нищенского вірша“ (N. 61), що підходить і манерою, і розміром, і змістом до тих віршів, котрі опубліковав д. Возняк та я: такаж сама іронія, іноді — ординарне блазенство, крізь яке проглядає гірка доля стародавнього школяра. На іншим місці Климентій описує жите бідних школярів, обстаючи за їх, коли вони крадуть дрова, та радячи міщанам давати для школи опал (N. 264). Сердечне зворушенє викликають слова Климентія, з якими звертаєть ся він до школярів: „Нищє дїтки, хоч ви нищети терпїте, а доставать, або теж — красти, ся не вчїте; бо то злая реч велми зостаєт на світї: хто крадет, то не живєт той в долгїє лїти“, — бо злодїї кінчать своє жите на шибеницях...; „а ви з малих лїт собі цноти заховуйте и балакарам своїм покорно вслугуйте; і яко учителей своїх во всем слушайте, а їди на злоє учат, то хоч і не слушайте...“ (N. 343). Цїкаво зазначити, що — певно в дуї часу — для Климентія — „школа всяким странним дом єсть волний“ (N. 264). В однім віршу Климентій покликуєть ся на „лекції“: „бо і в лекціях пишуть, — хто богат, той всім брат, а хто нічого не маєт, того ніхто не знаєт“ (N. 113). Мабуть він розуміє тут властиво не скрипти викладів, а списки *adagiolum*, приповідок, які звичайно додавано до викладів риторики — *ad orationes adornandas*.

В школі отримав Климентій мабуть і де-які фільольогїчні відомости як також звичку величати ся знанєм мов та умїнем підшукувати синоніми, — напр. в заголовках віршів: „О тєслях, або теж о плотниках по московский, а о деїлїдах по литовский“ (N. 173), або: „О копающих колодязї глубокие, а по лядзкий студнї, іли по славенский студенцї“ (N. 188); „О муровщиках..., а по московский о каменщиках“ (N. 187); „О банях, то єст о лазнях, або теж по литовский о милнях...“ (N. 248); в однім віршу Климентій подає досить докладне поясненє значїня слів — „скот“, „бидло“, „бєстїя“: „скот“ — се рогатий „товар“, — воли, корови; „бидло“ — конї, а „бєстїями“ треба називати вовків, псів, лєвів і инших звїрів, мяса яких хрїстіяни не вживають.

Мабуть в наслідок умов житя ієр. Климентїєви доводило ся в молодім віці багато хорувати на трясавицю (пропасницю) і инші хвороби. Дуже характеристично описує він приступи трясавици: „Трясавичная немощ велми єст дивная...; студеность бо збитную людем приношаєт, а послїжде в малый час в огонь ввергаєт. А мордуєт же кого през дний два і чрез день, а іногда биваєт, же і на всякий день. І єст іний в немочи той обжирность маєт, а іному хлїб і все ся осоружаєт, — тилько все будєт воду або борщ глушити, або, мовлю, пити як в лазнї на пїч лити. І на завтрий день єродзє

на голову хорієт, аж чоловік що чинить не доразумієт...“ — „і віршопис сей много того з младих літ дознал...“ (N. 358). Хорував наш автор і на зуби (N. 359) і на біль голови (M. 360)... „Автор сий людзкії всі немощи познал, кром, Бог вкрил, параліжних, французких не взнал і кром вломностей состав і хоробісних зліїших; еднак,“ — зазначає він, — „побіденнійший над всіх людей бідніший“ (N. 359). В иншій віршу Климентій корить себе й всіх тих, що, як і сам він, за-молоду не шанували свого здоров'я: такі люди-ще в цвітї віку, а вже „міють немощ престарілу... і уже як старіє дідьща хрипають, що аж згола у собі здоров'я не мають...“ — „і писатель сих віршов кріпко того дознал, і, що міло на старост бѣти, о том не знал“ (N. 250). Доводило ся Климентієви уживати й ліки (N. 207) й кров пускати: „і аз віршописец сей колком літ заживвал пущать кров і малую помощ тим дознавал; і, не міючи полєв, мусієм престати“ (N. 249). Скептично ставить ся Климентій до лічення, — адже „ліченням конем юж ся не нароби“ (N. 249). В віршах про лікарів він признає, що сї останні мало допомагали йому, і, повторюючи улюблену приповідку — „тилкож на ліченом не наїздить ся конї,“ — додає: „трафляло ся тих лікарств заживати і мні;“ та краще обходити ся без лікарів, — без „мудрих докторов“ і „немудрих цілурьков“ (N. 207), — бо, коли Біг смерти ще не дає, лікар, певно, допоможе; а прийде кінець, то й жаден лікар вже не порятує...

В віршу N. 366 зустрічаємо ніби натяк на те, що Климентієві доводило ся бувати й на морю: „хто неумієт Богу молити ся, треба на море тому пустити ся: там, — як фортуна вітрная прилучит, — і неумілих молитись научит; тогда й гріхи свої вспомятаєт і в молитвах всіх святих ізчитаєт...“

Перед вступленєм до духовного стану Климентій, подібно до багатьох своїх сучасників, був писарем, про що розповідає сам в віршу N. 346: „і сей віршопис мїєт к писарям горливість, бо і сам тим бил, знаєт тую долегливість,“ а тому добре описує утяжливість писарської праці: „писарское діло, — хоч то не ціпом махати, — да голову горш ціна тяжко часом вертати,“ — бо треба писати уважно, пильнуючи за змістом того, що пишеш; постійне й довге пересяжуване за писанєм — утяжливе й для очей, і для плечей, і для грудей; писареві не-раз доводить ся не спати й ніч і дві; для писарства — „хоч не треба булави, тїлкож еднак потреба доброй і голови.“ Таку голову, без сумніву, мав Климентій, що був людиною добачливою, не дурною та до того посїдав прегарне скорописне письмо і здібність оповідача. Ся здібність, як також уміє складати вірші

не забезпечили одначе Климентієви тихомирного, спокійного життя. В автобіографічному віршу про скорботи й радість (N. 95) він скаржить ся: „В розмаїтих випадках і писець сей бивал, аж ні от кого часом надєжди не мівал, тїлько на Бога муїл скорби возвертати і того єдиного о поміць благати.“ Далі, в в. N. 98, Климентій дивуєть ся „меланколичним“ людям: „іному і добре ся поводить, а он, нїт відома чєго, смутить ся“, — не дивлячи ся на роскоші й богатство... „Іди б добрие і мнї Бог давал повоженя“ — зазначає Климентій — „нігди бим даремного не познал смущєня; аже і поневолї мушу я скорбіти, що не могу контенту ані мало мїти.“ Як людина старого вихованя та причетна до церковного життя Климентій добре знає працю співців церковних і описує її тягар: „Крилошане особним трудом ся труждають, їди в церквах божїїх співають і читають; а особливе треба рано вставати і в церкв на утрєню пїлю поснішати“; простий робітник може підчас праці відпочити, „а на набоженстві юж трудно спочивати, — їди читаєт, співаєт, нїлзя одпочивати і треба всім жили добре ся надувать, жеби гортан мога гладко і голосно співать. Треба ж часом для сили чим ся і посильт, меновите, — хоч невчас горїлки ся напить“ (N. 340). Від такої тяжкої праці співці часто хрипнуть; але ся хрипавка, на думку Климентія, буває не від натуги, — вправа тїлько удосконалює співака, — та й не від горїлки, що випито „невчас“, але в наслідок підступів „врага“ (діявола): „бивает от врага того болш, так ся мнї видить, же враг проклятий добра жадного ненавидить; ненавидить і того, хто хоч мало співаєт і з щиростю гортаню своєю ся труждаєт“ (N. 341).

Писарка і співи на крилосї були мабуть тим шляхом, яким Климентій дійшов до священства. Мені здаєть ся, що не відразу зробив ся він монахом, але під примусом обставин, про які читаємо в віршу N. 298: там він, висловлюючи своє найбільше невдоволенє, скаржить ся на те, що понам не можна вдруге женити ся: „хто той закон взаконил — ми не знаєм, тїлько тому ся кріпко, кріпко удивляєм.“ Коли, зазначає далї Климентій, молодий удовець-піддійде до блудного згїршеня, то се буде провинною не його, але того, хто уложив такий закон про одноженство духовенства. Як на приклад можливости обминути так суворий припис, Климентій вказує на той випадок, коли митрополит Варлаам Яєвський поблагословив священника-другоженця відиравляти службу божу на підставі дозволу — „патєнта“ — від чотирох вселєнських патріархів (випадок — рідкий; але другоженці-священники на Україні-Руси в XVII—XVIII вв. — явище не дуже надзвичайне). В сїй палкій оборонї права



священників-удовців на другий шлюб почуваєть ся дуже велика особиста зацікавленість автора; сей здогад підпирає дальший зміст вірша N. 298, де Климентій заздрісно заборонює удові-попадї брати другий шлюб: „А ти, попаде, замуж іти нїт не важ ся да в черниці постригтись з розсудком отваж ся, — ложа священническа не скверни з мужиком, да не ударит тебе злий ангел кулаком...“ (sic!).

Можна догадувати ся, що Климентій був священником і завчасно овдовів; з тої пори почали ся його пригоди, про які оповідає він в цілім рядї віршів. Особливо виразними автобіографічними обставинами натхнений, певно, „вірш вторий о мятежном житїї“ (N. 78), де Климентій сваржить ся, що нїде йому подїти ся: не дають злі вороги навіть про Бога подумати. І він голосить до Бога: „токмо сам, Промислнче благий, дай пожити, і не дай мнї душі грїшной погубити.“ Сей вірш — дуже короткий і позбавлений риторичних оздоб: можна думати, що він написаний в ту тяжку пору життя Климентія, коли він, як се ми гадаємо, зробив ся удівцем-священником, хоч не бажав ще кинути світське житє та вступати до монастиря.

Але ж оминути монастир не можна було і, здаєть ся, Климентій дуже за-молоду став монахом. В віршу N. 99 і ин. виявляє він докладну ознайомленість з монастирським житєм та з утяжливістю сього життя для бідних іноків: в заголовку сього вірша він остерігає „вступаючих з роскошей світових людей богатих во убогое і нищетное житїє іноческое“, „жеби не скорбіли і не кляли ся напотом, не призапасивши... іміння, спрїч вещей, і яденія, і питія, і грошей найпаче, — їди ж і во іноцех без імінія трудно і велмирудно, паче ше прежде богатство імуцим...“

В монастирі Климентієви, як людинї письменній, що знає церковну службу, відразу знайшли дїло, — в віршах NN. 229, 230, 231 він полишив слїди своєї участі в монастирських чинностях, можливо — на ріжних посадах. В N. 230 знаходимо науку монастирським „трапезним новопостриженним“, цікаву з погляду історії побуту, що закінчуєть ся порадою келареви та трапезному — жити в приянії, бо — „рука завше руку миеет“; в N. 231 — мова про „канархистрів“, в N. 229 — про крилошан, особливо про „збитне трунок горїлчанїй заживающих і на утрєнях в церквах не бивающих.“ Для характеристики поглядів на річи у Климентія і монастирських його товаришів наведемо кілька рядків: „Не дивно ест горїлку крилошаном невчасе пити, але найдивнїйш в перкві утрєні неопустити, бо за службу Божию не так старшії карают, а за неспритомность утрєннюю не пропущают... а так, братіє, паче до утрєнь ся спїшімо,

хоч часом, ложа ся спати, і горілки напїмо. Бо трукковим людям трудно і не випивати, жеби на голос і на веселость здобувати; і прибудет охоти до всего, писець сей сам знаєт, і ж то таковий обичай і собі маєт..." В сих умовлянях — учащати на заутреню, хоч би й не проспавши ся по п'ятиці, — та в виправдуваню й зізнанях автора чуєть ся відголос живої дійсности.

Климентій, що був людиною товариською та й не ворожий тому, щоб провести з приємністю час за чаркою з письменними людьми, невдовзі добре пізнав червече житє і довідав ся, — коли не знав ще доти, — що й се житє не несе лише радощів. Він добре бачив хиби не тільки свої власні, але й братії, а найбільше терпів від „злих сожителєй“, яким присвятав вірш N. 351, „яко іногда бивает алий сожитель в келїї і пакости многїї творит другому..." Сей сожитель „будет бо вїм другого во всем осуждати і ложно злими діли того обношати“, та й взагалі ненавидитиме. „А хоч і писано, же в куці жити добро“, — міркує Климентій, — „але з злим сожителем згода жити не добро“. Особливо досадили йому якісь вороги, від яких ані хрестом відхрестити ся не можна, ані просьбою, ані погрозою позбавити ся (N. 29).

На ціли червечого житя і ідеал його Климентій має дуже піднеслі погляди; але досвід житя розбив віру в можливість здійсненя ідеалу... Чернець повинен аж до смерти не кидати свого монастиря та перебувати весь час в нїм (N, 350); але, виводячи з того, оскільки добре зналим було йому мандрівне житє „волочашого ся чернця“, можна гадати, що і Климентієви також довело ся жити дуже не згідно з зазначеними вимогами. Згадуючи про чернців, Климентій надто уважно та многомовно розповідає якраз про „волочаших ся чернців по містах, по шинках і по корчемних дворах“ (N. 55). В ознайомлености автора з житєм їх та взагалі в словах його почувать ся особистий досвід і спостереженя. Він виразними рисами малює мандрівних чернців і в кінці каже про себе: „і аз пишущїї сїє тож негдїсь провандровал ся... і внят беззасорно стал в монастир поспїшати і в нем по давнему з ласки божой і старших пребивать“, „бо“ — каже він далі, — „лучшей на єдном єсть місцу стокрот жити і в обителї святой безропотно служити“, бо ж монахови — „волочити ся безпутне барзо непригоже“ (N. 55). Не дивлячи ся на свій осуд охотників до мандрівок, сам Климентій, — коли зібрати розкидані по його віршам дрібні згадки, показуєть ся якраз таким мандрівним чернцем: тільки житє мандрівника могло дати йому таку велику кількість відомостей, такий богатий матеріал для його спостережень.

В віршу „о куховарках, що по містах вареное продавають“ (N. 137) почувать ся досвідченнй мандрівник — не лише по українським землям, але й по чужим: „в лядзках і в литовських краях продавають хліб і страва, і карчми по шляхах з всіми вигодами мають, аж гостевн бивает вшелякая вигода, коням харчи і самим пивом і медом охолода.“ Тут все уряджено для вигоди подорожніх; „а тут в нас (на Україні) разві звичай той по містах валечних, як то по стародавних городах столечних; а в малом місті гостю ні питай поживити: їди б ся замешкал, то могл би душу уморити,“ бо тут — „стравами гостям не вигожають, а — що горшей, — же і хліба не продавають“ (N. 137). Кажучи „о часах погодних і о непогодних“ (N. 238), Климентій згадує „подорожних“ людей, яким підчас доброї погоди — „безскорбна дорога“, а підчас негоди — і коням тяжко, і людям марнованє часу, і харч дорогший, — та молисть ся, щоб Бог „подавал безведрность мірно, жеби християнський род не тужил безмірно“. Подорож була особливо утяжливою, коли відбувала ся „per pedes apostolorum“ — звичайним для бідного монаха способом. Автобіографічний характер мають у Климентія згадки про ворогів подорожніх — псів. Благословен той дім, — каже Климентій, — де нема псів; „а где в котром дому пси в кого пробувають, того там вшелякіє люде проклинають: „бодай вам, — мовят, — з псами нітди не било добра, же не мощно промвнуть без палци двора; бо пси і потайннї часом в кого бивають і, — щоб дябли побрала їх! — людей кусають...“ В кінці Климентій „людям честним держать псов не поражает...“ (N. 225). Він не лише осуджує пристрасть до псів, що була модною в його часи, але уважає хибною навіть думку про те, що пес — добрий сторож: „грїх ест в bestii збитне ся кохати і в ней надію будто в бозі полагать..., бо пес не встережет, їди бог не заступаєт“ (N. 224), а крім того — через псів проклинають люди. Звичайно, всі звірі сотворені на потребу і ужиток людини; алеж — „хто в псах кохает ся — сам ему ся ровняєт“ (N. 224). Видно Климентієви не-мало доводило ся терпіти від псів! І се трапляло ся, без сумніву, саме тоді, коли він підчас подорожей мусів збирати милостиню на прожиток.

Милостині та добротинцям, що подають її, присвячує Климентій аж шість віршів (NN. 64—69), на що не можна не звернути уваги при збираню біографічних відомостей про автора. Очевидно, справа, про яку іде річ, дуже близько зачіпала й самого Климентія, коли він згадує про неї так уперто. Так напр. в N. 66-м чистю по-жебрацькому звертаєть ся автор до Христа: „Совітуй же

Ім, Спасе, да милость нам твєрят і любов, угодную тобі, к нам отворят; а ти їм за то царством небесним нагороди, а зде прежде на земли от скорбей свободи“; в N. 68 молить ся за подаючих милостиню; те саме, в де-що инших виразах, в N. 69-м; в N. 67-м радить добротинцям подавати ялмужне оглядно, — не „много могущим“, а „неимущим“; вірш „о людех милостивих..., творящих ялмужну“ (N. 65) він кінчить так: „Благодїтелем нашим, Боже, нагороди і от скорбей временних і вічних свободи...“ — се звичайна жебрацька приспівка, яку Климентій повторює механічно (пор. N. 66). З особливою прихильністю згадує він тих, що подають милостиню: „ми же повсегда за тих Господа благаєм, от котрих милостиню іногда приймаєм“ (N. 65). Сам не-раз бувши в становищі страннього, Климентій дуже вихвалює „страннолюбних, то ест приїмуючих странних в доми свої і припокоеваючих любезно“: „кто странних і убогих в дом свой приїмуєт, той собі покой вічний в небеси готуєт...“ (N. 64).

Климентій сам зазначає, що книга його написана не відразу: її писав він підчас мандрувань та взагалі — перериваного ріжними подїями життя, — „перескаком“: „Перескаком вим сію всю книгу писанно, для того інов в ней не к строці влаганно“ (N. 62); „Хоч мала книжка, — рок два компоновалем,“ — каже Климентій (N. 283) і пояснює нижче, що він, грішний „викладач віршов сих,“ — „будучи в гоненїї, писав із скорби їх“ (N. 284). Які саме були єї гоненія, — відповісти тяжко. Ми можемо лише догадувати ся, що непосидючий автор, не можучи вжити ся в монастирі через злих сожвтелїв, вирядив ся мандрувати та удержував ся з милостинї; певно, особисті неповідження й прикрости спонукали Климентія написати вірш N. 114, де він розважає іноків, що безвинно терплять утиски і обмови та ненависти „і всяческії озлобленія“. В N. 50-м він ганить „нещирих“ людей; а в віршу N. 49 — „О втручающих ся не в свої речи“ — чути виразно роздратованє. Климентій ганьбить людей, „неїмущих никоего началства, сиріч власти, а вмішувати ся радих в всякое не свое дїло, що їм і не принадлежит“. В N. 93-м він вже просто скаржить ся на якихось осіб, що скривдили його, та просить Бога, аби допоміг йому хоч трохи пожити на землі в супокою. Нижче, коли торкнемо ся відносин Климентія до звичайних в його часи забав, — до танців, уживаня напоїв і т. и., стане, може, яснїйшою причина переслїдувань нашого о. ієромонаха, що був людяною з широкою вдачею, з широким як для монаха розмахом що-до розуміня річей: виказуючи, наприклад, хибя скупих, він пише: „Прето чего желаєт душа, то потщи ся, — для души своєї вїди труждати ся не лїни

ся. Чего душа желяет, — хоч кошулю застав, жеби естесь для неї где тую речь достав“ (N. 51). Та доля, здасть ся, не сприяла такому розмахові: автор не раз каже про себе, як про людину бідну. Кажучи про багатство й бідність, він про себе так висловлює ся: „Ти же, боже, не забудь убогих до конца... і автора wspomози сего як нищетна...“ (N. 89).

До якого віку життя Климентія відносить ся його літературна діяльність? Можна догадувати ся, що вірші він писав, як вище згадано було вже, — „перескаком“, на протязі цілого свого життя; можливо, що більшу частину їх написано вже в дозрілім віці, навіть на при-кінці життя. У кожнім випадку, для виясненя дат частини віршів, — а саме тих, що означені числами 1—298, — маємо увагу в N. 298, де згадано митрополита Варлаама Ясинського; се-ж вказує на 1690-ті або 1700-ті роки (див. ст. 176). В збірнику, яким користуємо ся ми, NN. 283—289, де маємо ряд кінцевих присвят, очевидно закінчують головну частину праці Климентія; „Сям концем сїя книга уже ся кончаєт, а писавший єя всім поклон отдаєт“ (N. 289) — закінчує автор свої розмови. Тільки трохи згодом Климентій взяв ся знов за продовженє своїх віршів: можна гадати, що се пропущене, прогальна між двома частинами, припадає як-раз на час „гоненій“. Розглядаючи групу присвят NN. 283—289, можна припускати також, що Климентій мав намір надруковати свої вірші: в N. 283 („Вмісто предмови“) — знаходимо перепрошенє читачів і поясненє похибок, яких допустив ся автор; в N. 282 — ще перед тим — Климентій звертаєт ся також до читачів „книжки“; в N. 285 — розкриває своє імє, а в N. 288 — називає попередній N. 285 „передмовою“.

В сих закінчуючих головну частину збірника передмовах та присвяченнях Климентій зробив також і оцінку власних своїх літературних праць, які він що-до змісту та ідей ставив високо, вибаючи ся лише за не завеїди удатну форму їх. Так, в N. 281 він пише: „уже що ся в сей книзі писало, — то писало; хоч троха і каю ся, так ся тоє стало. А предсяж і ползи в ней измало набудеш, як єя собі добудеш і читать будеш“; а далі — „не всюда тrefности, правда, в ней писалем, леч і о спасенїи инов вклададем.“ Климентій передбачав, що його вірші читатимуть не лиш люди прості, але й „премудрости всякої навчонив“, а, може, й собрата по перу; до їх він звертаєт ся, як до особливо суворих суддів, в N. 283: „Кто віршописец зволит сїю книгу читать, то, где мало омплность взрит, — не рач дивовать: бо инді і неравно силляв доклададем..., может і сизора [caesura] где знайти розерванна, также

і катенція [cadentia] гдеколькок неравна“; причина — в тім, що людина, коли журить ся, то, й нехотячи, іноді помилки робить, бо журба „способ одіймує“, а „благофортуному довціп услугує“. І знов Климентій згадує своє мандрівниче житє: „І аз, пишущи в розних місцях, омиляем, же спокійного місця на тоє не малем.“ Тому саме так багато часу відібрало вигладжуване віршів першої частини: „хоч мала книжка — рок-два компоновалем,“ — бо кожного дня щось та перешкоджувало авторови.

Отсе майже все, що можна видобути з віршів Климентія для внясеня хоч де-яких зовнішніх рис його біографії. Спробуємо висукати ще де-що до змалюваня його поглядів, уподобань та настрою. Всупереч багатьом своїм сучасникам ієромонах Климентій не вірує в чарівництво та бабячу ворожбу, хоч би „ворожка“ й записала душу самому нечистому; все те чарівництво — лиш одно обдурюване, аби виманити гроші: „як кому ворожать, виворожат є калитки, — бодай їх пекельные дябли рвали за литки, — а вгадати, бестії, — віди не вгадают, тлько многих на світі людей ошукивают і на погибель собі вічну плату берут, покуль їх таких тне ж дябли до пекла попрут...“ (N. 127).

Ієромонах Климентій, як на ті часи, був людиною освіченою: він щиро цікавить ся питаннями науки і научаня та полемізує з тими, що осмілюють ся твердити, ніби-то — „з письменних все зло биваєт“ або — що „през письменних западаєт ся світ“ (N. 241). Вище над усе він, розумієт ся, ставить Святе Письмо, котрого дораджує вчити ся насамперед, бо — як би не було Св. Письма, не було б путі до спасенія. В N. 243-м він пише: „Добро б кождому писма святого ся вчити, — але не кождий его может наставити“, — бо се є дуже трудна наука. Климентій доводить потребу вчити дітей і притім від малку, — „а великіє, хоч ся і учити будут, да не так могут юж тне памятати.“ Тому разумною установою є, що заведено вчити від дитинства, — „бо великих з трудностю приходит юж учити, поневаж не так мощно досрелых нахилити“; досрелій не стілько вчить ся, скілько себе та учителя мучить; досрелій люднї до того ж — можна відкрити, яку завгодно, „мудрость“, але з „фундаментов азбучних“ вона нічого не зрозуміє; такому вже краще — ремеслу вчити ся (N. 242). Але в однім з наступних віршів (N. 244). Климентій зазначає, що і в дозрілім віці не сором вчити ся, бо — „доброго і старим не встид ся учити, а встид і гріх і младим злого ся учити“. Зазначимо, що в тих віршах, в котрих іде річ про різні ремесла й майстерства, наш автор особливо вихвалює ті з них, що служать просвіті,

а саме — друкарство та інтролігаторство. Про друкарні він пише навіть з де-яким одушевленням: „Пишу вірши друкарям ремесникам славним, которие дрюкуют книги православним людем; бо в сїм діло їх свято ест і чество, а барзїй тим, котрие живут благочестно... На книгах бо вірние молят ся ко Богу і в книгах обрїтают до неба дорогу...“ (N. 183). „Інтролігатор“ — природний помічник друкаря, він — „книги нови устрояет, а часом і старих, як лучит, оправляет; і работает в церкви діло належное і в дома писменных людей принадлежное...“ — їм Климентій бажає здоров'я, щоб вони „настатчали“ людям книг (N. 182). Великвій охотних до літератури та книг, Климентій не-раз звичайними для давніх часів виразами вихвалює „почитаніє книжное“ (N. 356 і ин.). Недивно тому, що батьки, котрі не привчають дітей до всякого добра, — при тїм також і до науки, — малюють ся йому ворогами власних дітей: „Которие родичи дітей ненаучают, тие неприятели дітем своїм бивают“, бо, — справедливо зазначає Климентій: „ніди без цвиченя діти добри не будут і, выросши, хоч красти, хоч розбивати будут“ (N. 158).

Досить цікаві також погляди Климентія на багатство і бідність, рівність і нерівність людей в ріжних відносинах; багатство і бідність, по його думцї, не завсїди залежать від особистих змагань людини: інший багато працює, а нічого не має. Ся нерівність, після Климентія, установлена від Бога: коли б усї були рівні, то нікому б було „і хлїба робить“; корективом до такого несправедливого стану річей, при котрім одні працюють і терплять, а інші користують ся їх працею, живучи в гараздї, є милость Божа, котра не покидає убогих до кінця та спонукує богатих подавати допомогу убогим (N. 89). Климентій уважає за зло житя не лише економічну нерівність; він розуміє, що людей розділює також неоднаковість освітнього рівня та умового розвитку: „яко тяжко трезвому із п'яним обитать, тако і писменному із простим пробувать, бо в простого мужика простий ест обичай, а в писменных — особний політичний звичай. Повїдают, же кождий собі любить равна, — дознавно то самою правдою издавна.“ Але по при те Климентій все ж-таки не чванить ся своєю „писменностю“, а висловлює думки про обмеженя пехи читача в відношеню до простих людей: „і із простими, Боже, дай в любві пробувать, бихмо посполу могли небо наслідствовать...“ (N. 107).

Климентій дуже шанує умову працю, напр. — тих, „що книги готовіє преписуют“, і особливо тих, що „видают з голови якіє новіє річи“, — „бо потреба, пишучи, всяко розмишляти, жеби яко наилучшей сенсов докладати...“ і тому саме — „часом ся случает писати так

трудно, же аж, не наивши ся горілки, то нудно“ (N. 346). Крім письменників та писарів Климентій рівно ж шанує й проповідників — „виді з казнодіями писар братство маєт, же посполу із ними писемом ся труждаєт“ (N. 346); казнодіям він присвячує особний вірш N. 347, в котрім навіть рівняє їх до ангелів, бо вони — „подають всім людем спасенну науку, гди вспоминають царство і вічну муку..“ Один характеристичний уступ в в. N. 262 свідчить про велику пошану та любов Климентія до книги; несправедливо думає де-хто, — зазначає він, — немов келійні молитви всі разом не варті й одного церковного „Господи помилуй!“; та ж, коли так, то не варто було б і книги набувати: „...по словесах сих не требі книг би нам стяжевати і правил правити в келіях; токмо ж сіє нам слово не зїло пріятно.“ Обстаючи за келійною молитвою, Климентій повстає проти некнижних монахів. Бувши прихильником просвіти, хоч і церковної, Климентій одначе міцно приріс до старосвітекости своїми поглядами на просвіту жінок; в N. 123-м він твердить, що зайвим є учити жінок грамоти, — бо церква обходить ся і без їхньої діяльности. До того ж освічена жінка „погоржаєт“ простим чоловіком, а таким чином нарушуєт ся той порядок залежности жінки від чоловіка, що установлено від найдавніших часів; та і взагалі, оскільки, по думці Кліментія, грамотність потрібна мужчині, остільки ж вона є зайвою жінцям: грамоти „женам як пятого колеса — так треба...“ Та — чи з властивої йому добродушности, чи, може, уступаючи перед вимогами часу, — Климентій закінчує свій вірш проти научаня жінци грамоти так: „еднак, — котрой хочет ся писма научитись, нехай учит, жеб вмїла ліпш Богу молитись“ (N. 123).

Не цурав ся наш письменник і розуміння естетики. Де-скільки разів він висловлюєт ся в справах штуки. Так, кажучи про виріб гончарами кафлів для груб, Климентій уважно зупиняєт ся на артистичнім боці сього майстерства: „Гончарі — также і кафлевие печи виставуют і розниє на кафлях оздобн мудруют, а барзій — що „поко́щуваними“ називают, где фарбами всякої краси додавают, іменно же многіє шмальцами кладут цвіти і велми премудрие полагают квіти. Аж би безпреч хотїл на тую дивити ся піч і грїтись до такої мило притулити ся“ (N. 168). Кажучи про тих, що малюють образи святих, та артистів-малярів, Климентій твердить, що мистецтво се походить від Божого Виявленя: сам Дух святий виявив людем „малярекую мудрость“. Похваляючи добрих мистців та зазначаючи, що від їхніх образів трапляють ся навіть чуда, Климентій ганьбить „богомазов“, неохайних та невчених малярів образів,



які малюють їх тільки ради матеріальної користі: „богомазние чуд образки не маюут, бо тилко Богу своїм ремеслом наругают, тди жадной на іконах їх не маш оздобы і малярскої теж якої-колвек подобы. Але отнюд вклепались в тоє рукоділя і великое теж з них на світі безділя, і імя їм — богомази, же малярства не дойшли, же безпутное діло сами собі знайшли...“ (N. 178). Причиною приниження та псування мистецтва є те, що „богомази“ — „не хочут учитись цілого малярства“.

Климентій, видно, добре розумів ся також на співі і музиці, як і всі освічені люди духовного стану тих часів: справи співу торкаєть ся він в цілїм рядї віршів, а що-до музики, то про знанє її свідчать його записи (можливо навіть, що се його власні композиції) — NN. 334 і 336. Розумієть ся, було б трохи ризиковним приписувати Климентієви створенє мотивів: він міг записати тільки відомі йому, і тому ми не настоюватимемо на нашім догаді. В N. 342-м Климентій, величаючи взагалі співаків-крилошанів, висловлює особливу свою пошану до „партесників“, — „бо конпонуот гласн для Божої хвали“; їх мистецтво — вище від творчости поета: „Хоч би поетик кто бил, — не почнет співати, если не вмїет партес, не будет їх знати.“ Вправні співаки — „гди начнут співати із нот своїх гладко, то аж благопріємно слїшати і сладко“; завдяки своєму мистецтву сьпіваки навіть — „пудчає людми на світі ставают“ (— характерна побутова прикмета, вказана Климентієм); в сїй увазі проглядує характерний практично-житєвний погляд Климентія на штуку; такий погляд він мав також і на інші сторони та прояви житя.

Для характеристикки думок і поглядів Климентія не зайвим буде взяти під увагу його вірш N. 174 — про музик і їх „веселе ремесло“. В N. 128 Климентій, щоб догодити стародавнім релїгійно-церковним традиціям, не похвалює „пляшущих і танцюющих“, але зате в згаданім віршу N. 174 вихвалює музиків за їх труди та закінчує його так: „нехай же без лїности і музики іграют і веселости людям молодим додавают; а найгравши ся, нехай троха і спочиваюут да по повной склянїці горїлки випиваюут.“ Міркуваня Климентія про довбишів та трубачів малюють нам його погляди на штуку, з окрема — на музику, як чисто утілітарні (N. 316). Значимо між іншим, що Климентій не однаково відносить ся до ріжних відмін музики. Похвалюючи музиків взагалі, довбишів та трубачів з окрема, він гудить одначе дударів, — „що в дуди іграюут“ (N. 194): „мерзєная то ігра дуда зоставаєт... — надимаюут бо єя, яко гордий дмет ся, покуль ревти і гуєти з бїдою начнет ся,

Повідають, же та Їгра нечестива, леч їди не от Бога, то отнюд злочестива. А їди начнут дударі дуди надимати, в той час шпегне же губи станут огдматв. А їж не от хрестіян, праве, явила ся на світ, негодило б ся єї хрестіянном іміть; і не тилько дуд, але хоч би і їгр жадних, бо будят блудную мисль в чоловіцех жадних.“ По думці ж Кліментія — „мощно і без їгр в славу Бога повеселить...“ Видно, аналогія надимаючої ся дуди (властиво її міха) з чванливою людиною зродила у Кліментія такі моралізуваня. Він кінчить вірш навіть бажанем, — „бодай загинула дуда на всі вікі, жеб болш не видали ю вірние чоловіки,“ — радячи її в воді утопити або спалити. Як людина старосвітська Кліментій уважає взагалі всі „їгри“ гріхом. Віймок робить він тилько для гри військової, — в отсїм погляді відбила ся сучасна доба і войовничий дух нашого ієромонаха; всі „душевредниа“ гри він пропонує викоринити, — „разві вонних їгр, що звикли в войсках держать, котрими в войнах на брань і на триумф гласять“, бо — „за войсковие Їгри гріх не положенно в книгах“; також — „безгрішно ест в тренби і в доміх трубити, — звлаща в великих властей і в котли бити, і з огненних оружій часом випаляти...“ (N. 194).

Нижче ми наведемо приклади Кліментієвої здібности до спостережень, яка зробила його знавцем безлічи затруднень і ремесел. Тут зазначимо прикмету його вдачі, котра поветала у нашого ієромонаха в наслідок доглядности і житєвого досвіду: се — песимізм і підзорливість. До Кліментія можна прикласти стародавню латинську приповідку: „homo homini lupus“, — „чловек чловека рад би в єдин час згубить, а їди б мощно, то могл би живаго поглотить“ (N. 1). Той же самий житєвий досвід дораджує Кліментієви найбільшу обережність, — в N. 70 знаходимо пораду заховувати з усіми приятельські відносини, щоб і інші відплачували тим же: „прото треба із всіми по дружкві пробувати і всіми силами їх ласки запобігати. Бо хто не хочет людям людзкости виявляти, того і в пригоді мало будут ратовати.“ В іншій віршу (N. 48) Кліментій твердо і ясно ставить за основу житєвих відносин засаду — „do, ut des“, висловлюючи думку, що, мовляв, не можна вимагати чого-будь від людей, не даючи в заміну їм нічого.

По всім віршам Кліментієвим, які відомі нам, розсіяно безліч практичних порад та думок в справі найріжнородніших річей. Але Кліментій ніде не накидає своїх поглядів читачеві; він каже йому: „сам з ласки божеї свой розум і волю маєш і вшеякіє справи також творити знаєш. А на мене за вірши све не рач дивити: волно милости твоєї сего і не чинити“ (N. 255). Кажучи про

„оспалих людей“ (N. 153) та ганячи їх за ліннєвство, Климентій одначе завважає: „не рач за сєв мєв писмо подивити, бо хотїл бим тя от сєв того отучити; тилко ж і сам свой розум совершенний маєш, — спи і вреждай здоровє, як ти собі знаєш“. Цїкавим є додаток до сих слів, — що, мєвляв, лїннєвого швидко навчили-б в монастирі карами бути бадьорим та несонливим. Дозволяючи собі іноді вжити неприличноє слівце або гостре речєнє, Климентій одначе, загально кажучи, є дуже чємним та обережним, стараючи ся не зачєпити й не образити нікого: зробивши докір богатим, він зараз же просить у них вибачєня (N. 90); перепрошує за свої поради також пастухів (N. 197), священників (N. 152), ткачів (170), богомазів (178), дударів і ин. „вєякого чина ласкавих читєльнєвков“ (N. 282).

Найбільше осуджує Климентій людську невдячність та уважає, що неможливо її виправдати: невдячна людина ображує самого Христа (N. 236).

Остання моралїстична риса, що домальовує образ Климентія, його погляди: він вірує в „правду“, але ся правда малюєть ся йому не як загально-обовязуюча норма, не як кінцевий ідеал, а як спосіб, за допомогою якого можна краще забезпечити собі будуччину; він оцінює її з погляду житєвих потреб: „хоч то мєвят — правдою не поживити ся...“, одначе вона — „хоч не пожитєчна, а часом сприяєт“ (N. 2.).

Ми не торкали ся ще вірувань Климентія. Очевидно, що, бувши православним монахом, він цілком підлягає традиційним поглядам; та для характеристики його не зайвим буде зазначити на сїм місці кілька рис, котрі змальовують погляди так його особисто, як також його доби і оточєня. Віруючи в Бога, він уявляє його в образї сурового местника, що, подїбно до земного судїї, дбає про рівновагу людських вчинків та вимоги приписів закона (N. 357). Ті, що зневажають Бога, викликають обурєнє у Климентія і він накликає на них наглу смерть (N. 27). Поруч з Богом, Климентій твердо вірує у „врагів невидимих“, від котрих обороною є хрест (N. 29); але чорт малюєть ся йому в такім страшнім образї, в яким навіть маллярї не здатні його віддати: „не таков враг, як єго малюют, але далеко мїєт бить шпетнїйший“... — „на малярєких мощно ся глядїти“, а на живєого тяжко й глянути: хтєсь хотїв побачити чорта, але той показав цїкавому лиш свої пазурї та й то лєдвн житя не позбавив (N. 355); наслідком того повстала у бїдолахє трьохрїчна трясовиця та що-дєнна огнєвиця. Про вєє сє оповїдає Климентій з повною вірою, так само як і низше, цитуючи епізод з Печєрського Патєрика.

Жите християнина — се постійне приготовлюване себе до смерти; ціль життя вказує Климентій згідно з аскетичними поглядами православної старовини: „на всяк день торуй на он вік дорогу“ (N 326). Жите людини малюєть ся Климентієві, як одна з двох доріг: „дві дороги, він, на сем світі ся обритають, котрие чоловіков до двох стран привождают: една — до преісподних міст грішников уводит, другая — праведників самого неба доводит“. Він молить ся, щоб Бог позволив „всім нам“ праведною дорогою прямувати, аби дістати ся на небо (N 277).

В однім віршу (N 325) торкаєть ся Климентій улюбленого людського мотива — про смерть богача та бідака: тоді як „убогий, вмараючи, нічем не жалієт — нічого бо жаловать, же скарбов не мієт“, — богатий не хоче умірати, не хоче розлучати ся з богатством, яке він охоче забрав би з собою в домовину. Та яким би не було жите людське, Климентій, хоч і тужить „о премінностях свігових“, одначе уважає його все-ж таки великим добром, страту якого не можна віднагородити: „человік умерший не может юж ожити“ (N 71). Жите убогих особливо повне турбот, — „мятежне“: „богатий векорі скорб может премінити, а вбогий-бідний не вієт, как єя ізбити“; тісно стає часом людині серед широкого світу, нераз від скорбот сама себе людина згублює (N. 77)... Смерти бажати, по думці Климентія, не треба, бо вона — „приїдет, як кому юж Бог изволит послати“ (N 11), але про неї треба завсідн памятати та готувати ся до неї (NN 13 і 17); в N 14 „окаянійший“ Климентій просить Бога, щоб післав лагідний кінець життя.

Маючи такі погляди, природно, що Климентій є ворогом самогубства та суворо осуджує його (N 28); часто, каже він, де-які гублять себе, не маючи сили витерпіти турбот та прикростей або не бажаячи померти від руки ката, але сього не можна похвалити: „бо хто сам себе з світа сего погубляєт, той Іюдиної нагороди заробляєт“; утіху підчас журбї треба шукати не в самогубстві, а в молитві до Христа. Осуджуючи самогубство, Климентій гіршим від нього уважає лиш забїєтє батька, матери, брата, сестри або дружини: „судити би требі такових на люгїйшое смертноє осужденіє“... (N 63).

Що-до визнаньової обрядовости Климентій є вірним наслідником стародавньо-руської традиції: особливо підкреслюють се деякі його міркуваня про ролю і значіне таїнств та обрядів, без котрих, по його думці, само жите затрачує іноді своє значіне. Климентій гадає, що краще — „ся дітищу на світ ни раждати, нежели некрещенну з світа умірати“; тому він дораджує поспішати

з хрещенем немовлят, щоб вони — „узріли лице Христове“ (N 18). В сїм віршу одначе чути немов відголос католицької науки про чистилище: нехрещені діти до вічних мук не підуть, але-ж не дійдуть також і до небесних покоїв, тільки позістануть ся десь в третім середнім місці.

В N 27 Климентій, ставляючи питанє — чому найкраще вмирати дома, відповідає: тому, бо можна розпорядити майном, у згодї покаяти ся та причастити ся. Климентієви прикрою здасть ся смерть від морозу; чому? — бо „тіло часом будет не погребенно, а — що найгорш — і звірми іногда сніденно“ (N 23). Проводити помершого на кладовище — се, на думку Климентія, християнський обовязок: „Гди бо побожний человек молит ся зань Богу, — торует преставльшему ся до неба дорогу“... — „прето так християном достоїт творити, — з охотою провождат к гробом і носити і посипати на гроб й землі лопату“ (N 328).

До посту й постуваня Климентій відносить ся уважливо й з повагою та присвячує постівникам осібний вірш (N 354), де вхваляє хосенний вплив посту. Але на іншій місці (N 329) він похваляє не взагалї постуване, а лише — добровільне: „пост важен ест, гди кто постит з доброй волї, а не з примусу або теж по іной неволї“; має значіне тільки таке постуване, коли хто, маючи вьсього подостатком, мимо того — повздержливий; — „і такий добровольний пост на пользу будет постящему ся“. Постуване може бути обовязковим лише для здорових, постуване-ж хорих варто стілько, скілько й молитва пьяного (N 105).

Цікаві — погляди Климентія на гріх. По думці нашого автора, людина, що породжена з гріха, взагалї має до нього нахил: „яко непудкований конь в зимі поползаєт, так і человек до всяких грїхов латво скланяєт“ (N 159). Гріхи, незалежно від їх кількості та значіня, бувають потайні й явні. Цікаве також розумоване православного ієромонаха Климентія про тих, що явно грішать (N 157): хто хоче згрішити, той повинен ховати ся від людських очей, — „бо, мовят, хоч відают да нехай не видят, і так грїшником люде не барзо обрядят. Публичний бо грїх душі тяжчайший биваєт, і Бог за публичний грїх горш праве караєт“. Далї — цікавий рецепт для потайного гріха, що характеризує автора й виховавше його отчєне: „і что хочеш сотворишь велика і мала, — утрись і запрись, жеб сич і сова не знала“... З грїхів, на котрі нападає Климентій, зазначимо — „благословєніє“ чернцю „на грїховниє творєнія“ (N 155); гостро пятнує він також обмовців, явих прирівнює до сатани (N 30). Особливо осуджує Климентій тих старих і молодих,

що впадають в плотські гріхи (N. 156). Виходячи з заложення, що людина має нахил до гріха, навчає він такому моральному правилу: бажуючого визволити ся від гріхів — треба визволити, а згрішившому — подати руку помочи; про те ся послуга не є безкорисною: „тім і достойно грішному милости показати, да і сам будеш в небі вічно царювати“ (N. 245).

Бувши прихильником стародавніх релігійно-церковних традицій, Климентій, без сумніву, змагав до того, щоб викликати повагу до духовного ставу. Лише в віршах інтимнішого змісту він висловлює непохвальні погляди на духовенство, та й ті швидше всього походили у нього з мотивів особистих і подиктовані були умовами момента, особистим настроєм. Так напр., в N. 162 він каже про грешолюбство архієреїв: вони, згідно з приписами церковними, забороняють подружжє кума з кумою, але — „їди хто пересолят добре таярами або чирвоними золотими архієреєві которому, то і гріх проч откладают і благословляют“... — „обіма руками“. Климентій хоч і уважає подружжє кумів гріхом, але ладен би був вибачити архієреям дозвіл, аби лиш вони при тім — „нічого не брали да даремно, без всяких дач, благословляли“. Климентій енергічно бере в свою оборону духовенство та нападає на тих, що ганблять стан духовний (N. 44). Цікаво зазначити, що Климентій не довго лишаєть ся на ґрунті загальних міркувань, але намагаєть ся дати конкретний образ, пояснити свою думку якимсь конкретним випадком. Так, кажучи про священників світських, він згадує про тяжку долю удівця та радить — певно не без іронії — берегти попадю, щоб самому не втратити (N. 151); а трохи вчасніше — в N. 115, — похваляючи безженне житє іноків, він, видно, жалкує, що у іноків нема жінок, бо в журбі розважити їх може хіба сам Бог (N. 15); можливо, що тут ми маємо до діла з автобіографічною рисою, котра посередно потверджує висловлену вище гіпотезу, що Климентій зробив ся монахом вже тоді, як був удівцем.

В віршу про „безженне житє“ іночеське (N. 116) Климентій малює добре знаний йому образ спільного життя, котре часто приводить до незгод і спокус, та обстоює відлюдженє — всупереч Давидови, що радить „вкупі жити“. Найголовнішим гріхом іноків уважає Климентій грешолюбство, котре — „наипаче повреждаєт“ іноків (N. 349). Одначе, що-до права монастирів посідати маєтності, наш прихильник відлюдженя поділяє виразно йосифлянський погляд на се питанє. В віршу N. 113 він повстає проти тих, що твердять, немов — „іноком не требі жадних міти стяжаній“; мотиви на користь посіданя — такі: колись - то справді можна

було чернцям нічого не мати, але тепер, — хоч у червця ані жінки, ані дитини нема, — він бажає всеж-таки хоч щось своє мати; прецінь черницеви треба й убирати ся пристойно, — бо обідраних називають паницями: „мовят, же не дармо той нічого не має!“.. Монастирі ж не завсіди дають убрание, бо й самі часто на те не мають засобів. З іншого вірша видно, що Климентій уважає потрібним для захованя пошани до духовенства матеріальне забезпеченє духовного стану, — бо „і в лекціях пишут: хто богат, той — всім брат, а хто нічого не має, того ніхто не знає“. Взагалі, погляди Климентія на монашество і сучасне становище монаха — не особливо радісні (див. N. 112): він розуміє, що — „нікого черная риза не спасає“ — сама одна, так само як і „білая риза“ не погубляє тих, що чинять лише добре. Колиб той, що постригаєть ся в монахи, знав, що з ним буде по постригу, то, може, — „навязавши-б на ся камен, — в воду втопил, нежелі-б на вічную скорб в чернецство вступил“. „Воля“, свобода — от те найдорогше, з чім розлучаєть ся монах на віки: „із басурманских неволь свободни бивають, а з чернецства до смерги не освобождають“.. — „далеко ліпш чину того не приймати“, бо не всі можуть себе заховати в помірности; скинути-ж монашество се — „Богу наругати ся“. Сі слова — не риторична вправа: — „пишет же о том чину совершен дознавец і над всіх в нем страдальцев біднійший страдалец“.. — ієромонах Климентій.

В звязку з виказуванем лихих звичаїв, у стародавніх письменників стоїть, звичайно, виказуванє забобонів. Климентій також торкаєть ся де-яких забобонів: він виступає проти розповсюдженого в старі часи та й нині святкування пятниці і намовляє православних працювати в сей день (N. 130). Він з підозрінєм ставить ся до „босаків“, що ходять босими під-час великих морозів, обвинувачує їх в чарівництві і ошуканстві (N. 56) та радить установити за се тяжку кару: „по голих ногах, по пятах по-турецкий бити або особлівійше огнем припалати... або, — же-б такому ноги кат поодтинал і пеом за зяденіє до дябла преч повергал“, — щоб вони не важили ся дурити цілий світ, не вигадували „ніякія откровенія“. Климентій має підозрінє, що вони записали свою душу діяволови.

Як куріоз зазначимо, що Климентій осуджує звичай мити ся в лазнях, котрий починали запозичати на Україні від сусідів: для світських людей се — „діло нечесно“, а „іноком найпаче то єст безчестно“, бо доводить ся оголювати ся: — та-ж дивити ся на голих—гріх. Останнє відносить ся, властиво, тільки до монахів, але Климентій охоче розтягає забороны і на світських людєй (N. 248); про те

він — дуже толерантна людина і закінчує вірш в згодливій дусі, сам не маючи певности, видно, в згрішуюче значіне лазні: „Іди не грішно, то здорови к ній ходіте, а на положившаго сіє не скорбіте“... Воліючи мити ся в ріці, а не в лазні, Климентій в віршу N. 311 виступав проти уживаня мила, подаючи цікаві побутові подробиці для ознайомленя з звичаями його часу: „не знаю, по мильниках хто-б ся чи зафрасовал, хоч би і ни єдни ся на світі не обрітал, бо рідко, хто на світі милом ся вимиває“... Уживане мила — гріх, бо — „в милах матерії скверние обрітають“; коли ж людям мити ся милом не годить ся, то тим більше не можна „оплюгавляти“ церковні святощі — хусти та стихарі. Дуже характерне — закінчене вірша: „І хто єго заживаєт, — хай заживаєт, ежели то в том митю Богу не сгрішаєт, а ми не хочемо ся милами вимивати“...

Поруч з зазначеними прикметами духовного образу Климентія звертає на себе увагу своєрідна допитливість його, що свідчить про нього, як про людину, що має замидуване до добуваня знаня, а при тім — велику здібність до спостережень.

Його допитливість та любознавство зачіплюють, поруч з питаннями, що приступні до розв'язаня на основі звичайних спостережень, ще й такі, котрих розв'язане або неможливе або цілком даремне. В N. 268 він, наприклад, каже, що, перечитавши багато книг, не знайшов відповіді на питанє: чи при народженю своїм на землі Христос вперше на ній зявив ся, чи ні, та чи можна назвати прихід його на Страшнім суді — другим? Климентій, не розділюючи осіб св. Трійці та памятаючи з Символа Віри про передвічне істнуванє Сина Божого, твердить, що перше пришествіє Христа на землю було при створеню Адама, друге — при воплощеню, а при кінці світа буде вже третє, та дивуєть ся, — чому в св. Письмі нічого про се не сказано. Друга прикмета допитливости Климентієвого розуму: він ставляє собі питанє, — чому при уродженю людина плаче, чому, зявляючи ся на сей світ, вона не смієть ся?... і відповідає: тому, що не на радість народжують ся люди, а на горе й турботи: „не живєт бо в мирі сем правдива потіха, лєч в небі заслужоним совершенна втіха“ (N. 16).

Допитливість Климентія зачіпає і більш звичайні питання. Так, в N. 270 знаходимо поясненє, що дієть ся з димом і чому він зникає; згідно з св. Письмом — він піднімаєть ся у височінь і розходить ся, а се — для того, щоб ми могли бачити сонце, місяць і звізди; колиб дим лишав ся при землі, то над нею була-б така пітьма, що все живє на ній помирало-б; тому саме Бог — дим „в нівєч скоро





Вище згадано було, що Климентій нездужав на де-які хвороби, про що сам оповідає в своїх віршах. Крім зазначених вже хвороб, в де-яких інших віршах Климентій вичислює не мало ще нових (NN. 73, 74, 75, 108), при чім показує велику добачливість при описі хвороб, подаючи іноді свої гадки про причини їх; так напр., — коначка (N. 73) повстає від стверділої крові; замерзають люди — від того, що — „студень... внутривий жолудок кріпко нарушає“... і т. д. — в душі медичних поглядів його часу. Климентій поділяє також стародавнє розумінє причини неплідности жєнщини — як волю Божу; лїком від того мають бути молитви, а не зіле (N. 121).

Добачливість Климентія виявлюєть ся і при його описах зимы (239), літа (NN. 238, 247), погоди і негоди, країв теплих і холодних (N. 240), а також тоді, коли торкаєть ся він ріжних затруднєнь і ремесел. Насамперед, зазначимо його оцінку „многоуміючих“ людєй. Сам виявлюючи великий досвід та багато відомостей, набутих підчас довгого й щєдроґо, видно, на події житя, Климентій одначе непохвалює людєй, котрі хапають ся за всяке ремесло, котрі — „дай, Боже, мовят, всяких дїл ся научити, тилько не всяко, Боже, дай дїло робити“... та одначе — „хто много художеств учил ся і вмїєт, то горш таковий собі хлїба не вмїєт“ (N. 200). Краще тримати ся чогось одного, а не втручати ся в ріжні ремесла. Спробуємо розглянути погляди Климентія на ріжноманїтні затруднєня, які лише істнували в його часах та які згадує в своїм збірнику наш віршописець. Спочатку скажемо про затруднєня, що сполучені з корисєтєю для церкви, котрі Климентій найбільше шанує, а потім і про інші. При тїм особливо характеристично та виразно покажуть ся многобічна добачливість нашого автора та наочним стане богатий досвід його житя.

Кожда людина, по думці Климентія, повинна виявляти якусь діяльність — „хоч що-кольвєк мусит о собі старатв“ (N. 234), а насамперед — не закопувати в землю дарованого Богом хисту: „талант же наукою ся то називаєт, вє же независтний і інїм взвчаєт“; яка корисєть з тої людини, котра, подібнє до неплодючого дерева, — хоч мудра, та не удїлює своєї мудрости іншам!... (N. 235) В збірнику своїх віршів Климентій торкаєть ся найріжнїйшєх профєсій і ремесел (див. оглав до текста віршів), але найбільше цїнить працю хлїбороба (ратаєя), бо без хлїба все інше не має вартости: „над вєї ремесла потребнїйшєе подобно пахарство, же тоє всему свїту вигодно: бо хоч би хто срібро і злото могл робити, а, не мїючи хлїба, злото не вкуситв“...; хлїб потрібен однаково і богатим і убогим (N. 169). Климентій похвалює ремесла: бондаря (N. 171),

шаповалів і кововалів (N. 172), теслів (N. 173), музиків (N. 174), шевців (N. 175), мельників (мірошників) (NN. 176, 177), різників (N. 179), гугників, склярів, оболонників (N. 180), дзвінників (N. 181), інтролігаторів (N. 182), друкарів (N. 183), винників (N. 185), муровщиків (N. 187) і ин. Де-які ремесла подобають ся Климентієви більше, інші-ж — менше; про те він благодушно завважає: „як хто чим хочет — нехай хліба заробляєт“ (N. 179). Одначе де-котрі ремесла обдаровує він особливою увагою та ласкою.

Дораджуючи шанувати церкву-дім Божий, — бо сам Бог дав прямир пошанованя церкви, вигнавши крамарів з храма (N. 269), — Климентій, цілком природно, високо ставляє насамперед ті ремесла і затрудненя, котрі служать церкві. З погляду корисности для церкви та церковнихлюдей він розцінює все. Так, теслів вихвалює він за те, що, крім покоїв панських та палаців царських, вони також — „виставляють... і церкви оздобнює в славу Христу Богу, за что треба творити їм похвалу многу“ (N. 173); вихвалює вапєнника, — „вапно бо треба на церковное мурованя“ (N. 319); „і муровщики годни і достойни похвали“, — бо мурують церкви ще більш міцні, як теслі (N. 187); „золотаря треба би ангелом равняти, же может небесніі сосуди зробляти“, а також, опріч ріжних інших річей, — мітри, патераці, вінці до образів, корони (N. 62); „особно же коло пчел свято єст труждати, іди з того могут в церков свіщи ветровевати“... (N. 118); склярів хвалить Климентій за те, що кріз зроблені ними скла проходить до церкви сонце (N. 180); дзвінників — не лише за гармати, але й за дзвони, а комисарів — за виготовлюванє церковного начиня (N. 181); хвалить він і воскобойників, бо вони старанно працюють для церкви: „і воскобойникам єднак пишу похвалу, поневаж ся труждают на Божію хвалу: свічи бо до церквей із воску бивають, которих христіяне в церкви поставляють. І нехай і їх труди Господь Бог приймаєт і вносящих в церков свічи людей спасаєт“ (N. 190). Особливо трудним уважає Климентій ремесла свицєрське і слюсарське: „свицарі бо церковний дейсус отрізають, а слюсарі розниє теж штуки работають“ (N. 193); токарі заслуговують на похвалу, бо — поруч з іншими річами — „і в церкви точат слупи (а малюют — малярі) і точат до церквей баляси і лхтарі; і точат на жертвовник хороше кубки, що священник ховаєт, потребльши дари, губки; і до убогих церквей на престол гробниці і до монастирских трапєз точат солниці“... (N. 195); гафарі, хоч і не мають окремого цеха, але славні тому, що — „поважнєе штуки до церквей зробляють, яко-то: пояси, покровці і воздушки“... (N. 202). Ремесло кравців — „чирство, святобливо і честно, бо і святитель-

ские одежды шьют і живуть благочестно; і достойни ест кравці от всіх людей похвалы, їди-ж і священниче одежи робят для Божей хвалы, і часом і бесплатно до церквей ся труждають, — спасенія то собі от Бога заробляють“ (N. 197).

Ремісники, що були потрібні в ті войовничі часи, коли жив Климентій, — шабельники — також заслугоують на похвалу; між иншим — тому, що вироблюють шаблї, с. е. мечі, а мечами озброюють артисти-малярї ангелів на образах, а також — ап. Павла, св. Миколу (N. 203)... Линників похваляе Климентій за те, що вони — „на панїкадила шнури ізробляють і до церковных теж ламп, котрими ветягають“ (N. 301). Гонтарів хвалить він, — „виробляють бо гонту — церкви побивати; і так, мовмо, же гонтар — рукодільник гожий, же той робит оздобу на церков — дом Божий“... (N. 310). Праця цегельників — поважна і затруднюе теж поважных людей: цегельники — „на мурованне бо церкви цегли готують“ (N. 318). Паперників Климентій похваляе за те, що вони роблять папір, потрібний на книги та образи (N. 312). Навіть осуджуючи калачників за їх домагане — мати свій окремый цех (Климентій прирівнюе їх за се до жебраків), — він пояснюе: „тільки-ж не треба барзо і тих цехов зневажать, ежели будут до церквей свічи поставлять“ (N. 191). Та не лише непосредня причетність до церкви і обряду освячуе ремесло, але — хоч би найдалше та посередне відношене до потреб священно-служителів: наприклад, Климентій хвалить гребенників тому, що вони вироблюють гребенї, яких — „барзій в духовенстві ... заживають“ (N. 210).

Отже бачимо, що Климентій, згадуючи про ріжноманїтні ремесла, все має на думці церкву; хвалить він і збирачів датків на церкву та її потреби, але остерігае людей від ошуканців, котрі, вїби збираючи на церкви, в дійсности — мають „шалвірескії листи“ і датки повертають на свою користь (N. 365).

Бувши монахом, Климентій, хоч бачить і знае прикрости та непорядки монастирського життя, одначе енергічно виступае проти тих, що роблять шкоду церквам та монастирям: по його думці, — „каменниче, знать, сердца в тих людей бивають, котриче монастирям пакость сотворяют: люде на обителї святве давають, а они готовое от них отдаляют“ (N. 43); такі люди, особливо, коли вони — титари, — не достойні звати ся христїянами. До тих, що розкрадають церковне майно, Климентій звертаеь ся з отсими словами: „...прошу вас, — таких злих діл не чинїте, іменно — монастирям пакость не творїте, але овшем пакостить уже перестанте, а благо творить церквам і обителем станте. А хоч на монастирі вїщо не давайте,

то привабливій готових речей не отвімайте“... Напастникам загрожує він гнівом Божим (N. 43).

Вертаємося до затруднень, а саме — до тих, що мають менше відношеня до церкви або й зовсім не мають жадного відношеня до церковного життя. Климентій добре обзнайомлений з працею в копальнях і докладно її описує (N. 302), виявляючи звичайну сею добачливість. Розуміється він і на сільськім господарстві, — як доброго господаря малюють його вірші про женців, гребців сіна та косарів (NN. 305—307); обзнайомлений він також і з шкурництвом (N. 317).

Іноді з своїх спостережень робить Климентій загальні висновки. Наприклад, розповівши докладно про те, яким способом та з яким накладом праці з сім'я добувають олїю, він закінчує своє оповідане такою сентенцією: „і дай, Боже, в кождих ділах не вотще труждати, але же-б з трудов кождий могл користь оглядати“ (N. 189).

Велика кількість ріжних ремесел і затруднень, які згадує, описує та характеризує Климентій, вимагало від його не малого напруженя вигадливости. Читаючи численні вірші про ремесників, мимоволі завляється думка, що Климентій бояв ся проминути когось з них так напр., — в N. 319 він, пригадавши собі вапєника, з радістю пише: „еще єдного видрав ремесника“...

Добачливий ієромонах був переконаний, що не годить ся ховати свій талант, с. е. — „каковую любомудрость“ (N. 235), посїданє якого-будь знаня. Та одначе сам він не скрізь і не завсїдн знаходив узнанє своїх власних здібностей та знаня. Сею останньою обставиною мабуть треба пояснити появу вірша N. 58 — „о невігласах, укоряющих тих людей, котрие писанєм святим викладают что полезное на ползу душ їх“...

Переходимо до вясненя поглядів Климентія на господарство, гроші, богацтво. Цікаво, що, кажучи про ремесла, Климентій завсїди показуєть ся типовим прихильником універсального домового господарства, іноді навіть досить гостро виступаючи проти природної диференціяції ремесел: він з охотою злучав би в один цех кожумяків і шевців і ладен би зобовязати кожумяків шити чоботи, а шевців виробляти шкури (N. 320). Неначе маючи вже певний досвід, Климентій радить (N. 255) купувати вже побудований дім та вже пошите убранє, — „бо, будуючи зараз, не станет хата совершена, а тим часом — кишєня явит ся упражненна“; також і кравець не украде матеріялу, коли хто купує вже готове убранє: „ніт лучшей, як начнеш готовое куповать, — певне менший ста-

неш кошт на що-колвек вкладать“; купуючи готове, заоща- жуємо і час і гроші (N. 255). Климентій радить кожную роботу ви- конувати „собором“, — гуртом: „недармо повідають — „где... лю- дей купа, там не буде боліти праве віїди у пупа“, — та і священ- ник, звичайно, закликає: „миром Богу ся молим“ — і ми не надсядем ся, если тоє сотворим“ (N. 265). Що-до наймитів та не- вільників, то в N. 253 Климентій радить їм пильно та сумлінно служити, особливо, коли вони працюють на монастир: монахи мо- литимуть ся за працюючих та й праця — шлях до спасіння. В N. 330 відбили ся погляди тогочасної доби що-до відносин між паном та робітником: господар, котрий рохитує наймита, найнятого на рік, передчасно, — повинен заплатити йому за цілий рік; коли-ж най- мит самовільно кидає службу, то господар має право не заплатити йому заробленого, хоч би той і рік служив вже перед тим. Звер- таючи ся до господарів, Климентій обороняє інтереси працюючих і (N. 90) просить господарів не кривдити їх та не затримувати аві шеляга їхнього. Климентій — розсудливий та ошадний господар: по його думці, — „їди чоловік не стоїт за шелягом яковий, — то той і сам шеляга не стоїт таковий“; ідеалом його є „умноженіє вміній“ (N. 256) — аж до заощажуваня видатків навіть на купівлю добрих свічок (N. 367)... — не дивлячи ся на „смад“ лойових, він дає їм перевагу за дешевість перед чистими восковими. Гроші — річ, гідна пошанованя: за гроші кожний — „достатки великіє маєт і всякої речі за них добудет, — что треба“; вони потрібні і на спомин душі і на милостяню (N. 368). Звідси — велика лютість Климентія до злодіїв: він мече перуни на тих, що крадуть та приво- дять тим до злиднів і убожества навіть заможних людей, а ченять шкоду також і бідним; забувши цілком про християнську милосердність, він просить Бога „прекращать літа“ злодіям (N. 33). Особливого роду злодіями суть також ті, що утікають від довгів та не хочуть від- робляти за довги; Климентій суворо осуджує їх, загрожуючи, що вони не минуть катових рук або — ще гірше — мук чортівських (N. 46). Ошадність Климентієва одначе не переходить в хоробливе скварство: він пильнує також, щоб пани наказували своїм слугам піклувати ся про бідних; вихвалює того пана, світського і духов- ного, котрий розказує ключникові: „до вбогих мій взгляд і в своем послушенстві во всем мій добр догляд, жеби мя не о всем том в свой час турбованно“... До сеї вигаданої розмови пана додає автор вірш (N. 226). Можливо, що ласку до убогих і странных продуку- вали Климентієви пригоди його власного мандрівничого житя.

З попереднього ми можемо вже зробити де-які висновки про особу Климентія: він — допитлива, але без систематичної освіти людина; добачливий, але розмінюєть ся на дрібницї; господарний, розпорядливий, — з ідеалом ситого і побожного життя. Та одначе його вражає ріжнманїтність житєвих явищ, неоднаковість людей і велика сила особливих у кожного прикмет та цілого укладу життя, невідповідність ідеалу дійсности: „кождий чоловік свою біду має“ (N. 299). Поясненя всього того, згідно з розумінєм оточуючого суспільства, шукає Климентій в думцї про передвічне установлене Богом ладу на землї. Перенятий духом консерватизму він вірить в певне призначенє істнованя кожної людини самим Богом. Заставляючи ся вад ріжницями в становлїчї людей, Климентій вставляє ряд питань (N. 353), але, не вмїючи відповісти на них, обмежуєть ся лише шабльоном розв'язанем їх, — покликуючи ся на „судби Божїї“ (N. 353). Лише один раз, згадуючи про страшну смерть живцем спалених в огні, Климентій несміливо пробує відступити від своїх поглядів та просить Бога: „хоч кому в рожденю вчинилесь назначеня, просимо такового декрету премїненя“ (N. 24). „Statu quo“ — і в добрім і в лихїм — є ідеалом для Климентія: хоч, наприклад, — солодовник, готуючи солод на пиво, зменшує тим кількість хлїба для пожитку людей, — „еднак без того (пива) народ ввєє не пробуєє“, — і сей аргумент Климентій уважає дуже відповідним (N. 211); правда, він при тїм дивуєть ся: „великоє диво, же болша часть в горїлку ідет збожа і в пиво“, але броварники в тїм не винні — „поневаж зачало ся то не за них лїта, — будет тот звичай трвати до конца, вїм, свїта“; опрїч того, — підшукує ще один аргумент Климентій, — як би, мовляв, не споживати хлїб на пиво і горївку, то нікуди-б його було подїти (N. 211). Климентій журить ся, що арендарі в межах своєї аренди не дозволяють нікому торгувати не лише горївкою і тютюном, медом і пивом, але навіть дьогтем. Та одначе погоджуєть ся з сїм лихом, аби лиш — „не скупю“ продавали (N. 344). Шануючи спокїй і лад, Климентій осуджує п'яних не за п'яцтво, властиво, а за „турбацїї“ і „бунти“ та „за неспокойности з всякими мятежи“ (N. 75); „такому псу (неспокійному п'якови) хто важний у шїю даєєт, а за вдареня вдаряюща Бог прощаєєт“, бо — „пий, да не вий“, — як каже людова приповідка. Як у багатьох консерватистів, так і у Климентія, — з узнанєм істнуючого ладу за ідеальний сполучена жорстокість, що взначаєть ся особливо в вірші „о катах“ (N. 60), що звернув на себе увагу вже Кулїша.

Климентій не спочуває пересельцям, бо вони, по його думці, шукаючи кращого життя, позбувають ся й того, що мали передтим (N. 92); особливо повстає він проти тих, що йдуть на слободи, — їх називає „дурними мужиками“ та бунтівниками проти своїх панів; з злорадством згадуючи про неповодження пересельців, Климентій яскраво виявляє вство своїх плянтаторських ідеалів: „не хотілес панові послушенство отдавать“ — каже він з злісною радістю на адресу „бунтовника“ — „і в цілости з всім своїм в єдном місці перебувать, — гнів же тепер за своє злое непокорство... І добре тебе чинят, що прочан обдирают: Бог їх простит за тоє, згола гріха не мають. І не тилко треба б таких обдирати, але із самими душами разлучати“ (N. 38) — за те, що „учинили своєму пану шакость многу; не тилко пану, і самому Богу“.

Для охорони дідичів Климентій радить „втікаючих проч самих деріть, біть і беріть діти“ (N. 38). Тут особливо виразно виявили ся погляди Климентія на панів та мужиків. До сих останних наш автор взагалі ставить ся з глибокою зневагою. Він лає напр. — „упнеующих ся в козаки дурних мужиков і знову виписувати ся хотящих“, бо сим вони з не сла в л ю ю т ь „чин козацкій поважний“: мужики — хочуть позбавити ся тягла, а приставши до козаків, — військової служби. Таких, по думці Климентія, — „березовим пером виписувати треба“ (N. 52).

До козаків, як уже видно з попереднього, Климентій почуває велику пошану. Особливо виявляєть ся се в вірші N. 279, де він відмовляє всім, крім козаків, права бути похованим у полі: „звичаї козацкіє в тих річах бувають, же в полях кладут ся і могили висипають, — того ради же в войсках бивали і в полю і з неприятелями на потнцках в бою, же-б і по смертех щирость їх незапоминанна, да би хвалебно людми честними вепоминанна“... Мужиків же треба ховати на токах під грушками, щоб їхні жінки відвідували їх могилки та приводили туди інших мужиків. В N. 246 Климентій каже про козаків, як про борців за християн з бусурменами; тому — „грішит Богу, хто даст козакам зневагу“; Климентій молить ся за козаків і вихвалює їх: „не тилко — ховай, Боже, нагану давать козакам, але треба їх як святих шановать“. Взагалі Климентій користуєть ся кожною нагодою, щоб висловити свою прихильність до козаків (напр. в N. 204). Всіх ремесників, що працюють для потреб козаків і взагалі військової справи, обдаровує він також своєю ласкою не менше, аніж тих, що працюють для потреб церкви; тому вихвалює він селитренників і порохівників (N. 205 і N. 206), сагайдачників, що роблять козакам луки (лук —



„козацка оздоба і приміот“) (N. 214), стрільників (N. 204), роги́вників (N. 304) і т. п.

Треба одначе зазначити, що — як і скрізь — Климентій уважає також і на лихі прикмети своїх героїв: дуже шануючи напр. козацький стан, він разом з тим ганьбить „злих і окаяєних синів“, що подорожуючи до місця своєї військової служби, по дорозі обдирають та грабують спокійних людей: „побіють бо слези на вік от них оскорблєнних“. Він просит Бога — „не сохраниць от меча і куль“ (N. 53) тих, котрі зловживають своєю силою та безчестять козацьке званє.

Зрозуміло, чому Климентій так шанує козаків. Більшість представників козацтва малюєть ся йому не тільки оборонцями віри (а се, гадаємо, було особливо важне для о. ієромонаха), але також і борцями проти татар та турків, оборонцями людности від бусурменської неволі, — найтяжчого нещастя для християнина; про се нещастє виразно каже вірш N. 272, в котрім Климентій енергічно повстає проти якогось автора, що похвалює перебуванє в неволі і навіть називає невільників „блаженними“: неволя — найгірша тим, що невільник дуже легко може спокусити ся на відступленє від правдивої віри та набрати ся „нечестивих нравов“.

В часах, коли жив Климентій, особливо муєда почувати ся серед української людности нехить до ріжного роду „бусурманів“. Ся нехить показуєть ся з цілого ряду віршів Климентія. Так, напр., згоджуючи ся простити всі гріхи християнам, він нічого не хоче простити „бусурманам“: „жадаю ізгибелі вічної басурманом, а царства небесного зичу християном“, — каже він (N. 54). В однім вірші особливо гостро виступає се вороже відношенє до чужовірців, — цыганів та жидів: „в них — по думці Климентія — толко єст правди, як в шелягу сребра; бодай їм безпрестанно кати крушили ребра, же збитечние людя чвнят ошуканства“... Цыганам він бажає: „і як не міють домов — щоб і щастя не мали, а на остаток, — же би і дябли їх побрали“ (N. 59). „Невірного“ можна — „вмісто звіря убить“ (N. 63). Бусурменам Климентій бажає всього найгіршого; напр., кажучи про незвичайну і страшну смерть від диких звірів, він звертаєть ся до Бога: „посилай такії смерти басурманом, а кончення добрії давай християном“ (N. 19). Кажучи про смерть через утоплєнє, Климентій каже далі: „не дай, Боже, кождому доброму єї дознати, леч потопп, Господи, язвков невірних“ (N. 22). Те саме кажучи про кольку в боках, що „власне як копїєм пуд бок ударяєт“ (N. 73), Климентій просить Бога: „іждєнн от вєїх християн благочестивих, а обрати на басурман злих і нечестивих“. Навіть згадуючи про погоду, Климентій молить ся: „не

дай, Боже, нігди таких злих зим вірним, леч посилай во страни инь — веім невірним“ (N. 239).

Як вже згадано було, Климентій є прихильником існуючого ладу, що здасть ся йому заведеним божою силою: „чоловік сам собою власти не приймає, тилко ему от Бога посланна биває“... — „бо всяка власть в божіих руках жителствує“... (N. 276), а звідси — висновок: „нехай же пріємшії власт здрави началствуют“... Але поруч з тим зустрічаємо у Климентія також часом і наріканя на настановителя сеї власти (N. 215 і N. 240) та на посідачів її. Радачи властям наслідувати Христа (N. 19) та дарувати переступникам їх провини, наш ієромонах осуджує „урядових людей“, що кривдять та роззлощують сиріт (N. 57); нападає на „вимогателей ненасищаємих“ під котрими, видно, розуміє не тільки й не так грабіжників взагалі, як швидше — поборців податків, про що виразно кажуть останні рядки вірша N. 34: „... і мито добро-б вибврать помірно, а не згола оскорблять бідний люд безмірно“. В N. 331 Климентій торкаєть ся вищої болячки свого часу: радить суддам не увільняти „за мзду людей винних“ та не ображати „бідних невинних“, але наслідувати Христа. Не любить Климентій та осуджує ябедництво, сутяжництво (N. 110), а кривоприсяжникам загрожує божим судом (N. 111), який для нього є найтяжчим, найстрашнішим — в порівняню до людського суду.

Цікаво простежити погляди Климентія на жєнщину, подружє, на відносини до сімї та дітей. Тут, як гакож і при інших питаннях, ми стикаємо ся з рядом суперечних поглядів, котрі, можливо, залежали від того, що автор віршів писав їх неоднoчасно; а, може, і від того, що він або керував ся готовими вже традиційними поглядами старих часів, або занадто вже давав волю своему серцю і почутям. По думці Климентія на світї є  $\frac{2}{3}$  жєнщан, а лише  $\frac{1}{3}$  мужчян, бо останні часто гвнуть на війні, тоді як жєнщини сидять дома. Та хоч мужчян творять меншість, Бог дав їм одначе перевагу над жєнщинами, котрі не можуть навіть „мужеских речий розуміти“ (N. 119). Жєнщини малюють ся Климентієви як втіленє грїха; доказом грїховности жєнщин є їх „пекелная горячост“ (відбите давніх фізіологічних поглядів); її знають веї, „котриє себї били жєни поняли“. Про ту-ж „горячост“ свідчить „терпеніє жєнское“, — „како в зимї студеностий не боят ся, когда во время лютих мразов на рїках хусти перут“ (N. 125). Любить наш ієромонах порозмовляти про „плотскї грїхи“, про „страсть плотску“, — без якої „младим трудно прожити“ (N. 122)... Климентій знає жіночу привабу і боїть ся її: „кто бо биває до них (жєнщин) страстію побїжден,

той не скоро впят будет от тоя свободжен“ (N. 124). Особливо осуджує Климентій женщин — „в корчемницах... в корчемних гостинницах блудно живущих“ (N. 129) та збираючих „злюю прибилъ“ з гостей. Видно, згадані спостереження зробили нашого ієромонаха принципіальним прихильником подружнього життя. По його думці, всім світським людям треба женити ся, а не лишати ся безженними, — „а то так іний през весь вік свой изваляет, — ні чернец, аві свіцкій, і сам он не знает“. Лаше в одинокім випадку безженність є зрозумілою, — коли той, що цураєть ся женщин, додержує полову непорочність, щоб потім піти в монахи; та й тут о. ієромонах простосердо дивуєть ся, — „як ся оний обхождает“: „человіческа в него, видим, вся структура, а не зрозумієм, що то в нем за натура“... (N. 160).

Що-до подружя, то Климентій нічого не має проти звичаю засылати сватів, посередників, але — під умовою, щоб сватане відбувало ся з ініціативи молодих: подруже з примусу нічого доброго не принесе, — „бо силою сочтанни любви мить не будут, але завше ненавист друг ко другу мить будут; прето ви, родители, оное разсуждайте, а насилствієм младих не зневоляйте“ (N. 161). Оскільки тверде було переконанє Климента в необхідности добровільного подружя, видно з того, що він, — людина старих поглядів, — не-раз повстає проти примусових подруж; в вірші „о родичах неуважных, котрие своїх дітей сочетавают браку насилствієм“ (N. 144) Климентій, вказавши, що подруже — се живе в любви, осуджує насильство батьків: „і ви, родители, в том согршаєте, же своих дочерей, за кого не хотят, силою пхаете“. Особливо заслугоють на догану ті батьки, котрі віддають та женять нелітних: в N. 148-м він осуджує батьків, що віддають 11-літніх, а женять 12 літніх дітей, тоді як, по його думці, женити треба не молодших, як в 20 літ, а віддавати не швидше, як в 15 літ, бо лише в сім віці можна осягнути ціль подружя — „может быть в рок і дитвна“. Осуджує Климентій і „заматеріалх дівц“ — перебірчивих дівчат, що не хотіли в свій час віддати ся (N. 131). Взагалі, як прихильник ладу, Климентій уважає, що не мудро роблять ті, „котрие женят ся і посягают не в равности літ будучи“: „великая незгода“ буває, звичайно, в таких випадках (N. 146), особливо, коли муж — старий, а жона — молода; тому — гріх роблять старі діди, котрі женять ся на молодих і старі баби, віддаючи ся за молодих: „Бог подал младим людем честное малженство, а старие з нестатку чинят то шаленство. А попам би треба баб з дідами не вінчат, хоч би міли за тоє їм і переплачат“ (N. 150).

Також повстає Климентій проти стародавнього звичаю, що заборонає подружжя між кумом та кумою; сей звичай, мовляв, ще більше недоладний тому, що владки завсїди касували його за добру віднагороду (N. 162). Осуджує Климентій ще третє і четверте подружжя; цікаво, що він згоджуєть ся пробачити грішникам, коли вони розлучать ся і приймуть чернецтво (N. 149).

Вище ми вказали вже, як задивляєть ся Климентій на цїль подружжя. Одначе найбільшою досконалістю, дивом — уважає він супругів, „чистост тілесную, або теж дївство до смерти в собі ховаючих“: з таких супругів дивують ся не лише люди, а й ангели (N. 291); але сам Климентій гадає, що в його часи се неможливо і добре вже й те, коли люди, не маючи сторонніх звязків, зможуть — „своїми шлюбними ся контентовати“.

Климентій пильнує святости та нерушимости сімї. По його думцї, віддавши ся, не личить „з доброго миру“ кидати мужа, хоч би навіть з добрим наміром — поступити в монастир; в N. 135 він вмовляє таку жінку повернути ся до чоловіка, а чоловіка — вибачити їй та не журити ся.

Певно, не раз доводило ся нашому авторови приглядати ся до ріжновірних та ріжноплеменних родин; в сім випадку він, памятаючи, що часто й люди одної породи навіть — як „порося з вовком пробувають“, — прилучуєть ся до думки апостола, котрий каже, що — „спасаєт ся муж невірен о женї вірвї“ і навідворїт (N. 147). Цікавить Климентія і такий незвичайний казус: що робити, коли котрийсь з молодих помре зразу-ж по шлюбі? Климентій рішає: треба того, що лишив ся, заручити з иншою особою та просити Бога — не розлучати молодих, але післати їм довгі літа (N. 21). Бувши поборником родинного ладу та добрих звичаїв, Климентій ганьбить тих чоловіків, що кидають своїх жінок та одружують ся вдруге (N. 142): таких чоловіків треба розлучати з новими жінками та вертати до перших. В N. 122 і N. 150 наш автор вихвалює чесне вдовуванє, особливо — жєнщин, котре уважає навіть вищим від дївуваня: „дїви бо плотских гріхов себї не познали, а они, і познавши, чистост заховали“; за таке „терпїнє“ вдів Климентій просить у Бога дати їм спасєнє душі (N. 122).

Перейдемо тепер до поглядів Климентія на внутрішні відносини між членами сімї. Згідно з переконанєм своїм про конєчність зверхности мужчини над жєнщиною наш ієромонах пояснює свою думку про понижуючість підлеглиости мужа — жовї (N. 145); такий покірливий муж — „глупак“, не гідний поваги людей, і навіть — „певне будет кріпко Бог того карати, же злой жови, як шкапи, не вмїєт

на узді держати“ (N. 145); непокірній жоні слід поперебивати ребра, бо внакше вона може поважити ся навіть на жите мужа; її треба бити обухом, кієм, — щоб відігнати від неї „старшинство“. Поминаємо улюблені в давних часах розправлюваня автера про жон злих (NN. 119—141 і 294—298). Климентій охоче обговорює сю тему, повторюючи богату збірку традиційно-літературних прикладів. Згадаємо лише, що Климентій молить ся про охорону людей від злих жон (N. 133), не радить давати віру жонам, уважаючи всіх їх здатними до віроломства (N. 120), і часто повертаєть ся до думки про необхідність фізично мучити та катувати жінку. Так, в N. 132 він радить для гамуваня сварливої жони — „давать їй по ребрах“ — „як bestii“ — і не лінувати ся — „на кождий день кієм парить“, за що обіцює чоловікови — „від Бога нагороду“; те саме — з додатком макогона — в N. 217, а в N. 218 наш автор порівнює жінку з конем: „цвичить добре коня і жону не лїни ся“. До дивної жорстокости доходить наш духовний автор в N. 145, радячи немилосердно пробувати жону, на яку впало підозрінє, що хотіла отруїти мужа.

Про те там же знаходимо у Климентія і де-які поясненя та обмеженя сваволі занадто вже пильних мужів. Він не радить убивати жінок — „скоренять з світа“: — се зробить Бог. А прикраси, які мав муж від злої жони, зараховані йому будуть „за покуту“ (N. 132). Климентій бачить і відворотний бік медаля: радячи бити злих жон, він осуджує також і упертх та нерозсудливх мужів — „котрие отнюд не їміют любви ку своїм женам“: „будет іний в всяких ділах сам лядащо, а жену честну що-день караєт нї за-що“ (N. 151), Осуджує він також заздрієних мужів, а особливо таких, котрі иноді самі штовхають жінок своїх на дорогу спокуси та легкого заробітку по шинках (N. 143). Вичерпавши цілий запас свій гани та осуду жінок, Климентій виказує своєрідне почутє справедливости: він дає потім ряд віршів „о мужах добрих а болш о злих розних“, с. е. — про покидаючих своїх жінок, про заздрієних, про ласолюбних старців і т. п. (N. 142 і наступ.). І тут иноді показують ся прикмети, які свідчать, що Климентієви не цілком чужі були гуманні почутя: так, він напр. осуджує тих чоловіків, що примушують своїх жінок робити тяжку працю на поли, під-час косовиці, бо жіноча річ — порати ся в хаті (N. 306). Иноді почутє набирає у Климентія несподівану для теперішнього нашого розуміня річей формуловку: жаліючи помираючих при пологах жінок, — Климентій журить ся властиво тільки тим, що вони помирають... не очистивши ся! (N. 134). Для того вони мусять

перед смертю висповідати ся; що-ж до тіла, то він запевнює, що земля очистить осквернене кровю тіло.

Характеристичною прикметою Климентія є його любов до дітей: він звертає ся до матерей та просить їх любити дітей (N. 294); подібно до автора Домостроя, наш автор обговорює всі дрібниці родинного життя, подає навіть раду — як спати з дітьми, щоб часом не задавити їх під-час сну (N. 140); він осуджує сучасних богатих женщин, що не годують дітей власним молоком: йому дивно, як се матері ті — „сами ся своїх власних діток цурають“ (N. 139), віддаючи їх мамкам на годуванє. Заступає ся також Климентій за дітей нешлюбних, повстаючи проти жорстокости деяких матерей, що страчують своїх дітей, та проти тогочасних пересудів: по-перше — „матерняго гріха отроча не знаєт і отнюдь жадної вини в том діле не маєт“..., по-друге — „бувають же часом і з банкартов люде, если вродит ся щаслив і побожним буде“ (N. 126). Жаліє Климентій і сиріт, радячи добрим людям виховувати їх разом з своїми дітьми (N. 163), та вказує дорослим людям на малх дітей — як на вірець „непамязтолюбів“.

Принагідно ми зазначували вже жорстокість Климентія що-до злочинців і злих жінок; додамо, що він радить катувати також босяків (певно — блаженських) та убивати як собак курців тютюну (N. 56); сім разів на день кієм бити треба, по думці Климентія, „лежнюв“ і „старців“, що по світу волочать ся та шахрують (N. 258); взагалі — в більшости віршів чути безсердечність та егоїзм. Але иноді в сих холодних віршах добачити можна немов іскру теплого почутя, ще не погасшого в душі мандрівного монаха; напр., — в N. 134, де він молить ся Богови за помираючих в пологах матерей (друга половина); жаліє він рівно-ж глухих і німих (NN. 165 і 166), описує з спочутєм злиденне становище сліпих та просить Бога не позбавити їх „вишного світа“ (N. 259), бідкаєт ся про долю калік і просить Бога, щоб він не посилав їм муки за гріхи батьків (N. 260), журить ся за тими, що замерзають під-час лютих морозів (N. 362)... Добре характеризує Климентія з сього-ж боку його відношенє до бідноти, висловлене в вірші N. 76, де він, — видно, на підставі особистих вражінь, — каже про утєски бідаків судами та богатїями. Ми не-раз вже зазначували, що Климентій — прихильник сучасного режиму; але се не шкєдить йому милосердно та ласкаво відносити ся до утікачів (NN. 232 і 233): „гонящєму ся — дороги многи, тому — єдина“. Климентій просить у Бога допомоги невинному та бажаючому покаяти ся, а в N. 233 — навіть похваджує „гонця“, котрий для Бога випускає спійманого утікача, а вла-

етям каже, що не бачив нікого: такому, хоч він мусів послугувати єя брехнею, за його милосердність Бог простить гріхи (N. 233). Навіть з звірятами Климентій иноді радить поводити ся милосердно: в N. 196 він напр. просить пастухів не поводити ся жорстоко з вівцями, а в N. 239 — жалів худобу, особливо волів, котрі дуже терплять під-час ожеледі, бо їх не можна підкувати, хоч і сердить ся на них за повільність рухів.

В початку нашої спроби характеристики Климентія ми торкали ся вже головного мотиву його настроїв, що залежали від мандрівничого життя та пригод його. Головним настроєм Климентія є досить спокійне спостерігане життя; явища його він здебільшого похвалює, хоч иноді зустрічаємо й осуд; але не помічаємо при тім жадного знаку патоса, найменшого натяку на енергічний темперамент. Рівновага — от прикмета, що характеризує Климентія як в милосердю так і в жорстоковости, в журбі і в радості. Не-раз прикристи водять пером Климентієвим (NN. 80—87, 93—96), та, не дивлячи ся на тяжкі пригоди, наш автор лишаєть ся твердо переконаним, що „окаянен той, іже в скорбех дні провождаєт, а отради на радост себі нігди не маєт“ (N. 96), бо — розпука є найбільший гріх та й — що головне — вона не відповідає Климентієвій владі.

Иноді, вже по закінченю головної, поучуючої частини вірша, проривають ся у Климентія веселі рядки автобіографічного характеру, напр. — вірш про тих, що пють ріжні палені напої (N. 292); се — правдивий панегірик п'яцтву: п'яницї сам Бог посилає на пиво; випивши, — краще й читати та співати на крилосї; пити треба все, не перебіраючи; і, нарешті, така порада — „хоч штани застав — іди у корчму наций ся; тилко-ж, прошу, і штанов на вік не покидай, — славная то одежа, найскорійш викуплай. А на мене за сей вірш, прошу, не дивіть да, як будете пити, то й мене вспомніть“. Климентій вихвалює винників та горілку: не горілка є причиною п'яцтва, але злий звичай (N. 185); особливо зле, коли почне п'яцтити жінка (N. 133). Присвячуючи справі п'яцтва ряд віршів (NN. 100—108) та виказуючи шкоду і страти від п'яцтва, Климентій одначе стверджує, що иноді — випити користно (N. 101), а в наступнім вірші дивуєть ся неуживаючим горілки людям та осуджує повздержливих, добачуючи у них лише гордість. Признаючи користь від помірного уживаня напоїв, Климентій виступає одначе проти корчем та не радить учащати до них: „братіє, — пше він, — прошу вас — в корчмах не кохаймо, але паче в своїх ся домах удоволяймо... бо в корчмах честних сердца безчинства развращают і чест-

вие, в них ходя, безчинства сотворяют“ (N. 271). Сам будши — не від того, щоб випити горілки, хоч би довело ся навіть заставити убрание, — Климентій суворо осуджує тих „винников“, що підмішують в горілку воду; в захованім фрагменті вірша (N. 35) Климентій загрожує навіть гнівом Божим за фальсифіковане напоїв... Обурюють ся він також і на тих, що уживають для зміцнення горілки тютюну; таких він в N. 37-м радить бити кієм; на тих же фальсифікаторів та на уживаючих при печеню хліба „для надменія“ галун він скаржить ся в N. 54-м. До куреня тютюну Климентій ставить ся більше чи менше поблажливо, уважаючи на виправдуваня курців, але просить Бога охоронити його від уживаня сього з'їля, щоб — „не смрадними усти молитву чинити“ (N. 26). В іншій вірші про тютюн (N. 37) Климентій не радить курити люльку, бо в тютюні — „часть пекельного диму обрїтаєт“; але „нюхати — найпаче брідко і безчестно“, бо від куреня лишаєть ся тільки сморід в устах, а у нюхаючого — „в ноздрах та нечистост єму остаєт ся“ і „мозг в голові єго табака зушаєт“ (N. 37). Виступає Климентій також і проти гри в кости і не лише тому, що вона приводить до зубожіня, але і тому, що — „не велит Господь Бог у кости іграти, тилко кажеєт през працу хліба заробляти“...; до того-ж буває й таке, що програвшому обрїзують губи або палець, коли він не заплатить програного (N. 364). Климентій, як ми згадували вже, — ворог танців (N. 128), без яких, по його думці, цілком добре можна справляти весіля. І от, у такого срогого, иноді — аж до святошества, моралїста попадають ся часом жарти, які вносять дїзгармонїю в звичайний тон його віршів та нагадують швидше панегірик піяцтву і п'яницям. Що-ж викликає жартівливий настрій у Климентія? В N. 138 бачимо простацький жарт на адресу жінок, що породжують близнят; в N. 141 — жартуване з жінки, що в відсутности чоловіка „скаче в гречку“: „іна в гречку скачет добре без мужа, аж послї праці іногда недужа“; одна жона — „охотно всім не възбраняєт, доволно людей голодних контентуєт і контентовать ізнову обіцуєт, іная-ж — сама голодом вмїраєт“...; звідси — висновок Климентія: „прето-ж такаєт в скупощах не кохай ся“... (N. 141). Остілько-ж ризиковний для монаха жарт про породжуючих дітей зараз по шлюбї знаходимо в N. 296: „добре чинят, же то з запасом приходят“; висновок — „без ліности в ночі і в день в том ся туждайте“. З жартом, але і з спочутем каже Климентій про покриток: карати не їх треба, а злих матерей (N. 297). Цілком згідно з духом свого часу — жартує Климентій з самим Богом в вірші „О створенях Божїих і дїявольських“.



(N. 261), але, пожартувавши, — викреслює непристойний та неповажливий уступ.

На с'їм кінчимо витяги з віршів Климентія, що допомогли нам трохи виясувати образ сього письменника, хоч почасти заповнюючи ще досі не усунену прогалину, котра лишаєть ся завдяки відсутности докладних відомостей про його жите і діяльність. Можемо хіба додати ще одну дрібницю: в Московськїм Румянцевськїм Музею переховуєть ся Апостол XVI в. (N. X) з записю, що обиватель Чигиринськїй, козак Війська Запорожеського, Сидір Карпович віддав сю книгу до церкви Богородиці — „до живота Климентієва“; „а дал мнї (лише вже сам Климентій), поки походня живота мого не вгаснет, аби ми Господа Бога на ней молвл за єго милости пана Сидора і подружвє і чад єго і за вєїх православних хрєстіян, а по смерти мовї волно єго милости пану Сидору і жонї і чадом єго, — где хотїти обернути“. Далї тою-ж рукою підписано: „Смвреннвї з'єло многогрѣшнвї Єромонахъ Климентї брєнною рукою власною пєсь смерьдвацинї а не ч'лвкѣ“. Запись ся не датована, але на підставі типових прикмет української скорописи можна її віднести до кінця XVII в. або до початкових років XVIII в.; письмо її дуже подібне до письма нашого ієромонаха Климентія. Наступна запись, котра свідчить про те, що по смерти Климентія книга пішла по руках, датована 30 серпня 1727 р. Коли припустити, що автором віршів є красномовний автор записи, колись — тимчасовий посїдач Румянцевського Апостола, то остання дата вказувала-б нам той час, коли, приблизно, помер Климентій. Очевидно одначе, — зазначимо се ще раз, — що подібність письма і імен не дав ще незбитих підстав до прилученя згаданої записи до матеріалів для біографії ієромонаха Климентія, Зяновієва сина.

Здаєть ся, ми обговорили майже вєї прикмети душевного образу ієромонаха Климентія, беручи фарби та матеріал з його власних віршів, зазначаючи, де було се можливе, слїди впливу умов жвтя та традиційних поглядів часу. Висновки з нашого розгляду такі: середних здібностей, з великим хистом до спостережень, але без умїня та бажаня використати свої знаня на практиці, — ієромонах Климентій малюєть ся нам як характерний представник того поколїня, котре сполучило заповіти мнувшини з якимись новими стремлїнями та змаганями. Бувши щирим прихильником того ладу жвтя, який сформував ся за останні роки XVII в. на Україні, Климентій є типовою звичайною людиною свого часу. Освіта його — цїлком старосвітська: в віршах, не дивлячи ся на вказуваня забобонів та пересудів і т. п., — нема жадної прикмети правди-

вого літератора, духовного письменника XVII в. Він ніколи не цитує докладно: „десь читав“, „десь чув“... — от що ми бачимо у нього в тих випадках, коли він виходить за межі непосредних вражінь, біблійних цитат (га й то — доволі нечисленних) та людських приповідок, яких знає силу. Нижче ми розглянемо уважніше його літературний багаж — і переконаємося в правдивості зазначеного. Жерела Климентія — сліди його начитаності — ведуть нас до старої пів-церковної, пів-світської літератури, поучень, поучаючих слів і т. п. Але ніде не помітили ми у нього слідів безпосереднього ознайомлення з літературними діячами XVII в. — І. Галятовським, А. Радивиловським, Л. Барановичем, І. Гізелем.. Навіть на давнійших, напр. на Кирила Травквиліона Ставровцецького, також поета, — не знайшли ми жадного натяку в віршах Климентія. Може при детальнішому досліді хтось відшукає сі сліди.

Нижче подаємо матеріали для докладного досліду над віршами Климентія з історично-літературного боку.

#### IV.

### Сліди літературних впливів і народної традиції в віршах Климентія.

Не претендуючи на докладний та вичерпуючий виказ жерел, які так чи інакше відбилися в віршах Климентія, спробую зібрати відомості про авальотичні явища в літературі, котра існувала перед Климентієм, або в сучасній йому. Можливо, що багато з цих порівнянь будуть лише випадкові. Але розглянути їх серед них — завдане будучого дослідника літературної діяльності нашого письменника. Наш коментар має лише де-що допомогти такому дослідникові.

Насамперед вражає подібність самої ідеї збірника віршів Климентія (особливо — першої частини) до ідеї дуже відомих в славянськоруській письменстві перекладних Шестодневів, котрі також мали своїм завданням охопити цілий світ з усіма ріжноманітними явищами його та прославити його Творця.

Як і треба сподіватися, Климентій не-раз виказує свою ознайомленість з біблійними книгами. В NN. 15, 29, 85, 114, 116, 262 він цитує Псалтир; Євангеліє цитує в NN. 66, 164, 196, 235; Послання Апостолів — в NN. 77, 147, 271; в N. 66 цитований Екклезіаст, а в N 132 — Притчи Соломона. Тому, що цитати сі зроблені з пам'яті, вони не відзначаються докладністю; та, видно, Климен-

тій і не погрібував докладности, — бо з св. Письма він користувався найбільш відомими виразами, що зробилися вже загальноуживаними. Далеко цікавіші — сліди ознайомлености Климентія з літературою не-церковною, а се тим більше, що сам Климентій двічі згадує про своє читанє (N. 268 — багато книг перечитав; також — N. 272).

Переглянемо отже вірші Климентія та пошукаємо, — чи нема там вказівок на лектуру їх автора.

3. — Чи не відбився на сїм вірші вплив знаної притчи про частини тіла і голову?
7. Можливо, що і дею написаня вірша про імена Божі позичив Климентій з якогось азбуковника або з статі про Божі імена, яку уважають апокрифічною.
12. — Вірш про смерть у Климентія наближується до аналогічного — у Кирила Транквіліона в його „Перлі“, 1646 р., а також — до польських (див. мої „Исслѣдованія и матеріялы“, т. I, ч. 1.), що переходили й на український та московський ґрунт в XVII в. Можливо, що Климентій знав також і „Преніє Живота и Смерти“, відоме також в українських списках (див. працю Н. Гудзія — в „Русск. Филолог. Вѣстн.“ і особіно — 1910 р.; працю А. А. фон-дер-Коц, Berlin, 1909).
37. — Можливо, що цілий вірш про тютюн продиктовали побутові обставини українського життя; але можна припускати також, що Климентієви знані були і повісти про тютюн.
55. — Матеріал до коментаря віршів „о волочащих ся чернцах“ зібраний в великій кількості у Жятецького — в його „Мысляхъ о народн. малорусскихъ думахъ“; у мене — в „Исслѣдованіяхъ и матеріалахъ“, т. I; додати — з Н. А. Попова, „Описание рукописей Симонова монастыря“, ст. 43 („Чтенія въ Общ. Исторіи и Древностей“, 1910 р., кн. 2).
61. — „Вірш нищенскій“ — і по змісту, і по манері, і по розміру лучать ся з аналогічними віршами, що видав я і д. Возняк з львівського рукопису початку XVIII в. (див. — „Записки Наук. Тов. ім. Шевченка“ і „Извѣстія Отдѣленія русск. яз. и словесности Имп. Академіи Наукъ“).
- 75, 100, 101. — Вірші про піяцтво пригадують ряд старо-руських поучень на сю тему, що зустрічають ся переважно в „Ізмаградѣхъ“; пор. також — „Слово“, псевдо-Феодосія.
99. — Має ту саму підставову думку, що й „Посланія царя Івана Грозного в Кирилів монастирь“, але навряд, чи Климентієви знаве було се посланіє.

108. — Уступ про хміль нагадує коротенький віршик Величковського (в рукописі Софійського собора).
113. — вказує на те, що Климентій поділяв йосифлянські погляди на питанні про монастирські маетки; згадка про „лекції“ вказує на необхідність при докладнім студіюванню Климентія — ознайомити ся з збірниками мудрих висловів, що додавано до стародавніх польських та українських підручників піітики та реторики.
- 120, 123—125. — і інші вірші про злих жон — вимагають студіювання їх рівнобіжно з „Книгою Притч Соломона“, „Книгою Ісуса сина Сірахова“, „Пчелою“ і, можливо, з „Бесѣдою отца съ сыномъ“.
127. — При коментованню сього вірша про чарівницю годить ся мати на увазі відомости „Требника“, Петра Могили (1640 р.).
128. — Вірш „о пляшущих“... має, видно, звязок з легендами „Великого Зерцала“, казаннями (напр. — Ф. Бирковського) і людськими повір'ями середновіччя.
130. — Для поясненя сього вірша про святковане п'ятниці див. — в моїх „Исслѣдованіяхъ и матеріялахъ“ т. III, ч. 2 (вірші свящ. Некрашевича) і розвідки акад. А. Н. Веселовского — „Опыты по исторіи христіанской легенды“ („Журналь Мин. Нар. Просвѣщенія“) а також — розвідку С. Ф. Шевченка („Записки Українськ. Науков. Тов. в Київі“, кн. IV.).
132. — Вірш з напастями на злих жон; вимагає коментара з допомогою тих самих жерел, що й вірш N. 120.
133. — Можливо, що тут відбив ся вплив слів „Ізмарагда“; може — „Домостроя“?...
145. — Вірш про підлягаючих впливу своїх жінок; див. — „Домострой“.
147. — На підставі ап. Павла.
150. — Пор. руські повісти про старого, що женить ся з молодою.
153. — Пор. старо руські слова про сонливих і дремливих — в „Ізмарагді“; див. — „Памятники учительной литературы“, Пономарева, т. II; також — вид. Владіміровим в „Трудахъ Археологич. Съѣзда въ Вильнѣ“; пор. — „Повѣсть о семи мудрецахъ“.
154. — Можливо, що Климентій знав і мав на увазі — Сказанія „о добромъ грѣшникѣ — папѣ Григоріа“, про Андреа Критського і ин., котрі розробляють мандрівну тему про кровозмішенє; пор. також — „чин покаянїя“, що уживано в XVII—XVIII в. в.

157. — Цікава цитата з пісні, що живе і досі: „хмизом, вшзом, пуд вербами“...
- 183 і 365. — Майже ті самі вирази, що й в „Слові о почитанні книжном“, знанім в руськїм письменстві з „Ізборника“ 1073 р.; пор. також — „слова“ у Пономарева (ор. cit.).
188. Тут, без сумніву, відбили ся давні змаганя про рай та легенди про Зосиму, Макарія Римського (див. — „Памятники стар. русской литературы“, вид. Куселева-Безбородька) і Агапія; легенда про останнього була добре знана також і старій українській літературі XVI—XVII в. в.
223. — Вірш „о котах“ нагадує — „Обличеніє латиняя“ стародавнього автора (див. — Попов, „Истор.-литерат. обзоръ полемиическихъ сочиненій противъ латынявъ“, ст. 71).
- 224 і 355. — зложені під безсумнівним впливом „Житія Антонія Великого“ або повіств Печерського „Патерика“ про Ісаакія, а можливо, що й під впливом обох свх творів.
229. — Для поясненя деталей див. — „Хожденіє Богородиці по мукам“, вид. д-ром Ів. Франком і А. Назаревським („Памятки“ і Записки Українськ. Науков. Товариства в Київі“, т. II).
230. — Вірш отсей, — хоч як не легко припускати, — нагадує „Домострой“, котрого одначе нам в українськїм списку зустрічати не доводило ся.
251. — про недосипанє свв. отців; — див. в перекладних „Патериках“, а в Печерськїм — особливо „Житіє пр. Феодосія“.
261. — Бог і діявол — обидва творять світ. Се — ідея дуалістивбогумилів; див. аналізу українських переказів, що підходять до богумильських „басень“, у Сумцова — „Очерки исторіи южнорусскихъ апокрифическихъ сказаній“. Київ, 1888. Є і особна статейка, в котрій розповідаєть ся про те, як діявол творив наперекір Богови (в рукоп. XVII в.).
265. — Див. перекази про грім в моїй праці — „Матеріали къ исторіи апокрифа и легенды“, I, а також у Кононова — „Изъ области астрологіи, 1905 р. („Труды Славянской Комиссіи Московскаго Археологическаго Общества“).
277. — підходить до незнаного ще нам, але, без сумніву, літературного жерела — розмови пустельника з ангелом про царство небесне і муки (можливо, що — західно-європейського походження).
282. — Пор. кінцеві формули стародавньо-руськых писарів: „благословіте а не клявіте“ (Соболевскій, — Палеографія; Кар-

- скій, — „Очеркъ кирилловской палеографіи“; ст. д-ра Ів. Франка — в „Записках Наук. Тов. ім. Шевченка“ („Miscellanea“).
- 326.** — Про покаяня та плач; певно, — вплив Борема Сиріна.
- 327, 334—337.** — Під впливом псалм XVII в., пізнійше перероблених та уміщених в друкованім „Богосланику“ 1790 р. і наст. виданнях його; з де-якими віршами у Климентія — текстуальна тотожність. Див. ще наші — „Исслѣдованія и матеріяли“, т. 1, ч. 2, — опис збірників псалм.
- 348.** — Пор. Псал. I і заповіді блаженства.
- 349.** — О сребролюбстві іноків; див. у Ісаака Сиріна — „Слова постническія“.

Що-до відголосу людських повірій, який не-раз чути в віршах Климентія, то мусимо зазначити:

- 20 і 120.** — клятьба землю.
- 216.** — про заяця; див. Сумцова, — „Заяць въ народной словесности“, 1891.
- 338.** — людські перекази про велитів.
- Іер. Климентій знав дуже багато приповідок людського і літературного походження. Він не лише збирав їх та упорядкував, але й в значній мірі зужитковав їх в своїх віршах. Подаємо сі приповідки, що далеко не скрізь однакові з уміщеними в збірнику (карта 200 і наст.):
1. „Правдою не пожизити ся“ (N. 2).
  2. „Із дна моря правда святая виймаєт“ (N. 2).
  3. „Правда, то єсть не гріх“ (N. 2).
  4. „На вид глядя, здоровья іспитуй (а що не красєя хорій, тому ся не дивуй)“ (N. 10).
  5. „Голова місца шукаєт (і гдї ся кому судит, там ю полагаєт)“ (N. 15).
  6. „Час за час, а к вечеру ближєй“ (N. 17).
  7. „Смерть невіст несєт старим“ (N. 18).
  8. „Бодай (повідаюг) нас... земля пожєрла“ (N. 20).
  9. „Вєлк — що споткає, то зядє“ (N. 34).
  10. „Где любов, — там сам Бог пребиваєт“ (N. 42).
  11. „Душно, як два правят, — третєму нічого дати“ (N. 45).
  12. „А собі май, да і мнї не дай“ (N. 47).
  13. „Коли даха, то также будєт і от мене взяха“ (N. 48).
  14. „Нинї в нас — не праєдник, а твоя милость — хтос нам іний, а не вказник“ (N. 49).

15. „Волно псові і на Бога брехать“ (N. 55).
16. „Їже мієт хто свой достаток, то завше мієт совершенний і статок“ (N. 67).
17. „Не мій собі сто коп, як сто друзей“ (N. 70).
18. „Чи плакав би сліп стежки, если-б хоч мало видів проход якої Стежки?“ (N. 72).
19. „Даст Бог ся ушити, а он не хочет пяний спати ся положити“ (N. 75).
20. „Пий, да не вий, — то знай“ (N. 75).
21. „Велик світ, да нігде діть“ (N. 77).
22. „Хоч печаль на єдну годину [кому лучит], запомнит і милу родину“ (N. 77).
23. „Дивная річ, що в хаті — піч!“ (N. 80).
24. „Пустив Бог Микиту на уставичную юж у мир волокиту“ (N. 92).
25. „Покуль взійдет солнце, — вієть очі роса“ (N. 92).
26. „У п'яного решето грошей“ (N. 100).
27. „Нешенное гарло — шитко добро, що било у дому, пожарло“ (N. 102).
28. „Не вино, лєч п'янство проклято“ (N. 102).
29. „Добро тому п'ить, в ком хміль спить“<sup>1)</sup>.
30. „Пий, да ума не пропий“<sup>1)</sup>.
31. Пий, да не виввай ся, — меж чужими людьми вистерігай ся, бо хміль мовит безпечно, да не статечно“<sup>1)</sup>.
32. „Нікого черная риза не спасаєт“ (N. 112).
33. „Хто богат, той веім брат, а хто нічого не маєт, того ніхто не знаєт“ (N. 113).
34. „Ліпш желізо у воді варити, неже псюю личину — жену злу, учити“ (N. 132).
35. „Іскра поле зпалєєт, а послі випалєня і сама погібєєт“ (N. 133).
36. „Без приключки не маш ані смерти“ (N. 134).
37. „Бог тому дав, хто ровню понєєт“ (N. 146).
38. „Власне — поросєєт з вовком“ [не маєт згоди] (N. 147).
39. „Не все тоє на ноги становить, моцно і словами ласкавими научить“ (N. 151).
40. „Хоч відаєт, да нехай не видєєт“ (N. 157).
41. „Если отец вьрет, то — пол-сироти дитина, а їди й матка, то юж — цілая сиротина“ (N. 163).

<sup>1)</sup> NN. 29—31 не мієтєєт ся в віршах, але — осібно на к. 67 в, по N. 107.

42. „Шкурка за чинбу не стане“ (N. 177).
43. „Хто праве що мурує, то той тилко будинки кріпкіе будує, а хто кольвек древяни виставуєт клеці, тов латво до гурн швендзе огнем леці“ (N. 187).
44. „Дай, Боже, всяких діл ся научити, тилко не всяко, Боже, дай діло робити“ (N. 200).
45. „Аби душа сита і тіло не наго“. (N. 211).
46. „Не той пиво пет, хто варит“ (N. 112).
47. „З лисною злоє ся раждаєт (з котрою і із світа сего ізчезаєт)“ (N. 217).
48. „Коню в полю завше віри неймай, а жонї в дворї всеї правди не откривай“ (N. 218).
49. „Жону любвти треба яко душу, еднак же злюю годно товкти, власне — грушу“ (N. 218).
50. „Бодай вам з псами нігди не било добра“ (N. 225).
51. „Рука завше руку мнєт“ (230).
52. „Як втік, — як десяти побив“ (N. 232).
53. „Птица — своїм носом сита“ (N. 234).
54. „Что вготуєт літо, зима прибираєт“ (?) (N. 237).
55. „На зиму літо работаєт“ (N. 237).
56. „Не кракала врона, летя до гори, і поготов не будет, пущаючи ся з гори“ (N. 242).
57. „Ліченим конем юж ся не наробят“ (N. 249).
58. „Купуй хату критую, а одежину зо всім, як треба, пошитую“ (N. 255).
59. „Не той господар, що збіраєт, але — що готового добра не зтрачаєт“ (N. 256).
60. „В старци пугою не вгнати, а з старцов, — хоч калачем стал би пудманяти“ (N. 258).
61. „Лучшей би ся ни раждати, нежели, родившу ся, світа не видати“ (N. 259).
62. „Калїка на світ ся не родит“ (N. 260).
63. „Неголодна то еше тая корова, если завалила ся где у стрієї солома (N. 263 б, N. 264 а).
64. „Школа всяким странным дом ест волний“ (M. 264 б).
65. „Не вправ, але достав“ (N. 264 б).
66. „Где людей — гуца, там не буде боліти праве нігди у пуца“ (N. 265).
67. „У гурту їсть ся спорно і каша“ (N. 265).
68. „Котрий чоловік добре випиваєт, теди такому Пан Бог на пиво даваєт“ (N. 292).



69. „В жерна добре — що вкинь, то змеле“ (N. 292).  
 70. „Козацкому роду — мало когда, або теж — не маш переводу“ (N. 296).  
 71. „Достаток чинит всякий статок“ (N. 332).  
 72. „Не таков враг, як его малюют“ (N. 355).  
 73. „Для доброго замок чоловіка“ (N. 369).

Далеко не всі з цих приповідок — людського походження; навіть ті, котрі взяв Климентій з народних уст, переказує він — згідно з вимогами вірша, в зміненій вноді формі. Де-що, без сумніву, походження не українського, а запозичено від поляків, про що виразно свідчить звукова закраска слів. Де-які приповідки, згадажі в віршах Климентія, живуть серед українського народу ще й до сього дня.

## V.

### Кінцеве слово.

Закінчуючи ваші уваги до поданого нижче тексту віршів ієр. Климентія, треба зазначити багатство історичного матеріалу, яке подають вірші, — не в тім значіню, щоб вони приносили фактичні відомости про ті чи інші події, але — в тім, що освітлюють темну добу Руїни численними побутовими подробицями, які малюють нам найрізноманітніші прояви життя всіх клас тогочасного суспільства. Угруповане та оцінку цих відомостей почасти вже зробив П. Куліш. Не повторюючи його думок, вкажемо лише на Климентієві вірші — як на чудового свідка духового життя, поглядів і вподобань звичайного обивателя України кінця XVII та початку XVIII в. в.

Мова Климентієвих віршів — сороката, звичайно вживана його сучасниками, що послуговувалися для висловлювання своїх думок мішаниною церковно-славянської, української та польської мов. Одначе, — і се для духовної особи незвичайне, — Климентій не користується готовою формою літературної української мови, як вона склалася напр. у визначних проповідників другої половини XVII в., але намагається писати по славянському, вносячи в славянську мову окремі українізи — і в фонетиці і в морфології, як рівно-ж — в синтаксї та словарі. Мова Климентія, — вноді тяжка, вноді яскрава і мальовнича, чекає ще на свого дослідника.

Що-до розміру, який уживає Климентій в віршах, то можна ствердити: останні не відзначаються з сього боку великим артизмом, не вказують у свого автора виробленої та сталої манери вір-

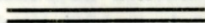
шописаня, хоч він писав багато, а написав би ще більше, як би не перешкоджали часом — мандрюваня, часом — „скудость папірная“. Він намагаєть ся додержати правдивий 13-складовий розмір або 11-складовий, але часто помиляєть ся; свою помилку він помічає вноді і сам, заключаючи зайві слова в клямри — [...]. Про те — там, де він кермуєть ся співом (напр. — молитовні вірші до Богородиці або „вищенская“ вірша) — ним кермує рвтинка і в такім вірші — менше помилок що-до правил віршового складу.

Скажемо ще кілька слів про спосіб нашого виданя. Ми дбали про те, щоб з можливою докладністю віддати рукописний текст, оскільки позволяли на се друкарські засоби. Одначе при друкуваню де-які надстрічні букви поспускали ся до-долу; крім того, — при перевірюваню помітили ми отсі друкарські помилки, які редактор виданя просить виправити перед студіюванєм тексту (перша цифра означає сторону, друга — рядок):

Повинно бути:		Повинно бути:	
2, 7, з долу, — <b>вѣ</b> ;		96, 3, з д., — <b>лѣ</b> ;	
5, 2, з гори, — <b>стѣ</b> ти;		104, 15, з д., — <b>й</b> по <del>нел</del> 8;	
14, 4, з д., — <b>пѣ</b> ном8;		109, 3, з г., — <b>Гд</b> и;	
18, 2, з г., — <b>тѣ</b> ;		128, 15, з г., — <b>жѣ</b> и;	
61, 1, з д., — у рукописі;		146 число сторінки — <b>обернути</b> ;	
64, 8, з д., — <b>вдова</b> ;		175, 3, з г., — <b>минувши</b> ;	
69, 17, з г., — <b>сѣ</b> ;		179, 7, з д., — <b>рѣ</b> и;	
79, 2, з д., — <b>сѣ</b> ;		198, 16, з г., — <b>невѣ</b> рны.	

При де-яких віршах — пропущені числа нумерації (див. — заголовки віршів).

Сподіваємо ся одначе, що, не дивлячи ся на де-які браки, нове видане віршів Климентія мати-ме значіне, — хоч би тому, що воно вперше дає повний образ всіх віршових творів цікавого письменника. Висловлюємо свою подяку Науковому Товариству імени Шевченка і його голові проф. Мих. С. Грушевському — за те, що вони дали спроможність опублікувати твори Климентія в виданю Товариства.



1. [Š] . . . . . 1)  
 в. 4. Я человекъ человека рабѣы в' єдинѣхъ часѣхъ з'гвѣйтъ:<sup>2)</sup>  
 и гдѣ<sup>б</sup> моцно то моглѣвы живаго поглотитъ.  
 Я Гдѣхъ Бгѣхъ нехочетъ грѣшны<sup>х</sup> люде<sup>х</sup> смертн:  
 а<sup>т</sup> храни<sup>т</sup>, жевы комѣ и наглѣ не вмертн.  
 Я насъ же в' грѣхѣхъ сущы<sup>х</sup> Єісе не погвѣи:  
 а<sup>л</sup>е о<sup>т</sup>ческюю свою мл<sup>т</sup>ь к' намъ всугуби.  
 То є<sup>ст</sup>, жевы<sup>х</sup>мо свон<sup>х</sup> и грѣховѣхъ позвѣли:  
 и не<sup>с</sup>нүю твою радост<sup>ь</sup> наслѣдили.

2. [1]      **Є** люде<sup>х</sup> Правдывы<sup>х</sup>, и Хотѣицыхъ  
 правды на<sup>с</sup>чѣтнса, На<sup>с</sup>бка.

Хо<sup>ч</sup> то мѣвятъ „Правдою непожывитнса“:

а лѣпше<sup>е</sup> о<sup>т</sup> неправды зѣвше хранитнса.

Вгды<sup>ж</sup> „изъ дна моря прѣ<sup>в</sup>да стѣла вы<sup>м</sup>аетъ“:

и хочѣ непожытечна, а часо<sup>м</sup> спрѣдетъ.

И пакн Пра<sup>в</sup>дѣхъ рекши ты<sup>н</sup>ко во<sup>с</sup>са Бгѣ:

а такъ прѣваж вѣдѣ<sup>т</sup> до Нѣа дорѣга. ||

4 в.      И еше<sup>ж</sup> такоже тѣ<sup>м</sup> прѣжде по<sup>в</sup>ышше рѣхъ:

такю<sup>ж</sup> рѣчъ, що мо<sup>в</sup>лю „прѣ<sup>в</sup>да, то є<sup>ст</sup> не грѣхъ“.

Зачн<sup>н</sup> нех<sup>а</sup> всѣакъ звѣли<sup>т</sup> в' Пра<sup>в</sup>дѣхъ са кохѣти:

ко<sup>т</sup>рою лѣтвѣ<sup>к</sup> зможе<sup>т</sup> часо<sup>м</sup> ѡправдати.

И понека<sup>ж</sup> и са<sup>м</sup> Бгѣ во все<sup>м</sup> є<sup>ст</sup> правдывы<sup>х</sup>:

прѣ<sup>т</sup> нимѣ же не ѡправдѣтъ всѣ<sup>х</sup> несправѣ<sup>л</sup>ивы<sup>х</sup>.

Тѣ<sup>м</sup>къ ко<sup>ж</sup>домѣ правдывы<sup>м</sup> вѣти подѡкаѣтъ:

єсли хтѡ по се<sup>м</sup> вѣкѣхъ в' нѣк<sup>н</sup> жи<sup>т</sup> желѣетъ.

1) Бракує 3 карток.

2) З правого боку на маргінесі ціноброю: **Є** терпеннн Бжѣемъ  
 еше ли<sup>ст</sup> Š.

3. ѿ. **Ѹ** волѣзне<sup>х</sup> всяко<sup>т</sup> створе<sup>н</sup> а животного:  
паче же ѿ члѣч<sup>к</sup>ихъ: по словесе<sup>х</sup> и по т<sup>л</sup>ски<sup>х</sup>.

ѿще еди<sup>н</sup> ѹдѣ страждетъ, то страждетъ и вси с нимъ:

и о<sup>т</sup> главы до ногъ купно волѣютъ з<sup>'</sup> тымъ.

ѿ глава главою всѣмъ ѿдомъ прекиваетъ:

Гды ве<sup>н</sup> главы ничтоже живо не вывадетъ.

ѿ ѿсо<sup>б</sup> животворитъ все еди<sup>на</sup> глава

Хс<sup>т</sup>: ѿжъ всѣмъ животнымъ и чак<sup>ом</sup> слава. ||

к. 5. Бо гды Хс<sup>т</sup> глава всѣхъ, о<sup>т</sup>ѣта выше:

тогда все ѿки безгла<sup>н</sup> до тре<sup>х</sup> дни<sup>х</sup> стра<sup>ж</sup>даше.

ѿ по стрѣтѣхъ его ве<sup>н</sup> родъ вѣрны<sup>х</sup> смѣтиса:

а по воскресѣнїи за<sup>н</sup> возвеселиса.

Тѣмъ Хс<sup>т</sup> главо нша волѣзни на<sup>мъ</sup> сѣкла<sup>'</sup>:

и о<sup>т</sup> дшѣпагубныхъ грѣховъ насъ о<sup>т</sup>враща<sup>'</sup>.

Да непосты<sup>н</sup>но тебе в<sup>'</sup> послѣдны<sup>х</sup> де<sup>н</sup> срациемъ:

и на вѣки бѣгодатъ ѿ тебе ѡбращемъ.

4. вѣ.

**Ѹ** вѣтрѣ.

Подобно створи<sup>н</sup> Бгѣ вѣтрѣ во<sup>ш</sup>хъ люде<sup>м</sup> на пѣко<sup>т</sup>:  
неже на выгѣдѣ: кгда<sup>ж</sup> чинитъ много [и:]<sup>1)</sup> напѣ<sup>т</sup>.

То е<sup>ст</sup> вѣдѣ творитъ, ѿжъ [огне<sup>м</sup>:] храмы запалиетъ:

и множе<sup>ст</sup>во в<sup>'</sup> водахъ люде<sup>м</sup> потопляетъ.

ѿ ѡсо<sup>б</sup>но иногда клѣты превращаетъ:

и з<sup>'</sup> фндаме<sup>нт</sup>хъ стрѣгла<sup>н</sup> часо<sup>м</sup> ѡбращаетъ.

ѿ часо<sup>м</sup> на люде<sup>м</sup> з<sup>'</sup> стра<sup>н</sup> многи<sup>х</sup> вре<sup>н</sup> принѡситъ:

на скѡты и на вы<sup>н</sup>ла зарази<sup>л</sup>ко<sup>ст</sup> вноситъ. ||

5 v. ѿ часо<sup>м</sup> тежъ бурею крѣш<sup>ы</sup>тъ и дрѣвеса:

и стра<sup>ш</sup>ливаа творитъ на свѣтѣк чдеса.

ѿ иногда ѡсо<sup>б</sup>къ за<sup>н</sup> когдѣ и зморозитъ:

ѿще и з<sup>'</sup> мрѣзо<sup>м</sup> в<sup>'</sup> зымно<sup>м</sup> часѣк са умножитъ.

Ѹмуже ѿще<sup>н</sup> звѡлилъ Бгѣ волю подати:

то мо<sup>г</sup>лъ вы з<sup>'</sup> долынами и горы зравниати.

ѿ хо<sup>т</sup> въ его Хс<sup>т</sup> вы<sup>н</sup>лъ и не сотвори<sup>л</sup>:

мо<sup>г</sup>но, же кожды<sup>'</sup> правѣ<sup>н</sup> поне<sup>н</sup>са не тужилъ.

Зачи<sup>н</sup> неха<sup>'</sup> на<sup>мъ</sup> Бгѣ не творитъ вѣтрѣ зло<sup>б</sup>сти:

ле<sup>н</sup> приде<sup>н</sup>жан<sup>'</sup>емъ крѣпки<sup>м</sup> крѣши<sup>и</sup> емѣ кости.

ѿ признае<sup>н</sup> правда е<sup>ст</sup> [:часо<sup>м</sup> хо<sup>т</sup> малѣ:] о<sup>т</sup> вѣтра выгѣда:

кгда вывае<sup>т</sup> в<sup>'</sup> снѣ<sup>н</sup>номъ паленю ѡхлѣда.

1) Скобки [ ] в рукопису, так само и ниже.

І на в'киа'а з'божа пом'крны' надобенъ :  
 а волѣ нев'кмы на что южъ подобенъ.  
 Кро<sup>м</sup> чаровницы могутъ з'вѣтны<sup>х</sup> требовати  
 в'ктровъ : а на<sup>м</sup> Бже да' того ѿ не знати.  
 Да і ѿ в'ктро<sup>в</sup> злы<sup>х</sup> рачъ насъ Бже хранити :  
 да ѿ за то особно будемъ та хвалити. ||

к. 6. 5. г.

## О огнѣ.

Назвыт створилъ Бгъ дивно огне<sup>ны</sup> элементъ :  
 которы' растл'квѣетъ ѿ кр'кки' фундаме<sup>нтъ</sup>.  
 ѿ н<sup>к</sup>от<sup>о</sup> мощно нико<sup>г</sup>да пламе<sup>н</sup> в' рѣки взѣти :  
 н<sup>к</sup> вы пламе<sup>н</sup>н<sup>с</sup> тѣже<sup>от</sup> возмо<sup>г</sup>а<sup>т</sup> кто дознати.  
 Ты<sup>ко</sup> всяком<sup>с</sup> ѿго трев'к сев'ѣ м'к<sup>т</sup>и :  
 тако ѿсти варити, ѿко ѿ согр'к<sup>т</sup>и.  
 А что чух<sup>н</sup>кѣ, же с каменѣа рѣдитъ :  
 а во ины<sup>х</sup> вѣща<sup>х</sup> н<sup>к</sup>от<sup>о</sup>, во в'кки не плодитъ.  
 Кро<sup>м</sup> особно в' кристалѣ<sup>х</sup> жите<sup>н</sup>ствуетъ та<sup>но</sup> :  
 ѿ промене<sup>н</sup> сл'нечны<sup>х</sup> можетъ выти ѿвно.  
 І такожъ ѿкъ с каменѣа см'л<sup>с</sup> ѿз'являетъ :  
 ѿднакъ мало се' шт'уки на свѣт'к вывѣетъ.  
 А с каменѣа всяком<sup>с</sup> л'т'во употребл'ати :  
 аще начне<sup>т</sup> жел'кзомъ каме<sup>н</sup> сдариати.  
 І ѿко все д'а<sup>т</sup> Бже чловеком<sup>с</sup> род<sup>с</sup> :  
 тако ѿ огнь створилъ еси на<sup>м</sup> на выгѣд<sup>с</sup>.  
 Котро<sup>ж</sup> то выгѣды от насъ не от'им'у<sup>т</sup> :  
 ле<sup>т</sup> до ко<sup>н</sup>чины в'кковъ в каменѣа захову<sup>т</sup>. ||  
 6 в. Бо ѿ за тоє д'кло та благод'ств'емъ :  
 а по ко<sup>н</sup>чина<sup>х</sup> ншн<sup>х</sup> вгасѣ молевств'емъ.  
 А вы<sup>н</sup>мо то<sup>г</sup>д'а сже ни зр'кли в'кки :  
 ѿго же гр'кшны<sup>х</sup> еси зготовалъ пре<sup>д</sup> в'кки.

6. д.

О терпѣнѣи Бж<sup>о</sup>м ѿ людѣ<sup>х</sup> гр'кшны<sup>х</sup> ;  
 како то ѿ д'ла которы<sup>х</sup> дш<sup>н</sup>, храни<sup>т</sup> Г<sup>о</sup>д<sup>ь</sup>  
 Бгъ ѿ вѣтели ѿ грады и веси, ѿ всякѣа  
 хр<sup>о</sup>т'и<sup>н</sup>ска<sup>я</sup> жылица.

И ко<sup>ж</sup>до' селитв'к мѣетъ с'т'а<sup>д</sup> дш<sup>н</sup> вѣти :  
 д'ла котро<sup>ж</sup> ѿз'вѣка<sup>т</sup> Бгъ гр'кшны<sup>х</sup> многи<sup>х</sup> храни<sup>т</sup>.  
 Бо н<sup>к</sup>т селѣ ѿ грады та<sup>же</sup> ѿ вѣтели :  
 же<sup>о</sup> не м'кли н'кедно' с'т'о' дш<sup>н</sup> жытели.

Кто' ради храни' Бгъ все то селеніе :  
 и грѣшнымъ явлаетъ свое догготепіеніе.  
 І намъ ѿ Спсителя грѣшнѣши ласкавъ вѣди :  
 а трѣдовъ вѣдъ и скорвѣ нишъ не позабѣди. ||  
 к. 7. І недостойный бо на тѣ мѣмъ надеждѣ :  
 же з' ласки свое даси на негѣшнѣсѣ оудѣждѣ.  
 І ты Хѣа мти о насъ всегда млѣса :  
 и о спсѣніи нишемъ не преста'но пощѣса.

7. ѿ.

Ѿ и менахъ Бѣскихъ.

Гдъ Бгъ светъ зѣло много іме' маеть :  
 а противны' дѣволъ іму сѣ равнѣеть.  
 Яже ничѣмъ неоста' злы' Бгѣс соравнѣтъ :  
 и іше з' прѣчимъ с' нѣсѣ и зверженъ.  
 Имена' Бгѣ. Хс, Спс и Ізбавитель :  
 Блѣка, Гдѣ, ісѣ грѣшны' и скѣпитель.  
 И всего свѣта творецъ, и Црѣ всяко' славы :  
 іму же нѣст' мѣшно да' зсполно хвалы.  
 І слово именуется ѡнъ сѣ вседѣжитель :  
 недовѣдомы' Ѿцъ и всѣмъ на' Спсите'.  
 І чѣколювецъ тожде нарицаетъ :  
 понеже просиши' все с'вышше подаватъ. ||  
 7 v. І никто не може' всѣхъ іменъ іго зчитат' :  
 то чію должнъ мѣвѣ до негѣ возсылат'.  
 Тѣмъ пребави' слове вѣрныхъ не забѣди :  
 и всѣмъ славиши' тебѣ млѣтны' вѣди.

8. ѿ.

Вѣршъ до Бга Млѣтвенны'  
 о' челоуѣка грѣшнаго.

Бже и за то прошѣ тѣ ѿ прошеніе :  
 да'дѣ ми з' слово' ласки си ізвѣщеніе.  
 Ёст' ли кто на сѣ свѣтѣ мнѣ грѣхѣми равны' :  
 іако то а' ісѣмъ іди' грѣшны' и слонра'ны'.  
 І вѣмъ Творче мо' и' всѣхъ в' грѣхѣхъ превышшаю :  
 то бѣмо млѣти твоѣ не о'чаеваю.  
 Може'ш' бо и менѣ на пѣ правѣ наставити :  
 и дшѣвнѣю всяку сквѣрнѣсѣ очистити.  
 І не впустѣ менѣ вѣко до концѣ :  
 іше и о'тнюѣ мои' грѣхѣхъ не машъ концѣ.

- І не послѣ мнѣ еще в' грѣха<sup>х</sup> сущѣ смерти :  
 до<sup>н</sup>деже ѿма<sup>н</sup> главы враговъ своихъ смерти. ||
- к. 8. **Ѹ** что бѣже на мл<sup>т</sup>ть твою спокѣю :  
 дшѣ ѿс тѣломъ грѣшны<sup>х</sup> твоѣк поручаю.  
 Ты же всемоги' дѣла рѣкѣ свои<sup>х</sup> не презри :  
 но грѣхѣи колико и<sup>х</sup> в себѣ мѣю презри.  
 І в' послѣдны' страшны' тво' де<sup>н</sup> ма не остави :  
 ѿ на правицы твоѣ' с' ѿвцы постави.
9. 31. **Ѹ** люде хъ, ѿс<sup>н</sup>ждающа<sup>х</sup> люде'.  
 Не судите грѣшны<sup>х</sup>, не вѣдете суде<sup>н</sup>ны :  
 да ѿ ѿши все<sup>х</sup> грѣхѣи вѣдѣт' Бѣо<sup>н</sup> прощенны.  
 Ко которые люде которы<sup>х</sup> осуждаютъ :  
 тые смертельны<sup>х</sup> грѣхо<sup>м</sup> Бѣови согрѣшаютъ.  
 Прето котеры' видит' свои согрѣшеніа :  
 то' вѣ<sup>н</sup> трѣда заслужит' ѿ Бѣа сщснѣа.  
 І да' Бѣе ѿ намъ никого не ѿсуждати :  
 вы<sup>х</sup>мо несуде<sup>н</sup>но мо<sup>г</sup>ли прѣд' тебе стати. ||
- 8 v. 10. 11. **Ѹ** лежащихъ в немощихъ.  
 Кгдаи комѣ тѣлеснаа прилѣчнѣ хорѣба :  
 томѣ змѣняетса вся личнаа ѡдѣба.  
 Ко мѡвѣт' „на ви<sup>х</sup> глѣдѣ здоро<sup>в</sup>ѣа ѿспыту<sup>н</sup>“<sup>1)</sup>  
 а цю не краснѣхъ хоры', томү са не дывү.  
 І немошѣ никого о<sup>т</sup>ню<sup>н</sup> не скрашатъ :  
 ты<sup>н</sup>ко згола красотѣ тѣлеснѣ згѣбляетъ.  
 І иа<sup>н</sup> ко<sup>н</sup>векъ томѣ хтѡ вѣдѣт' з ѿки' часъ лежат' :  
 а не да' Бѣе нагле никѡмѣ смират'.  
 В до<sup>н</sup>го' немоши лежа може<sup>т</sup> сповѣдати :  
 ѿ те<sup>н</sup>ж сакраме<sup>н</sup>тъ стѣ' ѡсобно принѣати.  
 І трѣвк ѿ здоровымъ ѡ смерти памѣтат' :  
 ѿ конецъ смертны' [з'рѣчю] ѿз' покаи<sup>н</sup>іемъ при'мова<sup>т</sup>.  
 Ты же Бѣе не вѣкмъ хоры<sup>н</sup> живѡтъ прѣсѣца' :  
 но прѡчѣи<sup>х</sup> хоры<sup>х</sup> в' грѣха<sup>х</sup> сущы<sup>х</sup>хъ возставля',  
 ѿбы мо<sup>г</sup>ли са тебѣ тво<sup>н</sup>цѣ прислужити :  
 ѿ покаи<sup>н</sup>іемъ о<sup>т</sup> грѣхъ дшѣи о<sup>т</sup>мѣти. ||

1) Взяті в ковички в рукоп. підчеркнено.

к. 9. 11. ѿ. **Г**о желающихъ себѣ смѣрѣти.

Много таки<sup>х</sup> ест<sup>ь</sup> в свѣтѣ что смѣрѣте жадаю<sup>т</sup>:  
 котрымъ жадаемъ своимъ Бг҃у наругаютъ.  
 Бо желаютъ и просятъ с Г҃да смѣрѣти:  
 а ѿ без прозвы кгда ча<sup>о</sup> приде<sup>т</sup> мѹсїа<sup>т</sup> вмѣрѣти.  
 Приходитъ же смѣрѣть часомъ в половинѣ вѣкк<sup>с</sup>:  
 а иному старомъ сже человекк<sup>с</sup>.  
 А иноу<sup>х</sup> и о<sup>т</sup> персе<sup>а</sup> беретъ себѣ дѣти:  
 в первомъ рождѣ или те<sup>ж</sup> за с двою лѣты.  
 А иноу<sup>м</sup> мате<sup>р</sup>нее чрево гробъ вывадетъ:  
 если непородиши ма<sup>т</sup>ка смираетъ.  
 Зачи<sup>м</sup> смѣрѣти во вѣки не треба желати:  
 приде<sup>т</sup> иа<sup>к</sup> комѣ ю<sup>ж</sup> Бг҃ъ и зволитъ послати.  
 Токмо да Бг҃е в грѣхѣхъ на<sup>м</sup> не смираѣти:  
 жебы кары вѣчноѣ не наслѣдовати. ||

9 в. 12. ѿ.

**Г**о смѣрѣти.

**Г**о смѣрѣте смѣрѣте чему ты та<sup>к</sup> есте<sup>с</sup> страшна:  
 не ты<sup>т</sup>ко ты, ле<sup>ч</sup> твоѣ и пѣмїа<sup>т</sup> сжасна.  
 Кгда<sup>ж</sup> богаты<sup>х</sup> и вбоги<sup>х</sup> нѣгда не минѣши<sup>х</sup>:  
 але равно з<sup>а</sup> дшѣми всаки<sup>х</sup> разлѣчѣши<sup>х</sup>.  
 Ико то розмантыхъ Пѣновъ влгородныхъ:  
 такъ сла<sup>в</sup>ны<sup>х</sup> и преславны<sup>х</sup> и великорѣдныхъ.  
 На високи<sup>х</sup> гѣнора<sup>х</sup> породы слахѣтной:  
 и велича<sup>ш</sup>и<sup>х</sup> власте<sup>а</sup> фамилий<sup>а</sup> славетной.  
 А шсовливе простыхъ и великомѣжныхъ:  
 че<sup>с</sup>тны<sup>х</sup> же и прч<sup>с</sup>тны<sup>х</sup> и ясне ве<sup>с</sup>можныхъ.  
 Та<sup>к</sup> за гетманомъ и крѣле<sup>м</sup> державныхъ:  
 а посполс и црѣ<sup>а</sup> великодержавныхъ.  
 А заты<sup>м</sup> еп<sup>о</sup>повъ всаки<sup>х</sup> освѣщенныхъ:  
 и всаки<sup>х</sup> ирх<sup>и</sup>ереекъ преосвѣщенныхъ.  
 I з<sup>а</sup> свѣог<sup>и</sup>хъ дх<sup>о</sup>ныхъ шсовъ на полѣ<sup>ш</sup>иныхъ:  
 а з нѣми тако<sup>ж</sup> впа<sup>т</sup> и патрїалхъ стѣ<sup>ш</sup>иныхъ. ||

к. 10. Зачимъ дава<sup>т</sup> дово<sup>с</sup>но наве<sup>т</sup> комѣ жити:  
 если то немѣчно никомѣ опустити.



13. ѿа. **Ѡ** счащы<sup>х</sup> сѧ смирати прѣ<sup>ж</sup>дѣ смѣ<sup>р</sup>ти.  
 То е<sup>ст</sup> ѡ ѿм<sup>к</sup>лючи<sup>х</sup> всегда аки прѣ<sup>ж</sup>дѣ очима в' ср<sup>д</sup>-  
 цахъ свои<sup>х</sup> страхъ Б<sup>ж</sup>и': и в' см<sup>к</sup> ісх<sup>о</sup>дъ сво<sup>й</sup>.

Ѡчисѧ чл<sup>в</sup>чѣ по всѧ дни смирѧт<sup>ь</sup>:  
 ср<sup>д</sup>кчъ незапомина<sup>ю</sup> ѡ смерти памѧтѧт<sup>ь</sup>.  
 Бо гды при<sup>д</sup>етъ теб<sup>к</sup> ча<sup>ю</sup> з' св<sup>т</sup>к<sup>и</sup>хъ си<sup>х</sup> жи<sup>в</sup>нѧти:  
 тогда ю<sup>ж</sup> сѧ неввернеш<sup>ь</sup> счи<sup>т</sup>и<sup>е</sup> вмирѧти.  
 Смерть во всегда в хитрости своѣ е<sup>ст</sup> такока:  
 же ва<sup>р</sup>з<sup>к</sup>' ѡна ждетъ когдѣ неготова.  
 И когда в' готовомъ комѣ ѡна при<sup>д</sup>етъ:  
 то ко<sup>ш</sup>ше<sup>ю</sup> нехотачи такового при<sup>м</sup>етъ.  
 И тл<sup>к</sup> при<sup>м</sup>етъ же то<sup>ж</sup>мо з' дш<sup>ю</sup> разл<sup>ч</sup>итъ:  
 а не м<sup>к</sup>т' б<sup>у</sup>детъ власти готового м<sup>ч</sup>ни<sup>т</sup>.  
 И такока в<sup>к</sup>мъ смерть сно<sup>х</sup> сѧ имену<sup>е</sup>тъ:  
 во дов<sup>к</sup>чно<sup>ю</sup> шо взяла, м<sup>ч</sup>ни не пром<sup>ч</sup>етъ. ||

10 v. Лечъ з' дш<sup>ю</sup> то<sup>е</sup>ю сама сѧ жекнѧетъ:  
 а жа<sup>х</sup>нъ зло<sup>ст</sup> дш<sup>ю</sup> то<sup>д</sup> чини<sup>т</sup> вла<sup>ст</sup> не мѧетъ.  
 Бо готового дш<sup>а</sup> вс<sup>к</sup> мытарства про<sup>д</sup>етъ:  
 и прѣ<sup>ж</sup> маестѧтъ Б<sup>ж</sup>и' в<sup>с</sup>п<sup>а</sup>ко<sup>ст</sup>но до<sup>д</sup>етъ.  
 Зачимъ да' Б<sup>ж</sup>е вы<sup>с</sup>мо всѣ готовы были:  
 же вы по смѣ<sup>р</sup>тѣ<sup>х</sup> ни<sup>и</sup>хъ на нѣс<sup>х</sup>хъ живи.

14. ѿв. **Ѡ** видимы<sup>х</sup> смѣ<sup>р</sup>тѣ<sup>х</sup> чл<sup>в</sup>кчѣ(с)ки<sup>х</sup>,  
 слѧчаючихъ сѧ, іако страшны е<sup>ст</sup>.

Ико не да<sup>т</sup> Б<sup>г</sup>тъ смерти чл<sup>в</sup>кчѣ знѧти:  
 и кото<sup>р</sup>ю б<sup>у</sup>детъ смѣ<sup>р</sup>тю сѧ ко<sup>ш</sup>чѧти.  
 Ѡжеліи вы пригодѧ свои<sup>х</sup> чело<sup>в</sup>к<sup>к</sup>хъ знѧлъ:  
 то<sup>б</sup>са стерѧгѧ, и злою смѣ<sup>р</sup>т<sup>ю</sup> не погнѧлъ.  
 Аже то<sup>д</sup> и пригоды свои<sup>х</sup> незна<sup>е</sup>тъ:  
 да ма<sup>р</sup>не и нагле сво<sup>й</sup> животъ и<sup>з</sup>'трачѧетъ.  
 Ѡ Б<sup>ж</sup>е<sup>ж</sup> Б<sup>ж</sup>е, навѣ<sup>т</sup> да<sup>т</sup> вы<sup>с</sup> знѧт' пригодѧ:  
 то ѡснов<sup>н</sup>ю вчини<sup>л</sup> вы іс<sup>и</sup> выг<sup>о</sup>дѧ. ||

к. 11. **А** то исподквѧнна трафи<sup>сѧ</sup> прил<sup>б</sup>ка:  
 а<sup>ж</sup> прѣ<sup>ж</sup> пригодѧ зл<sup>ю</sup>, з' дш<sup>ю</sup> разл<sup>ч</sup>ка.  
 И неготового смѣ<sup>р</sup>ть когдѣ застыгѧетъ:  
 и в<sup>с</sup> покаі<sup>н</sup>иѧ з' св<sup>т</sup>к<sup>и</sup>хъ и<sup>з</sup>хождѧетъ.  
 Хо<sup>ч</sup> то пис<sup>а</sup>но, в<sup>с</sup>те готовыми всегда:  
 а неподовно же<sup>б</sup> кто не<sup>г</sup>р<sup>к</sup>ни<sup>х</sup> никогдѧ.

Ёдинаже понева<sup>ж</sup> такъ и тыхъ дши при'ма':  
 и вѣвшиа и<sup>мъ</sup> грѣхи мѣтѣвно проща'.  
 I може<sup>ш</sup> вѣрны<sup>х</sup> о<sup>т</sup> тѣхъ слѣдствѣ ховати:  
 и хрѣстїанскїа ко<sup>н</sup>чиннѣ сподоблѣти.  
 I неха' бы<sup>о</sup> невѣрны<sup>х</sup> давалъ тыа сме<sup>р</sup>ти:  
 а вѣрномѣ всякомѣ да' хрѣстїанско вмер<sup>т</sup>и.  
 Церковъ хрѣстїански<sup>х</sup> в тѣ кончинѣ всегда прѣсѣтъ:  
 и безпреста<sup>н</sup>но о то<sup>мъ</sup> к тебѣ мо<sup>г</sup>бы вносите<sup>л</sup>.  
 I азъ ѡка<sup>н</sup>н'ши<sup>и</sup> ѡ то<sup>е</sup>ж тѣ прошѣ:  
 даждъ и мнѣ конецъ бл҃ги', мнѣ<sup>т</sup>вы приношѣ.

15. ѿг.    Љ смирающы<sup>х</sup> гдѣ сѣ не ра<sup>ж</sup>даютъ. ||

11 v.    Безмѣ мало члѣвкѣ тамо смираетъ:  
 гдѣ сѣ в' іаково' странѣ на свѣтѣ наро<sup>ж</sup>даетъ.  
 Ко повѣдаю<sup>т</sup> „голова мѣсца шѣкаетъ“:  
 и гдѣ сѣ комѣ судитъ, тамъ ю полагаетъ.  
 I гдѣ за<sup>о</sup> родитъ, да же<sup>б</sup> тамо и смиралъ:  
 рѣдко вываетъ то<sup>е</sup>, бы з' мѣсца невзрѣшалъ.  
 Развѣ малы' ско<sup>н</sup>читъ сѣ кро<sup>м</sup> преселенїа:  
 а<sup>к</sup>о іакого о<sup>т</sup>то<sup>е</sup>ж те<sup>ж</sup> ѡдаленїа.  
 I цю<sup>ж</sup> мѣмо о то<sup>мъ</sup> дѣлѣ южѣ чинити:  
 то<sup>е</sup>мо до<sup>т</sup>жни<sup>о</sup>мо Б҃га повсѣдѣ хвалити.  
 Кгда<sup>ж</sup> и Дѣидъ ре<sup>к</sup> „хвалы Б҃га на всяко<sup>м</sup> мѣстѣ“:  
 а не то<sup>е</sup>мо на то<sup>е</sup> гдесѣ зроди<sup>т</sup> мѣстѣ.  
 I хо<sup>ч</sup> члѣкѣ вѣдѣ, и згрѣшити мѣжетъ:  
 ёдинаже и спѣтїсѣ гдѣ с<sup>х</sup>очетъ возмѣжетъ.  
 I хотѣлѣ бы правѣ вся<sup>к</sup> на ѡчи<sup>н</sup>кѣ сѣ скончитъ  
 ле<sup>х</sup> тамъ сѣ ско<sup>н</sup>читъ гдѣ Б҃гѣ мѣсцѣ комѣ назначитъ.  
 I да' то<sup>е</sup>мо Б҃же хрѣстїански конати:  
 а по конанїахъ дши зво<sup>а</sup> в' нѣо при'мовати. ||

к. 12. 16. ѿд.    Љ раждающы<sup>х</sup> сѣ члѣвкѣхъ:  
 почтѣ ради скоро родитъ сѣ ѡ утровы мѣ<sup>р</sup>ней на  
 свѣтѣ в' мирѣ сѣ, заплачетъ первѣе, а не  
 во<sup>с</sup>смѣетъ сѣ.

Не на радост члѣкѣ в' мирѣ сѣ сѣ раждаетъ:  
 для тогѣ наро<sup>ж</sup>дшисѣ и проплакиваетъ.  
 Знаючи же не радост ест на земно<sup>м</sup> свѣтѣ:  
 и<sup>ж</sup> вудетъ печалъ и скорѣе и фрасуно<sup>е</sup> мѣти.

Не жіетъ во в' мирѣ семъ правдива потѣха:  
 лѣхъ в' Нѣкъ заслужоныи совершеи на в'тѣхъ.  
 И здѣ любъ хто цѣленикъ и не будѣтъ скорбѣ знатъ:  
 ѣднакъ о спсѣніи доужеи самъ печаловатъ.  
 Желкъ молкъ спсѣніе ѿ Бга получитъ:  
 и в' нѣсноу отчизнѣ на вѣки вѣкомъ житъ.  
 Котроу да на Бжѣ всѣмъ вѣрныи доступити:  
 и вѣчно с' стѣми всегда тѣ хвалити. ||

12 в. 17. кѣ. **Ѡ** Зѣгаръ, а во тежѣ ѿ годѣннику  
 и ѿ годѣнѣ смертноу.

Ѡгда зѣгаръ годѣны в' своу часъ выбѣетъ.  
 в' то время смертныи на мѣхъ часъ прѣначаетъ.  
 Во вѣкѣ на шъ хочъ вы долги влѣне иакъ годѣна:  
 ахъ не вѣмы что справитъ минута ѣдина.  
 Индѣжъ самъ зоветъ зѣгаръ годѣнникъ, любу Алолоу:  
 которыи страсти прилично живѣтъ своу.  
 И поневакъ то во всемъ мирѣ не новѣна:  
 кождомъ человекѣ смертнаи часѣна.  
 И немнѣща то смертнаи дорѣга:  
 котроу влѣчитъ Бжѣ да до тебѣ Бга.  
 И како живѣчи ѣдноу дѣхъ смертныи придетъ:  
 и дшѣ хочъ грѣшна хочъ свѣта, з' тѣла выдетъ.  
 Во и мовятъ „часъ за часъ, а к' вѣчеръ блѣже“:  
 такъ же и дѣхъ за дѣнъ нощъ за нощъ, к' смерти ближе.  
 Прето братіе трѣбъ на смерть памятити:  
 и на прихѣ самъ ѣмъ прѣготовляти.

18. **Ѡ** некрѣпныхъ млѣнцахъ змиряючихъ. ||

к. 13. Лшшеи вы самъ дѣтѣи на свѣтѣ ни раждати:  
 нежели некрѣпныхъ з' свѣта змирати.  
 Лица во Хвого на вѣкѣ не будѣтъ зрѣти:  
 и радости прѣзныхъ не будѣтъ тожъ мѣти.  
 И хочъ цѣле до вѣчныхъ мѣчени не подетъ,  
 ѣднакъже и покѣвѣ нечныи не додетъ.  
 Прето родителіе поспѣшаите крѣшатъ.  
 и скорѣ хрѣтїиами рожденныи сотвориатъ.  
 И крѣпнии на долгъ часъ не откладатъ:  
 лѣхъ за мѣхъ на скорѣшеи з' крѣтъ звождатъ.

Бо иако повѣдають „смерть некто несет старыи“ :  
 такъ тежъ обособливѣше и младшии малыи.  
 Значи мы дѣловныи того постерѣгаемъ :  
 и на тое ни, но касъ прѣбывающихъ нащлемъ.  
 И не отвергаѣте прѣсе сѣишии нашки :  
 выте по смертѣхъ вѣчно не видѣли мѣки.  
 Ѡ котроу всѣхъ крѣпимыхъ Годи сохрани :  
 и здѣ отъ невидимыхъ врагъ крѣпимъ корони. ||

13 v. 19.

Ѡ свѣдѣемыхъ свѣрми.

Хрѣтианомъ всѣака смерть злая неприлична :  
 и свѣршана тежъ обособъ небѣжна.  
 Тыкоже вола бжѣи и тое справѣтъ :  
 а по бжѣзаконіямъ вишии знаѣтъ дарствуетъ.  
 Извола же мѣстивыи Годи Бжѣишии :  
 отъ тѣхъ лютихъ смертѣхъ всѣхъ вѣрныи хранити на.  
 И посылаѣтъ такии смерти басурманомъ :  
 а кончѣа добрии даваѣтъ хрѣтианомъ.

Ѡ свивающихъ сѣи зѣцѣквѣ, или зѣнокон  
 иныхъ высѣкихъ вѣдинокъ : ако здрѣвѣ лѣс  
 ныхъ, іаи тежъ кѣкладѣзѣ глѣбѣкѣ впадающихъ.

Ганѣбнаа і то смерть на свѣтѣк вывѣт :  
 кто и зѣиакѣ висотѣи в смерть сѣи свивѣт.

И Ѡ тое сохрани Годи напасти :  
 не попущаѣтъ никѣмъ сѣи висотѣи пасти. ||

к. 14.

Иако ратѣи іако Ѡ грѣхѣпадѣніа :  
 такожде и Ѡ того злобо падѣніа.  
 Допущаѣтъ такоѣ зло тебѣ незнающимъ :  
 а на мѣ честнѣю смерть даждѣтѣ прослаивающимъ.

20.

Ѡ прибивающихъ сѣи землѣю.

Не вѣи причинны то знаѣт и земля прибивѣт :  
 подевно тыи цю сѣи сѣи заканыи.

„Бола, повѣдають, насъ живыхъ земля пожѣрла“ :  
 а дарѣнно касѣютъ такогѣ сѣи глѣола.

Бо не кличѣте Нѣом и землѣю писанно :  
 и не дарѣно то прѣ дѣхъ стѣи прогѣголаи.

Прѣто кождѣ храни Бжѣи Ѡ наглоу смерти :  
 и вѣи покаяніа не даваѣтѣ смерти.

21. **Г**о смирáючихъ млáнца<sup>х</sup> и дѣйца<sup>х</sup> по  
принятїи шлюбо<sup>у</sup>: áко пообрѣтѣ мовичи,  
послѣ вкнча<sup>н</sup>а зáразъ. ||

14 v Не могѣ збóла на тó развѣс прибрати:  
и<sup>а</sup> бы моглѣ<sup>н</sup> о тако<sup>у</sup> речи написати.  
Же и того на свѣтѣ много сá лѣчатъ:  
что з'вкнчавши сá индѣ млáнецъ вмирáетъ.  
И<sup>ако</sup> бы таково́го ме<sup>р</sup>твóго поминáть:  
млáнцемъ ли їли те<sup>м</sup> не млáнцѣ<sup>н</sup> назвáт'ь.  
Цю<sup>м</sup> и<sup>з</sup> ѡстáвшю сá дѣйцею чинїти:  
зновѣ по первомъ шлюбѣ иноу обрѣчїти.  
Такъ же за и з' млáнцемъ трека постѹповáт':  
гды<sup>б</sup> обрѣчница вмерла тó з' иноу звкнчáт'.  
Ещежъ и того много на свѣтѣ бывае<sup>т</sup>:  
скоро сá обженитѣ а зáразъ и вмирáетъ.  
Если бы зна<sup>л</sup> свою смѣть, не мѣл<sup>а</sup> бы и женїти:  
жебы ты<sup>м</sup>ко дарѣмно с грѣхъ не встѹпїти.  
Зачимъ Бже во скорѣ млáдыхъ не разлѣчá:  
áле многїи лѣта ласкаве подак'.

22. **Г**о стопа́ющихъ во вода<sup>х</sup> морскы<sup>х</sup> и на  
малы<sup>х</sup>хъ рѣкы<sup>х</sup>хъ рóзныхъ. ||

к. 15. Страшна и люта и та смѣть еже стопа́ти:  
не да' Бже ко<sup>м</sup>домъ добромъ ей дезнати.  
Лечъ потопи Годи иáзѣковъ нек'рныхъ.  
а сохрани' ѡ тако<sup>у</sup> злѣ смѣрти всѣхъ в'крныхъ.  
Бо в'крны<sup>м</sup> добры<sup>м</sup> треба доброю и смѣрти:  
а нек'рнымъ злыми смѣртми треба глáвы с'те<sup>р</sup>ти.  
И по рѣвности нїю' сокрѣши' їмъ глáвы:  
а на<sup>о</sup> в'крюци<sup>х</sup>хъ в тѣ сподовїи вкнчноу слáвы.

23. **Г**о зме<sup>р</sup>заяющихъ мразомъ.

Злáа и тó смѣть еже мразомъ сá ко<sup>ч</sup>ати:  
и не да' никомъ такъ Бже погибати.  
Наглаа во бывае<sup>т</sup> и таа ко<sup>ч</sup>ина:  
и лютаа смѣтнаа и сродаа причїна.  
Же и тѣло часомъ бѹдетъ непогрѣ<sup>н</sup>но:  
а шо на<sup>г</sup>оршк' и звк'рми иногда снѣдѣнно.  
И рату' насъ Годи ѡ того и храни:  
и ты Мти Бжїа всѣхъ в'крныхъ коронї.

24. **Г** согаріающихъ во ѿгні. ||

15 γ. **Н**е да' Бже такою смерт'ю са ко'чати:  
 ѿгне<sup>х</sup> гор'кти, ѿ зле кр'кико пострадати.  
**А** да' Бже пре<sup>з</sup> свою смерть з' т'кла ѿйти:  
 ѿ с' покаініемъ к тек'к Бгѹ пріти.  
**І** хо<sup>ч</sup> комъ в' рожде<sup>нію</sup> вчиніле<sup>о</sup> назначе<sup>н</sup>а:  
 просимо такового д'кретъ прем'кнен'а.  
**Н**аче же ѿ в'чнаго ѿгна насъ свободи:  
 ѿ ца'рствіа своіго з' ст'бми сподови.

25. **Г** ѕмирáючи<sup>х</sup> на пүтэхъ, а не в' дóмк<sup>х</sup>  
 свон<sup>х</sup>.

**И**ко в домъ всіакъ речъ добрд справовати:  
 тако те<sup>х</sup> споко'нк'ше' в'кмъ ѿ ѕмирати.  
**І** не ты'ко що в домъ будеть споко'нк'ше':  
 ле<sup>х</sup> особно еше ѿ дше сїсе'нк'ше'.  
**Б**о к домъ створи<sup>т</sup> спóвк<sup>а</sup>, ѿ при'ме<sup>т</sup> причащен'а:  
 ѿ сподови<sup>т</sup>са в Бга взя<sup>т</sup> за гр'хуи прощен'а.  
**А** в пүти не да' Бже никóмъ са ко'чати:  
 а'ле пособствѹ хоры<sup>х</sup> к' дóмо<sup>х</sup> посп'кшати.  
**Д**а ѿ навытки своі розпородятъ іакъ належит:  
 ѿ ѿпншү<sup>т</sup> кому зхотят, що приналежит. ||

к. 16. **А** хоча' ѿ Гедна землá на всіакомъ м'кстк:  
 едина<sup>х</sup> ѕмирати лү'ше' в домашне<sup>х</sup> м'ветк.  
**А** гды комъ ѿ в пүти смерть Бже подаси:  
 то<sup>х</sup>мо гр'хуи емъ прости ѿ дше сїси.

26. **Г** ѕмирáючи<sup>х</sup> богáтыхъ, ли<sup>ст</sup> сїс<sup>1</sup>).

27. **Г** ѕмирáючи<sup>х</sup> наглými смертми, то  
 е<sup>ст</sup> іме<sup>н</sup>но бе<sup>з</sup> жа<sup>н</sup>ны<sup>х</sup> причинъ, а'бо при'клячо<sup>к</sup>,  
 ни мáло не хор'квши ѿ не лежáвши.

**Б**охрана' Бже вс'хъ на<sup>о</sup> о<sup>т</sup> наглої смерти:  
 ѿ не да<sup>ж</sup>дъ всіакъ в'крнъ в' гр'ксе<sup>х</sup> смерти.  
**Н**о да<sup>ж</sup>дъ дóбрк' в'кмъ в'крны<sup>х</sup>, іак' слүшно кончати:  
 ѿ хр'ст'іа<sup>н</sup>ско с' покаініемъ вмирати.

<sup>1</sup>) Дійсно, на к. 286 поміщено стих, котрий приводимо низше на своїм місці.

І сподеваніє стѣбого ісповѣданія:

и причѣты твои таи причаціи<sup>1)</sup>.

И неха (бѣдѣ<sup>2)</sup> при смѣрти все бѣдѣ намѣтати:

и до конца іазыко існо глаголати.

И наглаю смѣрть дава всѣмъ тебѣ хвалищамъ:

а к намъ мѣсти бѣди, та Творца хвалищамъ. ||

16 v. 28. **Ѡ** збвилющыи, или гзбвищыи смѣртимі  
самыи себе: з своихъ неразсѣдениі.

Часто на свѣтѣ люде тоє чсвѣютъ:

же то часомъ іныи самыи сѣ згзблѣютъ.

Або іныи не зболѣт фрасу<sup>н</sup>кѣкъ стѣрпѣкти:

или отъ катѣвскии рѣкъ не хѣчетъ смѣркти.

Ижъ ю<sup>н</sup>к в темнищѣ сѣдѣ чекѣетъ страчѣнѣа:

и самъ совѣкъ счѣнитъ дѣсно затрачѣнѣа.

И по<sup>н</sup>часк отъ згзблѣнѣа може сѣ зкѣпѣти:

або люде чѣстныи могу<sup>т</sup> свободѣти.

И самѣомъ не трѣба сѣбѣ погѣблѣити:

але и в злыи пригода трѣба збвѣжати.

Бо хто самъ сѣбѣ з свѣкта сѣго погѣблѣетъ:

то іудыно<sup>н</sup> нагорѣды зарѣблѣетъ.

Иода познѣкши сво<sup>н</sup> про<sup>н</sup>тѣпно<sup>н</sup> вдавѣлъ сѣ:

и до бѣконѣчныи мѣкъ на вѣкки всели<sup>н</sup> сѣ.

Зачи<sup>н</sup> страпѣнныи самыи не гѣбѣте:

але в Хрѣста ратѣнкѣ и з плачѣмъ просѣте.

Мѣжетъ то<sup>н</sup> скорѣн виіи в радѣст прѣтворѣти:

и ла<sup>н</sup>кавыи кашии<sup>н</sup> настѣпѣцѣкъ вчинѣти. ||

к. 17. 29. **Ѡ** зде починаю<sup>т</sup> сѣ вѣрши ѱ  
людеи злыи. **Ѡ** вразѣи видѣмыи: то е<sup>ст</sup>  
Ѡ чѣловѣцѣи злыи.

Писано е<sup>ст</sup> сохрани мѣ ѱ врагѣ видѣмыи:

ва<sup>н</sup>зѣкѣ паче нежелѣи отъ тѣхѣкъ невидѣмыи.

Бо ѱ невидѣмаго крѣтомъ ѣворѣнишъ:

а отъ видѣмаго гѣршѣ, ничѣмъ не ѣмѣлиш.

1) Перше було написано „причаціи“.

2) Зачеркнено в рукописи.

Ни вкрѣтомъ стѣмъ ни тебѣ всякою прозвоню :  
 а ни впаѣ же іакѣю твоєю грѣзѣюю.  
 Тыѣко лире не Гѣдъ Бѣкъ тебѣк помѣжетъ :  
 ни іакѣж жѣлаж рѣчь ти не помѣжетъ.  
 Тѣмъ стѣмъ Дѣиѣ цаѣ таѣ до Бѣа мѣиѣ са :  
 ѣ нимало в' мѣиѣвѣк то' не ѣмилиѣ са.  
 Ёже ѣизмѣ ма ѣт вѣсѣхъ лѣкавыѣ человекѣкъ  
 през' вѣѣ мо' вѣсѣмиреѣны' ѣт тебѣ даѣны' вѣкѣкъ.  
 І ѣт вѣсѣнеправѣѣныѣ мѣжѣ ма ѣзѣаѣи :  
 ѣ млѣть Гѣподскѣю своѣ мѣк провѣаѣи. ||  
 17 v. І нѣиѣ Бѣже моѣвы грѣшныѣ слышѣи :  
 чѣго ѣт тебѣ просѣиѣ того насѣ не лишѣи.

30.

Ѧ клеветникахъ.

Комѣ<sup>1)</sup>, рѣцѣ ми, подѣбенъ клеветникъ ; сѣтанѣ :  
 поневажѣ начѣланикоѣмъ ѣт вѣско' сѣо' вѣиѣѣ.  
 І чѣмѣ же тѣо тѣако, ѣ пакѣи мѣк повѣждѣ :  
 рѣкѣ ти не інаѣо ты сѣмъ ѣ неѣмъ свѣждѣ.  
 Поневажѣ ѣ прѣѣ Бѣомъ сѣтана клеветѣетъ :  
 ѣще ѣ мѣкѣи вѣчно' тѣакоѣде трѣпѣшетъ.  
 Но ѣвѣаѣе іаѣко вѣсѣ, вѣсѣовѣсѣаѣа тѣворѣтъ :  
 сѣиѣ ѣ чѣловѣкѣкъ зѣмѣ на вѣкѣхъ лоѣкъ говѣорѣтъ.  
 І сѣмъ сѣа выѣставѣуетъ прѣѣ вѣкѣхъ прѣѣвѣникомъ :  
 ѣ ѣт прѣкѣлѣатыѣмъ тѣаѣныѣ наѣ вѣсѣхъ іѣбѣдѣникоѣмъ.  
 Тѣмъ ѣвѣи наѣ Бѣкъ хѣраниѣ ѣѣ тѣкѣхъ прѣпѣаѣтѣа :  
 вѣрѣнаѣго ради зѣаѣны дрѣѣле расѣпатѣа.  
 Ёго же доѣженъ коѣѣды' ѣ тѣоѣ мѣиѣти :  
 ѣвѣи сѣа наѣ дарѣвалъ ѣт вѣраѣтъ свѣбѣодѣиѣти. ||

к. 18. 31.

Ѧ пениковѣтыхъ людѣхъ зѣлѣихъ.

Ёсли мѣовѣѣт на коѣѣо чѣтѣо пѣвѣю лѣѣзе :  
 таѣовыѣ зѣмѣ чѣловѣкѣкъ гоѣрѣшѣк ножа рѣѣже.  
 І вѣода' пѣнѣныѣмъ нѣвѣгда неѣслѣжѣило щѣстѣ'а :  
 же вѣелѣиѣкоѣе людѣаѣмъ добрыѣмъ чѣиѣнѣаѣтъ неѣщѣстѣ'а.  
 Лѣчѣше' вѣы пѣнѣномъ сѣлѣѣо на шѣю вѣзѣложѣиѣти :  
 нежелиѣ вѣкѣдѣвыѣ людѣ' правѣдивыѣ звѣдѣиѣти.

<sup>1)</sup> В рук. К перероблено в Н; над К скобка, на полѣ цѣноброю же прѣиѣтка: „каѣко таѣкоѣ“.



ꙗко да, ꙗки молю, Бгъ таки<sup>х</sup> не множиа<sup>тъ</sup>:  
 же не еди<sup>н</sup> на свѣтѣ отъ нихъ барзо створиа<sup>тъ</sup>.  
 Бо не<sup>н</sup>ныя далеко отстоятъ отъ правды:  
 како в шельмѣ срѣбра то<sup>ко</sup> в нихъ правды.  
 Зачи<sup>тъ</sup> окаянымъ лѣпшѣ бы по правдѣ жити:  
 нежели неправдою дши ѿмъ гсѣити.  
 Мы же, братіе, прошѣ васъ, по правдѣ живѣмъ:  
 хочѣ скогои будѣмъ, а зла люда<sup>тъ</sup> нечинѣмъ.

32. **Ѿ** нехотицы, труждатиса честны<sup>тъ</sup>  
 трѣдомъ. То естъ ѿ злодѣихъ.

Въждѣ ѿ лѣнны, ѿже нехоще<sup>тъ</sup> труждати:  
 ѿ то<sup>го</sup> же навѣкъ чужды трѣды присвоити. ||  
 18 v. **Ѿ**кою ко тѣхъ жде<sup>тъ</sup> скорбѣ певнаа премнога:  
 зготованнаа на вѣкъ отъ Гда Бга.  
 кѡпросъ **Что** вы то за осы двѣ гдѣ бѣти:  
 что в развои<sup>х</sup> ѿ в татѣва<sup>х</sup> звыкли свѣтѣ жити.  
 свѣтъ **ѿ** все<sup>х</sup> нише<sup>х</sup> странѣ естъ такихъ много зѣло:  
 ко<sup>тор</sup>ыхъ здавна ѿкое нещастѣ ѿмѣло.  
**ѿ** теперѣ размножило всюда дшѣ невозможны:  
 бо немогутъ карности<sup>х</sup> отъ люде<sup>х</sup> повожныхъ.  
 Токмо таки<sup>х</sup> вѣчныа мѣки о<sup>ж</sup>идаютъ:  
 ко<sup>тор</sup>ыхъ они за сие ѿ несподѣваютъ.  
 Кому<sup>ж</sup> в по<sup>д</sup>обныи снѣ злы<sup>х</sup> люде<sup>х</sup> то<sup>мо</sup> смѣрти:  
 котраа може ѿ ихъ главы злѣ сотѣрти.  
 Бо ѿко смѣртѣ нещаднѣ нѣгда никогѡже:  
 тако ѿ злы<sup>х</sup> чело<sup>в</sup>кѣ<sup>х</sup> творѣтъ то<sup>же</sup>.  
 Зачи<sup>тъ</sup> склонѣте<sup>ся</sup> зла ѿ творѣте<sup>ся</sup> ва<sup>го</sup>:  
 да не видѣте навѣкъ та<sup>ко</sup> до пѣла злаго.

33. **ѿ** се ѿ злодѣихъ.

Не облича<sup>тъ</sup> Бже всѣхъ точно крадѣи<sup>х</sup>:  
 люде<sup>х</sup> злѣца скогои пакости творѣи<sup>х</sup>. ||  
 в. 19. **Котри**е ѿ богатыхъ в нищѣ сводятъ:  
 ѿ дарѣни на свѣтѣ шныи ѿ плодѣтъ.  
**Зачи**мъ Бже таковы<sup>х</sup> скорени<sup>х</sup> ѿ свѣта:  
 ѿ та<sup>ко</sup> може<sup>тъ</sup> прекрати<sup>тъ</sup> ты<sup>х</sup> злы<sup>х</sup> люде<sup>х</sup> лѣта.

34. **Ќ** драпѣжца<sub>х</sub> нико<sup>г</sup>дѣ не насыщѣмыхъ:  
 Или те<sub>ж</sub> ѡ видирца<sub>х</sub> подовны<sup>х</sup> дре<sup>н</sup>емс мытарѣкѣ  
 [: **Ќ**у<sup>г</sup>листвс Ма<sup>т</sup>дѣю, і прочи<sup>н</sup>мъ:] котры<sup>х</sup> зда<sup>н</sup>на ю<sup>ж</sup>  
 чрезъ пекаіаніе сп<sup>с</sup>ши сѣ е<sup>т</sup> грѣховѣ своихъ, нѣк  
 в' нѣк жыте<sup>т</sup>ствуетъ, и ѡ насъ всѣхъ Бѣа творца  
 молекствуєтъ.

Рече приповѣст<sup>от</sup> „во<sup>т</sup>къ цю споткає, то з'падѣ<sup>а</sup>:  
 та<sup>к</sup> и человекъ драпѣжны<sup>х</sup> нико<sup>м</sup>с не даде.

Ты<sup>ко</sup> ра<sub>д</sub> кую люво персонс лупити:  
 жеви молак<sup>к</sup> шак<sup>ж</sup> ко<sup>т</sup>векъ шкатулс навѣти.

Кому<sup>ж</sup> рече<sup>м</sup> подове<sup>н</sup> драпѣжъ то<sup>ж</sup>мо во<sup>т</sup>кс:  
 же незнає<sup>м</sup> е<sup>с</sup>ли е<sup>ст</sup> ѿ Бѣаго полкс. ||

- 19 v. **В**ро<sup>м</sup> цѣлає сѣ наречетъ сѣмъ всѣмъ Господиномъ:  
 кгда<sup>ж</sup> самъ сѣ постанови<sup>а</sup> на то властелиномъ.

**И** сказъ па<sup>т</sup>ски<sup>х</sup> часомъ тогдѣ и незнаетъ:  
 что сдѣлає к ча<sup>о</sup> сво<sup>у</sup> тако<sup>ж</sup> и сѣк<sup>к</sup> з'правляетъ.

**Пр**етдѣ и мытдѣ десро<sup>б</sup> вымыратъ помѣрно:  
 ѣ незгола ѡскорбиа<sup>т</sup> вѣдны<sup>х</sup> лю<sup>д</sup>хъ везмѣрно.

**И** та<sup>к</sup> и вѣскъ мытарѣ<sup>х</sup> може<sup>т</sup> Бѣк<sup>к</sup> простити:  
 ежели малѣ<sup>т</sup>нню вѣдете творити.

35. **Ќ** вѣспицѣхъ и ѡ продакцѣхъ фл<sup>а</sup>ши<sup>н</sup>  
 вы<sup>х</sup>. и ѡ продающы<sup>х</sup> виндѣ, и водѣ в' виндѣ  
 [: сирѣкчѣ в горѣккс:] лиющихъ, и ѡсо<sup>б</sup> наклѣны  
 творѣщы<sup>х</sup> пѣщы<sup>х</sup> для дшѣгукны<sup>х</sup> и<sup>м</sup>ъ прикы<sup>т</sup>ко<sup>б</sup>.

**Ќ**то вѣмъ трѣмъ персонамъ тоє сѣ звѣщѣетъ:  
 же за тоє вѣскъ всѣхъ гнѣвѣ Бѣи<sup>х</sup> ѡжыдаєтъ.

**П**оневѣ<sup>ж</sup> то с виндѣ водѣ мѣшѣете:  
 и Бѣу вѣкпко вѣкпко ты<sup>х</sup> согрѣшѣете. ||

І на-

36. . . . .  
 . . . . .  
 . . . . .<sup>1)</sup>

- к. 24. **И** многи<sup>х</sup> наро<sup>д</sup>хъ тютюнѣкъ всюда заживѣетъ:  
 котры<sup>х</sup>мъ повѣтра мыта з сѣбѣ зѣскаєтъ.  
**И** вѣзѣ<sup>т</sup> с дорожѣкѣ в во<sup>т</sup>ксѣ и на морѣ:  
 хочѣ не ра<sup>д</sup> мѣсѣтъ зажы<sup>т</sup> и понеколѣ.

1) В рукоп. бракує 4-ох картѣк; на к. 24 продолжене вірша про тютюн і про тих, що його вживають.

И тѣмъ насѣ прости а мѣмъ будѣ<sup>мъ</sup> заживѣати:

хто ва<sup>мъ</sup> блѣослѣви то будѣ<sup>т</sup> и прощати.

И хо<sup>т</sup> вѣждѣ и мѣдры часѣмъ заживѣетъ:

ты<sup>ко</sup>жъ с скорѣмъ часѣмъ его покидаетъ.

Ѣдна<sup>к</sup> пытаю васъ що з' того за пожыто<sup>к</sup>:

в маркотности з мало веселѣа прибыто<sup>к</sup>.

Длатого и воє<sup>ны</sup> наро<sup>к</sup> заживлетъ:

и посполиты хто хоче<sup>т</sup> вживлетъ.

Особлике ремѣнникъ инъ дла снѣ прогнан'а:

и до свое<sup>г</sup> ровоты охоты придан'а.

По<sup>но</sup> по<sup>но</sup> навѣт и<sup>мъ</sup> менѣ не прелца<sup>т</sup>те:

творѣте о<sup>про</sup> мене іакъ собѣ знѣте.

Може и вѣмъ такъ іа<sup>к</sup> мы дѣи всѣ мѣте:

о<sup>кро</sup> мое<sup>г</sup> грѣха тягнѣт' іакъ знаете. ||

24 v.

Самы бѣс и затѣ о<sup>твѣ</sup>тѣ дастѣ за себѣ:

а іа<sup>к</sup> тоє<sup>г</sup> надки не при<sup>ма</sup>ю до себѣ.

Ра<sup>д</sup> вы<sup>мъ</sup> хо<sup>т</sup>бы егѣ нѣгда и невидати:

а не ты<sup>ко</sup> нечисто<sup>ст</sup> тѣю заживѣати.

Да' мнѣ бѣе о<sup>т</sup> того з'кл'а вхоронити:

же<sup>б</sup> несмра<sup>т</sup>ными сѣтѣмъ мѣтѣс чинити.

37.

О табакѣ, и о живяющыхъ ѣа.

Злаа вплодыла сѣ рѣ и всюда е<sup>ст</sup> іа<sup>к</sup>вна:

же розни лю<sup>д</sup> заживлетъ табакѣ здѣвна.

И валзѣ в Лѣтѣк тоє ве<sup>с</sup>ми е<sup>ст</sup> недѣбре:

ко жоны и дѣти и<sup>х</sup> заживляютъ дѣбре.

И тѣ<sup>т</sup> таки<sup>х</sup> е<sup>ст</sup> много же ѣа вживяютъ:

тѣмъ нѣздрами пахаютъ, а тѣмъ вытѣгаютъ.

И хтѣ того навѣсѣ и люб'кою тягнѣт':

потреба<sup>б</sup> доконѣчно о<sup>т</sup> того повстигнѣт'.

Ко в не<sup>мъ</sup> ча<sup>ст</sup> пекѣного дѣмѣс о<sup>б</sup>рѣтаетъ:

и хтѣ тягнетъ то и<sup>з</sup>' сѣтѣ то<sup>г</sup> смра<sup>т</sup> ізхо<sup>ж</sup>даетъ. ||

к. 25.

И хочѣ и власти тягнѣт', ѣдна<sup>к</sup> не о<sup>б</sup>е<sup>т</sup> то чѣстно:

а нѣхати напѣче брѣдко и безчѣстно.

Кды<sup>к</sup> тягнѣчѣ дѣмѣ<sup>мъ</sup> про<sup>х</sup> во<sup>х</sup> и<sup>з</sup>' сѣтѣ выпущаетъ:

а нѣхачи паче себѣ о<sup>ск</sup>верняетъ.

Же в' нѣздра<sup>х</sup> тѣ нечисто<sup>ст</sup> е<sup>м</sup>у о<sup>с</sup>таѣтъ сѣ:

з' чего часѣмъ и немо<sup>ж</sup> лютаѣ стаѣтъ сѣ.

Ко мо<sup>г</sup>тѣ в головѣ егѣ табака з'сѣдаѣтъ:

же вла<sup>с</sup>не іа<sup>к</sup> швецѣ дѣко<sup>мъ</sup> шкурѣ пересылаѣтъ.

3

АНН ІМ. В. ОУФСАЯКА  
АН УРСР

ЛЪВІВСКА ОБЛАСТНА  
АН УРСР

Л

Ї не слышиѣ табачниѣ звыѣниѣ сханѣа :  
 аѣнкъ смрадъ аѣнкъ тежъ благоуханѣа.  
 Такомъ ѣ сѣѣствѣ осокъ возбранѣаютъ :  
 ѣ сѣѣти не всюдѣ такѣ позволяютъ.  
 Бо хѣто носомъ нечуетъ не цѣлкѣ пробуждаетъ :  
 влаѣне составу совѣкакого не мѣетъ.  
 Ѡ сѣѣствѣ мѣетъ то ѣбѣча ѣ отъ вѣка :  
 же требуетъ цѣлого на то человекѣа.  
 Ёсть же ѣ такѣ цѣо ѣныѣ ѣ идѣютъ :  
 ѣ тыѣ паче бѣсѣ ѣ стѣмъ всѣмъ бѣдѣютъ. ||  
 25 v. Ѡ ѣныѣ в горѣахъ в сѣѣна ковѣргаютъ :  
 ѣ на погивѣ совѣка людеѣ ѣскверняютъ.  
 Такиѣ бы годѣло ѣса не тыѣко кѣемъ бытъ :  
 аѣе ѣного хѣтъ бы ѣ изъ свѣта згѣбитъ.  
 Ѡсобноѣ ѣныѣ навѣкѣ баѣдакомъ тягѣнѣти :  
 прѣ котрыѣ не ѣдномъ прѣшлѣо смѣлаъ зѣсти.  
 Ѡныѣ ко баѣдакомъ таѣ са затиѣаютъ :  
 аѣе наѣле дѣши своѣ в тоѣ часѣ ѣзвѣргаютъ.  
 Ї самыѣ себѣ вѣксѣ ѣфѣксѣ даѣаютъ :  
 аѣе тыѣ цѣо з горѣаки пѣнѣе вмиѣаютъ.  
 Тыѣмъ ѣбѣомъ пѣкѣна бѣдетъ нагорѣда :  
 ѣмѣетъ бо са ѣтъ ныѣхъ ѣ него свобѣда.  
 Наѣ же по хрѣтѣанскиѣ даѣ Хѣе смиѣратъ :  
 ѣ позѣвши всѣхъ горѣховъ нѣо наследствѣватъ.

38. Ѡ ѣдѣчиѣ на свобѣды людеѣхъ. ||

к. 26. Хѣто коѣвѣкѣ совѣка ѣщеѣ на жиѣло свобѣды :  
 мѣло вѣхѣдыѣ зъ мѣѣ такѣ великойѣ вѣды.  
 Бо готовые хѣты ѣдѣчиѣ покиѣаютъ :  
 аѣ прѣшеѣши на свобѣдѣа готовыеѣ не мѣютъ.  
 Ѡ цѣо наѣгоршеѣ часѣомъ хѣдѣбѣы заѣвѣаютъ :  
 ѣ тыѣко цѣо зъ дѣшлѣми живѣхъ ѣоставляѣютъ.  
 Ѡжеѣ тоѣда гдѣе зѣхѣчетъ то скочиѣ хѣтъ къ лѣксѣ :  
 ѣ голыѣ ѣжеѣ навѣтъ хѣтъ къ самомаѣ вѣксѣ.  
 Пожытечнаѣ ѣмѣ судѣлаѣо свобѣдаѣ :  
 довоѣнаѣа пѣстынаѣа ѣлика ѣ вода.  
 Наѣ цѣо любо зѣолиѣтѣса хѣтъ стоѣити са :  
 аѣ ѣжелѣй захѣчетъ волно ѣ вѣакиѣти са.  
 Ѡтоѣ мѣѣѣ за своѣе тепѣѣ дѣшнѣиѣ мѣжѣчеѣ :  
 аѣ кѣѣшиѣ на своѣѣ пѣла бѣнѣтовниче.

Не хотѣле° пѣови послуше°ство о°дѣлат'.

и в' цѣлости з' вѣлѣмъ скон°мъ в' ѣдноѣ мѣцѣ прокуват'.

Гин' же тепе° за свое злое непоко°ство :

и за спрямую твою гордо°ст и спорство. ||

26 v.

И добре тѣе чинят' цю прочанъ обдыраютъ :

бѣгъ ихъ прости° за тое згола грѣхѣ немяютъ.

И не ты°ко потреба° такиухъ обдырати :

але и з' самими дѣлами разлѣчати.

Понева° нехотѣвъ пучъ кимъ буть чинит' повинно°ст :

бедерѣи и хо° завѣи за тую счинно°ст.

Бѣгъ за бучтовника икъ мовятъ не повѣситъ :

але и нагородою ище потѣшитъ.

Кгда° счинникъ своему пѣс пѣко°ст мнобс :

не ты°ко пѣс и самомс бѣс.

Икъ са мѣвъ то мѣвъ треба было° претепѣкти :

а за тепенѣе спѣе мо°ль бы мѣти.

Зачи° вы пѣове такихъ не вѣжете° шадѣти :

вѣкѣаючихъ прѣчь самыхъ дерѣт' бѣт' и верѣт' дѣти.

И о°нюа° мѣти такимъ непоказѣ°те :

але совершено° та° таковы°справу°те.

39.

Ѧ завлѣждѣючихъ в дорбга° люде°х. ||

к. 27.

Злы' чѣвкѣс и то' трафѣнокъ выкѣтѣ :

кгда° в велико' дорозѣ часо° завлѣждѣтѣ.

И в' мало' в' нескѣдомѣ тое° са лѣчѣтѣ :

если добре дорѣги когѣ не роспытаѣтѣ.

И хо° и роспытаѣтѣ гдѣ что злы' злѣ справит' :

и на пучъ певны' же° не злѣднѣвъ не направит'.

И та° тогѣ крѣ Бѣе и смѣрть постызѣтѣ :

же в зѣмны' фортунѣи часть блудѣши змѣрзѣтѣ.

И в лѣтны' часъ в' пѣстѣни разко°никъ забивѣтѣ.

але те° спѣкавши са и свѣркъ и зѣдѣтѣ.

Ѧ злы' человекѣ же° пучъ добре неказѣлѣ :

да для тебе чѣкъ смѣртію пострадѣлѣ.

Бода° же еси тогѣ дозналѣ и на совѣ :

жевы° з' блудѣи а бѣгъ да° тое° зло и тоѣ.

Же° з' смѣлѣс и зогна° чѣвкѣа з свѣта :

хочъ вы° и зѣразъ лѣну° не дождаши свѣта.

И хоча° и дождаши бѣгъ ѣднакъ незавѣде :

помсти° са скоро, же и тоѣ та°же бѣде. ||

27 v. **И** по<sup>а</sup>часъ на свѣтѣ и то<sup>е</sup> прилѣчатъ :  
 же и незбѣда в дорозѣ з' свѣто<sup>м</sup> сѧ жегнаетъ.  
**К**гда ко<sup>н</sup> норовисты<sup>м</sup> бѹдетъ, а<sup>б</sup>о пристанетъ :  
 а за ты<sup>м</sup> чѣкѣ в зымѣ дѹхъ нестанетъ.  
**П**рето конѣ<sup>м</sup> спрямых в зло<sup>м</sup> разѣ не ѡцажа<sup>т</sup> :  
 але здоро<sup>в</sup>е свое на<sup>л</sup>учше<sup>м</sup> ѡскажа<sup>т</sup>.  
**И** гдѣ бѹде<sup>ш</sup> в зло<sup>м</sup> разѣ конѣ ѡцажати :  
 то певне приготѹ<sup>с</sup>а з' свѣто<sup>м</sup> сѧ прощати.  
**И** лѣпше бы никѣмѣ добромѣ дороги ни знат<sup>т</sup> :  
 да при бѣпѣчности в домѣ всегда пробѹват<sup>т</sup>.  
**И** хо<sup>т</sup> и в дорозѣ то да<sup>т</sup> Бжѣ не блѹдити :  
 але да<sup>т</sup> цасливѣ к' дѣловн сѧ возвратити.

40. **О** присягающы<sup>х</sup> не по правдѣ.

**П**рисяжно<sup>ст</sup> не по правдѣ да<sup>р</sup>мо сѧ немнѣетъ :  
 хо<sup>т</sup> на<sup>г</sup>ле вмеретъ ако иа<sup>к</sup> сѧ кленетъ такъ ставѣетъ.  
**Б**о то великаѧ рѣ<sup>ч</sup> е<sup>ст</sup> комѣ присягати :  
 а неправдою ѿмѣ бжѣе прызывати. ||

к. 28. **Х**очѣ и по правдѣ то<sup>б</sup> една<sup>к</sup> дѣло то страшно :  
 же клѣти себѣ смертно а<sup>ж</sup> вспо<sup>м</sup>нѣти ѡжасно.  
**И** иа<sup>к</sup> ѡбѣ сторонѣ присягнѹтъ, що чинити :  
 то ве<sup>р</sup>ми з' трѹ<sup>д</sup>но<sup>ст</sup>ю то<sup>б</sup> сѹ<sup>д</sup> бѹдетъ сѧ кончити.  
**Е**дно добре другѣе бѹдетъ злѣ присягати :  
 незнати комѣ вѣрѣ з' пробѣ<sup>ж</sup>кѣ и<sup>х</sup> понѣти.  
**И** каждое творитъ сѧ присягаетъ по правдѣ :  
 ты<sup>ко</sup>жъ едно лукаво бѹдетъ а не по правдѣ.  
**О**желѣвы провидѣкѣ ѡво<sup>х</sup> сторо<sup>н</sup> и<sup>х</sup> срѣца :  
 каза<sup>т</sup> бы срѣкго кара<sup>т</sup> крыкоприся<sup>ж</sup>цѣ з' срѣца.  
**Ж**е то маестатъ Бжѣи<sup>м</sup> аганѣемъ ѡбражаетъ :  
 бѹши винны<sup>м</sup> невиннымъ себѣ содѣловѣтъ.  
**И**же мѹсѣтъ кѹ домо<sup>м</sup> и<sup>х</sup> и такъ ѡтпѹстити :  
 и до ѡбличѣ<sup>н</sup>а конецъ правѣ ѡложити.  
**И**зѣли лукаваго во скорѣ Бгѣ ѡбавитъ :  
 и злое дѣло егѣ всенарѣно ѡбличитъ. ||

28 v. 41. **О** кленѣщы<sup>х</sup> сѧ ложно.

**Х**то не по правдѣ ко<sup>г</sup>да ко<sup>в</sup>екъ кленетъ сѧ ложно :  
 томѣ и на<sup>г</sup>ле з' свѣта сегѣ з'гинѹти можно.  
**Ч**астокро<sup>в</sup>не во то<sup>е</sup> вѣмѣ на свѣтѣ бывѣетъ :  
 же воскорѣ бжѣа помста ты<sup>х</sup> не минѣетъ.

Кгда повѣдлю<sup>т</sup> „з' Бгѡ<sup>м</sup> не з' хлоще<sup>мъ</sup> жа<sup>р</sup>товати<sup>и</sup>“ :  
 не треба хоч' са винне<sup>и</sup> невинне<sup>и</sup> заклинати.  
 Але ты<sup>ко</sup>коже то завше в' нера<sup>с</sup>удны<sup>х</sup> веде<sup>т</sup> са:  
 же инъ не в' правдѣ Бгѡ<sup>м</sup> и дшїю клене<sup>т</sup> са.  
 Я то проклинати са вели<sup>к</sup> грѣхъ, надарѣмно:  
 и прызывати Іма Ісѡво дарѣмно.  
 Неха' волю са таки' не клене<sup>т</sup> да признаетъ:  
 ко гнѣвъ Бжїи' на єго тѣже то совѣк знаетъ.  
 Лкше' стокротъ на себе ємѣ правдѣ при<sup>н</sup>ати  
 да прощє<sup>н</sup>нѣс бы<sup>т</sup>: неже гнѣвъ Бжїи' отрымати.

42.       (Ѣ) позываючїх людє' до старшыхъ. ||

к. 29.   Много є<sup>ст</sup> ѡхотниковъ людє' позывати:  
           и скорѣи' наваляти, и хлѣба зваляти.  
 Гды<sup>ж</sup> Іны' не так чини<sup>т</sup> то за свою пакѡ<sup>ст</sup>:  
           їако вла<sup>с</sup>не з' смыслѣс твори<sup>т</sup> то на пакѡ<sup>ст</sup>.  
 Бкле бы мо<sup>г</sup>лъ которы<sup>х</sup> людє' ѡзоблїати:  
           и самѡи<sup>и</sup> хшдобы ѡны<sup>м</sup> шщє<sup>р</sup>блїати.  
 Шо<sup>ж</sup> за тѡе таковы<sup>мъ</sup> то людїамъ<sup>ъ</sup> кываетъ:  
           гнѣвъ Бжїи' из' карностью ѡны<sup>х</sup> немнїаетъ.  
 Поневѣ<sup>ж</sup> кто де Бга слє<sup>н</sup>но бѣде<sup>т</sup> колѣ<sup>т</sup>:  
           и скаргѣ з' срѣчною скрѣхою прекладѣ<sup>т</sup>.  
 Певне слыши<sup>т</sup> Г<sup>с</sup>дѣ Бгѣ<sup>ъ</sup> невинны<sup>х</sup> невинно<sup>ст</sup>:  
           ѧ помсты<sup>т</sup> са ѡны<sup>мъ</sup> за пакѡ<sup>ст</sup>нїю счи<sup>н</sup>но<sup>ст</sup>.  
 Прето зловныє, людє' хлѣба не<sup>в</sup>валяте:  
           гды<sup>б</sup> хтѡ и годє<sup>и</sup> тогѡ вы<sup>и</sup> волю проща<sup>т</sup>те.  
 Лучше' ко ка<sup>и</sup> на совѣк стокрот претє<sup>р</sup>пк<sup>т</sup>и:  
           неже творїаци тѡе стру<sup>и</sup> срѣчны' мѣ<sup>т</sup>и. ||  
 29 v.   I прошѣ за ты<sup>и</sup> вє<sup>н</sup>це, нравѡ ты<sup>и</sup> преста<sup>н</sup>те:  
           ѧ з' вшеакими лю<sup>д</sup>ми в лю<sup>б</sup>вѣк жити ста<sup>н</sup>те.  
 Ко мовїѣ „где люво<sup>и</sup> там са<sup>мъ</sup> Бгѣ<sup>ъ</sup> пребыває<sup>т</sup>:  
           и на мѣючїх єѧ Дхъ стѣ<sup>и</sup> почиваетъ.  
 Я шо по сотворє<sup>н</sup>ю зла южъ проща<sup>т</sup>те:  
           тѡе неважно є<sup>ст</sup>, вѣмъ же и самы знаете.  
 Я та<sup>к</sup> и єще прошѣ васъ в' лю<sup>б</sup>вѣк жытелствѣ<sup>т</sup>те:  
           ѧ мене проща<sup>т</sup>те за сє, и в' до<sup>г</sup>гъ вѣккъ здра<sup>в</sup>ствѣ<sup>т</sup>те.  
 Иї ва<sup>мъ</sup> на добрыє дѣла пораде<sup>с</sup> даваю:  
           и Г<sup>с</sup>дѣ Бгѣ<sup>у</sup> васъ в' храненїє врѣчаю.

43. **Г** чини чин<sup>х</sup> пакости мн<sup>о</sup> тырл<sup>мъ</sup> ѿ цр<sup>к</sup>ва<sup>мъ</sup>.

Каме<sup>н</sup>ныя зна<sup>т</sup> ср<sup>д</sup>ца в ты<sup>х</sup> людѣ<sup>х</sup> бываю<sup>т</sup> :

ко<sup>т</sup>рыя мн<sup>о</sup> тырл<sup>мъ</sup> пакост<sup>и</sup> сотвори<sup>ю</sup>тъ.

Люде<sup>х</sup> на ѡбывтели ст<sup>ы</sup>е дава<sup>ю</sup>тъ :

а ѡни готовое о<sup>т</sup> н<sup>ы</sup>хъ о<sup>т</sup>дали<sup>ю</sup>тъ. ||

к. 30. **Н**его<sup>д</sup>ныя таковыя кт<sup>ы</sup>торы пох<sup>в</sup>алы :

але досто<sup>и</sup>ны тые всякой несл<sup>а</sup>вы.

Же то хр<sup>и</sup>стианами себѣ называ<sup>ю</sup>тъ :

да власне басу<sup>р</sup>мане цр<sup>к</sup>вы разграбл<sup>я</sup>ю<sup>т</sup>.

Не хоче<sup>м</sup> мы кт<sup>ы</sup>торѣ<sup>х</sup> таки<sup>х</sup> м<sup>ѣ</sup>к<sup>т</sup>и :

ле<sup>х</sup> же<sup>б</sup> з<sup>ѣ</sup> прислу<sup>г</sup>ами ихъ не было на св<sup>ѣ</sup>т<sup>ѣ</sup>.

Цр<sup>к</sup>вы ѿ ѡбывтели людѣ<sup>х</sup> созыда<sup>ю</sup>тъ :

а ѡни ѿ созданны<sup>х</sup> в н<sup>ѣ</sup>веч<sup>ь</sup> бедыраю<sup>т</sup>.

Хто ков<sup>ѣ</sup>мъ хо<sup>ч</sup> малое цр<sup>к</sup>вы счини<sup>т</sup> зло :

постыгне<sup>т</sup> великое за тоѣ ег<sup>о</sup> зло.

И хто те<sup>б</sup> хо<sup>ч</sup> малое часо<sup>м</sup> вчини<sup>т</sup> бл<sup>г</sup>о :

буде<sup>т</sup> ѿ ем<sup>ѣ</sup> в се<sup>бѣ</sup> к<sup>ѣ</sup>к<sup>ѣ</sup> ѿ в<sup>ѣ</sup> буд<sup>у</sup>щ<sup>ь</sup> бл<sup>г</sup>о.

Зачи<sup>м</sup> прош<sup>ѣ</sup> васъ таки<sup>х</sup> злы<sup>х</sup> д<sup>ѣ</sup>л<sup>ѣ</sup>хъ не чин<sup>ѣ</sup>те :

именно мн<sup>о</sup> тырл<sup>мъ</sup> пакост<sup>и</sup> не твор<sup>ѣ</sup>те.

Але ѡвше<sup>мъ</sup> пакостит<sup>ѣ</sup> сже перестан<sup>ѣ</sup>те :

а бл<sup>г</sup>о творит<sup>ѣ</sup> цр<sup>к</sup>вамъ ѿ ѡбывтеле<sup>мъ</sup> ста<sup>н</sup>те.

И хо<sup>ч</sup> на мн<sup>о</sup> тыр<sup>ѣ</sup> ниш<sup>ѣ</sup> не дава<sup>ѣ</sup>те :

то прина<sup>н</sup>к<sup>ѣ</sup> готовы<sup>х</sup> речи<sup>х</sup> не о<sup>т</sup>нима<sup>ѣ</sup>те. ||

30 v. **Б**о хто ѡбывтеле<sup>мъ</sup> ѿ цр<sup>к</sup>вамъ пакоств<sup>ѣ</sup>те :

ѹзри<sup>т</sup> воскор<sup>ѣ</sup> гн<sup>ѣ</sup>в<sup>ѣ</sup> Б<sup>ж</sup>и<sup>и</sup>, неха<sup>ѣ</sup> памя<sup>т</sup>ств<sup>ѣ</sup>те.

Кгда<sup>ж</sup> цр<sup>к</sup>овъ ма<sup>л</sup>кою с<sup>ѧ</sup> вс<sup>ѣ</sup>мъ на<sup>мъ</sup> называ<sup>ѣ</sup>те :

а зла<sup>ѧ</sup> личина ма<sup>л</sup>ц<sup>ѣ</sup>хъ зло приноша<sup>ѣ</sup>те.

**Г** ѹже<sup>ж</sup> злые раб<sup>ѣ</sup> тог<sup>о</sup> с<sup>ѧ</sup> пока<sup>ѣ</sup>те :

ѿ ц<sup>ѣ</sup>к<sup>ѣ</sup> счини<sup>т</sup> с<sup>ѧ</sup> ты<sup>х</sup>хъ выстер<sup>ѣ</sup>к<sup>ѣ</sup>те.

И проше<sup>н</sup>ства о<sup>т</sup> Б<sup>г</sup>а за тоѣ впраша<sup>ѣ</sup>те :

ѿ преч<sup>ѣ</sup> нравы таки<sup>х</sup> злые о<sup>т</sup>ве<sup>р</sup>га<sup>ѣ</sup>те.

Покаян<sup>іе</sup> Хр<sup>о</sup>тос<sup>ѣ</sup> всякое при<sup>ѣ</sup>м<sup>ѣ</sup>те :

ѿ кающ<sup>ь</sup>хъ о<sup>т</sup> злы<sup>х</sup> д<sup>ѣ</sup>л<sup>ѣ</sup>хъ проше<sup>н</sup>ство да<sup>ѣ</sup>ств<sup>ѣ</sup>те.

То<sup>ж</sup>е Х<sup>с</sup> неха<sup>ѣ</sup> васъ о<sup>т</sup> вс<sup>ѣ</sup>хъ со<sup>ѣ</sup> о<sup>т</sup>врати<sup>т</sup>те :

ѿ до бл<sup>г</sup>отворени<sup>я</sup> вс<sup>ѧ</sup>чески<sup>х</sup> наставит<sup>ѣ</sup>.

И ѿ за в<sup>ѣ</sup>рш<sup>ѣ</sup>нное се ѡбл<sup>ч</sup>ен<sup>іе</sup> :

прош<sup>ѣ</sup> ма<sup>л</sup>те<sup>х</sup> ви<sup>н</sup>хъ вс<sup>ѣ</sup>хъ ѡ прощ<sup>ѣ</sup>н<sup>іе</sup>.



44.

О хъслачи хъ чинъ дхъбны'.

И то' человеккы вѣми зае поступовайтъ :

которы' на чинъ дхъбны' хъсла нашоветъ. ||

к. 31.

Годыло сѧ и томъ тое памяати :

же егдъ и за тое Бгъ вудетъ карати.

Бо в' Хротова' ѡсѡбк дхъбны' сѧ знадудетъ :

и ѧко Хс д'кал Хви справуетъ.

Гдыжъ кого прости и самъ Бгъ того процаетъ :

а кого вл'витъ и Бгъ вѧгословаетъ.

Мжютъ вѡвкмы на сѡвк Хис ѡсѡбс :

и хр'тїа'скую подають вѡвкмы ѡздѡвс.

И нынѣ злѣе слова ѡ дхъбныхъ говоритъ :

и многїи чудеса неподѡбно творитъ.

И лѣмъ непостыгло зло тыхъ чудотворцовъ :

же хъслаитъ сїе'нико' своихъ вѡмо'цовъ.

Жежъ хъ' отъ сегодъ дня в' ша'нести ихъ мк'те :

и сѧшати ихъ словесъ и в' люб'вк мѣт' хт'к'те.

И в' ѡско'вле'ныхъ вами прощ'ства спраша'те :

и любовїю ѡны' то нагорожа'те.

И та' вудетъ васъ за то Бгъ вѧгословаити :

и хр'тїа'скихъ ко'чинъ довр'к сподѡлїати. ||

31 v.

И мл'ти' вѣнимъ та' ѡ томъ поражаю :

и ла'цк' вѣшо' себе покорно врдчаю.

И до'жникѡвъ в сѣмъ мк'етк' тупъ же полагаю :

влѣсне ѧкъ товѡрышо' прочъ нера'рознїаю.

Же' вкупк' чита'тъ было ѡ позываючихъ :

и з' до'говъ насторонс ѡ ст'ккаючихъ.

45.

О должникѡхъ, хтѡ комъ до'женъ :

абѡ те' винникъ.

Не да' Бже позыват', алѣ да' свое мѡт' :

бо мѡвѡт' „ду'шно ѧк' два права'т, третему н'к'чѡг' да'т'“.

Добрѡ такомъ чѡго ко'векъ позывати :

которы' може'т' в прѣкомъ часк' и ѡ'дѡти.

И винномъ двоѡма часомъ скорк'к' бываитъ :

гды прѣ' назначе'ны' часъ вдвоѡе ѡ'дѡветъ.

Же то е'т' такажъ речъ пѣ' часъ менѡвїте :

до'жны' на себе ѡвѡк'к' да'т' ѡ'дѡт' совїте. ||

- к. 32. **І** вѣдѣла<sup>х</sup> на свѣтѣ<sup>х</sup> тоє в' своемъ вѣкѣ:  
 же прѣ<sup>х</sup> прѣшлы' термѣнъ да<sup>х</sup> в' двоє члѣвкѣх.  
**І** сѣ<sup>х</sup>же<sup>х</sup>но на судѣ<sup>х</sup> кы тоє стало такъ:  
 на Бельмю еды<sup>х</sup> сѣ ошукалъ неборакъ.  
 Ко мови<sup>х</sup> „когда в то' часъ з'шполно не о'дамъ:  
 хо<sup>х</sup> еди<sup>х</sup> де<sup>х</sup> похыблю, мови<sup>х</sup>, в'двое о'дамъ“.  
 Та<sup>х</sup>же емѣ в'кдно<sup>х</sup> за неща<sup>х</sup>тамъ стало:  
 же дрѣго' половины даремне не стало.  
 Присуды<sup>х</sup> лѣ<sup>х</sup> же<sup>х</sup> жыдѣ рѣсѣнъ о'да<sup>х</sup> в'двое,  
 ѿ мусѣкѣ старатисѣ в'кдны', было тоє.  
 Хто<sup>х</sup>, чи судѣ<sup>х</sup> томѣ вине<sup>х</sup>, чи самъ винны'  
 не в'кмъ: подобно бо<sup>х</sup>ше' ошукѣса винны'.  
 Нащо было в' облыцѣ такъ сѣ обѣцѣати:  
 же прѣ<sup>х</sup> реченець бѣдѣ в' двоє о'давати.  
**І** то не готовызнѣ да<sup>х</sup> ты<sup>х</sup>ко всѣо х'с'доеѣ  
 в стѣ талапах': а<sup>х</sup> протѣ зев<sup>х</sup> своѣ о'здѣѣх.  
 Же много ѿз' жалѣ<sup>х</sup>ти хорѣкѣ для фрасѣнкѣ:  
 пото<sup>х</sup> ста<sup>х</sup> ни<sup>х</sup>, ѿ сме<sup>х</sup> з хмелѣво<sup>х</sup> тры<sup>х</sup>кѣ. ||
- 32 v. **Ѳ** жонѣ при зло' не<sup>х</sup>дзѣ пошла запридѣати:  
 а дѣти свои жыдамъ почала на<sup>х</sup>мати.  
 Прето не да' на<sup>х</sup> Бже в до<sup>х</sup>ти шпѣдѣати:  
 але ѿ до<sup>х</sup>жны<sup>х</sup> сѣ да' в'скорѣ свокождѣати.

46.

(Ѳ) стѣкѣаючихъ з долговъ.

- Недѣврѣ ѿ то' совѣ збола постѣпѣетъ:  
 ко<sup>х</sup>ры<sup>х</sup> надо<sup>х</sup>живши сѣ люды<sup>х</sup>, да стѣкѣетъ.  
 Знаетъ, нехѣ же бѣдѣ Бѣ<sup>х</sup> ѿго затѣ карѣти:  
 же такѣю важи<sup>х</sup>сѣ пако<sup>х</sup>т люды<sup>х</sup> сотвориѣти.  
 Шмѣкѣ гроше' ѿ люде' готовы<sup>х</sup> позывѣати:  
 а нешмѣт<sup>х</sup> злы' рабѣ знѣѣ ѿмѣ ѿдавати.  
 Да та<sup>х</sup> бѣгодѣтеле<sup>х</sup> своимъ важи<sup>х</sup> сѣ чини<sup>х</sup>ти:  
 Бѣ<sup>х</sup> егѣ со злодѣ<sup>х</sup>и за тоє можетъ судѣти'.  
 Бо вла<sup>х</sup>не шкравѣ ѿ прочѣ о<sup>х</sup>каи<sup>х</sup>ны' втѣкѣетъ:  
 со людою таки' ѿже совѣ ча<sup>х</sup>т мѣетъ.  
**І** ѿкѣ не бѣгодѣрнымы<sup>х</sup> бѣдѣ<sup>х</sup> таковымы<sup>х</sup> горе:  
 гдѣ ошлѣѣтъ по смерти<sup>х</sup> тѣхѣ в' прѣиспо<sup>х</sup>нее мѣре. ||
- к. 33. **Р**а<sup>х</sup> бы ѿжѣ бѣготворцемъ своимъ в' то' часъ о'дават':  
 да тогда ѿжѣ не вѣдетъ ни хтѣ ѿ ни хѣ о'вирѣти'.  
**І** тоє непохѣбно справитъ такимъ злонаравство:  
 ѿ за выгодѣ лю<sup>х</sup>зекѣ злоє не бѣгодарство.

Мога' въ окаяны' сынъ гды н'чимъ о'давати:

то нестыжно вылобы емс и о'робляти.

Кода' позывавъ або пивъ, то Бгс прысгаавъ:

же мовит о'дамъ: аже яко нецнота солгавъ.

И ѿны' на о'рокъ верет и не о'робляеть:

да яко злод'к' злы' сынъ, и з' м'ста ст'кааетъ.

Ст'ка' же, ст'ка' злы' и прокляты' враже:

если тобѣ д'яволъ та' счинити каже.

Кода' еси конечно на совѣ того дозналъ:

якъ и тобѣ в си'х вк'шахъ мон' наименовалъ.

И вк'рюю Бгс, что чуждое похыщаетъ:

томъ по исти'нк' сж даремне не минаетъ.

Або где ко'векъ таки' невтечетъ рукъ кат'овски'х:

или те'к' в'рз'к' що горшъ мучени' чорт'овски'хъ.

И не треба такого м'кт' за хр'тианина:

але за жydовина мерзского поганина. ||

33 v.

Бгъ томъ что позывавъ комъ в'трбе заплатитъ:

хоч' и м'кн'емъ земны', хоч' не'нымъ о'платитъ.

И томъ зломъ рабъ и на земли зло пошлетъ:

хочъ кал'цествомъ скараетъ хоч' в'са в него вошлетъ.

Зачи'мъ вы до'жники такъ чинити не дерзаете:

хоч' о'робля'те хоч' заробля'те а о'дава'те.

И не хотите заробляти ако о'робляти:

то нестыда'те сж и х'довою о'давати.

Авы и'к' себе змо'ганъ ѿ до'говъ свободити:

и ж вы ва'м в' Бга в'чно' ка'рности незаслужити.

И соско'бячи' ваше' зг'кел'к', поражаю:

от ко'ро' ва'м свободны' вы пр'яте'ско пр'яю.

И на мене за сию на'кв' не дыв'те:

а до'гн' ѿв'ва'те да здоровы живете.

47.

О люд'е' ты'х що все ты'ко чего ко'век'

в люд'е' ѿны'х позываю'т; а свое'т [: и'к' на

пако'ет :] ничого не маю'т; и не стараю'т сж м'кти

совѣ тако'к. ||

к. 34.

Много таки'х види'м що всегд позываю'т:

а свои' жадны'х р'чи' с до'м'к'х не маю'т.

И о стара'е жевы в ны'х был'о небаю'т:

и что не позичит' то з' гн'вомъ осу'д'аютъ.

„Ѣ совѣк ма' да ѡ мнѣ не да'а“, в' прислѡбію мѡвѣятъ :  
 ѣдна<sup>к</sup> гү'тѣѣ вѣ'лү'т прислѡба не твѡриятъ.  
 Звычайно ра' ѡ други' в' людѣ' попрохати :  
 а не без'преста'но все тв'ко докүчати.  
 Такѡе то гү'тѣ'ство ѡ встѣдѣ' незнаѣтъ :  
 же жадного дна людѣм' добрым' напрыкрѣетъ.  
 Ѣ за тоѡ о'т людѣ' сѡро' ѡ'т Б'га грѣхъ :  
 а ѡни низѣщо то маю'т, ѡ твора'т смѣхъ.  
 Зачи' ко'ждѣ' гү'тѣю' ѡсмѣкъ не пропива' :  
 да ѡ совѣк' ѡ дворѣк' та'к' потребное ма'.  
 Ѣ такъ не вүде'ш людѣм' докүки чинити :  
 ѡ твѣ'к' людѣ' станү'т тебе хвалити. ||

34 v. 48.

Ѣ сѣ томүжъ подѡбноѡ.

Ѣ хотѣици<sup>х</sup> людѣ' все шѡ ко'век' о'т ѡны<sup>х</sup>  
 [ : түне' ѡко те'к' : ] да'рмо ѡвирати.

Ѣ каждого праве колит' чөмү' г'арло :  
 хтѡ заставляет' когѡ спѣва'т да'рмо.  
 Ѣ церковѣ' мови'т : вше'рѡи да пою ти :  
 а цю да'ро'м' хѡ'т' взѣт', то откажѣ' ти.  
 Ѣ присловіе рече : „коли да'ха,  
 то та'же вүде'т ѡ'т мене' взѣха“.  
 Ѣ та'к' ѡста'те вѣ' түю морѡкѣ :  
 ѡ не вүде'т ва' жадного порѡкѣ.

49.

Ѣ в'трсч'аюци<sup>х</sup> с'а не в своѣ' рѣчи :  
 паче же в' неймүци<sup>х</sup> никоего начаства, сирѣчь  
 власты а вмѣшуватис'а рады в' всякое не своѣ'  
 д'кло, шѡ ѡмъ ѡ не принадлежитъ. ||

к. 35.

Ѣгды праве чөловккѣ' то' ста'ткѣ' немѣет' :  
 котры' не в своѡ' рѣчи да'рмо с'а втрсч'аетъ.  
 Ѣ своѡе' д'кла ѡни' не хѡчетъ смотрѣти :  
 точію чүжды<sup>х</sup> тци'с'а ѡхочѡ глядѣти.  
 Ѣ не ст'арает'с'а справѣ' свои<sup>х</sup> доглядати :  
 тв'ко вѣгаетъ часто ѡны<sup>х</sup> роспрашати.  
 Такомү' треба сказа'т' „ни'к' в на' не правдик :  
 а твоѡ мило' хтѡ' на' ѡны', а не вказни'к“.

50. **С** неправдивы<sup>х</sup> шыросты<sup>х</sup> нецѣрыхъ  
человѣковъ: кгда сео кто ѿномѣ сотвори<sup>т</sup> любо  
и веліе ѣдиноши блѣдѣніе. Но послѣжде тому<sup>ж</sup>  
волѣе стокротъ [: в мѣсто того :] злодѣніе.

Рече Двѣидъ ѿ бѣски<sup>х</sup> к' людемъ<sup>м</sup> премѣна<sup>х</sup>:  
и ѿ лю<sup>д</sup>зски<sup>х</sup> к' людемъ<sup>м</sup> же на зло перемѣна<sup>х</sup>. ||

- 35 в. Кгда рекъ бывае<sup>т</sup> з'мѣна десница вышнего  
во блго: **А** змѣна сѹ<sup>т</sup> в зло шѹица нижнего.  
**С**ирѣчь **Б**гъ десницею блги подааетъ:  
а шѹицею человекъ злы<sup>и</sup> то ѡвираетъ.  
Да ѡврати<sup>т</sup>са<sup>ж</sup> велѣзнь на ѣго за<sup>с</sup> гласъ:  
а невинны<sup>и</sup> радо<sup>ст</sup>но возда<sup>ст</sup> **Б**гъ хвалѣ.  
**Т**кмъ ю<sup>ж</sup> **Б**жѣ нехъ<sup>и</sup> на<sup>м</sup> зла закѣ нестворіають:  
ле<sup>т</sup> нех<sup>а</sup> в' ѣммы что на<sup>м</sup> копаютъ, впадають.  
Да і ѡни азѣли наказавши<sup>и</sup> при<sup>д</sup>дутъ  
в чувство: и покаивши<sup>и</sup> до ѣда не снѣдутъ.  
Заступѣ же на<sup>с</sup> **Б**жѣ о<sup>т</sup> всяки<sup>х</sup> злотворцевъ:  
и дарѹ<sup>н</sup> на<sup>м</sup> прочее добрыхъ блѣотворцевъ.

51. **С** людехъ самыхъ себе гладо<sup>м</sup> сви-  
ваюшыхъ, скѣпости ради.

Много люде<sup>и</sup> бывало скупы<sup>и</sup> з' давны<sup>и</sup> вѣковъ:  
а і тепе<sup>р</sup> немало и за нѣихъ вѣковъ.

**Б**сть таки<sup>и</sup> же всѣ рѣчи<sup>и</sup> подоста<sup>т</sup>кѣ маіу<sup>т</sup>:  
а для злои скѣпости голодо<sup>м</sup> згибають. ||

- в. 36. **Н**е диво что с себе ничего не маетъ:

да з голодѣ на свѣтѣ ѿны<sup>и</sup> смираетъ.

**А** в кого е<sup>ст</sup> а буде<sup>т</sup> з голодѣ смирати:

того ве<sup>р</sup>ми зде и та<sup>м</sup> **Б**гъ буде<sup>т</sup> карати.

Кгда<sup>ж</sup> не мови<sup>т</sup> »**Б**гъ на<sup>м</sup> да<sup>т</sup> и ѣще ѡбѣцѣалъ:

и ѣще пошлетъ ласкѣ ѣкожъ и посылалъ“.

**І** не мови<sup>т</sup> »**Б**гъ на<sup>м</sup> да<sup>т</sup> и ѿны<sup>и</sup> вѣкла<sup>и</sup>мо:

а себе и домашны<sup>и</sup> гладо<sup>м</sup> незгвѣла<sup>и</sup>мо“.

Кусъ хлѣба и впа<sup>т</sup> ѡсма<sup>к</sup> никого невродивъ:

а **Б**гъ всякую рѣ<sup>ч</sup> людемъ<sup>м</sup> на пожитокъ створи<sup>л</sup>.

Прето чего желаетъ дша то потрѣса<sup>л</sup>:

для дшѣ свое<sup>и</sup> нкгда тужда<sup>т</sup> нелкнѣса.

Чего дша желаетъ хо<sup>ч</sup> кошулю заставъ:

жбы есте<sup>с</sup> для ней гдѣ тѹю рѣчъ доставъ.

Бо хо<sup>ч</sup> ко<sup>о</sup>ко бога<sup>т</sup>ства б<sup>у</sup>де<sup>ш</sup> сов<sup>к</sup> з<sup>в</sup>ира<sup>т</sup>:  
 а по сме<sup>р</sup>ти з<sup>в</sup> собою не<sup>м</sup>оже<sup>ш</sup> ни<sup>ч</sup>о вз<sup>я</sup>т<sup>ь</sup>.  
 Ты<sup>к</sup>о на се<sup>м</sup> св<sup>я</sup>т<sup>к</sup> ш<sup>о</sup> Го<sup>д</sup> да<sup>т</sup> по<sup>ж</sup>ыва<sup>т</sup>:  
 а про<sup>к</sup>ля<sup>т</sup>ую ск<sup>у</sup>по<sup>ст</sup> преч<sup>к</sup> о<sup>т</sup> себе о<sup>т</sup>ве<sup>р</sup>га<sup>т</sup>. ||

36 в. 52. **Г** спис<sup>ю</sup>щы<sup>х</sup> с<sup>а</sup> в ко<sup>з</sup>ак<sup>и</sup> д<sup>с</sup>рн<sup>ы</sup>х<sup>ъ</sup>  
 м<sup>с</sup>жык<sup>а</sup>х<sup>ъ</sup> и<sup>и</sup> зн<sup>о</sup>в<sup>с</sup> выпис<sup>у</sup>ватис<sup>а</sup> хот<sup>я</sup>щы<sup>х</sup>.

То<sup>ж</sup>е д<sup>у</sup>рны<sup>х</sup> му<sup>ж</sup>ык<sup>с</sup> ба<sup>в</sup>зе не<sup>в</sup>ажны<sup>х</sup>:  
 же ты<sup>к</sup>о без<sup>ч</sup>ест<sup>ы</sup>ш<sup>и</sup> чи<sup>и</sup> ко<sup>з</sup>ацки<sup>и</sup> по<sup>в</sup>ажны<sup>х</sup>.  
 Зася<sup>г</sup>ле<sup>о</sup> того чин<sup>с</sup>, а<sup>ж</sup>е по<sup>г</sup>ор<sup>ж</sup>а<sup>ш</sup>ь:  
 не вы<sup>п</sup>ши и<sup>и</sup> в во<sup>с</sup>к<sup>с</sup>, ю<sup>ж</sup> вы<sup>с</sup>т<sup>у</sup>пи<sup>т</sup> га<sup>д</sup>а<sup>ш</sup>ь.  
 Ни<sup>х</sup>т<sup>о</sup> т<sup>а</sup> выпис<sup>у</sup>вати н<sup>к</sup>т<sup>ь</sup> не при<sup>н</sup>ево<sup>л</sup>я<sup>л</sup>:  
 а<sup>л</sup>е са<sup>м</sup> с<sup>а</sup> з<sup>в</sup> до<sup>б</sup>рой<sup>и</sup> вол<sup>к</sup> е<sup>с</sup>те<sup>о</sup> впис<sup>а</sup>л<sup>ь</sup>.  
 Я не хо<sup>ч</sup> с ко<sup>з</sup>аками с во<sup>с</sup>ко зав<sup>ы</sup>т<sup>а</sup>т<sup>ь</sup>:  
 а<sup>к</sup>о не хот<sup>я</sup>л<sup>ь</sup> пр<sup>я</sup>ты<sup>м</sup> т<sup>я</sup>г<sup>л</sup>о<sup>с</sup>ти о<sup>т</sup>б<sup>у</sup>в<sup>а</sup>т<sup>ь</sup>.  
 Пр<sup>е</sup>то березовы<sup>м</sup> п<sup>к</sup>ро<sup>м</sup> выпис<sup>у</sup>ва<sup>т</sup> т<sup>а</sup> т<sup>р</sup>е<sup>б</sup>а:  
 и<sup>и</sup> х<sup>с</sup>д<sup>о</sup>в<sup>с</sup> г<sup>д</sup>ы ма<sup>е</sup>ш<sup>и</sup>, на р<sup>а</sup>т<sup>у</sup>ш<sup>и</sup> вз<sup>я</sup>т<sup>ь</sup> по<sup>т</sup>р<sup>е</sup>б<sup>а</sup>.  
 А<sup>б</sup>и е<sup>с</sup>и а<sup>к</sup>ово<sup>о</sup> ко<sup>з</sup>ац<sup>т</sup>во па<sup>м</sup>я<sup>т</sup>а<sup>л</sup>:  
 и<sup>и</sup> д<sup>р</sup>у<sup>г</sup>и<sup>и</sup> м<sup>с</sup>жыкам<sup>ъ</sup> т<sup>а</sup>к<sup>ъ</sup> чин<sup>и</sup>ти за<sup>к</sup>а<sup>з</sup>а<sup>т</sup>.  
**Г**то<sup>ж</sup> г<sup>д</sup>ы<sup>о</sup> не<sup>в</sup>топи<sup>т</sup>са на<sup>п</sup>ро<sup>д</sup> г<sup>д</sup>е с<sup>к</sup>о<sup>д</sup>с:  
 при<sup>и</sup>ми<sup>ж</sup> ко<sup>з</sup>ац<sup>к</sup>ю хо<sup>р</sup>вац<sup>к</sup> на<sup>г</sup>ор<sup>о</sup>д<sup>с</sup>. ||  
 к. 37. **Б**ы<sup>о</sup> неза<sup>п</sup>омн<sup>к</sup>л<sup>ь</sup> то<sup>е</sup> р<sup>е</sup>чи а<sup>ж</sup> до сме<sup>р</sup>ти:  
 по<sup>к</sup>у<sup>п</sup> с<sup>а</sup> о<sup>б</sup>в<sup>е</sup>ст<sup>ы</sup>ш<sup>и</sup>, чи те<sup>ж</sup> с<sup>у</sup>ди<sup>т</sup>са в<sup>м</sup>е<sup>р</sup>ти.

53. **Г** ко<sup>з</sup>ака<sup>х</sup>х<sup>ъ</sup>, не<sup>г</sup>о<sup>д</sup>ны<sup>х</sup> по<sup>х</sup>ва<sup>л</sup>ы,  
 меновите ш<sup>о</sup> ты<sup>х</sup> з<sup>л</sup>ы<sup>х</sup> и<sup>и</sup> ш<sup>к</sup>ли<sup>н</sup>ных<sup>ъ</sup> сы<sup>н</sup>а<sup>х</sup>х<sup>ъ</sup>. и<sup>и</sup> не  
 ш<sup>и</sup>ц<sup>е</sup>вски<sup>х</sup> д<sup>к</sup>ти<sup>х</sup>; ко<sup>т</sup>оры<sup>е</sup> с<sup>к</sup>о<sup>о</sup>ско<sup>о</sup> і<sup>д</sup>с<sup>т</sup>; **А** лю<sup>д</sup>е<sup>и</sup>  
 на п<sup>у</sup>т<sup>е</sup>х<sup>ъ</sup> і<sup>д</sup>учи<sup>х</sup>, а<sup>б</sup>о к<sup>д</sup>с<sup>ч</sup>и<sup>х</sup> о<sup>б</sup>ды<sup>р</sup>а<sup>ю</sup>т<sup>ь</sup>: **И**ли ш<sup>о</sup>  
 ко<sup>о</sup>век<sup>к</sup> на<sup>с</sup>к<sup>ы</sup>ст<sup>в</sup>і<sup>е</sup>м<sup>ъ</sup> ра<sup>в</sup>н<sup>ю</sup>чи, па<sup>к</sup>о<sup>с</sup>ти со<sup>т</sup>во<sup>р</sup>я<sup>ю</sup>т<sup>ь</sup>.

К<sup>е</sup>м<sup>и</sup> т<sup>ы</sup>е ко<sup>з</sup>ак<sup>и</sup> з<sup>л</sup>е сов<sup>к</sup> по<sup>с</sup>т<sup>у</sup>п<sup>а</sup>ю<sup>т</sup>ь:  
 же і<sup>д</sup>учи с<sup>к</sup>о<sup>о</sup>ско<sup>о</sup> лю<sup>д</sup>е<sup>и</sup> г<sup>д</sup>е о<sup>б</sup>ды<sup>р</sup>а<sup>ю</sup>т<sup>ь</sup>.  
 По<sup>д</sup>о<sup>б</sup>ало<sup>о</sup> і<sup>м</sup>ъ то<sup>г</sup>д<sup>а</sup> м<sup>л</sup>т<sup>ы</sup>ню д<sup>л</sup>а<sup>т</sup>и:  
 а не т<sup>а</sup>к<sup>ъ</sup> на по<sup>г</sup>и<sup>б</sup>е<sup>т</sup> і<sup>м</sup>ъ в<sup>к</sup>ч<sup>н</sup>у со<sup>т</sup>во<sup>р</sup>я<sup>т</sup>и.  
 За<sup>п</sup>а<sup>м</sup>я<sup>т</sup>алы<sup>е</sup> т<sup>о</sup> зна<sup>т</sup> в<sup>т</sup> та<sup>к</sup>овы<sup>х</sup> з<sup>л</sup>ы<sup>х</sup> д<sup>б</sup>шы:  
 же по<sup>к</sup>аз<sup>я</sup>ют<sup>ь</sup> в<sup>к</sup>с<sup>с</sup> в<sup>г</sup>од<sup>н</sup>ы<sup>е</sup> а<sup>н</sup>г<sup>л</sup>м<sup>ш</sup>ы.  
**И** не<sup>х</sup>а<sup>т</sup> то<sup>е</sup> сов<sup>к</sup> з<sup>л</sup>ы<sup>е</sup> ра<sup>в</sup>н<sup>ю</sup> б<sup>у</sup>д<sup>ст</sup>ь зн<sup>а</sup>т<sup>ь</sup>:  
 же з<sup>в</sup> по<sup>м</sup>сто<sup>ю</sup> сво<sup>ю</sup> Х<sup>с</sup> не б<sup>у</sup>д<sup>т</sup> м<sup>н</sup>я<sup>т</sup>.  
**И** в<sup>о</sup>ск<sup>о</sup>р<sup>к</sup> та<sup>к</sup>овы<sup>х</sup> м<sup>о</sup>жет<sup>ь</sup> вы<sup>к</sup>о<sup>р</sup>ен<sup>я</sup>т<sup>ь</sup>:  
 и<sup>и</sup> па<sup>м</sup>я<sup>т</sup> і<sup>х</sup>х<sup>ъ</sup> со ш<sup>у</sup>мом<sup>ъ</sup> на в<sup>к</sup>ки по<sup>г</sup>у<sup>б</sup>л<sup>я</sup>т<sup>ь</sup>. ||

37 v. **І** поку<sup>т</sup> себе сзріатъ с погнелыхъ в'чныхъ:  
не будутъ сов'к ца<sup>ст</sup>ж м'к<sup>т</sup>, и л'ктъ до<sup>т</sup>гов'чныхъ.  
Побію<sup>т</sup> во слезы нав'ккъ, о<sup>т</sup> ныхъ ѡсѡр'еленныхъ:  
и всаки<sup>х</sup> хоча' мало о<sup>т</sup> ныхъ же ѡзобле<sup>н</sup>ныхъ.  
**І** с во'ска поше<sup>т</sup>ши ку домо<sup>м</sup> неозвратіатъ:  
але будутъ ган'бно головами накладат'.  
**Що** і козака<sup>мъ</sup> таки<sup>м</sup> Х'ї Г'їсителю да':  
и таковы<sup>х</sup> о<sup>т</sup> меча и кул'к несохраніа'.  
**Бм** и прочіе зак'е ѡ то<sup>м</sup>же пам'тали:  
и пако<sup>те</sup>' нев'инны<sup>мъ</sup> люде<sup>м</sup> несотворіали.<sup>1)</sup>

54. **Ѓ** пек'шыхъ хл'бвы пшеничныє а хо<sup>т</sup>  
и ж'тныє фа<sup>т</sup>шыке з гал'номъ, и прод'лющихъ.  
Не<sup>т</sup>ми и т'ке люде Б'с согр'кшають:  
которые и хл'бвы з' фа<sup>т</sup>ч'ю продають.  
М'кшаючи с т'ксто гал'нъ для надм'н'а:  
которыє ра<sup>в</sup>к са<sup>мъ</sup> вра<sup>т</sup> похвалит и<sup>мъ</sup> чин'н'а. ||  
к. 38. **Ѓ**нъ во на д'їевр'но д'кло надч'ятъ:  
и сотвориати колю свою помаг'ятъ.  
**І** перепеч' тоє зчитъ са надки:  
же<sup>б</sup> за зам' прикыто<sup>к</sup> да<sup>т</sup> себе в'к'с в р'ки.  
**І** т'кми ѡшук'ствы сам'и са ѡшук'ють:  
ко<sup>т</sup>да погину<sup>т</sup> з' св'кта сегд, то<sup>т</sup>да познають.  
**И** лу<sup>т</sup>ше' вы теп' зг'ив'т свою познати:  
да конечне ѡшук'ствъ лю<sup>т</sup>зки<sup>х</sup> перестати.  
**И** ва<sup>т</sup> ѡкаанныє тоє поражаю:  
и дочасно' карности Б'ж'о' зде пр'іаю.  
**И** в'чнои' іако са<sup>т</sup> сов'к нежел'ю:  
та<sup>к</sup> и вамъ тогосв'тно' кары нежадаю.  
**Жа**даю и згн'ели в'чно' басу<sup>р</sup>маномъ:  
а ца<sup>р</sup>ства не<sup>с</sup>ного зычс хр'от'іаномъ.

55. **Ѓ** во лоч'шыхъ с'а чернцахъ<sup>2)</sup> по м'кста<sup>х</sup>  
по школа<sup>х</sup>, и по ко<sup>р</sup>чемны<sup>х</sup> дворахъ. ||

38 v. **М**ногіє колоцюги з' г'с'та'ства кыв'аютъ:  
ѡсобно и чернц'к<sup>3)</sup> тако<sup>ж</sup> са пр'ек'глюютъ.

1) На маргінесі блідим чорнилом рукою о. Геннадія приписано:  
„**Ѓ** козакахъ подокны<sup>х</sup> ли<sup>ст</sup> р'їд напред'к<sup>а</sup>“, і дійсно, там находимо  
ще вірші про козаків.

2) Рукою о. Геннадія надписано: „и чернища<sup>х</sup>“.

3) Надписано рукою тогож: черници.

Нехота<sup>т</sup> в' мнотырёхъ послушани' мѣти :

и вѣлугъ своего сїсенїа те<sup>р</sup>пѣти.

Да повѣстса ѿны' к вѣс по своѣ волѣ :

шукуючи на згибѣ сокѣ своаволѣ.

А своавола добра да не пожитѣчна :

з ко<sup>т</sup>рой са раждаѣт згибѣт доконѣчна.

Особливе те<sup>ж</sup> черница<sup>1)</sup> она погубляѣтъ :

а і свѣтско<sup>т</sup> та<sup>ж</sup>е вѣмъ не направляѣтъ.

Претѣ сто дѣло всѣмъ е' незажывати :

да статѣчно<sup>ст</sup> и цнотѣ з повожно<sup>стю</sup> ховати.

Аже не ты<sup>т</sup>ко свѣцки' часо<sup>м</sup> ховат' невмѣтъ :

да тѣда<sup>ж</sup> і чернецъ ѿны' ва<sup>т</sup>дровны' шалѣтъ.

І люде' до згоршѣнїа свѣцки<sup>х</sup> привожаѣтъ :

и погивели своѣ дшѣ примножаѣтъ. ||

к. 39. Такомѣ непотреба мл<sup>т</sup>выню дават' :

але всюда го<sup>д</sup>но е<sup>ст</sup> кїіамн частоват'.

І будѣт ѿны' чернецъ пре<sup>з</sup> вѣ<sup>с</sup> вѣкѣ са волочит' :

а трафляѣтса томѣ в школѣ са ѿско<sup>т</sup>чит'.

Або гдѣ нагле лѹне<sup>т</sup> у корчемномъ домѣ :

то сжѣ и незнаѣти що чинїти томѣ.

Може<sup>т</sup> нера<sup>с</sup>сѹдно' то', шынкарцѣ напїти :

а що го<sup>р</sup>шѣ и комеди' іакихъ начинїти.

І вгдѣ в корчмѣ згїне<sup>т</sup>, в гно' іа<sup>к</sup> ѿа закопати :

понева<sup>ж</sup> та<sup>к</sup> важы<sup>т</sup>са злѣ поступовати.

І че<sup>ст</sup>нымъ за<sup>к</sup>онника<sup>мъ</sup> несла<sup>в</sup>с вношати :

и мнотыря<sup>м</sup> безчестно<sup>ст</sup> наволокатї.

Люди<sup>м</sup> здаѣтса же всїа<sup>к</sup> чернецъ та<sup>к</sup> злонравны' :

іа<sup>к</sup> о<sup>н</sup> нецнотливкы' скы<sup>т</sup> и пре<sup>в</sup>окаіанны'.

Нехочѣ<sup>т</sup> в мнотырѣ то' жыте<sup>т</sup>ствовати :

и ста<sup>р</sup>шомѣ и братїи са повиновати. ||

39 v. Да зак' ра<sup>в</sup>ѣ іако гѹ<sup>т</sup>та' завше волочит' са :

а в мнотырѣ нигдѣ іемѣ жит' нехочѣт' са.

Былѣ вы по городѹхъ люды<sup>мъ</sup> ѣчи порѡвѣ :

вода' ты<sup>т</sup>ко іго катъ само<sup>т</sup> іспорѡвѣ.

І еслї впа<sup>т</sup> мо<sup>в</sup>лю гдѣ такї' в мирѣ згїне<sup>т</sup> :

а<sup>ж</sup> несла<sup>в</sup>а за<sup>к</sup>онѣ ншѣмѣ<sup>2)</sup> прослынетъ.

1) Рукою тогож надписано: „и черницу“.

2) На полї рукою Климентїа додано: „чернецкому“.



Бо напро<sup>д</sup> згине<sup>н</sup> а о<sup>п</sup> мн<sup>с</sup>тырѣ ѡсужд<sup>л</sup>етъ:  
же мовитъ „жа<sup>н</sup>ны' мен<sup>е</sup> ѿгум<sup>е</sup> не при'ма<sup>л</sup>етъ“.

Мүшү с<sup>а</sup> волочити по тое<sup>н</sup> неволѣ<sup>н</sup>“:

а то<sup>д</sup> аж<sup>е</sup>, бы<sup>л</sup>е<sup>б</sup> ем<sup>с</sup> нашалѣ<sup>т</sup> с<sup>а</sup> доволѣ<sup>н</sup>.

І за<sup>с</sup> бреш<sup>е</sup>т же мови<sup>т</sup> „нигд<sup>е</sup> ма не при'ма<sup>л</sup>ютъ“:

выва<sup>е</sup>т то ѿ пра<sup>в</sup>да, же нецн<sup>о</sup>ты ѿг<sup>д</sup>о зна<sup>ю</sup>тъ.

Єдна<sup>к</sup> аж<sup>е</sup>т то ѿко пес<sup>ь</sup>; в' мн<sup>с</sup>тыря<sup>х</sup> при'мүютъ  
всаки<sup>х</sup>: паче<sup>ж</sup> ко<sup>т</sup>ры<sup>е</sup> добре пост<sup>с</sup>пүютъ.

Бо мови<sup>т</sup> „во<sup>н</sup>о ш<sup>о</sup>ви ѿ на Б<sup>г</sup>а врех<sup>а</sup>т<sup>н</sup>“:

ѿ на ко<sup>т</sup>ко<sup>в</sup>екъ ѿк<sup>а</sup> ш<sup>о</sup>ви та<sup>к</sup>же цек<sup>а</sup>т<sup>н</sup>. ||

к. 40. Бо цр<sup>д</sup> ѿ ш<sup>к</sup>ивениць ко<sup>т</sup>ры<sup>е</sup> вт<sup>к</sup>каютъ:

ѿ т<sup>к</sup>и<sup>е</sup> в' мн<sup>с</sup>тырях<sup>ь</sup> часомъ с<sup>а</sup> свобожд<sup>а</sup>ют.

А че<sup>р</sup>нецъ в' мн<sup>с</sup>тыр<sup>с</sup> нехотящ<sup>ы</sup> жити:

єдно<sup>д</sup> то вүде<sup>т</sup> в<sup>к</sup>с<sup>с</sup> по ва<sup>н</sup>дровка<sup>х</sup> слүжити.

Ко<sup>т</sup>ры' ѿ нагород<sup>с</sup> о<sup>т</sup> него воспри'метъ

пр<sup>о</sup>па<sup>с</sup>т<sup>н</sup> в<sup>к</sup>чнс: гды дүш<sup>н</sup> ѿг<sup>д</sup>о то' сов<sup>к</sup> при'ме<sup>т</sup>.

І х<sup>т</sup>о<sup>ж</sup> тог<sup>д</sup> в поминни<sup>к</sup> може<sup>т</sup> списати:

ѿ в' преста<sup>в</sup>л<sup>н</sup>шымис<sup>а</sup> крат<sup>н</sup>ами поминати.

Неха<sup>н</sup> аж<sup>е</sup> самъ се<sup>к</sup>е та<sup>к</sup>и' помин<sup>а</sup>етъ:

ѿ б<sup>г</sup>о<sup>в</sup>и за д<sup>к</sup>ла зак<sup>н</sup>е о<sup>т</sup>в<sup>к</sup>т<sup>н</sup>к<sup>а</sup> дава<sup>л</sup>етъ.

А помин<sup>а</sup>н<sup>н</sup>я ш<sup>н</sup>ъ ш<sup>н</sup>ю<sup>н</sup> недост<sup>о</sup>ин<sup>н</sup>ь:

але о<sup>с</sup>удови<sup>к</sup>а ѿ по сме<sup>р</sup>ти дост<sup>о</sup>ин<sup>н</sup>ь.

Єсть же то пра<sup>в</sup>да ѿк<sup>а</sup> не єдно' м<sup>т</sup>ри д<sup>к</sup>ти:

тны' хо<sup>ч</sup> стра<sup>с</sup>т<sup>в</sup>үе<sup>т</sup>), да ст<sup>а</sup>то<sup>к</sup> в<sup>с</sup>де<sup>т</sup> м<sup>к</sup>ти.

Не по<sup>д</sup>е<sup>т</sup> таковы<sup>н</sup> гд<sup>е</sup> в ко<sup>р</sup>чм<sup>с</sup> ночовати:

але до с<sup>н</sup>їе<sup>н</sup>ника може<sup>т</sup> с<sup>а</sup> в<sup>п</sup>рох<sup>а</sup>ти.<sup>2)</sup> ||

40 в. Аво хо<sup>ч</sup> ѿ до просты<sup>х</sup> та<sup>к</sup>же люде' ч<sup>е</sup>стных<sup>ь</sup>

а не до ко<sup>р</sup>чмны<sup>х</sup> ко<sup>т</sup>рых<sup>ь</sup> дом<sup>о</sup>в<sup>к</sup>ъ ве<sup>с</sup>честны<sup>х</sup>.

І подякова<sup>н</sup>е люд<sup>ы</sup><sup>н</sup>ь [: добры<sup>н</sup>ь :] вст<sup>а</sup>вши ш<sup>д</sup>ати:

ѿ в' пү<sup>т</sup> сво' гд<sup>е</sup> над<sup>о</sup>бно в' б<sup>г</sup>омъ пос<sup>п</sup>кшати.

І не вүде<sup>т</sup> то' в' град<sup>к</sup> ѿ в веси ме<sup>д</sup>л<sup>к</sup>ти:

ты<sup>н</sup>ко п<sup>а</sup>че в' мн<sup>с</sup>ты<sup>р</sup> впа<sup>т</sup> жити хот<sup>ѣ</sup>т<sup>н</sup>ь<sup>3)</sup>.

Тому' гды попроси<sup>т</sup> ѿ м<sup>н</sup>ш<sup>н</sup>с да<sup>т</sup> год<sup>и</sup>тъ с<sup>а</sup>:

вүде<sup>т</sup> бо за дающ<sup>ы</sup> то' б<sup>г</sup>с м<sup>л</sup>ит' с<sup>а</sup>.

1) На полї йогож рукою: „їд<sup>е</sup>тъ“.

2) На полї справа простопадно приписка тою же рукою: „Нема<sup>ш</sup>  
в' книз<sup>к</sup> се' ко<sup>ш</sup>ого на<sup>н</sup> сег<sup>д</sup>о в<sup>к</sup>р<sup>ш</sup>а ѿ стр<sup>о</sup>б<sup>к</sup> ѿ чет<sup>ы</sup>ри“.

3) На полї рукою Климентія: „б<sup>а</sup>в<sup>и</sup>т<sup>н</sup>ь“.

І ꙗкъ в мнѣтырѣ начнетъ з'новѣ прокуватъ :  
начне<sup>т</sup> за бл҃готворѣцѣвъ к' Б҃гѹ мо<sup>ѡ</sup>бѣ вношатъ.

І ѿзъ пішущы<sup>ѣ</sup> се, то<sup>ж</sup> негда<sup>ѡ</sup> прова<sup>н</sup>дрова<sup>т</sup>са :  
лю<sup>б</sup> в далѣкіе краѣ, да злѣ небл҃ука<sup>т</sup>са.

І в'пш<sup>т</sup> беззазорно стѣлк' в' мнѣтырѣ поспѣшатъ :  
и к не<sup>м</sup> по да<sup>н</sup>немѣ з ла<sup>к</sup>ки Б҃жѡ' и старши<sup>х</sup>, пребыва<sup>т</sup>.

ѿ не<sup>с</sup>ва<sup>ж</sup>ны<sup>х</sup> плѣтовѣкъ ты<sup>х</sup> непохвалаю :  
ѣднакъ неколочити<sup>ѡ</sup> и ты<sup>мъ</sup> цыро прїюю. ||

к. 41. Кѡ дѣше<sup>ѣ</sup> на ѣдно<sup>мъ</sup> е<sup>ст</sup> мѣсцѣ стокрѡтъ жити :  
и в' ѡбѣтѣлѣ стѡ' вѣропѡтно слѣжити.

Та<sup>к</sup> мощно и Б҃гови чаемъ сгодити :  
и пре<sup>з</sup> помѡ<sup>щ</sup> егѡ всѣ грѣхѹ о<sup>т</sup>далити.

Прето и вѣ братїе з'во<sup>т</sup>те са козвращатъ<sup>ѣ</sup>  
к' мнѣтырѣ<sup>мъ</sup> : на жы<sup>т</sup>ла, и до сме<sup>р</sup>те<sup>ѣ</sup> пробсва<sup>т</sup>,

Неисхо<sup>н</sup>о : ко всякъ в мнѣтырѣ живущы<sup>ѣ</sup> :  
ѡбраща<sup>т</sup> вѣже<sup>н</sup>ство в се<sup>ѣ</sup> вѣкк' и во вѣдѣщы<sup>ѣ</sup>.

Которѣ вѣже<sup>н</sup>ства ва<sup>мъ</sup> и мнѣ да<sup>ѣ</sup> Б҃жѣ заслѣжити :  
вмѡ пре<sup>з</sup> заслѣги мо<sup>г</sup>ли по сме<sup>р</sup>те<sup>ѣ</sup> в' нѣк жити.

Чегѡ и вш<sup>т</sup> ва<sup>мъ</sup> зычѣ, и да<sup>ѣ</sup> тѡ Б҃жѣ :  
а колочитиса вѣпѣтне вѣрзо непригоже.

Ѹже<sup>ж</sup> и о<sup>т</sup> васъ вандровны<sup>х</sup> проценїѣ желю :  
а о<sup>т</sup> вандрово<sup>ѣ</sup> ва<sup>ѡ</sup> Б҃гѣ к' храненїе крѣчаю.

56. (Ѹ) косака<sup>хъ</sup>, що бѡсые вез' ѡкѡвѣнїѣ  
в зымѣк' хѡдятъ. ||

41 v. Бѣ<sup>н</sup>мї на свѣтк' люде тѡ здыкитѣ<sup>н</sup>ныє :  
и згола нико<sup>мъ</sup> вѣкмъ незроздымитѣ<sup>н</sup>ныє.

їме<sup>н</sup>но тѣє що са называють косакї :  
не зна<sup>т</sup> чи люде ѡни чи іакїе кадѣкї.

Бѡсїе ко чере<sup>ѣ</sup> всѡ зымѣ івствѣ<sup>н</sup>но хѡдятъ :  
и не бѡсїе мѣкю<sup>т</sup> вѣ<sup>т</sup>, та<sup>к</sup> то люде<sup>ѣ</sup> зѡдятъ.

Зна<sup>т</sup> то же людѣ<sup>мъ</sup> ѡчи во<sup>ш</sup>шеество<sup>мъ</sup> заслѣпїлю<sup>т</sup> :  
кѡтрыє сапоговѣ к ны<sup>хъ</sup> на нога<sup>хъ</sup> невидѣють.

Ѹни в сапога<sup>хъ</sup> хѡды<sup>т</sup> а бѡсїи здаю<sup>т</sup>са :  
мало кѡтрыє в хѣтро<sup>ст</sup> такѣю придаю<sup>т</sup>са.

Вгда<sup>ѡ</sup> тѡ не ѡнѣска<sup>н</sup>ство мѡщно<sup>ѡ</sup> и нагѣ хѡдїт<sup>ѣ</sup> :  
и на моро<sup>ѣ</sup> все тѣкло своѣ голоѣ о<sup>т</sup>крѣйт<sup>ѣ</sup>.

ѿже ꙗко немошно е<sup>ст</sup> ходити гѡломѣ :  
тако тѣ<sup>ж</sup> неможно е<sup>ст</sup> ходити и бѡсомѣ.

То проивылиса н'какїѣ покѣсы знат':  
котрыхъ ѿ в старовѣчныхъ книгѣхъ не може, начитат'.

И еще пророками сами ся называють:  
и през' помощь кражью люде' ошскиваютъ. ||

к. 42. Не знаю совершенн, тыко тако мовит' мѹшс:  
же не еди<sup>н</sup> босакъ записа<sup>т</sup> в'ксови дѹшс.

Ижъ въ емѣ до смерти рачи<sup>т</sup> ко все<sup>м</sup>ъ помага<sup>т</sup>:  
на згибѣ<sup>т</sup> дшѣ<sup>н</sup>нью привытки совырат'.

За цѣдъ ты<sup>м</sup> прокляты<sup>м</sup> косака<sup>м</sup> не цѣо<sup>б</sup> чинити:  
тыко по гды<sup>х</sup> нога<sup>х</sup> по шата<sup>х</sup> по твѣрѣчки<sup>х</sup> бити.

Аво ѿсовлик'ше ѿгнемъ припалити:  
кгда не бонтса мрѣзс ѿ о<sup>т</sup>ню не може боити.

Аво же<sup>б</sup> таковомс ноги катъ пов'тывалъ:  
и ѹблукъ на зшденіе до д'ябла пречъ пове<sup>р</sup>галъ.

Не важил са<sup>б</sup> ю<sup>ю</sup>к болшъ всего св'кта дѹрити:  
але мого<sup>б</sup> в сапогахъ видимо ходити.

Еще прѣ<sup>с</sup> прѣсты<sup>м</sup> людомъ возстса чсдотворцы:  
а лю<sup>д</sup> незнаетъ же вс'хъ д'ка<sup>х</sup> самъ ѡни то творцы.

И люде' своїми преле<sup>от</sup>ми просты<sup>х</sup> прѣщяють:  
а люде' в'кдны<sup>е</sup> замы<sup>м</sup> сына<sup>м</sup> в'кры до<sup>м</sup>аютъ.

Было бы н<sup>н</sup> з ны<sup>х</sup> свое' в'чно' погикели:  
а то ѿ люде' еще привѣды<sup>т</sup> до згибели. ||

42 v. И к томс закѣ рабѣ заживаю<sup>т</sup> табакс:  
если бы хто покосны' ски<sup>т</sup> в смерть и<sup>н</sup> собакс.

И откровѣнїа н'какїа баснословятъ:  
а хто не да<sup>ет</sup> іамс<sup>н</sup>ны то<sup>т</sup> заѹчне злословятъ.

А сами злословіа го<sup>н</sup>ны ѿ вс'хъ карносте':  
то е<sup>ст</sup> като<sup>в</sup>скими рѣками го<sup>н</sup>ны ша<sup>н</sup>носте'.

И притворяю<sup>т</sup> сами сокѣ стѣблїности:  
всдѣчи испо<sup>н</sup>не<sup>н</sup>ы всякой вѣч<sup>н</sup>ности.

Бо не ѿбытаю<sup>т</sup> в чѣ<sup>ст</sup>ныхъ іакї<sup>х</sup> люде' двѣра<sup>х</sup>:  
да бо<sup>ш</sup>е по корчемныхъ скова<sup>н</sup>ныхъ дома<sup>х</sup>.

И такъ же по ншѣмс рады са ѿ спиват':  
да к томс ѿ безчїнно<sup>ст</sup> злѣю показоват'.

Уже<sup>н</sup> написалемъ довольно ѿ ѿшкѣнцахъ:  
ѡ збѣдника<sup>х</sup> босакѣхъ нечестивы<sup>х</sup> поганца<sup>х</sup>.

Лш<sup>ч</sup>ше' въ н<sup>н</sup> на шїи<sup>н</sup> совѣк скїла вскладати:  
нежелї та<sup>к</sup> по мирѣ ходычи пастовати.

И треба<sup>е</sup> звызавши косака<sup>а</sup> добре заткнѣт':  
же<sup>б</sup> призна<sup>т</sup> и<sup>н</sup> то ноги в него не мого<sup>ст</sup> змерзат'. ||

- к. 43. Чи зеліямъ котрїамъ ноги совѣк натырають :  
 чили те<sup>ж</sup> злїе дүхи и<sup>м</sup> та<sup>к</sup> допомагають.  
 Бо нево<sup>з</sup>можно та<sup>к</sup> сж з мѣри народїти :  
 ты<sup>ж</sup>ко на шшуканство могу<sup>т</sup> то що<sup>о</sup> робїти.  
 За цю не<sup>в</sup>не досто<sup>ю</sup>но и<sup>х</sup> з скѣта погублїати :  
 жевї и пїамїа<sup>т</sup> ко вѣккѣ и<sup>х</sup> моглїа погнѣати.  
 Насъ же Бжє о<sup>з</sup> тако<sup>ю</sup> зло<sup>ю</sup> нашки сохрани :  
 и ш всяки<sup>х</sup> злы<sup>х</sup> дѣла<sup>х</sup> до сме<sup>р</sup>те<sup>и</sup> иши<sup>х</sup> корони.

57.           Ї злокѣ люде<sup>и</sup> памятозобны<sup>х</sup>,  
 § рядовы<sup>х</sup>.

Єсли ктò озобленны<sup>х</sup> сырòтъ не прощїа<sup>т</sup> :  
 такомс са<sup>м</sup> Г<sup>о</sup>дь Б<sup>о</sup>гѣ до зѣла о<sup>т</sup>мищїа<sup>т</sup>ъ.  
 Бро<sup>в</sup> сырòтк скорьномс и<sup>з</sup> мостс да в кодс :  
 а неха<sup>т</sup> вы на свою ко<sup>ж</sup>ды<sup>и</sup> позрѣкль вродс.  
 И прв<sup>т</sup>ны<sup>и</sup> судїа в<sup>и</sup> правдс разсждїа<sup>т</sup>ъ :  
 и вїшнемс судїи Хр<sup>о</sup>тс подража<sup>т</sup>ъ. ||

- 43 v.   И не будетъ судїи томс подражати :  
 може<sup>т</sup> в<sup>и</sup> послѣдны<sup>и</sup> дїи о севѣк познати.  
 Да вже в тоє время тоє не вернетъ сж :  
 ко<sup>г</sup>да ш не<sup>в</sup>ны<sup>х</sup> вратъ до И<sup>и</sup>да вернетъ сж.  
 Тѣмъ и памятозловны<sup>х</sup> Х<sup>е</sup> Бжє наставъ :  
 на стезю сїсе<sup>н</sup>нїю : и грѣхи и<sup>м</sup>ь о<sup>с</sup>тавъ.

58.           Ї не вѣгласа<sup>х</sup> скорїающы<sup>х</sup> тѣхъ люде<sup>и</sup> :  
 котрїе писанїе<sup>м</sup> стѣ<sup>м</sup> выкладають что полезное  
 на по<sup>з</sup>в дїи<sup>и</sup> и<sup>х</sup>. И шни [: нера<sup>с</sup>удныє голòвы :]  
 злослова<sup>т</sup> и ненавида<sup>т</sup> тѣхъ труждателѣ, на до<sup>в</sup>  
 брыє дѣла писанїе<sup>м</sup> научающы<sup>х</sup>, и сїсенїа їмъ  
 желїающы<sup>х</sup>.

Зна<sup>т</sup>е и разсмѣ<sup>т</sup>е таковыє люде :  
 что ка<sup>к</sup> за тѣе рѣчи в<sup>и</sup> послѣдны<sup>и</sup> де<sup>и</sup> вѣде.

Прошс васъ, наставнико<sup>в</sup> свон<sup>и</sup> нехшлѣте :  
 але повинутесж и Б<sup>о</sup>га [: за нѣхъ:] мѣ<sup>т</sup>те. ||

- к. 44.   Їни ко камъ подаю<sup>т</sup> сїсеннс наѣкс :  
 вкїсте по сме<sup>р</sup>те<sup>и</sup> нешли с вѣчнїю мѣкс.  
 И вгдїи будете слўша<sup>т</sup> шны<sup>х</sup> то наѣкс :  
 пвнє сководыте сж ш будушо<sup>ю</sup> мѣкс.

ꙗ́ есай о<sup>т</sup> вчашы<sup>х</sup> словъ тѣхъ непри<sup>м</sup>ете:  
 то чего не зычѣ ка<sup>к</sup> по дѣломъ при<sup>м</sup>ете.  
 ꙗ́ есай запѣснѣю х<sup>то</sup> совѣ дшѣ мѣшъ:  
 вола твоѣ согрѣша<sup>а</sup> ѿ<sup>к</sup> ты совѣ знаѣшъ.  
 ꙗ́ есай еднѣ мѣшъ, тѣ ѿ<sup>к</sup> тѣю згѣвшъ:  
 а дрѣгой запѣсно<sup>у</sup> мѣт<sup>ь</sup> совѣ неждѣшъ.  
 Шо то<sup>гда</sup> вчинѣш, ѿ<sup>ч</sup> х<sup>то</sup> в то<sup>ч</sup> а<sup>к</sup> ти помѣжѣ:  
 воѣсты<sup>нн</sup>с вѣ<sup>с</sup> свѣтѣ помо<sup>г</sup>ти неждѣт.  
 Ты<sup>ко</sup> прѣ<sup>д</sup> товою е<sup>ст</sup> двѣ значны дороги:  
 х<sup>о</sup> на сѣсе<sup>н</sup>ны х<sup>о</sup> на<sup>г</sup>иге<sup>н</sup>ны ѿ<sup>д</sup>и пороги.  
 Еднакъ гѣрдѣ х<sup>о</sup>щѣ же<sup>б</sup> спѣлѣ<sup>с</sup> твоѣ дшѣ:  
 по всѣ дни мѣю бѣа о<sup>т</sup> всѣ дшѣ.  
 ꙗ́ бѣ<sup>к</sup> ти на доброе нех<sup>а</sup> помагѣетъ:  
 а о<sup>т</sup> злы<sup>х</sup> бѣкчлвкѣ нех<sup>а</sup> сохраниетъ. ||  
 44 v. ꙗ́ на менѣ за сѣе прошѣ негнѣкв<sup>а</sup> сѣ:  
 а<sup>л</sup>е на свѣтѣк здравѣ бѣ<sup>д</sup>, ѿ<sup>ч</sup> томѣ спсѣ сѣ.

59.

Ⲙ цыганахъ ѿ жыда хъ.

Цыганѣ да ꙗ́ жиды едны едны<sup>м</sup>ъ равны:  
 понева<sup>ж</sup> вѣ<sup>с</sup>ми тѣе люде е<sup>ст</sup> злонравны.  
 Бо в ны<sup>х</sup> то<sup>к</sup>о е<sup>ст</sup> правды ѿ<sup>к</sup> в шеплѣс серебра:  
 вода<sup>а</sup> и<sup>к</sup> без<sup>пр</sup>ѣ<sup>с</sup>тѣ<sup>н</sup>но каты крушкы рѣбра.  
 Же звытѣчны люда<sup>м</sup>ь чинѣт ѣшкѣства:  
 гдѣ ко<sup>в</sup>екѣ при<sup>к</sup>хѣши до ѿ<sup>к</sup> на<sup>с</sup>тѣва.  
 ꙗ́ зема<sup>к</sup> свое<sup>у</sup> згола нигдѣ совѣ неждѣтъ:  
 ты<sup>ко</sup> неговѣачи ѿ<sup>к</sup> цыганѣ пробѣваютъ.  
 Тако<sup>ж</sup> тѣмают сѣ ѿ<sup>ч</sup> жиды по всемъ свѣтѣ:  
 а<sup>б</sup>ы гдѣ в ѿ<sup>к</sup>хъ зѣмля<sup>х</sup> ѿ<sup>ч</sup> в котро<sup>х</sup> повѣтѣ.  
 ꙗ́ прѣ<sup>с</sup>сѣжѣ гдѣ е<sup>ст</sup> жиды свои двѣры мѣютъ:  
 а цыганѣ гдѣ днѣ гдѣ но<sup>ч</sup> по свѣтѣ тѣмаютъ.  
 ꙗ́ ѿ<sup>к</sup> не мѣют домовъ шо<sup>б</sup> ѿ<sup>ч</sup> шѣ<sup>с</sup>тѣ неждѣли:  
 а на ѿ<sup>с</sup>тѣто<sup>к</sup> жѣвы ѿ<sup>ч</sup> дѣблы и<sup>к</sup> повѣрали.  
 ꙗ́ да<sup>а</sup> Г<sup>с</sup>ди, а<sup>б</sup>ы тѣе такъ сѣ ѿ<sup>ч</sup> мѣ стѣло:  
 и<sup>ж</sup>вѣ на вѣкѣ тѣей нечистотѣ нестѣло. ||

к. 45. 60.

Ⲙ ката хъ.

Каждого ремесника люде похвалиютъ:  
 ѿ<sup>ч</sup> ѿ<sup>к</sup> то потребны<sup>х</sup> люде вѣлѣаютъ.

Кгда<sup>ж</sup> вси<sup>и</sup> ремес<sup>н</sup>нико<sup>в</sup> потрека на свѣтѣ:  
 и да<sup>и</sup> бже<sup>и</sup> вшеляки<sup>и</sup> ку<sup>и</sup> потрека<sup>и</sup> мѣти.  
 Че<sup>ст</sup>ны<sup>и</sup> ремес<sup>н</sup>ники<sup>и</sup> работаютъ чѣстно:  
 и жыте<sup>и</sup> ствуютъ в свои<sup>и</sup> вѣцѣхъ благо<sup>ч</sup>ст<sup>н</sup>о.  
 Е<sup>д</sup>на<sup>к</sup> и неч<sup>ст</sup>ное на свѣтѣ е<sup>ст</sup> ремесло:  
 меновите мистро<sup>в</sup>ствѣ, а<sup>б</sup>д те<sup>ж</sup> катокствѣ.  
 Я<sup>и</sup> кѣта потрека всюда своего чѣс:  
 же<sup>б</sup> дава<sup>и</sup> ты<sup>и</sup> злодѣки<sup>и</sup> и заб<sup>о</sup>ца<sup>и</sup> прѣс.  
 Я<sup>и</sup> прош<sup>д</sup> васъ мистрове, добре таки<sup>и</sup> справля<sup>и</sup>те:  
 чве<sup>р</sup>т<sup>у</sup>те и палѣте и вѣте и стына<sup>и</sup>те.  
 Я<sup>и</sup> если ко<sup>г</sup>дѣ кого вѣшати вѣдете,  
 то примучи<sup>и</sup>т першъ до<sup>б</sup>ре неха<sup>и</sup> незавѣдете.  
 Я<sup>и</sup> ж<sup>а</sup>н<sup>н</sup>ой злочи<sup>н</sup>цамъ фо<sup>т</sup>ги непоказу<sup>и</sup>те:  
 а<sup>и</sup> какъ потрека своимъ ремес<sup>л</sup>омъ справу<sup>и</sup>те. ||  
 45 v. Ка<sup>и</sup> то ю<sup>ж</sup> досконале така<sup>и</sup> в<sup>л</sup>ст<sup>н</sup> дана:  
 не вѣдете грѣхѣ мѣт<sup>и</sup> о<sup>т</sup> в<sup>и</sup>шняго Пѣла.  
 Бѣ<sup>и</sup> васъ л<sup>т</sup>во затѣ всѣхъ во<sup>з</sup>мож<sup>е</sup>т прости<sup>и</sup>ти:  
 е<sup>с</sup>ли з<sup>а</sup>хочете ко<sup>т</sup>ры<sup>и</sup> то<sup>и</sup> з<sup>р</sup>и<sup>а</sup> зложити.  
 Я<sup>и</sup> тепе<sup>д</sup> какъ належи<sup>т</sup> ремес<sup>л</sup>омъ ты<sup>и</sup> керу<sup>и</sup>те:  
 и е<sup>д</sup>и<sup>и</sup> з<sup>а</sup> е<sup>д</sup>ны<sup>и</sup> в ла<sup>ц</sup>к живѣте и з<sup>д</sup>равству<sup>и</sup>те.

61.

Нищѣнски<sup>и</sup> вѣршѣ.

Осежъ и<sup>и</sup>ове пришовѣ до васъ и я:  
 цю мѣю совѣ хорѣшее и<sup>и</sup>ма.  
 Я<sup>и</sup> хорѣшее такъ же есмѣ Свиридѣ.  
 и самъ такъ же хорѣше<sup>и</sup>, гладѣте мнѣ на ви<sup>и</sup>.  
 Я<sup>и</sup> правда грѣчны<sup>и</sup> естемъ и хорѣши<sup>и</sup>:  
 и богати<sup>и</sup> же много мѣю воши<sup>и</sup>.  
 Зво<sup>и</sup> с<sup>я</sup> сла<sup>в</sup>на<sup>и</sup> мѣца<sup>и</sup>ко мнѣ в голо<sup>в</sup>с по<sup>с</sup>ка<sup>т</sup>:  
 то<sup>и</sup> може<sup>и</sup> ѿ мене того<sup>ж</sup> ска<sup>в</sup>у с<sup>я</sup> на<sup>в</sup>рат<sup>и</sup>.  
 Я<sup>и</sup> ты мнѣ за то<sup>и</sup> ска<sup>в</sup>екъ ничѣго не да<sup>и</sup>:  
 ты<sup>и</sup>ко за мене дочкѣ своѣ ѿда<sup>и</sup>.  
 Я<sup>и</sup> и<sup>и</sup>е мнѣ да<sup>и</sup> много и вѣна:  
 хоча<sup>и</sup> прина<sup>и</sup>мѣ<sup>и</sup> изъ вѣзочкѣ сѣна. ||  
 в. 46. Я<sup>и</sup>ко на<sup>и</sup> дорожшю<sup>ю</sup> рѣкѣ, мѣхъ полѣвы:  
 и додѣткѣ к томѣ добры<sup>и</sup> ку<sup>и</sup> солѣмы.  
 Я<sup>и</sup> тепе<sup>д</sup> вѣ<sup>д</sup> совѣ такъ ве<sup>и</sup>ми<sup>и</sup> з<sup>д</sup>орѣва:  
 и то<sup>в</sup>ста какъ я<sup>и</sup>лова<sup>и</sup> корѣва.  
 Я<sup>и</sup> дочка неха<sup>и</sup> ростѣтъ какъ телѣца:  
 же<sup>б</sup> хорѣша<sup>и</sup> вѣла молодѣца.

Бо ꙗ на єѣ давнѡ сѧ залещію :  
 ѿ сжѣ ѿ на вєскл'є сѧ прибирію.

62.

Ѡ золотарѡхъ.

Сѣѣ в'крши з' початкѡ є<sup>ст</sup> затрѣннѣннѣѣ :  
 Зрозуміють прѣ стѣхъ Дхъ ѡмѣрѣннѣѣ<sup>1)</sup>.  
 Перѣскакомъ в'кмъ сію всю кнѣгѡ писанно :

Для тогѡ іное в не не к строцк влаганно.

Золотарѡ трѣбаєѣ ѡгломъ равнати :

жѣ може<sup>т</sup> нвѣннѣ сосѣды зрєблѣати.

А то в таки<sup>ѣ</sup> цѣ<sup>ѣ</sup> тѡѣ не інакѣ ставѣтѣ :

и<sup>ѣ</sup> всяки<sup>ѣ</sup> шырозло<sup>т</sup>ны<sup>ѣ</sup> посѣ<sup>ѣ</sup> нѣѡ мѣтѣ.

Напрѣкла<sup>ѣ</sup> іакѣ то Мѣтры іан Патеріцы :

та<sup>ѣ</sup> во царскѣѣ в'кнцѣ сцѣптры в' Бжѡ<sup>ѣ</sup> дѣ<sup>ѣ</sup>ннѣѣ. ||

46 v.

І прѡчєѣ може<sup>т</sup> сѧ вѣє зѡ зна<sup>ѣ</sup>довѣти :

ко<sup>ѣ</sup>трѣє звыкло зде в насъ нѣ зѣ<sup>ѣ</sup>ли бывѣти.

Мєновѣтє вѣ<sup>ѣ</sup>можны<sup>ѣ</sup> гѣ<sup>ѣ</sup>мѣновѣѣ бѣ<sup>ѣ</sup>лавнѣ :

до которы<sup>ѣ</sup> потреба хотѣшы<sup>ѣ</sup>, головнѣ.

І інны<sup>ѣ</sup> во<sup>ѣ</sup>сковыѣ д'клѣють<sup>ѣ</sup> клѣ<sup>ѣ</sup>нѡты :

ѿ приличныѣ во<sup>ѣ</sup>намъ рѡзныѣ примѣѡты.

І помы<sup>ѣ</sup> д'клѣють<sup>ѣ</sup> срѣ<sup>ѣ</sup>бєрныѣ мѣ<sup>ѣ</sup>дрѣѣ :

ѿ Ѣ<sup>ѣ</sup>лєскѣ блѣ<sup>ѣ</sup>хѣ рѡвѣтѣ прѣ<sup>ѣ</sup>мѣдрѣѣ.

І ѡсѡбѣ<sup>ѣ</sup> капытѣ<sup>ѣ</sup>лѣ<sup>ѣ</sup> д'клѣють<sup>ѣ</sup> печѣти :

ѡ котры<sup>ѣ</sup> а<sup>ѣ</sup> не знѣємъ іакѣ рѣцѣ почѣти.

Такѣ жѣ ѿ влѣ<sup>ѣ</sup>тѣлєскѣѣ л'єскѣ ѡздѡблѣють<sup>ѣ</sup> :

іакѣ імъ повѣ<sup>ѣ</sup>лѣвѣють<sup>ѣ</sup> : тѣ<sup>ѣ</sup>ко потрафлѣють<sup>ѣ</sup>.

І позлѡцѡннѣѣ тѣ<sup>ѣ</sup> з срѣ<sup>ѣ</sup>бєрѣ рѡвѣтѣ кѣ<sup>ѣ</sup>бкѣ :

ѿ всякѣѣ до столѡбѣѣ пѣ<sup>ѣ</sup>кѣѣ в тожѣ посѣ<sup>ѣ</sup>ѣкѣ.

І до ѡ<sup>ѣ</sup>лтарѣ<sup>ѣ</sup> стѣ<sup>ѣ</sup>хъ рѣ<sup>ѣ</sup>чѣ прѣ<sup>ѣ</sup>телнѣѣ :

ѿ многѣѣ потребы тѣ<sup>ѣ</sup>же цѣ<sup>ѣ</sup>рковнѣѣѣ.

І пѣ<sup>ѣ</sup>намъ пѣ<sup>ѣ</sup>рєстєнѣ<sup>ѣ</sup> злѣ<sup>ѣ</sup>тнѣѣ ѣ<sup>ѣ</sup>зрѡблѣють<sup>ѣ</sup> :

ѿ камѣ<sup>ѣ</sup>ми драгнѣ<sup>ѣ</sup>ми ѡ<sup>ѣ</sup>нѣ<sup>ѣ</sup>хъ ѣ<sup>ѣ</sup>кращѣють<sup>ѣ</sup>. ||

к. 47.

Дѡдавѣють<sup>ѣ</sup> жѣ кштѣ<sup>ѣ</sup>тѡвѣѣ ѿ на сагѣ<sup>ѣ</sup>дѣкѣ :

ѿ на сагѣ<sup>ѣ</sup>дѣчныѣ ѡ<sup>ѣ</sup>стра ѿ кѣ<sup>ѣ</sup>бѣкѣ.

І шѣ<sup>ѣ</sup>бѣлѣ<sup>ѣ</sup> драгоцѣ<sup>ѣ</sup>кннѡ срѣ<sup>ѣ</sup>бєромъ ѡсѣ<sup>ѣ</sup>жѣють<sup>ѣ</sup> :

жѣ а<sup>ѣ</sup> зрѣ<sup>ѣ</sup>цнѣѣ на нѣ<sup>ѣ</sup>хъ вѣ<sup>ѣ</sup>мѣ сѧ ѡдѣ<sup>ѣ</sup>влѣють<sup>ѣ</sup>.

<sup>1)</sup> В рукоп. наступѣє ряд точѡк, рядкѣ 3-ѣѣ і 4-ѣѣ, що іх написѣно на полѣ, вносѣмо в текст; першѣ букѣѣ — цѣ<sup>ѣ</sup>вѡбрю.

І гззкки рѡкнѡтъ ѿ бклддѡютъ нѡжна:  
 ѿ всегѡ нео<sup>т</sup>мѡвны все ко н<sup>м</sup> возмо<sup>ж</sup>на.  
 І ѡправлѡютъ тако<sup>ж</sup> прм<sup>д</sup>рїѡ но<sup>ж</sup>ѣ:  
 которы<sup>х</sup> дер<sup>ж</sup>жатъ сов<sup>к</sup> богѡтїѡ муж<sup>ѣ</sup>.  
 Я цѡ е<sup>ст</sup> кад<sup>ѣ</sup>лннцы ѿ ср<sup>ѣ</sup>берны лн<sup>х</sup>тар<sup>ѣ</sup>:  
 ѿ лн<sup>ч</sup>ны, все то тѡе рѡкнѡ золотар<sup>ѣ</sup>.  
 І до ѡбразѡв<sup>ѣ</sup> в<sup>к</sup>нцѡ рѡчки ѿ корѡны:  
 прїѡмн до своѡѡ н<sup>х</sup> Б<sup>ж</sup>е ѡборѡны.  
 І цѡко<sup>т</sup>век<sup>ѣ</sup> нѡземлн св<sup>ѣ</sup>тъ сѣ потрѣвѡет<sup>ѣ</sup>:  
 все то золотар<sup>ѣ</sup> свон<sup>ѣ</sup> роззмѡ готѡет<sup>ѣ</sup>.  
 Злчн<sup>ѣ</sup> Б<sup>ж</sup>е ї<sup>х</sup> мѡ<sup>т</sup>бы сл<sup>м</sup> ласкѡве слышї:  
 ѿ в<sup>ѣ</sup>чногѡ живѡтѡ з<sup>ѣ</sup> ст<sup>ѣ</sup>мн не лншї.

63.            **О** муж<sup>ѣ</sup> зл<sup>ч</sup>ы, свнвѡѡщн<sup>ѣ</sup> жѡны  
 скѡл до см<sup>р</sup>тн. Сздїтн в<sup>ѣ</sup> трѣкѣ таковы<sup>ѣ</sup>  
 на<sup>л</sup>ют<sup>ѣ</sup>к<sup>ѣ</sup>шѡе см<sup>р</sup>тноѡ ѡсѡ<sup>ж</sup>дѡнїѡ, пѡче їны<sup>ѣ</sup> зако<sup>ц</sup>ѡ<sup>в</sup>, в<sup>к</sup>к<sup>ѣ</sup>сто ||  
 47 v.        ѡцѡсвн<sup>ц</sup>ѡв<sup>ѣ</sup>, ѿлн м<sup>т</sup>рѣ ѿ братн, ѿ сестр<sup>ѣ</sup>.  
 Лѡ<sup>т</sup>шѣ в<sup>ѣ</sup> їм<sup>ѣ</sup> трѣшкѡн<sup>н</sup>ым<sup>ѣ</sup> сам<sup>ѣ</sup> себѣ свн<sup>ѣ</sup>ство<sup>ѣ</sup>  
 погѡвн<sup>ѣ</sup>тн: неже ѡцѡ ѿлн м<sup>т</sup>рѣ ѿлн братн ѿлн  
 сестр<sup>ѣ</sup> ѡво жѡн<sup>ѣ</sup> свн<sup>ѣ</sup>тн. Ід<sup>ѣ</sup>ѣ юдынѡ чѡ<sup>т</sup> ѡжн-  
                  дѡет<sup>ѣ</sup> ї<sup>х</sup>.

Всїакн<sup>ѣ</sup> зако<sup>ц</sup>ѡ бѡдѣт ѡ Б<sup>г</sup>ѡ с<sup>в</sup>ждѡнн<sup>ѣ</sup>:  
 ѿ до безконечны<sup>ѣ</sup> мѡ<sup>ж</sup>кѣ в<sup>с</sup>дѣт ѡсѡ<sup>ж</sup>дѡнн<sup>ѣ</sup>.  
 Іно ко невѣрногѡ в<sup>к</sup>к<sup>ѣ</sup>сто зв<sup>ѣ</sup>рѡ свн<sup>ѣ</sup>т<sup>ѣ</sup>:  
 ѡ їноѡ в<sup>ѣ</sup>крнѡгѡ з<sup>ѣ</sup> св<sup>ѣ</sup>тъ сѡгѡ зг<sup>ѣ</sup>шн<sup>ѣ</sup>.  
 Іно зѡ Мѣчнн<sup>ѣ</sup> творн<sup>ѣ</sup>, чѡд<sup>ѣ</sup> лѡ<sup>ѣ</sup> рѡскѡз<sup>ѣ</sup>бѣт<sup>ѣ</sup>:  
 за тѡ сѡв<sup>ѣ</sup> велїкѡ гр<sup>ѣ</sup>хѡ не прн<sup>ѣ</sup>мѡет<sup>ѣ</sup>.  
 Я родн<sup>ѣ</sup>телѣ свон<sup>ѣ</sup> їлн жѣн<sup>ѣ</sup> зако<sup>ц</sup>ѡ<sup>в</sup>:  
 не ѡзрн<sup>ѣ</sup> лнцѡ во в<sup>ѣ</sup>кѣ прѡтѡѡ Трѡ<sup>ц</sup>ы.  
 Ялѡ бѡдѡ<sup>ѣ</sup> тѡм<sup>ѣ</sup> гдѣ сѡ ѿ ннспѡд<sup>ѣ</sup>кѡвѡт<sup>ѣ</sup>:  
 конечно сов<sup>ѣ</sup> нѡхѡ тѣѡ тогѡ чѡют<sup>ѣ</sup>.  
 Не тѡкмѡ ко гр<sup>ѣ</sup>хѣ ѡцѡ ѿ м<sup>т</sup>рѣ свн<sup>ѣ</sup>тн:  
 ялѡ ѿ жѡн<sup>ѣ</sup>, їз<sup>ѣ</sup> кн<sup>ѣ</sup> прн<sup>ѣ</sup>сн<sup>ѣ</sup> в<sup>ѣ</sup>кѣ ко<sup>н</sup>чн<sup>ѣ</sup>.  
 Прѡтѡ<sup>ѣ</sup> ї жѡн<sup>ѣ</sup> свон<sup>ѣ</sup> свн<sup>ѣ</sup>вѡт<sup>ѣ</sup> не дѣ<sup>ѣ</sup>зѡтѣ  
 ялѡ на сѡ<sup>ѣ</sup> в<sup>ѣ</sup>жн<sup>ѣ</sup> в<sup>ѣ</sup>кѣ сов<sup>ѣ</sup> памѡтѡтѣ. ||



к. 48.

## БѢЖЕ ѿ ЛЮДЕѢ ДОБРЫѢ

ПокѡжныѢ МлѣтныѢ ЛаскѡвыѢ ѿ ѿ  
страшнопріемныѢ.

64. ѿ страннолюбныѢ, то ест ѿ при'мѹючыѢ  
страшныѢхъ в домѣ свои: ѿ препоксѡваіушыѢ  
любѣзно.

Ктѡ страшныѢхъ ѿ скѡгиѢхъ в до'мъ сво' при'мѹетъ:  
то' сѣвѣ поко' в'чны' в' нѣси готѹетъ.  
И ктѡ нѣмошныѢхъ калѣкѣхъ в домѣхъ предѣржае:  
ѿ до смер'ти тѣхъ в' млѣти хѡваѣтъ.  
Тогѡ самъ стра'ствовавы' Бѣхъ снѡмъ наречѣтъ:  
ѿ в'ни'дѣи в радѡст' в'чныѢхъ в' дѣи послѣдны' речѣтъ.

И пѡки, кгда' ѡ нишныѢхъ ты млѣрдовѡлѣ:  
при'ми'ж' ѡт мене в нѣтѣхъ мздѣ, ѿбже' желѡлѣ. ||

48 v.

И красотѣ нѣсно' все'гда наслажда'сѡ:  
ѿ в' славѣ моѣ' в'чно тамѡ стѣша'сѡ.  
И да' Гѣди ѿ намъ тогѡ достѣпѣти:  
кы'мо с' стѣми сѡ мо'гаи веселѣти.

65.

ѿ людеѢхъ млѣтныѢхъ, сирѣчѣхъ:  
ѿ тѡришныѢхъ ѿмѣстныѢхъ сѡ в'к'шѣхъ нѣслѣна:  
Тѡмъ во нѣхъ блѡда'т ѡт Гѣда ест данна.

Блѣжѣнѣхъ млѣтныѢхъ ѿ жѣхъ помѡва'нъ вѹде'т:  
млѣтныѢхъ во рѡди в'чно' кѡзныѢхъ зѣде'т.

Ни за чѡдѡ ѿбо такъ ѿ'ко' вѡшѣхъ за млѣтныѢхъ:  
вѣде'т мѣти сѣвѣхъ Бжѣію блѡстѣныѢхъ.

И такъ за дѡдѣніе ѿмъхъ в' нѣ'кѣхъ ѡда'стѡ:  
нѣ точію тѡѣ, но стѡкро'тѣхъ возда'стѡ.

Стѡрѡцію во рече млѣтныѢхъ при'метъ:  
ѿ жыко'тѣхъ в'чныѢхъ ѡт Бѣа воспри'метъ. ||

к. 49.

Мѡи же повсе'гда за тѹхъ Гѣда блѡдемъ:  
ѡт котрыѢхъ млѣтныѢхъ іногдѡ при'маемъ.

Блѡдѣтѣлѣмъ нѣшнѣхъ Бжѣ нагородѣ:  
ѿ ѿ ско'вѣхъ време'ныѢхъ ѿ в'чныѢхъ ско'вѣдѣ.

66.

Ἐπιπροσένοι μὲν ἡμεῖς.

Пише<sup>т</sup> Екклесиасте<sup>с</sup>, же асчше<sup>1</sup> смрѣти:  
 а неже просиѣщаго когда себе зрѣти. стары[й]  
 Я Х спсите<sup>т</sup> самъ просити насъ учитъ:  
 иша<sup>1</sup> рече<sup>1</sup> ѡкрише<sup>т</sup> и проси<sup>а</sup> полдчитъ. зако<sup>н</sup>.  
 Тѣмъ тебе Хр<sup>сте</sup> мѡд<sup>а</sup> и о<sup>т</sup> людѣ<sup>м</sup> проси<sup>тъ</sup>:  
 по словесе<sup>х</sup> ти к' рабо<sup>у</sup> ти мо<sup>у</sup>е<sup>ш</sup> вносимъ. но<sup>в</sup>: зак[он]  
 Сокѣтс<sup>я</sup> же и<sup>тъ</sup> спсе да мѡтк на<sup>тъ</sup> творятъ:  
 и люкоу стго<sup>у</sup>д<sup>у</sup> твоѣ к на<sup>тъ</sup> створи<sup>тъ</sup>.  
 Я ты и<sup>тъ</sup> за то<sup>е</sup> царствомъ нб<sup>ны</sup>мъ нагород<sup>и</sup>:  
 а здѣ прѣ<sup>д</sup>е на<sup>з</sup>ем<sup>л</sup>и ѿ ско<sup>п</sup>е<sup>и</sup> сковод<sup>и</sup>. ||  
 49 v. Я дарс<sup>я</sup> и на<sup>м</sup> с нѡми безгрѣшно пожити:  
 а км<sup>о</sup> к тебе лѣк<sup>с</sup> мо<sup>г</sup>аи засажити.  
 Я по кончина<sup>х</sup> нш<sup>их</sup> нѡа достп<sup>и</sup>ти:  
 и тамо та з<sup>'</sup> стѣми на вѣки слав<sup>и</sup>ти.

67.

Ἐκτίθει δὲ τὴν ἐπιπροσένοι μὲν ἡμεῖς.

Пишѣ<sup>т</sup> ѡ людѣ<sup>х</sup> творѣт<sup>'</sup> мѡт<sup>'</sup>ню мог<sup>'</sup>цы<sup>м</sup>:  
 але авѣ творили на<sup>'</sup>паче нем<sup>'</sup>цы<sup>м</sup>.  
 Бо та<sup>к</sup> мови<sup>т</sup> еже мѣ<sup>т</sup> что сво<sup>'</sup> достато<sup>'</sup>:  
 то<sup>'</sup> завше мѣ<sup>т</sup> соверш<sup>'</sup>ны<sup>'</sup> и стѡто<sup>'</sup>.  
 Я что<sup>'</sup> такоу<sup>'</sup> пѡм<sup>'</sup>ны<sup>'</sup> творѣ<sup>'</sup> много мог<sup>'</sup>цы<sup>м</sup>:  
 ем<sup>'</sup> же<sup>'</sup> паче мѣ<sup>'</sup>т<sup>'</sup> взгля<sup>'</sup> досто<sup>'</sup>но к' нем<sup>'</sup>цы<sup>м</sup>.  
 Кгда<sup>'</sup> многомо<sup>'</sup>ны<sup>'</sup> и сам<sup>'</sup> ѡ себѣ сам<sup>'</sup> пожит<sup>'</sup>:  
 а вбоги<sup>'</sup> вѣдны<sup>'</sup> рѣдко сам<sup>'</sup> себе пожит<sup>'</sup>.  
 Тѣмъ да<sup>'</sup> Бжѣ и ницы<sup>'</sup> прѣ<sup>'</sup>но да<sup>'</sup>ти:  
 и дово<sup>'</sup>но за<sup>'</sup> самы<sup>'</sup>хъ себѣ пожы<sup>'</sup>ати. ||

к. 50. 68. Ἐκτίθει δὲ τὴν ἐπιπροσένοι μὲν ἡμεῖς.  
 а емѣ за то<sup>'</sup> сам<sup>'</sup> Бгѣ нагород<sup>'</sup>жѣетъ.

Иса<sup>'</sup> повожны<sup>'</sup> творити мѡт<sup>'</sup>ню мо<sup>'</sup>же:  
 и<sup>'</sup> же імена ты сам<sup>'</sup> знае<sup>'</sup> Хѣ Бжѣ.  
 Я за мѡт<sup>'</sup>нно<sup>'</sup>е ѡны<sup>'</sup>мъ творѣн<sup>'</sup>е:  
 дарс<sup>'</sup> и<sup>'</sup> здравіе и дша<sup>'</sup> спсеніе.  
 Я в<sup>'</sup> книгахъ жыво<sup>'</sup>ныхъ сам<sup>'</sup> такоу<sup>'</sup>хъ напис<sup>'</sup>и:  
 и цр<sup>'</sup>ств<sup>'</sup>а своѣго за то<sup>'</sup>е не лиш<sup>'</sup>и.



ꙗ́ хоча́ пѹ́часть прѣ́ мѣчь ꙗ́ огнь ꙗ́ смира́ютъ :  
 то за кѣ́ко лѣтъ пото́мъ ѡ́бновѣ́ воскресаютъ .  
 Сирѣчь гра́дъ ꙗ́ ѡ́бвѣтъ мо́щно впа́тъ ѡ́садити :  
 ꙗ́ чѣ́къ сме́шны не може́тъ ю́жъ ожити .  
 Развѣ́ ѡ́ послѣ́дны дѣ́нь сѣ́дны то́гда ѡ́житъ :  
 ꙗ́ нагоро́дъ то́гда за дѣ́ла воспри́метъ .  
 ꙗ́ на́мъ Бже́ твои́ рабомъ нѣ́бомъ нагоро́ди :  
 ꙗ́ ѡ́ ка́зни вѣ́чноа мѣ́нъ та́ всѣ́хъ свободи . ||

51 v. 72.

Ѡ́дноѡ́вни хъ лю́дехъ .

Называ́ется з' ѣ́дны ѡ́ко по́члѣ́вка :  
 ко не до само́ то' ѣ́ще ко́нца калѣ́ка .  
 ꙗ́ды ꙗ́ половинѣ́ свѣ́та ѣ́дноѡ́чны мо́жетъ зрѣ́тъ :  
 ꙗ́ на ѡ́вѣ́къ слѣ́пы не може́тъ ꙗ́ ма́ло вѣ́дѣ́тъ .  
 Ко подлѹ́ прислѡ́вѣ́мъ ꙗ́чи плака́ въ слѣ́стѣ́жкѣ :  
 если́ хо́ мало видѣ́въ про́хо́зѣ́ ꙗ́ко́и стѣ́жкѣ́ .  
 ꙗ́ гды въ ѡ́дноѡ́вни зрѣ́ка́ скро́ склани́е ѡ́чи :  
 ма́ло до прѡ́рителства мѣ́ка́ въ сѣ́вѣ́ помѡ́чи .  
 Ты́ко ѡ́из' ѡ́кү́лаꝑми глѡ́дѣ́ка́ въ ѣ́дны ѡ́ко́мъ :  
 вла́не въ ꙗ́ на смѣ́хъ а́ко те́ ꙗ́къ наро́ко́ .  
 Ѡ́дна́ добро́ ꙗ́ едно́ ѡ́ко же́ тако́ ꙗ́ види́тъ :  
 ꙗ́ на ѡ́вѣ́ ѡ́слѣ́пши́ ничого́ то' не види́тъ .  
 ꙗ́ да́ ꙗ́ гди ѡ́че́ намъ не стра́чатъ :  
 въ́мо мо́гли́ всѣ́къ речъ ꙗ́но ѡ́гладѣ́ти .

73.

Ѡ́ колѹ́чка хъ . ꙗ́о ко́лютъ в бо́ка хъ  
 ѡ́ люде́ чѣ́сомъ . ||

в. 52.

Зла́мъ ꙗ́ то́ хоро́ва колѹ́чка выва́етъ :  
 же вла́не ꙗ́ ко́лѣ́мъ пѹ́къ бо́къ ѡ́дари́етъ .  
 ꙗ́ та́ жа́ннаа ѡ́стро́етъ во вну́трѣ́ не выва́етъ :  
 то́кмо затве́рѣ́лаа кро́ то́бе спра́вля́етъ .  
 ꙗ́ ѡ́ны члове́къ мѹ́сктъ а́къ з то́го сме́рктѣ :  
 за чи́къ ко́жды́ добры́ ꙗ́ не да́ Бже́ мѣ́ти .  
 ꙗ́ ѡ́жди́и ѡ́ всѣ́хъ хрѣ́сти́анъ ба́бочестивы́ :  
 ꙗ́ ѡ́брати́ на басү́рманъ злы́ ꙗ́ нечестивы́ .

74.                    **Ѓ** бо́лѣзне<sup>х</sup> живото́выхъ.

Вну́тренняя ѿ внѣшняѣ бо́лѣзни<sup>х</sup> разно<sup>ст</sup> мѣ<sup>ю</sup>тъ:  
же то невидімо ѿ видімо бо́лѣютъ.

Хо<sup>ч</sup> то ма<sup>х</sup> всѣхъ бо́лѣзне<sup>х</sup> за<sup>к</sup>'ша голо<sup>в</sup>'наѣ:  
але та<sup>к</sup>же недобра ѿ животоваѣ.

Ѓѿи ѡвѣ бо́лѣзни є<sup>ст</sup> невидіми<sup>и</sup>:

а позвѣ<sup>р</sup>'хѡвныє з ранами видіми<sup>и</sup>.

Видіму<sup>ю</sup> ла<sup>т</sup>'вѣ<sup>н</sup>'ше<sup>н</sup>' мо<sup>щ</sup>'но ѿсцѣ<sup>л</sup>'іти:

а невидіму<sup>ю</sup> нела<sup>т</sup>'во за<sup>л</sup>'чїти. ||

52 v. Претѡ о<sup>т</sup> бо́лѣзни крѣ<sup>в</sup>' Бжѣ животова<sup>х</sup>:

ѿ неда<sup>т</sup>' те<sup>ж</sup> Г<sup>о</sup>ди ко<sup>м</sup>'ѡ ѿ голо<sup>в</sup>'но<sup>в</sup>.

Їз живѡтны<sup>х</sup> бо́лѣзне<sup>х</sup> люде<sup>х</sup> смира<sup>ю</sup>тъ:

многи<sup>и</sup> сѣ<sup>т</sup> дозна<sup>в</sup>'цы тоє ѡсвѣ<sup>д</sup>'ча<sup>ю</sup>тъ.

Ѓ си<sup>х</sup> дво<sup>х</sup> бо́лѣзни<sup>х</sup> Г<sup>о</sup>ди всѣхъ хр<sup>и</sup>'стїи<sup>н</sup>:

ѿ те<sup>ж</sup> до ко<sup>н</sup>'чинъ кѣ<sup>к</sup>'ко<sup>в</sup> ѿко<sup>в</sup>' Бѣ<sup>к</sup> коро<sup>н</sup>'и.

Ї о прочїи<sup>х</sup> немо<sup>щ</sup>'а<sup>х</sup> ли<sup>ст</sup> тѣ<sup>л</sup>'<sup>1)</sup>.

75.                    **Ѓ** пїяны<sup>х</sup> люде<sup>х</sup> [ : бо<sup>г</sup>'аты<sup>х</sup> ѿ с<sup>в</sup>'б<sup>о</sup>ги<sup>х</sup> : ]

чїниачї<sup>х</sup> раско<sup>л</sup>'ы, то є<sup>ст</sup> тѣ<sup>л</sup>'вѣ<sup>щ</sup>'анїи, а<sup>б</sup>ѡ те<sup>ж</sup>  
бѣ<sup>в</sup>'нты, ѿ за<sup>ч</sup>' неспо<sup>к</sup>'о<sup>н</sup>'ности з всѣкими мѣ<sup>т</sup>'е<sup>ж</sup>  
безвѣ<sup>н</sup>'не кѣ<sup>в</sup>'іи<sup>н</sup>'ны<sup>м</sup> з не<sup>р</sup>'ас<sup>у</sup>'дны<sup>х</sup> голо<sup>в</sup>'к своїхъ;  
ѿ злы<sup>х</sup> ѿ цѣ<sup>л</sup>'е не<sup>с</sup>'вѣ<sup>ж</sup>'ны<sup>х</sup> нра<sup>в</sup>'ѡ.

Посполїте мо<sup>б</sup>'и<sup>т</sup> то, „да<sup>ст</sup> Бѣ<sup>к</sup> са<sup>м</sup> спїти:

а ѡнъ нехѡ<sup>ч</sup>'е<sup>т</sup> пї<sup>н</sup>'ны<sup>х</sup> спїти са<sup>м</sup> поло<sup>ж</sup>'їти. ||

к. 53. Да чїни<sup>т</sup> тѣ<sup>л</sup>'вѣ<sup>щ</sup>'анїи ѿ всѣхъ не<sup>с</sup>'по<sup>к</sup>'ѡї:

вода<sup>н</sup> тако<sup>г</sup>'о зрѣ<sup>т</sup>и к замѣ<sup>к</sup>'о<sup>к</sup> по<sup>к</sup>'ѡї.

Же то не ты<sup>к</sup>'о бѣ<sup>в</sup>'нты та<sup>к</sup>'їє вш<sup>ы</sup>'на<sup>е</sup>тъ:

ле<sup>х</sup> ѿ ле<sup>г</sup>'ѡдны<sup>х</sup> люде<sup>м</sup>' спїти не дѣ<sup>л</sup>'е<sup>т</sup>.

В но<sup>ч</sup>'и: ко<sup>т</sup>'рыє мѣ<sup>ю</sup>тъ по<sup>д</sup>'выгъ к' на<sup>в</sup>'ѡе<sup>н</sup>'ствѡ:

а его<sup>в</sup> вра<sup>г</sup>'ъ к всѣ<sup>к</sup>'омѡ нав<sup>ч</sup>'а<sup>е</sup>тъ ша<sup>л</sup>'е<sup>н</sup>'ствѡ.

Ѓды<sup>ж</sup> вѣ<sup>д</sup>'е<sup>т</sup> ша<sup>с</sup>'тати са<sup>м</sup> мно<sup>г</sup>'и<sup>х</sup> с<sup>в</sup>'орїаѣ

ѿ домѡвны<sup>м</sup> жї<sup>т</sup>'еле<sup>м</sup> по<sup>к</sup>'ѡ<sup>в</sup> не<sup>д</sup>'а<sup>в</sup>'аѣ.

Ї хочъ ля<sup>ж</sup>'е<sup>т</sup> ѿз ли<sup>х</sup>'ѡ совѣ<sup>т</sup>' гдѣ ѿспїти:

не спїтїме<sup>т</sup> мо<sup>л</sup>'ко<sup>в</sup>, всѣ ли<sup>ш</sup> бѣ<sup>д</sup>'е<sup>т</sup> во<sup>р</sup>'чати.

<sup>1)</sup> Цїноброю. На к. 314 в низу дїйсно начинаеть ся ряд вірш  
о болїзнях.

І що<sup>б</sup> такóмъ ты<sup>ко</sup> в животѣ во<sup>р</sup>чало,  
 же́ занымъ споко'но'те'', всѣмъ нѣтъ а́нк' ма́ло.  
 І е́ще прокляна́е<sup>т</sup>, са<sup>м</sup> прокля́а гóденъ :  
 іа́къ в то' ча° слвга́ в'ксó<sup>в</sup>, а кля́ти негóденъ.  
 Такóмъ ѡ́дъ хтò ва́жны' с шію дава́е<sup>т</sup> :  
 а́ за вдарéн'а вдаряюща́ Бѣ́ проща́е<sup>т</sup>.  
 Гдѣ́ бѣ'ви'ны<sup>м</sup> мóва<sup>т</sup> жа<sup>а</sup> за́вше́ много́ мóже :  
 вода́ таки́ бѣ'товникъ́ на́гле зсла́сла<sup>1)</sup> да' Бжѣ́. ||  
 53 v. Лю́бо то Хс̄́ счи́т' мѣ́т' к всѣ́м' лю́бо<sup>в</sup>, то зна́е<sup>м</sup> :  
 е́дна<sup>к</sup> к трезвы́м' а́ не к злы́м' пов'ѣ́даю́т' паны́<sup>м</sup>2).  
 Зачи́м' в'ѣ́дны́е нех́а́' о́глада́ю́т'са :  
 жа́де<sup>т</sup> погйбе́<sup>н</sup> тѣ́ж' в'ѣ́чна гдѣ́ непока́ю́т'са.  
 І прислòб'а́ мóва<sup>т</sup>ь „пи' да не вы́“, то зна́ :  
 да пѣ́шивши бѣ'товъ́ жадны́ не почина́.  
 Да ма́жъ споко'но́ спáти ѿ́ че́стно проспи́са :  
 а́ іа́къ захóчеш' чегò на двòр' преход́иса.  
 А́ в хаткѣ́ же́вы° то́е' нестра́ты<sup>а</sup> цно́ты :  
 ѿ́ не поличе́нъ бы° вы́ з вса́кими нецно́ты.  
 Кто́ чу́е́т'са́ тако́ вы́т' на́ми за́зле́ нем'к' :  
 да за в'к'ршкѣ́ се' до мене́ брата́рско́ лю́бо́в' м'к'".  
 Іа́ зыча́йве іа́ко брата́т' тебѣ́ в то́м' пріа́ю :  
 і ѿ́ тво́е' ма́ти прощ́е́нства жа́лаю.  
 І са́м ѿ́ Сп̄с̄ителя́ ма́ть хо́щс' влв́чит' :  
 ѿ́ тебѣ́ по се́мъ свѣ́ткѣ́ зычу́ в нѣсѣ́хъ вы́т. || 3)

1) sic!

2) В рук. зачеркнений рядок зі слова а...; на маргінесі почерком більше новим і нестараним (Климентія?) читаєть ся той стих в иншій формі:

„Є́днакъ к' трезвы́м' а́ не к' паны́м' ѿ́мѣ́тъ тѣ́ю ма́е<sup>м</sup>“.

Букви д і з не звичайні для Климентія.

3) Під лінією, на нижнім маргінесі сторінки скорописю приписка рукою згідною з почерком Климентія; „Ѹ́ зло́м' келе'но́м' сож́и́тели́ сему́<sup>ж</sup> прили́чно́е слово́ ли<sup>ст</sup> тѣ́о“.

Отся вірша заховалась, див. низше.

к. 54.

Ⲅ ЗДЕ ПОЧИНАЮТ СЯ Ѡ КОГАТ-  
СТВАХЪ И Ѡ НИЩЕТАХЪ, И Ѡ НЕПЕДЗАХЪ И Ѡ  
СКОРБЕХЪ И Ѡ ПЕЧАЛЕХЪ, И Ѡ МЯТЕЖАХЪ.

76.

Ⲅ СВОГИХЪ ЛЮДЕХЪ.

Ⲅ ГОРЕ БѢДНЫМЪ ЛЮДЕМЪ СВОИМЪ НА СВѢТѢ:  
ЖЕ НЕ МОГУТЪ СКУТЕЧНО РАДОСТИ ИМѢТИ.

Ⲅ КОГАТОМЪ АЩЕ И СКОРБЬ ЧАСОМЪ ТКНЕТЪ СЯ:  
ТО В ТОМЪ ЖЕ ЧАСѢ РЫХЛО И МИНЕТЪ СЯ.

Ⲅ БО КОГАЧЪ СЪДЯМЪ ѢЧИ МЗДОЮ ЗАБИВАЕТЪ:  
И ТОЮ ДО КОНЦА ѠНЫХЪ ѢСЛАВЛЯЕТЪ.

Ⲅ СВОГИ НЕБОРАКЪ ХОТЯ МАЛО СПОТКНЕТЪ СЯ:  
ПЕРВЕ ПОВѢДЕНОМЪ ДАРМО НЕ МИНЕТЪ СЯ.

Ⲅ БО БУДЕТЪ КЪ ЗДОРОВЬЮ БѢДНЫМЪ ШВАКОВАТИ:  
ИЛИ КОТОРЫМЪ ГНЫМЪ ЛИХОМЪ ТОРГОВАТИ. ||

54 v.

Ⲅ ЕСЛИ ОТЪ КОГАТЫХЪ МАЛОТИ НЕ ПОЛУЧИТЪ:  
ТО ХОТЯ РАДЪ АБО НЕРАДЪ З ДШЕЮ РАЗВЧИТЪ.

Ⲅ БЖЕ ЧЕМУЖЕ ТО ТЫ СВОИХЪ ѠПЩАЕШЬ:  
НА СКОРБЬ И НА СЛЕЗЫ ИХЪ ѢКО НЕ СМАТРИШЬ.

Ⲅ ЧИ ТЫМЪ ЖЕ КОГАЧЪ ЦАРСТВО МОЖЕТЪ КУПОВАТИ:  
А ТЫ ЯКО БѢКЪ МОЖЕШЬ И НЕПЕДНОМЪ ДАТИ.

Ⲅ ПОНЕВАЖЪ СУДЬЯ ЕСТЬ СПРАВЕДЛИВЪ:  
СОТВОРИШЬ И НАЗЕМЛИ В ПИОСЪ СУДЪ ПРАВДИВЪ.

Ⲅ БЫ ТЯ СУДЬЮ БОУШЬ ЮЖЕ НЕ ѢСКОРБЛЯЛИ:  
И ЖЕБЫ БЕЗВИННЕ ДШЬ БОУШЬ НЕ ПОГУБЛЯЛИ.

Ⲅ АЛЕ ДАРУ ВЛАСТЕМЪ МИРЪ И ЛЮБОВЬ ВЪ ИХЪ СРЦА:  
МЛИМЪ ТИ СЯ ГДИ НИШЬ ОТЪ ВСЕГО СРЦА.

77.

Ⲅ МЯТЕЖНОМЪ ЖИТИИ ЧЛЧКОМЪ, И Ѣ  
СВОЖЕ СТѢКЪ.

„БЕЛИКЪ СВѢТЪ ДА НЕГДЕ ДѢТЪ“, — ЛЮДЕ ПОВѢДАЮТЪ:  
И НЕЛОЖНУЮ ПРАВДА Ѣ ТОМЪ ПРИЗНАВАЮТЪ.

Ⲅ ВГДЫМЪ СВѢТЪ И ЗЕМЛѢ НЕКЪ КОНЦА ЗДАЕТЪ СЯ БЫТЪ:  
А НЕЗНАДЕТЪ СВОБИ ГДЕ БЕЗЪ СКОРБЕНО ПОЖИТЪ. ||

к. 55.

Ⲅ ИКЪ РЕКЪ ИПОСЛЪ БѢДА ВЪ ПУСТЫНИ И ВЪ МОРЕКЪ:  
РАЗРѢКЪ НЕ ЕСТЬ ПЕЧАЛИ НА НЕСИ ГОРѢ.

Ⲅ ТО ВЕЗДѢ ЖИТИЕ НА ЗЕМЛИ МЯТЕЖНО:  
А НА ВАРЗѢКЪ ВЪ БОГИ СЯ ДЕРЖИТЪ СКОРБЬ ПРИЛЕЖНО.

Тѣмъ по исти<sup>н</sup>кѣ вѣдѣ и горе скорѣимъ :  
 же зѣвше обавываютъ смѣтко<sup>х</sup> съ премноги<sup>мъ</sup>.  
 И часомъ з' скорѣи са<sup>мъ</sup> съ члове<sup>к</sup> погубяетъ :  
 о<sup>т</sup> чего Бже храни много то вывѣтъ.  
 Бо поневажъ з'вѣтнѣа скорѣе тое справляетъ :  
 же скорѣны' всако' втѣхн свое' забываетъ.  
 И якъ мовятъ „хочъ печал' на єдну' годѣнс  
 комѣ лучитъ : запомни<sup>т</sup> и мылъ родѣнс<sup>а</sup>.  
 Богаты' в' скорѣ скорѣе може<sup>т</sup> премѣнити :  
 а вбоги' вѣдны' невѣстъ какъ ѣа и з'вѣти.  
 Кро<sup>м</sup> емѣ [кто] инъ печал' в радо<sup>ст</sup> претворитъ :  
 а кто мѣ ѡномѣ са<sup>мъ</sup> Бгъ ласкъ о<sup>т</sup>воритъ.  
 И са<sup>мъ</sup> мало себе кто з скорѣи своеждаетъ :  
 кро<sup>м</sup> паче їны' добры' помощи даветъ. ||  
 55 v. Зачимъ ѡ Бже вбогимъ додава' ратунъс :  
 жебы непогубили надежды з фрасѣнкѣ.

78. Къ ршъ вторы' ѡ мѣтежно<sup>мъ</sup> житїи :  
 кого Бгъ не хранитъ о<sup>т</sup> скорѣи.

„Великъ свѣтъ да нѣгде дѣтъ“, з'дѣна повѣдають :  
 Злые люде безскорѣно пожит' не давають.  
 Хочъ бы южъ хотѣлъ ѡ єдиномъ Бгѣ  
 мѣслити : а<sup>ж</sup> не даю<sup>т</sup> злые врази мнози.  
 То<sup>к</sup>мо са<sup>х</sup> промысличе бѣги' да' пожити :  
 и не да' мнѣ дшѣ грѣшно' погубити.

79. Ѡ ща слѣво<sup>х</sup> [комѣ Бгъ да<sup>а</sup>] житїи  
 члѣкомъ.

Ѡсли добре фортуна много комѣ слѣжитъ :  
 то же помѣлкѣ и дрѣга котры' вемѣ тужы<sup>т</sup>.  
 Бо и емѣ такожде свѣта не прежити :  
 не грѣхъ бы и скорѣномѣ помощь приложити.  
 И емѣ приложи<sup>а</sup> бы Бгъ ко<sup>м</sup>лѣ повожен'а :  
 и всѣхъ желаемы<sup>х</sup> добръ помножен'а. ||

к. 56. 80.

Ѡ печали.

„Дѣвнаа рѣчь, цю в хатѣ пѣчь“, та<sup>к</sup> повѣдають :  
 о<sup>т</sup> ко<sup>т</sup>ро' пѣчи правятъ и самы незнають.



Пѣчь ко ѿменуѣтсѧ печалѣ непотрѣбна:  
 котраѧ ѿ каждомъ завше безпотрѣбна.  
 Печалѣ комуѣ сѧ лучиѣ радости немаѣтъ:  
 леѣ ѿвшемъ срѣце ѣго крѣпко свѧдѧѣтъ.  
 Печалѣ иногда зѣ свѣта гѣбытъ челоѣкъ:  
 ѿ разлѧчаетъ душѣ ѧ посроѣкъ вѣка.  
 Ѡ чегѣ сохраниѣ насъ всѣхъ Ісѣе Бже:  
 да жѧдноѣ на<sup>мъ</sup> злоѣ ѡдолѣтъ не<sup>возможе</sup>.

81. Ѡ скорби і сѣ, то<sup>мо</sup> не ѿ великоѣ.

Скорбѣхъ кывѧѣтъ часо<sup>мъ</sup> кгда<sup>мъ</sup> трудно<sup>ст</sup> ѡрудѣтъ:  
 ѧ ѡсобно иѧ по<sup>детъ</sup> да не<sup>ѡр</sup>судѣтъ.  
 Душе<sup>мъ</sup> вы вѣло вѣзѣ<sup>тъ</sup> жѣбѣмъ ни<sup>почина</sup>лъ:  
 нежелѧ не<sup>внѣ</sup>не сѧ даремне тѣр<sup>бов</sup>а<sup>лъ</sup>.  
 ѧ вѣ<sup>мъ</sup>и тогѣ мно<sup>го</sup> на свѣтѣ<sup>хъ</sup> бывѧѣтъ:  
 же не справиши кѣ дому сѧ поворочѣтъ. ||

56 в. 82.

Ѡ скорби.

Ико ѿгнь прѣ<sup>тъ</sup> водою хо<sup>тъ</sup> не ра<sup>тъ</sup> смирѧѣтъ:  
 тако ѿ радо<sup>ст</sup> ѿзѣ смѣ<sup>тъ</sup>комъ житѧ не<sup>маѣ</sup>тъ.  
 ѧ веселѧ прѣ<sup>тъ</sup> себѣ само ликовствѣ<sup>тъ</sup>тъ:  
 ѿ ѡвѣ<sup>тъ</sup>ши ѧ ѿ ко<sup>тъ</sup> вѣ<sup>дно</sup> торжествѣ<sup>тъ</sup>тъ.  
 І мнѣ подаѣ Г<sup>ди</sup> такъ торжествѣ<sup>тъ</sup>тъ:  
 вы<sup>мъ</sup> ѿзѣ<sup>вши</sup> печалѣ мо<sup>г</sup>а<sup>тъ</sup> тѧ вѣ<sup>года</sup>рствѣ<sup>тъ</sup>тъ.

83.

Ѡ скорби пакы, ѿ сѣ.

Ѡтѣхѧ ѡт ѿчию моѣю сокрыса:  
 ѧ кѣ<sup>мъ</sup>сто ѡноѧ скорбѣхъ ѿ печалѣ ѡкрыса.  
 Котрую може<sup>тъ</sup> Бже к радо<sup>ст</sup> прѣ<sup>тъ</sup>ворѧти:  
 ѿ безпечалѣно мнѣ да<sup>тъ</sup> на земли пожити.  
 Тѣмъ мо<sup>ѣ</sup>с Хр<sup>сте</sup> іако вѣ<sup>тъ</sup>къ слышѧи:  
 ѿ сѣ стѣ<sup>мъ</sup>и вѣчно<sup>ю</sup> радости не<sup>лиши</sup>.

84.

Ѡ скорбящы<sup>хъ</sup> людѣ<sup>хъ</sup> зѣ<sup>тъ</sup>тне. ||

к. 57. Ѡ зѣ<sup>тъ</sup>ны<sup>хъ</sup> скорбѣ<sup>хъ</sup> скорены<sup>хъ</sup> лицѧ свѧдѧю<sup>тъ</sup>:  
 ѿ ѡсобо<sup>енно</sup> зѣ<sup>тъ</sup> тѣ<sup>ла</sup> вѣ<sup>къ</sup> ѿпадаю<sup>тъ</sup>.

Писано во же скорбны<sup>мъ</sup> засыхаютъ кости:  
 Ѡ печалишнѣ ихъ презклагомъ злѣсти.  
 А що горше<sup>е</sup> часо<sup>мъ</sup> же тѣмъ тѣсды бывають:  
 же зловныѣ и трудо<sup>мъ</sup> ихъ непогадають.  
 Ты<sup>ко</sup> развѣ Бгъ може<sup>т</sup> трудо поманути:  
 и сп<sup>н</sup>емъ з л<sup>а</sup>ки свое<sup>е</sup> забывти.

85. И се прилнны<sup>и</sup> до скорбы вкршъ  
 млитвенны<sup>и</sup> до Бга.

Бже мо<sup>е</sup> чему<sup>ж</sup> то ма тѣ есте<sup>е</sup> ѡставилъ:  
 наставъ же ма пакы и<sup>а</sup> бы<sup>т</sup> еси настави<sup>т</sup>.  
 Да не все<sup>е</sup> ти будѣ на свѣтѣ зде жити:  
 но даждъ мнѣ з<sup>а</sup> добры<sup>мъ</sup> плодо<sup>мъ</sup> к тебѣ са<sup>м</sup> ивѣти.  
 На теке во єдногѣ то<sup>к</sup>мо споваю:  
 и о<sup>т</sup> тебѣ мл<sup>т</sup>ти всенадеждно чаю. ||

57 v. 86. Вкршъ ѣ до Бга млитвенны<sup>и</sup> о пре-  
 мѣну скорбы и печалѣ.

Исе Бже почтѣ ма тако<sup>е</sup> ѡпустылъ:  
 єдѣ ли ю<sup>ж</sup> за грѣхы до ко<sup>н</sup>ца ма забылъ.  
 Не забы<sup>т</sup> тѣ ты<sup>ко</sup> са<sup>м</sup> во скорбехъ не ѡча<sup>е</sup>:  
 а<sup>ле</sup> и<sup>и</sup> єще на<sup>м</sup>ма обѣчно спова<sup>т</sup>.  
 Вкснижъ самъ Бже ѡко на<sup>т</sup>а споваю:  
 и<sup>и</sup> инага<sup>1)</sup> Г<sup>о</sup>да кро<sup>м</sup> тебѣ незнаю.  
 Ины<sup>и</sup> во Богъ кро<sup>м</sup> менѣ не може<sup>т</sup> тѣ сп<sup>н</sup>ти:  
 развѣ<sup>е</sup> можетъ в<sup>ѣ</sup> пагубѣ по см<sup>р</sup>ти в<sup>ѣ</sup>вести.  
 Ѡ млію тѣ не преда<sup>д</sup>ъ ма иномѣ Богу:  
 во затрѣчѣ и тую до тебѣ дорѣс.  
 Не печалу<sup>т</sup> з<sup>а</sup>кло. Изъ и<sup>и</sup> тѣ паматю:  
 с<sup>ь</sup> прочіи<sup>и</sup> ми купно на тѣ призываю.  
 Призыра<sup>т</sup> же творче мо<sup>е</sup> ѡко<sup>мъ</sup> мл<sup>т</sup>ивнымъ:  
 и<sup>и</sup> кл<sup>о</sup>веніе<sup>мъ</sup> втѣшъ ма бл<sup>г</sup>остиннымъ. ||

к. 58. Убѣгословаю тѣ и о<sup>т</sup> врагъ своеждѣ:  
 и<sup>и</sup> в<sup>ѣ</sup>вечъ супостатовъ твои<sup>хъ</sup> повѣждѣ.

1) sic!

87.

До Бѣи, во скорѣи.

Повѣждъ мнѣ ѿ дѣице Прчѣла Мѣи:  
 ѣдали будѣ еще дого скорѣи знати.  
 Повѣмъ ти же сже ѿхъ боше' непознаешъ:  
 аще ѿсрѣно на ма Мѣе' споваешъ.  
 Споваю срѣчно чѣла дѣице:  
 Невѣсто прекрасна' вышны' сы' Црѣице.  
 Ты же ма о' гонящы' невреѣна соблюди:  
 ѿ ѿ всяки' печали' сама ма сководи.

88.

Сеже комѣ кол'векъ о самомъ себѣ  
 Вѣршъ мѣнѣны' до Ісса.

58 v.

Призыраи' наземлю ѿ твораи' ю' трѣтѣса:  
 мѣитвами рождше' та дару' мнѣ спѣтѣса. ||  
 Да спѣсеша мѣе'нымы' мѣенѣемъ ѣд':  
 могу' вни'ти в' горна' обывтели твоа'.  
 І ѿнамо в' бѣги' твои' ликовати:  
 ѿ з' стѣми навѣкъ тебе выхвалати.

89.

О богѣтствѣ ѿ ѿ нищетѣ.

к. 59.

Божеды' бѣ хотѣлкѣ себѣ такоже богаты' быт':  
 але мѣсктѣ на себѣтѣ такъ жит' иа' навѣжит'.  
 І ты' рѣгомъ чесаты' котора' достанетъ:  
 ѿ вѣдет' троха ѿмѣт', иа' робити станетъ.  
 Бо ѿбогихъ повсюдѣ боше' ест' напаче:  
 ѿ правдыма то рѣчѣ ест' а не иначе.  
 Богѣтство комѣ то Бѣкъ ѿсхѣчет' даровати:  
 ѿны' мало на тоѣ вѣдетъ ѿ працювати.  
 И ѿны' хо' прѣ вѣе' вѣкѣ трѣды полагаѣтъ:  
 а една' повѣденникъ мало чего мѣет'.  
 І днѣ о' дна працюетъ ѿ не може' мѣкти:  
 ты'ко мѣсктѣ вѣдны' хо' и нера' терпѣкти. ||  
 І подобно то та' Бѣкъ восхотѣлкѣ ѿз' давна:  
 цо поставилъ человека человекѣ неравна.  
 Бо ѣсли' правѣ мо'ли всѣ богатыми быт':  
 то нѣкомѣ было бы ѿ хлѣба робит'.

Тѣже Бжѣ не завѣсѣ Свогнѣ до концѣ:  
 ѿгоже млѣти ѿ лацѣкъ немаѣш концѣ.  
 Я богатымъ повелѣи вбогнѣхъ вспомогаѣти:  
 а нбѣнымъ црѣвомъ раѣ ѿмѣ нагорожати.  
 Я Автора вспоможи сега ѿ нищѣтна:  
 бѣгодаѣ ко ѿ млѣть твоѣ нищѣтна.

90.

О Свогнѣхъ ѿ вбогатыхъ.

Що далѣкѣ на свѣтѣ горшѣ вѣда наставляѣтъ:  
 же Свогнѣ челѣвѣкъ ко всемъ погнѣѣтъ.  
 Хочѣ можеѣ вѣдны в людѣ що ѿ зарѣвити:  
 то богаты нехочѣтѣ слѣшне нагородѣти. ||  
 59 v. I щѣ ѿмѣ за корыѣтѣ ѿжѣ мзды Сдѣржавѣютѣ:  
 а зѣ того Сдѣржанѣа пожѣтѣкъ немаѣютѣ.  
 Бо стокрѣсны не затѣ Сщѣрбокѣкѣ вѣдѣтъ:  
 вѣды за слезы ѿвбогнѣхъ Бѣѣ такѣхъ карѣтъ.  
 Ялѣбо громовымъ ѿгнѣмъ, ако теѣ водѣю:  
 аѣ выхѣдѣтъ не тыѣ вѣдѣжанѣа зѣ вѣдѣю.  
 Зачѣмъ работникаѣ прошѣ нагорѣжѣте:  
 ѿ ѿдныѣ шѣлагоѣ гды зарѣвѣтъ некрыѣжаѣте.  
 Бо за млѣтѣню ѿ тѣе сѣ вѣкнѣѣтъ:  
 кто трѣдникаѣ ѿ сѣ слѣшне гѣдныѣ заплачѣтъ.  
 Я написавшаго ма сѣ слово прѣстѣтѣ:  
 ѿ здравѣ ѿ сѣсно вѣ доѣгнѣ вѣкъ живѣтѣ.  
 Бо написѣлѣ Скоѣ, ѿжѣ нѣа вѣмъ прѣѣю:  
 ѿ пакѣ млѣть вѣшѣ ѿ лаѣкъ вѣрашѣю.

91.

О поѣражанѣнѣи Хѣѣ до вѣлѣстѣ. ||

к. 60.

Не вѣрѣво тѣперѣ вѣлѣсти Хрѣс поѣражѣютѣ:  
 не прѣстѣпнѣшыѣ рѣдко коѣдѣ не прѣѣютъ.  
 Я хоѣ ѿ прѣстѣтѣ аѣко ѿзѣ помнѣѣмъ злобныѣ:  
 а не зѣ млѣрдѣѣмъ сѣ бѣгѣострѣбнымъ.  
 Я Гѣдѣ Бѣѣ не тако ѿкъ ѿни справѣѣтъ:  
 ко пакѣ каѣуѣкъ сѣа грѣшникѣ мнѣѣтъ.  
 Я в ныѣ звѣчѣа залѣѣво ѿ каѣуѣкъ прѣѣтѣ:  
 а назавнѣ ѿднѣкъ зло памѣтѣти.  
 Зачѣмъ ѿ вѣдѣ вѣдѣ всѣннаѣ на свѣтѣ:  
 же неѣдѣ зѣгола грѣшнѣа челѣвѣкъ задѣѣти.

Тоꝗмо ѿны' ѿз' скорби мовиꝛ на ѿхъ дѣшиꝛ :  
 впаꝛ по прѣꝗнемѣ тоꝗꝗ д'кло чиниꝛ мѣшиꝛ.  
 Да ѡни ѡповѣдиꝛтъ зѣмѣ во дѣꝛ сѣдны' :  
 когда сѣдѣꝛ сѣдѣти вл'ка чюдны' .  
 Насъ же Хр'оте ѡт' гнѣва таковыꝛ ссѣлюди :  
 ѿ ѿ вѣчныꝛ золь вѣрныꝛ рабъ своиꝛ свободѣ . ||

61 v. 92. **О** волочащиꝛ сѣ понекол'к' людеꝛ,  
 которыѣ дѡбре сѣ прѣꝗде м'клѣ, ѿ на ѣдныꝛ  
 м'кецаꝛ [ : при добрыꝛ повожеꝛѣхъ : ] сѣдѣлѣн.  
 Я потоꝗ коꝛ Бѣꝛъ незастиꝛиꝛ мѣсѣтъ ѿны'  
 вѣдны' ѿ нехотаꝛ волочитисѣ неꝛдно по  
 свѣтѣꝛ в' своеꝛ нещл'отю, пожаꝛсѣ Бѣже зѣлаца  
 на староꝛтѣ. ѿли люко ѿ в' мѡлодѡсти не м'кти  
 станеꝛ своеꝛ сѣдшиꝛт' совершинного сѣдѣнѣѣ ѿ  
 певного пристаница по ѿпадѣнѣꝛ доброй  
 фортѣны до з'кла ѡбницаꝛши.

Ико то повѣдаюꝛ : „пѣстиꝛ Бѣꝛъ Микѣтѣꝛ :  
 на сѣставичнѡю юꝗꝛ ѡ миръ волокѣтѣꝛ“ .  
 I не тыꝛко тепѣꝛ то Микѣтаꝛъ бывѣетъꝛ :  
 ѡле такоꝗ ѿ ѿныꝛ м'къ тоꝗꝗ сѣ сѣдѣетъꝛ .  
 Же не можеꝛ ѿнъ вѣдны' гдѣ певно сѣдѣти :  
 ѿ ѣдного м'кеца ѿꝛ потрека нагрѣти .  
 Тыꝛко мѣсѣтъ таꝛъ ѿ таꝛъ часто просмыкѣти  
 по стѡронаꝛ : ѿ сѣвѣꝛ впаꝛ м'кеца искѣти . ||

к. 61. „ѿ покуꝛ взыꝛдеꝛ сѣнце вѣк'ѡт ѿчи росѣꝛ“ :  
 ѡ часѡмъ ѡхъ вѣда ѿ смертнаѣ косѣ  
 Прѣсѣчеꝛ жѣзнь : ѿ ницѡ дѡброѡ несправиꝛ :  
 если ѣгоꝛ в неꝛдзѣꝛ Бѣꝛъ до коꝛца ѡстакиꝛ .  
 Тѣмъ ѡ Бѣже, м'к'ꝛ на нꝛ своеꝛ призрѣнѣꝛ :  
 ѿ всемоꝛшноѡ паки в' бѣго хотѣнѣꝛ .  
 Да не впадеꝛтъ дѣлѣ скорѣꝛ в' ѿчаѣнѣꝛ :  
 ѡле м'к'тъ вѣдѣꝛт' нехѣꝛ на тѣ чаѣнѣꝛ .  
 Вгдыꝛ надѣюꝛщиꝛ сѣ нѣтъ сѣꝛт' бѣжеꝛныꝛ :  
 ѿ выдеюꝛт' прѣꝛ помоꝛщъ твоюꝛ з'вѣдѣꝛ зѣвлѣꝛныꝛ .  
 Тѣмъ ѿ ѡзъ грѣшныꝛ к тебѣ ѡ ѿхъ мѡꝗꝛꝛ вношѣꝛ :  
 ѿ сѣвѣꝛ кꝛино з ѿныꝛи в тебѣ лаꝛки прѡшѣꝛ .

93.        **Ѡ** четверочисленной скорби человекеско':  
 (: и мое':).

Трычисленна кещь з'кло ми скорбь наносае':  
 грѣхъ, нѣмош, ницетѧ: а кро<sup>м</sup> сы<sup>х</sup> неывлае' ||  
**С**корбь: кро<sup>м</sup> паки садчае' и з' ѡзловленіа:  
 и чини' дѣхъ препонѣ мнѣ до спсѣніа.  
**Т**ы<sup>ж</sup> Бже на ѡбиды мнѣ грѣшныя творащы<sup>м</sup>:  
 призри на ны<sup>х</sup> свои<sup>х</sup> си ѡко<sup>м</sup> всевидищы<sup>м</sup>.  
**Я** воздаждь и<sup>м</sup> ѡко ты са<sup>м</sup> хочиши хо<sup>ч</sup> зломъ:  
 или и<sup>к</sup> вола твоа стла хочъ добромъ.  
**Я** ѡ бвдѣищы<sup>х</sup> ма ѡселк сохрани':  
 и зловы и<sup>х</sup> о' мене и<sup>к</sup> можешъ ѡвраща'.  
**Я** ѡко сѣле<sup>х</sup> и грѣхи еси всѣмъ процати:  
 та<sup>к</sup> и спсѣніе можешъ мнѣ даровати.  
**М**лю тѧ Спсѣтелю ѡ тое прилѣжно:  
 да пожывѣ хо<sup>ч</sup> мало на землѣ безмятежно.

94.        **Ѡ** скорби мѣитва до Бга.

**В** размѣиты<sup>х</sup> припадка<sup>х</sup> си<sup>х</sup> часо<sup>х</sup> заставаю:  
 и ни о' когѧ сѣв'к ю<sup>ж</sup> надежды не маю.  
**Т**очію надѣю са на тѧ самого Бга:  
 іго же и до грѣшны<sup>х</sup> бывае' мл<sup>ч</sup>ть многа.  
**М**ожешъ ѡ припадковъ си<sup>х</sup> и мене свободити:  
 и скорби и печали на радост' претворити. ||

к. 62. 95.        **Ѡ** внезапно' авѧ те<sup>ж</sup> ѡ напрасно'  
 скорби и ѡ внезапно' радости: іме<sup>н</sup>но  
 же часо<sup>м</sup> члѣк<sup>х</sup> неподкв<sup>н</sup>но прилучи'са скорбь,  
 или радост'.

**И** внезапная радост' незашкожае'тъ:  
 а скорбь хо<sup>ч</sup> нескора<sup>ж</sup> ве<sup>н</sup>ми заражае'тъ.  
**Р**адост' во зове' са то благополучност':  
 а скорбь іакѧ ко<sup>н</sup>векъ то ю<sup>ж</sup> злополучност'.  
**Я** ѡсовѣ и припадко<sup>м</sup> може' са скорбь звати:  
 бо да' бы ты<sup>ж</sup>ко ни х<sup>т</sup>ѧ добры<sup>х</sup> немо<sup>л</sup>тъ знати.  
**В** ро<sup>з</sup>маиты<sup>х</sup> припадка<sup>х</sup> и писецъ сы' бывалъ:  
 а<sup>ж</sup> ни ѡ когѧ часомъ надежды не мѣвалъ.

Ты<sup>ко</sup> на Бга мускль скорвы возврзати:  
и тогò і дінаго ѿ помощь блгати.

96.            **Ѡ** злополучіи<sup>х</sup>, сирѣчь ѿ ты<sup>х</sup> же  
                  скорбехъ.

Ѡкміне<sup>н</sup> то' іже в' скорбехъ дни прово<sup>ж</sup>детъ:  
а ѿрады на радо<sup>ст</sup> себѣ нѣгды немаетъ.

Таковомъ годитсѧ срѣцемъ соколкзноват':

и ратункс гды мѡчно мл<sup>ст</sup>ивно подават'. ||

62 v.    **І** егò хранілъ въ Бгѣ о<sup>т</sup> злополученіа:

и стокро<sup>т</sup> возмезднѣ, и сподоки<sup>н</sup> спсєніа.

Прето подава' помощь люде<sup>м</sup> повѣдєнны<sup>м</sup>:

не вуде<sup>ш</sup> зрѣти себе тако<sup>ж</sup>де ѡзловєнны<sup>м</sup>.

Блже<sup>н</sup> во мл<sup>ст</sup>ивы' іжъ помлѡва<sup>н</sup> вѣдетъ:

са<sup>м</sup> Бгѣ доброчинно<sup>ст</sup>е' тако<sup>т</sup> забывде<sup>т</sup>.

97.            **Ѡ** блгополучности<sup>х</sup> члѣчески<sup>х</sup>.

Блже<sup>н</sup> котры' члѣкъ блгополучно<sup>ст</sup> стужа<sup>н</sup>:

не завиди: Бгѣ емѣ за годно<sup>ст</sup> то дарова<sup>н</sup>.

Котры' и текѣ ласкѣ може<sup>т</sup> показати:

и блгополучіе тако<sup>ж</sup>де даровати.

Токмо млнса Г<sup>о</sup>деви завше прилѣжно:

да пожіе<sup>ш</sup> и ты в вѣкы свое<sup>м</sup> безмiate<sup>ж</sup>но.

98.            **Ѡ** меланколичныхъ людехъ: сирѣчь  
[: іако въ те<sup>б</sup>:] ѿ смутны<sup>х</sup> всегда. же іномѣ  
и добре са побѡди<sup>т</sup>, а ѿнѣ нѣтъ вѣдома,  
                  чегò смутитсѧ. ||

к. 63.    **В** добры<sup>х</sup> інѣ повоже<sup>н</sup>іахъ завше ѡбытаетъ:

а дивна речъ же всегда смуте<sup>н</sup> провѣдетъ.

Не дивно же хто жиетъ при всѣхъ недостаткахъ:

а ѿнѣ в роскошѣ многихъ и во всѣхъ доста<sup>т</sup>кахъ.

А смутно ходитъ всегда, и тежъ печалбетъ:

и не знае<sup>т</sup> чего южъ таковы<sup>м</sup> смутуетъ.

Гды<sup>ж</sup> жаднаѧ вѣ<sup>м</sup> нєдза ѡ негò не жиетъ:

а ѿнѣ вла<sup>н</sup>е в фрасу<sup>н</sup>кѣс або в скорви жиетъ.

Гды<sup>б</sup> добрыє и мнѣ Бгѣ давалъ повоже<sup>н</sup>іа:

нѣгды бы<sup>м</sup> дарѣмно<sup>т</sup> непо<sup>н</sup>алъ смѣше<sup>н</sup>а.

Ѧ же ѿ поневолк' мѹшѹ ѿ скорѣкти:  
щю немогѹ ко<sup>т</sup>тентѹ ѿн'к' мало мѣти.

99. **Ѧ** встѹ пѹючнѹхъ з ро скѹшеѣ свѣтовѹхъ  
люде' богатыхъ во скѹгое ѿ нищѣное житіе  
ѿночѣское. Же<sup>б</sup> нескорѣѣли ѿ некашан са напо-  
то<sup>м</sup>, не признаніи<sup>и</sup>ши з' потребѹ своѣѹ ѿмѣнїѹ. сирѣчѹ  
веще': ѿ ѿдѣнїѹ ѿ питїѹ ѿ грѹше' на паче.  
гды<sup>ж</sup> ѿ во ѿноце<sup>х</sup> бѣ<sup>з</sup> ѿмѣнїѹ трудно, ѿ ве<sup>р</sup>ми  
нѹ<sup>т</sup>но. паче же преже богатство ѿмѹщымѹ. || <sup>1)</sup>

- 63 v. Здаѣтса же провѹде<sup>т</sup> ни кѹши ни пївши  
богаты' к черницкое житіе встѹпи<sup>и</sup>ши.  
Ѧ здаѣтса же вѣде<sup>т</sup> ничѹго не треба:  
разсмотри<sup>т</sup> са напото<sup>м</sup> а<sup>ж</sup> всеѹ потреба.  
Бо гды<sup>ж</sup> много такѹвыхъ богаты<sup>х</sup> вывѣетѹ:  
же ѿны' всеѹ хѹдѹбѹ в' мнѹгы<sup>р</sup> даѣетѹ.  
• **Ѧ**мѹ са види<sup>т</sup> вѣде<sup>т</sup> ѿ то<sup>г</sup>дѹ ко<sup>т</sup>тентѹ мѣт':  
а<sup>ж</sup> з за дѹбѹкы<sup>х</sup> дѹре' не вѹде<sup>т</sup> ѿ видѣт'.  
Ѧ хочѹ дѹри вѹдѹтѹ ѿ не дѹбѹвые:  
не вѹдѹтѹ раствѹре<sup>н</sup>ны тожѹ<sup>2)</sup> ѿ соснѹвые.  
Ѧз рѹкѹ вѣдны' неборѹкѹ вѣде<sup>т</sup> ю<sup>ж</sup> гладѣти:  
ѿ не вѣдетѹ тогѹ щю преже ѿмѣлк' мѣти.  
Зачи<sup>м</sup> богаты' напродѹ постѣрѣга'са:  
ѿ гды<sup>ж</sup> хо<sup>ч</sup> в чернѣчество здорѹкѹ пострыга'са.

**Ѧ** черница<sup>х</sup> рѹзны<sup>х</sup> ѿ сегѹ мѣца ѿвѣрѣши  
ли<sup>ст</sup> ѿ. Ѧ за тѹми ѿ ко<sup>ш</sup>ше' ѿ черница<sup>х</sup> же  
зна<sup>д</sup>ешѹ напродѹ далѣ' на переказахъ,  
в мнѹгы<sup>х</sup> мѣстѣхъ, по листѹхъ ѿщїи. ||

- к. 64. 100. **Ѧ** з дѣ починаю<sup>т</sup>са вѣршы ѿ пїан'  
ствѣк, ѿ ѿ пїаницѹхъ.

**Ѧ**станса члѣвѣче пї<sup>и</sup>ства проклатѹго:  
бо часѹ на<sup>л</sup>е люде<sup>х</sup> змыряю<sup>т</sup> з то<sup>г</sup>го.

<sup>1)</sup> На маргінесї рукою не Климентїѹ: „Знаѣтѹ конѹ на<sup>с</sup>цо  
вло<sup>т</sup>блѣк' (= оглоблѣк') бѣ<sup>т</sup>“.

<sup>2)</sup> „Тожѹ“ — вписано рукою Климентїѹ між рядками.



И хо<sup>ч</sup> ни' да помѣ<sup>р</sup>но же<sup>б</sup> немного тра<sup>т</sup>ыль :  
 а<sup>б</sup>о же<sup>б</sup>ы<sup>с</sup> и<sup>с</sup> все<sup>а</sup> х<sup>с</sup>д<sup>о</sup>кы нез<sup>т</sup>ра<sup>т</sup>ыль.

Бо п<sup>а</sup>ном<sup>с</sup> зд<sup>а</sup>ет<sup>с</sup> са же и<sup>с</sup> козы в<sup>з</sup>о<sup>л</sup>от<sup>к</sup> :

а са<sup>м</sup> в<sup>а</sup>л<sup>а</sup>ет<sup>с</sup> са якъ свин<sup>я</sup> в<sup>з</sup>о<sup>л</sup>от<sup>к</sup>.

У п<sup>а</sup>ного р<sup>е</sup>шето гр<sup>о</sup>ше<sup>а</sup> повѣ<sup>д</sup>ае :

а к<sup>д</sup>ы пр<sup>о</sup>сп<sup>и</sup>т<sup>с</sup>а то<sup>д</sup>а и<sup>с</sup> че<sup>х</sup>а не<sup>м</sup>ае.

З р<sup>е</sup>шета бер<sup>е</sup>т<sup>с</sup> гр<sup>о</sup>ши п<sup>а</sup>ны' за ц<sup>о</sup>д<sup>о</sup> п<sup>и</sup>ти :

а тр<sup>е</sup>во<sup>м</sup>с н<sup>к</sup>з<sup>а</sup>ц<sup>ю</sup> р<sup>е</sup>шета к<sup>с</sup>п<sup>и</sup>ти.

Прето о<sup>т</sup> зап<sup>о</sup>ст<sup>в</sup>а хо<sup>ч</sup> мало пов<sup>е</sup>ст<sup>а</sup>н<sup>и</sup>са :

а р<sup>о</sup>вити ц<sup>ю</sup> р<sup>о</sup>ки<sup>с</sup> о<sup>т</sup>то<sup>ч</sup> не<sup>л</sup>к<sup>н</sup>и<sup>с</sup>а. ||

64 v. И та<sup>к</sup> зн<sup>о</sup>в<sup>с</sup> на порѣ<sup>с</sup> свое' скор<sup>о</sup> ст<sup>а</sup>н<sup>е</sup>ш<sup>к</sup> :

е<sup>с</sup>ли зап<sup>и</sup>вати са ж<sup>е</sup> пер<sup>е</sup>ст<sup>а</sup>н<sup>е</sup>ш<sup>к</sup>.

101.            Ѽ хор<sup>о</sup>б<sup>к</sup> з<sup>п</sup>и<sup>с</sup>т<sup>в</sup>а в<sup>ы</sup>в<sup>а</sup>е<sup>м</sup>о'.

Не жал<sup>о</sup>б<sup>н</sup>а х<sup>о</sup>р<sup>о</sup>ба что з<sup>п</sup>и<sup>с</sup>т<sup>в</sup>а в<sup>ы</sup>в<sup>а</sup>е<sup>т</sup> :

жал<sup>о</sup>б<sup>н</sup>к<sup>ш</sup>а т<sup>л</sup>а ц<sup>ю</sup> сам<sup>а</sup> сл<sup>а</sup>с<sup>ч</sup>ает<sup>к</sup>.

Бо п<sup>а</sup>ны' доб<sup>р</sup>ово<sup>ч</sup>но х<sup>о</sup>р<sup>о</sup>бы доб<sup>у</sup>дет<sup>к</sup> :

а ѡ<sup>с</sup>обо<sup>н</sup>о и<sup>с</sup> гр<sup>ѣ</sup>х<sup>а</sup> час<sup>о</sup>м<sup>с</sup> при<sup>д</sup>об<sup>у</sup>дет<sup>к</sup>.

К<sup>д</sup>ы<sup>ж</sup> скор<sup>к</sup>' з<sup>г</sup>р<sup>ѣ</sup>ши<sup>т</sup> п<sup>а</sup>ны' и<sup>с</sup> само<sup>м</sup>с Б<sup>г</sup>с :

и<sup>с</sup> лю<sup>д</sup>я<sup>м</sup>, ѱ<sup>п</sup>и<sup>в</sup>ши са в<sup>ч</sup>ини<sup>т</sup> на<sup>к</sup>о<sup>с</sup>т<sup>о</sup> м<sup>н</sup>о<sup>г</sup>с.

М<sup>ы</sup> же в<sup>р</sup>ат<sup>і</sup>е все<sup>г</sup>да тр<sup>е</sup>в<sup>к</sup>ы з<sup>с</sup>ст<sup>а</sup>в<sup>а</sup>мо :

а<sup>п</sup>ст<sup>о</sup>л<sup>с</sup>кое сло<sup>в</sup>о ѡ<sup>х</sup>оч<sup>о</sup> сп<sup>о</sup>л<sup>н</sup>и<sup>а</sup>мо.

У в<sup>и</sup>нк<sup>р</sup>еч<sup>е</sup> е<sup>с</sup>т<sup>о</sup> в<sup>л</sup>ад<sup>ь</sup> не ѡ<sup>п</sup>ив<sup>а</sup>т<sup>е</sup>са :

але о<sup>т</sup> п<sup>и</sup>с<sup>т</sup>ва ц<sup>к</sup>л<sup>е</sup> в<sup>ы</sup>ст<sup>е</sup>р<sup>к</sup>г<sup>а</sup>т<sup>е</sup>са.

И неза<sup>к</sup>ор<sup>о</sup>ни<sup>е</sup>т<sup>с</sup> прав<sup>д</sup>а а<sup>п</sup>ст<sup>о</sup>л<sup>с</sup>к<sup>а</sup> п<sup>и</sup>т<sup>и</sup> :

але не<sup>м</sup>о<sup>щ</sup>ны<sup>и</sup> и<sup>с</sup> ко<sup>п</sup>т<sup>а</sup> печ<sup>а</sup>л<sup>н</sup>ымъ и<sup>с</sup> вел<sup>и</sup>т<sup>и</sup>.

К<sup>д</sup>ы р<sup>е</sup>ч<sup>е</sup> ст<sup>о</sup>ма<sup>х</sup>а ра<sup>д</sup>ы и<sup>с</sup>пи' мало в<sup>и</sup>н<sup>а</sup> :

то<sup>к</sup>мо а<sup>б</sup>ы не в<sup>ы</sup>л<sup>а</sup> к<sup>а</sup>а з<sup>л</sup>а<sup>а</sup> но<sup>к</sup>ив<sup>а</sup>. ||

к. 65. Прето да' намъ Г<sup>о</sup>ди в' тр<sup>е</sup>з<sup>в</sup>ости по<sup>ж</sup>ити :

а<sup>б</sup>ы<sup>м</sup>о в<sup>т</sup>еб<sup>е</sup> мо<sup>г</sup>л<sup>и</sup> л<sup>а</sup>ск<sup>с</sup> за<sup>с</sup>л<sup>у</sup>жити.

102.            Ѽ не<sup>з</sup>аж<sup>ы</sup>в<sup>а</sup>ю<sup>ч</sup>и<sup>х</sup> в<sup>и</sup>н<sup>а</sup> [: сир<sup>к</sup>ч<sup>а</sup> гор<sup>ѣ</sup>лки :]

а<sup>б</sup>о те<sup>б</sup>е и<sup>с</sup> вс<sup>я</sup>ко<sup>г</sup> х<sup>м</sup>л<sup>к</sup>аного на<sup>п</sup>ит<sup>к</sup>с.

К<sup>п</sup>оды<sup>в</sup>ен<sup>ю</sup> ѡ<sup>с</sup>обо<sup>н</sup>о<sup>м</sup>ь и<sup>с</sup> т<sup>ы</sup>е в<sup>ы</sup>в<sup>а</sup>ют<sup>к</sup> :

ц<sup>ю</sup> жал<sup>н</sup>ыхъ тр<sup>ѹ</sup>ковъ п<sup>а</sup>ны<sup>х</sup> н<sup>к</sup>г<sup>д</sup>ы не<sup>в</sup>ж<sup>ы</sup>в<sup>а</sup>ю<sup>т</sup>.

Бо ко<sup>ж</sup>ды' ф<sup>л</sup>аз<sup>к</sup>ю мо<sup>ж</sup>ет<sup>с</sup> прич<sup>и</sup>т<sup>а</sup>ти :

д<sup>л</sup>а ко<sup>т</sup>ро' прав<sup>е</sup> м<sup>с</sup>к<sup>л</sup>к<sup>а</sup> п<sup>и</sup>ти пер<sup>е</sup>ст<sup>а</sup>ти.

Я<sup>к</sup>о з<sup>м</sup>ов<sup>и</sup>а<sup>т</sup> в<sup>е</sup>з<sup>м</sup>к<sup>р</sup>но х<sup>с</sup>д<sup>о</sup>к<sup>с</sup> про<sup>п</sup>и<sup>к</sup>алъ :

а<sup>б</sup>о те<sup>б</sup>е не<sup>в</sup>аж<sup>н</sup>о з<sup>л</sup>ю<sup>д</sup>и<sup>и</sup> са за<sup>д</sup>ы<sup>р</sup>алъ.

Зна<sup>т</sup> то, ве<sup>л</sup>а<sup>т</sup> сло<sup>в</sup> ма<sup>т</sup>зски<sup>т</sup>, „нище<sup>н</sup>ное г<sup>а</sup>рло:  
вшк<sup>т</sup>ко добр<sup>о</sup> цо было с дом<sup>с</sup> пожа<sup>р</sup>ло“.

И по само<sup>у</sup> правд<sup>к</sup> вы<sup>т</sup> м<sup>к</sup>ет<sup>к</sup> не інако:  
але ц<sup>к</sup>ле на св<sup>к</sup>т<sup>к</sup> т<sup>о</sup>е т<sup>о</sup> е<sup>ст</sup> тако.

Ты<sup>м</sup> то мови<sup>т</sup> „не вин<sup>о</sup> ле<sup>т</sup> па<sup>н</sup>ство прокла<sup>т</sup>о“:  
да<sup>у</sup> Б<sup>ж</sup>е же<sup>б</sup> о<sup>т</sup> вс<sup>х</sup>х<sup>у</sup>к<sup>у</sup> о<sup>д</sup>но был<sup>о</sup> о<sup>т</sup>н<sup>а</sup>то. ||

65 v. **Є**дна<sup>к</sup>же іа<sup>к</sup> Іп<sup>ст</sup>л<sup>к</sup> сты<sup>л</sup> все<sup>л</sup> напис<sup>а</sup>л<sup>к</sup>:  
и словесно за<sup>о</sup> многи<sup>х</sup> наро<sup>д</sup>о<sup>в</sup> на<sup>у</sup>ч<sup>а</sup>л<sup>к</sup>.

Наставл<sup>я</sup>а каждого на д<sup>ѣ</sup>ло подо<sup>к</sup>но:  
и сие слово многи<sup>м</sup> г<sup>а</sup>гола<sup>т</sup> о<sup>с</sup>ебно.

Ниады іа<sup>д</sup>ушаго да не о<sup>с</sup>ужда<sup>т</sup>к<sup>у</sup>:  
и не п<sup>и</sup>а<sup>т</sup> п<sup>и</sup>оцих<sup>у</sup> да не у<sup>к</sup>ор<sup>я</sup>ет<sup>к</sup>.

Т<sup>к</sup>м<sup>к</sup> же в<sup>ь</sup> Б<sup>ж</sup>ію сла<sup>в</sup>с м<sup>к</sup>рно зажив<sup>а</sup>мо:  
а ст<sup>ы</sup>м<sup>к</sup> е<sup>г</sup>о дар<sup>о</sup>м мы не погоржа<sup>а</sup>мо.

103. **Є** зарекаю цы<sup>х</sup> с<sup>а</sup> гор<sup>к</sup>аки пити  
и зн<sup>о</sup>в<sup>с</sup> п<sup>и</sup>оцих<sup>у</sup>.

Зле то<sup>у</sup> ч<sup>и</sup>ни<sup>т</sup> кот<sup>р</sup>ы<sup>л</sup> с<sup>а</sup> пити зарека<sup>т</sup>к<sup>у</sup>:  
часто с<sup>а</sup> зарека<sup>т</sup>, а еднак<sup>к</sup> не ка<sup>е</sup>т<sup>к</sup>.

Бл<sup>г</sup>це сов<sup>к</sup> т<sup>у</sup>ю так<sup>к</sup> кл<sup>я</sup>т<sup>в</sup>с поваж<sup>а</sup>ют<sup>к</sup>:  
а не мин<sup>е</sup>т с<sup>а</sup> дар<sup>о</sup>мо того не<sup>с</sup>важ<sup>а</sup>ют<sup>к</sup>.

Зачи<sup>м</sup> чело<sup>в</sup>к<sup>ч</sup>е переста<sup>т</sup> зарекати:  
ко<sup>н</sup>о и ве<sup>с</sup> зарок<sup>с</sup> тов<sup>к</sup> пи<sup>т</sup> перест<sup>а</sup>ти. ||

к. 66. **Є** ежели не можеш<sup>ь</sup> пити поки<sup>д</sup>ати:  
то зво<sup>т</sup> не помног<sup>с</sup> гор<sup>к</sup>аки зажив<sup>а</sup>ти.

**Є** то цо заживаеш<sup>ь</sup> гор<sup>к</sup>лок<sup>к</sup> помног<sup>с</sup>:  
а пр<sup>е</sup> зарок<sup>к</sup> и кл<sup>я</sup>т<sup>в</sup>с п<sup>и</sup>е<sup>т</sup> гр<sup>к</sup>шиш<sup>ь</sup> Б<sup>г</sup>с.

**Є** если паны<sup>л</sup> м<sup>к</sup>еш<sup>ь</sup> сов<sup>ѣ</sup> злы<sup>л</sup> о<sup>б</sup>ыча<sup>л</sup>:  
то выпив<sup>а</sup> пом<sup>к</sup>рно іа<sup>к</sup> належит<sup>ь</sup> звыча<sup>л</sup>.

**Є** так<sup>к</sup> и х<sup>р</sup>с<sup>т</sup>овы не в<sup>с</sup>деш<sup>ь</sup> страч<sup>а</sup>ти:  
да Б<sup>г</sup>ови и лю<sup>д</sup>и<sup>м</sup> ме<sup>н</sup>ше<sup>л</sup> прост<sup>у</sup>пати.

104. **Є** вин<sup>ѣ</sup> а<sup>в</sup>д<sup>о</sup> т<sup>ѣ</sup>ж<sup>к</sup> ѡ гор<sup>к</sup>ац<sup>к</sup>.

Дав<sup>ь</sup> Б<sup>г</sup>к<sup>у</sup> и гор<sup>к</sup>ачаны<sup>л</sup> т<sup>р</sup>уно<sup>к</sup> на по<sup>ж</sup>ыток<sup>к</sup>:  
а х<sup>т</sup>о звы<sup>т</sup>не б<sup>у</sup>де<sup>т</sup> пи<sup>т</sup> ней<sup>д</sup>е<sup>т</sup> с<sup>а</sup> по<sup>ж</sup>ыток<sup>к</sup>.

**Є** ін<sup>ь</sup> хоч<sup>ь</sup> бы и мало пи<sup>т</sup> то не пан<sup>с</sup>ет<sup>к</sup>:  
але власне р<sup>у</sup>ками с<sup>ы</sup>л<sup>с</sup> о<sup>т</sup>и<sup>л</sup> м<sup>с</sup>ет<sup>к</sup>.

**Є** хо<sup>т</sup> то е<sup>ст</sup> же часо<sup>м</sup> немоц<sup>ь</sup> п<sup>у</sup>к<sup>р</sup>к<sup>п</sup>л<sup>я</sup>ет<sup>к</sup>:  
и см<sup>у</sup>ных<sup>у</sup> іногда мало п<sup>у</sup>в<sup>с</sup>ел<sup>я</sup>ет<sup>к</sup>.

Єднакъже хо<sup>у</sup> хто трѡха заживѣт<sup>ь</sup> чере<sup>в</sup> смѣл<sup>ь</sup> :  
то ледко ѡстанѣса ѿ живы<sup>хъ</sup> насѣл<sup>ь</sup>. ||

66 v. Звалаца хто на головѣ будѣт<sup>ь</sup> хоробѣти :  
добро<sup>ѡ</sup> такѡмѣ ѡню<sup>хъ</sup> ѿ не вживѣти.

І лучшѣ бы человекъ то<sup>у</sup> цѣле здравствозѣл<sup>ь</sup> :  
ѿ ѡсма<sup>к</sup> бы в кишѣнкѣ в цѣлости зна<sup>в</sup>довѣл<sup>ь</sup>.

І ктѡ ѿ не кѹшаѣт<sup>ь</sup> мѣшкѣ Бѣс згрѣшаѣтъ :  
ѿ людѣмъ добры<sup>хъ</sup> ника<sup>к</sup> то<sup>у</sup> непрестѹпаѣтъ.

105.

☩ пѣнствѣкѣ ѿ ѿще.

Пѣного повѣдаютъ, такѡва молитва :

ѿ смѣшого когѡ проты<sup>хъ</sup> когѡ битка.

Бо ѿ хоры<sup>хъ</sup> по<sup>ст</sup> тако пѣны<sup>хъ</sup> мо<sup>ѡ</sup>ва важна :  
ѿ ѡбѣтница Бѣс пѣного невѣжна.

І хо<sup>у</sup> бы пѣны<sup>хъ</sup> нѣгды Бѣс са немѣлѣл<sup>ь</sup> :  
во ѿсты<sup>н</sup>нѣ в то<sup>у</sup> рѣчи вѡвѣкѣ бы негрѣшыл<sup>ь</sup>.

Кгды пѣного такѡвѡ мѡвѣт<sup>ь</sup> моленіе :

ѿ фарысе<sup>ѡ</sup>ско нѣгды<sup>ѡ</sup> былѡ хваленіе.

Прето вдостѡ насъ Бѣе часты мытарѣско<sup>ѡ</sup> :  
вы<sup>хъ</sup>мо не ѡрымали плѣты фарысе<sup>ѡ</sup>ско<sup>ѡ</sup>. ||

к. 67.

І да<sup>ѡ</sup> Гѡди всѣки<sup>хъ</sup> людѣмъ пи<sup>т</sup> помѣрно :

ѿбы не ѡскоблѣли та Тво<sup>ѡ</sup>ца безмѣрно.

Ты<sup>ѡ</sup>ко ѿбы во славу твою выпивѣли :

ѿ трѣвлымъ смѣсло<sup>мъ</sup> тебѣ хвалѣ ѡтдавали.

106.

☩ трѣзвы<sup>хъ</sup> ѿ ѡ пѣны<sup>хъ</sup> х<sup>ѡ</sup>т<sup>ь</sup> 1).

Єсли мѡвѣт<sup>ь</sup> „трѣвомѣ мо<sup>щ</sup>но з<sup>ѡ</sup> пѣны<sup>хъ</sup> жити“ :  
то може<sup>т</sup> ѿ порѡса ѿз<sup>ѡ</sup> вѡвкомъ пожити.

Ты<sup>ѡ</sup>кожѣ немошно семѣ словѣ вѣрѡвати :

же<sup>ѡ</sup> мошно порѡсати з<sup>ѡ</sup> вѡвко<sup>мъ</sup> провѣвати.

Такѣ ѿ пѣны<sup>хъ</sup> з<sup>ѡ</sup> трѣвлымъ не живѣтъ лагѡдно :

ѿ то цѣлаѣ правда зостаѣтъ подобно.

Понѣажѣ трѣзвы<sup>хъ</sup> дѣло чѣст<sup>но</sup> размышлѣѣтъ :

ѿ пѣны<sup>хъ</sup> хочѣ мысли<sup>т</sup> то ты<sup>ѡ</sup>ко похывлѣѣтъ.

Кгды<sup>ѡ</sup> мѡвѣт<sup>ь</sup> цю в<sup>ѡ</sup> трѣвого на вѣкѣ житѣ<sup>ѡ</sup>ствѣѣтъ :

то пѣны<sup>хъ</sup> самы<sup>хъ</sup> слѡво<sup>мъ</sup> незапамѣтѣѣтъ.

Прето да<sup>ѡ</sup> Бѣе вы<sup>хъ</sup>мо в<sup>ѡ</sup> трѣзости кохѣли :

вѣмъ тебѣ нѣгды, ѿ тво<sup>ѡ</sup> лю<sup>хъ</sup> не ѡскоблѣли. ||

1) На маргінесѣ цѣноброю : „ѡ пѣны<sup>хъ</sup> людѣхъ чинячи<sup>хъ</sup> расколы  
ли<sup>ѡ</sup>т<sup>ь</sup> нѣ“.

67 v. 107. І снѣ томѹ жѣ по добное, ѿ паныхъ  
и ѿ неписмѣнныхъ.

Ико ты<sup>ж</sup>ко трезвомѣ изъ панычъ ѡбытатъ :  
тако и писмѣнномѣ изъ простыхъ прокуватъ.  
Бо в простѣ мужикѣ прѣсты<sup>т</sup> ѣсть ѿвыча<sup>т</sup> :  
а в писмѣнныхъ ѡсовны<sup>т</sup> полктычны<sup>т</sup> звѣча<sup>т</sup>.  
Покѣдаютъ же ко<sup>ж</sup>ды<sup>т</sup> со<sup>ж</sup>къ любитъ равна :  
дозна<sup>но</sup> то самою правдою изъ давна.  
І изъ прѣстыми Бже да<sup>т</sup> в<sup>т</sup> лювкѣ прокуватъ :  
вы<sup>т</sup>мо посполѣ мо<sup>т</sup>ли нѣо наслѣдствова<sup>т</sup>.

зрѣ<sup>1)</sup> И припо<sup>ж</sup>ксты посполитые лю<sup>ж</sup>кѣ  
ѡсовно на<sup>ж</sup>чаютъ трѣ<sup>ж</sup>ксты гды мовѣ<sup>т</sup>.

Добрѣ томѣ шѣ, в ко<sup>ж</sup> хмѣ<sup>л</sup> спитъ.

и пѣки: ни да ѡмѣ не пропѣ.

и ещѣ: ни да не вы<sup>т</sup>.

и зновѣ: ни да невпива<sup>сѣ</sup>, ме<sup>ж</sup> чужкѣми лю<sup>ж</sup>ми вы<sup>т</sup>  
[стѣрѣга<sup>сѣ</sup>.

бо хмѣ<sup>л</sup> мовѣ<sup>т</sup> безпечнѣ, да не<sup>т</sup>татѣ<sup>ч</sup>не

Бѣрши похвалныѣ любѣчи<sup>ч</sup> пѣво пѣти  
и про<sup>ч</sup>. за единымъ зѣходомъ комѣ не  
вади<sup>т</sup>. Или не шкѣдитъ ли<sup>ст</sup> рѣчи<sup>2)</sup>. ||

к. 68. 108. Ѡ ѿвычаемыхъ людзски<sup>х</sup>, же в<sup>т</sup>  
панычъ ѣныѣ ѿвыча<sup>т</sup> а в трезвухъ ѣныѣ, ѡбо  
добрыѣ ѡбо тежѣ закѣ.

Чѣдноѣ дѣло и тѣ на свѣтѣ<sup>т</sup> выкаетъ :

же не ѣди<sup>т</sup> в<sup>т</sup> чловѣкѣ нѣровѣ прокуватѣ<sup>т</sup>.

В трезво<sup>т</sup> люво добры<sup>т</sup> люво замъ ѡвѣча<sup>т</sup> :

и в пано<sup>т</sup> те<sup>ж</sup> ѡбо замъ или добры<sup>т</sup> звѣча<sup>т</sup>.

<sup>1)</sup> Написано цѣоброю.

<sup>2)</sup> Написано цѣоброю; на к. 198 вѣдв. читають ся вѣрші про  
пиво.

ꙗко та<sup>кѣ</sup> вы кѣмъ потреба тоѣ скажати:  
 же ѿ стѣмъ вы пѣны<sup>мъ</sup> мощно<sup>ю</sup> сѧ отмѣнѣти.  
 ꙗко за гды вы аггѣль Бжїи з' нѣла пришолѣ:  
 да на землїи сѧ спилѣ, то без' штѣки<sup>ю</sup> не одышолѣ.  
 Бо хмѣл' здѣна такую в совѣ справѣ маетъ:  
 же на'коше' на злоѣ люде' прикождаетъ.  
 ꙗ до доброго ка<sup>кѣ</sup>зо млоо ш<sup>мъ</sup> приводитъ:  
 ты<sup>кѣ</sup>ко все люде' розни<sup>мъ</sup> до лихого зводитъ.  
 Длѣтого да' Бжѣ на<sup>мъ</sup> сѧ неспикати:  
 ѡле для сп'нїѣ к' трезвости выкати. ||

68 v. 109.

(Ѧ) ѡкказїи хъ всїаки хъ.

ꙗко прѣ ѡкказїи<sup>хъ</sup> ѡво тѣ<sup>кѣ</sup> чрѣ<sup>ю</sup> оказїю доброго  
 дѣла ѿ злоѣ брѣдова<sup>нѣ</sup> лѣ<sup>во</sup> закше стаѣ сѧ  
 совет<sup>енно</sup>.

При ѡкказїи слышно' мѡже<sup>ш</sup> дѣло справит':  
 ѡ вѣ ѡкказїи<sup>хъ</sup> за<sup>о</sup> да<sup>во</sup>мо ты<sup>кѣ</sup>ко страит'.

Ѧкказїѣ двѣра ѣ<sup>ст</sup> во всїакую трѣс:  
 справит' потребующи<sup>мъ</sup> на всїакъ потребѣс.

Бо мѡвѣт' замѣтѣсѧ тверѣ того дѣла:  
 ѿ замѣтѣвши<sup>ю</sup> справит' хоча' ѿ бездѣла<sup>нѣ</sup>.

ꙗ при ѡкказїи<sup>хъ</sup> все за штѣкѣс сходитъ:  
 хо<sup>ч</sup> часомъ ѿ за тнѣмъ<sup>нѣ</sup> дѣло<sup>нѣ</sup> гдѣ хтѣ хѡдит'.

ꙗ да' Бжѣ за злѣми дѣлы неходити:  
 ѿжъ вы никѡгда чѣго злого нечинити. ||

к. 69. 110.

(Ѧ) срдовыхъ людѣхъ, слѣ-  
 хлючи<sup>хъ</sup> ѿ бедниковъ.

ꙗко то пѣоке с васъ ѣ<sup>ст</sup> таки' за звѣча':  
 же то ѡсѡвѣдите слѣгъ своихъ на звѣча'.

ꙗ на'паче слѣгъ кѣрны<sup>хъ</sup> ѿ южъ заслуженныхъ:  
 ѿ жѣною мѣрою в чѣ<sup>нѣ</sup> неподозренныхъ.

Кгды<sup>кѣ</sup> мѣзскимъ клеветнико<sup>мъ</sup> вѣрѣ ѿмаете:  
 лѣ<sup>кѣ</sup> ѡнѣ агѣт' ѿко фї: км ѿ не знѣете.

Намѣт' кажѣт' ты<sup>мъ</sup> агари<sup>нѣ</sup> дово<sup>л</sup> дово<sup>ж</sup>дѣти:  
 ѡ совѣ того часѣ всѣко разсѣждѣти.

ꙗ не мѣли вы слышны<sup>хъ</sup> дово<sup>л</sup> дово<sup>ж</sup>дѣти:  
 то звола<sup>те</sup> кїѣми таки<sup>хъ</sup> частовѣти.

Їжъ бы не смѣли в други' разъ того чинити:  
 да жевы ѿ иному мо'ли запрѣтити.  
 Прето<sup>ж</sup> прошъ ты<sup>ж</sup> агаровъ нѣгда<sup>ж</sup> неслыша'те:  
 да дѣбовы поче<sup>ст</sup>ки таки<sup>ж</sup> дава'те.

III.            Ѡ свѣдѣтелехъ неправдыхъ:  
 зваѣша пучсѣлы при'мѹючихъ: ѿ ло<sup>ж</sup>но свѣдѣте<sup>ст</sup>-  
 ствующихъ. ||

69 v.    Свѣдѣтели ло<sup>ж</sup>ныя тѣе совѣ зва'те:  
           хочъ мало на сѣ<sup>ст</sup> Бжи' когда вспомята'те<sup>1</sup>).  
 Же то касъ за неправду будетъ Бѣкъ сѣдити:  
           ѿ пѣмѣт' вѣшъ з' свѣта може<sup>т</sup> скоренити.  
 Роди<sup>т</sup> ко ва<sup>ж</sup> неправда т'клеснѹю згѣбел:  
           ѿ дшѣвнѣ наноситъ в то<sup>ж</sup> ва<sup>ж</sup> же погиге<sup>ст</sup>.  
 Прето ѿ мзды за тѣе совѣ не при'мѹ'те:  
           да по справедливости ю<sup>ж</sup> свѣдѣте<sup>ст</sup>ствѹ'те. ||

к. 70. 112.    Ѡ зде же починаетъ сѣ ѿ чернцахъ  
           ѿ ѿ хотѣишы в чернечество.

З давны<sup>ж</sup> часо<sup>ж</sup> свѣтovy людъ то повѣдаетъ:  
           же „никого чернаа рѣза не сѣдетъ“.  
 Ї в чернцахъ ѣсли та<sup>ж</sup>же ѿз'хочетъ грѣшити:  
           то да' Годи жевы дшѣк нез'гвѣити.  
 І вѣлаа рѣза такожъ не погубляетъ:  
           ѣжели хто добрыа дѣла о'правляетъ.  
 Ты<sup>ж</sup>ко то кожды<sup>ж</sup> на грѣхъ покѹта вывалетъ:  
           ѿ не треба ѣа хто несогрѣшаетъ.  
 А шо за<sup>ст</sup> ѿ чернецко<sup>ж</sup> ткнетъ сѣ тежъ законъ:  
           ѿ котро<sup>ж</sup> несвѣдомо свѣцкомѣ всѣкомѣ.  
 Ко гды<sup>ж</sup> выдѣ<sup>ст</sup> что ѣмѣ в чернцахъ будетъ случа<sup>т</sup>:  
           нѣгда<sup>ж</sup> пучъ прѣснагою нехотѣла пострыга<sup>т</sup>.  
 Ї навяза<sup>ст</sup>ши<sup>ж</sup> на сѣ камѣ<sup>ст</sup> в' водѣ втопи<sup>ст</sup>:  
           нежели<sup>ж</sup> на вѣчную скорѣвъ в' чернечество вступитъ. ||

70 v.    Ко правда то же в чернцахъ вѣчнѣа невѣла:  
           ѿ свѣцки<sup>ж</sup> во всѣхъ рѣчахъ совершена вѣла.

1) Оба рядки ниже повторено новѣйшим почерком, первый без  
 зміни, другий так: „а на смѣртъ всегда памятайте“.

І свѣцкимъ здаётся то' чи<sup>и</sup> за хлѣбъ пшеничны<sup>и</sup> :  
а пострыши<sup>и</sup> познаши да<sup>т</sup>бы ѿ за житны<sup>и</sup>.

Ѿ поневажъ свѣцки<sup>и</sup> господар во все<sup>и</sup> воленъ  
в свое<sup>и</sup> добро<sup>и</sup> : а чернецъ южъ ниче<sup>мъ</sup> неволенъ.

І чернецство не ты<sup>и</sup>ко млáды<sup>и</sup> в чи<sup>и</sup> сво<sup>и</sup> вводитъ :  
аае часо<sup>и</sup> му<sup>и</sup>ры<sup>и</sup> ѿ стары<sup>и</sup>хъ к то' заводитъ.

Прето все<sup>и</sup> свѣтковыя люде ка<sup>т</sup>е<sup>и</sup> на насъ :  
проси<sup>и</sup> я<sup>и</sup> на<sup>и</sup>поко<sup>и</sup>и<sup>и</sup> ѿ то<sup>и</sup> д<sup>и</sup>кл<sup>и</sup>к<sup>и</sup> все<sup>и</sup>хъ насъ.

Ѿдна<sup>и</sup> хто свѣк<sup>и</sup> того закон<sup>и</sup> желаетъ :  
Г<sup>и</sup>д<sup>и</sup> Б<sup>и</sup>г<sup>и</sup> ѿм<sup>и</sup> на то неха<sup>и</sup> помагаетъ.

Ты<sup>и</sup>ко вступивши<sup>и</sup> треба то<sup>и</sup>е ѿносити :  
до<sup>и</sup>женъ без<sup>и</sup>пречъ ѿ то<sup>и</sup>е Г<sup>и</sup>да просити.

Пишетъ же ѿ томъ чин<sup>и</sup> совершенъ дознавецъ :  
ѿ на<sup>и</sup> все<sup>и</sup>хъ в не<sup>и</sup>мъ стр<sup>и</sup>лцевъ в<sup>и</sup>дн<sup>и</sup>ши<sup>и</sup> стр<sup>и</sup>лцевъ.

Ѿ на<sup>и</sup>ки же пре<sup>и</sup>нее слово повторяю :  
ласка<sup>и</sup> ви<sup>и</sup>и<sup>и</sup> ѿ то<sup>и</sup>же чин<sup>и</sup> предлагю. ||

к. 71. Ѿм<sup>и</sup>кючи м<sup>и</sup>лви<sup>и</sup>, же хо<sup>и</sup> хто буквъ свѣтосвоянкы<sup>и</sup> :  
а я<sup>и</sup>к<sup>и</sup> вступитъ в чернецство то буд<sup>и</sup>т неволникъ.

Ѿ басурманскы<sup>и</sup> нико<sup>и</sup> свободны бываю<sup>и</sup>т :  
а з<sup>и</sup> чернецства до сме<sup>и</sup>рти не ѿсвокожаютъ.

Ты<sup>и</sup>кожъ гд<sup>и</sup>и<sup>и</sup> хоче<sup>и</sup>, неха<sup>и</sup> здра<sup>и</sup> к чи<sup>и</sup> то<sup>и</sup> вступаетъ :  
ѿхо<sup>и</sup>чего не ви<sup>и</sup>ат, Б<sup>и</sup>г<sup>и</sup> неха<sup>и</sup> помагаетъ.

Ѿ о то<sup>и</sup> д<sup>и</sup>кл<sup>и</sup>к<sup>и</sup> ѿм<sup>и</sup> не перебиваю :  
ле<sup>и</sup>т ви<sup>и</sup>дичи воздержно<sup>и</sup>т ѿго поражаю.

Ѿ не воздержныхъ мог<sup>и</sup>т ѿ то<sup>и</sup>го ви<sup>и</sup>нати :  
ѿ я<sup>и</sup>к<sup>и</sup> мо<sup>и</sup>чно до то<sup>и</sup>го н<sup>и</sup> недоу<sup>и</sup>пати.

Бо неискусныя часо<sup>и</sup> чи<sup>и</sup> то<sup>и</sup> повергаютъ :  
ѿ по повержен<sup>и</sup>и<sup>и</sup> ц<sup>и</sup>кле погиваю<sup>и</sup>т.

Ѿ дал<sup>и</sup>еко л<sup>и</sup>кши<sup>и</sup> чин<sup>и</sup> того непри<sup>и</sup>мати :  
н<sup>и</sup>к<sup>и</sup>жъ приня<sup>и</sup>ши ск<sup>и</sup>н<sup>и</sup>вши Б<sup>и</sup>гу нарс<sup>и</sup>гати.

Ѿ да<sup>и</sup> Б<sup>и</sup>же приня<sup>и</sup>вши<sup>и</sup> в чистости ховати :  
а за т<sup>и</sup>р<sup>и</sup> закон<sup>и</sup>ны<sup>и</sup> м<sup>и</sup>зд<sup>и</sup> ѿ тебе при<sup>и</sup>вати.

Ѿ невозможныхъ ино<sup>и</sup>к<sup>и</sup> в<sup>и</sup>р<sup>и</sup>с<sup>и</sup>1) ви<sup>и</sup>и<sup>и</sup> помножи<sup>и</sup> :  
ѿ в ны<sup>и</sup>хъ нав<sup>и</sup>к<sup>и</sup>ки свѣк<sup>и</sup> хвал<sup>и</sup> ты смножи<sup>и</sup>. ||

71 v. Ѿ писавшаго с<sup>и</sup>е такожъ незабуди :  
но я<sup>и</sup>ко творецъ Г<sup>и</sup>д<sup>и</sup> пр<sup>и</sup>емл<sup>и</sup>ти<sup>и</sup> буд<sup>и</sup>и.

1) Так у рукописи.

113.      (Ѡ) гл҃го лю́цыхъ ꙗ́ко повѣдае ꙗ́нокомъ  
не тре́вѣ жѣдны́хъ мѣти стѣжани́.

Было́ то нѣгдаѣ черница́мъ нищо не надобно :  
а́ тепе́р все потре́ба такоꙗже подобно.

Бо ꙗ́ черницевѣ́ такоꙗже хочѣ́са ꙗ́ко мѣти :  
хоча́ то ꙗ́ не жонѣ в него ꙗ́ не дѣти.

Єдинаѣ ꙗ́ черницѣ всты́жно гóломѣ ходѣти :  
ты́ко ꙗ́ нѣтъ ничего́ мѣстѣ хочѣ́ просѣти.

Бо черницѣ́ голы́хъ зову́тъ о́пшакѣми боли́хъ :  
а́ко нецно́сливыми то ꙗ́ще ꙗ́ нагóршѣ.

Мовѣ́т же не да́мо то́ ничего́ немає́тъ :  
а́ вѣдно́мѣ нѣгде́ взи́тъ, о́н тогò не знаѣтъ.

Кгдаѣ́ в мнѣты́ряхъ вѣ́мѣ не часто́ даваю́тъ  
о́деждаѣ : а́ запáсныѣ лѣ́шнѣ сѣ́ мѣю́тъ. ||

к. 72.      Убогіѣ черницѣ́ хочѣ́ во́ше ꙗ́ працѣю́тъ :  
ты́коꙗже ввогнѣ́ ꙗ́ та́ нека́рзо шанѣю́тъ.

ꙗ́ маю́чи ꙗ́къ ꙗ́ вмерѣ́ лучше́ поминѣю́тъ :  
а́ нице́ныѣ в скоры́ часѣ ꙗ́ запоминѣю́тъ.

ꙗ́ ꙗ́къ свѣ́цкиѣ, не доврò : на́ свѣ́тѣ́ голы́шамъ :  
та́же то́ ꙗ́ черница́мъ сырота́ повѣ́дашамъ.

ꙗ́ гóлыѣ ꙗ́ пришѣ́лцовѣ́ часомъ́ непри́млю́тъ :  
хочѣ́ вы ꙗ́ ремесни́кѣ бѣ́вѣ, прòчѣ́ выслѣю́тъ.

ꙗ́ такѣ́ милы́ Бжѣ́, всѣ́мъ́ ввогимъ́ не доврò :  
а́ котры́́ много́ всего́ мѣ́етъ́ томѣ́ доврò.

ꙗ́ влѣ́женъ ꙗ́ превлѣ́же́ то́ в тепе́рѣши́ вкѣ́кѣ :  
ꙗ́ко мѣ́етъ́ чегò ко́викѣ́ доврòно́ члѣ́кѣкѣ.

[ : Бо ꙗ́ в лекці́яхъ ни́шѣ́тъ ꙗ́хто́ вога́ то́ всѣ́мъ́ братѣ́,  
а́ хто́ ничего́ немає́тъ, тогò ни́хто́ не знаѣтъ. ]<sup>1)</sup>

Прето́ котры́́ на черницѣ́ вѣ́дныѣ́ ввогнѣ́хъ дѣ́вѣтъ :  
то́ неха́́ млòтвыню́ даѣ́тъ доврò вчѣ́инѣтъ.

ꙗ́ ты́ Бжѣ́ ꙗ́ черницѣ́ ввогнѣ́хъ не вѣ́дѣша́ :  
а́ творѣ́цыѣ́ шлѣ́жныѣ́ стокрò́ нагоро́жа. ||

<sup>1)</sup> Скобки в рукопису, цѣноброю.



72 v. 114.    **Ѓ** ꙗноцѣхъ [ : насъ южъ : ] послѣд-  
ныхъ терпѣвыхъ безвинъ и по винѣ пре-  
многѣ скло напасти и скорбы и гонѣнїа и  
окаветанїа и ненависти. и всячески ѡзловленїа.

Стѣе оцїи нѣгдаѣ тоѣ глголали :

крѣме свонхъ на зѣли и то написали.

Бсдѣт мовят на ꙗнокъ многи гонѣнїа :

през котры доступят разк сїсенїа.

И аще правѣ скорбы претѣпатъ и кѣды :

збавлени свршцствѣ отъ вѣчноѣ бѣды.

И паче насъ преѣ Бгомъ будѣт похвалены :

и по смѣртехъ ихъ скло зостанѣт сїсенны.

Жежкъ словамъ оческиѣ ест все спосненїе :

и за терпенїе да Бже сїсенїе.

И самъ тоѣмо Гѣди виждѣ виши печали :

котры на мѣ дѣютса въ пречъ южъ немалы.

И дарѣ Сїсїтелю на мѣ тѣа зносїти :

вѣхмо могаи с тебе живѣт ползчїти ||

к. 73. 115.    **Ѓ** безженномъ житїи ꙗно-  
ческомъ.

Срѣвоѣ ꙗнокъ ѡ женѣ и дѣте повѣдаѣтъ :

ѣнакъ нѣда же свое господынъ немаетъ.

И хоѣ и всего таже ꙗны много можетъ мѣт :

а к то речн еднѣ то мѣстѣ вѣдны терпѣт.

И що мовят не жонѣ и не дѣтямъ збврати :

а если вы мѣвкъ жонѣ такоѣ вы мога зпралїти.

Иле житїи законъ то не повелѣаетъ :

тыѣко въ помѣщнїцы самъ еднѣ прѣвываетъ.

Мѣючи жонѣ то самъ и к скорбѣхъ стѣшаетъ :

а чернца вѣдноѣ Бѣ тѣко нѣхъ потѣнаѣт.

116.    **Ѓ** сединенїи ꙗноческомъ.

Кѣжды ꙗнокъ возмѣжѣ тоѣ цѣле признати :

же наединѣ не таѣ скорбно прѣвываетъ.

И гдѣ в кѣлїи сокоѣ велики прокуаетъ :

та мѣ ненавнѣт и враѣда часто самъ скрадаѣт. ||

73 v. Рекъ нѣгда<sup>с</sup> Дѣи<sup>а</sup>, „добро вратѣи в'купк' жити“ :  
 а дне<sup>с</sup> ѿ наединк' лѣ<sup>т</sup>ко мощно прожити.  
 Єдна<sup>к</sup> ѿнок<sup>с</sup> добро то єдинѣнїе :  
 в не<sup>м</sup>ъ же мѡщно стяжати ѿны<sup>м</sup>ъ ѿ сїсѣнїе.  
 Тѣмъ блженъ то' которы' єго євк' заслужит' :  
 ўже во ѡнъ ѡ рѣч<sup>а</sup> ѡвѣнски<sup>х</sup> мало тужи<sup>т</sup>.  
 ꙗ такъ ѿ на<sup>м</sup>ъ да' Бже ѡное наслѣдїти :  
 вы<sup>м</sup>о везкорвно тевк' во<sup>м</sup>оли по<sup>л</sup>ужити.

117.           Ѡ некезпѣчно<sup>м</sup>ъ житїи ѿноческомъ  
                   ѿ мирскомъ.

Искупующе время дне<sup>с</sup> жыте<sup>н</sup>створати :  
 авы<sup>м</sup>о ѿ<sup>н</sup> на свѣтк' мо<sup>л</sup>и провѣрати.  
 Бо си<sup>х</sup> време<sup>н</sup> на'паче ко<sup>ш</sup>ше' прїсѣдѡвцовъ :  
 анежели ѿковы<sup>х</sup> добры<sup>х</sup> блготворцовъ.  
 Ты же Г<sup>с</sup>ди вскхъ на<sup>с</sup> ѡбщы' блготворче :  
 ѿ предвѣчны' нѣны древны' чудотворче.  
 Дажь на<sup>с</sup> в' мирк' мирно ѿ без'печално пожит' :  
 ѿ блгодат' ѿ ма<sup>т</sup>ь с' тебѣ заслужит' . ||

к. 74. 118.   В'ршы похвалныє [ : ѡколо пчѣл : ]  
 трѹ<sup>ж</sup>дающы<sup>м</sup>ъ сѧ в пасѣк<sup>а</sup>хъ ѿнок<sup>с</sup>  
 з' по<sup>л</sup>ужани' мнѣт<sup>р</sup>скн<sup>х</sup>.

Исако послушанїе животъ ѿменуєтъ :  
 ѿни' же живо<sup>т</sup>, то<sup>с</sup> є<sup>ст</sup> вѣчны' знаменуєтъ.  
 Бо кгда<sup>ж</sup> ѿ Хѣ ѡцѣ послуше<sup>н</sup>ство творїаъ :  
 ѿ до смѣрти кр<sup>ст</sup>ныа ўср<sup>д</sup>но то чинїаъ.  
 З' которо<sup>г</sup>о послуше<sup>н</sup>ства намъ всѣмъ по<sup>а</sup>за многа :  
 же<sup>с</sup>мо примирѣх<sup>с</sup> сѧ тѣмъ до ѡца Бга.  
 ꙗ ѿко пчелѧ з' розны<sup>х</sup> цвѣто<sup>в</sup> ме<sup>н</sup> зѣраєтъ :  
 та<sup>к</sup> ѿ ѿно<sup>к</sup> правды' в' мнѣты<sup>р</sup> прїїаєтъ.  
 ꙗ люко ѿ нѹжно<sup>с</sup> часомъ недово<sup>л</sup>кетъ :  
 єдна<sup>к</sup> же в то<sup>м</sup> скор<sup>б</sup>ы велико' немкетъ.  
 Надкетъ во сѧ ла<sup>к</sup>ки ѡт старшыхъ наде<sup>с</sup>дно :  
 ѿ по Г<sup>с</sup>д<sup>к</sup> Бзѣк' жїетъ везмїатѣжно.  
 Ѡсобно же коло пче<sup>н</sup> свїа<sup>т</sup>о є<sup>ст</sup> трѹждати :  
 кгда<sup>ж</sup> з' того могу<sup>т</sup> в цѣ<sup>р</sup>ко<sup>в</sup> свѣци встроєвати . ||  
 74 v.           ꙗ ѿна<sup>к</sup> в' мнѣты<sup>р</sup> прївѣ<sup>н</sup> ты<sup>м</sup>ъ вылетѣтъ :  
                   паче гдѧ<sup>ж</sup> когда пчелѧ добрк' спожаетъ.

Нех'аже ѿ їз' чужы<sup>х</sup> стра<sup>н</sup> в нїѣ кра' лѣтають  
пчѣлы: ѿ їз' ѿбыло мѣдѣ приношають.

І да' Ге'ди того достато<sup>к</sup> в' Рбе' нашѣ:

ку потреба<sup>мъ</sup> церковнымъ, ѿ на коры<sup>ст</sup> нашѣ<sup>1)</sup>. ||

к. 75.

Ѿ здѣ починаютьсѧ в' кр'ши ѿ женѧхъ  
рѣзны<sup>х</sup>, всѧкого чїна ихъ. То єсть ѿ  
дѣбры<sup>х</sup> ѿ о злы<sup>х</sup>хъ.

Напрѣдъ,

119.

Ѿ множеств'к женѣ: сирѣчь їко колшѣ  
на вселѣно<sup>ѣ</sup> ѡбрѣтаетьсѧ пола женска: неже  
мужеска.

Подобно часты' двѣ же<sup>н</sup> зостають на свѣтк<sup>ѣ</sup>:

ѧ мѣщїзнь развѣ третѣ<sup>ѣ</sup> надѣкати<sup>ѣ</sup> мѣти.

І чѣмуж то снє є<sup>ст</sup> гѧголеши тако:

тоже глѧ тѣвѣ же єсть не їнако.

Мужїє на воєныхъ путѣ<sup>х</sup> помирають:

ѧ жѣны всегда цѣлы в домахъ пробывають.

Ѿднакъ на<sup>х</sup> женѧми Бгѣ да<sup>т</sup> мужемъ ве<sup>р</sup>хъ мѣти:

ѧ їмъ недалѣ мужески<sup>х</sup> рѣчи<sup>х</sup> раздѣкти. ||

<sup>1)</sup> Далі в рукопису на к. 74 v. рукою Климентія написано ось що:

Ѿ шыротрудяющы<sup>х</sup> сѧ їноцѣ<sup>х</sup> ѿ свѣтски<sup>х</sup>, ли<sup>ст</sup> тѣд (на  
к. 304 v. заховало ся тїльки 8 рядкїв).

Ѿ їноцѣ<sup>х</sup> або те<sup>ж</sup> ѡ чѣрница<sup>х</sup> смиренны<sup>х</sup> ѿ горды<sup>х</sup>, ли<sup>ст</sup> тѣе  
(к. 305 втрачено).

Слово ко ноконачны<sup>м</sup> ѿ млади<sup>м</sup> їнокомъ, їко тревѣ ѿ  
мирски<sup>х</sup> разнствова<sup>т</sup> во всемъ. ли<sup>ст</sup> тѣз (к. 306—307  
втрачено).

Слово ѡсобное ѡ мате<sup>ж</sup>но<sup>м</sup> житїи їночѣкомъ, їко гдѣ  
злы' сожитѣ<sup>х</sup> быває<sup>т</sup> в кѣлїи, ѿ многїи<sup>х</sup> во все<sup>м</sup> пако-  
сти творитѣ, ли<sup>ст</sup> тѣд (к. 309 заховала ся, див. више).

Ѿ худѧщы<sup>х</sup> їнокїни<sup>х</sup> в' ѿлта<sup>р</sup>, ли<sup>ст</sup> то<sup>ж</sup>е тѣд (заховав ся  
початок вїрша, два рядки — к. 310 втрачено).

Ѿ велочащїи<sup>х</sup> сѧ чѣрница<sup>х</sup> по мѣста<sup>х</sup> ѿ по шкѣла<sup>х</sup>, ѿ по ко<sup>р</sup>-  
чемны<sup>х</sup> дворахъ, ли<sup>ст</sup> їи, назадѣ (див. више).

75 v. 120.      **Ѡ** злыѣ женаѣ, ꙗкоже никога̀ не-  
и́ты вѣры.

Подоблетъ таковыѣ вчинити совѣтъ на<sup>мъ</sup> :

же нѣгдаѣ не даати ниче<sup>хъ</sup> вѣры жена<sup>мъ</sup>.

Женаѣ бо завше латко та<sup>къ</sup> клаткѣ спос<sup>н</sup>ити :

ѣ<sup>хъ</sup> при<sup>н</sup>учомъ часо<sup>хъ</sup> водѣи са напѣти.

Претѣ аще бы мощ<sup>но</sup> звѣзды з<sup>'</sup> нека врѣла :

ако те<sup>хъ</sup> пре<sup>хъ</sup> совою землю поидѣла.

То зже да не будетъ ѣны<sup>мъ</sup> вѣра данна :

хо<sup>хъ</sup> бы ꙗко прекраснаѣ она была па<sup>н</sup>на.

Бо ꙗко алаѣ пре<sup>хъ</sup> женѣ ласки Бжѣ<sup>'</sup> о<sup>т</sup>па<sup>д</sup>ла :

ꙗко вѣ<sup>о</sup> мнѣ навѣки бы<sup>хъ</sup> смертно<sup>'</sup> клатвѣк о<sup>т</sup>да<sup>т</sup>.

ꙗко иныѣ многѣ чре<sup>хъ</sup> женѣ погибѣша :

ꙗко вто<sup>хъ</sup> навѣки ласки Бжѣ<sup>'</sup> о<sup>т</sup>па<sup>д</sup>ѣша.

Тѣмъ ꙗко пакы злыѣ женаѣ вѣры не дава<sup>т</sup>те :

ꙗко себѣ кѣпно сними да непогуби<sup>т</sup>те.

Правда ꙗко женѣ женѣ е<sup>сть</sup> неравна :

ѣакъ к нѣ<sup>ш</sup>о<sup>хъ</sup> нѣ<sup>к</sup> вѣкѣ такожде ꙗко здѣвна. ||

к. 76.      ꙗко аще бы ꙗко мѣи единакъ таажъ женѣ :

ꙗко пре<sup>хъ</sup> мѣи<sup>р</sup> выкаетъ скорѣѣ ꙗко грѣхѣ винѣ.

ꙗко поневажъ о<sup>т</sup> женѣ ꙗко стѣи<sup>хъ</sup> скорѣвы бывѣли :

когда еще на земли себѣ пробѣвали.

Далеко ба<sup>р</sup>зк<sup>'</sup> о<sup>т</sup> ни<sup>хъ</sup> па<sup>к</sup>о<sup>ст</sup> намъ немоцины<sup>мъ</sup> :

нежели ѣны<sup>хъ</sup> давны<sup>хъ</sup> стѣи<sup>хъ</sup> вѣгомѣцины<sup>хъ</sup>.

Теды когда<sup>хъ</sup> хто ре<sup>хъ</sup>, створи<sup>хъ</sup> Бгѣ на згѣбѣ<sup>хъ</sup> рѣдѣ

лю<sup>д</sup>зскомъ жены : но нѣ<sup>ст</sup>, ле<sup>хъ</sup> для чиста пло<sup>д</sup>ѣ.

Сохранѣ же насъ Бжѣ о<sup>т</sup> тѣхъ нечистѣтъ :

да неграты<sup>хъ</sup> не<sup>с</sup>ны<sup>хъ</sup> твои<sup>хъ</sup> себѣ красѣтъ.

ꙗко чѣсты чѣтомъ Бгѣ тебѣ ꙗвы<sup>хъ</sup> :

ꙗко ца<sup>р</sup>ствѣ вѣчное з<sup>'</sup> стѣи<sup>хъ</sup> наслѣдимъ.

121.      **Ѡ** женаѣ непло<sup>д</sup>ныѣ, а<sup>к</sup>о те<sup>хъ</sup> без<sup>'</sup>-  
пло<sup>д</sup>ныѣ.

Повѣждаѣ мнѣ чемыѣ жены многи е<sup>ст</sup> непло<sup>д</sup>ны :

любо то ꙗко о<sup>т</sup> мужѣ свои<sup>хъ</sup> не<sup>с</sup>вободны.

Невѣмъ ѣ то<sup>хъ</sup>, токмо мно<sup>хъ</sup> же то<sup>хъ</sup> негодны

дара в<sup>'</sup> Бга прѣяти : ꙗко тако без<sup>'</sup>пло<sup>д</sup>ны ||

- 76 v. Зостають: іако древо неімущо плодѣ:  
 не на радост правє їмъ самы<sup>мъ</sup> и їхъ родѣ.  
 Неплоднѣ и сталѣ негда<sup>о</sup> была Анна:  
 о<sup>т</sup> ко<sup>т</sup>рой родиласѣ прч<sup>т</sup>аѣ пѣнна.  
 Ёгда ѡво мѣсѣ Бг<sup>ъ</sup> да<sup>р</sup> е' тотъ далѣ:  
 а поро<sup>ж</sup>дши е<sup>м</sup>ужъ в да<sup>р</sup> бн<sup>ю</sup>ю приведе.  
 Трыактн<sup>ю</sup> в' церк<sup>к</sup>ь т<sup>ю</sup> о<sup>т</sup>роковицѣ:  
 на<sup>х</sup> всѣхъ дѣ<sup>к</sup>ь ч<sup>е</sup>ст<sup>н</sup>к'ш<sup>ю</sup> ст<sup>ю</sup>у дѣницѣ.  
 Тако во Бг<sup>ъ</sup> мѣщи<sup>сѣ</sup> Анны услашѣлъ:  
 же в' престарѣл<sup>х</sup>хъ л<sup>к</sup>тѣ<sup>х</sup> ст<sup>ь</sup> плодѣ е' даровалѣ.  
 Да ї днѣ<sup>о</sup> неплоднѣмъ нѣхъ Бга вѣгають:  
 ёсли к<sup>т</sup>рыѣ плод<sup>о</sup> чрѣ<sup>н</sup>ыхъ си желаютъ.  
 Я Бг<sup>ъ</sup> іако гото<sup>в</sup> кающымѣ<sup>г</sup> грѣх<sup>и</sup> прощѣти:  
 та<sup>к</sup> и мѣщи<sup>сѣ</sup> что ко<sup>в</sup>екъ може<sup>т</sup> дѣти.  
 Тѣмъ неплоднѣмъ б<sup>о</sup>говъ Бг<sup>с</sup> мѣк<sup>т</sup>есѣ:  
 в дѣ<sup>и</sup> и в ноци и на всѣхъ часѣхъ не<sup>л</sup>ѣн<sup>к</sup>тесѣ.  
 Я Хс<sup>о</sup> спо<sup>и</sup>нитъ вѣи тѣе желан<sup>іѣ</sup>:  
 пошлѣ<sup>т</sup> ва<sup>м</sup> таковыѣ всѣмъ дарован<sup>іѣ</sup> ||
- к. 77. Ѡтожъ жены л<sup>к</sup>к<sup>о</sup>рство вамъ се прѣ<sup>л</sup>гаю:  
 и при<sup>м</sup>ати ва<sup>мъ</sup> то' да<sup>р</sup> ѡ Бга прѣ<sup>л</sup>го.  
 Анѣ зѣли' ан<sup>к</sup>ь бабѣ на то не<sup>в</sup>жива<sup>т</sup>е:  
 и їны<sup>х</sup> з бокѣ реч<sup>і</sup>сѣхъ выстерѣга<sup>т</sup>е.  
 Ты<sup>к</sup>о Г<sup>о</sup>да Бга ѡ тоѣ вораща<sup>т</sup>е:  
 и та<sup>к</sup>ь здоровы дѣ<sup>т</sup>и на свѣ<sup>т</sup>ѣ р<sup>о</sup>жда<sup>т</sup>е.
122. Ѡ вдовственны<sup>х</sup> женѣхъ.  
 Живѣщи<sup>я</sup> в' чистости ч<sup>е</sup>ст<sup>н</sup>ымъ вдовицѣ:  
 бѣри<sup>ц</sup>сѣ прѣ Бг<sup>о</sup>мъ іа<sup>к</sup>ь чистымъ дѣицѣ.  
 І суди<sup>т</sup>ь вы<sup>х</sup> на<sup>х</sup> дѣ<sup>и</sup>цѣ и<sup>х</sup> ч<sup>е</sup>ст<sup>н</sup>к'ши<sup>х</sup> пѣче:  
 зва<sup>и</sup>ца здравы<sup>х</sup> и юны<sup>х</sup>, то е<sup>ст</sup>ь млады<sup>х</sup> на<sup>п</sup>ѣче.  
 Дѣ<sup>в</sup>ы во пл<sup>о</sup>тски<sup>х</sup> грѣх<sup>о</sup>хъ секѣ не<sup>п</sup>озна<sup>и</sup>ли:  
 а бн<sup>и</sup> и познавши, ч<sup>и</sup>сто<sup>ст</sup>ь зах<sup>о</sup>вали.  
 І не<sup>д</sup>ивно без' тог<sup>о</sup> стары<sup>мъ</sup> вдова бѣти:  
 а младымъ т<sup>р</sup>ѣ<sup>н</sup>но мо<sup>к</sup>ятъ без' тог<sup>о</sup> прож<sup>и</sup>ти. ||
- 77 v. Ёдн<sup>о</sup>къ же в' страсти пл<sup>о</sup>тско<sup>й</sup> не їз<sup>н</sup>емаг<sup>ю</sup>тъ:  
 и тѣ<sup>ж</sup>ь мѣслѣ<sup>г</sup> грѣх<sup>о</sup>вны<sup>х</sup> жадны<sup>х</sup> не при<sup>м</sup>аютъ.  
 І та<sup>к</sup>ь без<sup>м</sup>уж<sup>н</sup>о жив<sup>у</sup>тъ Бг<sup>ъ</sup> и<sup>х</sup> сох<sup>р</sup>аняетъ:  
 и па<sup>д</sup>а<sup>т</sup> в грѣх<sup>и</sup> та<sup>к</sup>и<sup>х</sup> то не<sup>п</sup>оп<sup>у</sup>щ<sup>а</sup>етъ.  
 Да<sup>ж</sup>е Бжѣ и вдовамъ за їхъ тѣ<sup>р</sup>пен<sup>і</sup>е  
 т<sup>у</sup>т нагородѣ а та<sup>к</sup>ь дѣ<sup>л</sup>а<sup>м</sup> сп<sup>о</sup>и<sup>е</sup>.

123. **Ѡ** женахъ ѿ двѣцѣхъ,  
ѿ писемныхъ черницахъ.

Дармо са видиѣ жеискъ поѣ звѣлъ пиомо вчитѣ:  
моглавѣ цѣрковѣ ѿ безныхъ пиома бѣходѣти.

Бо томо то мужемъ далъ Бгъ нежепотребно:

а ѿмъ здаетъ са ѿко бы ѿ нежепотребно.

Жена писемна мужемъ простыѣ погоржаѣтъ:

ѿ ѿко простака цѣле того кичижаѣтъ.

Ѡвшеѣ бо праве женамъ пиомо неприлично:

тыко онѣ меншызнаѣ потребно ѿ слично.

ѿ женаѣ ѿко пятого колеса такъ треба:

а мужемъ всякиѣ всюда на всеѣ тоѣ потреба. ||

к. 78.

Ѡднаѣ коѣроѣ хочеѣса пиома навчитѣ:

нехаѣ ѣчитъ жеѣ вмѣла лѣпшеѣ Бгѣ млѣтиѣ.

124. **Ѡ** прѣщениѣхъ жеискыхъ, ѿ мужескихъ  
пристрастѣѣ до жеѣ: звѣлаѣ до чѣжѣхъ.

Ѡ коликиѣ зоѣ жены виновны бываюѣт:

гды прѣщениѣми своиѣми вѣчныѣ блѣгъ лишюѣт:

Леѣтѣ во безстѣныхъ жеѣ, горшѣ правеѣ оѣ тѣргѣныѣ:

же часѣмъ згонитъ когѣ ѿзѣ власноѣ оѣчѣзныѣ.

Кто во вывѣтѣ до ныѣ страстѣю повѣжденъ:

тоѣ нескороѣ впаѣтѣ будѣтѣ оѣ тоѣ свобѣжденъ.

Бо ѿзѣ смѣ невѣдеѣ ѣмѣ тоѣ сѣхѣдѣти:

абы прѣстѣившиѣ моѣлъ вѣ тыѣ грѣхаѣ пожитѣ.

ѿ живѣущѣ всеѣ оѣ тоѣ начнетъ помѣтѣти:

а оѣ сѣсеѣныхъ дѣлаѣхъ ѿни помѣшлѣти.

Насѣ жеѣ сѣховаѣ Хрѣтеѣ оѣ тоѣмъ страстѣ:

абыѣмо неѣмѣкли злоѣи за тоѣ напаѣсти. ||

78 v. 125. **Ѡ** тѣрпѣнѣиѣ жѣнѣстѣмѣ, како в зымѣ  
стѣденѣстиѣ неѣомѣтъ са; коѣдѣ во вреѣмѣ  
люѣтыхъ мразѣвѣ на рѣкаѣхъ хѣстыѣ перѣтъ.

Подѣбно неѣкѣннаѣ горячоѣтѣ в жеѣскомѣ тѣкли:

дознаѣнаѣ оѣ тоѣмъ правдаѣ вѣ людеѣ самыѣми дѣлаѣ.

ѿ коѣрыѣжеѣ повѣждѣ мнѣ людеѣ тогѣ дознаѣли:

тыѣ, коѣрыѣ сѣвѣкѣ были жѣныѣ понѣли.

А кро<sup>м</sup> поніа<sup>т</sup>'а, н<sup>к</sup>ст ли мощно того дознати:  
 не<sup>в</sup>к<sup>ст</sup> непонявши, да<sup>к</sup> Бже и незнати.  
 А ко<sup>т</sup>ры' хо<sup>ч</sup> познаетъ то' зкло согрѣшаетъ:  
 великаа ко в<sup>к</sup>мъ в то<sup>м</sup> д<sup>к</sup>ле та'на вывае<sup>т</sup>.  
 А что<sup>ж</sup> то е<sup>ст</sup> за та'на, невывае<sup>т</sup> ли іа<sup>к</sup>на:  
 ко безжённы<sup>х</sup> затò карають зд<sup>а</sup>вна.  
 А іа<sup>к</sup>и<sup>е</sup> за т<sup>ю</sup> речъ карности вывають:  
 тые, же часо<sup>м</sup> за то здорова смаліають.  
 Ѡ понева<sup>ж</sup> та<sup>к</sup> и мн<sup>к</sup>жъ треба жен<sup>с</sup> поніати:  
 же<sup>к</sup>ы мо<sup>г</sup>ль нево<sup>б</sup>р<sup>а</sup>нно тое' та'ны до<sup>з</sup>нати.  
 І Бже теб<sup>к</sup> свою жон<sup>с</sup> поніа<sup>т</sup>'и поможі:  
 и ча<sup>д</sup>а повожыа о<sup>т</sup> не<sup>а</sup> вамъ ѡмнож<sup>и</sup>. ||

к. 79. 126.

Ѡ раждающы<sup>с</sup>а мл<sup>а</sup>нца х<sup>к</sup>  
 Ѡ нечисты<sup>х</sup> лóж<sup>е</sup>.

Мног<sup>а</sup> часо<sup>м</sup> жёны раждають ш<sup>р</sup>оковъ:  
 о<sup>т</sup> нечисты<sup>х</sup> грѣхонны<sup>х</sup> и бл<sup>у</sup>дны<sup>х</sup> пороковъ.  
 Е<sup>д</sup>накъ ю<sup>ж</sup> може<sup>т</sup> е<sup>а</sup> нарециса м<sup>а</sup>ти:  
 ко<sup>т</sup>рòе шроділа своєм<sup>с</sup> дыт<sup>и</sup>ти.  
 А хоча<sup>т</sup> и нехот<sup>а</sup> м<sup>у</sup>скла вродіти:  
 тое м<sup>у</sup>скмъ мы тако<sup>ж</sup> ц<sup>к</sup>ле о<sup>б</sup>кр<sup>е</sup>тити.  
 Вгды<sup>ж</sup> мат<sup>е</sup>рнаго грѣха о<sup>т</sup>роч<sup>а</sup> незнае<sup>т</sup>:  
 и о<sup>т</sup>ню<sup>х</sup> жа<sup>н</sup>о' вины вто<sup>м</sup> д<sup>к</sup>ле не<sup>м</sup>аетъ.  
 Ты<sup>ж</sup>ко о<sup>б</sup>каш<sup>н</sup>наа о<sup>б</sup>наа то м<sup>а</sup>ти:  
 м<sup>у</sup>скт<sup>ь</sup> е<sup>д</sup>но за тое іа<sup>к</sup>о о<sup>т</sup>б<sup>у</sup>к<sup>а</sup>ти.  
 Да и мат<sup>е</sup>ры ме<sup>ш</sup>и' грѣхъ за тое в<sup>с</sup>детъ:  
 ежели шважывши о<sup>т</sup>роч<sup>а</sup> нез<sup>с</sup>битъ.  
 А ежели вы м<sup>у</sup>кла дыг<sup>а</sup> заг<sup>у</sup>бити:  
 то го<sup>н</sup>о<sup>б</sup> е<sup>т</sup> карности сто разъ приложіти.  
 За тое, же ш<sup>д</sup>кое шже согрѣшыла:  
 и на'го<sup>р</sup>ше' Г<sup>о</sup>да Б<sup>г</sup>а прегн<sup>к</sup>вила.  
 І мови<sup>т</sup> о' родычахъ, іа<sup>к</sup>ъ и<sup>н</sup>и іа<sup>к</sup>овы:  
 же іа<sup>к</sup>о вы и д<sup>ѣ</sup>ти в<sup>у</sup>д<sup>у</sup>т же тако<sup>в</sup>ы. ||  
 Ты<sup>ж</sup>кожъ д<sup>ѣ</sup>ти в родыч<sup>о</sup> н<sup>к</sup>гда не<sup>в</sup>даю<sup>т</sup>са:  
 а<sup>б</sup>о го<sup>р</sup>шые іа<sup>н</sup> л<sup>у</sup>чыше в<sup>д</sup>аю<sup>т</sup>са.  
 А в<sup>у</sup>вають же часо<sup>м</sup> и<sup>з</sup> банка<sup>р</sup>товъ лю<sup>д</sup>е:  
 е<sup>с</sup>ли вроди<sup>т</sup>са ц<sup>а</sup>слив<sup>к</sup> и повожы<sup>м</sup> в<sup>у</sup>д<sup>е</sup>.  
 Тыже Бже и грѣшны<sup>х</sup> в' грѣх<sup>а</sup>хъ непо<sup>г</sup>уб<sup>и</sup>:  
 л<sup>е</sup>чъ ка<sup>ю</sup>щы<sup>с</sup>а мл<sup>о</sup>ть свою ш<sup>у</sup>г<sup>у</sup>б<sup>и</sup>.

79 v.

127.

Ѽ вѣоме<sup>рзскихъ</sup> баба<sup>хъ</sup> шепотницахъ,  
и о проклятыхъ чаро<sup>р</sup>ницахъ. и о  
дшепогибельныхъ ихъ корожкахъ.

Котры члкъ от бабъ корожокъ тревѣтъ:

то писани стыхъ ввѣ зако<sup>н</sup> пре<sup>х</sup> ницѣтъ.

Не вели<sup>т</sup> во Годъ Бгъ баба<sup>мъ</sup> вкроватьи:

але вели<sup>т</sup> вскмъ вкрны<sup>мъ</sup> на себѣ вповати.

И коро<sup>рка</sup> аже<sup>т</sup>, во гдыжъ неможе<sup>т</sup> вгадати:

хот<sup>т</sup> са зволн<sup>т</sup> и дшв<sup>у</sup> врагѣ записати.

И всяка<sup>мъ</sup> коро<sup>рка</sup> з вксомъ накладаетъ:

и оставично единъ помы<sup>слъ</sup> з ны<sup>мъ</sup> гадаетъ.

И хто<sup>б</sup> з'мовн<sup>а</sup> на свктк<sup>ѣ</sup> же то е<sup>ст</sup> неправда:

будет<sup>т</sup> того судити пре<sup>х</sup>вчнма<sup>я</sup> правда. ||

к. 80.

И баба з'хлопце<sup>мъ</sup> и вкскъ в'одно<sup>мъ</sup> цехѣ ходит:

поневажъ з' ты<sup>хъ</sup> тре<sup>хъ</sup> персонъ все злое похѣдит.

Бавы и блу<sup>хъ</sup> хотишы<sup>мъ</sup> вскмъ ходота<sup>ствуютъ</sup>:

и иные тежъ злые дѣла расправуютъ.

И якъ комѣ ворожатъ выкорожатъ с калытки:

вода<sup>и</sup> некеаные дѣлаи рвали за лытки.

И вгадати бестн<sup>и</sup> нкгды негдаютъ:

ты<sup>ко</sup> многи<sup>хъ</sup> на свктк<sup>ѣ</sup> люде<sup>ѣ</sup> дшчквиваютъ.

И на погиве<sup>а</sup> собѣ вкчнью платѣ верутъ:

поку<sup>л</sup> и<sup>хъ</sup> таки<sup>хъ</sup> тыежъ дѣлаы до пела попрутъ.

Зачи<sup>мъ</sup> хто<sup>б</sup> вразки<sup>мъ</sup> баба<sup>мъ</sup> и<sup>хъ</sup> хотк<sup>л</sup> вкроватьи:

то и такого треба<sup>б</sup> от церкви отлучати.

Мы<sup>к</sup> брате на Бга лучше<sup>е</sup> спова<sup>мо</sup>:

а бабъ ты<sup>хъ</sup> нечестивы<sup>хъ</sup> нкгды нежыва<sup>мо</sup>.

128.

Ѽ плашшцы<sup>хъ</sup>, а во те<sup>к</sup> ѡ танцшючи<sup>хъ</sup>.

Комѣ сподобимъ плашшцы<sup>хъ</sup> и пласавши<sup>хъ</sup>:

и на позорища<sup>хъ</sup> гдѣ вѣстудно и<sup>грашыхъ</sup>. ||

80 v.

Подѣбно развк<sup>ѣ</sup> дно<sup>ѣ</sup> пласавицк<sup>ѣ</sup> древно<sup>ѣ</sup>:

и нечестиво<sup>ѣ</sup> еѣ матери и скверно<sup>ѣ</sup>.

Которые нгды<sup>ѣ</sup> такъ собѣ поступили:

же<sup>ѣ</sup> на вкки вкчные Бгѣ преступили.

Блуды вѣоме<sup>рзскіе</sup> пре<sup>ѣ</sup> ввѣ вккк<sup>ѣ</sup> творяци:

обличени<sup>ѣ</sup> за то дѣло нетерпаци.



Прѣтѣс во стого обвѣзглавили :

и со іродомъ животъ сво' зак' погукіли.

И писаніе то иѣ тое такъ справило :

же ѡкаиныхъ царства вѣчнаго позбавило.

А кгдаѣ не писаніе тоѣ тогѣ небыло :

але все по старомѣ добре иѣ бы было.

Тыскожь невосхотѣли сотворити вѣго :

їжѣ бы покаитиса дѣланіа злаго.

Аже никого неха' волше' невинуютъ :

тыско на себѣ и на дѣла свои дывуютъ.

И тепеѣ танцовъ много на свѣтѣк' бывають :

когдаѣ члвккѣ правдѣ на тоѣ признають. ||

к. 81.

Ико то на ігрышахъ и на тѣхъ позорахъ :

и по корчемныхъ вездѣ своихолныхъ дворахъ.

И на веселіахъ брачныхъ таже танцы бывають :

и многовертимыѣ писаніемъ Бгѣ згрѣшають.

Мощноѣ крахъ законѣ обвѣти без тогѣ :

и мѣно веѣ писаніа тогѣ проклатогѣ.

А то злраѣ отгонят Бжее вѣгословенство :

преѣ дшѣпагубное танѣчное шалѣнство.

Зачумъ добровѣк' перестат' такокыхъ звѣчаекъ :

а хоѣ бы и иныхъ злѣхъ икихъ обвѣчаекъ.

Жеѣ іродіадыно' части неотрымали :

але давы вѣчнее црѣво наследовали.

129.

Ѡ женаѣ в корчемницаѣ в' градѣхъ,

а напаче гдѣ в поляѣ в корчемныхъ

гостинницаѣ владно живущихъ.

В велико' Ѡважности тѣе жѣны бывають :

которые в корчемныхъ двораѣ гдѣ провѣваютъ. ||

81 v.

Бо правдѣ рекши же таѣ в чистости жити трудно :

тыско мѣсят' завше в ныѣ обходити са блудно.

И не тоѣмо из' ѣдныѣ начнеѣ злѣ превывати :

але тѣцѣса грѣхомъ тыѣ мноѣ нароѣ ѡсквернати.

И луѣше' бы такимъ женамъ и на свѣтѣк' не бѣти :

неже розниѣ муже' тыѣ сконѣ дѣломъ гувѣти.

А поневаѣ с корчмахъ повожноѣ небыають :

раѣвѣ безаконіе завше са ѡмножають.

И цнотливая жена не по'детъ в корчмѣ и пити :

а не тоѣмо жѣвы в не' тамо хотѣла жити.

Вгда в'кдаю<sup>т</sup> же корчмы бѣ<sup>е</sup> того невыкаютъ:  
ѣны до корчмы бошк<sup>ь</sup> заты<sup>мъ</sup> ѣ прихажуютъ.

Не тл<sup>ь</sup> для напи<sup>т</sup>кѣс<sup>ь</sup> тл<sup>ь</sup> для той<sup>ѣ</sup> тѣ справы:  
которы мѣютъ собѣ<sup>ѣ</sup> такіе злые нравы.

Ипн<sup>ѣ</sup>же мовлю о женахъ в корчмахъ пребывающихъ:  
ѣ на згнѣ<sup>ѣ</sup> ѣмъ, злѣю привы<sup>ѣ</sup> собирающихъ.

Комс<sup>ь</sup> вже такіе жены бѣдѣтъ подобны:  
развѣ держащем<sup>ь</sup> ихъ тамо, врагѣ сгѣдны. ||

к. 82. Поневажъ смѣютъ чинит<sup>ь</sup> такое шалѣнство:  
в котромъ встарично побнѣ<sup>ѣ</sup> на в'кдѣ вшетѣнство.

Жеже обка<sup>ѣ</sup>ницы преста<sup>ѣ</sup>те того хлѣба:  
жевы непостыгла васъ наглѣ смѣ<sup>ѣ</sup>тнаѣ в'кда.

І о<sup>ѣ</sup>тно<sup>ѣ</sup> ю<sup>ѣ</sup> ты<sup>ѣ</sup> злы<sup>ѣ</sup> дѣлѣ по пра<sup>ѣ</sup>дѣ сѣ пока<sup>ѣ</sup>те:  
із' плачѣмъ всегда бѣ<sup>ѣ</sup> о проше<sup>ѣ</sup> ба<sup>ѣ</sup>те.

130.        **Ѡ** женахъ пѣ<sup>ѣ</sup>ницѣ прѣ<sup>ѣ</sup>днѣюшыхъ.<sup>1)</sup>

Ваза<sup>ѣ</sup> вы<sup>ѣ</sup> карно<sup>ѣ</sup>тю великою жѣнѣ карѣти:  
которы дармо дѣ<sup>ѣ</sup> то' ѣз'выкан прѣ<sup>ѣ</sup>дновѣти.

І не токмо зде жѣны нѣи ѣѣ прѣ<sup>ѣ</sup>днѣютъ:  
ѣ в Лѣтвѣ<sup>ѣ</sup> ѣ мѣ<sup>ѣ</sup>чизны тако<sup>ѣ</sup> ѣмъ послѣ<sup>ѣ</sup>дѣют.

Бо в пѣ<sup>ѣ</sup>ницѣ отъ всякихъ рѣво<sup>ѣ</sup>т возде<sup>ѣ</sup>ржаютсѣ:  
ѣ з' жѣнами ѣ дѣ<sup>ѣ</sup>ми в корчмахъ ѣ<sup>ѣ</sup>пнѣютсѣ.

Ѡ в' неделю что хотѣ<sup>ѣ</sup>т все рѣвѣ<sup>ѣ</sup>т домовѣ:  
тако<sup>ѣ</sup> ѣ в полю дѣ<sup>ѣ</sup>кло всякое полѣ<sup>ѣ</sup>воѣ.

І подобно за тоѣ бѣ<sup>ѣ</sup> ихъ бѣдетъ карѣти:  
же вѣ<sup>ѣ</sup>жѣтсѣ церковны' зако<sup>ѣ</sup> тл<sup>ѣ</sup> разорѣ<sup>ѣ</sup>ти. ||

82 v.        Мы<sup>ѣ</sup> правосла<sup>ѣ</sup>ныѣ дѣ<sup>ѣ</sup> неде<sup>ѣ</sup>ны' почита<sup>ѣ</sup>мо:  
ѣ в' простыѣ пѣ<sup>ѣ</sup>ницы всяки<sup>ѣ</sup> трѣ<sup>ѣ</sup>до<sup>ѣ</sup> трѣ<sup>ѣ</sup>да<sup>ѣ</sup>мо.

Бо мы правосла<sup>ѣ</sup>ными вси ѣсмы нарѣ<sup>ѣ</sup>нны:  
ѣ соблю<sup>ѣ</sup>ши зако<sup>ѣ</sup> сво' бѣ<sup>ѣ</sup>дѣ<sup>ѣ</sup> бѣ<sup>ѣ</sup>мо<sup>ѣ</sup> почте<sup>ѣ</sup>ны.

131.        **Ѡ** заматерѣ<sup>ѣ</sup>кы<sup>ѣ</sup> дѣ<sup>ѣ</sup>вицахъ.

Прил<sup>ѣ</sup>чѣтсѣ много дорослы<sup>ѣ</sup> дѣ<sup>ѣ</sup>кѣ видѣ<sup>ѣ</sup>т:  
ѣ ты<sup>ѣ</sup> що вже ни<sup>ѣ</sup>то не<sup>ѣ</sup>верѣ<sup>ѣ</sup>тъ бѣ<sup>ѣ</sup>ладѣ<sup>ѣ</sup>т.

<sup>1)</sup> На маргінесі в правого боку піноброю дописано: „Ѡ днѣ<sup>ѣ</sup> пѣ<sup>ѣ</sup>нично<sup>ѣ</sup> ѣри ли<sup>ѣ</sup>т<sup>ѣ</sup> рѣ<sup>ѣ</sup>а; сей вірш заховав ся, див. низше к. 181 і verso.

Зъ мѡлодшыѣ не хотѣли лѣтъ зѡмѹжъ постѹповатъ,  
 дѡ того ѣ не хочеѣ такиѣ ни хтѡ ѣ братъ.  
**Я** лѣпшеѣ бы в звычѡныѣ лѣтѣѣ женѡю зостатъ:  
 хотѣлабъ тебѣ в лѣтѣѣ, да жѡдеѣ незхочеѣ взятъ.  
**Ужѣ** змовитъ от менѣ, бѡво, ѡкоснѣса:  
 ѣ не тыѣко на ѡвѣк, ѣ во снѣ неснѣса.

132.        **О** женаѣ скѡрливыхъ, ѣ злоизвѣчныѣ. ||

к. 83.        **Рекъ** Сѡломоѣ: „лѹтшѣ соѡвоѣмъ в' пѹстини жити:  
 нежели со женѡю зѡю в доѡмѣ быти“.

**Скѡрлива** жена ѣ днеѡ згивѣѣ чѡловѣкъс:  
 ѡкоже нѣгдаѡ вѣста в старѡдаѣнемъ вѣкъс.

**Многѣ** ѹбо тоѣда прѣѣ женѣ погивѡша  
 мѹжѣе: что себѣ иѣ в ѡвѣлѣт даѡша.

**Щасливѣ** тоѣ хтѡ женѣ зѡѣ сѡ не подаѡетъ:  
 ѣ цѡ иѣ вѣстѣи по ребраѣ чѡсто даѡетъ.

**Бѡдеѣ** таковыѣ тоѣко, мѣтъ вѣрхѣ наѣ женѡю:  
 наѣ зѡю тѡвѣрѣю ѣ нѡзѡыѣ прокѡлатѡю.

**И** пѣнаѡ тоѣ рѣчѣ еѣ, же таѡѡ прокѡлатѡ:  
 во от Бѣѡ ѣ людеѣ ласка тоѣ отнѣѡта.

**И** бѡгѡсловѣнѣѡ еѡго неѡетъ:  
 во з' дѣѡвоѡ соѡвѣ тоѡарыѣво мѡетъ.

**Зачѣ** Бѡѣ сохраниѡ сѡѣѣ дѡброго Мѹжа  
 оѣ такоѣ зѡѣ тѡвѣры: жеѡ не поѣтыѣла нѹжа. ||

83 v.        **Бо** „лѣпшѣ, мѡвѡѣ, жеѡвѡво ѡ водѣ варѣти:  
 неже ѡѡю личнѣѣ женѣ зѡѣ зчитѣ“.

**Ужѣ** чѡловѣкъ вѣдныѣ такоѣ не нѡзчитъ:  
 разѡѣ сѡѣѣ дѣѡвоѡ гѡды з' дѡшею рѡлѹчитъ.

**Я** тебѣ чѡловѣѣе мѹсѣшѣ вѣдѡ терпѣѣти:  
 ѣ до смѣѣти з' такою не вѹдеѣ дѡбра мѣѣти.

**И** сѡѣ та нѣхаѣ Гѡдѣ рѡчитъ своѡвоѣѣти:  
 ѡ женѣ твою зѡю з' свѣѣта скорѣнѣти.

**Ты** же вѡсхѡщѣи тоѣ от неѣ поѣтраѡѣти.  
 за поѣѣтѣѣ: ѣ вѹдеѣ в нѣѣѣѣ цаѣствѡвати.

**Єднѡѣ** женѣ своѣѣ зѡѣ нѡвѣѣѣ нѣхѣлѣѣса:  
 ѣ на кождѣѣ дѣѣ кѣѣ мѣѣ пѡрыѣ нѣлѣкнѣѣса.

**Я** таѣ пѣвнѣ от Бѣѡ приѣмѣшѣ нагорѡдѣ:  
 ѣ полѹѣиѣ от мѹѣи вѣѣчноѣ сеѡвѣ своѡвоѣѣ.

133. **Ѡ** жена<sup>х</sup> зажываюшы<sup>х</sup> звытне горѣла-  
чаны<sup>х</sup> труно<sup>х</sup>: аѡ ѡкого ко<sup>в</sup>екъ пѡнства.

Ѡсли жена звытне горѣла<sup>х</sup> заживлетъ:  
певне тѡм мужевн вѣры несохраняетъ. ||

в. 84. **Бо** будетъ часто в' мужа хсдовс пукрадатн:  
и все имкнне начнетъ збола расточати.

И иные навикнетъ злые дѣла творити:  
о котрыхъ встыно е<sup>ст</sup> дѣла<sup>х</sup> и говорити.

Понекда<sup>х</sup> з' пѡнства нѣгда нктъ добро<sup>х</sup> ничого:  
ѡжелн непрѡстанетъ запоства проклатого.

Такова<sup>х</sup> и мужа в ницетс свождаетъ:  
потомъ огладквшн<sup>о</sup> и сама ницд немаетъ.

Икъ исполите мови<sup>т</sup> „ѡскра поле зпалаетъ:  
а послѣ выпалетъ и сама погибаетъ“.

Зачи<sup>х</sup> вы лѣпшъ ве<sup>б</sup> жоны тѡхъ сокъ пробукати:  
неже такую шканс и нецнотс держати.

И сохрани<sup>т</sup> Г<sup>о</sup>ди Ѡ злы<sup>х</sup> женъ человекковъ  
добры<sup>х</sup>: пре<sup>в</sup> все<sup>х</sup> и<sup>х</sup> лѣта до самы<sup>х</sup> ко<sup>в</sup>чинъ вѣко<sup>в</sup>.

134. **Ѡ** женахъ з дѣте<sup>х</sup> смираючи<sup>х</sup>. ||

84 v. **Д**ивна и ѡ томъ Бже на<sup>ш</sup> дѣла твоа намъ:  
же попуцаеш з' дѣте<sup>х</sup> смирати женамъ.

И то подобно ты<sup>ко</sup> смертнаа причина:  
невинно дытѡ ѡ то<sup>м</sup>, прышла то ко<sup>в</sup>чина.

Хочъ мовиатъ „без' приключки нема<sup>ш</sup> анк' смерти“:  
ѡдна<sup>к</sup> и ве<sup>б</sup> приключки гды часъ мусктъ вмерти.

Ты<sup>ко</sup> то же вмеретъ жена тѡ небчищнна:  
а гды побожно жила то будетъ спсе<sup>н</sup>на.

И котомѡ ѡсли з'можетъ сповѣди зажкити:  
то и в то' часъ моцно е<sup>т</sup> дшс ѡчистити.

И тѣло хочъ кровию будетъ ѡскверненно:  
гды не ѡмкнотъ зема<sup>л</sup>а очисти<sup>т</sup> ш<sup>к</sup> будетъ погребенно.

Ѡ Бже творче тоже<sup>о</sup> жалу на<sup>ш</sup> примножаешъ:  
же мте<sup>р</sup> отъ дытати и отъ насъ отвырашъ.

Неха<sup>т</sup> вы тоѡ дытѡ собцами воско<sup>р</sup>машла:  
и в' вои<sup>н</sup>ни то твоѡ вѣско' выцвѣчала.

И то же<sup>о</sup> не своего часъ того дытати:  
и зхотѣлъ родкитетс<sup>х</sup> гдѡ отвырати.

Нехдъ бы во вшелякиѣ цнотѣ выховала:  
и в навкаѣ полезныхъ, тебѣ доховала. ||

к. 85. **И** на хвалаѣ твою ѿное воскормила:  
и на стаѣ назначеныѣ отъ тебѣ обратила.

**И**же соизволиѣ сѧ еси тѣмъ инако:  
влѣвень же есте ѿзволити и тако.

**И** в часѣ дѣторождениѣ смершихъ незбуди:  
сѣ стѣми покоѣ ихъ, и на мѣмъ млстивѣ буди.

135. **О** женаѣ стѣклаючиѣ з добраго мира  
отъ мужей своихъ неознаши [: еще ни добра ни :]  
жаднаго зла.

Хочѣ то прада на свѣтѣ мало то бываеѣтѣ:  
же зѣ добра мира жена отъ мужа втѣкаеѣтѣ.

**Що** бы то уже было томѣ за причина,  
невѣмъ: знаетъ же ей лиха годѣна.

Подобно для того же на лучшо житѣ волѣ:  
вѣлугѣ самой тыко злои скопкоѣ.

**И** иной причины не можемъ знадоватѣ:  
и тебѣ о неказѣ ѿно сѧ догадатѣ. ||

85 v. **Развѣ** в чинѣ иночески хотѣтѣ себѣ вступитѣ:  
на шо быдѣ замужны и бракѣ дармо чинитѣ.

**Вступоваѣ** быдѣ в чѣстны то чинѣ дѣвицею:  
а не по брацѣ маженскомъ молодежию.

**Если** прежде хотѣла, не вѣзатѣ было свѣтѣ:  
да тогда быдѣ споднитѣ бѣс то бѣтѣтѣ.

**И** то не подобаетѣ мужа покидати:  
и безъ позволенѣя мужниго вступовати.

**Ко** и по пострылхъ такихъ впаѣ выдаваютѣ:  
и по прежнемѣ з мужемъ житѣ повелѣваютѣ.

**И** ежели ѿ мужа пошла для своиволѣ:  
уже накрутѣла сѧ лико по дне доволѣ.

**Мошно** того не чинитѣ, и впаѣ перестати:  
да ѿ добромъ и чѣстномъ житѣ гадати.

**Зачѣмъ** окаянице знову наверхъ сѧ  
к мужѣ: и прощенѣя в него сподоби сѧ.

**Да** живы з мужемъ чѣстно южѣ и православно:  
же было ѿ всѣхъ твоѣ житѣ похвало. ||

к. 86. **И** до смерти чинити злого южѣ пока сѧ:  
и на женѣ прѣ своихъ чѣстны мужемъ смири сѧ.

И ты поко<sup>ж</sup>ны<sup>н</sup> мужс, не ра<sup>ч</sup> ѣю са згорш<sup>а</sup>т<sup>ь</sup> :  
 ле<sup>х</sup> гды че<sup>ст</sup>но будет жит, зво<sup>а</sup> [то]<sup>1)</sup> на в<sup>к</sup>к<sup>ь</sup>  
 [запамытат.]

Бѣда<sup>м</sup> же на св<sup>к</sup>т<sup>к</sup>к<sup>ь</sup> все тоѣ выв<sup>а</sup>дет<sup>ь</sup> :  
 ѹже<sup>ж</sup> жив<sup>к</sup>те че<sup>ст</sup>но неха<sup>ь</sup> вас<sup>ь</sup> Б<sup>г</sup>ь прощ<sup>а</sup>ет<sup>ь</sup>.

136.           Ѡ жен<sup>а</sup>х<sup>ь</sup> плачу<sup>щ</sup>ы<sup>х</sup> по смир<sup>а</sup>ю<sup>щ</sup>ы<sup>х</sup>  
 [: малы<sup>х</sup> :] а<sup>к</sup>т<sup>е</sup>х<sup>ь</sup> сво<sup>и</sup>х<sup>ь</sup>.

Неслышн<sup>е</sup> то так<sup>ь</sup> ж<sup>н</sup>ы сотвор<sup>а</sup>ют<sup>ь</sup> :  
 котр<sup>ы</sup>е ревн<sup>е</sup> по д<sup>к</sup>тях<sup>ь</sup> рыда<sup>ю</sup>тъ.

Бо та<sup>к</sup> чинити в<sup>к</sup>р<sup>н</sup>ым<sup>ь</sup> негод<sup>и</sup>т<sup>ь</sup> са :  
 по мал<sup>о</sup>х<sup>ь</sup> плакат<sup>ь</sup> котр<sup>о</sup>е в<sup>м</sup>ерт<sup>в</sup>ит<sup>ь</sup> са.

Ибы здор<sup>о</sup>в<sup>ь</sup>е а<sup>ь</sup> шроча в<sup>д</sup>ет<sup>ь</sup> :  
 та<sup>к</sup> продо<sup>ж</sup>ит<sup>ь</sup> са в<sup>к</sup>к<sup>ь</sup> и пр<sup>е</sup>зв<sup>б</sup>дет<sup>ь</sup>.

Пла<sup>ч</sup>те по так<sup>и</sup>х<sup>ь</sup> ш<sup>о</sup> х<sup>л</sup>б<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup> поща<sup>д</sup>ют<sup>ь</sup>  
 дар<sup>м</sup>о : а<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup> мл<sup>а</sup>ды<sup>х</sup> л<sup>к</sup>т<sup>е</sup>х<sup>ь</sup> сми<sup>р</sup>а<sup>ю</sup>тъ. ||

86 v.   Нимало за х<sup>л</sup>б<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup> то<sup>ь</sup> не шр<sup>о</sup>в<sup>и</sup>ши :  
 и за д<sup>б</sup>гл<sup>а</sup>ш<sup>ь</sup> ш<sup>и</sup>х<sup>ь</sup> н<sup>к</sup>т<sup>ь</sup> не шсл<sup>а</sup>ж<sup>и</sup>ши.

И мал<sup>а</sup>а дыт<sup>и</sup>на власн<sup>е</sup> не б<sup>у</sup>вала :  
 бо е<sup>щ</sup>е до штр<sup>а</sup>ты вас<sup>ь</sup> не приво<sup>ж</sup>ала.

Же к п<sup>е</sup>вом<sup>ь</sup> рок<sup>с</sup> х<sup>л</sup>р<sup>ч</sup>и не поп<sup>с</sup>ует<sup>ь</sup> :  
 ты<sup>ь</sup>ко о<sup>т</sup> п<sup>е</sup>си<sup>ь</sup> с<sup>с</sup>ати потр<sup>е</sup>б<sup>у</sup>ет<sup>ь</sup>.

И вам<sup>ь</sup> ни знати чег<sup>о</sup> та<sup>к</sup> рыдати :  
 же с<sup>щ</sup>е<sup>н</sup>ника за ты<sup>ь</sup> неслышати.

Пла<sup>ч</sup>те вы по ты<sup>х</sup>, ш<sup>о</sup> мр<sup>у</sup>т<sup>ь</sup> с<sup>ь</sup> посро<sup>ж</sup>к<sup>у</sup> в<sup>к</sup>к<sup>ь</sup> :  
 ко<sup>г</sup>да пришл<sup>о</sup> са ты<sup>ь</sup>ко жити чел<sup>о</sup>в<sup>к</sup>к<sup>ь</sup>.

И по мал<sup>ы</sup>х<sup>ь</sup> и стар<sup>ы</sup>х<sup>ь</sup> д<sup>ш</sup>рно не рыда<sup>т</sup>е :  
 але б<sup>е</sup> жал<sup>о</sup>сти и<sup>х</sup> ш<sup>ь</sup> себе п<sup>у</sup>ща<sup>т</sup>е.

Бо пис<sup>а</sup>н<sup>и</sup>е о<sup>ь</sup> и<sup>х</sup>х<sup>ь</sup> плача<sup>х</sup> так<sup>ь</sup> до<sup>в</sup>оди<sup>т</sup> :  
 же не б<sup>е</sup> гр<sup>ѣ</sup>ха тоѣ плачу<sup>щ</sup>ы<sup>ь</sup> прих<sup>о</sup>дит<sup>ь</sup>.

Пла<sup>ч</sup>те за гр<sup>ѣ</sup>хи а<sup>ь</sup> ю<sup>ж</sup> тог<sup>о</sup> не воскр<sup>е</sup>сит<sup>ь</sup> :  
 ан<sup>к</sup> теж<sup>ь</sup> леж<sup>а</sup>ща<sup>ь</sup> ш<sup>е</sup>р<sup>ш</sup>а возста<sup>в</sup>ит<sup>ь</sup>.

Зачим<sup>ь</sup> прош<sup>ь</sup> ва<sup>о</sup> ж<sup>н</sup>ы, з<sup>ь</sup>бытн<sup>е</sup> не рыда<sup>т</sup>е :  
 а<sup>ь</sup> о<sup>ь</sup> пр<sup>е</sup>ста<sup>в</sup>л<sup>ь</sup>шаго са д<sup>ш</sup>и<sup>ь</sup> Б<sup>г</sup>а бл<sup>г</sup>а<sup>т</sup>е. ||

1) Скобки в рукопису.

к. 87. 137.      **Ѡ** ксѣховаркахъ, цю по мѣстахъ  
вареное продаваютьъ.

Нез'неважае<sup>мъ</sup> ты<sup>хъ</sup> же<sup>хъ</sup> цю та<sup>к</sup> са справѹютьъ:  
же potravы розныя на прода<sup>к</sup> готѹютьъ.

Бо варенаа рѣ<sup>хъ</sup>, якъ в дома<sup>хъ</sup> завше трѣба:  
а голо<sup>д</sup>номъ гостю на'паче потріба.

Кды неможе<sup>т</sup> в скоры<sup>хъ</sup> часъ часо<sup>мъ</sup> ѳзварити:  
прето зволи<sup>т</sup> собѣ вареного кѣпити.

І добрыя поря<sup>т</sup>ки ѳндѣк то бываютьъ:  
где по города<sup>хъ</sup> стравы готовы продавають.

А по ѳны<sup>хъ</sup> города<sup>хъ</sup> ѳ хлѣба незна<sup>т</sup>тѣ  
печѣно<sup>т</sup>: мѣстѣ та<sup>к</sup> хлѣ<sup>т</sup> абѣ по'тѣ.

А не ты<sup>к</sup>о же<sup>б</sup> са мо<sup>г</sup>лѣ стравою поживѣ<sup>т</sup>:  
да ѳ ве<sup>б</sup> хлѣба по'де<sup>т</sup> хо<sup>мъ</sup> мѣстѣ подымѣ<sup>т</sup>.

І злѣ та<sup>мъ</sup>, же стравами го<sup>с</sup>тямъ невыгожають:  
а цю го<sup>р</sup>ше<sup>е</sup> же ѳ хлѣба непродаваютьъ.

Звѣча<sup>а</sup> то в такы<sup>хъ</sup> мѣстахъ назвы<sup>т</sup> непотребны<sup>хъ</sup>:  
а где продавають, то кѣмъ кѣпотребны<sup>хъ</sup>. ||

87 v. Розны<sup>хъ</sup> бы го<sup>с</sup>тѣ мѣстѣ бы в ны<sup>хъ</sup> хлѣбѣ куповати:  
ѳ иа<sup>к</sup> слѹшно платою ѳныхъ невкрыжати.

Зачи<sup>мъ</sup> в невыгодны<sup>хъ</sup> мѣстахъ вода<sup>а</sup> ни бѹват<sup>ъ</sup>  
го<sup>с</sup>тямъ: же повылавиши мѣстѣ ѳ поежжат<sup>ъ</sup>.

І по'хвалыши ѳхъ звѣчаю не похвалятъ:  
ѳ в далеко<sup>мъ</sup> краю похвалою не прославятъ.

А то на Украинѣ тѹ<sup>т</sup> [: малоро<sup>с</sup>си<sup>с</sup>ко<sup>е</sup> :] не кѣ мѣста  
|выго<sup>д</sup>ны:

же по'вквалыши гостѣ, ѳ по'кдѣтъ голодны.

Ѡжели<sup>мъ</sup> с кого е<sup>ст</sup> цю за хлѣчѣ с возѣ:  
то иа<sup>к</sup> ко<sup>т</sup>лекъ такомъ надѣка с Бѣ<sup>т</sup>к.

А в лит<sup>в</sup>ски<sup>хъ</sup> ѳ в лит<sup>в</sup>ски<sup>хъ</sup> краяхъ продавають:  
хлѣбѣ ѳ стравы: ѳ кар<sup>т</sup>мы по шаяха<sup>хъ</sup> з' кѣмн

|выгодами маю<sup>т</sup>.

Ажъ гостевн бывае<sup>т</sup> вшелякаа выгода:  
кѣни<sup>мъ</sup> хлѣчи ѳ самы<sup>мъ</sup> пиво<sup>мъ</sup> ѳ мѣдо<sup>мъ</sup> ѳхлѣда.

А тѹ<sup>т</sup> в насѣ ра<sup>в</sup>ѣк звѣча<sup>а</sup> то<sup>о</sup> по мѣстахъ валѣчны<sup>хъ</sup>:  
иа<sup>к</sup> то по стародавны<sup>хъ</sup> городахъ столѣчны<sup>хъ</sup>.

А в мало<sup>мъ</sup> мѣстѣ гостю ни пыта<sup>а</sup> поживѣти:  
гды<sup>б</sup> са замышка<sup>а</sup>, то мо<sup>г</sup>лѣ бы дѣшѣ зморѣти. ||

к. 88. 138. **Ѡ** жена хъ близніа та раждajúщыѣ:  
сирѣчь по двѣе дѣтѣ.

Оудивітєлно<sup>от</sup> трѣба ѿ в томъ дѣлє мѣти:  
же многіи жены по двѣе родят дѣти.  
І что бы то такаа была за причина:  
же сѣно не єднѣ родитєса дѣтиа.  
І чємү на'во'шкѣ того на свѣтѣ вывѣетъ:  
же єднѣ смирѣет єднѣ оставлѣетъ.  
А часѣ ѿ ѿвѣе такожѣ помираютъ:  
ѿ мало гдѣ близнюкѣ на свѣтѣ возрастѣют.  
А гдѣ непомрутъ ктѣ в ныѣ двоихъ старшѣ бѣдетъ:  
развѣк то котры ца<sup>от</sup>а во'шное мѣт' бѣдетъ.  
І гдѣ тежѣ котраа в гоѣ по двѣе раждала:  
тако' былаб ѿ всякѣхъ козаковѣ похвала.  
А хочѣ бы по єднѣмѣ авѣи кождого рѣкс:  
ѿжѣ бы сѣ записала на тѣе знарѣкс.  
А про мѣне хочѣ неха' родят ѿ по трѣе:  
не ты<sup>ко</sup> по єднѣмү авѣе тежѣ по двѣе. ||

88 v. 139. **Ѡ** жена хъ богатыхъ мамки  
дѣтѣ<sup>м</sup> держашыѣ: а свои ми персами  
дѣтѣи не кормиашы хъ.

Дивныє обѣчѣи в богатыхъ же<sup>н</sup> вывѣютъ:  
же то самы сѣ свои власныѣ дѣтѣ<sup>м</sup> цѣраютъ.  
А гдѣ послѣк богатства была знѣвѣ сѣбѣга:  
незгорѣшла сѣбѣ таже дѣтѣ<sup>м</sup> свои<sup>м</sup> невога.  
І та<sup>ко</sup>то ѿ мо'лю, керѣи нѣ Бѣлаа Мѣи:  
та<sup>ко</sup> незнаютъ сѣбѣзства незычѣс нѣ ѿ знати.

140. **Ѡ** жена хъ неѣсторѣжныѣ,  
присыпѣлючиѣ малыхъ дѣтѣ<sup>м</sup> своихъ.

І тыѣ в розниѣ странаѣ пригѣды вывѣютъ:  
же свои малыхъ дѣтѣ<sup>м</sup> жены присыпѣлютъ.  
А то пѣаныѣ мѣре<sup>м</sup> тѣаа скорѣкѣ лѣчатъ:  
авѣ з' неострѣжно<sup>от</sup>те' ѿхъ тѣе ставѣетъ.  
А часѣ ѿ ѿ без' пѣства пригѣда много мѣже:  
ты<sup>ко</sup> ѿ ѿ такогѣ грѣха ратѣ ѿхъ Бѣе. ||



к. 89. Прето<sup>ж</sup> неха' бстрожно<sup>ст</sup> жѣны севѣ маютъ :  
 и пудъ боко<sup>ж</sup> малы<sup>х</sup> дѣтѣ' непокладаютъ.  
 Боліо сѣ вы великихъ мѣли покладати :  
 котры<sup>х</sup> ю<sup>ж</sup> и при бока<sup>х</sup> немошно приспати.  
 К великому хо<sup>т</sup> сѣ и дпрѣтъ и притѣснетъ :  
 то велики' сѣ про<sup>к</sup>нетъ и ии потѣснетъ.  
 Ѡ ней сѣ сѣ далѣк' до краю ѡсвнетъ :  
 или ии до стѣны самую посвнетъ.  
 Зачи<sup>ж</sup> жоны от менѣ науки послушатѣ :  
 и порѣды своей и мнѣ та<sup>ж</sup>же даватѣ.

141. Ѡ жена<sup>х</sup> мужны<sup>х</sup>, и бо<sup>ше</sup> в дома<sup>х</sup>  
 свои<sup>х</sup> без' муже<sup>н</sup> провѣвающыхъ.

Много на свѣтѣ<sup>х</sup> такихъ жѣнъ бываѣтъ :  
 же іна до<sup>т</sup>тъ часѣ сама провѣваѣтъ

Ѡ домѣ свое<sup>м</sup> : без' мужа живущи :  
 и в'крѣ мужѣ в'ставычно блюдущи.

И іна в грѣчкѣ скачетъ добре без' мужа :  
 ажъ послѣ працы іногда недѣжа. ||

89 v. И и при мужѣ іна тѣжъ справуѣтъ :  
 и без' преста<sup>но</sup> ты<sup>мъ</sup> хлѣбомъ керветъ.

И нѣгды никимъ непереваѣтъ :  
 але охѣтно всѣмъ невозбраніѣтъ.

Довѣлно люде' голодны<sup>х</sup> контентуѣтъ :  
 и контентова<sup>т</sup> изновѣ обѣцѣтъ.

Ина<sup>ж</sup> сама голодомъ вмираѣтъ.

и никого тѣжъ и не поживлаѣтъ.

И ни до кого обаче<sup>н</sup>а немаѣ :

же з голо<sup>н</sup>ого неспогадаѣ.

Прето<sup>ж</sup> такажъ в свѣпоща<sup>х</sup> некоха'сѣ :

да к' нимущы<sup>м</sup> тогд хлѣва оглада'сѣ.

Еще ішй листѣ ѡ женахъ на предѣ.

ли<sup>ст</sup> с<sup>ь</sup> 1).

1) Написано цѣнбрюю; вірши про „женъ“ див. ниже, к. 270.

к. 90.

Ѡ здѣ Починаютьсѧ Бѣрши ѡсобныѧ,  
послѧ жѣны ѡ мужехъ добрыхъ; а болшѧ ѡ  
злыхъ розныѧ. ꙗкоже ѡ назадѧ положила  
ѡ злыхъ многыхъ.

142.

Ѡ мѡжехъ ѡставляющыѧ  
[: сирѣчь, кидаящыѧ :] своѧ жѣны, ѡ дру-  
гимъ женищыѧ сѧ вѣрши наказѧтельныѧ.

Запamатѧло<sup>ст</sup> ѡ тамъ велика быкаетъ :

гдѣ мужъ своѡ влѡчѣю жонѡ покидаетъ.

Ѡ еслѧ дѣрзнетъ в' дрсгѧ ра<sup>с</sup> сѧ ѡженити :

ѡ ꙗже его вѣдетъ Бѣгъ блѧгословити.

Поневѧже то Бѣгови твѡриатъ ѡшѣка<sup>ст</sup>ство :

черѣ<sup>с</sup> неразсѣдное своѡ ѡклѧнство. ||

90 v.

Ѡле сѧ<sup>мъ</sup> сѧ невора<sup>к</sup>къ напро<sup>х</sup> ѡшѣкаетъ :

же з' Бѣгомъ вѣто з' хлѡпцѣ<sup>мъ</sup> жартова<sup>т</sup> дѣрзлетъ.

По двѧ жонѧ мѧт', звыча' то нехрѣтѧ<sup>ст</sup>ски :

ты<sup>ско</sup> ѡбѣ<sup>с</sup> ѡ цѧле та<sup>с</sup> по басурмански.

Ѡ разсмѧетъ же з' ты<sup>мъ</sup> дѧломъ стѧйтъ сѧ :

ѧже на вѣ<sup>с</sup> сѣктъ в сѡбѡру<sup>хъ</sup> часѧ ѡбличѧ сѧ.

Ѡ такъ всѧ люде ѣмѡ начнѣтъ сѧ рѡгѧти :

же та<sup>с</sup> совѧ важы<sup>сѧ</sup> злѣ постѣповѧти.

Ѡ крѣности Бѣжѧ за тѡ немѧняють :

ѡ старшѣе чѧсто такѧ крѣпко карѧють.

Ѡ ѡсовно до з'вѣтнѧ прихѡдятъ стрѧты :

ѡ до головноѧ те<sup>жѣ</sup> ѡныѧ ѡз'трѧты.

Ѡ цѡ горшѧ же з' жонѡю тою разлѡчѧють :

ѡ до первоѧ жонѧ зновѡ привѣртѧють.

Ѡ крѣвныѧ о<sup>д</sup> такѧ лѧскѡ о<sup>т</sup> мѡбѧють :

ѡ до крѣности своѧ сѧже непри<sup>м</sup>ѣють.

Ѡ в' жалны<sup>хъ</sup> рѣчахъ вѣкрыти не вѣдѣуть :

ѡ ꙗкъ бѣззакѡ<sup>н</sup>ника любви завѣдѣуть. ||

к. 91.

Ѡ жонѡю во первою до смѣрти жѧт' прѧсѧгъ :

ѧ завѣвши стра<sup>хъ</sup> вѣжѧ за дрѡгѣю посѧгъ.

Ѡже<sup>жѣ</sup> нехѧ з' первою з'новѡ провѣдетъ :

ѧ ѡ прощѧство Бѣга ѡ люде' впрашѧетъ.

143.

О ревнивыѣ мъжѣхъ, котрыѣ ѿнюѣ  
сконѣ женамъ [ : в тыѣ речаѣ : ] не ѿмаютъ вѣры.

Звычайнаѣ правѣ тамъ любоѣ невыдѣтъ :

гдѣ звытечнаѣ ревноѣ в кого пробудѣтъ.

Ико то мѹ на жонѣ вѣвнине ревнѣтъ :

и для того баѣзо за вѣдныѣ поступѣтъ.

И ѿ саѣ свое жыѣло всяко провождѣтъ :

що не хто ѿныѣ тыѣко саѣ бѣѣ ѿго знѣтъ.

И ѿсобно гдѣи звелитъ жонѣ шыѣковати :

то ѣще гоѣшь в то время начнѣ ревновати.

И на проѣ выло ѣмѣ и шыѣнкѣ заводити :

поневаѣ не вѣрити ѣво нелюбѣти. ||

91 v.

Бо и прѣ нимъ самыѣ юѣ будѣтъ жонѣ за мѣтѣ :

ѣ емѣ треба тоѣ тоѣдѣ за жартѣ при мѣтѣ.

И ѣжели томѣса начнѣтъ противѣти :

то ни жѣныѣ до него не поѣдетъ и пиѣти.

И таѣ ревниѣче прѣстаѣ сже ревновати.

ѣсли хочѣ тыѣ хлѣвомъ совѣ забавляѣти.

И поневаѣ и тоѣдѣ будѣшь ревновати :

то не будѣшь згола зѣ шыѣкс пожыѣкс мѣти.

И ѣкъ натурѣ совѣ тоѣ перѣстанѣшь :

то великѣю привѣ з жонѣю мѣтѣ стѣнѣшь.

Истинѣю правѣ ѣ тоѣк повѣдѣю :

воѣ на скѣтѣ всякѣи рѣчи такѣже знѣю.

И саѣ ты совершенно того мѣжѣшь дознѣтѣ :

и люде тоѣк тоѣ таѣже могутъ признѣтѣ.

И жоны такѣ вѣпѣтно неперѣтерѣглѣ :

да ѣще и ѿныѣ рѣчѣ такѣю знежаѣтѣ.

И ѣсли гдѣ на скѣтѣ и жонѣ згрѣшѣла :

ѣднаѣ може хѣдѣбы мѣжнѣ незрѣѣла. ||

к. 92.

И на грѣхѣи немоѣно правѣа позволѣти :

ѣле коѣдого треба ѿ ныѣ ѿвращѣти.

144.

О рѣдичѣхъ неслѣажныѣхъ, котрыѣ сконѣ дѣтѣѣ  
сочѣтаваютъ браѣкс наскѣлѣтѣемъ [ : то ѣсть зѣ  
примѣсомъ : ] не имѣфыѣ [ дѣѣицѣ ѣво млѣнѣцѣкѣ ]  
междѣ совою совершеѣнои любѣвѣ.

Не дѣвре родѣтели вѣмѣи поступѣютъ :

ѣсли вѣратѣса дѣтѣѣ своѣхъ наскѣлѣютъ.

- Ёсли во тежъ немкють любви совершено:  
 буде житіе мѣдѣ ѿми развращено.  
 Ї не будуѣтъ в любвѣ жити, молю то вамъ тако:  
 чуждѣтимуѣса самы себе а не інако.  
 Стверженіа совѣк не будуѣтъ мѣтѣ збола:  
 жона або мужъ будеѣтъ ѣткати з двора.  
 Ї не будуѣтъ доброго совѣк вѣтѣ мѣтѣ:  
 хоѣ и богаты будуѣтъ, и прилодиѣ дѣтѣ. ||
- 92 v. Жона ко повожнаа любитѣ мѣжа лагодна:  
 ѡвнѣ стѡканиго и вѡвгодна.  
 Не можеѣтъ во са тамо вражда во мѣтѣти:  
 ѣжели к доброѣ любвѣ стануѣтъ жытеѣствовати.  
 Будуѣтъ тые любовно жити досконале:  
 и славы заѡ от людеѣ не будуѣтъ мѣтѣ цале.  
 Свои воности совѣк ѡни непознають:  
 всякѣе развнны люде то признають.  
 Оцѣ же ѡ дщери то будеѣтъ са веселитѣ:  
 юже гды вѡзраѣсудно несхочѣтъ потопитѣ.  
 Ї такѣ родычи ѡ томѣ добре разсуждаѣте  
 совѣк: гдыса не любятѣ братѣе непримушаѣте.  
 Покидаѣтъ во тѣа жона своѣго мужа:  
 и вѣглеѣтъ на странѣ, и выкаѣтъ чужа.  
 Зновѣ мужъ свою власнѣ жонѣе покидаѣтъ:  
 незнаѣтъ длачегѡ, тыѣко шо любви немаѣтъ.  
 Ёдиѣ совѣк гдѣ коѣвекѣ станѣтъ провѣвати:  
 юношеѣки вшаѣтъ жити любѣ другоѣ жонѣи искати. ||
- в. 93. Баѣ же и повтѡре в томѣ родычи поражаю:  
 савшнѣю наѣкс ваѣѣ пиѡмомѣ докладѣю.  
 Ёстѣ ко тогѡ на свѣтѣкѣ всюда ваѣѣо много:  
 гдѣ покидаѣтъ мужа иѣдеѣтъ за другоѣго.  
 Да вшаѣтъ и другоѣго втожѣ жыкогѡ покидаѣтъ:  
 а зашѣдши далеко ваѣѣно са ѡвхоѣдаѣтъ.  
 Ї вѣ родитѣлѣе втомѣ согрѣшаѣте:  
 же свои дщери [; за коѣ нехотѣтѣ:] сѣлою пѣдаѣте.
145. О чѣловѣкѣѣ ѡ каѣѣномѣ тоѣѣ, в котроѣ  
 жона старшаа, а не ѡнѣ самѣ мужѣ.  
 Кто такѡму гаупакѣ невуѣдетѣ смѣѣити:  
 и ѡ каѣѣномѣ ѣму са наѣгати.

Же са<sup>м</sup> себе сатан<sup>к</sup> в' ѡбла<sup>ст</sup> даваѣтъ :

понека<sup>ж</sup> жонѣ своѣ<sup>ѣ</sup> во все<sup>м</sup> са сұхлѣѣтъ.

Негоде<sup>н</sup> таки' гаупакъ о<sup>т</sup> люде<sup>ѣ</sup> ша<sup>н</sup>ности :

але на смѣвн<sup>к</sup>а : а о<sup>т</sup> Бѣа ка<sup>р</sup>ности. ||

93 v.

І певне будѣ<sup>т</sup> крѣпко Бѣ<sup>к</sup> того карати :

же зло' жоны іа<sup>к</sup> шканы не вмѣ<sup>т</sup> [: на ч<sup>л</sup>дѣ<sup>ѣ</sup> :] де<sup>р</sup>жати.

Ќто<sup>ж</sup> токѣ гаупаче на<sup>д</sup>с даваю.

а<sup>в</sup>ы<sup>о</sup> рѣбра крушы<sup>т</sup> зло' жонѣ, поражаю.

А ежели пора<sup>д</sup>с моѣ зане<sup>х</sup>ашъ :

не мѣне<sup>т</sup> тѣ велика вѣдѣ самъ дознаѣшъ.

Бо на здорѡвѣ твоѣ жонѣ твоѡ ватѣтъ :

а чго ѣ незна<sup>ш</sup>, смѣ<sup>т</sup>к тѣвѣ готѣтъ.

Пити ѣ кети токѣ потра<sup>в</sup>ы даваѣтъ

а часо<sup>м</sup> ѣ тругы<sup>н</sup>с токѣжъ зготѡваѣтъ.

А та<sup>к</sup> ѡблани<sup>ч</sup>е напро<sup>д</sup> са<sup>м</sup> не кѣша<sup>ѣ</sup> :

неха' жона пѣ<sup>т</sup> пѣшъ ѣ іа<sup>ст</sup>, менѣ савша<sup>ѣ</sup>.

А гды<sup>о</sup> сама напѣрѣ<sup>ѣ</sup> скѣшати не мѣла :

то го<sup>р</sup>шкѡмъ а<sup>в</sup>ѡ кѣмъ кеснѡ ѣнѣ тѣла.

Ако цс<sup>р</sup>кою скрѣтѣ ѣ рѣки ѣ нѡги :

жевы неперелѣзла ѣ чре<sup>ѡ</sup> двѣ порѡги.

Ако звязашѣ поса<sup>д</sup>и к' гарѣчо' пѣчи :

шо<sup>о</sup> припѣ<sup>л</sup>исѣ ѡну' шатанскѣ плѣчи. ||

к. 94.

А не мѣла<sup>ѣ</sup> вы<sup>о</sup> та<sup>к</sup> іа<sup>к</sup> тѣ ѡчѣ частѡвати :

будѣ<sup>ш</sup> до смѣ<sup>т</sup>и своѣ' лютѣ погнѣати.

І что ко<sup>в</sup>екъ старшю жонѣ в себе мѣтъ :

то неха' старшнство ѡвѣ<sup>х</sup>о<sup>м</sup> о<sup>т</sup>гонѣтъ.

А небудѣ<sup>т</sup> старшнства о<sup>т</sup> не' о<sup>т</sup>гонѣти :

небудѣ<sup>т</sup> ѣгѡ нѣгды Бѣ<sup>к</sup> благѡклѣати.

А что старшнства жонѣ своѣ' не пощѣѣтъ :

да кѣмъ чѣсто даѣ<sup>т</sup>, Бѣ<sup>к</sup> то<sup>ѣ</sup> нехлѣѣѣ.

І такъ ѡблани<sup>ч</sup>е токѣ пора<sup>ж</sup>ат' мѣш<sup>ѣ</sup> :

чннѣ та<sup>к</sup> сѣсе<sup>ш</sup> своѣѡ ѣ жоны зло<sup>ѣ</sup> дѣш<sup>ѣ</sup>.

146.

Ќ люде<sup>ѣ</sup> ты<sup>ѣ</sup> неслѣшнѣ чннѣ чнхѣ,

ко<sup>ѣ</sup>рѣе женѣса ѣ несагаю<sup>т</sup> не в рѣвно<sup>ѣ</sup>ти лѣтъ

будѣ<sup>чи</sup> : то ѣ<sup>ст</sup>, іме<sup>н</sup>но, же часо<sup>м</sup> будѣ<sup>т</sup> мѣ<sup>ж</sup>

ста<sup>р</sup>а жонѣ ве<sup>ѣ</sup>мѣ мѡлода : а<sup>в</sup>ѡ жонѣ ве<sup>ѣ</sup>мѣ

стара, а мѣ<sup>ж</sup> назывѣ<sup>т</sup> мѡло<sup>ѣ</sup>. а та<sup>к</sup> ме<sup>ж</sup> таковыми

колшъ житѣа зло<sup>ѣ</sup>, неже добро<sup>ѣ</sup>. того рѣди : ||

94 v.

Много того видѣтъ ме<sup>ж</sup>дѣ хрѣ<sup>т</sup>нны :

ко<sup>ѣ</sup>рыѣ о<sup>т</sup>ню<sup>ѣ</sup> го<sup>ѣ</sup>ны великой на<sup>г</sup>аны.

Злищд; за тоѣ, же веруѣт молодыѣ старіѣе:  
 а за старыѣ дѣдовѣ и дѣтѣ жоны молодыѣ.  
 И такъ не добре же мужъ старъ а жена молодѣ:  
 бываѣт межъ такими велика незгода.  
 И хоча и мужъ младъ а жена емѣ старѣ:  
 злая и та рѣѣт, и неываѣт похваля.  
 И благословѣство Бжїе отвѣщаѣтъ:  
 а ненавиѣтъ и вражда в' домѣ то сѣ вселяѣтъ.  
 Зачи то нѣгда в домѣ то добра небудѣтъ:  
 гдѣ меж собою жити гдѣ неровна будѣтъ.  
 Бо и посполите о томъ такъ повѣдають:  
 »Бѣтъ томѣ да хтѣ равно поныакъ« принакають.  
 Прето отъ такихъ браковъ хрѣтиа хранѣ Бжїе:  
 во веѣмъ неприлично то ѣтъ и небоже.  
 И дару в равныѣ лѣтѣхъ браки приговарѣти:  
 и блаженїе отъ тебе ѿврати.  
 Да будѣтъ таковыѣ жиѣ в любовкѣ совѣршенно:  
 и превѣдѣтъ прѣз помощь твою в' поазкѣ дшїевно. ||

к. 95. 147. **Ѡ** инокрной ѣдноѣ персонѣ  
 мужѣ и женѣ: то ѣтъ [ на приклѣ ]  
 кгда бываѣт часомъ мужъ лухъ а жена блѣоч-  
 тива; а во жена неблѣочѣтивѣ а мужъ блѣоч-  
 тивы. а хоча и обоѣ блѣочѣтивыѣ да неѣныхъ  
 людѣ: скрѣчъ мужъ будѣт моска а во литвинъ  
 а во коко а во цыга, гла теѣ з' жыда перѣхрыѣт.  
 гла заѣ жонѣ таковыѣ людѣ, а во правдивыѣ  
 руснакѣ козакѣ украинецѣ породе малоросїеко.

Немаѣт лучшѣго житїа в маажѣствѣ на свѣтѣ:  
 а къ единовкрную жонѣ сокъ мѣти.

Бо гдѣ ѣдино будѣтъ неединовкрно:  
 то бываѣт дрѣгомѣ волше и некрно.

Же едно одному вѣкъ може досѣдати:  
 и вшелякѣю распрѣ о томъ спраковати.

Зовуцы геретыкомъ а неправославнымъ:  
 а во теѣ нечестивыѣ и обѣт злославныѣ.

И та нежитѣ тамѣ любовь совѣршенна:  
 а во совѣршенно зостанѣтъ развраѣна. ||

95 v. **И** поневажъ тоѣ такъ на свѣтѣ ведеѣтѣ:  
 да во з' неединовкрнымъ иноѣ верѣтѣ.

Тоѣ<sup>ж</sup> е<sup>ст</sup> гдѣмъ ѣдны<sup>х</sup> ѿ людѣ<sup>х</sup> поробды:  
 не мѣютъ ѿ такыи<sup>х</sup> мѣ<sup>х</sup> совою згбды.  
 Же то власне поросѣ з' вовко<sup>х</sup> превѣлетъ:  
 ѿ жалости ѿ ско<sup>р</sup>бы цю де<sup>н</sup> прибавляетъ.  
 Зачимъ тѣ подоклетъ людѣ<sup>х</sup> хр<sup>ст</sup>іански<sup>х</sup>:  
 не мѣт' причты в' дшл<sup>х</sup> ѿнородны<sup>х</sup> ѿ пога<sup>н</sup>ски<sup>х</sup>.  
 Яле брати сѣ з' такыи<sup>х</sup> ѿ самѣ ко<sup>т</sup>рѣе:  
 да не вѣдетъ меж' ними житіе лихѣе.  
 Я хто доврѣ<sup>н</sup> вѣси<sup>н</sup> сѣ ѿнородное взіат':  
 нехл' бѣтъ рачитъ житлѣе доброе дароват'.  
 Жевы Ян<sup>т</sup>скіе з'полнили<sup>с</sup> словеса:  
 прѣ<sup>з</sup> неізреченныя вѣскіе чюдеса.  
 Спсѣт' сѣ мѣ<sup>х</sup> невѣрѣ<sup>н</sup> ѿ женѣ<sup>х</sup> вѣрнѣ<sup>х</sup>:  
 ѿ женѣ невѣрнаѣ ѿ мѣжѣ<sup>х</sup> вѣрнѣ<sup>х</sup>.

148.      Ѡ родителе<sup>х</sup> сочетакіюущихъ бракъ  
 дѣтѣ<sup>х</sup> свои<sup>х</sup> ве<sup>р</sup>ми в' малы<sup>х</sup> лѣтѣхъ прежде времени. ||

в. 96.    Родителе<sup>х</sup> ѿ тоѣ дѣло е<sup>ст</sup> стѣжшо:  
 але да' бжѣ жевы ѿмъ вѣло ве<sup>р</sup>гѣшно.  
 Кгда<sup>ж</sup> ве<sup>р</sup>временно замѣ<sup>х</sup> даваю<sup>т</sup> дѣвѣцы:  
 в' ѣдинадесаты<sup>х</sup> лѣтѣ<sup>х</sup> о<sup>т</sup>роковицы.  
 Я в дванадесати лѣтѣхъ снѣвѣ<sup>х</sup> ѡженіуютъ:  
 ты<sup>к</sup>о бѣсѣ грѣхѣ<sup>х</sup> ѿ людѣ<sup>х</sup> смѣхѣ<sup>х</sup> сотвориоу<sup>т</sup>.  
 Бо недороблы<sup>х</sup> ѿ мѣ<sup>х</sup> вѣдетъ в цс<sup>р</sup>ки грати:  
 ѿ малаѣ невѣста кѣкы справовати.  
 Претѣ пожа<sup>н</sup> сѣ бжѣ такого малженства:  
 же еше не отыкли чинити блазѣства.  
 Часомъ ѿ дороблые статковат' невѣютъ:  
 да власне ѿ маліе дѣти такъ шалѣю<sup>т</sup>.  
 Я малы' ма<sup>ж</sup>жонскѣ шѣше<sup>х</sup> статкова<sup>т</sup> невѣдетъ:  
 цю ѡженіи<sup>с</sup> сѣ вѣдѣ по'детъ то завѣдетъ.  
 Я та<sup>к</sup> згола нетреба малы<sup>х</sup> снѣвѣ<sup>х</sup> женит':  
 не здолѣю<sup>т</sup> заробит' хлѣва дшн поживит'.  
 Кро<sup>з</sup> за готовымъ хлѣвомъ вѣдѣ<sup>т</sup> нѣростати:  
 поксѣ<sup>х</sup> накчѣ<sup>с</sup> та<sup>к</sup> ѿ людѣ<sup>х</sup> работати. ||  
 96 в.    Я то кѣмъ в Ли<sup>т</sup>вѣ малы<sup>х</sup> женит' зле справѣютъ:  
 цю несмыслѣны<sup>х</sup> дѣти<sup>х</sup> свѣтѣ<sup>х</sup> ты<sup>к</sup>о завѣзѣютъ.  
 Я ше<sup>ст</sup>надцати<sup>х</sup> лѣтѣхъ слышо малѣнца женити:  
 ѿ дѣицѣ в трына<sup>ц</sup>цѣ<sup>т</sup> ѿнакъ нечинити.

І такъ ѿще<sup>6</sup> вводи<sup>т</sup> в то<sup>1</sup> чинъ неподобло:  
 да на ѿны<sup>1</sup> часъ до лѣтъ свѣшны<sup>х</sup> откладло.  
 І свѣшно<sup>от</sup> лѣтъ в двадцѣ<sup>т</sup> ро<sup>к</sup> ѡженити сѣа:  
 отъ которо<sup>го</sup> може<sup>т</sup> бы<sup>т</sup> в рокъ ѿ дѣтина.  
 І дще<sup>р</sup> присто<sup>но</sup> замс<sup>ж</sup> в<sup>1</sup> ѿ лѣтъ давати:  
 то мо<sup>ж</sup>на рѣ<sup>ч</sup> до рокъ ѿ мате<sup>р</sup>ю стѣти.  
 І малыѣ кн<sup>ж</sup>ко рокъ гнѣ<sup>к</sup>ю<sup>т</sup><sup>1)</sup> вѣ<sup>р</sup> приплѣдс:  
 иа<sup>к</sup> вѣтвы недости<sup>т</sup>ам<sup>х</sup> ѡвоцны<sup>х</sup> дре<sup>в</sup> в<sup>1</sup> ѡгоро<sup>к</sup>с.  
 Зачи<sup>м</sup> всиакъ рѣ<sup>ч</sup> в сво<sup>1</sup> ча<sup>с</sup>е<sup>с</sup>е<sup>т</sup> потребно встроѣити:  
 то са<sup>м</sup>ъ Бѣ<sup>г</sup>ъ да ѿ люде<sup>в</sup> вѣдѣ<sup>т</sup> похвалѣти.  
 І ѿ на такю<sup>с</sup> свѣшно<sup>от</sup> радѣ<sup>с</sup> дакѣю:  
 а цю зганна<sup>м</sup>ъ же малы<sup>х</sup> жѣните<sup>в</sup>, процвѣ<sup>с</sup>тва  
 [впрашаю. ||

в. 97. 149.      **Ѡ** женицы<sup>х</sup> сѣа мсжѣ<sup>х</sup> в<sup>1</sup> треты<sup>1</sup>  
 разѣ, ѿ в четвѣ<sup>р</sup>ты<sup>1</sup>. ѿ ѡ жена<sup>х</sup> ѿдѣчу<sup>х</sup> замсж<sup>ъ</sup>,  
 в<sup>1</sup> третее ѿ в четвѣ<sup>р</sup>тее.

Много мѣ<sup>ж</sup> хр<sup>с</sup>т<sup>и</sup>яны ѿ того<sup>д</sup> вывѣт<sup>ъ</sup>:  
 же ѿны<sup>1</sup> мсж<sup>ъ</sup> в<sup>1</sup> треты<sup>1</sup> ра<sup>з</sup> жени<sup>т</sup>о дерзѣт<sup>ъ</sup>.  
 Та<sup>к</sup>же ѿ жѣны в треты<sup>1</sup> ра<sup>з</sup> замсж<sup>ъ</sup> ѿтѣ смѣют<sup>ъ</sup>:  
 ѿ не по хр<sup>с</sup>т<sup>и</sup>янски<sup>1</sup> чинити то вѣк<sup>ю</sup>тъ.  
**Ѡ** иа<sup>к</sup>же такъ вѣдѣ<sup>т</sup> Бѣ<sup>г</sup>ъ вѣсловаѣти:  
 же сѣ<sup>н</sup>нико<sup>в</sup> смѣю<sup>т</sup> в то<sup>м</sup> ѡшкнѣати.  
 Пре<sup>ж</sup> сѣ<sup>н</sup>нико<sup>в</sup> тѣны своѣ<sup>и</sup> закрывѣют<sup>ъ</sup>:  
 а сѣ<sup>н</sup>ники то<sup>т</sup> незнаю<sup>т</sup> да вѣкнѣют<sup>ъ</sup>.  
 І третее вѣкнѣ<sup>а</sup> ѿ не написанно:  
 ты<sup>1</sup>ко двѣ<sup>н</sup> на то<sup>1</sup> чи<sup>н</sup>е<sup>с</sup>е<sup>т</sup> ѡцѣ<sup>в</sup> стѣ<sup>х</sup> данно.  
 І цѣ<sup>р</sup>ковъ стѣ<sup>а</sup> та<sup>к</sup> то<sup>1</sup> законъ трымѣт<sup>ъ</sup>:  
 же жени<sup>т</sup>о отъ дво<sup>х</sup> разѣ<sup>х</sup> ко<sup>ш</sup>гъ невольѣт<sup>ъ</sup>.  
 Замсж<sup>ъ</sup> ѿтѣ два разѣ<sup>х</sup> ѿ жени<sup>т</sup>о то законно:  
 а вѣжити сѣа в треты<sup>1</sup> ра<sup>з</sup>. е<sup>с</sup>т<sup>ъ</sup> беззаконно. ||

97 v.      Псѣю<sup>т</sup> ко за<sup>к</sup>он<sup>у</sup> Бж<sup>и</sup> ѿ даю<sup>т</sup> на потѣ<sup>л</sup>с:  
 сквѣ<sup>р</sup>но ю<sup>ж</sup> ты<sup>х</sup> жи<sup>т</sup>лѣ<sup>д</sup>, живѣ<sup>т</sup> иа<sup>к</sup> свѣ<sup>н</sup>е в кѣ<sup>л</sup>с.  
 І велико<sup>1</sup> на тѣ<sup>д</sup> потрека по<sup>к</sup>у<sup>т</sup>ы:  
 гдѣ сѣа нера<sup>з</sup>лѣчат<sup>ъ</sup>, же<sup>6</sup> грѣ<sup>х</sup>а того<sup>д</sup> звѣ<sup>т</sup>и.  
**Ѡ**ще<sup>ж</sup> ѿ такъ<sup>х</sup> всюда много превѣ<sup>с</sup>т<sup>ъ</sup><sup>2)</sup>:  
 цю в четвѣ<sup>р</sup>тее з ли<sup>х</sup>о<sup>в</sup> брати<sup>о</sup> покшѣю<sup>т</sup>.

1) Мабу<sup>т</sup> треба чѣтати „гнѣ<sup>к</sup>ю<sup>т</sup>“ ?

2) е<sup>с</sup> на мар<sup>т</sup>. поправлено на ю.



Уже таковы<sup>м</sup> трясно дават<sup>ь</sup> прощенье :  
 во и прощюцы<sup>х</sup> жде<sup>т</sup> неке<sup>т</sup>но потопленье.  
 Ра<sup>в</sup>к<sup>к</sup> таковы<sup>х</sup> персонъ та<sup>к</sup> мощно простити :  
 гды разлучате<sup>ь</sup> и з<sup>в</sup>олат<sup>ь</sup> к черниство вступити.  
 И вст<sup>в</sup>пн<sup>ш</sup>и все свое к мн<sup>т</sup>кы<sup>р</sup> о<sup>т</sup>да<sup>т</sup>и :  
 и та<sup>к</sup> прощенье мого<sup>т</sup> о<sup>т</sup> Б<sup>г</sup>а приняти.

150.

О стары<sup>х</sup> д<sup>к</sup>да<sup>х</sup>хъ жени<sup>ц</sup>ы<sup>х</sup> с<sup>л</sup>,  
 и ш<sup>т</sup> стары<sup>х</sup> баба<sup>х</sup> зам<sup>ж</sup>жъ їд<sup>б</sup>чи<sup>х</sup>.

Л<sup>к</sup>пше<sup>ь</sup> вы стары<sup>м</sup> во сдо<sup>в</sup>ств<sup>к</sup> с<sup>л</sup> ко<sup>ч</sup>ити :  
 неже велико млади<sup>м</sup> згорше<sup>н</sup>е чинити. ||  
 к. 98. Частекро<sup>т</sup>но во то<sup>е</sup> вид<sup>а</sup>емъ на св<sup>к</sup>т<sup>к</sup> :  
 же стары<sup>е</sup> кер<sup>с</sup>т<sup>с</sup>а, и<sup>к</sup> млади<sup>е</sup> д<sup>к</sup>ти.  
 И та<sup>к</sup> о<sup>с</sup>с<sup>д</sup>ови<sup>к</sup>а і<sup>х</sup>хъ бра<sup>н</sup>е досто<sup>н</sup>о :  
 во ю<sup>ж</sup> жени<sup>т</sup>и<sup>с</sup> стары<sup>м</sup> згола непристо<sup>н</sup>о.  
 Хочъ вы по агг<sup>л</sup>ки<sup>н</sup> с<sup>л</sup> могли о<sup>б</sup>ходити :  
 е<sup>д</sup>накъ незна<sup>ш</sup>и того куду<sup>т</sup> і<sup>х</sup>хъ с<sup>д</sup>ити.  
 І<sup>т</sup>мы<sup>к</sup>о до гр<sup>к</sup>х<sup>а</sup> ко<sup>ш</sup>шъ люде<sup>ь</sup> приво<sup>ж</sup>даютъ :  
 же и<sup>х</sup> в правд<sup>с</sup> с<sup>у</sup>ж<sup>д</sup>ен<sup>н</sup>а годны<sup>х</sup> о<sup>с</sup>ж<sup>д</sup>аютъ.  
 І<sup>т</sup>мы<sup>к</sup> д<sup>к</sup>ломъ д<sup>к</sup>д<sup>и</sup>це і<sup>н</sup>хъ стары<sup>м</sup> вымо<sup>л</sup>аетъ :  
 же господ<sup>н</sup>к<sup>к</sup> сов<sup>к</sup> для х<sup>с</sup>д<sup>б</sup>вы не м<sup>л</sup>етъ.  
 Я м<sup>л</sup>ч<sup>н</sup>о<sup>б</sup> [ : за то<sup>ь</sup> ко<sup>ш</sup>т<sup>к</sup> : ] для дозор<sup>с</sup> ко<sup>т</sup> принан<sup>а</sup>ти :  
 а<sup>н</sup>же в подыве<sup>н</sup>е люди<sup>м</sup> с<sup>л</sup> под<sup>а</sup>ти.  
 Во и кожды<sup>ь</sup> ч<sup>л</sup>к<sup>к</sup> можетъ подивити :  
 же и<sup>х</sup> о<sup>т</sup> Б<sup>г</sup>а гр<sup>к</sup>х<sup>ъ</sup> е<sup>с</sup>т стары<sup>м</sup> с<sup>л</sup> жени<sup>т</sup>и.  
 Б<sup>р</sup>ъ пода<sup>т</sup> млади<sup>м</sup> людемъ че<sup>с</sup>т<sup>н</sup>ое малже<sup>н</sup>ство :  
 а стары<sup>е</sup> з<sup>ь</sup> нест<sup>л</sup>к<sup>с</sup> ч<sup>н</sup>нат<sup>ь</sup> то шал<sup>н</sup>ство.  
 Я попа<sup>м</sup> вы треба бакъ з<sup>ь</sup> д<sup>к</sup>дами не в<sup>к</sup>нчат<sup>ь</sup> :  
 хо<sup>ч</sup> вы м<sup>к</sup>ли за то<sup>е</sup> и<sup>м</sup>к<sup>ь</sup> и переплачат<sup>ь</sup>. ||  
 98 v. І<sup>т</sup>повинни<sup>б</sup> такого безч<sup>н</sup>ства з<sup>ь</sup>воронят<sup>ь</sup> :  
 и приходящю и<sup>м</sup>к<sup>ь</sup> в<sup>с</sup>кор<sup>к</sup> сме<sup>р</sup>ть воспомина<sup>т</sup>.

151.

О м<sup>ж</sup>е<sup>х</sup> спор<sup>н</sup>ыхъ и в<sup>з</sup>р<sup>л</sup>с<sup>у</sup>д<sup>н</sup>ыхъ :  
 ко<sup>т</sup>ры<sup>е</sup> о<sup>т</sup>нюд<sup>ь</sup> неі<sup>м</sup>к<sup>ю</sup>т<sup>ь</sup> люб<sup>в</sup>к<sup>к</sup> к<sup>у</sup> свои<sup>м</sup> жена<sup>м</sup>  
 вла<sup>ц</sup>а к<sup>б</sup> че<sup>с</sup>т<sup>н</sup>ымъ не п<sup>у</sup>до<sup>з</sup>ре<sup>н</sup>ымъ и поб<sup>ж</sup>ны<sup>м</sup>.

Мног<sup>о</sup> е<sup>с</sup>т не<sup>с</sup>важны<sup>х</sup> и м<sup>ж</sup>е<sup>ь</sup> на св<sup>к</sup>т<sup>к</sup> :  
 же че<sup>с</sup>т<sup>н</sup>ыхъ жо<sup>н</sup> не<sup>х</sup>отятъ в док<sup>р</sup>о<sup>ь</sup> люб<sup>в</sup>к<sup>к</sup> м<sup>к</sup>ти.  
 Б<sup>с</sup>де<sup>т</sup> і<sup>н</sup>к<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup> всяки<sup>х</sup> д<sup>к</sup>ла<sup>х</sup>хъ самъ м<sup>л</sup>д<sup>и</sup>цо :  
 а жен<sup>ь</sup> че<sup>с</sup>т<sup>н</sup>ь ц<sup>о</sup> д<sup>н</sup>ь караетъ низ<sup>и</sup>цо.

Кро<sup>м</sup> за то же о<sup>т</sup> злого ёго о<sup>т</sup>вращаетъ:  
же не жие<sup>т</sup> з<sup>'</sup> своею да к чужды<sup>мъ</sup> вчашаетъ.

И шна жие<sup>т</sup> свято и те<sup>ж</sup> преподобно:  
и жа<sup>н</sup>ое нечинитъ дѣло неподобно.

И хо<sup>ч</sup> вы и постере<sup>г</sup>а<sup>т</sup>ь в<sup>'</sup> ко<sup>т</sup>рыхъ рѣчахъ когда:  
годило<sup>б</sup>са для Хр<sup>о</sup>та простити и тогда.

И<sup>к</sup>к<sup>ь</sup> мовятъ: „не все<sup>т</sup>ое на но<sup>г</sup>и становитъ:  
мо<sup>щ</sup>но и слов<sup>а</sup>ми ласкавыми на<sup>в</sup>читъ<sup>а</sup>. ||

к. 99. И поража<sup>т</sup>са жон<sup>ы</sup> на добрыя рѣчи:

а в<sup>о</sup>м<sup>ь</sup>рзского са<sup>м</sup>а колот<sup>ь</sup> стере<sup>ч</sup>и.

Бѣ<sup>к</sup> вась сочета<sup>т</sup> да дру<sup>г</sup> з<sup>'</sup> дру<sup>г</sup>о<sup>м</sup> в люб<sup>в</sup>ѣ живѣ<sup>т</sup>:  
а ту<sup>р</sup>баци<sup>'</sup> виз<sup>'</sup>пунныхъ нѣгда нечинѣ<sup>т</sup>.

И кгда о<sup>т</sup>ню<sup>д</sup> зла жона ту<sup>р</sup> добре на<sup>х</sup>ила<sup>'</sup>:  
а з<sup>'</sup> доброю в<sup>'</sup> честно<sup>'</sup> люб<sup>в</sup>ѣ<sup>'</sup> завше проб<sup>у</sup>ва<sup>'</sup>.

И гдѣсте о<sup>б</sup>ое зак<sup>ь</sup>, х<sup>т</sup>о<sup>ж</sup> вась буд<sup>е</sup>т<sup>'</sup> навча<sup>т</sup>:  
кро<sup>м</sup> са<sup>м</sup> Бѣ<sup>к</sup> не<sup>х</sup>а<sup>'</sup> с<sup>х</sup>оч<sup>е</sup>т<sup>'</sup> на пу<sup>т</sup> до<sup>б</sup>р<sup>ь</sup> на<sup>о</sup>тавля<sup>т</sup>.

152. О с<sup>ѣ</sup>н<sup>и</sup>кахъ свѣ<sup>т</sup>цкихъ в до<sup>с</sup>т<sup>в</sup>ѣ<sup>р</sup>ю<sup>ч</sup>и<sup>т</sup>.

Не треба<sup>б</sup> шановати жон<sup>ы</sup> та<sup>к</sup>къ ником<sup>ь</sup>:

а<sup>к</sup> поповы ми<sup>р</sup>ск<sup>ь</sup> ав<sup>ь</sup>и и<sup>к</sup>ом<sup>ь</sup>.

Помн<sup>а</sup>чи же и<sup>'</sup> попа<sup>мъ</sup> с<sup>д</sup>овств<sup>а</sup> бываю<sup>т</sup>:

и<sup>'</sup> часто та<sup>к</sup>и<sup>'</sup> са<sup>м</sup>а рѣчи прилу<sup>ч</sup>аютъ.

Прето по<sup>п</sup>е попадѣ не<sup>к</sup>и<sup>'</sup> лечъ все<sup>'</sup> проща<sup>'</sup>:

и<sup>'</sup>же<sup>'</sup> жыва до сме<sup>р</sup>ти тво<sup>е</sup> выла Бѣа вѣг<sup>'</sup>. ||

99 в. Бо е<sup>с</sup>ли са<sup>м</sup> нез<sup>в</sup>ич<sup>ь</sup> лучи<sup>т</sup> ти о<sup>б</sup>довѣ<sup>т</sup>:

хо<sup>ч</sup> при старост<sup>к</sup> твоихъ лѣ<sup>т</sup>, то всде<sup>ш</sup> жалѣ<sup>т</sup>.

Зазричи са<sup>мъ</sup> совѣ<sup>'</sup>, чи не тѣ з<sup>'</sup> свѣ<sup>т</sup>а изгн<sup>а</sup>л<sup>'</sup>:

и<sup>'</sup> що за прич<sup>и</sup>на же<sup>'</sup> с<sup>д</sup>овство<sup>м</sup> пострада<sup>л</sup>.

Если<sup>ж</sup> пре<sup>д</sup> са<sup>м</sup> на старо<sup>ст</sup> лучи<sup>т</sup> са<sup>м</sup> о<sup>б</sup>довѣ<sup>т</sup>:

то не та<sup>к</sup>и<sup>'</sup> срѣ<sup>ч</sup>ны<sup>'</sup> жа<sup>'</sup> всде<sup>ш</sup> совѣ<sup>'</sup> мѣ<sup>'</sup>.

И ежели те<sup>ж</sup> в ма<sup>л</sup>ды<sup>х</sup> лѣ<sup>т</sup>ехъ та<sup>к</sup> са<sup>м</sup> ст<sup>а</sup>не<sup>т</sup>:

незна<sup>т</sup> всде<sup>ш</sup> що чини<sup>т</sup>. и<sup>'</sup> мы<sup>'</sup>сли<sup>'</sup> нест<sup>а</sup>не<sup>т</sup>.

Не с<sup>х</sup>оч<sup>е</sup> зар<sup>а</sup> в зако<sup>н</sup> че<sup>р</sup>ни<sup>ц</sup>ки<sup>'</sup> всту<sup>п</sup>ити:

а в дру<sup>г</sup>и<sup>'</sup> разъ нево<sup>з</sup>но згола са<sup>м</sup> жени<sup>т</sup>.

Прето попад<sup>ю</sup> шан<sup>у</sup>, и<sup>'</sup> ве<sup>'</sup>ми не о<sup>с</sup>ко<sup>р</sup>ва<sup>'</sup>:

в<sup>о</sup> и<sup>'</sup> г<sup>'</sup>з<sup>'</sup> ско<sup>р</sup>ви<sup>'</sup> люде<sup>'</sup> вмираю<sup>т</sup>, пам<sup>'</sup>ята<sup>'</sup>.

Иле в ч<sup>'</sup>сти и<sup>'</sup> в люб<sup>в</sup>ѣ<sup>'</sup> зак<sup>'</sup>ше е<sup>'</sup>а ко<sup>'</sup>ха<sup>'</sup>:

а не<sup>'</sup>нави<sup>'</sup>ст<sup>'</sup> и<sup>'</sup>зн<sup>'</sup>ст<sup>'</sup> чини<sup>'</sup>т<sup>'</sup> Бѣ<sup>'</sup> та<sup>'</sup> х<sup>'</sup>ова<sup>'</sup>.

И не ты<sup>'</sup>ко ва<sup>'</sup> и<sup>'</sup> про<sup>'</sup>сты<sup>'</sup> треба жен<sup>'</sup> люб<sup>'</sup>и<sup>'</sup>:

а па<sup>'</sup>че ва<sup>'</sup> по<sup>'</sup>па<sup>'</sup>, то буд<sup>'</sup>е<sup>'</sup> Бѣ<sup>'</sup> вѣ<sup>'</sup>овит<sup>'</sup>.

- И бѹдетъ попадаѣи ѿ вамъ вѣкѣхъ продоужати:  
 ѿ са<sup>м</sup> бѹдетъ вѣскими стѣми ка<sup>к</sup> восхвалати. ||
- в. 100. Иѣжъ великноте<sup>у</sup> вѣи<sup>х</sup> за се побѣнїе:  
 прошѣ вѣще о ласкѣ, ѿ процѣнїе.  
 И прочитавши вѣрши сѣи зѣчѣ здравствова<sup>т</sup>:  
 ѿ в добро<sup>у</sup> ца<sup>р</sup>ливости о<sup>с</sup>о<sup>б</sup> многолѣтствова<sup>т</sup>.

153.

- О ѿспалы<sup>х</sup> люде<sup>х</sup>,  
 котѣрыи вѣтми твердо ѿ много на<sup>х</sup> мѣрѣ, ѿ нечѣтко  
 спятъ, кохачи са зѣйтне в снѣ великомъ.  
 И многи<sup>х</sup> рѣчахъ чѣкѣ то<sup>у</sup> сѣвѣ вшкожаѣт:  
 котѣры<sup>х</sup> чре<sup>в</sup> мѣрѣ снѣ назывѣт заживаѣтъ.  
 Бо ѿспалы<sup>х</sup> сладкїи чѣсто ѡкрадаютъ:  
 а чѣсо<sup>м</sup> хѣва<sup>т</sup> Бжѣ домѣ погоряютъ.  
 И са<sup>м</sup> ѿспалы<sup>х</sup> в<sup>о</sup> ѿгниѣ може<sup>т</sup> са скончїти:  
 ѣжеи са не лѣчитъ ѣмѣ ѡчѣгїти.  
 И пѣчѣсѣ те<sup>ж</sup> ѿ жонѣ то<sup>у</sup> нестерѣгаѣтъ:  
 котѣра<sup>я</sup> житїемъ свѣи<sup>х</sup> ѡшѣквиваѣтъ. ||
- 100 в. Иды<sup>ж</sup> може<sup>т</sup> са такомы<sup>х</sup> жѣнѣ много зна<sup>д</sup>ова<sup>т</sup>:  
 зѣме<sup>ж</sup> котѣры<sup>х</sup> гнаѣ жде<sup>т</sup> авѣи мѣжъ легѣ спѣ.  
 И сама ѡ зломъ дѣлѣ в то<sup>у</sup> чѣсѣ промыслаѣтъ:  
 ѿ мѣжеи свѣомѣ вѣрѣ не схраняѣтъ.  
 О чѣ<sup>м</sup> нетрека во<sup>ш</sup>е<sup>т</sup> тогѣ ѿ писати:  
 мѣже<sup>т</sup> са ѿ на пѣмїѣт всѣки<sup>х</sup> догада<sup>т</sup>.  
 Зачи<sup>м</sup> ѿспалче ѣсли нехѣчѣ ты<sup>х</sup> приго<sup>д</sup> мѣт<sup>т</sup>:  
 то неха<sup>т</sup> помѣрны<sup>х</sup> сонъ бѹдетъ тоѣк дова<sup>к</sup>т<sup>т</sup>.  
 И то<sup>у</sup> ѿ здоро<sup>в</sup>ю снѣмъ зѣйтны<sup>х</sup> повреждаѣшь:  
 а особно ѿ Бжѣ снѣмъ своѣмъ зѣгрѣшаѣшь.  
 Кгда ѿ в<sup>о</sup> пра<sup>д</sup>никѣ востати до цѣркѣи немѣжешъ  
 ѿ хѣвалы ѡ<sup>т</sup>да<sup>т</sup> Бжѣ по<sup>д</sup>лїжнымъ непѣмѣжешъ.  
 Але непѣвїжїмо лежїшь ѣко кѣмен<sup>1</sup>:  
 треба<sup>б</sup> теѣк на чрево положити кѣмен<sup>1</sup>.  
 Ивали вѣ<sup>с</sup> хѣ<sup>с</sup> мѣло лежа по<sup>д</sup>вїгну<sup>л</sup> са:  
 ѿ ѡ<sup>т</sup> вре<sup>д</sup>їщїго тѣ снѣ то<sup>г</sup>дѣ ѡчкнѣ<sup>л</sup> са.  
 И не<sup>р</sup>ачѣ за сѣе моѣ пѣ<sup>с</sup>мо подвїгїти:  
 вѣ хотѣ<sup>л</sup> вѣ<sup>с</sup> тѣ ѡ<sup>т</sup> снѣ тогѣ ѿвѣгїти.  
 Ты<sup>ж</sup>кожъ ѿ са<sup>м</sup> сво<sup>у</sup> разѣмъ свѣршенны<sup>х</sup> мѣшѣ:  
 спї ѿ вре<sup>д</sup>їда<sup>т</sup> здоро<sup>в</sup>їе, ѿ<sup>к</sup> ты свѣк знаѣшь. ||
- в. 101. В мнѣтырѣ чѣлости ѿ теѣѣк навѣнно:  
 ѣко вѣ тѣ чн<sup>с</sup> ко<sup>с</sup>вѣкѣ ѡдѣлѣ процѣкченно.

1) Наложить поправить: „пламен<sup>1</sup>“.

Бо хтò в мн<sup>о</sup>тырѣ ѿтрению засыпáютъ :  
 то' пучасъ и покáра<sup>н</sup> з немнòго вывáетъ.  
 ꙗ́ то незащо ты<sup>н</sup>ко за кривдѣ Бж<sup>ю</sup> :  
 що творы<sup>т</sup> такую речъ з'гола негождю.  
 ꙗ́жъ óспáлы л<sup>к</sup>никче за<sup>о</sup> тов<sup>к</sup> прѣю :  
 и водры<sup>м</sup> выти тѣв<sup>к</sup> шире поражаю.  
 ꙗ́ прошѣ нех<sup>т</sup>к' мое' набки се' о<sup>т</sup>рын<sup>у</sup>т' :  
 áле зво<sup>н</sup> конечно зам' со<sup>н</sup> и л<sup>к</sup>но<sup>ст</sup> покин<sup>у</sup>т'.  
 Гла<sup>мъ</sup> ѿзришъ помен<sup>н</sup>ыхъ приго<sup>х</sup> невудѣ<sup>ш</sup> знáти :  
 и мн<sup>к</sup> б<sup>у</sup>дѣ<sup>ш</sup> дякова<sup>т</sup> и вдáчно вспомина<sup>ти</sup>.  
 Прито<sup>м</sup> буди здра<sup>н</sup>, и ч<sup>л</sup>ости наб<sup>ч</sup>иса :  
 ме<sup>ш</sup>е' сп<sup>и</sup> и до ц<sup>р</sup>кви ход<sup>и</sup>т' не<sup>л</sup>к<sup>н</sup>иса.  
 Принамн<sup>к</sup>' к' неделю коли паск<sup>и</sup> святáтъ :  
 á з'в<sup>н</sup>ныхъ снов<sup>к</sup> стара' са о<sup>т</sup> си<sup>х</sup> ча<sup>о</sup> перестáт'.

154. **О** млáнца хъ дорóслыхъ спл<sup>ю</sup>щыхъ вк<sup>с</sup>п<sup>к</sup>  
 на ёднны<sup>х</sup> ложа<sup>х</sup> с' м<sup>т</sup>ерми своѣми.

Многò и таки<sup>х</sup>хъ р<sup>к</sup>чи' видáемъ на св<sup>к</sup>т<sup>к</sup> :  
 же великѣ кладу<sup>т</sup> з' сокою м<sup>т</sup>к<sup>и</sup> д<sup>к</sup>ти. ||  
 101 v. ꙗ́ко тò в десяти л<sup>к</sup>т<sup>к</sup> áво в' двана<sup>ц</sup>атыхъ :  
 á в<sup>р</sup>з<sup>к</sup>' в' трина<sup>ц</sup>атыхъ или в' п<sup>н</sup>а<sup>ц</sup>атыхъ.  
 Ёже такого певне время ёсть жен<sup>и</sup>ти :  
 á не з' собою в<sup>л</sup>к<sup>т</sup>я<sup>х</sup>. я<sup>к</sup> лóса кладов<sup>и</sup>ти.  
 М<sup>т</sup>ери з' дыти<sup>мъ</sup> спáти тò ёно' ст<sup>к</sup>шно :  
 á незнаетъ б<sup>в</sup>днаа, що и не безгр<sup>к</sup>шно.  
 Бо люде мовя<sup>т</sup> же враг<sup>к</sup> праве много мóже :  
 же<sup>б</sup> часо<sup>м</sup> о<sup>т</sup>ческое неоскв<sup>р</sup>никъ лóже.  
 ꙗ́ в' прáвила<sup>х</sup> не дар<sup>м</sup>о то' гр<sup>к</sup>хъ полож<sup>н</sup>но :  
 же áможе негда<sup>о</sup> где и то' сотвор<sup>н</sup>но.  
 Ё Годóм<sup>к</sup> слыше тá в<sup>з</sup>аконно<sup>ст</sup> вывáла :  
 á и тене<sup>р</sup> да' Бж<sup>е</sup> в<sup>к</sup> непоказáла.  
 Прето м<sup>т</sup>еремъ с<sup>н</sup>овъ несл<sup>у</sup>шне вк<sup>р</sup>п<sup>к</sup> каести :  
 же в<sup>к</sup> не змо<sup>т</sup> м<sup>т</sup>ерны' ѿмъ л<sup>у</sup>за<sup>н</sup> óбрасти.  
 Бражаа х<sup>к</sup>тро<sup>ст</sup> на гр<sup>к</sup>хъ спосов<sup>к</sup> подавáетъ :  
 á на<sup>п</sup>аче такóмъ хтò гр<sup>к</sup>хá шкáетъ.  
 ꙗ́ часо<sup>м</sup> хочъ невудетъ и напомышл<sup>ю</sup> :  
 приведе<sup>т</sup> о<sup>н</sup> и тогò к' самóмъ створ<sup>н</sup>ю.  
 ꙗ́ не ты<sup>н</sup>ко великихъ приводитъ дорóслыхъ :  
 áле и ве<sup>р</sup>ми млáды<sup>х</sup> д<sup>к</sup>т<sup>е</sup>' недорóслыхъ. ||

- к. 102. Зачи́мъ ма́ткѣ з' собою сѣ́бѣ поклада́те :  
 а́лѣ тогò преста́те ѿ ѿны́х тогò навча́те.  
 ꙗ́ са́мы то ѹ́важте, же такъ негоднѣ́ са :  
 сѣ́б з' ма́ткою власне з' жонѡю кладови́т са.  
 ꙗ́ ма́тери з' сѣ́бѣ иа́к з' мужемъ вкупѣ́ спати :  
 през' шѡ́ може́т ѿ злое дѣ́ло помы́шляти.  
 ꙗ́ сѣ́бѣ еще ѿ вѣрзѣ́ тоежъ пога́детъ :  
 гды́ вкупѣ́ ле́ши тѣ́ло тѣ́ла дотыка́етъ.  
 ꙗ́ такъ иа́ тѹю речъ вамъ ма́тка зневажа́ю :  
 а́ о́собно кладови́т сѣ́бѣ поража́ю.  
 А́кши́къ ва́мъ пѹ́къ ко́ко ма́лы дѣ́те полагати :  
 ѿ то неслу́шно же са луча́ет присыпа́ти.  
 Ма́лы дѣ́ти ко́лыски то дѣ́ло звыча́но :  
 а́ власти кра' себѣ ѿ то не́бывча́но.  
 Велики́ землѣ́, ла́ва, то ма́ксце престо́но :  
 а́ з' ма́тками а́крати вкупѣ́ недо́стоно.  
 О́тоже́ смы́сли иа́ ва́м пора́дѣ дава́ти :  
 вы́сте прѡ́гали ма́лы ѿ велики́ з' собою по́кладати.  
 ꙗ́ за тѹ́ са́мы розсѹ́мъ ѿ волю ма́ете :  
 не моѣ́ о́томъ дѣ́ло иа́къ совѣ́к зна́ете.  
 Е́днакъ ѿ повто́ре к то́ ва́м радѣ́ даваю :  
 вы́сте недо́знали грѣ́хѣ́, тогò прѣ́ваю. ||

102 v. 155. О́ даю́щы́хъ влѡ́вѣнїѣ́, на грѣ́хѣ́ о́ныѣ́  
 твѡ́ренїѣ́.

На прыкла́тъ вы́ хто́ влѡ́вѣвъ чѣ́рнице́вкѣ́ жени́ти :  
 ѿли́ комѣ́ і́номѣ́ і́ное что́ забѣ́ твѡ́рити.

- Мо́щно вѣ́ло ѿ чѣ́рницѣ́ гдѣ́ са о́жени́ти :  
 мо́гль вы́ ѿ і́гдѣ́ свѣ́тъ гдѣ́ в совѣ́к ста́ити.  
 ꙗ́ле́ хо́тъ вы́ на кѣ́дѣ́ гдѣ́са ѿ о́жени́лъ :  
 е́днакъ вы́ вѣ́законны́ свѣ́к бракъ́ счинї́лъ.  
 Которы́ вы́ бракъ́ не мо́гль брако́мъ са́ нава́ти :  
 ты́ко ста́лъ вы́ по бра́кѣ́ влѹ́жно пребыва́ти.  
 ꙗ́ хто́ жени́ти чѣ́рницѣ́ бѣ́гословенство́ даль :  
 то' то' ѿ чѣ́рнице́ви свѣ́к грѣ́хѣ́ на себѣ́взї́а́лъ.  
 Ко́ слѣ́пецъ слѣ́пца́ вода́ о́ба в' і́амѣ́ впа́даю́тъ,  
 поне́же се́го свѣ́кта зѣ́мнаго́ невы́даю́тъ.  
 Такъ ѿ влѡ́вѣвши́ на грѣ́хѣ́ согрѣ́шаетъ :  
 иа́ко чѹ́жды́ грѣ́хомъ са́ да́рмо при́бвщя́етъ.

Прето всѣмъ не треба того бѣгословенства :  
же<sup>б</sup> не принятъ ѿ Бѣга небѣгословенства.

156.     Ѽ люде<sup>х</sup> стары<sup>х</sup>ъ и млада<sup>х</sup>, творящ<sup>ы</sup>  
плотскїа грѣх<sup>ы</sup>. ||

к. 103. Дивуе<sup>т</sup>са паче Бѣ<sup>г</sup> старом<sup>ы</sup> чл<sup>о</sup>вк<sup>ы</sup>к<sup>ы</sup> :  
нежели живущему себѣ в' молодом<sup>ы</sup> вѣк<sup>ы</sup>.  
Если хто в стары<sup>х</sup> лѣтѣ<sup>х</sup> ты<sup>х</sup> грѣх<sup>о</sup> согрѣш<sup>а</sup>етъ :  
то<sup>о</sup> далеко Г<sup>о</sup>да Бѣга во<sup>ш</sup>шь обража<sup>е</sup>тъ.  
Кгда самъ река<sup>т</sup>, ненави<sup>д</sup>итъ тре<sup>х</sup> perso<sup>н</sup> мо<sup>ю</sup> ду<sup>а</sup>  
богато<sup>у</sup> скупого, и пышно<sup>го</sup> голыша.  
И стары<sup>х</sup> з' проме<sup>ж</sup> люде<sup>и</sup> муже<sup>и</sup> прелюбо<sup>д</sup>ѣв<sup>ы</sup> :  
а к том<sup>ы</sup> о<sup>б</sup>себѣ тате<sup>и</sup>, а<sup>б</sup>о раче<sup>и</sup> злод<sup>ѣ</sup>в<sup>ы</sup>.  
И и млада<sup>х</sup> една<sup>к</sup> Бѣ<sup>г</sup> невели<sup>т</sup> с'грѣш<sup>а</sup>ти :  
але на<sup>д</sup>ча<sup>е</sup>т<sup>и</sup> ихъ в' чистости пребыва<sup>ти</sup>.  
Егда змо<sup>ж</sup>и<sup>т</sup> похоти пл<sup>о</sup>тскїа о<sup>т</sup>грѣв<sup>а</sup>те :  
и г<sup>н</sup>ыхъ зл<sup>о</sup>твореній ср<sup>ъ</sup>чноса пока<sup>е</sup>те.  
И паки, измы<sup>т</sup>е са и будете ю<sup>ж</sup> ч<sup>и</sup>сты :  
да претвор<sup>ѣ</sup>т<sup>и</sup> вл<sup>а</sup> себѣ в с<sup>ѣ</sup>и в<sup>ѣ</sup>к<sup>ы</sup>ч<sup>и</sup>сты.  
И якоже<sup>о</sup> да<sup>т</sup> Б<sup>ж</sup>е вл<sup>а</sup>ст<sup>и</sup> с<sup>ѣ</sup>ами ти быти :  
да<sup>ж</sup>е на<sup>т</sup> ц<sup>ѣ</sup>кле твою о<sup>т</sup>чи<sup>н</sup>у на<sup>л</sup>ѣд<sup>ѣ</sup>ти.  
Бо на н<sup>ѣ</sup>си мы вси о<sup>т</sup>чество ма<sup>е</sup>мъ :  
и о<sup>т</sup> насл<sup>ѣ</sup>дство то<sup>т</sup> смире<sup>н</sup>но та в<sup>ѣ</sup>г<sup>ѣ</sup>емъ. ||

103 v. 157.     Ѽ явно грѣшника<sup>х</sup>.

На грѣх<sup>ы</sup> ел<sup>ѣ</sup>венства не м<sup>о</sup>щно д<sup>ѣ</sup>лати :  
развѣ о<sup>т</sup> грѣх<sup>о</sup> грѣшны<sup>х</sup> возмо<sup>ж</sup>но прощ<sup>а</sup>ти.  
Кто во захоч<sup>е</sup>т<sup>и</sup> часо<sup>м</sup> что ко<sup>в</sup>векъ згрѣш<sup>и</sup>ти :  
до<sup>ж</sup>женъ пи<sup>т</sup>но о<sup>т</sup> людски<sup>х</sup> о<sup>б</sup>че хорон<sup>и</sup>ти.  
Во мовя<sup>т</sup> хо<sup>т</sup> в<sup>ѣ</sup>даютъ да нех<sup>а</sup> невидятъ :  
и та<sup>к</sup> грѣшник<sup>ы</sup> люде не барзо обр<sup>ѣ</sup>д<sup>ѣ</sup>ятъ.  
Публичны<sup>и</sup> во грѣх<sup>ы</sup> д<sup>ѣ</sup>л<sup>а</sup>ти т<sup>ѣ</sup>м<sup>н</sup>ш<sup>ѣ</sup> б<sup>ы</sup>ва<sup>е</sup>тъ :  
и Бѣ<sup>г</sup> за публичны<sup>и</sup> грѣх<sup>ы</sup> горш<sup>ѣ</sup> прав<sup>ѣ</sup> кар<sup>ѣ</sup>етъ.  
И что сх<sup>о</sup>бчеш<sup>ѣ</sup> сотверитъ велика и м<sup>а</sup>ла :  
стры<sup>и</sup> и запр<sup>ы</sup>т<sup>и</sup> жевъ сы<sup>и</sup> и сов<sup>ѣ</sup>т<sup>ы</sup> незна<sup>л</sup>а.  
И сп<sup>ѣ</sup>кваютъ за<sup>т</sup>, „х<sup>у</sup>мызо<sup>м</sup> н<sup>и</sup>зо<sup>м</sup> п<sup>у</sup>д<sup>ы</sup> вер<sup>б</sup>ами :  
жебы жадны<sup>и</sup> люде н<sup>ѣ</sup>гды не<sup>з</sup>зна<sup>л</sup>и“.  
И еднакъ да<sup>т</sup> Г<sup>о</sup>ди злого не<sup>ч</sup>ин<sup>ѣ</sup>ти :  
але з<sup>а</sup> ла<sup>к</sup>ки свое<sup>и</sup> рач<sup>ѣ</sup> о<sup>т</sup> грѣх<sup>ы</sup> хорон<sup>и</sup>ти.

158. **Ѡ** не мѣкюшы ѿ нехотышы дѣтеꙗ  
своѣхъ ѹчитѣ на добрыѣ дѣла. ||

к. 104. Которыѣ рѣдичи дѣтеꙗ ненавѣаютъ:  
тыѣ неприѣтели дѣтеꙗ сконѣ бываюѣ.  
Во нѣгды безъ цычечеꙗ дѣтеꙗ добрыѣ не бѣдоуѣ:  
ѿ вырѣшы хочъ краты хоѣ разбивати бѣдоуѣ.  
ѿжъ васъ родычѣ скоꙗе доведутъ немалыѣ:  
поневаѣ не мѣкли҃те цычечѣи ѿхъ малыѣ.  
ѿ хоѣ быѣ хотѣлъ ѿже великоꙗ сѣа вѣитъ:  
тыꙗкоѣ не зможеꙗ тоꙗда влѣне дѣла нахылатъ.  
ѿ такѣ ѿ вѣтка часѣмъ за грѣды хватѣетъ:  
ѿбо теꙗ пѣчась ѿ вишю кулакѣмъ додѣетъ.  
ѿ не лоꙗнѣю то ꙗ речъ ѿ томъ докладѣю:  
ѿле попраꙗ дѣтѣ тоꙗ вѣмъ ѿзвѣчаю.  
ѿ таꙗ малыѣ добрыѣ цычечеꙗ вѣдѣтъ твоѣꙗ сѣаги:  
ѿ не бѣдоꙗ теꙗ рѣтъ за ныѣ ѿ людеꙗ знебѣги.  
ѿ твоѣꙗ малѣи ѿкъ приѣтеꙗ приѣю:  
ѿ повтѣре вѣитѣ дѣтеꙗ поражаю.  
Защѣ ѿ людеꙗ добрыѣ вѣдеꙗ мѣти слѣвѣ:  
ѿ ѿ Гѣда Бѣа ѿсобнѣю похвалѣ. ||

104 v. 159. **Ѡ** повседнѣвныѣ грѣхѣ ѿтворенїѣ  
человѣческыѣхъ.

ѿко не пѣкованыѣ коꙗ в зымѣ поноꙗзѣетъ:  
таꙗ ѿ чѣкъ до всякыѣ грѣхоꙗ лѣво скланѣетъ.  
Во ѿко вподоблѣꙗ разныѣ ѿ речѣмъ помнѣю:  
сѣце ѿсобливѣꙗше вподоблѣетѣса коню.  
Но ѿ частѣꙗ ѿ конѣ еѣ поноꙗзненїѣ:  
сѣрѣчѣ нещѣтныѣ часѣмъ прѣткновѣнїѣ.  
Вгдыжъ еслѣ не тыꙗ дѣлоꙗ, то дꙗꙗгыѣ сѣгрѣшаѣтъ:  
же лѣ пѣчась множеꙗ ради не памятаѣтъ.  
Тѣмѣ всѣи виши дѣꙗства самѣмъ Бѣсѣ вѣстны:  
ѿ подобно ѿ стѣмъ еѣ таꙗже ѿзвѣстны.  
Тѣмъ мѣнѣ ти сѣ Бѣе грѣхѣи виши забѣди:  
ѿ на добрыѣ дѣла всѣмъ наꙗмъ наставнѣкѣ вѣди.  
Да не пороꙗны тѣкѣ всевиꙗцевѣ ѿ выꙗ сѣ:  
ѿ з ласки твоѣꙗ ѿныѣ вѣчныѣ добръ не лишнѣ сѣ. ||

к. 105. 160. **Ѡ** людехъ тыхъ которые не-  
хотятъ женитиса прѣ ввѣ в'кккъ сво', и до-  
старыхъ л'ктъ: а бо и до самой смерти.

Любо то мало того вылае на свѣтк:  
же не буде до смерти св'кци' жоны м'кти.

**И** една и тое са на видат' лучаетъ:

тыко некмъ що то инъ за обывч' мае.

**Св'кци'** всяки<sup>м</sup> потребно жоны по'мовати:

а не по чернецки' ве'женно провувати:

**И** то та' ины' прѣ ввѣ в'кккъ сво' и звалиае<sup>т</sup>:

ни чернецъ ан'к св'кци' и са<sup>м</sup> о<sup>н</sup> незнае<sup>т</sup>.

**Мы**<sup>ж</sup> прѣса не обшемъ нрл<sup>н</sup> то' знеклаже<sup>мъ</sup>:

але на вшелакіе р'кчи сважаемъ.

**Хочет** то зна<sup>т</sup> в' чистотк' т'кл'но' провуват':

и д'квето захова<sup>н</sup>ши на старо<sup>ст</sup> черне<sup>мъ</sup> ста<sup>т</sup>. ||

105 v. **Чии** те<sup>ж</sup> о чернецствѣ и непомышляе<sup>т</sup>:

уже<sup>ж</sup> незнае<sup>мъ</sup> якъ са оны' обхождаетъ<sup>1)</sup>.

**Человкче**ка в него види<sup>мъ</sup> вса строктура:

а незрозум'емъ що то к не<sup>мъ</sup> за натура.

**Развѣ** безплотны' а бо те<sup>ж</sup> **И**г'лъ ко плоти:

н'кчего и писат', си<sup>м</sup> слово<sup>м</sup> ко'чѣ погы.

161. **Ѡ** старостл<sup>х</sup>, а бо те<sup>ж</sup> о сватахъ:

що д'квницъ высватую<sup>т</sup> за мл'нцовъ.

**Види**чи люде в люде' с'кдыныи старосты:

тыхъ иа<sup>к</sup> честныхъ и в'кры годныхъ просят' в старо<sup>ст</sup>ы.

**Давы** высватували за мл'нцовъ д'квницы:

ижъ бы яко в' едно' плоти были двоицы.

**И** такъ оны<sup>х</sup> мл'нцовъ иа<sup>к</sup> з'цны<sup>х</sup> залицаю<sup>т</sup>:

и о'цекъ тыхъ д'квичихъ звычайно спрашаю<sup>т</sup>.

**Е**же бы мл'нце<sup>м</sup> т'кмъ дщери в жены д'мати:

з' которыми жаляю<sup>т</sup> себѣ в'кккъ сво' ко'чати.

1) Тут в рукопису хрестик, а на маргінесі з правого боку допи-  
сано два рядки иношо рукою, здасть ся, не Климентія:

„Тол'ко много нашествомъ обоказанъ з'кло  
и в томъ г'бви<sup>т</sup> свое время и д'шш и т'кло“.



Ты<sup>ко</sup> нех<sup>а</sup> старосты прѣ<sup>де</sup> млады<sup>х</sup> спрашаю<sup>т</sup>:  
если до секе любовк<sup>ь</sup> маю<sup>т</sup> или немаю<sup>т</sup>. ||

в. 106. Бо с<sup>к</sup>ладоу сочта<sup>ны</sup> любовк<sup>ь</sup> м<sup>к</sup>т<sup>ь</sup> не<sup>в</sup>ѣд<sup>у</sup>тъ:  
а<sup>ле</sup> завше ненави<sup>ст</sup> др<sup>уг</sup> ко др<sup>уг</sup>у м<sup>к</sup>т<sup>ь</sup> б<sup>у</sup>д<sup>у</sup>тъ.  
Прето в<sup>с</sup>ь родителн б<sup>о</sup>же разс<sup>ж</sup>да<sup>т</sup>е:  
а<sup>н</sup> нас<sup>к</sup>ластк<sup>ь</sup>ем<sup>ь</sup> млады<sup>х</sup> незн<sup>е</sup>вола<sup>т</sup>е.

162. О<sup>у</sup> к<sup>с</sup>м<sup>ь</sup> оветк<sup>ь</sup>, цю к<sup>с</sup>м<sup>ь</sup> брати к<sup>с</sup>мови  
неб<sup>л</sup>госл<sup>о</sup>ваю<sup>т</sup>. а<sup>ко</sup> те<sup>б</sup> дочк<sup>ь</sup> к<sup>с</sup>мин<sup>о</sup>й.  
И гд<sup>ь</sup> х<sup>т</sup>о пересб<sup>л</sup>т<sup>ь</sup> до<sup>б</sup>ре таларамн а<sup>ко</sup>  
ч<sup>и</sup>р<sup>в</sup>онк<sup>ь</sup>мн золот<sup>ь</sup>мн а<sup>п</sup>х<sup>ь</sup>ере<sup>к</sup>к<sup>ь</sup> ко<sup>т</sup>р<sup>о</sup>м<sup>ь</sup>.  
То и гр<sup>ь</sup>х<sup>ь</sup> пр<sup>о</sup>ч<sup>ь</sup> о<sup>т</sup>кладаю<sup>т</sup> и б<sup>л</sup>госл<sup>о</sup>ваю<sup>т</sup>:  
и б<sup>ь</sup>закон<sup>ь</sup>е на за<sup>к</sup>о<sup>н</sup> пр<sup>е</sup>кладаю<sup>т</sup>.

И то в<sup>ь</sup>м<sup>ь</sup> д<sup>ь</sup>в<sup>ь</sup>ны р<sup>ь</sup>ч<sup>ь</sup>н зоставаю<sup>т</sup>:  
цю к<sup>с</sup>м<sup>ь</sup> брати в<sup>ь</sup> жон<sup>ь</sup> неб<sup>л</sup>валяю<sup>т</sup>.

И теж<sup>ь</sup> и до<sup>ч</sup>к<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup> к<sup>с</sup>м<sup>ь</sup> не волно вз<sup>ь</sup>ти:  
цю том<sup>ь</sup> и ч<sup>и</sup>н<sup>ь</sup>ти на св<sup>ь</sup>т<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup> незн<sup>ь</sup>ти.

И не ты<sup>ко</sup> сам<sup>о</sup>м<sup>ь</sup> к<sup>с</sup>м<sup>ь</sup> вз<sup>ь</sup>т<sup>ь</sup> зборон<sup>ь</sup>ю<sup>т</sup>:  
а<sup>ле</sup> е<sup>щ</sup>е и с<sup>ь</sup>б<sup>о</sup>м<sup>ь</sup> та<sup>к</sup>же возбран<sup>ь</sup>ю<sup>т</sup>. ||

106 в. И гд<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup>ка<sup>н</sup> ш<sup>ь</sup>ч<sup>ь</sup> до<sup>б</sup>ре зас<sup>к</sup>лапаю<sup>т</sup>:  
то б<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup>ма р<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup>мн ты<sup>х</sup> в<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup>валяю<sup>т</sup>.

И нех<sup>а</sup> в<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup> нич<sup>о</sup>го не<sup>к</sup>рали:  
да даремно в<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup> д<sup>ь</sup>ч<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup>валяи.

Иже за гр<sup>ь</sup>х<sup>ь</sup> сов<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup> почит<sup>ь</sup>ю<sup>т</sup>:  
а<sup>н</sup> х<sup>т</sup>о п<sup>ь</sup>с<sup>ь</sup>ч<sup>ь</sup>не<sup>т</sup> до<sup>б</sup>ре и гр<sup>ь</sup>х<sup>ь</sup> пр<sup>о</sup> о<sup>т</sup>кладаю<sup>т</sup>.

И незн<sup>ь</sup>е ч<sup>ь</sup> важно [: и а<sup>п</sup>х<sup>ь</sup>ере<sup>с</sup>кое :] на гр<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup>в<sup>ь</sup>ство:  
же<sup>б</sup> неп<sup>ь</sup>ст<sup>ь</sup>гло и<sup>х</sup> сам<sup>ь</sup> и ты<sup>х</sup> б<sup>ь</sup>же неб<sup>л</sup>в<sup>ь</sup>ство.

Лучше<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup> и<sup>х</sup> гр<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup>шник<sup>ь</sup> о<sup>т</sup> гр<sup>ь</sup>х<sup>ь</sup>ов<sup>ь</sup> о<sup>т</sup>во<sup>ж</sup>д<sup>ь</sup>ти:  
неже на беззакон<sup>ь</sup>н<sup>ь</sup> брак<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup>валяти.

Гд<sup>ь</sup> запов<sup>ь</sup>д<sup>ь</sup>д<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup> Б<sup>г</sup> в<sup>ь</sup> к<sup>с</sup>мо<sup>ь</sup>ств<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup> с<sup>ь</sup> неп<sup>ь</sup>мова<sup>т</sup>:  
и и<sup>з</sup>кр<sup>ь</sup>в<sup>ь</sup>н<sup>ь</sup>мн в<sup>ь</sup> млажен<sup>ь</sup>ство неп<sup>ь</sup>мова<sup>т</sup>.

И волно по л<sup>ь</sup>т<sup>ь</sup>ери плак<sup>ь</sup>т<sup>ь</sup> ком<sup>ь</sup> х<sup>т</sup>от<sup>ь</sup>:  
и да<sup>ь</sup> Б<sup>ж</sup>е ник<sup>о</sup>м<sup>ь</sup> та<sup>к</sup>и<sup>х</sup> бра<sup>к</sup>о<sup>н</sup> не<sup>и</sup>м<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup>т<sup>ь</sup> 1).

163. О<sup>у</sup> д<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup>т<sup>ь</sup>х<sup>ь</sup> мал<sup>ь</sup>х<sup>ь</sup> о<sup>с</sup>таю<sup>ч</sup>и<sup>х</sup> с<sup>ь</sup> ж<sup>ь</sup> о<sup>т</sup>  
родичов<sup>ь</sup> св<sup>ь</sup>н<sup>ь</sup>: в<sup>ь</sup> год<sup>ь</sup> е<sup>д</sup>н<sup>ь</sup> или в<sup>ь</sup> дво<sup>х</sup>: и д<sup>ь</sup>л<sup>ь</sup>к<sup>ь</sup>.

Мно<sup>г</sup>о е<sup>ст</sup> цю родичов<sup>ь</sup> не<sup>п</sup>ам<sup>ь</sup>т<sup>ь</sup>ю<sup>т</sup>:  
в<sup>ь</sup> гд<sup>ь</sup> о<sup>т</sup> не<sup>р</sup>се<sup>ь</sup> в<sup>ь</sup> е<sup>д</sup>н<sup>ь</sup> год<sup>ь</sup> и в<sup>ь</sup> дво<sup>х</sup> зо<sup>с</sup>таваю<sup>т</sup>. ||

1) Попереду було написано „нехотят“.

- к. 107. **Ѹ**желй мѣка змретъ оѣ малбго дытїати :  
 їли оѣцѣ, невѣдетъ вѣресши памїатїти.  
**ї** гдѣ оѣ мѣки ѣ ѡца малбе сѣ зостанетъ :  
 втоже часъ сыротою праѣдивою бѣтанетъ.  
**ї** есай оѣцѣ кмретъ то поѣ сыротѣ дитїина :  
 ѡ гдѣ ѣ мѣка то южѣ цѣлаа сыротїна.  
**ї** злѣ тыѣ вѣдныѣ дѣтиѣ гдѣ родѣ немѣютъ :  
 таковыѣ згола вѣѣ на'го'ше' погнѣаюѣ.  
**Ѹ**сай хѣто дла сп'нїѣ ѡзмеѣ воско'мнїти :  
 то їакожѣ ко'векѣ можетъ также жїво вѣти.  
**Ѹ** вско'мнїшиѣ треба дѣвре затѣ ѡсѣговѣт' :  
 ѣ за влѣсныѣ родычѣ ѣ пошановаѣю мѣт'.  
 Звлѣща гдѣ мѣетъ оѣ ннѣ їакоѣ выцвѣчен'ѣ :  
 такнѣ ѣ по смѣрѣѣ неха' нечннѣ забвѣѣѣ.  
 Леѣ їаѣ оѣца ѣ мѣкѣ досто'но помнѣти :  
 же вѣкетѣ своего дытїати мо'лї выховѣти.  
 Зачнѣ всѣ выховаѣцы тѣю рѣчѣ свѣжа'те :  
 ѣ за вѣгодѣтелеѣ такнѣ бѣга вѣга'те.

164. **Ѹ** непамїатозлѣбїѣѣ дитїинныѣхѣ. ||

- 107 v. **ї** старѣмѣ вѣ нетрека таже злѣкѣ мѣти :  
 їако неїмѣютъ ѣѣ малѣѣкїѣ дѣти.  
**Ѹ**днѣ еднѣго вїетъ ѣ тежѣ вѣѣчествѣетъ :  
 потоѣ заѣ ѣ забвѣѣтѣ ѣ нѣтѣ неѣловствѣетъ.  
**ї** впаѣтѣ еднѣ дрѣгого крѣкко зневажаетъ :  
 ѡ оѣстѣнїнїши всѣ то сокѣ за ннѣцїю мѣѣт'.  
**Ѹ** старѣго хоѣ мало хѣто часѣмѣ зневажитѣ :  
 то зѣраѣ з неѣрпѣн'ѣ на позовѣ кошѣтѣ вѣжит.  
**Ѹ** старѣѣ то вѣ кннѣгаѣ таѣ слово напнѣсѣннѣо :  
 котрое вѣ цѣркѣваѣ часто ѣѣтѣ вѣѣмѣ гѣѣѣно.  
 „Ѹще невѣдѣте вѣ їаѣ мѣѣдыѣ дѣти :  
 невнн'дѣте вѣ цаѣство ѣ невѣдѣте зрѣтн'ѣ.  
**Ѹ**вѣче рѣчѣ ѣѣмомѣ не дѣти кывѣѣте :  
 леѣ поднѣтн'ныѣ злѣкѣ таѣ непамнѣѣѣте.  
 Прѣто ѣ наѣ треба южѣ злѣбѣства бѣставнѣти :  
 їжѣ вѣ безрѣшѣтн'ї мо'лн жн'нѣ на'ѣдѣтн.

165.

Ѣ ГЛУХИХЪ И НЕИМЪХЪ.

И то злое калѣцтво члвккѣ на свѣтѣ:  
 глухота: ко<sup>т</sup>рой то<sup>ж</sup> не да<sup>тъ</sup> Бже имѣти. ||  
 к. 108. Бо е<sup>сть</sup> таки<sup>и</sup> глухи, же збола не може<sup>тъ</sup> слышат<sup>ь</sup>:  
 а<sup>з</sup> разкѣ помаваетъ кто може<sup>тъ</sup> са догадат<sup>ь</sup>.  
 Ты<sup>я</sup>ко<sup>ж</sup> що<sup>е</sup> мало ѣму то<sup>е</sup> допомага<sup>ет</sup>:  
 же к глухотѣ прива<sup>н</sup>нѣ<sup>н</sup>кы<sup>и</sup> ѣзыкѣ ма<sup>е</sup>.  
 Котры<sup>и</sup> ѣзыкѣ<sup>м</sup> мо<sup>щ</sup>но к<sup>ъ</sup> комѣ проглаголити<sup>и</sup> 1):  
 и латк<sup>ъ</sup>ше<sup>и</sup> потрекѣ сво<sup>ю</sup> о<sup>т</sup> кого спом<sup>н</sup>ити.  
 Ѣ та<sup>к</sup> вѣдны<sup>и</sup> немного м<sup>е</sup>ншѣ нѣко<sup>м</sup>о<sup>у</sup> страждат<sup>ь</sup>:  
 котры<sup>и</sup> к<sup>ъ</sup> глухотѣ сво<sup>е</sup>ѣ и ѣзыка не ма<sup>е</sup>.  
 Ѣ ратѣ<sup>ю</sup> Хр<sup>и</sup>сте Бже ѣко то Ѣ глухотѣ:  
 такъ и о<sup>т</sup> о<sup>с</sup>обной вѣгласной нѣмоты.  
 Да словесѣ Ев<sup>а</sup>н<sup>г</sup>елик<sup>х</sup> трон<sup>х</sup> все<sup>г</sup>дѣ слышат<sup>ь</sup>:  
 и ѣзыкама тѣбѣ ѣсно хвалѣ вѣнча<sup>н</sup>ы.

166.

Ѣ ГЛУХИХЪ И НЕИМЪХЪ.

Дивнаа то на свѣтѣ немощ<sup>ь</sup> и глухота:  
 а прине<sup>тъ</sup> о<sup>с</sup>обнаа ещѣ и нѣмота.  
 Навет<sup>ь</sup> вы ко нѣмотѣ сво<sup>е</sup>ѣ ѣмкѣ слыха:  
 а<sup>з</sup>е то заклада<sup>ет</sup> и самыѣ сха.  
 Ѣсан<sup>ы</sup> мѣкѣ слы<sup>т</sup>, хо<sup>ч</sup> не може<sup>тъ</sup> глаголат<sup>ь</sup>:  
 то глаголющаго мо<sup>г</sup>лѣ вы латво слышат<sup>ь</sup>. ||  
 108 v. Ѣ гдѣ вы те<sup>б</sup>ѣ к<sup>ъ</sup> глухотѣ слыкѣ говорити:  
 то з м<sup>е</sup>ншою ско<sup>н</sup>вѣю мо<sup>г</sup>лѣ са<sup>б</sup> о<sup>б</sup>ходити.  
 Ѣже некорѣ тог<sup>о</sup> и тог<sup>о</sup> лише<sup>н</sup>ны<sup>и</sup>:  
 мученіе о<sup>с</sup>обно теритѣ повѣд<sup>е</sup>ны<sup>и</sup>.  
 Ѣ гды<sup>и</sup> котомѣ и ослѣпѣ незна<sup>н</sup>ы<sup>и</sup> що чинит<sup>ь</sup>:  
 мо<sup>г</sup>лѣ вы конечно з свѣта са<sup>м</sup> свѣѣ и згвѣит<sup>ь</sup>.  
 Ѣ<sup>т</sup> чего и насѣ Хр<sup>и</sup>сте Г<sup>о</sup>ди схова<sup>н</sup>:  
 а слы<sup>т</sup> и рѣчь до кончинѣ ншн<sup>х</sup> в на<sup>с</sup>е захова<sup>н</sup>.

167.

Ѣ КАШАЮ.

Ѣ каше<sup>н</sup> злаа то немощѣ на свѣтѣ:  
 вода<sup>и</sup> никомѣ и ег<sup>о</sup> не мѣти.

1) Попереду було написано „проглаголати“, а на н поправлено рукою Климентія.

Бо в персехъ каше<sup>т</sup> та<sup>к</sup> часо<sup>м</sup> спираетъ :  
 же а<sup>к</sup> иногда ины<sup>х</sup> самираетъ.  
 І цюкъ ш<sup>к</sup> ѿ всѣхъ насъ йскорени<sup>т</sup>са :  
 да ѿ цюкъ ладзски<sup>х</sup> й в нишнхъ всели<sup>т</sup>са.  
 І да' Бже же<sup>б</sup> тое та<sup>к</sup> са стало :  
 азалл<sup>б</sup> й цю<sup>т</sup> вѣгнело хо<sup>т</sup> мало.

Еще о кашаю ли<sup>т</sup> сѣз напред<sup>к</sup><sup>1</sup>). ||

к. 109.

ГѢ ЗДЕ ПОЧИНАЮ<sup>т</sup>СА КЪРШЫ,  
 о ремесникахъ rozmaйтыхъ,  
 (: На прѣдъ :)

168.

О Гончаріахъ :  
 слово кѣршовое похвалное.

Первы<sup>х</sup> на свѣтѣ гонча<sup>р</sup> ремесникъ тру<sup>д</sup>дате<sup>т</sup> :  
 са<sup>к</sup> Гдѣ Кѣ<sup>к</sup> Ядама й Бѣ<sup>т</sup>вы создате<sup>л</sup>.  
 Которы<sup>х</sup> да<sup>т</sup> людемъ всѣ хы<sup>т</sup>рости смѣ<sup>т</sup>и :  
 й всяку премудро<sup>ст</sup> хотиши<sup>х</sup> размѣ<sup>т</sup>и.  
 Прето мощно гонча<sup>р</sup>ство стѣ<sup>м</sup> дѣло<sup>м</sup> назват<sup>т</sup> :  
 пониважъ Кѣ<sup>к</sup> Ядама зрѣла<sup>т</sup> з' глины созда<sup>т</sup>.  
 І го<sup>ч</sup>аря<sup>х</sup> человека мощно<sup>б</sup> з' глины зрокит<sup>т</sup> :  
 ты<sup>т</sup>ко<sup>ж</sup> невозможно зрѣвши<sup>х</sup> дѣ<sup>л</sup>к' ка<sup>к</sup>нит<sup>т</sup>. ||

109 v.

Еднакъ сосуды роки<sup>т</sup> напи<sup>т</sup>ки выпиват<sup>т</sup> :  
 й всякіе те<sup>ж</sup> горшки цю<sup>т</sup> кѣ<sup>т</sup>и готоват<sup>т</sup>.  
 Та<sup>к</sup>же й кафлѣвые печи выставютъ :  
 й розны на кафла<sup>х</sup> ѡздовы му<sup>р</sup>бютъ.  
 Й ва<sup>р</sup>зѣ<sup>т</sup> цю<sup>т</sup> покѣщиваными называють :  
 где фа<sup>р</sup>лами всяко<sup>ж</sup> красы додавают<sup>т</sup>.  
 Іменно же многіе шала<sup>т</sup>цами кладут<sup>т</sup> цѣкты :  
 й ве<sup>с</sup>ми прм<sup>ѣ</sup>рые полагають кѣкты.  
 Яжъ вы вѣпрѣчь хотѣ<sup>т</sup> на тую дивитиса  
 пѣкть : й грѣ<sup>т</sup>и<sup>т</sup> до тако' мило притѣлитиса.  
 Зачи<sup>т</sup> о го<sup>ч</sup>арѣ<sup>х</sup> касъ крѣ<sup>п</sup>ко похвалаю :  
 й о<sup>т</sup> Кѣ<sup>а</sup> за то ва<sup>т</sup> спсе<sup>т</sup>я пріаю.

<sup>1</sup>) Ціноброю; низше на к. 297 v. дописано рукою Климентія, але пізнійше, невеличкий віршик про кашель.

169.

Грѣхъ ратѣи хъ: а во тебѣ о пашцыхъ  
хлѣбъ людехъ.

- На всѣ ремесла потребнѣше подобно  
пахарство: же тебе всемъ свѣтъ выгодно. ||
- к. 110. Ко хоу бы хто сребро и золото могае робити:  
а немѣючи хлѣба злата неуксѣти.
- Могаетъ на таа рѣ же хлѣбъ срѣце скрѣпитъ:  
ѣсли хлѣбомъ животы чѣкъ покрѣпитъ.
- И ке хлѣба немошно всакии прокувати:  
ко безъ него з голода могутъ смирати.
- И не тыко богии хлѣба потребуетъ:  
але и богатомъ бни неопсуетъ.
- Богаты еше коши хочетъ его мѣти:  
же по смерти его живѣли и дѣти:
- И та хлѣбъ стѣи всюда всѣхъ невапотребеи;  
але и некрныи на свѣтъ потребенъ.
- И ты Годи безъ пре хлѣба людии умножа:  
и доводно на ве свѣтъ его уроста.

170.

Грѣхъ ткача хъ, и о женахъ н: и о ѣныхъ  
женахъ тканне имъ даищихъ.

- Ме ѣныи ремеснико и ткаи умкшаи са:  
и та же иа ѣныи ремесникои назѣвса. ||
- 110 v. Могла Россѣи нѣи и безъ нѣхъ прожити:  
иное в турскии страна материи робити.
- И в на и жоны тое ремесло оправляютъ:  
и кошии таковыи же ест, що н и не требуютъ.
- Бо иа зхотятъ зарѣ могутъ са наичити,  
и неведе основы ю до ткачи носити.
- И в Литѣи всакии жоны ткачовъ и незнаютъ.  
рабѣи козацкии ѣныи потворство маютъ.
- Же то ѣнаи будетъ непраха и неткаха:  
и в таковойи може быти ткачѣи взѣха.
- И шо будуть и ткачи в таковойи совѣи брати:  
гдаи неведе основы и поткаи давати.
- И ткачи те же жоны не всѣ хотѣи приести:  
акии готовые нитки могаи в ке да класти.
- И часо о роботы втѣи немало зостанетъ.  
а до того и приажы еше в когд достанетъ.

Яжъ поло<sup>т</sup>но з' ты<sup>х</sup> р'кчи'' може<sup>т</sup> из'порядити.  
 да кош<sup>у</sup> и ты<sup>х</sup> спра<sup>в</sup> много мо<sup>ж</sup>но пошити.  
 І писме<sup>н</sup>'ны' лю<sup>д</sup> ткач<sup>к</sup> вси<sup>к</sup> неха<sup>т</sup>' разв'м'етъ:  
 же стары' и молоды' о<sup>т</sup>чени<sup>к</sup> в ни<sup>х</sup> св'м'етъ: ||  
 в. 111. Я ты<sup>х</sup>' е<sup>ст</sup> реме<sup>с</sup>никъ и м'твы незна<sup>ет</sup>тъ;  
 и неха<sup>т</sup> же нег<sup>а</sup>'вн<sup>т</sup>' ткач<sup>о</sup> то<sup>е</sup> сов'ѣ зна<sup>ет</sup>тъ.  
 Я за в'крш<sup>к</sup> се' о<sup>т</sup> ткач<sup>о</sup>въ прощеніа жел<sup>аю</sup>:  
 и реме<sup>л</sup>а више<sup>го</sup> кр<sup>ы</sup> Бж<sup>е</sup> незна<sup>важ</sup>аю.  
 Тылако<sup>м</sup> спер<sup>в</sup>а написавъ пры<sup>к</sup>ро в слов<sup>к</sup> і д<sup>ы</sup>но<sup>м</sup>':  
 и вже<sup>ж</sup> прост'кте ма, каюса и о то<sup>м</sup>к<sup>1</sup>).

171.

Ѡ бондаріяхъ.

Честно е<sup>ст</sup> и бондарство и ве<sup>с</sup>ми надобно:  
 во ни<sup>ч</sup>тò не<sup>с</sup>кы'де<sup>т</sup> и без ны<sup>х</sup> подобно:  
 Я хо<sup>ч</sup> и вси<sup>к</sup> реме<sup>с</sup>никъ лю<sup>д</sup>и<sup>м</sup>ь все<sup>к</sup>мъ потребе<sup>н</sup>:  
 та<sup>к</sup>же и бондар<sup>с</sup> всюда е<sup>ст</sup> не<sup>в</sup>епотривенъ.  
 Кгда<sup>б</sup> не о<sup>н</sup>и н<sup>к</sup> в чемъ бы напи<sup>т</sup>ковъ храни<sup>ти</sup>:  
 и н<sup>к</sup> в че<sup>м</sup>ь было<sup>б</sup> жонкамъ и коды носити.  
 Я шò обр'кзки шевц<sup>к</sup> и кра<sup>ц</sup>ц<sup>к</sup> покида<sup>ют</sup>тъ:  
 а бондар<sup>к</sup> обр'кзко<sup>м</sup> своихъ не<sup>в</sup>икида<sup>ют</sup>тъ.  
 Якъ то тр'кски котрыми може<sup>т</sup> в' печ<sup>к</sup> палити;  
 Та<sup>к</sup>же за<sup>с</sup> о<sup>с</sup>облике и кети наварити. ||  
 111 в. І не<sup>в</sup>уде<sup>т</sup> др'кмати же то ст'ски гр'аки:  
 а к тому на'паче якъ потаг<sup>н</sup>е<sup>т</sup> таб'аки:  
 І некоха<sup>е</sup>т<sup>с</sup>я в сн<sup>ѣ</sup> же робитъ и в но<sup>ч</sup>ѣ:  
 а<sup>в</sup>о тре<sup>ст</sup> а<sup>в</sup>о кр'сн, или стр'же<sup>т</sup> обр'ч<sup>к</sup>.  
 І ма<sup>с</sup>те<sup>р</sup>ство сво<sup>ѣ</sup> та<sup>к</sup> и тамъ раскладе<sup>т</sup>тъ:  
 и о<sup>х</sup>очую до работы пилно<sup>ст</sup> ма<sup>ет</sup>тъ.  
 Я шò зарови<sup>т</sup> мус'к<sup>т</sup>ъ часомъ и проп<sup>и</sup>ти:  
 посл<sup>к</sup> працы животы тро<sup>х</sup>а покр'к<sup>н</sup>ити.  
 Пото<sup>м</sup> стане<sup>т</sup> робити зно<sup>в</sup>с хочъ не много:  
 а<sup>ж</sup> в него и тютюн<sup>ѣ</sup> и всего впа<sup>т</sup> много.  
 І такъ то<sup>е</sup> реме<sup>с</sup>ло ве<sup>с</sup>ми похвалаю:  
 и до ко<sup>н</sup>ца вк<sup>к</sup>с и<sup>м</sup>ь того ха<sup>т</sup>ка пріаю.

1) Додано на маргінесі вишою рукою: „и о и то“ — щось не до ладу.

172.

С) шаповалахъ и о коновалахъ.

Потребное ремесло ест и коновалство:

а шованиче честно ест и шаповалство.

Коновалъ едно тыско дѣло изъпраляетъ:

же то коня и шкана<sup>мъ</sup> обираѣтъ дваетъ. ||

к. 112.

И шаповалъ всякіе всякъмъ выгоды творитъ:

гдѣмъ разные потребности людѣмъ заше робитъ.

Иакъ то мужыкамъ парте рѣканицы:

и ламцы вываютъ цю носятъ молодѣцы.

И еще и обранѣ можетъ изробити:

и кеѣс [хо<sup>н</sup>] на<sup>ко</sup>шюю му<sup>ро</sup> строити.

И если часомъ зхочетъ изпочити трѣхи:

то тогда безпрестанно все выже панчѣхи.

И впа<sup>т</sup> же пакъ почне<sup>т</sup> коню перебивати:

то зна<sup>т</sup> то вже хоче<sup>т</sup> з луко<sup>мъ</sup> ма<sup>н</sup>дровати.

Бо з давны<sup>хъ</sup> часовъ и<sup>к</sup> гдѣ шапова<sup>т</sup> ма<sup>н</sup>дрока<sup>т</sup>:

не едно на дорѣзк<sup>ѣ</sup> и дѣш изълика<sup>т</sup>.

Же здалеѣс власне татарѣ маначатъ:

а<sup>к</sup> шапова<sup>т</sup> носѣса з лѣко<sup>мъ</sup> и<sup>к</sup> з друко<sup>мъ</sup>, з<sup>б</sup>лизъ

И прише<sup>т</sup> до людѣ стане<sup>т</sup> работы пытатъ:

[вбача<sup>т</sup>.

же<sup>б</sup> гдѣ ко<sup>в</sup>екъ м<sup>к</sup>л<sup>к</sup> сов<sup>к</sup> на роботу ста<sup>т</sup>.

И и<sup>к</sup> зна<sup>д</sup>етъ добрую работу в добро<sup>мъ</sup> м<sup>к</sup>ет<sup>к</sup>:

а<sup>к</sup> зар<sup>ѣ</sup> зароби<sup>т</sup> золоты<sup>хъ</sup> сто<sup>ѣ</sup> або двѣт<sup>ѣ</sup>. ||

112 v.

И ремесло ихъ чистство и го<sup>д</sup>но похваля:

хоч<sup>т</sup> бы в ко<sup>д</sup>о<sup>мъ</sup> город<sup>ѣ</sup> бу<sup>в</sup> и<sup>к</sup> це<sup>хъ</sup> для славы.

И и<sup>к</sup> рукодѣлѣ и<sup>к</sup> та<sup>к</sup>же похваляю:

и дѣтямъ и<sup>к</sup> и жон<sup>ѣ</sup>мъ доброго прѣяю.

173.

С) тесляхъ, або те<sup>ж</sup> о плотника<sup>хъ</sup>  
по московски<sup>хъ</sup>: а о дѣлѣдахъ по литовски<sup>хъ</sup>.

И тесе<sup>скіе</sup> в чести ма<sup>н</sup>стрѣ вываютъ:

же му<sup>ро</sup>ры буди<sup>к</sup>и ѡни выставляютъ.

Меновите іако то покой па<sup>н</sup>скій:

або те<sup>ж</sup> ѣныѣ и полати ца<sup>р</sup>скій.

И цѣрквѣ оздобныѣ в славу Хр<sup>и</sup>ста Б<sup>г</sup>с:

за что треба творити и<sup>к</sup> похваля мног<sup>ѣ</sup>.

И ѡсо<sup>б</sup> годно<sup>ѣ</sup> и<sup>к</sup> м<sup>к</sup>т<sup>ѣ</sup> в<sup>ѣ</sup> велико<sup>ѣ</sup> показ<sup>ѣ</sup>:

же то часто вываютъ в немѣшо<sup>ѣ</sup> о<sup>т</sup>каз<sup>ѣ</sup>. ||

- к. 113. Понева<sup>ж</sup> важи<sup>т</sup>ся хо<sup>ч</sup> на якую полѣзти  
высотѣ: и мѣсла<sup>т</sup> и<sup>к</sup> вы з не<sup>т</sup> знову за<sup>к</sup>зти<sup>1)</sup>.  
 І чистое та<sup>к</sup>же и<sup>х</sup> и чистое ремесло:  
 але и працююто оно, ко тяжетно.  
 Бо и<sup>к</sup> станутъ будино<sup>к</sup> и<sup>к</sup>и<sup>и</sup> будовати:  
 трева ко<sup>д</sup>ому проти<sup>в</sup> себе пуды<sup>н</sup> мати.  
 І сюда и тудѣ дерево обертати:  
 и еше шлагою и тѣмъ закывати.  
 И гдыса прилучитъ кр<sup>т</sup>къ на цр<sup>к</sup>о<sup>в</sup>ь востановляти:  
 тогда муситъ кск<sup>н</sup>ь своей гр<sup>х</sup>и<sup>и</sup> вспаматати.  
 И та<sup>к</sup> на банк<sup>н</sup>ь стоѣ кр<sup>т</sup>къ поставляютъ:  
 Бг<sup>к</sup> и<sup>н</sup>ш<sup>н</sup>ь помагаетъ, и пѣда<sup>т</sup> недопущаетъ.  
 І спси ихъ Г<sup>д</sup>и за тые нашки:  
 и сохрани ихъ дши отъ в<sup>с</sup>к<sup>н</sup>и<sup>и</sup> м<sup>у</sup>ки.  
 І и<sup>а</sup> за теслами тебе Бже вѣлю.  
 и з<sup>а</sup> жонѣми и з<sup>а</sup> д<sup>к</sup>т<sup>н</sup>ми тво<sup>и</sup>ми и<sup>х</sup> в<sup>р</sup>д<sup>н</sup>чаю. ||

113 v. 174.

С) мѣзкѣхъ.

меновите о цы<sup>н</sup>калы<sup>н</sup>ствѣхъ, и о скр<sup>п</sup>ни<sup>н</sup>кахъ.

- Веселое ремесло музыцтво повѣдаю<sup>т</sup>;  
 же играми своими, смутны<sup>и</sup> пудкеселяю<sup>т</sup>.  
 И веселые наче веселыми кыкаютъ;  
 когда музыки в<sup>с</sup>к<sup>н</sup>ь и в цы<sup>н</sup>калы и<sup>г</sup>раю<sup>т</sup>.  
 І чистое та<sup>к</sup>же сок<sup>н</sup>ь на свѣт<sup>к</sup>к<sup>н</sup>ь пробукуютъ:  
 кгда<sup>ж</sup> и самомѣ Бг<sup>у</sup> похвалѣ о<sup>д</sup>вакуютъ.  
 Понева<sup>ж</sup> и<sup>к</sup> иныя ремесники цехъ маютъ:  
 та<sup>к</sup> и они спсѣ<sup>т</sup> ихъ Бг<sup>к</sup> в цехѣ застакаютъ.  
 І в<sup>с</sup>л<sup>н</sup>у<sup>т</sup> церковного складѣ поражаютъ:  
 и до цр<sup>к</sup>к<sup>н</sup>ь Бж<sup>н</sup>и<sup>и</sup> св<sup>к</sup>чи часто спра<sup>в</sup>ляю<sup>т</sup>.  
 И гды<sup>б</sup> хто мови<sup>н</sup> же легки<sup>и</sup> х<sup>л</sup>кво<sup>н</sup>ь закавляю<sup>т</sup>:  
 таки<sup>и</sup> и<sup>х</sup> х<sup>л</sup>кв<sup>к</sup> Г<sup>д</sup>ь да<sup>т</sup>, нех<sup>л</sup> не<sup>п</sup>оды<sup>в</sup>ляю<sup>т</sup>.  
 І х<sup>л</sup>квѣ даремного ни<sup>г</sup>дѣ не<sup>ж</sup>ываютъ:  
 тм<sup>н</sup>ко и<sup>г</sup>д<sup>н</sup>ь всяк<sup>н</sup>и<sup>и</sup> прѣ<sup>в</sup> працѣ заровляю<sup>т</sup>. ||
- к. 114. І претѣ хто ремесла на<sup>в</sup>чѣетъ:  
 таковы<sup>и</sup> мѣш<sup>н</sup>к<sup>н</sup>ь прѣстою роботою труждаѣ<sup>т</sup>.  
 Ремесло сто<sup>и</sup> дѣло на свѣт<sup>к</sup>к<sup>н</sup>ь сѣ зна<sup>в</sup>д<sup>н</sup>уетъ:  
 котры<sup>и</sup> з<sup>а</sup> пи<sup>н</sup>ною и<sup>г</sup>д<sup>н</sup>ь охотою патрѣетъ.  
 І хто ремесла своего за<sup>н</sup>ш<sup>н</sup>ь часто пи<sup>н</sup>нуетъ:  
 томѣ до и<sup>г</sup>д<sup>н</sup>ь працѣ и сѣ Бг<sup>к</sup> по<sup>с</sup>о<sup>в</sup>ѣтвуетъ.

<sup>1)</sup> На правому марг. дописано пивийше: „в<sup>н</sup> низоту“.



Неха' же вѣ лѣности и музѣки иґраіють :  
 и веселости людѣхъ молодымъ додавають.  
 И наґравишеа неха' трѡха и спочивають :  
 да поповно' скланицы горѣлки выпивають.

175.     Ѓ шевцахъ, и ѡ честномъ ихъ реместѣ<sup>1)</sup>.

(Новѣжнѡе ремѣло и шество зоставлѣтъ :  
 гдымъ честное браство и ктыторство з ныхъ бываѣтъ.

И шевцѣкъ свѣцѣкъ таѣ са то ѡни называють :  
 из своего тытѹла зѣ самѣ са вѣкшають.

И гоно величаемъ всѣхъ шевцовъ величати :  
 и похвалѣ иакъ честнымъ ремесникамъ давати.

Немашъ, мовятъ, на шество ремѣла четнѣ'шого :  
 промѣмъ ремеслаами иными славнѣ'шого<sup>2)</sup>. ||

114 v.   И цырыѣ ѡни ест шевцѣкѣ люде на свѣтѣкѣ :  
 и жоны ихъ добрыѣ и ихъ шевскіѣ дѣти.

Ко вѣгда ѡни жаныхъ ша'вѣрствѣкъ незажывають :  
 але и счине' своихъ лю'зкости надчлютъ.

И ѡсобаиѣ ро'но' те'мъ свое' полѣтѣики :  
 изъ книги з рѣницы шевско' четно' гра'мматики.

И копы'а з' правыламъ и всѣмъ карста' ихъ славна :  
 знаю ѡ то'мъ добре, и люде мовятъ зда'на.

И иакъ сидѣтъ ровити на свое' карста'ти :  
 почне'тъ свое' всѣкое начинѣе раскладати.

Ико то копыла правыла дра'ницы стрѣлицы :  
 ло'ники цѣпѣшки смо'ники на'ручки и кра'ницы.

Та' те'мъ стѣрачѣкъ моло'кѣи вы'штѣакѣи то'пки и клѣсѣчки :  
 ѡвцѣлики смола' воскъ вѣхты клѣ'стра писѣчки.

Затырачки кап'цѣкъ гнипы дра'твы цыкнасарѣкѣ и цѣтѣины :  
 шыла чер'нила ножѣкѣ скобе'ки струґи ско'ки бѣлѣхи

[и смо'шѣины.

Кето'мъ ни'тки заветѣкѣ кобылицы хлѡпцы ху'тра и стрѣхѡлцѣкѣ :  
 ремѣкѣи вода до шпока'а лѣва дого'т и напѣгачѣкѣ

[и ко'цѣкѣ.

<sup>1)</sup> В рукопису сей вірш цілком зачеркнено. На марґінесі в низу дописано цінобрюю пояснене: „Скасова'ны сие шевскій вѣрши, же не ври'а писали: і три лучшѣ' спераженны'хъ при ко'цѣкѣ книги [ли]ст'“ (край відрізано).

<sup>2)</sup> Дописано на марґінесі з правого боку і зачеркнено.

- І якъ по'де<sup>р</sup> до шкү<sup>р</sup>, дзвк<sup>1)</sup> товч<sup>т</sup> шкү<sup>р</sup>ы перескпд<sup>т</sup>тъ:  
 а іны<sup>е</sup> шкү<sup>р</sup>ы ү збл<sup>с</sup> хср<sup>с</sup> закладд<sup>т</sup>тъ<sup>2)</sup>. ||
- в. 115. І іны<sup>е</sup> те<sup>ж</sup> на ковбанцк шерстк<sup>е</sup> обвирд<sup>т</sup>тъ:  
 а пото<sup>3)</sup> келехо<sup>т</sup> мездр<sup>с</sup> пү<sup>р</sup>рокмд<sup>т</sup>тъ.  
 І поухаговд<sup>в</sup>ши к' вжн<sup>т</sup> часк<sup>е</sup>, складд<sup>т</sup>тъ в квдск<sup>е</sup>.  
 и чека<sup>т</sup> покү<sup>т</sup> буд<sup>т</sup> перескпд<sup>т</sup>т впа<sup>т</sup> часк<sup>е</sup>.  
 І на крксак<sup>е</sup> по царски<sup>4)</sup> скд<sup>т</sup>тъ якъ на маестатк<sup>е</sup>:  
 и проси<sup>т</sup> Бг<sup>а</sup> жевк<sup>ы</sup> на рокот<sup>с</sup> рано стд<sup>т</sup>ти. +  
 + І стд<sup>т</sup>ши ссдн<sup>т</sup> лүчн<sup>к</sup> и желк<sup>з</sup>о причепл<sup>т</sup>тъ:  
 и лүчн<sup>с</sup> з п<sup>т</sup>ковк<sup>ы</sup> смо<sup>т</sup>ны<sup>т</sup> з' вгн<sup>т</sup> роскладд<sup>т</sup>тъ.  
 І розложи<sup>т</sup>ши вгн<sup>ю</sup> здр<sup>а</sup> перешкд<sup>т</sup>тъ  
 п<sup>т</sup>ты: покү<sup>т</sup> а<sup>т</sup> сж<sup>т</sup> емд<sup>т</sup>, подовд<sup>т</sup>тъ † ||
- 114 v. † І іа<sup>т</sup> перешкд<sup>т</sup>ючи вт<sup>т</sup>мн<sup>т</sup>са, т<sup>т</sup> шкү<sup>р</sup>ы стрыхд<sup>т</sup>тъ:  
 и на ро<sup>т</sup>пү<sup>т</sup>ка<sup>т</sup> на ч<sup>т</sup>боты ко<sup>т</sup>ко з' котр<sup>т</sup> па<sup>т</sup>  
 [вы'д<sup>т</sup> готү<sup>т</sup>е † ||
- в. 115. † І пото<sup>т</sup> покнү<sup>т</sup>ши кс<sup>т</sup> по'д<sup>т</sup>тъ к'кты звирд<sup>т</sup>тъ:  
 ко потр<sup>т</sup>ка ко<sup>т</sup>лн<sup>т</sup>ы нз' в'ктой вычнн<sup>т</sup>т'. † ||
- 114 v.<sup>5)</sup> † І по'д<sup>т</sup> до гарковк<sup>ы</sup> с ч<sup>т</sup>нк<sup>ы</sup> хитд<sup>т</sup>ти:  
 козак<sup>ы</sup> и бараницы хо<sup>т</sup> и гд<sup>т</sup>вн<sup>т</sup> окршд<sup>т</sup>ти.  
 І нахитавнш<sup>т</sup> еп<sup>т</sup> и фети захоч<sup>т</sup>тъ:  
 и д<sup>т</sup> емд<sup>т</sup> шевчн<sup>х</sup>а ч<sup>т</sup>д<sup>т</sup> нсхоч<sup>т</sup>тъ. \* ||
- \* І іа<sup>т</sup> прд<sup>т</sup> емд<sup>т</sup> часк<sup>е</sup> и пр<sup>т</sup>т ремк<sup>ы</sup> вышр<sup>т</sup>кд<sup>т</sup>тъ:  
 стдн<sup>т</sup> кр<sup>т</sup>кко прд<sup>т</sup>к<sup>ы</sup>, и іа<sup>т</sup> повк<sup>т</sup>мо т<sup>т</sup> ма<sup>т</sup>.  
 І кздн<sup>т</sup> с лүг<sup>к</sup> дүк<sup>с</sup> и п<sup>т</sup>ел<sup>с</sup> (пд<sup>т</sup>ти)<sup>6)</sup> г<sup>т</sup>овд<sup>т</sup>ти:  
 и мүск<sup>т</sup>тъ в'дн<sup>т</sup> д<sup>т</sup>вр<sup>т</sup> нд<sup>т</sup> зым<sup>с</sup> прд<sup>т</sup>к<sup>ы</sup>.  
 І в<sup>т</sup>с<sup>т</sup>к<sup>ы</sup> мүск<sup>т</sup>тъ по мд<sup>т</sup>рн<sup>к</sup>с и по лн<sup>т</sup>ст<sup>к</sup> х<sup>т</sup>д<sup>т</sup>ти:  
 же а<sup>т</sup> и в ст<sup>т</sup> мд<sup>т</sup>ло м<sup>т</sup>ж<sup>т</sup> когд<sup>а</sup> з'п<sup>т</sup>ч<sup>т</sup>ти.  
 І ск<sup>т</sup>ши на рокотк<sup>е</sup>, т<sup>т</sup> до по<sup>т</sup>ноч<sup>ы</sup> не буд<sup>т</sup>т спд<sup>т</sup>ти:  
 а чд<sup>т</sup>см<sup>к</sup> до сд<sup>т</sup>к<sup>ы</sup> буд<sup>т</sup>т прешк<sup>т</sup>т.

1) Проти сього вірша на марг. додано: „к' стүнк“.

2) Далі наступають окремі шматочки вірш про шевців, на к. 115 і на к. 114 v., помічені хрестиками, кружечками і іншими значками. Після тих значків комбінуюмо кінець вірша, в рукопису скрізь закреслений.

3) Дописано на верхн. марг.: „Надквнш шүствалк и хвартүхк“.

4) На марг. поправлено пізнійше: „ноклателски“.

5) На маргінесі, з лівого боку.

6) Закреслено.

Або їно<sup>г</sup>да ровотс буде старюю іакюю крѣпѣти :  
 или те<sup>ж</sup> їнюю хорошюю новюю ровѣти.  
 А іа<sup>к</sup> с<sup>х</sup>очет шевчухс поки<sup>т</sup>, нвирѣ чи<sup>м</sup> в<sup>н</sup>т нешукѣет<sup>к</sup> :  
 есай човот класуе<sup>т</sup> тово<sup>ж</sup> класѣчкою поторкает<sup>к</sup>.  
 І не да<sup>т</sup> Бже на свѣтк жо<sup>в</sup>кѣмъ горшой мѣки :  
 іа<sup>к</sup> попасти<sup>о</sup> іакомс часомъ шивцѣ с рѣки. ||

115 v. Бо шкѣло<sup>ж</sup> скѣлѣ<sup>т</sup> и дра<sup>в</sup>кою зкѣжет<sup>к</sup> :  
 нездорока з ни<sup>м</sup> [хо<sup>т</sup> не з<sup>х</sup>очет<sup>т</sup> :] спѣти неаждет<sup>к</sup>.  
 А такъ нетреба ше<sup>ц</sup>цѣокъ никомс знекажати :  
 але треба и<sup>х</sup> зато реме<sup>о</sup>ло восхвалѣти).

176. (Ѡ мѣлникахъ, або те<sup>ж</sup> ѡ мѣрочника<sup>х</sup><sup>1)</sup>).

І мѣрочницетва че<sup>ст</sup>ны ремесла вивѣют<sup>к</sup> :  
 котрымъ и<sup>и</sup> ве<sup>ж</sup> живѣт<sup>ь</sup> дни хлѣва заробѣют<sup>к</sup>.  
 Звалѣца где ко<sup>в</sup>векъ малыи мѣлю<sup>т</sup> неперестано :  
 а<sup>ж</sup> ест<sup>к</sup> в<sup>н</sup> мѣрочнико<sup>в</sup> хлѣвкъ все<sup>г</sup>дѣ ве<sup>р</sup>престано.  
 А ка<sup>р</sup>зк<sup>т</sup> гдѣ не часто проникают<sup>к</sup> :  
 то и швше<sup>ж</sup> такіе з<sup>в</sup> секе хлѣва мают<sup>к</sup>.  
 А звалѣца хто о<sup>т</sup> Бга цастѣ сокѣ мает<sup>к</sup> :  
 то<sup>т</sup> и когаты<sup>м</sup> з тогѣ реме<sup>о</sup>лѣ кывѣет<sup>к</sup>.  
 І реме<sup>о</sup>ло и<sup>х</sup> всюда всѣмъ люде<sup>м</sup> потребно :  
 и некрѣны<sup>и</sup> народо<sup>ж</sup>, тожъ некез<sup>п</sup>отребно.  
 Товку<sup>т</sup> ко и мѣлю<sup>т</sup> все, и із рѣкъ здавѣют<sup>к</sup> :  
 всякимъ люда<sup>ж</sup> ремесломъ свои<sup>и</sup> угождают<sup>к</sup>. ||

к. 116. І помножъ и<sup>х</sup> Бже, для малыновъ строенїа :  
 и велишїи за трѣды бны<sup>и</sup> и спенїа.

177. (Ѡ самы<sup>и</sup>хъ господари<sup>и</sup>хъ владѣщы<sup>и</sup>хъ малынами,  
 и де<sup>р</sup>жащы<sup>и</sup>хъ іхъ; и ш<sup>о</sup> малына<sup>х</sup>).

Хо<sup>т</sup> то малы<sup>и</sup>хъ корчмою сѣ в люде<sup>и</sup> назывѣет<sup>т</sup> :  
 една<sup>ж</sup>же о<sup>н</sup> ни вче<sup>ж</sup> сѣ корчмѣ неравнѣет<sup>т</sup>.  
 Малы<sup>и</sup>хъ чѣстна хранина неже<sup>т</sup> в не<sup>и</sup>хъ свабѣлно<sup>ст</sup> :  
 лечъ выхѣдитъ з негѣ люде<sup>м</sup> хлѣва докѣлно<sup>ст</sup>.  
 А хочъ и<sup>з</sup> корчмы пш<sup>с</sup> кывѣет<sup>т</sup> пожито<sup>к</sup> :  
 и господаревк<sup>к</sup> корчемномс шжито<sup>к</sup>.

<sup>1)</sup> З лѣвого боку на марї. цѣноброю дописано „ш<sup>о</sup> кожемѣака<sup>х</sup> ли<sup>ст</sup>  
 ейг“ — див. ниже.

И мамы не единомъ пѣс догаждаетъ:

Гдѣ на всю околѣчно<sup>ст</sup> хлѣба настатчаетъ.

Ты<sup>ко</sup> и мамы и<sup>ко</sup> комѣ в цр<sup>ст</sup>ю поведетса:

то то<sup>т</sup> ты<sup>ко</sup> з него хлѣба неогриветса.

И хто и пауго<sup>х</sup> наше<sup>т</sup> ме<sup>н</sup>никс са равниетъ:

и ко<sup>шт</sup>с свое<sup>т</sup> іакъ ме<sup>н</sup>никъ нестрачаетъ. ||

116 v. И ме<sup>н</sup>никс много прикоро<sup>т</sup> в мамы потреба:

зале<sup>т</sup>ко іак<sup>о</sup> речи чего непотреба.

И трева камѣн<sup>а</sup> желѣза ве<sup>п</sup>рестанно:

сталк<sup>а</sup> дере<sup>н</sup>к<sup>а</sup> лою мо<sup>л</sup>ю то неганно.

И обособиле часо<sup>х</sup> люде<sup>т</sup> грекаю гатит<sup>т</sup>:

и бондаре<sup>в</sup> сосуды в мамы нарозмк<sup>р</sup> ровит<sup>т</sup>.

И обобенк<sup>т</sup> требуетъ ины<sup>т</sup> и м<sup>к</sup>рного:

вгдѣ зна<sup>д</sup>етъ члѣв<sup>к</sup>ка докорого и<sup>к</sup>рного.

Зачи<sup>х</sup> здавало<sup>б</sup>са шк<sup>р</sup>пка за чи<sup>к</sup>с нестане:

еднакк<sup>а</sup> хто цо звы<sup>к</sup> держа<sup>т</sup>, то неперестане.

И да<sup>т</sup> Бже<sup>т</sup> з<sup>т</sup> господа<sup>р</sup>ствѣ<sup>т</sup> всеки<sup>х</sup> коры<sup>ст</sup> м<sup>к</sup>ти:

же вы м<sup>к</sup>ли док<sup>о</sup>лно<sup>ст</sup>, а по ны<sup>х</sup> и дѣти.

178.      ѿ иконописца<sup>х</sup>, сирѣ<sup>к</sup> ѿ мамар<sup>а</sup>х<sup>ъ</sup>, и  
ѿ честномъ р<sup>у</sup>код<sup>к</sup>аи<sup>и</sup> б<sup>н</sup>ых<sup>ъ</sup>: и о богом<sup>а</sup>зх<sup>ъ</sup>.

Розныи му<sup>р</sup>ости са<sup>т</sup> Бг<sup>ъ</sup> на свѣтѣ дѣл<sup>т</sup>:

перво<sup>т</sup> в<sup>к</sup>к<sup>ъ</sup>, когдѣ се<sup>т</sup> свѣтѣ и м<sup>н</sup>р создѣл<sup>т</sup>. ||

к. 117. Всеки<sup>х</sup> ко р<sup>у</sup>код<sup>к</sup>аи<sup>и</sup> пре<sup>т</sup> Дх<sup>ъ</sup> Стѣ<sup>т</sup> наичн<sup>т</sup>:

и мамарскую му<sup>р</sup>о<sup>ст</sup> тогда<sup>т</sup> люде<sup>т</sup> от<sup>к</sup>ры<sup>т</sup>.

Же<sup>б</sup> наче<sup>т</sup> ко<sup>т</sup>векъ іг<sup>о</sup> тва<sup>р</sup> із<sup>б</sup>ображ<sup>а</sup>и:

такое<sup>т</sup>де и в<sup>с</sup>к<sup>х</sup> стѣ<sup>х</sup> твари мал<sup>о</sup>к<sup>а</sup>и.

И еше<sup>т</sup> икон<sup>к</sup> тво<sup>р</sup>цы з<sup>н</sup>а<sup>д</sup>ую<sup>т</sup> штыхарѣ:

и др<sup>г</sup>іе<sup>т</sup> честныи<sup>х</sup> люде<sup>т</sup> золотарѣ.

И котры<sup>т</sup> мамар<sup>а</sup> чисто в<sup>к</sup>к<sup>ъ</sup> сво<sup>т</sup> прово<sup>д</sup>ает<sup>т</sup>:

то чудо<sup>б</sup>на ѿ него<sup>т</sup> ікона выелет<sup>т</sup>.

И богом<sup>а</sup>зкіе чу<sup>д</sup> образк<sup>и</sup> нема<sup>ю</sup>тъ:

ко ты<sup>ко</sup> Бг<sup>ъ</sup> свои<sup>т</sup> ремесло<sup>т</sup> наруг<sup>а</sup>ю<sup>т</sup>.

Вгдѣ жа<sup>н</sup>о<sup>т</sup> на ікона<sup>х</sup> и<sup>х</sup>, нема<sup>т</sup> об<sup>д</sup>евы:

и мамарской те<sup>т</sup> іак<sup>о</sup> ко<sup>т</sup>векъ подобы.

Иле<sup>т</sup> о<sup>т</sup>ню<sup>х</sup> в<sup>к</sup>ленил<sup>т</sup> к<sup>т</sup> тоѣ р<sup>у</sup>код<sup>к</sup>а<sup>а</sup> ж<sup>а</sup>:

и великое те<sup>т</sup> з<sup>т</sup> ны<sup>х</sup> на свѣтѣ в<sup>к</sup>зд<sup>к</sup>а<sup>а</sup> ж<sup>а</sup>.

И іма<sup>т</sup> и<sup>т</sup> богом<sup>а</sup>зы, же мамарства недо<sup>т</sup>шан<sup>т</sup>:

же ве<sup>п</sup>н<sup>т</sup>ное дѣло сами<sup>т</sup> себѣ зна<sup>ш</sup>аи. ||

117 v. **І** нехочутъ счити° цѣлаго мамарства:  
 же° свой никѣмны покѣдан махарства.  
**І** до смъ когосарства часк нескоренѣютъ:  
 бо многѣ гаупакѣ в набѣс ставѣютъ.  
**І** набчившы сѣ начнутъ по сѣлахъ носити:  
 та° те° и по мѣстахъ по дворахъ шѣ дражнѣти.  
 Прето про мало дѣло више вничижаю:  
 ѣднакъ васъ когомѣзо° о прошество вращаю.  
 Здоровы сѣ ты° дѣломъ свои сѣ трѣжда°те;  
 а на мене за кѣршы сѣ неподываи°те.  
 Бо кождѣ и ѣстне ва°мъ та° можетъ признѣти:  
 а ѣ мѣскакъ для кѣрхи више° написати°).

179. **О** рыбалкахъ, и ѡ резникахъ.

Рыбалки в резниками протѣности маютъ:  
 та° по° да мясницы, та° они прокуваютъ. ||  
 к. 118. Рыбалка для по°ныхъ дни° рыбки словайтъ:  
 а для мясныхъ дни° резникъ о мясо старлетъ.  
 Теда слѣшне° рыбалкамъ в° товарствѣ жити  
 в резниками: хо° навѣт и в цехѣ ихъ кѣти.  
 Бо ставы°но резникъ рыбалцѣ потребенъ:  
 а резникѣ рыбалка то° не без°потребенъ.  
**І** годило° сѣ мѣше° рыбалокъ покажатъ;  
 и пѣче о° резниковъ ѡны° всѣхъ шановатъ.  
 Кгда° и сѣ Бѣкъ в рыбало° Дл°глы вчиникъ:  
 и малѣенниками за всѣхъ на° починивъ.  
**І**акъ то Петра и Павла старшыми наставивъ:  
 а резника жажного в то° чинъ неоставивъ.  
 Ты°ко° пра°да потребе° та° всаки° ремесникъ:  
 та°же ѡсоблике в свою порѣ и резникъ.  
 Ѣдна°же рыбалки треба во время всѣко:  
 а резника в мясницы ты°ко: не ѣнако.  
 Резника то°мо треба в де° ѣаки° скоро°ны°:  
 а резникѣ рыбалки в часк нескорѣмны°. ||  
 118 v. **І** рыбалокъ и в мясны° часк бо°шы° потребѣютъ:  
 кгда° на бо°шые часы по°ные знадѣютъ.

1) На лѣвому боцѣ сторѣнки написано кѣлька слѣв недбалою скорописю, зовсѣм нечитко, мабутъ при кѣнци XVIII в.

Рѣкъ ѿ в постѣ многи́ наро́къ заживяетъ :

а в по<sup>ст</sup> хр<sup>сти</sup>ански́ лю́дѣ мѣса неживяетъ.

Четвертажъ ча<sup>ст</sup> на все<sup>м</sup> року́ дне́ скоромны́ :

а трѣ часты зна<sup>д</sup>ють такъ же нескоромны́.

Претò рю́б хр<sup>сти</sup>ано́м треба бо<sup>ч</sup>ше́ закине :

неже мѣса : бо ёго вживяю<sup>т</sup> не закине.

И черни́цъ рыкъ кети лю́ди<sup>мъ</sup> помагяютъ :

а мѣсо їмъ же свѣцки<sup>мъ</sup> вживя<sup>т</sup> оста<sup>в</sup>ляютъ.

И вѣск пѣовъ резниковъ в то<sup>м</sup> невничяю :

але ѿ вше́ дѣло такъ же похваляю :

Икъ хто чи<sup>мъ</sup> хоче<sup>т</sup> неха́ хлѣба заробяетъ :

а ї ка<sup>мъ</sup> резника<sup>мъ</sup> бѣ<sup>ж</sup> неха́ помагяетъ.

180.

Сѣ гстника́ ѿ скларухъ.

Досто́ны ѿ гстники велико́ похваляю :

гды сосуды че<sup>ст</sup>ныя робя<sup>т</sup>, ѿ крышталы. ||

ж. 119. Та<sup>к</sup> те<sup>ж</sup> для млада<sup>х</sup> люде́ сла<sup>ч</sup>ныя зерцала :

а собтаржшы<sup>мъ</sup>са ю<sup>ж</sup> люде́мъ склары.

И сосуды всякіе склянїе, ѿ званкі :

з котрыхъ вынываю<sup>т</sup> ѿ великіе пани

И кн<sup>з</sup>ндъ нанито<sup>к</sup> скро<sup>з</sup>, и<sup>к</sup> чего чи много :

или те<sup>ж</sup> чего котрекъ часо<sup>м</sup> чи не много.

И во їны<sup>х</sup> не вида<sup>т</sup> и<sup>к</sup> то в черепяныхъ :

та<sup>к</sup> те<sup>ж</sup> осо<sup>б</sup> неки<sup>н</sup>дъ ѿ с дерекяныхъ.

И невидно в цѣновы<sup>х</sup> в желѣзны<sup>х</sup> ѿ в мѣдны<sup>х</sup> :

ѿ недосмотрѣтиса осовн<sup>к</sup> ѿ в срѣбны<sup>х</sup>.

И моста<sup>ж</sup>къ прорѣти скро<sup>з</sup>, ѿ збога немо<sup>ж</sup>но :

ты<sup>мъ</sup>ко пре<sup>з</sup> склянїе все видѣти возмо<sup>ж</sup>но.

И пре<sup>з</sup> жаденъ сосу<sup>д</sup>ъ къамъ сѣнце непроходи<sup>т</sup> :

а пре<sup>з</sup> склад ѿ в храминѣ ѿ в цѣрки воходи<sup>т</sup>.

Прето дража<sup>ше</sup> збога треба<sup>с</sup> склад сѣдити :

гды кы не мо<sup>г</sup>ло снѣ на<sup>г</sup>ле са крѣпшїти.

И нетакно во вѣки снѣ прекыяетъ :

же в землѣ в' водѣ в' огнѣ нѣгды нестакяетъ. ||

119 v. И всѣ їныя рѣчи такнїю вдалют<sup>с</sup>а :

а їко склад жа<sup>н</sup>ныя нѣтъ непридают<sup>с</sup>а.

Уже<sup>ж</sup> гстника<sup>мъ</sup> списахъ великѣ похваляю :

ѿ ёколо<sup>н</sup>ника<sup>мъ</sup> хо<sup>д</sup> ма<sup>л</sup>с створи<sup>хъ</sup> хвалѣ.

Свѣтови<sup>н</sup>ныя сѣо дѣлаютъ заслѣны :

и<sup>к</sup> то меновите всякіе ёколѣны.

Іны прѣсты дѣлаютъ древіяныя:  
 а іны мурныя и оловяныя.  
 Тѣмъ и сиѣ ремеѣникоу Годи помножа:  
 и імъ мудроет и склѣс и корыет подава.

181.                    ѿ звѣнникаѣ, и ѿ комысаряѣ.

Икъ всякиѣ ремеѣникоу наѣкѣтѣкѣ потреба:  
 таѣ з' меѣ ныѣ и звѣнникоу хрѣтіаноу треба. ||  
 в. 120. Поневаѣ ко всякіѣ дни выливаютьъ  
 звѣни: котрыѣ людеѣ до цѣрквѣ в'звѣжаютъ.  
 і до звѣгарѣ звѣны такоу в'къмъ потрібны:  
 и до трапѣ ѡсобно тоу неѣпотребны.  
 Такъ же и гарматныѣ штуки ѡтливаетъ:  
 которыма в'пріступѣхъ стѣкны добываютъ.  
 і при канкетѣхъ в'пѣоу и з' арматѣхъ стрѣкаютъ:  
 и веселости в'къмъ таѣмъ в'кѣшиѣмъ додаютъ.  
 Таѣже неѣпотребны в'къмъ и комысарѣ:  
 что робятъ до цѣрквѣ сосѣды и мыхтарѣ.  
 і кѣлюхы и звѣзды и всякіѣ крѣты:  
 в' котрыѣ часѣмъ случаетъ попоу и таѣны нести.  
 і робятъ дѣскы лѣжицы и мѣрныцы:  
 а для соблюданія агницѣ и грѣбныцы.  
 Таѣже и ганѣлки до цѣрквѣ выливаютъ:  
 что на всенѣщныѣ винѣ и елѣ ставляютъ.  
 і робятъ фалшыѣ кубки пѣмѣски и звѣны:  
 тарѣлки кварты чѣшы чѣрки, и рѣстрѣханы. ||  
 120 в. Претѣ и за іхъ трѣды бѣже иѣ нагородѣ:  
 и ѡ всякиѣ напастѣ и скорѣе свободѣ.

182.                    ѿ інтрѣлѣгатора хѣ.

Інтрѣлѣгаторѣ книги новы ѡстраиваетъ:  
 а часѣмъ и старыѣ иѣмъ лучитъ ѡправляетъ.  
 і работѣетъ в' цѣрквѣ дѣло налѣжное:  
 и в' дома писмеѣныѣ людеѣ приналеѣное.  
 і ѡ ремеѣлѣхъ иѣмъ всяѣ мѣнитъ неѣконтпайко:  
 же ремеѣло иѣмъ чѣстѣно еѣт и стѣвалѣво.  
 і не тѣмъко потрібны ѡни людеѣмъ в'кѣрныѣмъ:  
 але и инозѣмныѣмъ безбожныѣмъ неѣкрныѣмъ.

Хѡ<sup>ч</sup> незнаю<sup>т</sup> пи<sup>с</sup>мъ ѿны<sup>х</sup>, могу<sup>т</sup> б<sup>р</sup>авляти  
книги: гдѣ на кусту са<sup>х</sup> буду<sup>т</sup> ра<sup>с</sup>смотряти.

І неха<sup>т</sup> въ лѣности здоровы б<sup>р</sup>авляю<sup>т</sup>:  
и всяки<sup>х</sup> книгъ на свѣтъ людѣмъ на<sup>с</sup>та<sup>т</sup>чаю<sup>т</sup>.

Бы<sup>х</sup> интралѣгаторы за се<sup>б</sup> ма прости<sup>т</sup>е:  
и за похва<sup>л</sup>с се<sup>б</sup> мо<sup>у</sup> в<sup>к</sup>ршъ свѣ<sup>к</sup> в да<sup>р</sup> при<sup>м</sup>ѣте. ||

к. 121. 183. Ѽ дрскари хъ, що книги дрскую<sup>т</sup>.

Пишѣ в<sup>к</sup>ршы дрскари<sup>х</sup> ремесника<sup>х</sup> сла<sup>в</sup>ны<sup>х</sup>:  
которые дрскую<sup>т</sup> книги правосла<sup>в</sup>ны<sup>х</sup>

Людѣ<sup>х</sup>: во всякъ дѣло ихъ стѣ е<sup>с</sup>т и чѣстно:  
а в<sup>к</sup>ршъ ты<sup>х</sup> котры жию<sup>т</sup> в<sup>к</sup>рчестно.

Дрскую<sup>т</sup> же всякіе цѣрковныя обрѣдки:  
и вѣк хр<sup>с</sup>т<sup>і</sup>анскіе розныя порѣдки:

На книга<sup>х</sup> во вѣрныя мѣста ко Бг<sup>с</sup>:  
и в книга<sup>х</sup> обрѣтаю<sup>т</sup> до нѣа дорогѣ.

Кгдамъ сво правы<sup>н</sup>ыя книги х<sup>т</sup>о чита<sup>т</sup>тъ:  
такѡ вѣска<sup>с</sup> з<sup>б</sup> самы<sup>х</sup> Бг<sup>с</sup> о<sup>т</sup> правля<sup>т</sup>тъ.

Чи<sup>с</sup>тво же са зна<sup>д</sup>у<sup>т</sup> ѡны<sup>х</sup> то ремесло:  
але скр<sup>с</sup>тно вѣ<sup>с</sup>ми ѡно и тяж<sup>с</sup>тно.

А ѡсоблике нога<sup>х</sup> ѡчамъ неспоко<sup>н</sup>о:  
и не обрѣта<sup>с</sup> в рокотѣ поко<sup>н</sup>о.

Понива<sup>х</sup> ко и<sup>х</sup> начн<sup>у</sup>тъ потягати прѣсы:  
а<sup>х</sup> на глава<sup>х</sup> ихъ вкорѣ мокры стану<sup>т</sup> вѣсы. ||

121 г. Зача<sup>ш</sup>и во муси<sup>а</sup> са до потѣ т<sup>р</sup>удати:  
а<sup>х</sup> развѣ в ноци могу<sup>т</sup> из<sup>б</sup> мало спѣати.

І в<sup>б</sup> велики<sup>х</sup> рокотѣ прѣдникъ оставляю<sup>т</sup>:  
а ты<sup>х</sup> часѡхъ спосовы впа<sup>т</sup> пригото<sup>в</sup>ляю<sup>т</sup>.

І на<sup>с</sup>чи<sup>а</sup> такъ Бг<sup>х</sup> ихъ рыхло дрсковати:  
що за дѣ<sup>а</sup>, то немо<sup>ж</sup>но за рокъ преписати.

Претѡ и<sup>к</sup>къ го<sup>н</sup>ны ѡни о<sup>т</sup> вѣрны<sup>х</sup> похва<sup>л</sup>ы:  
та<sup>х</sup> за т<sup>р</sup>ды вдо<sup>т</sup>о<sup>х</sup> ихъ Бжѣ в<sup>к</sup>ч<sup>н</sup>о<sup>х</sup> славы.

184. Ѽ виноградѣ, и ѡ виноградны<sup>х</sup>.

Если в лѣтѣ т<sup>р</sup>ды е<sup>с</sup>т вчѣ<sup>а</sup> та<sup>х</sup> вѣз<sup>б</sup>прѣста<sup>н</sup>о:  
и<sup>х</sup> коло винограда ѡ<sup>т</sup>ню<sup>х</sup> непрѣста<sup>н</sup>о.

І пра<sup>в</sup>да же безпрѣ<sup>с</sup> са в не<sup>х</sup> т<sup>р</sup>д<sup>а</sup> полага<sup>т</sup>тъ:  
кгдамъ работающы<sup>х</sup> в не<sup>х</sup> нѣ<sup>т</sup>тъ непочивѣ<sup>т</sup>тъ.



- Виноградъ ко жа<sup>но</sup> вѣмъ речи нетреву<sup>етъ</sup> :  
 ты<sup>ко</sup> цюде<sup>ны</sup> к себѣ тру<sup>нико</sup> трекдетъ.  
 А ѿ туд<sup>а</sup> ты<sup>ко</sup> много<sup>о</sup> потрека писати :  
 а<sup>ко</sup> для множе<sup>ств</sup>а мѹш<sup>с</sup> молча<sup>ю</sup> преда<sup>ти</sup>. ||
- к. 122. Са<sup>ко</sup> хто зхочет<sup>ь</sup> може<sup>т</sup> ты<sup>ко</sup> тру<sup>ности</sup> дознати :  
 хочъ прина<sup>нк</sup> б<sup>о</sup>ч<sup>и</sup>ма вуде<sup>т</sup> огляд<sup>ати</sup>.  
 І ты<sup>ко</sup> вин<sup>о</sup> дорог<sup>о</sup> ко вѣмъ до рѹкъ при<sup>де</sup>т :  
 а кошт<sup>с</sup> к десятиро за лѣто разв<sup>детъ</sup>.  
 Бсан пре<sup>си</sup>а<sup>ко</sup> врод<sup>т</sup>са, то незовѣ<sup>мъ</sup> втр<sup>ата</sup> :  
 а непослуж<sup>ит</sup> лѣто в<sup>с</sup> числа ко<sup>шт</sup>с<sup>т</sup>с<sup>т</sup>а страта.  
 Ты<sup>ко</sup> то охоч<sup>и</sup> его расплож<sup>аютъ</sup> :  
 а невелики<sup>з</sup> него вѣмъ пожитокъ ма<sup>ю</sup>т.  
 І да<sup>к</sup> Бже паод<sup>и</sup>ц<sup>ы</sup>н, коры<sup>ст</sup> огляд<sup>ати</sup> :  
 же<sup>б</sup> прикы<sup>т</sup> мѣт<sup>т</sup>, и к церк<sup>ви</sup> о<sup>с</sup>о наста<sup>ч</sup>ати.

185. О винника<sup>х</sup>, или о винокбрахъ, або те<sup>же</sup>  
 о горкчаника<sup>х</sup>, цю горкчак<sup>и</sup> рѹкы<sup>т</sup> с<sup>т</sup> винница<sup>х</sup>.  
 [ : по венгерски<sup>и</sup> са называ<sup>ет</sup> винница виногра<sup>дны</sup>  
 огоро<sup>д</sup> або те<sup>же</sup> лев<sup>а</sup>да. а по рѹски<sup>и</sup> вудино<sup>к</sup>  
 то<sup>т</sup> винницею са зове<sup>т</sup>, в котро<sup>и</sup> кѹри<sup>т</sup>тъ  
 горкчак<sup>с</sup> : ]. ||

- 122 в. І винники на свѣт<sup>к</sup>к досто<sup>ны</sup> пов<sup>а</sup>ги :  
 а не трека кр<sup>ы</sup> Бже дава<sup>т</sup> и<sup>и</sup> знека<sup>ги</sup>.  
 Потрекны<sup>и</sup> ко о<sup>ни</sup> вѣмъ тру<sup>но</sup>к выр<sup>о</sup>ва<sup>и</sup>ю<sup>т</sup> :  
 ко<sup>ро</sup>го и монар<sup>хи</sup> сы<sup>ны</sup>е вжыка<sup>ютъ</sup>.  
 А хо<sup>т</sup> час<sup>о</sup> и на зло то<sup>т</sup> тр<sup>в</sup>но<sup>к</sup> прикожд<sup>аетъ</sup> :  
 е<sup>д</sup>на<sup>к</sup> к то<sup>и</sup> винни<sup>к</sup> вин<sup>ы</sup> жа<sup>но</sup>и<sup>и</sup> нема<sup>етъ</sup>.  
 Ко гды<sup>же</sup> вин<sup>о</sup> неки<sup>но</sup> вин<sup>е</sup> злы<sup>и</sup> об<sup>ы</sup>ча<sup>т</sup> :  
 же пре<sup>д</sup> м<sup>к</sup>р<sup>с</sup> что<sup>т</sup> п<sup>и</sup>е<sup>т</sup>, а не та<sup>к</sup> та<sup>к</sup> зв<sup>ы</sup>ча<sup>т</sup>.  
 Прето и за<sup>о</sup> винника о томъ вымов<sup>ляю</sup> :  
 а реме<sup>ло</sup> ихъ и покторе похвал<sup>яю</sup>.  
 Рови<sup>т</sup> ко о<sup>ни</sup> то для веселости лю<sup>д</sup>зской :  
 а не для причины зло<sup>т</sup> або те<sup>же</sup> нелю<sup>д</sup>зской.  
 І годно<sup>о</sup> и<sup>и</sup> велича<sup>т</sup> на<sup>х</sup> и<sup>и</sup>ныхъ на<sup>п</sup>аче :  
 веда<sup>ю</sup>т<sup>ь</sup> самой правды ст<sup>о</sup>т<sup>ь</sup> и<sup>и</sup>на<sup>ч</sup>е.  
 Зачи<sup>н</sup>т<sup>ь</sup> и<sup>и</sup> винникъ неха<sup>т</sup> здоро<sup>в</sup> са тру<sup>жд</sup>аетъ :  
 а горкчак<sup>к</sup> ровити непереста<sup>ваетъ</sup>.

186.            Ⓔ сѣтника<sup>х</sup>, ѿ рѣшетника<sup>х</sup>. ||

к. 123. Мѣрзено здавало<sup>б</sup>са то ремесло ѿ вѣдѣко:  
 з' конски<sup>х</sup> ѡгоно<sup>в</sup> сѣта робятъ кспо<sup>н</sup>нѣти гнѣко.  
 Я ты<sup>к</sup>ко<sup>х</sup> хо<sup>ч</sup> вѣдѣко хо<sup>ч</sup> гнѣко, що<sup>х</sup> мѣлѣмъ чинит'<sup>ь</sup>:  
 гдѣ немощно хлѣбъ свѣтлѣмъ ѡкро<sup>х</sup> сѣта ѡходи<sup>т</sup>.  
 Рѣшета да пѣсѣтки з ли<sup>к</sup> кываютъ ѿства<sup>н</sup>ны:  
 а с коло<sup>х</sup> рѣшета в ремеса<sup>х</sup> провѣнны.  
 Я паче<sup>б</sup> з'го<sup>р</sup>шкѣт<sup>н</sup>о през' сѣто процѣкати:  
 ѿко то на малко е<sup>ст</sup> звича' сѣта дѣжати.  
 І на просѣры мѣлѣ шеничнѣ просѣкѣютъ:  
 на которы<sup>х</sup> Бгови о<sup>ф</sup>кѣс приношаютъ.  
 Я тѣ<sup>к</sup> може<sup>т</sup>са ѿ мѣлѣ ѿ сѣтництво<sup>м</sup> негнѣшат':  
 а з'го<sup>р</sup>шкѣт<sup>н</sup>о тѣю на сторонѣ о<sup>т</sup>кладѣт'.  
 Бо що са с хр<sup>с</sup>тіанъ поводи<sup>т</sup>, то все чѣсто:  
 ѿ за ѡсѣнѣемъ премѣняе<sup>т</sup>са в чѣсто.  
 Больша дѣлѣныя скверны Бѣк ѡчищае<sup>т</sup>:  
 ко<sup>г</sup>дѣ мѣзскѣ гнѣхѣ кѣющѣса процѣе<sup>т</sup>.  
 Прето ѿ нѣи закѣ дѣла Гдѣ процѣ:  
 ѿ ѿко всемогѣщѣ пре<sup>ж</sup>де сме<sup>р</sup>те<sup>н</sup> ѡчища'. ||

123 v. 187. Ⓔ мѣрвцика<sup>х</sup>, шо црѣквѣ мѣрвютъ:  
 ѿн полацы мѣрвканы, ѿбо те<sup>х</sup> фортѣцы  
 замки; ѿ про<sup>ч</sup>: Я по моско<sup>в</sup>ски' ѡ Камѣ<sup>н</sup>цика<sup>х</sup>.

Я мѣрвцики го<sup>р</sup>ны ѿ до<sup>г</sup>о<sup>н</sup>ны похвалы:  
 гдѣ трудны<sup>м</sup> трудѣм<sup>о</sup>т<sup>с</sup>а дѣла<sup>н</sup> дѣлѣ Бжѣ' хвалы.  
 І тѣсѣ црѣквѣ робятъ, ты<sup>к</sup>ко не такъ славно  
 дѣла<sup>н</sup> и<sup>х</sup> дрекѣно<sup>е</sup>: ѿ не такъ трывално.  
 Я мѣрвѣкно<sup>ст</sup>ю са зда<sup>н</sup>на назывѣютъ:  
 ко<sup>г</sup>рѣхъ много ѿ по днѣ<sup>с</sup> вѣдѣкъ застаѣютъ.  
 Не<sup>з</sup>лѣгъ при<sup>л</sup>овѣа, „хто праке шо мѣрвѣ:  
 то то' ты<sup>к</sup>ко вѣди<sup>н</sup>ви крѣпкѣ вѣдѣе.  
 Я хто ко<sup>в</sup>екъ дрекѣны выставѣе<sup>т</sup> кѣцк':  
 тое лѣво до гѣры вше<sup>н</sup>дѣе ѡгнѣ<sup>н</sup>мъ лѣцк<sup>н</sup>. ||

к. 124. Прето мѣрвциковѣкъ вѣ<sup>с</sup>ми покажа<sup>т</sup> трѣба:  
 ѿ зычѣти и<sup>х</sup> до<sup>г</sup>и<sup>х</sup> лѣткѣ, а пото<sup>м</sup> вѣа.

188.

Ѿ копающаѣ колодызѣ глѣбокѣ; а  
по лядзкѣ стѣднѣ: ѿли по славеѣски стѣдѣнцѣ.

Нѣмѣшла вѣмѣ и таѣ оѣважноѣт вѣвѣтѣ:

где что колоды вѣмѣ глѣбокѣ копаѣт.

Иѣко то ѿндѣ сѣжнѣ зѣаѣдѣтѣ двадѣсѣтъ:

а в другиѣ ѡбрѣтѣтѣ мѣстѣхѣ и трыдѣсѣтъ.

Ѿ ѿакоѣ таѣ, Бже моѣ, невѣдетѣ страхѣтѣ:

гдѣсѣ трафѣтѣ вѣкопѣтѣ такаѣ глѣбокѣ.

Еѣкѣ которѣ то глѣбѣнѣкѣ тѣмѣ всѣлиѣтѣсѣ житѣ:

а в пѣщѣшѣмѣ тамѣ здѣтѣсѣ кѣ прѣспѣнѣ вѣти. ||

124 v.

Иѣ кгдаѣ зѣ тоѣ глѣбѣнѣмѣ на вѣрѣхѣ вѣхѣдѣтѣ:

тѣмѣ нѣкѣмѣ ѿз грѣва мѣртѣвѣѣ воскресѣтѣ.

Иѣтѣ смѣкѣмѣ жеѣ до днѣ Иѣсѣка прѣкопаѣли:

аѣщеѣ жрѣдѣла водѣныѣ нѣмѣ прѣрѣшѣкаѣли.

Могѣлиѣ жѣкѣмѣ в тѣлѣхѣ нѣкѣла досѣмѣртѣти:

и ѣзрѣкѣши таѣмѣ зѣлѣ, снаѣнѣкѣ кашѣнѣсѣ на свѣтѣкѣ.

Иѣ ѡсѣбно и тоѣ еѣще ѣсѣкаѣо:

же могѣлиѣ и самѣѣѣ дохѣдѣти рѣю.

Ѿслиѣ незѣсѣрѣкѣгѣмѣи повѣдѣтѣ горѣмѣи:

и за пѣщѣми зѣгады и мѣртѣскиѣми водѣми.

Иѣ не тыѣко не могѣтѣсѣ тыѣ двоѣ до вѣдѣдѣти

рѣчи: и десѣкѣнѣмѣ и тыѣ ѣсѣдѣти.

Могѣлиѣ рѣ и ѡчѣмѣ своѣмѣ ѡглядѣти:

и зѣ стѣмѣмѣ Иѣлѣю и Ѿнѣѣхѣ прѣвѣитѣти.

Иѣ то тоѣмо ѣѣ даѣ Бѣѣкѣ смѣртѣѣ людеѣмѣ неѣнѣти:

ѣѣо за смѣртѣѣ комѣсѣ бѣдѣтѣ, и коѣдѣ ѣмирѣти. ||

к. 125.

Таѣ и на тоѣ можнѣсти жѣкѣмѣмѣ непѣдаѣно:

крѣмѣ таѣ не вѣмѣрѣшѣ житѣ Иѣлѣѣ прѣказаѣно,

Иѣ ѣжелѣи кѣ пѣщѣ вѣмѣ до рѣю дохѣдѣти:

то не ѣдѣнѣ кѣ зѣхѣтѣлѣкѣ зѣ наѣ таѣ сокѣ и житѣ.

Не на ѣдѣнѣ кѣ тоѣмо дѣѣ ѡлѣ до самѣѣ смѣртѣи:

покуѣмѣ вѣ прѣшла ѣмѣсѣ коѣчѣнѣа ѣѣ смѣртѣи.

Иѣ прѣзнаѣтѣ гдыѣ прѣвѣе что до рѣю и доѣшѣлѣ:

то рѣвѣкѣ сѣѣ насѣмѣтѣрѣмѣ зѣвѣѣ, а вѣнѣртѣ кѣ

[неѣвоѣшоѣ.

Гдыѣмѣ вѣкѣѣ ѡрѣжѣѣмѣ плаѣмѣннѣмѣ ѡвѣварѣѣно:

и плаѣмѣнѣмѣ ѡгнѣннѣмѣ в крѣѣ ѡцѣкрѣлѣвѣннѣ.

Дѣмѣ тоѣѣ невозѣмоѣно никѣмѣсѣ таѣмѣ вѣвѣти:

а хѣѣбѣмѣ и повѣкаѣ немогѣлиѣ допѣщѣти.

Незнаю до печалны<sup>х</sup> домо<sup>в</sup> бы чи невпуща<sup>но</sup>:  
 и та<sup>к</sup> бы на ики<sup>и</sup> часъ чи недержаванно.  
 Претò где невозможно комò побужати:  
 то не треба того дармо и помышляти. ||

125 v. 189.

Ѡ ѡлѣйникахъ.

И ѡлѣйничество люды<sup>х</sup> дѣло е<sup>ст</sup> выгòдно:  
 и нарозмаитые потребности сгòдно.  
 Ко олѣ<sup>к</sup>ь разные стравы приòздобляетъ:  
 и великого страва<sup>х</sup> смакòс добавлетъ.  
 И з<sup>а</sup> работителю работа и<sup>х</sup> приходитъ:  
 покү<sup>а</sup> готовы олѣ<sup>к</sup>ь из гнѣзда выхòдитъ.  
 Перше<sup>е</sup> ко сѣмь вступях толкүт<sup>ь</sup> и просѣваютьъ:  
 потомъ в<sup>ь</sup> тепло водѣ мѣсят<sup>ь</sup> и зхвалеваютъ.  
 То<sup>ж</sup> на сковрада<sup>х</sup> смажат<sup>ь</sup> и в гнѣзда вкладаютъ;  
 а послѣ таранами камѣмь забиваютъ.  
 И заци<sup>х</sup> витыснетса іакѡм макòха:  
 а їмъ о<sup>т</sup> таранокъ азъ запираютса дүха.  
 И покү<sup>а</sup> фсры выдүт<sup>ь</sup> крѣпко нахлопотатса:  
 покү<sup>а</sup> те<sup>ж</sup> зовскмъ про всѣ<sup>х</sup> добре звочнатса. ||  
 в. 126. И ты<sup>х</sup> олѣ<sup>к</sup>ь дорòт же з<sup>а</sup> працю выдѣт:  
 покү<sup>а</sup> готовы до рү<sup>к</sup>ь õны<sup>х</sup> вѣдны<sup>х</sup> приде<sup>т</sup>.  
 Добрые на всякү рѣчкѣ олѣ<sup>к</sup>ь заправы:  
 добры и смаковиты и з<sup>а</sup> ны<sup>х</sup> е<sup>ст</sup> потравы.  
 И лѣпшкѣ вы їгò комò гү<sup>р</sup>томъ готòво<sup>т</sup> купит<sup>ь</sup>:  
 неже трү<sup>к</sup>ь принат, и часъ трѣтит<sup>ь</sup>; и голокò хлопотит<sup>ь</sup>.  
 Ты<sup>ж</sup>ко<sup>ж</sup> то вогаты<sup>и</sup> на гү<sup>р</sup>ть куповат<sup>ь</sup> можетъ:  
 а веогн<sup>ь</sup> працет гды на сѣмь сѣ спомòжетъ.  
 И мускѣтъ работати для своѣго пожиткòс:  
 а если на продѣж, то и ве<sup>д</sup>лүт<sup>ь</sup> прибыткòс.  
 И да<sup>к</sup> бже в кожды<sup>х</sup> дѣла<sup>х</sup> нево<sup>т</sup>ще трү<sup>к</sup>ь дати:  
 але же<sup>б</sup> з<sup>а</sup> трүдо<sup>в</sup> ко<sup>ж</sup>ды<sup>и</sup> мо<sup>г</sup>ль коры<sup>ст</sup> оглядати.

190.

Ѡ восково<sup>и</sup>никахъ.

И забиват<sup>ь</sup> восковы<sup>х</sup> ме<sup>н</sup>шкѣ працы бывлет<sup>ь</sup>:  
 а олѣ<sup>к</sup>ьни<sup>к</sup>ь с<sup>ь</sup> трòе трүжда<sup>н</sup>е при<sup>м</sup>аетъ. ||  
 126 v. И восково<sup>и</sup>никъ вари<sup>т</sup> воскъ и закладаетъ  
 в гнѣздò: и колодами камѣе забиваетъ.

І з гнѣздѣ в судыньхъ наспохъ вескъ истѣкѣетъ :

и на захоладѣ тѣхъ в сосуды вликаетъ.

И шлѣбникъ на свои трудѣхъ, ахъ изгидытъ :

покупъ готового юхъ ольга швидитъ.

И восково'никахъ еднакъ пише похваляс :

поневахъ са трухъдѣютъ на Бжю хвалас.

Свѣчи во до церквехъ из вескѣхъ бывають :

которыхъ хрѣтіане в церквѣхъ поставляють.

И неха' и ихъ труды Гедь Бгъ при'маетъ :

и вносащыхъ в церковь свѣчи люде' спсаетъ.

191.

Г) калачникахъ.

Много естъ весми вескихъ вѣмыло' на скѣткѣ :

калачники ни ремесники, а з'мыслили цѣхъ мѣсти. ||

к. 127. Ремесла ихъ мощно са навчит' за годынь :

не старыхъ тыхъко, але навчи' вы дитынь.

И сами ремеслахъ свои рѣдко работають :

але все свои бакъ ровити заставляють.

Ихто мукѣхъ скиати, и мѣстити тѣхто :

и пѣти и выврат' и продакат' не'ти в мѣхто.

В ремесло же ихъ нѣгды хлопцы не'ставають :

анѣ тѣхъ. Шчачиса когда вызколають.

Во не треба никомѣхъ ремесла ихъ са вчѣти :

же кохъды' за мѣхнутѣхъ може'са навчѣти.

Кгдахъ ремесло ихъ жа'но' трухъности немаетъ :

попа'ши сюда тудѣ тѣхто в пѣчкѣхъ сажаетъ.

Прето и сами дармо в цѣхъ то' шлепаи са :

власне ихъ старѣцкѣхъ цѣхѣхъ пове'лиса.

Еднахъ в старцохъ наука естъ, изыка са вчѣти :

и ихъ вы млѣтѣны або хлѣба просѣти. ||

127 у. Тыхъкохъ не'треба ка'во и тыхъ цѣхохъ зневажа'т' :

ежелѣи будутъ до церкве'хъ свѣчи поставлят'.

Ибо к праздникамъ котрыхъ кануны спра'ляти :

и на церквѣхъ з' доходо'хъ тыхъ еа шкладати.

То предса'б калачники негодны' нага'ны :

тахъ же' и старцы з' цѣхохъ своихъ немѣли' дога'ны.

192.

Ѽ перевозникахъ.

И перевозники тоже людѣмъ выгождють.

же на рѣкѣхъ на бѣкѣ странѣхъ перевозють.

И перевозши на тѣхъ странѣхъ людѣмъ единыхъ:

а на другѣхъ коже возятъ людѣмъ же и другихъ.

И могутъ тамъ вѣдныи всеми працювати:

шестами поганиати и стержень керovati.

И коду иже суденъ часто выиваютъ:

и в горѣхъ проти вѣтровъ пороже справляютъ. ||

к. 128.

И в ночныи часѣхъ гды свѣтло часомъ, возитъ муськы:

и кому пишно треба, а к тому примусятъ.

Едина не можетъ пущася хто и примусати:

ежели начнетъ фыла зъбыне самъ ивалати.

Раже не раже хоже пишно дѣло муськы стоитъ:

и ссмыренїа коже хоже забавитъ чекатъ.

И перевозники в то часѣхъ юже спочиваютъ:

и такоже стыхнеа вѣтровъ ожидаютъ.

Тоже потоже гды фортуны уже престанутъ:

впшат по прежнемъ возы зъ людемъ возитъ станутъ.

И могутъ по прежнему же знову працювати:

же люде немогли самъ дармо ваковать.

Прето и ихъ мастерства труды похвалитъ:

и перевозъ мѣючи на то ихъ единымъ.

На великии водахъ аже пекучи замедзаютъ:

а на малыи по то часѣхъ пекучи изпадаютъ. ||

128 v.

Тыже и перевозники не ѡбече ганитъ треба:

коже ко всѣхъ странахъ в лѣтъ людѣмъ ѡныи потреба.

193.

Ѽ снѣцарѣхъ, и ѡ слюсарѣхъ.

Немаютъ труднѣшыхъ в свѣтѣхъ ремельхъ на снѣцарства:

а другое впшат трудныи тамъ же и слюсарства.

Снѣцарѣхъ во церковныи дѣлесахъ орѣзаютъ:

а слюсарѣхъ розныи теже штуки работаютъ.

И снѣцарѣхъ в премудрости великии ест хытрѣць:

и слюсарѣхъ в дѣлахъ своихъ немешин тоже мудрець.

Розныи ко премудрости слюсарѣхъ показзетъ:

и снѣцарѣхъ без чинашту дивныи выставутъ.

- Прето слушне<sup>6</sup> и<sup>хъ</sup> дво<sup>хъ</sup> братами са называти :  
же то прм<sup>ъ</sup>ро<sup>те</sup> навыкли зажывати.  
Ины<sup>1</sup> ремесни<sup>к</sup> едно д'кло токмо творит<sup>ъ</sup> :  
и<sup>а</sup> сапожни<sup>к</sup>, за едно сапоги готовит<sup>ъ</sup>. ||
- к. 129. **И** в двоухъ си<sup>хъ</sup> ремеснико<sup>в</sup> розманта трудно<sup>ст</sup> :  
може<sup>т</sup> са почудити вси<sup>хъ</sup> зрѣ<sup>хъ</sup> оны<sup>хъ</sup> мудро<sup>ст</sup>.  
Прето<sup>ж</sup> и<sup>хъ</sup> к' велико<sup>1</sup> показк<sup>1</sup> треба м'кти :  
и шановати осо<sup>6</sup> жоны ихъ, и д'кти.  
**И** да<sup>1</sup> Бже на зе<sup>ли</sup> имъ всякую доволно<sup>ст</sup> :  
за показваемую ими чудоткорно<sup>ст</sup>.  
**И** вси<sup>хъ</sup> ремеснико<sup>в</sup> н'кгда не<sup>в</sup>ме<sup>н</sup>ша<sup>1</sup> :  
але даша потре<sup>6</sup> лю<sup>д</sup>ски<sup>хъ</sup> повсюду<sup>1</sup> смножа<sup>1</sup>.
194. **О** дсдария<sup>хъ</sup>, що к дсды играют<sup>ъ</sup>.  
Мезенаа то игра дсда оставлет<sup>ъ</sup> :  
и шуйс гркшны<sup>хъ</sup> вс'кмъ люде<sup>мъ</sup> пре<sup>н</sup>ачает<sup>ъ</sup>.  
Надымают<sup>ъ</sup> ко<sup>1</sup> еа<sup>1</sup> ако горды<sup>1</sup> дметса :  
поку<sup>т</sup> реткы и густы з в'кдою начнетса.  
Поркдают<sup>ъ</sup> же та игра нечестива :  
лечъ гды не о<sup>т</sup> б'га, то о<sup>т</sup>ню<sup>хъ</sup> злочестива. ||
- 129 v. **И** гды начнут<sup>ъ</sup> дударѣ дсды надымати :  
в то<sup>1</sup> часъ шпетне же губы станут<sup>ъ</sup> о<sup>т</sup>дымати.  
**И** ихъ не о<sup>т</sup> хр<sup>т</sup>иан<sup>ъ</sup> [ : праве : ] ивкла са на свктъ :  
негодкыло<sup>6</sup> са ей хр<sup>т</sup>ианомъ им'кт<sup>1</sup>.  
**И** не ты<sup>к</sup>о дур<sup>ъ</sup>, але хочъ бы и игра жадныхъ :  
во будятъ кауную мылк в' ч'це<sup>хъ</sup> жадныхъ.  
Мощно<sup>6</sup> и без<sup>1</sup> игра в' слава б'га повеселит<sup>1</sup> :  
а вс'к дшверные игры їскоренит<sup>1</sup>.  
Разк<sup>к</sup> во<sup>н</sup>ныхъ игра, що звыкли в во<sup>с</sup>ка<sup>хъ</sup> держат<sup>1</sup> :  
кортими в ко<sup>н</sup>а<sup>хъ</sup> на бра<sup>н</sup> и на трыу<sup>хъ</sup>ф<sup>1</sup> гласи<sup>т</sup>.  
За во<sup>с</sup>сковые игры гркхъ неположено  
к книга<sup>хъ</sup> : але и по се<sup>1</sup> днь неотреченно.  
Могут<sup>ъ</sup> и<sup>хъ</sup> во<sup>с</sup>ка по де<sup>н</sup> посл'дны<sup>хъ</sup> трымати :  
и к' звыч<sup>а</sup>ны<sup>хъ</sup> потре<sup>6</sup> оны<sup>хъ</sup> жывати.  
**И** к'гркшно е<sup>ст</sup> к' тре<sup>6</sup>вы и в дом'хъ трѣбити :  
злаца в' велики<sup>хъ</sup> класте<sup>1</sup> и в котлы бити.  
**И**з' огненны<sup>хъ</sup> оружы<sup>1</sup> часомъ выпалати :  
ако те<sup>ж</sup> попрост'к'ше мовачи, стрклати. ||
- к. 130. **И** на хвалау Х'с и дне<sup>6</sup> зажывают<sup>ъ</sup> :  
поневажъ на Вели<sup>к</sup> днь на раде<sup>ст</sup> стрклатю<sup>т</sup>.

182. **И**споминajúчи тры<sup>м</sup>фъ Хѣъ всегда про рѣкс:  
 ѿ на смылно<sup>ст</sup> дша<sup>н</sup>, чина<sup>т</sup> тѣ з' нарѣкс.  
**І** на Бѣоавле<sup>н</sup>ски<sup>и</sup> прадни<sup>к</sup> тако<sup>ж</sup> стрѣлаютъ:  
 ѡчищнїе ѡт грѣхъ мирѣ їзвѣщajúтъ.  
**ѿ** корчемныя ѿгры похвалы нѣго<sup>д</sup>ны:  
 бо ты<sup>к</sup>о своако<sup>н</sup>нымы<sup>к</sup> люде<sup>н</sup> ѡни вго<sup>д</sup>ны.  
**ѿ** ба<sup>в</sup>зк' дудá здáна подобно проклáта:  
 що<sup>б</sup> ѡ вл<sup>в</sup>енны<sup>к</sup> ѡна выла ѡ<sup>т</sup>нáта.  
**Проклáт**о мѣс родѣ ю<sup>т</sup> трыма<sup>т</sup> подока<sup>т</sup>:  
 которы' Хр<sup>ст</sup>а Бѣа во рѣкки незнаѣтъ.  
**І** вода' загинула дудá на всѣ кѣкки:  
 же<sup>б</sup> болшъ невидáли ю<sup>т</sup> вѣрныя мѣвкки.  
**І** на<sup>ч</sup>чи<sup>р</sup>шы<sup>н</sup> сá люде<sup>н</sup> в неá їрáти:  
 трѣба за тое крѣпко ѡт срѣца каáти.  
**ѿ** ѿи до всѣхъ дѣбловъ ѣ вода втопíти:  
 áбѣ ѡгне<sup>н</sup> велики<sup>н</sup> ѣ гною спалíти. ||  
 180 v. **Мы<sup>н</sup>** правосла<sup>н</sup>ныя їгрѣ всяки<sup>н</sup> нежада<sup>м</sup>о:  
 кро<sup>м</sup>е во<sup>с</sup>сковы<sup>н</sup>: да встáи Бѣа во<sup>с</sup>хвала<sup>м</sup>о.

195.

**О** токарѣхъ<sup>1)</sup>.

**И** тока<sup>р</sup>ство чѣ<sup>ст</sup>но е<sup>ст</sup> дѣло ѿ надевно:  
 ѿ чиство мѣ<sup>н</sup> иными ма<sup>с</sup>тереткы подобно.  
**І** пѣ<sup>н</sup>е чѣ<sup>ст</sup>но, же то ло<sup>ж</sup>ки выточajúтъ:  
 котрыми ѿ пѣ<sup>н</sup>ове часо<sup>н</sup> ѣжыкаютъ.  
**Та<sup>к</sup>** те<sup>н</sup> ѡздовныя точáт ѿ тарѣлки:  
 з' которы<sup>н</sup> ѿдáт ѿ пю<sup>т</sup> взары<sup>н</sup>ши горѣлки.  
**ѿ** ѡсобо зрѣблюю<sup>т</sup> великїе лѣрѣ:  
 що з'прятую<sup>т</sup> в' дорогу печникѣ лѣрѣ.  
**І** в' цѣрккы точáт слупы, а малюю<sup>т</sup> малѣрѣ:  
 ѿ точáт до цѣрккѣ балісы ѿ лухтарѣ.  
**І** точáт на жертковнѣ хорошыя кувкы:  
 що сїенни<sup>к</sup> ховаѣ<sup>т</sup> потреклáши дары гүккы.  
**І** до збогнѣ цѣрккѣ на прѣтолѣ гробнїцы:  
 ѿ до мнѣтырски<sup>н</sup> трáпѣ<sup>н</sup>а точáт солнїцы. ||

<sup>1)</sup> На маргіні. в низу дописана примітка рукою Климентія: „**О** токарѣхъ (цінобрую) ѡсѣбно поїщи при само<sup>м</sup> ко<sup>н</sup>цѣ що ты<sup>к</sup>о ложеккы точáт: ли<sup>ст</sup> тѣ...“ Край відрізано. Вірша про токарів у нашому рукопису не заховала ся.



- к. 131. **І** тѣе вытобчуютъ тертки, що перецъ трютъ:  
 ѿ тѣе макгобы, що кучарки макъ мнутъ.  
**І** тѣе кризкаца що д'кте" забавляютьъ:  
 ѿ вертепа що жо"ки нитки выпрадають.  
**І** посохыкъ вла"телски" много выточаютьъ:  
 ѿ тѣе кача"ки, що жо"ки хвсты качаютьъ.  
**І** овчарскіе точатъ з дерева жъ сопѣаки:  
 ѿ козѣакие що з луко" вытыгаютьъ стрѣаки.  
**І** ѿные рѣчи же немоцно взгдати:  
 ѿ докуме"тально те" писанію предати.  
 Ты"ко що вспомни" в кро"цѣк пи"мо" полагаю:  
 а рководѣае іхъ честное похвалаю.

196. **Ѡ** пастуха", скоты ѿ вѣдла [: ѿ свиѣа ]  
 пасу"щы": пачеже ѿ овчаріахъ.

**Ѡ** скотски" пастуха" та" к Пи"мѣк положе"но:  
 ѿ выразно ѿ ѿны" тамо доложено. ||

131. в. **Же** пастухъ авѣ овчаръ зра ко"ка бсталаетъ овцы:  
 а Хс" Пастыръ лущи" дшѣа кладе" за ѿвцы.  
**І** девѣадеса" Хс" ѿ девѣат' оставлетъ:  
 а едѣно' заблудно' приажно выскиваетъ.  
**Я** зыскаши на рамо взе" ко"сѣѣа принѣси":  
 ѿ дае" е" по свое" хотѣни" что проситъ.  
**Хс" Гдѣа Пастыръ** е" о" ѿвцы словесны":  
 а то" ското" ѿ выла ѿ овцы б"словесны".  
**І** не може" то' пастухъ Хр"тѣа подражати:  
 же" мо"а" так" за овцы дшѣа полагаѣти.  
**Я**ле е"ще на снѣ" сѣвѣ овцы пущраде"тъ:  
 а господаря" рече" іако коакъ в'дае"тъ.  
**Я** ѿсобане мѣко из' овцы в'доае"тъ:  
 ѿ господаря" овчи" пакости сторае"тъ.  
**Я** ѿны" овцы же"ло" неа"но сларае"тъ:  
 же" а" сме"рватисѣа ѿны" к то" сотвориетъ.  
**І** многи твори" фѣагак ѿ невычаиности:  
 а іа" Пастыръ Хс", нечии" та" зычливости. ||
- к. 132. **Хс"** по імѣни ѿвцы скоѣа глашѣе"тъ:  
 ѿ по не" жа"на иде", ѿ гла" е"го савшѣа.  
**І** любе"но до свое" призываетъ ѿграды:  
 а то' ѿ выгонѣе" з' гнѣвомъ из' ѿграды.

ꙗко заклѹжде<sup>но</sup> овцы нещадят<sup>но</sup> и щетятъ :  
 и з' нерад<sup>кнїе</sup> ищцы в сон<sup>как</sup> свѣщятъ.  
 ꙗко Хсѣ възвѣстуетъ пото' часъ, поку<sup>а</sup> ажъ обрѣщятъ :  
 и ищцы и тнѣ ещѣ приобрѣщятъ.  
 Гиркчкъ отъ двора обда лѣкава и некѣрна :  
 и претворятъ ѣж в' человекка кѣрна.  
 Прето и въ пастѹхѣ жестокими небу<sup>а</sup>те :  
 але мѣр<sup>ными</sup> овца<sup>и</sup> и прѣ<sup>ными</sup> господари<sup>и</sup> бу<sup>а</sup>те.  
 ꙗко порѣдне своими бригады спрак<sup>а</sup>те :  
 а по лука<sup>ствїю</sup> нѣгда нежыте<sup>ству</sup>те.  
 ꙗко видѣши шѣщыроетъ Бѣкъ будеть блѣгослови<sup>т</sup> :  
 и вни<sup>ти</sup> з' словесными ѣщы до нѣа сподоки<sup>т</sup>.  
 Чегѣ ѣа зычливѣ ва<sup>мъ</sup> ѣако кратъ прѣ<sup>аю</sup> :  
 а за вѣршы снѣ процѣ<sup>ства</sup> о<sup>а</sup> васъ желаю. ||

132 в. 197.

ГѢ кравецѣхъ.

Кѣжды' ремесникъ своѣу начи<sup>н</sup> неможе<sup>т</sup> забратъ :  
 а кравецъ и з' начи<sup>намъ</sup> всѣмъ може<sup>т</sup> нова<sup>дрокат</sup>.  
 Вся<sup>к</sup> ремесникъ кро<sup>м</sup> возо<sup>м</sup> будеть начи<sup>н</sup> возити :  
 а кравецъ може<sup>т</sup> все своѣ за надрѣ вложити.  
 ꙗко локте<sup>и</sup> ідѣчи<sup>и</sup> може<sup>т</sup> сѣ пудпирати :  
 и в дорѣгѣ гдѣ ѣмѣ потреба поспѣшати.  
 ꙗко начи<sup>нѣ</sup> крацево меновите такѣе :  
 пра<sup>е</sup> ножицы напѣрстокъ иго<sup>а</sup>ка, а не и<sup>нѣ</sup>.  
 Ремесло же и<sup>х</sup> чиство стѣкаиво и чѣстно :  
 вѣ и стѣтѣ<sup>скїе</sup> оде<sup>ж</sup>ды шїю<sup>т</sup>, и живутъ блѣгоче<sup>тно</sup>.  
 ꙗко досто<sup>ны</sup> е<sup>ст</sup> кравецъ отъ всѣхъ люде<sup>и</sup> похвалы :  
 гды<sup>ж</sup> и сѣ<sup>нны</sup> оде<sup>ж</sup>ы робятъ, для Бжѣ<sup>и</sup> хвалы.  
 ꙗко часо<sup>и</sup> и без<sup>платно</sup> до црккѣ<sup>и</sup> сѣ тру<sup>ж</sup>дають :  
 спѣнѣа то сокѣ<sup>и</sup> отъ Бга заробашють.  
 За котѣрыѣ трѣды Гѣди іхъ всѣхъ спѣ<sup>а</sup> :  
 вкчно' мзды и<sup>х</sup> нелиши, и в се<sup>и</sup> вѣцкъ подава<sup>а</sup>. ||

к. 133. 198.

ГѢ кушнѣрѣхъ.

ꙗко кушнѣркъ всяки<sup>мъ</sup> люда<sup>мъ</sup> ве<sup>т</sup>ми е<sup>ст</sup> надѣбенъ :  
 и такъ же прѣ<sup>е</sup> ремесло кождо<sup>м</sup> вгѣденъ.  
 Кожы во ѣвчїе о<sup>и</sup> в квасѣ вырѣблѣетъ :  
 и на зѣмные часы кожѹхы зрѣблѣетъ.

I тревүющым людѣмъ в градѣхъ продаваетъ :  
 а ко҃рыи принѡсѣа старыѣ, поправлѣатъ.  
 За чимъ пожыто Бже да ѿ кшнерѣкъ :  
 вылаб тыко не зломс ꙗкомс шаѣкрѣкъ.  
 Я правдыкомс всегда во всемъ самъ посовѣствү :  
 ѿ чего желеа дхъ егѡ, тоае даꝑствү.

199.

Ѧ ковалѣхъ.

Яко всѣ ремесникъ всѣмъ ест некеꝑотребе :  
 таѣ ѿ ковалѣ всѣмъ людѣмъ веꝑми потребе.  
 Бо веꝑного часомъ моцно самъ обхѡдитъ :  
 а веꝑ ковалѣ оꝑнюꝑ невоꝑможно прожитъ. ||  
 133 v. Понекаꝑ потревуѣт егѡ всѣмъ человеккѣ :  
 не тоꝑмо тепеꝑ алае ѿ стародавныѣ вѣккѣ.  
 I не тыко коꝑаты, алае ѿ вꝑоги :  
 просит ѡ рокотѣ чего трека люꝑ многи.  
 I на часткѣ ковалѣ коꝑды трекоꝑа бꝑдетъ :  
 а ꙗѣ коꝑвекъ безъ ꙗныѣ ремесникѡ проꝑдетъ.  
 I ковалѣжъ сꝑси Бже правослѣвные :  
 а выкорениꝑ вездѣ люде злослѣвные.

200.

Ѧ многосмѣючыѣ ремесла.

„Да Бже, мовѣа, всѣмъ дѣла самъ начѣти :  
 тыко не всѣко Бже да дѣло рѡвити.“  
 Бо хто много хꝑдожеꝑкъ ꙗчиꝑсам ѿ вѣтъ :  
 то горшѣ таковыѣ совѣ хꝑꝑва неймѣетъ.  
 Понекаꝑ нехѡчет еꝑного самъ деꝑжати :  
 ѿ еꝑныѣ коꝑрымъ дѣлоꝑ хꝑꝑва зарѡꝑлѣти. ||  
 в. 134. Ялае начнеꝑ хꝑꝑтати самъ за всѣко ремесло :  
 аꝑꝑ еꝑмѣ зъ тоае рѣчи горшѣ станеꝑ тѣжеꝑно.  
 Кꝑды на всеꝑ ремесла начнѣа справиꝑ неꝑможеꝑ :  
 ѿ всѣхъ ремесла рѡвити на чѣлаꝑ самъ неꝑможеꝑ.  
 Прето коꝑдицѣи лѣꝑшѣ еꝑноꝑ доглядѣти :  
 нежелѣи вꝑ многиѣ самъ ремесла вꝑꝑчатѣи.  
 Дла того теꝑꝑ проꝑꝑ вꝑꝑ еꝑноꝑ ꝑо рѡвотѣте :  
 а до многихъ килатисꝑ маꝑстеꝑствѣ ꝑереставаꝑте.  
 Я таꝑꝑ сто кроꝑꝑ бꝑꝑꝑ мѣꝑꝑ ꝑевнѣꝑшиꝑ ꝑожытокъ :  
 ѿ свѣдиꝑꝑ совѣꝑ ꝑожытечнѣꝑшиꝑ ꝑрѣꝑытокъ.

И твоѣ мѣсти в тоѣ приазно поражаю:  
и довроѣ пожыткѣ шкъ сѣмъ сѣкѣ приаю.

201.

Ѡ рѣзныѣ всѣкиѣ ремесникахъ,  
и ѣ честныѣ рукодѣлаиѣ ихъ. Слово вѣршное,  
Ѡще. ||

134 v.

Ико писала ѣныѣ ремесникамъ хвала:  
таѣ тыѣже прирече<sup>н</sup>ымъ пише<sup>т</sup> сѣ похвала.  
Метника<sup>мъ</sup> бердника<sup>мъ</sup> шапокала<sup>мъ</sup> рымарямъ:  
конокала<sup>мъ</sup> рудника<sup>мъ</sup> гдтника<sup>мъ</sup>, слюсарямъ.  
Стелмаха<sup>мъ</sup> пастуха<sup>мъ</sup> токаря<sup>мъ</sup> и ковалямъ:  
гревника<sup>мъ</sup> ршетникамъ и комысарямъ.  
Довеша<sup>мъ</sup> гарманамъ и шварямъ:  
шкларямъ гафарамъ снѣцарямъ и котларямъ.  
Трѣвчачамъ винника<sup>мъ</sup> линника<sup>мъ</sup> и столарямъ:  
малырамъ дрѣсарямъ писарямъ гисарамъ кушнера<sup>мъ</sup>.  
Кожемака<sup>мъ</sup> мѣлника<sup>мъ</sup> скрыпника<sup>мъ</sup> смоларамъ догтарамъ:  
цѣрѣлика<sup>мъ</sup> тютюника<sup>мъ</sup> бо<sup>мъ</sup>дара<sup>мъ</sup> гонтарамъ.  
Интрѣггатора<sup>мъ</sup> солѣтраника<sup>мъ</sup> ткача<sup>мъ</sup> и кравца<sup>мъ</sup>:  
пороховника<sup>мъ</sup> рога<sup>мъ</sup>ника<sup>мъ</sup> шавѣ<sup>мъ</sup>ника<sup>мъ</sup> тесла<sup>мъ</sup> и шевца<sup>мъ</sup>.  
Золотарамъ тѣртничика<sup>мъ</sup> цы<sup>мъ</sup>балисты<sup>мъ</sup> и бражникамъ:  
сы<sup>мъ</sup>тника<sup>мъ</sup> лазѣвника<sup>мъ</sup> и возакамъ о<sup>мъ</sup>важникамъ. ||  
к. 135. Мкрочника<sup>мъ</sup> коровочника<sup>мъ</sup> и кроторѣзамъ:  
бардачника<sup>мъ</sup> кабачника<sup>мъ</sup> сага<sup>мъ</sup>дачника<sup>мъ</sup> и пиворѣзамъ.  
Калачника<sup>мъ</sup> блѣ<sup>мъ</sup>ника<sup>мъ</sup> резника<sup>мъ</sup> колесникамъ:  
стрѣжаника<sup>мъ</sup> рыбалка<sup>мъ</sup> и всѣмъ честны<sup>мъ</sup> ремесникамъ.  
Таѣ тыѣ пивовара<sup>мъ</sup> косково<sup>мъ</sup>ника<sup>мъ</sup>, и тыѣ мѣрнымъ:  
и всѣкиѣ возвеличѣ<sup>н</sup>ы крѣтиномъ вѣрнымъ.

202.

Ѡ гафарамъ.

И гафарство честное ремесло на свѣтѣ:  
и имъ во даль Бѣѣ рѣчи мурѣе слакти.  
И хочѣ ѣни и цѣхъ ѣ себѣ немаютъ:  
ѣ поважныѣ шѣѣки до цѣрквѣ зрѣвляютъ.  
Ико то поясѣ покровци и воздѣшки:  
ѣ пѣомъ ку<sup>мъ</sup>ѣваки гафуютъ и подѣшки.  
И до сага<sup>мъ</sup>дѣжѣ ѣздѣвки придаѣютъ:  
и ѣныѣ честныѣ дѣла вырѣвляютъ.

Прето не треба жаѣно' и<sup>н</sup> дава<sup>т</sup> знебаги:  
 бо о<sup>т</sup> люде' честны<sup>х</sup> годны о<sup>н</sup>и поваги,  
 Я такъ да' Бже и<sup>и</sup> ѣмъ до<sup>г</sup>о здравствовати:  
 а о<sup>н</sup>и б<sup>у</sup>дуть тек<sup>к</sup> х<sup>в</sup>ламы примножати.

135 v. 203.

Ѡ шабелникахъ.

И шабелники вещь бое<sup>н</sup>ыя выставяютъ:  
 понева<sup>ж</sup> прм<sup>а</sup>рые шабл<sup>к</sup> и<sup>з</sup>робляютъ.  
 Шабла же по славе<sup>н</sup>скы мечемъ называ<sup>е</sup>тъ:  
 котора<sup>я</sup> на бран<sup>а</sup>хъ главы отска<sup>е</sup>тъ.  
 И малар<sup>к</sup> малю<sup>т</sup> с<sup>т</sup>ого Павла з мечемъ:  
 а с<sup>т</sup>ого Петра без меч<sup>а</sup> токмо з ключемъ.  
 И Яг<sup>л</sup>о<sup>в</sup> малар<sup>к</sup> ж<sup>к</sup> з меч<sup>а</sup>ми выставяютъ:  
 которые о<sup>т</sup> враго<sup>в</sup> к<sup>р</sup>ны<sup>х</sup> сох<sup>р</sup>аняютъ.  
 И с<sup>т</sup>ы' Никола з меч<sup>а</sup> мал<sup>о</sup>ван<sup>к</sup> выва<sup>е</sup>тъ:  
 кот<sup>р</sup>ы' невид<sup>и</sup>мо геретиковъ пос<sup>к</sup>ца<sup>е</sup>тъ.  
 И шабел<sup>н</sup>ико<sup>в</sup> же вы с<sup>т</sup>ы<sup>е</sup> сох<sup>р</sup>аня<sup>т</sup>е:  
 и здрав<sup>я</sup> и сп<sup>и</sup>н<sup>я</sup> ѣмъ примнож<sup>а</sup>те.

204.

Ѡ стрѣлникахъ, цю стрѣлы коза<sup>ч</sup>к<sup>и</sup>  
 ро<sup>в</sup>н<sup>я</sup>тъ. и Ѡ козака<sup>х</sup>ъ, Похвалное.

И стрѣлники козака<sup>м</sup>ь потребны выка<sup>ю</sup>тъ:  
 понева<sup>ж</sup> до бое<sup>н</sup>ныхъ справъ стрѣлы зробляютъ. ||

к. 136.

Бо и стрѣлою мощно такъ же поразити:  
 и ѣк<sup>к</sup> огне<sup>н</sup>ною стрѣлою, ум<sup>е</sup>ртвити.  
 И дивная р<sup>у</sup>ч<sup>к</sup>ь стрѣлы, гд<sup>ы</sup> ихъ вы<sup>т</sup>яга<sup>ю</sup>тъ:  
 в гор<sup>а</sup>: и високо такъ ничимъ недосига<sup>ю</sup>тъ.  
 Же которы<sup>х</sup> зна<sup>д</sup>е<sup>т</sup>са коза<sup>ч</sup>к<sup>и</sup> здоровыхъ р<sup>у</sup>ч<sup>к</sup>ъ:  
 то таки<sup>х</sup> к<sup>р</sup>пко мощно и добре тягнетъ л<sup>у</sup>ч<sup>к</sup>ъ.  
 Же а<sup>к</sup> може<sup>т</sup> на вер<sup>с</sup>т<sup>а</sup>хъ коза<sup>ч</sup>к<sup>и</sup>хъ зачепити:  
 и х<sup>в</sup>стры воздушныя стрѣлою пробити.  
 И то по прав<sup>д</sup>ѣ том<sup>у</sup> такъ быти можно:  
 кгда и выло на св<sup>ѣ</sup>т<sup>ѣ</sup>к<sup>ѣ</sup> то<sup>е</sup> то неложно.  
 Я<sup>к</sup>ь нигда<sup>к</sup> стрѣла в гор<sup>а</sup> коза<sup>ч</sup>комъ пуше<sup>н</sup>на:  
 св<sup>ѣ</sup>ха: а з высет<sup>ы</sup> кдо<sup>т</sup> мокра козвращ<sup>е</sup>на.  
 Зна<sup>т</sup> то же скро<sup>з</sup> дожде<sup>н</sup>ы х<sup>в</sup>стры стрѣла про<sup>ш</sup>ла:  
 ты<sup>к</sup>о цю цю<sup>е</sup> обла<sup>к</sup>о<sup>в</sup> неб<sup>с</sup>ныхъ недо<sup>ш</sup>ла.

Былò то на скверк, в писца сего вккв:  
при людехъ многихъ, а не при одномъ члвккв.

И тогдажъ хмуры члстка на землю ив'пала:  
величствомъ яко члвкча глава.

В подобий леда, и тамъ же и из'таила:  
и водою свк'лаю на земли зостала.

Прето дывовати са и за стрк'лама треба:  
же мало самого недосигають нека. ||

136 v. И въ козакъ лукъ здоровы потяга'те:

и з' огненныхъ оружи' см'кле выпала'те.

Бгъ вамъ неха' повкжда враговъ помага'те:

а васъ отъ враговъ в во'скахъ и в домахъ сохраниа'те.

И вк'мъ малцямъ виимъ ср'чно пр'яю:

а пришедшы з во'ска миле поздоровлаю.

205.

### О солк'траникахъ.

И солк'траництво якк ремесло подобно:

же солк'тры на порохъ вставично надбно.

Во з' жаныхъ р'чи' порохъ зрвити нембно:

развк зрокит' з солк'тры з ст'емъ возмбно.

И в солк'трв велики' кошк' складають:

гды господарк совк ма'дань закладають.

И великъ вк'ико завохъ треба на то' рсходк:

покухъ ұзрят солк'трв и из неа прихобк.

Зачн неха' здоровы и солк'трв зрвляють:

и корыот совк и на офк'рв Бгс мають.

Бгъ имъ во поможк и в тыхъ р'члахъ еа трждати:

котрыма на многа лкта змыч здравствовати. ||

в. 137. 206.

### О пороховникахъ.

Такожъ людямъ потребны и пороховники:

яко теж и иные всюда ремесники.

Порохъ во потреку гды свк'р' птицъ стрк'лають:

и з' лрматъ выпалають, где панства гулають.

И на хлаас Бгс на Велик деи стрк'лають:

и в днъ Бгсавле'ски' гды вода осцають.

И особно на бране военныхъ треба паче:

и доконечно та' ест тое а не иначе.

Зачимъ и пороховникъ неха' са трѹ<sup>ж</sup>даетъ:  
 и на потреби людѣ<sup>м</sup> поро<sup>ж</sup> зготовляетъ.  
 I порохо<sup>н</sup>никѣ да' Бже мѣт' пожитокъ:  
 и за працѣ его в до<sup>ж</sup> велики<sup>и</sup> привытокъ.  
 И и томѣ на<sup>к</sup> совѣ са<sup>м</sup> добре прѣяю:  
 и те<sup>ж</sup> в сохраненіе Бгѣ порѣчаю.

207.

О докторѣхъ, и о цѣлюрыкахъ.

137 v.

Бемѣ и докторство е<sup>ст</sup> потребно на свѣтѣ:  
 же ко<sup>ж</sup>ды' вы доктора хотѣлкѣ совѣ мѣти. ||  
 Иже о ихъ нѹжно, же мало ихъ бываетъ:  
 кромѣ великѣ сенаторъ гдѣ доктора трымаетъ.  
 I не ты<sup>ж</sup>ко оскѹдно о докторовъ мѹдрѹхъ:  
 але и о простѹхъ цѣлюрыковъ немѹдрѹхъ.  
 Еднакъ гдѣ Бгѣ смерти неда<sup>ет</sup>, и докторъ помѹже:  
 а при<sup>д</sup>етъ комѣ конецъ, ю<sup>ж</sup> докторъ непомѹже.  
 I са<sup>м</sup> себе о<sup>т</sup> смерти и шнѣ незастѹпитъ:  
 иакъ конечна ко<sup>н</sup>чина и емѣ настѹпитъ.  
 Ты<sup>ж</sup>кожъ признае<sup>т</sup>, же цю<sup>о</sup> мало помагаютъ:  
 ко<sup>т</sup>рые когда болѣзнями изнемагаютъ.  
 Ты<sup>ж</sup>кожъ на лѣчено<sup>м</sup> не нахздитса конѣ:  
 трафмало са ты<sup>ж</sup> лѣкарствѣ заживати и мнѣ.  
 Зачимъ докторѣ да' Бже непотревожатъ:  
 але да' совершенно и без ны<sup>х</sup> здравствоватъ.

208.

О сѣдларѣхъ, яко те<sup>ж</sup> о кѣлѣачникахъ:  
 цю кѹ<sup>б</sup>аки робятъ.

к. 138.

Добре то выггадано кѣ<sup>б</sup>аки ровити:  
 же<sup>б</sup> кздычи хтѣ верхи, не та<sup>к</sup> са мо<sup>г</sup>ла звити. |  
 I честныи то рѣчи кѹ<sup>б</sup>аки и важныи:  
 ко кздытъ особы високоповажныи.  
 Прето и сѣдларѣмъ мѣ та<sup>к</sup>же незневажѣмъ:  
 але иа<sup>к</sup> ремесниковъ особно похвалѣмъ.  
 Ко потребныи рѣчи и онии работаютъ:  
 зачимъ неха' здоровы совѣ проевквютъ.

209. **Ѡ** кѡхмѣстра, а б ѡ те<sup>ж</sup> ѡ кѡхарѣхъ:  
 цю готвю<sup>т</sup> пѣа<sup>т</sup> кети мѹро: а во хо<sup>т</sup> часо<sup>т</sup> ѿ немѹро.

Кѡхмѣстра, мовят, пѹ<sup>т</sup> порѡгомъ положить:  
 ежели бы голодо<sup>т</sup> мѣкк<sup>т</sup> себе ѡморѣти<sup>а</sup>.

Бо ѿко готвѹчи начнетъ працювати:  
 прето треба каждой стравы скоштовати.

Если несолонѡ то мѹсѣмъ посолѣти:  
 ѿ зовѣмъ ѿ<sup>т</sup> потрека того досмотрѣти.

И трѡдѣнѣса, не ты<sup>т</sup>ко<sup>б</sup> себе неморѣлъ:  
 лечъ бы незрѣши<sup>а</sup> гдѣ<sup>б</sup> ѿ ѿного поживѣлъ.

[ Ежели при достатка<sup>х</sup> многѣхъ клопотѣса:  
 коло ѡгнѡ ѿ<sup>т</sup> мѹха в' ѡкропк<sup>т</sup> кертѣса : ] ||

138 v. Пѣ<sup>т</sup> бы за тѡ велика гнѣвѡ неположилъ:  
 ѿ бѣ<sup>т</sup> бы смертелна грѣха непостановѣлъ.

По<sup>т</sup>лѹ<sup>т</sup> Писмѡ трѡдникомъ прѣ<sup>ж</sup>де подобаетъ вкусити:  
 ѿ пото<sup>т</sup> до столовъ пѣски<sup>х</sup> честно носити.

И понева<sup>ж</sup> те<sup>ж</sup> кѡхмѣстръ к трѡда<sup>х</sup> скон<sup>т</sup> клопотѣнъ:  
 треба ѿ ѣмс<sup>т</sup> того<sup>ж</sup> вворкатъ же<sup>б</sup> небы<sup>т</sup> голодѣнъ.

Бо пѹ<sup>т</sup>часъ на пѹ<sup>т</sup>мѣска<sup>х</sup> не ты<sup>т</sup>ко не ѡстанетъ:  
 але кыватъ то же ѿногда ѿ нестанетъ.

И промыслны<sup>т</sup> всякъ кѡхмѣстръ, ѿ пѣ<sup>т</sup> ѡбѡдитъ:  
 ѿ себе ѿко<sup>ж</sup> ко<sup>т</sup>рекъ хо<sup>т</sup> мало неволѡдитъ.

Еднакъ кѡхмѣстры зря<sup>т</sup> сво<sup>т</sup> кѣрно ѡправля<sup>т</sup>те:  
 ѿ самѣ са тежъ ты<sup>т</sup>же помѣрно поживля<sup>т</sup>те.

Из' ѡпатрно<sup>т</sup>ю пѣамъ сконѣмъ ѡслѹгѹ<sup>т</sup>те:  
 а на менѣ за вѣршы сѣе недыкѹ<sup>т</sup>те.

И ва<sup>т</sup> незаворнѣю наскѡ покладѣю:  
 ѿ здравѣѡ ѿ до<sup>т</sup>гихъ лѣтъ цѣро прѣю

210. **Ѡ** грекѣнникѣхъ, цю грекѣцѣк з роговъ  
 [ : скѡтски<sup>х</sup> а во те<sup>ж</sup> выдлѣчи<sup>х</sup> : ] робят, до часа<sup>т</sup> голѡвѣ.

И грекѣнники людемъ потребны бываѹтъ:  
 же ремѣсло<sup>т</sup> з' главѣ лю<sup>т</sup>зски<sup>х</sup> нечѣсто<sup>т</sup> зчищаѹтъ. ||

к. 139. И рѡкодѣано<sup>т</sup> ѿ<sup>т</sup> всякъ ста<sup>т</sup> гани<sup>т</sup> немѣетъ:  
 во всяки<sup>т</sup> наро<sup>т</sup> в себе грекѣнъ трѣмѣетъ.

И ва<sup>т</sup>зк' в дѹ<sup>т</sup>вѣствѣ<sup>т</sup> ѡныхъ заживаѹтъ:  
 ѿ жъ ѡныѣ ѡсовы власы зашчищаѹтъ.



Я такъ ѿзъ грѣбѣнницкѣхъ дѣлѣ ест всѣмъ выгоды:  
 и грѣбѣнниковъ храни Бже о т пригоды.  
 Имѣно з православныѣ дшѣхъ хрѣтїанскѣхъ:  
 заступѣ и о т неболѣбныѣ басурманскѣхъ.  
 И многоактно з нами и їмѣ да здравствоватъ:  
 и в тебе совершенно лѣки засаговатъ.

211.

О солодовникѣхъ.

- И солодовникѣ люѣхъ многи потребѣтъ:  
 котрыѣ солоѣ на пиво ѿз звожа готѣтъ.  
 Я хочѣ хлѣва людыѣ солодовникѣ вмѣшѣтъ:  
 единакѣ веѣ того нароѣ веѣ непровѣдетъ.  
 Солодовникѣ невинѣ к томѣ гдыѣ то ведѣса:  
 и прѣ труѣ своѣ мѣасѣ Бгѣ, ѿспѣса. ||
- 139 v. Я хочѣ теѣ и то ест великое дѣво:  
 же воѣша чаѣ в горѣкѣхъ ѿдеѣ звожа, и в пиво.  
 З того пивоварѣ и винникѣ вымолѣемъ:  
 и на вѣки о т кнѣи ѿныѣ вызволимъ.  
 Нѣтъ нѣ кнѣи в корошѣнныѣхъ затрѣтахъ:  
 ѣво заѣ молю в хлѣбныѣхъ на свѣтѣхъ стрѣтахъ.  
 Поневаѣ зачало саѣ то не за ныѣ лѣта:  
 бѣдеѣ тоѣ звычаѣ трвати до коѣца вѣмѣ свѣта.  
 И гдыѣ на дѣкѣ тыѣ рѣчи зѣтраѣ хлѣбныѣхъ не было:  
 ниѣчоѣ бы корошѣно и звожа всяко было.  
 И нѣгде бы корошѣнныѣ людыѣмъ и дѣвѣти:  
 и нищѣнныѣ такѣ не моглиѣ погибѣти.  
 И дроѣ бы во вѣхъ краѣхъ превывѣло много:  
 ѣ то крѣпко ѿскѣдно їндѣк дроѣ для того.  
 Жеѣ неѣцо мѣѣт всѣкѣхъ тыѣхъ рѣчамъ чинѣти:  
 немоѣжеѣ ниѣто по вѣкѣхъ того скоренѣти.  
 Жеѣ бы пивовѣ и медовѣ не было варѣно:  
 и нѣкѣ бы и горѣкѣхъ зѣ свѣта скоренѣнно. ||
- ж. 140. Зачѣн всѣаѣ нароѣ мѣскѣтѣ о т гореѣ теѣрпѣти:  
 кѣлеѣ коѣмѣ з сеѣе дроѣ и хлѣва зѣгвѣс мѣти.  
 „ѣкѣ, мовѣт, дшѣа сыта и тѣло не нагоѣ“:  
 хочѣѣ бы троѣха неѣдзыѣ на свѣтѣхъ было кѣго.  
 Солодовникѣѣ единаѣ неѣдѣ здравѣ вывѣютъ:  
 да солодыѣ людыѣѣ и наѣ на пиво зрѣклаю.

212.

Ѡ пивоварахъ.

И броварнико<sup>а</sup> або пивоваро<sup>а</sup> трѣка :

ѡко и ины<sup>а</sup> ма<sup>а</sup>стро<sup>а</sup>бъ завше вѣмъ потріба.

Пивова<sup>а</sup> пиво варит<sup>а</sup> людемъ выдава<sup>а</sup>етъ :

и ты<sup>а</sup> совѣ хлѣво<sup>а</sup> втож хлѣва зарова<sup>а</sup>етъ.

И хо<sup>а</sup> то мовит<sup>а</sup> „не то<sup>а</sup> пиво пьетъ х<sup>а</sup>то варит<sup>а</sup>“ :

ѣдна<sup>а</sup> и ѡнъ нап<sup>а</sup>е<sup>а</sup>са, гдѣ на<sup>а</sup> н<sup>а</sup>мъ ч<sup>а</sup>е<sup>а</sup> трави<sup>а</sup>.

Непере<sup>а</sup>етъ пивоваръ господа<sup>а</sup>ска пива :

и нежа<sup>а</sup>де<sup>а</sup> господа<sup>а</sup> побр<sup>а</sup>итъ за то скр<sup>а</sup>ива.

Бо тружда<sup>а</sup>ющы<sup>а</sup>са прѣ<sup>а</sup>де пристонтъ вку<sup>а</sup>сит<sup>а</sup> :

а господа<sup>а</sup> нерачи<sup>а</sup>т<sup>а</sup> неха<sup>а</sup> за то д<sup>а</sup>в<sup>а</sup>ит<sup>а</sup>.

Бо не ты<sup>а</sup>ко цю пива м<sup>а</sup>с<sup>а</sup>ктъ скош<sup>а</sup>товати :

але и м<sup>а</sup>с<sup>а</sup> с<sup>а</sup>тъгачи такъ же сп<sup>а</sup>робовати. ||

140 v. Же бы мога<sup>а</sup> ѡкъ звыча<sup>а</sup>но ме<sup>а</sup>д<sup>а</sup> дог<sup>а</sup>одити :

же<sup>а</sup> и господа<sup>а</sup> м<sup>а</sup>клъ за вм<sup>а</sup>кетно<sup>а</sup> пох<sup>а</sup>валити.

Зачимъ пивовары м<sup>а</sup>с<sup>а</sup> с<sup>а</sup>тъкт<sup>а</sup> пиво вар<sup>а</sup>кт<sup>а</sup> :

а на пивоваро<sup>а</sup> господа<sup>а</sup>рк неск<sup>а</sup>р<sup>а</sup>кт<sup>а</sup>.

Иле бѣк<sup>а</sup> стерон<sup>а</sup>к<sup>а</sup> здоро<sup>а</sup>вы б<sup>а</sup>ва<sup>а</sup>те :

а мене<sup>а</sup> за се<sup>а</sup> в<sup>а</sup>кр<sup>а</sup>шъ ласка<sup>а</sup>е<sup>а</sup> проща<sup>а</sup>те.

213.

Ѡ солиникахъ торыникахъ.

б<sup>а</sup>р<sup>а</sup>лака<sup>а</sup> : цю соли господа<sup>а</sup>скіе варятъ.

Торыники велик<sup>а</sup> прац<sup>а</sup> поды<sup>а</sup>маютъ :

паче коломы<sup>а</sup>цовъ, цю г<sup>а</sup>скіи выро<sup>а</sup>баютъ.

Сотцѣ во в<sup>а</sup>де<sup>а</sup> в<sup>а</sup>кинетъ на кочк<sup>а</sup> соли воды :

и дрова в<sup>а</sup>п<sup>а</sup>чъ в<sup>а</sup>гла<sup>а</sup> нате<sup>а</sup>пи<sup>а</sup>са в<sup>а</sup>кды.

И без<sup>а</sup>преста<sup>а</sup>но трѣка и недосы<sup>а</sup>плати :

и же<sup>а</sup> не прогор<sup>а</sup>кла [скоро] сковрад<sup>а</sup>, пилновати.

Потомъ в<sup>а</sup> садовниц<sup>а</sup> со<sup>а</sup> з<sup>а</sup> сковрад<sup>а</sup> выкида<sup>а</sup>етъ :

и на<sup>а</sup>руги<sup>а</sup> са<sup>а</sup> вод<sup>а</sup> поше<sup>а</sup>ши накида<sup>а</sup>етъ.

И потре<sup>а</sup>ка и<sup>а</sup>з со<sup>а</sup>ю б<sup>а</sup>чк<sup>а</sup> и<sup>а</sup>з<sup>а</sup>трѣсити :

и все<sup>а</sup>гд<sup>а</sup> цю веде<sup>а</sup>са та<sup>а</sup> пи<sup>а</sup>но досмотрити. ||

к. 141. Из<sup>а</sup> по<sup>а</sup>льмъ здор<sup>а</sup>ов<sup>а</sup>емъ в<sup>а</sup>к<sup>а</sup>чего тамъ п<sup>а</sup>ды<sup>а</sup>мати :

хо<sup>а</sup> м<sup>а</sup>ло зн<sup>а</sup>моци<sup>а</sup>нетъ, м<sup>а</sup>с<sup>а</sup>ктъ варит<sup>а</sup> преста<sup>а</sup>ти.

Или теж<sup>а</sup> то<sup>а</sup>варыша ш<sup>а</sup>рб<sup>а</sup>ситъ доп<sup>а</sup>новати :

а са<sup>а</sup> прише<sup>а</sup>ши к<sup>а</sup> совѣ м<sup>а</sup>с<sup>а</sup>ктъ та<sup>а</sup>же о<sup>а</sup>вд<sup>а</sup>чат<sup>а</sup>.

А́ ѿсокну ѿ то́е вѣрла́камъ вели́и нудно :  
 же ѿ соло́вкѣю водо́ не помалѣ́ трѣдно .  
 Мѣскѣтъ то́е же соли́ господарско<sup>1)</sup> члѣкѣ ѿложити :  
 жеки в' мѣсто водо́ браги са напѣти .  
 А́ впа́же нема́ тамъ же<sup>2)</sup>, в Блѣмѣткѣ<sup>2)</sup> нѣкомѣ кошу́ прѣти :  
 мѣскѣтъ взявши новѣю носѣт' по́ксѣ зодрати .  
 І сѣи вѣ Бже́, же ѿ такъ са трѣждлютъ :  
 же господарскѣе сковороды не гула́ютъ .  
 Слѣмъ господар не може́ згола соли варѣти :  
 гды ѿ без варѣнѣ ест члѣкѣ завше жѣрѣти .  
 Ту́ же ѿ то мовлю же со<sup>2)</sup> ест розна на скѣтѣ :  
 а́ ѿколо жа́но' та<sup>2)</sup> немо́шно трудно<sup>2)</sup> мѣти .  
 Шѣ то запорозка<sup>2)</sup> ест крѣпка, ѿ ледѣнка :  
 а́ не бу́де з такою [вѣмъ] пра́цю [ѿ ко́што] иа́ тора́ка .  
 Зачи́ бу́лака<sup>2)</sup> [ : то́скимъ : ] вѣрши снѣ покладѣю :  
 ѿ пра́цѣ ихъ ѿ пи́нѣ дозорѣ похвала́ю .  
 Да́ ѿмъ Гѣди то́е чего в тебе жа́лѣютъ :  
 бо такъ же ѿма твоѣ ѿ ѿнѣ выслава́ютъ .  
 І да́ Бже́ иа́ ца́тѣ ѿ до́того вѣкѣ :  
 всѣкомѣ бу́лацкѣ до́бромѣ чоловѣкѣ . ||

141 v. 214.      (ѿ) сага́дѣчника<sup>2)</sup>, що сага́даки  
 [ : а́бо те́ попро́ткѣ мовѣчи : ] лѣки робѣт коза́цкиѣ .

А́ сага́дѣчники що лѣки ѣзробля́ютъ :  
 та́ же знаю козакамъ потреби́ выва́ютъ .  
 Бо вгды́ж до стрѣлѣ ѿ лѣко́в ѿсокну потре́ба :  
 а́ татѣ ѿ самъ може́ здѣла́т ѿкъ тре́ба .  
 А́ що самѣе мовлю шны́е то лѣки :  
 ѿчоны́е ма́строве робѣт ремесни́и .  
 Бо коза́к ѿ лу́кѣ приви́лѣ , а́бо кле́нотъ :  
 а́бо те́ж вѣмъ коза́цка ѿздо́ба ѿ при́мѣотъ .  
 Зачи́ ѿ сага́дѣчни́е неха́ здравѣ выва́етъ :  
 а́ коза́к ма́ мѣрѣе лѣки ѣзробля́етъ .

1) Додано се слово на марг. рукою Климентія.

2) Так само.

И еще ѿ ремесникахъ знадеши мало  
 За приповѣстями, в концѣ книги, Цри  
 помѣшанне тамъ при ѿстаѣхъ з' поедиѣковыми.

к. 142.                    ѿ здѣ починаетъ сѧ  
 ѿ звѣрехъ разныхъ, и ѿ скѣотехъ и ѿ выдлахъ.  
 и ѿ вѣстїяхъ.

215.                    ѿ лва хъ, и ѿ медведѣхъ,  
 ѿко слыши сѧ сѧкло.

Недалеѣ Бже тако' слыи человекъс:

ѿко тѣ лвѣ медведѣкъ з даѣного кѣкс.

Лучше' вы чѣка текъ, такъ вшановат' :

ѿко звѣре' рачнаѣ сылою вѣдѣствоват'.

Мога' вы человекъ сѧк лѣши' выгожати :

и текъ создателю коше' сгожати. ||

142 v.                Аже не схотѣлъ еси сылою счѣити :

да в вѣсты' нечистыхъ вѣспити.

Хоча' вы тѣ двѣ вѣсти' на свѣтъ и нествори :

а то на шкоды людѣмъ ѣны' еси вплодылъ.

Понева' чѣлокъ и скѣотъ з'вѣдаютъ :

и ѣны' пакости многи сотвориють.

Ико то медведѣ пчѣлы в пасѣкѣхъ звѣдетъ :

и чѣка хо' не з'кст', то прѣстрашатъ.

Кгда вы медведѣ в ковчѣ не повелѣлъ брати :

неха' вы в пото' мого' з нападкѣмъ скоренати.

И днѣ аще вы мога' ѣны' свѣркъ створити :

и на потребъ людѣскъ на свѣтъ расплодити.

Же' чѣлкѣ ѿ конѣ мога' в полю работат' :

а домовѣ вы стато' в то' ча' мога' почиват'.

И медведѣ неха' вы о' загинѣлъ на кѣки :

ко нерады на свѣтъ емѣ человекѣки. ||

к. 143. 216.                ѿ зайцѣхъ.<sup>1)</sup>

И зайецъ | на свѣтъ злѣ совѣкъ провѣдетъ :

же на ѣго, все лихо о' всѣхъ стра' чигаетъ.

<sup>1)</sup> Права половина сторѣнки поповлена; половина (конецъ) каждого  
 вѣрша написана грубшимъ писемомъ, рукою здаеть ся, не Климентїя, до  
 конца к. 143.

- І́кто не ты́ко | що ꙗ́к е҃го́ словліають:  
 а́ле наве́ ꙗ́ | птіцы е҃го́ забвіають.  
 І́ о́т звѣре́' подобно | покою́ немліе́тъ:  
 ꙗ́ко то во́скъ, вѣ́ | ле бы нагна́ то зкда́е҃т.  
 І́ ꙗ́кобно на стѣза́х | всѣаца́ спадае́тъ:  
 ꙗ́ ма́рно ꙗ́ нагло́ ю́ж | ꙗ́бе́ погнбае́тъ.  
 І́ нико́гда вѣ́мъ за́ицъ то́' | непочнбае́тъ:  
 же о́т все҃го́ створѣ́на́ Б҃жого́ | втѣка́е҃тъ.  
 І́ не жи́е҃т на мѣ́сцѣ, ле́ много́ мѣ́ | е́тъ домо́въ:  
 по ѡ́бщѣ́ прино́вѣсти, ꙗ́к ѡ́ за́ца | ломо́въ.  
 Зачи́ вѣ́дны́ за́че, вѣ́ ко́ншъ не́тепнѣ́к | а́къ пригоди́:  
 вѣ́жы сто́писа́ гдѣ́ ю́ж в коло́тну́ю | вѣ́дѣ. ||  
 143 v. **Ѣ́днакъ невелики́' на́мъ ꙗ́з' тебе́ по́жытокъ:**  
 ѡ́горо́зныны́ псу́е҃ш, а́ж то́ непри́вытокъ  
**Чини́ш:** ѡ́горо́да́х мно́гіе́ па́косты:  
 вода́ та́ немина́ли всякі́е на́пасти.  
**Же́** за́вѣ ра́ве капу́сты лю́ди<sup>мѣ</sup> по́мада́ешъ:  
 ꙗ́ са́довы́<sup>м</sup> мо́лоды́х ви́тквечъ по́грыза́ишъ.  
 \*Та́же ꙗ́к пере́вѣжи́ш гдѣ́ ко́лѣвкѣ́ доро́гѣ  
 вчини́ш лю́ди<sup>мѣ</sup> не́малѡ в доро́зкѣ́ трыво́гѣ.  
 Вгдѣ́ в доро́зкѣ́ ꙗ́зго́ла не́вѣде́тъ ца́ст'а:  
 вода́ та́ срого́е ѡ́звалѡ́ неща́ст'а<sup>\*1)</sup>  
 И са́<sup>м</sup> еси́ ме́рзены́' вве́ гдѣ́ вѣ́ себѣ́ вѣ́рѣа́къ:  
 то́ ꙗ́ на свѣ́тѣк вѣ́тѣду́ ради́ жи́тъ вѣ́ нехотѣ́а́къ.  
 І́ хо́<sup>т</sup> вѣ́ та́ неку́ло́ не́зго́жъ е́си́ ни́нашо́:  
 ꙗ́ мѣ́со твое́ вры́ко, ꙗ́ зго́ла ма́дашо́.  
 І́ нечесты́ва шку́ра тво́а, же́ то́ не крѣ́пка:  
 не та́к ꙗ́ко́ ꙗ́на́ на все́ до́бра ꙗ́ крѣ́пка.  
 І́ пожа́са́ Б҃же́ ты́х лю́де' кѣ́гочесты́выхъ:  
 же́ то́ фу́те҃ца шно́у́ з' ваши́х шку́р нечесты́выхъ.  
 І́ зно́ву́<sup>ж</sup> то́вѣ́ за́че мо́влю, не по́лкни́ са́:  
 да ѡ́ коло́то а́бо ѡ́ вода́ сто́пи́ са́. ||  
 в. 144. **Же́** вѣ́ ꙗ́ па́мят' тво́а в лю́де' не ѡ́ставі́а́ла:  
 да ꙗ́жъ вѣ́ по все́<sup>мѣ</sup> свѣ́тѣ ѡ́на́ ꙗ́скорені́а́ла.  
 Та́къ то́вѣ́ за́че ѡ́ра́цкю́ покла́даю́:  
 ꙗ́ ꙗ́к написа́е҃ш, то́ та́къ то́вѣ́ ꙗ́ прі́аю.

1) Чотири вірші дописані автором пізвійше па нижньому маргінесі.

217.

О зло' ста'чин'к, ако те<sup>ж</sup>  
 ѿ товáрин'к: ѿ зло' жон'ѣ  
 ѿ ту<sup>т</sup> впа<sup>т</sup> са докладáетъ, в р'кчи.

Иѣкъ жона часомъ в мужа е<sup>ст</sup>, ѿѣа личина:  
 та<sup>ж</sup>е ѿ проклáтата бываетъ статчина.

Бо жонá злáа мужѣ скорѣк сод'кловáетъ:  
 а ста'чина тудажъ скорѣк еше примножáетъ.

Зачи<sup>т</sup> карности жон'к зло', разѣ не ѿпуца':  
 та<sup>ж</sup>е ѿ ста'чин'к проклáто' непропуца'. ||

144 v. Можен'к гды не словáми жонѣ нащчити:

то мо<sup>ж</sup>но злы' нра<sup>в</sup> троха киемъ о<sup>д</sup>щчити.

А ежели не кие<sup>т</sup>, то хочъ макогóномъ:  
 а начне<sup>т</sup> ст'ккати влуча' наздогóномъ.

А дá Бже нико<sup>м</sup> жонѣ зло' нем'кти:  
 ѿ зловра<sup>т</sup>но' бн'лины ко скорѣк буде<sup>т</sup> м'кти.

А мовятъ „з' лысиною злосе са раждáетъ:  
 з' ко<sup>т</sup>рою ѿ из' св'кта сего ѿзчезáетъ“.

Прето Бже о<sup>д</sup> тыхъ дво<sup>х</sup> злы<sup>х</sup>, вскхъ на<sup>о</sup> сохрани':  
 бн'лины зло' ѿ жонѣ н'кгда не дава'.

218.

О коняхъ злýchъ, ѿ добрыхъ,  
 ѿ жена<sup>х</sup> злы<sup>х</sup> еше мáло ту<sup>т</sup>же са  
 в р'кчи слышно' припоминаетъ.

Хто ко<sup>т</sup>векъ хоче<sup>т</sup> кон'к с себе держати:  
 неха' не вуде<sup>т</sup> н'кгда в'кры до'мати. ||

к. 145. А не такъ недо'мати в'кры в своёмъ двóрс:  
 ѿкъ на'паче с степѣ ѿ на всяко<sup>м</sup> полю.

Бо многий прислови' такихъ заживáютъ:  
 ѿ ве<sup>т</sup>ми тое добре здавна пов'кдаютъ.

Же мовятъ „конѣ в полю завше в'кры не'ма':  
 а жон'ѣ в двор'к все' правды не<sup>т</sup>крива“.

Тыл'ко<sup>ж</sup> „жонѣ любити треба ѿко дшс:  
 едина<sup>ж</sup>е засю годно товкти вла<sup>н</sup>е грѣшс“.

Та<sup>к</sup> чини' ѿ конек да скорѣк ти не вде<sup>т</sup>:  
 гды м'кетъ злáе нравы то прѣ<sup>т</sup>дò нхъ з'вде<sup>т</sup>.

Жона злáа мужев'к не великъ прѣятел':  
 а господарев'к ко<sup>т</sup> бвше<sup>т</sup> неприятел'.

Году<sup>т</sup> по', а о<sup>т</sup> тогк злосе помышлáетъ:  
 ѿ слышно чини<sup>т</sup> то', хто кие<sup>т</sup> затынае<sup>т</sup>.

Добре крѣпко твори<sup>т</sup> то', и гóде<sup>н</sup> похвáлы:  
 же не дае<sup>т</sup> потопта<sup>т</sup> коню свое<sup>е</sup> глáвы. ||

145 v. **І** тѣ пѹта' и трынóжъ ско<sup>р</sup>бѣ не<sup>1)</sup> будашъ мѣ<sup>т</sup>и:  
 припина' ноги ку', и счи на то и дѣти.  
**І** при шча<sup>х</sup> твои<sup>х</sup> неха' ко<sup>н</sup> напасетъ са:  
 а напасши пригото<sup>н</sup> ки', дхъ тво' сїсетса.  
 Ко<sup>н</sup> свѣрѣпы' може<sup>т</sup> та и розволочити:  
 и всякъ ско<sup>р</sup>бѣ злы<sup>м</sup> нраво<sup>м</sup> тѣвѣ наносити.  
**І** сми<sup>р</sup>ны' не шбузданъ часомъ тоежъ творитъ:  
 и великъ пако<sup>ст</sup> то<sup>ж</sup> пучасъ тѣвѣ створитъ.  
 Для того збóла коня в дорозѣ стережи:  
 и са<sup>м</sup>са о<sup>т</sup> такого проклятого стережи.  
 Претó нешадї прошѣ та доверого жезлá:  
 да непри<sup>м</sup>е<sup>ш</sup> о<sup>т</sup> коня велича<sup>ш</sup>ого злá.  
 Го<sup>т</sup>ца да и мѣтери дрѣго' мѣ<sup>т</sup> не будашъ:  
 а коня и жону впа<sup>т</sup> [: лвы<sup>с</sup> здоровъ:] мѣ<sup>т</sup> вѣдшъ.  
**И** та<sup>к</sup> ко<sup>ж</sup>ды' з' монухъ си<sup>х</sup> вѣршовъ нащїса:  
 а цвѣчнт' добре коня и жонѣ не<sup>л</sup>кнїса.  
 При то<sup>м</sup> ти чителникъ здравствова<sup>т</sup> прїаю:  
 и повторе чинити тако поражаю. ||

к. 146. 219.

**Г** козáхъ.

**И** козъ на свѣтѣ много тако<sup>ж</sup>де вывáет:  
 и<sup>ж</sup>е мясо всяки' лю<sup>д</sup> та<sup>ж</sup>е шживáетъ.  
 Ты<sup>ж</sup>кожъ и козы хоча' створе<sup>н</sup>а Бжїе:  
 еднá они вл<sup>з</sup>во вѣмъ непригóжїе.  
 Ко о<sup>т</sup> ны<sup>х</sup> мясо в варе<sup>н</sup>ю сме<sup>р</sup>дятъ и потравы:  
 а що на<sup>г</sup>оршъ вываютъ часомъ и штравы.  
**И**к козе<sup>н</sup> сме<sup>р</sup>дычъ та<sup>ж</sup>е и коза нечїста:  
 а о<sup>т</sup> ино<sup>г</sup>о мяса потрава южъ чїста.  
 Прето сáвшне<sup>с</sup> вѣрны<sup>м</sup>къ мясо ихъ нешживáти:  
 ле<sup>т</sup> кро<sup>м</sup> ко<sup>ж</sup> пре<sup>ч</sup> вы тое мясо шо<sup>м</sup> вѣгати.  
 Кгда<sup>ж</sup> писанїе такї и<sup>м</sup> прыкладъ давáетъ:  
 же до люде' не чисты<sup>х</sup> и скверны<sup>х</sup> равнїетъ.  
**І** люде' та<sup>ж</sup>е грѣшны<sup>х</sup> козамъ вподобáетъ.  
 а сто живучы<sup>х</sup> швцáми нарыцáетъ.  
**І** тѣе то козлыца по лѣвїцы стáнутъ:  
 а швца одесвую на судѣ предстáнутъ. ||

<sup>1)</sup> „Не“ додано піснїише, над рядком.

146 v. **С** Хроте, прилучи насъ до шкчаго стада:  
 иже на мѣ былъ в тебе вѣчнаѣ шрада.  
 ꙗко рекла е негда: „се сѣкъ Мо' возлюбленны“:  
 даде же и на мѣ слышати глаго твоё благоуловны.  
 ꙗко услышавши глаго твоё до тебе зовущы:  
 вѣчно та восхвалиша всяко в часъ то' въ нбо грядущы.  
 Тое на мѣ спсителью всякъ да' получиши:  
 въ мо царствіе твоё могаи наслаждѣти.

220.

**С** рѣблахъ.

Рѣба ꙗко что иное таже в себѣ кровъ маетъ:  
 еднаже вѣрныи по стныи сѣ брашнои выветъ.  
 ꙗко часомъ и постное тое встѣпаетъ:  
 гдѣ благоушнѣ на стрѣно' выветъ.  
 ꙗко в свѣт вечнои ннѣ сѣ рѣба рождественскы:  
 таже теже обовлекше и въ роуавленскы.  
 Тыже своего часъ и рѣбъ шживаютъ:  
 а в тые дни, вѣрныи нѣтъ незажываютъ. ||  
 в. 147. Тыже бже ꙗко да' еси людемъ всякъ шжитоко:  
 шмножи в рѣбѣхъ ннѣи и рѣбъ на пожитокъ.  
 ꙗко мы пре' помо' твою будемъ шловати:  
 а ꙗдши благоуарно тебѣ возшлати.

221.

**С** скотѣ и шк вѣдѣш, и о вѣстїахъ.

Скотои правѣ роуаты' токар сѣ называтъ:  
 то ест волове кравы, тако повѣдѣетъ.  
 ꙗко шцо выломъ то ест сѣ конѣ именуютъ:  
 о чесо и славiane таже свѣдѣтвѣствуютъ.  
 Бѣстїамии коуки лѣвы и шнѣ нарицаютъ:  
 и инѣ звѣр которыи крѣтiane мѣ нежываютъ.  
 Тоже на шдежды коуки ихъ вышмениты:  
 хто сѣ споможе' изъ ныхъ коуки себѣ пошити.  
 ꙗко дороуоушнныи таковыи выветъ:  
 и члѣкка оувиѣ приобовѣаютъ. ||  
 147 v. ꙗко мѣно горностай соволѣ лисїцы:  
 мѣведѣ ꙗко какаки и зноуужѣ кунїцы.  
 Таже теже дикѣ коуки, и впаже сѣгаки,  
 рысѣ пѣски и коты, и еше коукаки.



Ѡсобливѣ<sup>ѣ</sup> надокны хороніе тхорѣ  
 выдры, ѣ коврѣ доврѣ, ѣ тыѣ<sup>ѣ</sup> соволѣ.  
 Ѡ такѣ савшнѣ ѣ тую рѣчѣ таѣже комѣ знатъ:  
 же<sup>ѣ</sup> ското<sup>ѣ</sup> бестіями не мо<sup>ѣ</sup>лъ ко<sup>ѣ</sup>гда назватъ.

222.

Ѡ свиніахъ.

Свиіа незритѣ горѣ, ѣ снѣца невідитѣ:  
 ѣ цю мѣтетѣ іасти, то ничи<sup>ѣ</sup>са неврѣдитѣ.

Сама ско нечїста ѣ вѣрны<sup>ѣ</sup> в' свѣдѣ дѣнна:  
 ѣѣже хр<sup>ѣ</sup>тіанѣ мѣсо іадитѣ здѣвна.

Ѡ в' Бгвѣтѣ мѣсо то не<sup>ѣ</sup>дѣ<sup>ѣ</sup>о заживѣли:

ѣ цыганѣ ѣ нѣк лѣчшѣ насѣ вподобѣли.

Ѡ нѣшѣ свѣтовы<sup>ѣ</sup> народѣ того причащѣетѣ:

солонїны держачї стрѣвы затолкаѣетѣ. ||

к. 148.

Ко хочѣ іакое мѣсо без сала несмѣчно:

ѣ хо<sup>ѣ</sup> мо<sup>ѣ</sup>шно ве<sup>ѣ</sup> негѣ да не та<sup>ѣ</sup> е<sup>ѣ</sup>т вѣдѣчно.

Ѡ жидѣ ѣ тѣрцы мѣсѣ свинны<sup>ѣ</sup> неживѣютѣ:

ѣ православны<sup>ѣ</sup> вѣрѣ ва<sup>ѣ</sup>зо зневажаютѣ.

Мѣ же правокѣрныѣ салѣ ѣ мѣсѣ вживѣмо:

ѣ вѣгослови<sup>ѣ</sup>шаго Бѣа ко<sup>ѣ</sup>схвала<sup>ѣ</sup>мо.

223.

Ѡ котѣхъ.

Извѣкли котѣ ѣчи жмѣрѣт главы ховѣт';

н<sup>ѣ</sup>са видѣт ни<sup>ѣ</sup>хѣтѣ н<sup>ѣ</sup> ѣжѣ не<sup>ѣ</sup>вѣдетѣ видѣт'.

Ѡ дѣхѣ любѣт на печѣ совѣк потагѣютѣ:

ѣ з'скочи<sup>ѣ</sup>ши ѣз' печи по горшкахѣ никаютѣ.

Ѡ пови<sup>ѣ</sup>ноет кѣ котѣ<sup>ѣ</sup> мѣшкѣ словѣати:

ѣ волнѣ таки<sup>ѣ</sup> цю клѣют з мѣсо<sup>ѣ</sup> ко<sup>ѣ</sup>схицѣати.

Ѡ ѣсобныѣ звыча' н<sup>ѣ</sup> в сѣна нанѣкѣти:

ѣ жели хѣтѣ завѣдет сѣдѣ<sup>ѣ</sup> накрывѣати. ||

148 v.

Ѡ е<sup>ѣ</sup>т таки<sup>ѣ</sup> люде цю того видѣютѣ:

ѣ дна<sup>ѣ</sup>же з' того совѣк вредѣтелно<sup>ѣ</sup>т мѣютѣ.

Ѡ да' Бѣе в нечѣсты<sup>ѣ</sup> рѣчахѣ неко<sup>ѣ</sup>хѣти:

кѣ<sup>ѣ</sup>мо мо<sup>ѣ</sup>ли ве<sup>ѣ</sup>врѣно завѣше здра<sup>ѣ</sup>ствовѣти.

224.

Ѡ ѣсѣхъ, ѣбо те<sup>ѣ</sup> ѣ сова<sup>ѣ</sup>кахъ:

ѣ ѣ люде<sup>ѣ</sup> любѣцы<sup>ѣ</sup> н<sup>ѣ</sup>, ѣ ве<sup>ѣ</sup>мѣ в нѣх'са

ко<sup>ѣ</sup>хѣюшы<sup>ѣ</sup>; ѣ в ты<sup>ѣ</sup> бѣстїа<sup>ѣ</sup> нечѣсты<sup>ѣ</sup>хъ

ѣжѣ дѣшї свой полагаютѣхъ.

Хѣтѣ в ѣсѣ ко<sup>ѣ</sup>хѣтѣса, са<sup>ѣ</sup>тѣ ѣмѣ са равнѣетѣ:

жа<sup>ѣ</sup>де<sup>ѣ</sup> нево<sup>ѣ</sup>злюбѣвшї н<sup>ѣ</sup> тѣе признѣетѣ.

- I не то<sup>к</sup>мо таковыѣ ѿвои ѣсть подобенъ :  
 але лиахъ то<sup>к</sup>, аѡ дѣмонъ надѡбенъ.  
 Кгда<sup>к</sup> демоны в постаскѣ ѿ<sup>к</sup> сѣ<sup>к</sup> хождаше :  
 котрыѣ и<sup>к</sup> любилн прѣ<sup>к</sup>де, тыхъ прѣ<sup>к</sup>щаше ||
- в. 149. Скло : стужающы и<sup>к</sup> пакости творахъ :  
 и вса помышленія злаа наносахъ.  
 Тѣмъ к<sup>к</sup>рнымъ недостон<sup>т</sup> т<sup>к</sup>хъ вѣсти<sup>к</sup> любити :  
 но добро<sup>б</sup> гды<sup>б</sup> мо<sup>к</sup>но и<sup>з</sup> свѣта скоренити.  
 А что инъ стражами ѿвокъ сѣк<sup>к</sup> называють :  
 ле<sup>к</sup> нек<sup>к</sup>ст бѣдныѣ и<sup>ж</sup>к<sup>к</sup> в то<sup>к</sup> к<sup>к</sup>мн са ѡмылают.
- Почитающн ѿа паче самаго Бга :  
 ахъ нечин<sup>к</sup>те то<sup>к</sup> проиш<sup>к</sup> васъ для Бга.  
 Же и ла<sup>к</sup>с Бжю то<sup>к</sup> пречъ ѡгоняетъ :  
 понева<sup>к</sup> всякъ за зл<sup>к</sup>х ѿ<sup>к</sup> егѡ проклинает.
- А та<sup>к</sup> грѣхъ ест к<sup>к</sup> вѣстн<sup>к</sup> звы<sup>к</sup>не са кохати :  
 и внѣ над<sup>к</sup>ю к<sup>к</sup>то в Бз<sup>к</sup>к полагаѣти.  
 И любо<sup>к</sup> то за<sup>к</sup> и ѿи створе<sup>к</sup>е Бжое :  
 ты<sup>к</sup>ко хр<sup>к</sup>ст<sup>к</sup>иано<sup>к</sup> ест ѡнѡ негоже.
- Бо неск<sup>к</sup> нестереже<sup>к</sup>, гды Бг<sup>к</sup> незаступает :  
 над<sup>к</sup>кючн<sup>к</sup>са на ѿа Бг<sup>к</sup>с проступаетъ. ||
- 149 v. Бсд<sup>к</sup>т во и<sup>з</sup> Я<sup>к</sup>мѣны тѣе чл<sup>к</sup>ст и<sup>к</sup>м<sup>к</sup>ти :  
 не то<sup>к</sup>мо ѡни самы, але ихъ и д<sup>к</sup>ти.  
 А та<sup>к</sup> лучше<sup>к</sup> братѣ на Бга внока<sup>к</sup>мо :  
 и ѡ заступленіе того спраша<sup>к</sup>мо.
225. Слово ѡ. Ѣ ѿ ахъ : и ѡ люде<sup>к</sup>х нелюбящы<sup>к</sup>  
 ѿ<sup>к</sup>, и неде<sup>к</sup>жачы<sup>к</sup>х и<sup>к</sup>.
- Бла<sup>к</sup>венъ ест то<sup>к</sup> дѡмъ на зл<sup>к</sup>ше ѡт Бга :  
 и ѡт люде<sup>к</sup>х вываетъ похваала премнога.  
 А іме<sup>к</sup>но то<sup>к</sup> котрыѣ в сѣк<sup>к</sup> ѿвокъ немаютъ :  
 то<sup>к</sup>т безпреста<sup>к</sup>но са<sup>к</sup> Бг<sup>к</sup>х вѣгословаютъ.  
 И за что<sup>к</sup> то повѣждъ мн, Бг<sup>к</sup>х вѣгословаютъ,  
 за то : же всякъ чѣкъ егѡ похваляетъ.<sup>1)</sup>  
 А гдѣ в котро<sup>к</sup>х домъ ѿи в кого провѣваютъ :  
 того<sup>к</sup> та<sup>к</sup> вшелиакіе люде проклинаютъ.  
 „Бода<sup>к</sup> вамъ, мовят, з<sup>к</sup> ѿами нѣгда не было добра“ :  
 же немо<sup>к</sup>но промину<sup>к</sup>т без палицы двора. ||

1) Рядок в рукописи повторено два раза; первый закреслено.

к. 150. **Бо** ѿ ѿ пота'ные часомъ в когò бываютьъ :  
 ѿ цю<sup>6</sup> дивли побрѣли и<sup>x</sup>, люде' к'усаютъ.  
**І** ѿны пакости на свѣтѣ людямъ творятъ :  
 понева<sup>ж</sup> в розмайтѣхъ речахъ ѿнымъ шкодыт.  
**И**ко то з вора в когò гдѣ цю выволокаютьъ :  
 а в' ѿгорода<sup>x</sup> гриа<sup>x</sup>ки з' с'квбюю потоптають.  
**І** для того<sup>6</sup> ѿговъ всегда не треба держати :  
 же<sup>6</sup> вѣгослове'ства Бжго непрогонати.  
**И** люди<sup>мъ</sup> че'стнымъ держат' ѿго<sup>6</sup> непоражаю :  
 ѿ вѣгословѣнїа Бжїаго прїаю.

226. **Ѹ** ключника<sup>x</sup> пїобъ велики<sup>x</sup> свѣцки<sup>x</sup>  
 ѿ д'х'овны<sup>x</sup> вла'тѣх.<sup>2)</sup>

**П**іаки' Пїѣт м<sup>к</sup> вѣрногò савгѣ вподокаѣт :  
 то' тѣды велики' скарѣтъ тако<sup>му</sup> врѣчатъ.  
**І** розкаже<sup>т</sup> ѿнъ пїѣт же до вбѣги<sup>x</sup> м'к' възгнѣх :  
 ѿ в своѣмъ послуше'ствѣк во все<sup>m</sup> м'к' доврѣ<sup>3)</sup> догла<sup>мъ</sup>. ||  
 150 v. **Ж**ѣвм<sup>4)</sup> ма не о все<sup>мъ</sup> томъ в сво' ча<sup>6</sup> тѣрвова<sup>но</sup> :  
**І** же<sup>6</sup> мнѣ Ѹ дво'рски<sup>x</sup> слугѣ скарѣтъ недоноша<sup>но</sup>.  
**Ж**е по го'дно'сти в сво' ча<sup>6</sup> комѣ знаючи да' :  
 а збола хто вѣт'овникъ го'ды' томѣ не да'.  
**Д**а' лучшѣ стра'номѣ зета сма<sup>ж</sup>на закропити :  
 а Бгѣ незавудѣт та неомъ ѡбдарити.  
**І** азъ писецъ вкршо<sup>6</sup> си<sup>x</sup> в то<sup>ж</sup> радѣ даваю :  
 ѿ всѣмъ ключара<sup>m</sup> доврѣ<sup>m</sup>, многи<sup>x</sup> лѣтъ желію. ||

к. 151. 227. **Ѹ** шафариа<sup>x</sup> мнрски<sup>x</sup> ѿ о мнѣт'рски<sup>x</sup>хъ.

**Ш**афар ѡбон<sup>x</sup> стано<sup>6</sup> в пра'дѣ трѣдно<sup>ст</sup> мѣт :  
 гды в де<sup>н</sup> ѿ в ноцѣ о то<sup>m</sup> пнѣно размышлѣатъ.  
**Ж**е<sup>6</sup> іако шынка<sup>6</sup> часо<sup>m</sup> непроши<sup>ковати</sup> :  
 але и<sup>ж</sup> вы рахѣвѣс цѣлас пнѣс злати.  
**Бо** ѿ шафарски' зриа<sup>x</sup> зна'дѣт сѣ трѣдно<sup>ст</sup> :  
 звлѣща нѣмоцны<sup>мъ</sup> по<sup>д</sup> то' ча<sup>6</sup> є<sup>ст</sup> то ѿ нѣдно<sup>ст</sup>.

1) Рядок в рукопису повторено два рази; першій — закреслено.

2) Сей вірш написано цілком дуже недбало, здасть ся дописано Климентієм пізнійше.

3) „Доврѣ“ написано двічі.

4) На переносі — „жѣвм“.

І здоровы<sup>мъ</sup> шафары<sup>мъ</sup> тоє сѧ случаетъ,  
же часо<sup>мъ</sup> ѿ написа<sup>т</sup> много забуваетъ.  
Зачи<sup>мъ</sup> неже<sup>ла</sup> нихто ѿ шафарства хлѣба:  
вы не по<sup>т</sup>ыгла та дне<sup>о</sup> ѿ на старо<sup>ст</sup> вѣда.  
И<sup>к</sup> то види<sup>мъ</sup> такій трафу<sup>ки</sup> выкаютъ:  
и<sup>к</sup> личы не издаютъ скон<sup>мъ</sup> докладаю<sup>т</sup>.  
Ѡ то<sup>мъ</sup> прошѧ шафарства совѣ неже<sup>ла</sup>те.  
а и<sup>к</sup> ва<sup>мъ</sup> на свѣтѣ бѣ<sup>к</sup> да<sup>т</sup> та<sup>к</sup> провѣда<sup>те</sup>.<sup>1)</sup>

к. 152. 228. Ѡ вѣдникахъ, що по<sup>т</sup>ашъ рѣва<sup>т</sup>.

Да і тѣе вѣдники в ни<sup>ю</sup> землѣк буваютъ:  
що по<sup>т</sup>ашъ ту<sup>р</sup>камъ сѣкна хварьова<sup>т</sup> выро<sup>б</sup>ліаю<sup>т</sup>.  
ѿ нарѣвши много, то іако<sup>о</sup> то звѣдаютъ:  
ѹже ѿ то<sup>мъ</sup> не знаю, развѣ люде знають.  
І знаю<sup>т</sup> тепѣ дѣла люде на свѣтѣ всѣко:  
и дѣте іакій е<sup>ст</sup> самы, сча<sup>т</sup>же тако.  
І си<sup>хъ</sup> часѣ е<sup>ст</sup>т вѣднѣ много гдѣ вѣды буван:  
давны люде<sup>б</sup> тоє ѿ и<sup>н</sup>к признали.  
І приса<sup>х</sup>а<sup>с</sup>а ко<sup>ж</sup>ды<sup>мъ</sup> що стары<sup>мъ</sup> мови<sup>т</sup> на глѣмъ:  
а молоды<sup>мъ</sup> неха<sup>т</sup> верѣ<sup>т</sup> добре совѣ на ѹмъ.  
І по<sup>т</sup>ашники<sup>ж</sup> неха<sup>т</sup> здоровы провѣдаютъ:  
а за вѣршъ се<sup>б</sup> ласкаве ма<sup>ж</sup> похвалаютъ.

229. Ѡ крылошана<sup>хъ</sup>, звы<sup>т</sup>не трѣнокъ  
горѣччаны<sup>мъ</sup> заживающы<sup>хъ</sup>: ѿ на ѹтрена<sup>хъ</sup>  
в церквахъ невыкающы<sup>хъ</sup>. ||  
Недивно е<sup>ст</sup> горѣччаны крылошана<sup>мъ</sup> не вчасѣ пити:  
але на<sup>д</sup>ивнѣшъ в<sup>ъ</sup> церквѣ ѹтрнѣк неопустити.  
152 v. Ко за слу<sup>ж</sup>бы Бж<sup>ї</sup>ю не такъ старшій караютъ:  
а за непрѣтно<sup>ст</sup> стрѣнюю непрѣщаютъ.  
І днѣ ѹтрнѣ по<sup>в</sup>нгомъ велики<sup>мъ</sup> называють:  
а за лѣтрнѣю лю<sup>б</sup> бо<sup>ш</sup>к важнѣша, провѣдають.  
И часѣ слу<sup>ж</sup>бы Бж<sup>ї</sup>ой не всѣ члѣк мѣже спати:  
а до стрнѣ хо<sup>т</sup> зво<sup>т</sup> чѹет, нехѣчетъ встати.  
Зачи<sup>мъ</sup> ѹтрнѣ по<sup>д</sup>вигъ на свѣтѣ е<sup>ст</sup> дивнѣши:  
а до слу<sup>ж</sup>бы Бж<sup>ї</sup>о<sup>у</sup> ю<sup>ж</sup> не тако чѹднѣши.  
ѿ такъ кратѣе паче до ѹтрнѣ сѧ спкшѣмо:  
хочъ часо<sup>мъ</sup> лажѧ сѧ спати ѿ горѣчки напѣмо.

<sup>1)</sup> На маргінесі в пизу додано: „Ѹще о шафары<sup>хъ</sup> ли<sup>ст</sup>тѣ“, див.  
ниже.

Бо трупковы люды трупно и не выживати:  
 жевы на голоск и на весело здобывати.  
 I привудеť охоты до всего, писецъ се' самъ знаеť:  
 їжъ то таковы обича и совк маєть.  
 I да' Бже помѣрно кождамъ заживати:  
 да не будуť тебк и люды проступати.<sup>1)</sup> ||

к. 153. 230. О мнѣтѣрскѣхъ трапѣзныхъ,  
 цю доглядяюť трапѣзъ, и носяť з келареѣ  
 выдѣмѣи потравы сѣдичи к трапѣза  
 братїа, и свѣтскимъ теѣк посланикамъ  
 чѣстнымъ, по обывковенїихъ мнѣтѣрскихъ.

Набка трапѣзнымъ новопоґтрыженнымъ,  
 пачеже мады сѣщы.

Трапѣзны заше долже пиано оглядати:  
 гдѣ которы братъ будѣ на мѣсцѣ сѣдати.  
 Же<sup>б</sup> лежала тарѣлка и лѣжка перед нимъ:  
 їжъ вы послѣ трапѣзы не мѣлк скоры и з нимъ.  
 Хочъ часо ест ѡбщына хо и не общына:  
 ты смотри прилѣжно же<sup>б</sup> не былѣ ропщина.  
 Жевы еси напѣтекъ в порѣ постановилъ:  
 и комѣ что надѣбно, же<sup>б</sup> есте испросилъ. ||

153 v. I треба вѣсѣ пиано на вѣхъ поглядати:  
 и з' келарк цю комѣ трека приношати.

I треба вѣсѣ сосѣды на пѣмѣти мѣти:  
 и же<sup>б</sup> былѣ опѣрно, чиство: гладѣти.

Ижъ то часто вербесы жевы выли прѣны:  
 и чистыми с стѣ столы застланны.

Квалѣтѣ теѣк часто треба водѣю полоскат:  
 и до горы денцѣми вѣсѣ переверочат'.

I всѣкоѣ потреба мѣт охѣдожен'е:  
 же<sup>б</sup> не выдѣ ѡ когѣ коѣвекъ подив'е.

Любо тѣ в' приповѣсти мѣвѣт же ѡхтѣ дѣкѣ:  
 неха' праке и совк такоѣ тѣе чини'.

Єднѣкѣ сѣгѣ прислѣва тѣт не ест потреба:  
 але ѡвшемъ дозѣрѣ опѣрного трека.

1) На нижньому маргінесі додано цілоброя: „Зри еще о крыло-  
 шана на прѣх ли ест сѣд“; вірши заховали ся, див. низше.

І треба прїязливе їз келарёмъ жити:  
жебѣ немѣлаъ казанѣ ѿ дро<sup>в</sup> боронїти.

І келарѣ ѿз' трапѣзны<sup>мъ</sup> до<sup>в</sup>женъ в' прїязни жити:  
їжъ бѣ не моглаъ напи<sup>т</sup>ку в' келарню боронити. ||

- к. 154. Ве<sup>р</sup>лу<sup>г</sup> прислѡва „рука зѣвше рѣкѣ мнетъ“:  
неха' кождѣ для Хр<sup>ста</sup> з' кождѣ<sup>мъ</sup> в' любвѣ жїет.  
Прито<sup>мъ</sup> з' драгѣ шалївѣ сїсѣнны выка'те:  
ѿ чѣстїю дру<sup>г</sup> дрѣга всегда во<sup>в</sup>вышша'те.<sup>1)</sup>

154 v. 231.      ѿ канархїстрахъ.

Канархїстръ повинен<sup>н</sup> е<sup>ст</sup> гла<sup>в</sup>но сказовати:  
жебѣ всѣмъ крылошанѡ<sup>мъ</sup> мо<sup>щ</sup>но все слышати.

І выра<sup>в</sup>но всїакїи словеса выговарят:  
ѿ ѡсоблїве тѡчѡ<sup>к</sup> нїгдѣ нерозрывает.

І гла<sup>в</sup>со ѿ подобно<sup>в</sup> ѡстро<sup>ж</sup>но смотрѣти:  
ѿ будѣт за то ѡ всѣхъ похвалѣ ѿмѣти:

ѿ гдѣ невудѣт такъ са<sup>мъ</sup> себѣ справовати:  
то хоча' бы такогѡ ѿгѡ ѿ не мѣти.

І неха' ѿ ро<sup>с</sup>тро<sup>п</sup>но<sup>ст</sup> канархїстра мѣетъ:  
не все расказа<sup>н</sup> ѿ са<sup>м</sup> ѿно знѣетъ.

І повинен<sup>н</sup> такую стяжати повинно<sup>ст</sup>:  
їжъ бѣ ѿз него в церквѣ не была безчїнно<sup>ст</sup>.

То е<sup>ст</sup> жебѣ в крылоскѣ нѣгдѣ не смѣ<sup>н</sup>са<sup>мъ</sup>:  
ѿ з' пи<sup>н</sup>но<sup>ст</sup>ю ѡхѡчо писмо<sup>мъ</sup> стѣ<sup>мъ</sup> вада<sup>т</sup>са. ||

- к. 155.      ѿ дѣ начиняютса рѣчи поединковѣ:  
то е<sup>ст</sup> кождѣ [ : ѡ чѣ<sup>мъ</sup> ко<sup>в</sup>екъ : ] словеса,  
абѡ тѣжъ вѣрши, по<sup>д</sup>нокро<sup>т</sup> полл-  
гѣюшїи<sup>с</sup>а, а неповторяющїи<sup>с</sup>а.  
( : кро<sup>м</sup> здѣ два<sup>ж</sup>ды : )

232.

ѿ стѣккѣючихъ;

Дѣвнѣа приповѣ<sup>ст</sup> „ѿ<sup>к</sup> втѣ<sup>к</sup> ѿ<sup>к</sup> десѣти повнѣ“:  
же напасти стѣко<sup>мъ</sup> своимъ себѣ позвѣкѣ.

<sup>1)</sup> Більша частина сей картки лишила ся чистою. Швїйшим почерком проба пера: „По указу квітаницѣ“ — скороп. к. XVIII в.

Гонящиму° дороги многи, томѣ ѣдина:

Добромѣ втѣкачевѣ справи° много годѣна.

Которы° постунае° просто в' ѣднѣ дорогѣ:

И цю ступитъ же° не вы° по'манъ мѣнѣса Бѣс. ||

155 v. И такъ невинны° ѿчи гонящыи° заслѣпаютъ:

А втѣкачевѣ в дѣлшы° пу° Г°дѣ помагаетъ.

Прето всяки° невинны° втеклы° Бже сохраниа°:

А и вины° хотящы° каютиса застѣпа°.

Да егда млтвенно бны° ты сохраниши:

Са° послѣ отъ ни° себѣ блгодарно°тъ свриши.

233. **Ѹ** стѣкающихъ и се.

И то стары° слѣво, же в страха велики бчи:

Хо° страшнаѣ темнаѣ ночь, втѣкаютъ и в ноци.

Бо не коятса тогда такъ звѣра и° человекка:

Подобно правдивые то рѣчи естѣ отъ вѣка:

Звѣрѣ аще и свидитъ то ины° стѣкаетъ:

А члѣкъ гды ѹзритъ то певне нагнаетъ.

Не жаде° же и гонецъ немѣетъ в' срѣцы Бѣа:

Ины° и нагнаши, то зновѣ пусти° для Бѣа.

А са° змоки° старшомѣ своему, же невѣчалъ:

А° емѣ Г°ди грѣху за млть перебачилъ. ||

к. 156. 234. **Ѹ** промыслныхъ людѣхъ.

Икъ итѣца сконнѣ носомъ сыта повѣдае

та° члѣкъ которы° себѣ промышляе.

И хо° цю ко°векъ мѣстѣтѣ о себѣ старати:

Авы те°к и° ниву° мо°ль часомъ пожи°мѣти.

А если за собою хто са нестаретъ:

таковы° кожды° нѣгды ничего немае°.

А и промыслны° пу°часъ ницете° зна°дуге:

понева° хто ему° злы° повоже°е псуе.

Неха° же Бже тво° насъ промыш°ль сохраниетъ:

а творящы° на° пакости отъ на° отвращаетъ.

235. **Ѹ** скрывающихъ талантъ,

то е°т каковую любо мѹдро°т.

Петрѣвѣ братѣ на° тала°тѣ с'крывати:

жевы Бѹглаского ненаслѣдовати. ||

- 156 v. Котры' ѣдны<sup>м</sup> тала<sup>н</sup>томъ дръгаго неприжы<sup>т</sup>:  
 але ѿ то' что' ѣму' вы<sup>м</sup> да<sup>н</sup>ъ в' землю с'кры<sup>т</sup>.  
 Тала<sup>н</sup>тъ же навкою сѧ то' называ<sup>е</sup>тъ:  
 ѣѧ же независтны' ѿ ин<sup>к</sup>мъ възчы<sup>е</sup>тъ.  
 Бо ѡще токмо са<sup>м</sup>ъ кто мудро<sup>ст</sup> разв<sup>ѣ</sup>кетъ:  
 ѧ дръги<sup>м</sup> неподаетъ, по<sup>н</sup>зы з не' нем<sup>к</sup>етъ.  
 Скрывающы' се' тала<sup>н</sup>тъ я<sup>к</sup> древо непло<sup>д</sup>но:  
 • ненасажде<sup>т</sup> б<sup>у</sup>детъ в' ѿвсей подобно.  
 Т<sup>к</sup>мъ потребно навки ѿ посл<sup>ѣ</sup>дны<sup>м</sup> родо<sup>м</sup>  
 оставиати: да при<sup>д</sup>утъ о<sup>п</sup>де с' добры<sup>м</sup> плодо<sup>м</sup>.  
 Іс' прикы<sup>т</sup>комъ пре<sup>х</sup> Хр<sup>ст</sup>а в ча<sup>с</sup> то' ѡвѣст<sup>с</sup>ѧ:  
 ѧ глаго<sup>м</sup> ѣго' „в радо<sup>ст</sup> вни<sup>д</sup>кте“, втѣша<sup>т</sup>сѧ.  
 Т<sup>к</sup>мъ ѿ мы всѧчеки да<sup>р</sup> Б<sup>ж</sup>и' нес'крыва<sup>м</sup>о:  
 но ѿ в<sup>ѣ</sup>м<sup>ѣ</sup>дно трѣвующы<sup>м</sup> подава<sup>м</sup>о.  
 Да то' жде слышати глаго<sup>л</sup> Б<sup>ж</sup>и' сподо<sup>б</sup>и<sup>т</sup>сѧ:  
 ѧ послышаю в' ѿво до ст<sup>б</sup>хъ всели<sup>т</sup>сѧ. ||

к. 157. 236.

Ѡ нев<sup>ѣ</sup>лгод<sup>ѣ</sup>рны<sup>х</sup> лю<sup>д</sup>е<sup>х</sup>,  
 ласц<sup>ѣ</sup>к Б<sup>ж</sup>о' ѿ чело<sup>в</sup>ѣческо'.

Кто нев<sup>ѣ</sup>диченъ чне' ласц<sup>ѣ</sup> ѿ трѣ<sup>д</sup>омъ:  
 то' руганіе твори<sup>т</sup> все<sup>м</sup>ъ Х<sup>в</sup>ы<sup>м</sup> ѡдомъ.  
 ѿ како<sup>ж</sup>ъ то' Х<sup>в</sup>ы<sup>м</sup> ѡда<sup>н</sup>сѧ р<sup>ѣ</sup>гаетъ  
 рцы м<sup>ѣ</sup>: то' ѿже свон<sup>х</sup> тр<sup>ѣ</sup>н<sup>и</sup>ко<sup>в</sup> в'кры<sup>в</sup>жа<sup>е</sup>тъ:  
 ѿ Х<sup>с</sup> потруды<sup>т</sup>сѧ за все<sup>х</sup>хъ попре<sup>м</sup>но<sup>с</sup>:  
 вы<sup>л</sup>кы присво<sup>н</sup>ти ѡкъ о<sup>ц</sup>с Б<sup>г</sup>с.  
 ѿ стр<sup>ѣ</sup>ти ѿ тр<sup>ѣ</sup>д Х<sup>в</sup>ъ никтоже ѿспор<sup>ѣ</sup>тъ:  
 ѡще ѿ пише<sup>т</sup> н<sup>ѣ</sup>кто, но паче о<sup>н</sup> са<sup>м</sup> в<sup>ѣ</sup>кетъ:  
 Т<sup>к</sup>мъ досто<sup>н</sup>но Х<sup>в</sup>и стр<sup>ѣ</sup>ти поминати:  
 ѿ трѣ<sup>д</sup>ищы<sup>х</sup>сѧ на насъ неза<sup>п</sup>оминати.  
 Нев<sup>ѣ</sup>дичнымъ се<sup>б</sup>о горе<sup>т</sup> то' г<sup>л</sup>гола<sup>н</sup>но:  
 когда ѿво ѿ землю ѣще, со<sup>д</sup>кла<sup>н</sup>но.  
 Т<sup>к</sup>мъ же в<sup>ѣ</sup>лгод<sup>ѣ</sup>рны м<sup>ѣ</sup> братіе вы<sup>л</sup>мо:  
 ѿ в<sup>ѣ</sup>лгод<sup>ѣ</sup>рно<sup>ст</sup> Б<sup>г</sup>у о' все<sup>м</sup>ъ возда<sup>в</sup>мо. ||

157 v. 237. Ѡ вре<sup>м</sup>енахъ л<sup>ѣ</sup>тны<sup>х</sup>, ѿ зимны<sup>х</sup>.

Б<sup>г</sup>ъ Г<sup>о</sup>дь сотвори<sup>т</sup> намъ вре<sup>м</sup>ена ѿ л<sup>ѣ</sup>та:  
 котры<sup>е</sup> б<sup>у</sup>д<sup>у</sup>тъ трѣ<sup>д</sup>ати до ко<sup>н</sup>чнны<sup>х</sup> св<sup>ѣ</sup>тл.  
 І часы те<sup>б</sup>ъ всяк<sup>ѣ</sup>и о<sup>т</sup> него створ<sup>ѣ</sup>ны:  
 но на<sup>п</sup>аче л<sup>ѣ</sup>тны<sup>х</sup> о<sup>т</sup> все<sup>х</sup>хъ с<sup>х</sup>вл<sup>ѣ</sup>нны.



Лѹчше' во лѣто в неже всяк плодъ съ раждаетъ:

и на зѣмноѣ время нищѣ множитъ.

И что вгортуетъ лѣто зымѣ привираетъ:

а растѣнїѣ плодѣ в' зымѣ невиваетъ.

И ѿакъ мовятъ, на зѣмлю лѣто работаетъ:

а зымѣ работати на лѣто незнаетъ.

И что отъмѣтае в ча' лѣтны' что ногами:

тоѣ з' шхотоюбъ взятъ в зымѣ и рѹками.

И такъ пѹдѣанство зымѣ лѣто отъправуетъ:

гды всякїѣ запасы ѣ завше гортуетъ.

Подобно то сѣтоотн зымѣ в совѣк немаетъ:

что всякїѣ лѣтныѣ собра'ѣ з'идаетъ. ||

к. 158. И и лѣто такое жебъ нѣгды не было:

которое на мѣ бы грѣхѹи многи и зродило.

И не да' южъ на мѣ Бже кошкъ грѣховъ творити:

але рачъ и за тые лѣкове простити.

И сзгрк' дхѣ стымъ в насъ хлѣдныѣ срѣца:

млнѣ ти рѣно о то ѿ всегдѣ срѣца.

238. Ѽ часахъ погѣдныхъ, и ѿ непогѣдныхъ.

Ѽжелїи прилѹчитса в котры' часъ погѣда:

тогда людемъ выкае' ѣсовна выгѣда.

Бѣ в' погѣдѣ и смѹтны' веселы мѣ вывае'тъ:

и в то' ча' з' мало скорѣвы своѣ' забывае'тъ.

И работающы мѣ лѣпшѣ тогда работати:

чїсто за всякѹю рѣ' рѹками съ взїати.

Пачежъ подорожны мѣ безскоѣвна дорѣга:

котрыѣ тогда без'рѣ' о то млїатъ Бга. ||

158 v. И в' безвѣрное время, всѣ тва' дряхлѹе'тъ:

и немало лечъ крѣпко срѣцы колѣзнетъ.

Бѣ и ста'чина ѣныхъ часовъ на'саждаетъ:

которѣ в поѣздахъ часто работае'тъ.

И ѿсовѣк члѣкѣ часови стрѣта:

и на хрѣчъ грошовѣѣ даремно и з'трѣта.

И непогѣду дава' Бже когда трѣва:

а тогда з'дѣржѣ' ѿ еѣ намъ нетрѣва.

Ты мѣкожъ во всякїхъ рѣчахъ вола твѣѣ Бже:

и твѣѣ Блѣчице и нїѣѣ Гѣпоже.

Ѽдна мѣ проси мѣ подава' и безвѣрностъ мѣрно:

жекы хрѣтїѣ'ски' рѣдъ нетѹжи мѣ без'мѣрно.

О нестатѣчны<sup>х</sup> зымѣхъ,  
або тежъ ѿ нестановкѣхъ. ||

- к. 159. Подокно кáрно<sup>ст</sup> Бѣ<sup>т</sup> люде<sup>мъ</sup> посмáетъ :  
же то нестáтокъ зымны<sup>х</sup> велики<sup>х</sup> вывáетъ.  
Ико тò частокрòтно случáютса слòбты :  
иъ заразымы<sup>мъ</sup> вѣтро<sup>мъ</sup> дождевны<sup>х</sup> плюхòты.  
И часомъ звы<sup>т</sup>ны<sup>е</sup> са росклы зна<sup>д</sup>дуютъ :  
же а<sup>ж</sup> крѣпко вси люде з<sup>а</sup> скотами вѣдбу<sup>т</sup>.  
И ино<sup>гда</sup> и воды на низáхъ стопáютъ :  
а на ставахъ на рѣкахъ гревá сърываю<sup>т</sup>.  
И переказо<sup>в</sup> в рудка<sup>х</sup> тогдà нѣтъ безпѣчно :  
а<sup>ж</sup> поку<sup>т</sup> где днѣ е<sup>ст</sup>, замѣзнятъ конѣчно.  
Една<sup>к</sup> недоверò и в то<sup>ч</sup>асъ гдѣ голощòки :  
ко<sup>н</sup> попо<sup>з</sup>нетса кы<sup>в</sup>етъ совѣ звы и щòки.  
Кона<sup>ж</sup> мощно на кн<sup>ко</sup> ногъ комъ пукòватъ :  
а волъ вѣдны<sup>х</sup> некòва<sup>н</sup> мускѣтса спотыка<sup>т</sup>.  
И злаа то рѣчъ вѣднѣ колáми на скѣтѣ :  
волѣкъ вы<sup>м</sup> все ко<sup>н</sup>ми а ихъ вы хочъ немѣти.  
И<sup>к</sup> вы мѣкъ в злы<sup>х</sup> фòртунны<sup>х</sup> ча<sup>с</sup> совка<sup>т</sup>са колáми :  
то скорѣ<sup>т</sup> вы поспѣшилъ пѣшыми ногáми. ||
- 159 v. И щò е<sup>ст</sup> злы<sup>х</sup> рáзовъ, все зымѣ нестатѣчно<sup>х</sup> :  
не еди<sup>н</sup>са натѣпитъ вѣднѣ валечно<sup>х</sup>.  
Бо всѣхъ примѣото<sup>в</sup>, такихъ зы<sup>мъ</sup> невывáетъ  
зымны<sup>х</sup> : хо<sup>ч</sup> снѣгъ вывáет то незамѣзаетъ.  
И гдѣ замѣзнетъ, тò в то<sup>ч</sup>асъ о снѣгъ е<sup>ст</sup> тру<sup>д</sup>но :  
а<sup>ж</sup> розманты<sup>мъ</sup> люде<sup>мъ</sup> и стáчина<sup>мъ</sup> нудно.  
Же то груда мѣзлаа снѣгомъ неприкрѣта :  
и голла дорога в полю та<sup>к</sup>же некрѣта.  
Претò чи са<sup>н</sup>ми<sup>х</sup> кхл<sup>т</sup> чи рòзомъ незнаешъ :  
в далекую дорогу а<sup>ж</sup> непрыгадэшъ.  
Нехочешъ знаю того бже<sup>т</sup> занехáти :  
и на иное время та<sup>к</sup>же о<sup>т</sup>кладáти.  
Огложи и пиано<sup>ст</sup> дѣкъ до самого лѣта :  
гдѣ Бѣ<sup>т</sup> ти продолжи<sup>т</sup> зе<sup>н</sup>наго сего свѣта.  
Бо хочъ будѣт зымѣ южъ не своего часъ :  
когда люде зажию<sup>т</sup> березока квáс.  
И тогдà за нестаткомъ своимъ сже настáнетъ :  
и<sup>к</sup> скотына<sup>мъ</sup> и коня<sup>мъ</sup> покáрмовъ настáнетъ.  
И такъ вве<sup>с</sup> подовны<sup>х</sup> ча<sup>с</sup> зымны<sup>х</sup> злѣ проминѣтъ :  
а<sup>ж</sup> в веснáны<sup>х</sup> часъ вобрòмъ на с<sup>х</sup>о наженѣтъ. ||

- к. 160. **І** ѡжъ в тоу часъ не бѹдѹтъ ей потрековаѹт:  
 пришло время раѹ бы всяѹ в скорѹк лѹто огладаѹт'.  
**І** не да Бже нѣгда такиѹ злыѹхъ зымъ вѹрнымъ:  
 леѹ послаѹ во страны їны всѹмъ невѹрнымъ.
240. **Ѡ** лѹтеѹхъ ѿ ѡ зымаѹ: ѿ странаѹ  
 теплыѹхъ, ѿ зимныѹхъ.
- И**ко вса дѹла твоа Бже неѹзречѹнна:  
 тако ѿ сыа наѹ вещь оѹнюѹ недоумылеѹна.  
**Же** посадиѹ еси насъ вѹрныѹ на землѹ хлаѹно':  
 ѿ на части свѹкта сегѹ по части ѿ гладноѹ.  
**И** невѹрныѹ поганоѹ далъ еси вѹе ѹжытокъ:  
 ѿ лучшыѹ оставилеѹ в странаѹ їхъ ѿмъ пожытоѹ.
- И**ко то в ныѹ драгеѹ кореніе са родятъ:  
 ѿ ѹвоцы днѹныѹ в ныѹже странаѹ са плодѹтъ.  
**І** два кроѹт в лѹто слышиѹѹ ѹвоцы са раждаѹтъ:  
 ѿ зымноѹт в мѹцаѹхъ тѹхъ, что в наѹ, лиѹе невываѹт. ||
- 160 v. **И** хрѹѹїаѹскиѹ краѹ тыѹ еси неѹдоволилъ:  
 але ѿ стѹдености зимныѹ постановилъ.  
**І** вываѹт в насъ зымѹ нежели лѹта болше':  
 ѿ пѹчасъ в лѹтѹк стѹдеѹ случаетъ, то наѹ горшеѹ.  
**І** хочаѹ быѹ зымъ лютыѹхъ ѿ наѹ не ѹстановилъ:  
 жадеѹ бы вѹмъ чѹкъ по ныѹ са не жѹрылъ.  
**Да** жебыѹ ѿ в мѹцаѹхъ зымныѹ подавалъ лѹто:  
 не стрѹлъ бы миѹ мѹазом, ѿ веѹми былоѹ лѹпо.  
**Же**быѹ безпречъ лѹтныѹ теплости ѹкоренилъ:  
 а стѹдености зымныѹ хочъ быѹ на вѹкъ скоренилъ.  
**І** кгда быѹ теѹѹ ѿ насъ лютоѹт зымнѹю оѹнилъ:  
 коѹдыѹ бы по зымѹк ѿз меѹ насъ главы невязалъ.  
**И** за тыѹ не цю їно мѹемъ Бже чинити:  
 гдѹ посадилеѹ наѹ, ѿ гаѹ далѹе то далѹе: мѹсѹемъ жити.  
**За** ныѹ всеѹдашныѹ принамѹкѹ терпеніа:  
 прости насъ ѿ сподоки вышнего селеніа.  
**Котрое** даѹ наѹ Хрѹѹте конечно полѹчити:  
 быѹмоѹ сѹ стѹѹми та моѹли в ѿвѹк хвалити. ||
- к. 161. 241. **Ѡ** писаніѹ стѹблѹ, ѿ ѹчащыѹса ѿ гѹ.
- Ѡ**слиѹ праве писаниѹ Бѹкъ на свѹтѹк неподаѹ:  
 вѹеѹ бы нароѹ земныѹ твоѹца своѹго незнаѹ.

Иже пре<sup>3</sup> писаніе то егò познали:

и Г<sup>с</sup>демъ и Сїсомъ и Творцемъ назвали.

И сїенниковъ схотѣлъ Бг<sup>ъ</sup> вездѣ поставити:

дабы могли народо<sup>б</sup> на пут<sup>ѣ</sup> пра<sup>в</sup> счїти.

И кгда<sup>б</sup> не сїе<sup>н</sup>ники и цркв<sup>ѣ</sup> кы не былò:

не бы<sup>т</sup> бы зако<sup>н</sup> але безаконїе<sup>б</sup> былò.

Ко зако<sup>н</sup>ного браку немошно<sup>б</sup> составлїати:

понева<sup>ж</sup> кы не былò комò шлюко<sup>б</sup> даїти.

Таже хр<sup>с</sup>тіанами не могли<sup>б</sup>са называт<sup>и</sup>:

кгда<sup>б</sup> раждáемы<sup>х</sup> дѣт<sup>ѣ</sup> нѣкомò былò крїст<sup>ѣ</sup>.

И фудаме<sup>н</sup>томъ Бг<sup>ъ</sup> поставилъ архїереевъ:

поставляю<sup>т</sup> ко онїи и іереевъ.

Ко о<sup>т</sup> архїереев сїенникъ кывáетъ:

а з<sup>ѣ</sup> сїенника са хр<sup>с</sup>тіанинъ раждáетъ. ||

161 v. Прето гды<sup>б</sup> не былò писанїе на свѣт<sup>ѣ</sup>:

не мог<sup>л</sup> бы свѣт<sup>ѣ</sup> жãного чинò в свѣт<sup>ѣ</sup> мѣти.

И то за писанїе бгòдаряствуемъ Бга:

пре<sup>3</sup> ко<sup>т</sup>рое о<sup>т</sup>крыта в<sup>ѣ</sup> нко всѣмъ на<sup>м</sup> дорогá.

И хтò писанїе стòе зневажаетъ:

таки<sup>ѣ</sup> ве<sup>с</sup>ми Г<sup>с</sup>дò Бг<sup>у</sup> согрѣшаетъ.

Ко їны<sup>ѣ</sup> мови<sup>т</sup>, же з писменны<sup>х</sup> все зло кывáетъ.

неха<sup>ѣ</sup> за его агл<sup>ѣ</sup> на егò обрацаетъ.

И шбратїса, же сãкп<sup>ѣ</sup> де<sup>р</sup>зает<sup>ѣ</sup> вождо<sup>б</sup> хс<sup>л</sup>їити:

кудѣ<sup>т</sup> ко певне его Бг<sup>ъ</sup> за тоє сүдити.

Изнову<sup>ж</sup> мови<sup>т</sup> „пре<sup>3</sup> писменны<sup>х</sup> западет<sup>ѣ</sup> свѣт<sup>ѣ</sup>“:

цò то<sup>б</sup> са<sup>м</sup> запа<sup>т</sup>са, а того и по се<sup>б</sup> ча<sup>ѣ</sup> нѣтъ.

И для того люде са трүждáю<sup>т</sup> ни<sup>ѣ</sup>ма счїти:

жеò сп<sup>с</sup>нїã дшã<sup>н</sup> могли са нащчїти.

Зачи<sup>ѣ</sup> перестãте простаки ни<sup>ѣ</sup>мо влю<sup>н</sup>їти:

кы<sup>ѣ</sup>те са не мо<sup>г</sup>ли в<sup>ѣ</sup> пропа<sup>т</sup> вкчнò потопїти.

И ва<sup>ѣ</sup> в то<sup>ѣ</sup> їакъ прїате<sup>ѣ</sup> перестерѣгаю:

а за наказа<sup>н</sup>не ð прощ<sup>ѣ</sup>ство шпрашãю. ||

к. 162. 242.

Гò счãщы<sup>ѣ</sup>са малы<sup>ѣ</sup>хъ дѣт<sup>ѣ</sup>хъ

писани<sup>ѣ</sup> стѣхъ, їакò малыє нащчãт<sup>ѣ</sup>са:

а великіє хо<sup>ѣ</sup> са и счїти кудү<sup>т</sup>, да не

такъ могу<sup>т</sup> ю<sup>ж</sup> тые памятити: и не та<sup>ѣ</sup>

сла<sup>н</sup>но.

Порїадно и сãшнє то<sup>ѣ</sup> звывчã и дѣ<sup>ѣ</sup> на свѣт<sup>ѣ</sup>:

же малыє счїти сзаконїи дѣтї.

- Бо великиѣ з' трудно<sup>ст</sup>ю приходѣ южѣ счѣити:  
 понева<sup>ж</sup> не такъ мо<sup>щ</sup>но дорѣслыѣ нахылити:  
 ꙗко бѣдѣ вѣ<sup>н</sup>къ вѣ<sup>н</sup>къ страхъ иноѣ пробѣвѣти:  
 ꙗко сѣ нащачютъ, тѣ<sup>м</sup>ь могу<sup>т</sup> закѣвати.  
 ꙗко для того<sup>д</sup> то малыѣ писаниѣ заправаляютъ:  
 ꙗко сѣ нащачѣ тоѣ ꙗ в старо<sup>ст</sup>ь памятаютъ.  
 Реме<sup>л</sup>а ꙗ великиѣ може<sup>т</sup> сѣ нащачити:  
 ꙗ на<sup>х</sup> пи<sup>с</sup>мо<sup>м</sup>ь малы<sup>м</sup> сѣ трека потрѣдити.  
 ꙗ хо<sup>ч</sup> е<sup>ст</sup> великиѣ писаниѣ сѣ счѣитъ:  
 да ты<sup>м</sup>ко бѣдныѣ себѣ ꙗ счѣтала мѣчитъ. ||
- 162 v. Прето неха<sup>ѣ</sup> хто хо<sup>ч</sup>е<sup>т</sup> малы<sup>м</sup> сѣ нащачѣтъ:  
 ꙗ великиѣ хо<sup>ч</sup>е<sup>т</sup> неха<sup>ѣ</sup> вже ни помышляѣтъ.  
 Бо з негѣ нащки южѣ згола нищѣ не бѣдетъ:  
 ты<sup>м</sup>ко сѣ знебѣдетъ, ꙗ ча<sup>с</sup>о да<sup>л</sup>мо траты<sup>т</sup> бѣдетъ.  
 ꙗ ражѣ ты<sup>м</sup>кѣ замысловѣ о<sup>т</sup>ню<sup>ж</sup> южѣ перестати:  
 ꙗ иныѣ рѣкодѣли нащчатисѣ стѣти.  
 Бо мовѣт „не кракала врона лета до горы“:  
 ꙗ „погото<sup>в</sup>е не бѣдетъ пѣщающисѣ з горы“.  
 ꙗ та<sup>к</sup> праве шкода южѣ того<sup>д</sup> ꙗ говорѣти:  
 которой потравы не бѣдешъ варити.  
 Мо<sup>щ</sup>но ꙗ в' зростѣкѣ, писме<sup>н</sup>ного южѣ, вѣити:  
 ꙗкъ то часѣмъ ꙗкую мѣдро<sup>ст</sup>ь, емѣ о<sup>т</sup>крѣтити.  
 ꙗ з фѣ<sup>н</sup>даме<sup>н</sup>товѣ то<sup>д</sup> ꙗзвѣчныѣ нѣтъ сѣ не по<sup>м</sup>е<sup>т</sup>:  
 то<sup>м</sup>о з<sup>а</sup>тратѣ часѣ, ꙗ дарѣмныѣ тѣ<sup>л</sup>а о<sup>б</sup>во<sup>м</sup>е<sup>т</sup>.  
 Зачи<sup>н</sup> ꙗ за<sup>ч</sup>о да<sup>л</sup> по<sup>к</sup>о<sup>я</sup> о<sup>т</sup> то<sup>м</sup> южѣ неборачѣ:  
 ꙗ счѣисѣ реме<sup>л</sup>а лѣчше<sup>ѣ</sup>, а не ꙗначе.  
 ꙗ товѣкѣ ꙗ повтора<sup>ѣ</sup> такъ тоѣ поражаю:  
 ꙗ о<sup>т</sup> проценѣе тѣа проишѣ, ꙗ доврѣкѣ прѣи<sup>ю</sup>. ||

к. 163. 243. ꙗ хотѣицыѣ пи<sup>с</sup>ма счѣитисѣ, ꙗ не могу<sup>т</sup>цыѣ.

- Деврѣ ко<sup>ж</sup>домѣ писмѣ сѣ того<sup>д</sup> сѣ вѣити:  
 ꙗле не кожды<sup>ѣ</sup> ꙗгѣ може<sup>т</sup> наставити.  
 Бо то в нащкѣ вѣ<sup>н</sup>ми е<sup>ст</sup> дѣлао тѣ<sup>л</sup>о трудноѣ:  
 ꙗ хто не може<sup>т</sup> понѣти, то крѣпко нѣднѣе.  
 Пи<sup>с</sup>мо<sup>м</sup> таково<sup>д</sup>, кому<sup>т</sup> то бѣ<sup>н</sup>къ да<sup>л</sup> е<sup>ст</sup>, ꙗгѣ вѣкѣт<sup>ѣ</sup>:  
 ꙗ иныѣ ꙗ счѣисѣ ꙗ не бѣдетъ размѣкѣт<sup>ѣ</sup>.  
 Ты<sup>м</sup> же бѣже хотѣицыѣ, зво<sup>н</sup> тоѣ о<sup>т</sup>крѣтити:  
 ꙗ о<sup>т</sup>ни бѣдѣ за то тѣа бѣгодарити.

244. **С**ъ зчѣшыся в лѣтѣхъ чегò доброу, коего  
художества сирѣчь рѹкодѣлаю, [ : кро<sup>м</sup>ъ Бж<sup>ст</sup>в<sup>н</sup>аго  
писанїа : ] ꙗко невсты<sup>ж</sup>но е<sup>ст</sup>.
- И<sup>къ</sup> то мовѣ до смѣр<sup>т</sup>и зчит<sup>са</sup> чѣк<sup>ъ</sup> :  
пре<sup>с</sup> все время животѣ, ꙗко те<sup>б</sup>ѣ пре<sup>с</sup> все вѣк<sup>ъ</sup>. ||
- 163 v. **І** доброду добраго сѣ и в лѣтѣхъ навчѣти :  
ꙗ злы<sup>х</sup> дѣл<sup>ъ</sup> не да<sup>тъ</sup> Бж<sup>е</sup> ꙗ не<sup>к</sup> помышлѣти.  
Бо добраго и старымъ не всты<sup>ж</sup> сѣ зчѣти :  
ꙗ всты<sup>ж</sup> и грѣх<sup>ъ</sup> и младымъ злого сѣ зчѣти.  
Прето да<sup>тъ</sup> Бж<sup>е</sup> добры<sup>х</sup> дѣл<sup>ъ</sup> хтѣти смѣти :  
ꙗ о<sup>т</sup> злы<sup>х</sup> хранѣ Бж<sup>е</sup>, старыи и дѣти.  
Зачи<sup>х</sup> не грѣх<sup>ъ</sup> спсе<sup>н</sup>ны<sup>х</sup> дѣл<sup>ъ</sup> и навчѣти :  
ꙗ о<sup>т</sup> злого ꙗк<sup>ъ</sup> може<sup>ш</sup> тѣк<sup>ы</sup> сѣ о<sup>б</sup>вращѣти.  
Кождого Хр<sup>ст</sup>е Бж<sup>е</sup> ш<sup>т</sup> злого о<sup>б</sup>верни :  
ꙗ полезного всѣх<sup>ъ</sup> сѣ зчѣти наве<sup>р</sup>ни.  
Да со добрыми дѣлы вси к тѣбѣ ꙗвы<sup>са</sup> :  
и на сѹдищи твоємъ да непостыди<sup>са</sup>.
245. **В**ѣрш<sup>ь</sup> 1) причинны<sup>х</sup> ш<sup>т</sup> когò до ког<sup>о</sup>,  
за ꙗковымъ престѹпл<sup>ш</sup>ымъ человекомъ.  
Хотѣшаго спет<sup>и</sup>са, спет<sup>и</sup> подобѣтъ :  
понеже покѣпѣ о<sup>т</sup> срѣца желѣтъ. ||
- к. 164. **І** согрѣшшымъ рѹкѣ помощи подѣти  
треб<sup>ь</sup> : ꙗко о<sup>т</sup> грѣховъ хоше<sup>тъ</sup> за<sup>тъ</sup> востѣти.  
Да и подѣвши<sup>х</sup> помощ<sup>ь</sup> спсе<sup>т</sup>са себено :  
и не вни<sup>де</sup>т<sup>ь</sup> во вѣки в напасти подобно.  
Тѣмъ досто<sup>н</sup>о грѣшномъ мл<sup>т</sup>и показѣти :  
да и самъ бѹде<sup>ш</sup> в<sup>ь</sup> не<sup>к</sup> вѣчно ца<sup>р</sup>ствовать.
246. **С**ъ правослѣвныхъ людѣхъ кон<sup>с</sup>кїе  
слѹ<sup>ж</sup>бы о<sup>т</sup>правѹючи<sup>х</sup> : ꙗмено о козака<sup>х</sup>. 2)
- И козакѣ на свѣтѣ всѣ, ве<sup>р</sup>ми сѣ тѹждѣютъ :  
понева<sup>ж</sup> перси свои на во<sup>н</sup>ѣхъ выставлѣютъ.  
Борончѣ о<sup>т</sup>чїзни и добра хр<sup>ст</sup>їанъ :  
жебы непре<sup>д</sup>олкѣв<sup>ь</sup> нечестивы<sup>х</sup> васѹрмѣнъ.  
И нето<sup>ж</sup>мо что перси ѿни ставѣт<sup>ь</sup> в во<sup>н</sup>ѣ :  
ꙗле иныи кладѹтъ и гòловы на во<sup>н</sup>ѣ. ||

1) Слово написано цѣноброю.

2) Так само.

164 v. Зачімъ спси їхъ Бжѣ за тую шѣвѣгъ:  
 а грѣшиѣ Бг҃у хто даєть козака зневѣгъ.  
 Просты члѣкъ завше в домѣ провѣвѣетъ:  
 а козакъ шѣши в ко'ско ввѣ до' сво' ѡставляєт.  
 Я идучи чи вернетъ к домѣ ѿ самъ незнаєтъ:  
 ты'ко самъ Бг҃ъ нѣ неха' ѡт сме'рте' сохраниаетъ.  
 Зачи' не ты'ко хова' Бжѣ наганѣ дават'  
 козака: але треба нѣ іакъ стѣхъ шановат'.  
 Бо на во'нахъ в потреба' кро' свою проливають:  
 ѿ за православнѣю в'крѣ дшн полагають.  
 І дару' Бжѣ такимъ невѣные корѡны:  
 що чинятъ землѣ ншо' ѡт враговъ ѡборѡны.<sup>1)</sup>

247.        Ѡ весѣло'ти дворско', ѿ шѣ смѣщеніи.

Ѣсли часомъ весе' пнѣ, ѿ слѣги весели'са:  
 а ѣжелі пнѣ смѣте', то ѿ слѣги смѣтнѣса.  
 Смѣтна'къ былъ всѣ тва' г'дѣ Хр҃та распіато:  
 понева'къ з' свѣта всякѣ радо'ст былъ ѡтнѣто. ||  
 к. 165. Я ко'гда тако'къ де впа'т Хс҃ із мертвѣхъ восталъ:  
 то'гда новое мирѣ веселіе даровалъ.  
 І намъ же Хр҃те тую весело'ст дарѡ':  
 а фрасѣнокъ ѡт срѣцѣ ншнѣ всяки' ѡт'мѣ'.  
 Явѣмо радо'сно тѣ все'гда мо'гли хваліти:  
 ѿ бѣгодарно'ст тѣв'к ѡт дшн приносити.

248.        Ѡ бѣни', [: то є'ст ѡ лѣзнихъ :] дво тѣ'к  
 по литѡвски' шѣ мѣлнихъ. же в'ходіцїи  
 в ны' мѣти са, т'кла свои' пре' всѣми  
 ѡбнажають: Zwłaszcza Іносу. а ѿныє са  
 нежажывають.

Іко мирскимъ лѣзна є'ст то д'кло нечѣтно:  
 а іноко' на'паче то є'сть безчѣтно.  
 Іночѣко' снѣгъ зрѣт' не трѣв'к наготы:  
 а нетолко люде' іноково' срамоты.  
 І мирскимъ годило'са є'и не вживати:  
 же начнѣт з голы' т'кло' івно ѡбѣтати. ||

<sup>1)</sup> На марг. в лѣвого боку дописано цїнобрую: „ѡ козакахъ злы'хъ ли'стъ лѣзъ на зад'к'“.

165 v. **І** мѡчно<sup>6</sup> всякимъ чино<sup>м</sup> лѣзю оставити:  
 а в лѣтнее время в рѣцѣхъ сѣ измѣити.  
**І** гдѣ негрѣшно то здоровы к не' ходѣте:  
 а на положившаго сѣ, не скорбѣте.

249. **Ѡ** кровопищяющихъ.

Много таки<sup>х</sup> ест, же з' тѣлѣхъ своихъ кров' пущают:  
 и мало помощи з' ты<sup>х</sup> лѣкарствъ сѣбѣ маю<sup>т</sup>.  
**Бо** лѣчены<sup>м</sup> конемъ южъ сѣ ненаровити:  
 ты<sup>ко</sup> ины' не терпѣ мусѣтъ то чинити.  
**И** азъ вѣршопи<sup>сецъ</sup> сѣ з' колко<sup>м</sup> лѣтъ заживалъ  
 пущатъ кров': и малю помо<sup>щ</sup> ты<sup>мъ</sup> дознавалъ.  
**І** не мѣючи позы мусѣлемъ престати:  
 а на врача Г<sup>о</sup>да начѣхъ сповати.

**Ѡ**мү самомс немощь мою пре<sup>лаг</sup>аю:  
 и всего сѣбѣ **Ѡ**го м<sup>о</sup>ти вѣрчаю.

**Ѡ**нь лучше' тѣло мое **Ѡ**врачеват' можетъ:  
 и дшс грѣшнс сп<sup>о</sup>тн **Ѡ**ко **Б**гѣ возможетъ. ||

к. 166. **Прето** и ты<sup>м</sup> пущатъ преста<sup>т</sup> поражаю:  
 а за порадс мою прощ<sup>е</sup>ства впрашаю.

250. **Ѡ** людѣхъ з' молодыхъ лѣт звы<sup>т</sup>не работавшы<sup>х</sup>:  
 а на старост<sup>и</sup> ни мало силы не<sup>х</sup>овавшы<sup>х</sup>.

Многш того пре<sup>ж</sup>де времени дознали:  
 которые з' молодс силы не<sup>х</sup>овали.

**Же** в посре<sup>ж</sup> вѣка мѣют немо<sup>щ</sup> престарѣлс:  
 и твар' а<sup>т</sup>ко не<sup>р</sup>сонс свою сестарѣлс.

**І** жже **Ѡ**акъ старыѣ дѣдѣща хрыпѣютъ:  
 шд а<sup>т</sup> згола с сѣбѣ здоров'ѣ не<sup>м</sup>аю<sup>т</sup>.

**І** ўже<sup>6</sup> и хранили да не<sup>к</sup>чего храни<sup>т</sup>:  
 ты<sup>ко</sup> мусѣт вѣдныѣ и та<sup>к</sup> и з' лих<sup>о</sup>мъ жи<sup>т</sup>.

**І** писате<sup>х</sup> си<sup>хъ</sup> вѣршовѣхъ крѣпко того дозна<sup>х</sup>:  
 и шд мѣло на старост<sup>и</sup> быти о то<sup>м</sup> не зна<sup>л</sup>.

**Прето** ка'сѣ молоды', чре<sup>з</sup> сѣлс работав<sup>т</sup>:  
 да не бѣде<sup>ш</sup> далѣ<sup>к</sup> та<sup>к</sup>, такъ и<sup>к</sup> **Ѡ**вѣдоват'. ||

166 v. 251. **Ѡ** снахъ, шд спитъ человекъ.

Хочъ стары' хо<sup>ч</sup> молоды', и<sup>к</sup> недосыпѣетъ:  
 то' половина своего здоровья втрачѣетъ.



І ѡсобно бываеѣтъ тому челоуѣкѣс  
 ѡз' недосыпаѣа: же вмеѣшлетса в'кѣс.

Мозги бо ѡ головахъ такихъ засыхаютъ:  
 а часомъ цю нагоуше" а" смъ погуѣляютъ.<sup>1)</sup>

Тое те" ѡ безмѣрно снаиры" бываеѣтъ:  
 многи' наро" таково' речи досвѣдчаеѣтъ.

Сѣмѣ оѣмъ нарочно недосыпаѣли  
 рады сп'нѣа: да недолго живѣли.

Ты" члѣе если хоче" здравствовати:  
 стара'са выспати, ли" не назыѣт' спати.

252.

Ѡ потребахъ коца неѣму' цы".

Жыкоме члѣс все на свѣтѣк трѣка:

а ѡкъ смре" то ѡже ницю не потрека. ||

к. 167. І не можетъ те" ни цю ѡз' собою взѣти:

ты"ко на" тамо по'детъ на родыла мѣи.

І ежели" мѣино же" на то" свѣтѣ цю брали:  
 то живы" бы ничѣго ѡжъ неоставѣли.

І великою стрѣль" бы свѣтѣк ницетѣю:  
 не еди" бы ѡ бога" зоста" сыротѣю.

І же Бгъ рекъмъ з' собою брати позапрѣщѣлъ:  
 жебы до с'кла ми" се" живы' не ѡкнищѣ.

І і та" безчисле"но на землѣи ницетны".  
 нежелѣи ты" богаты" дѣко", ѡ славетны":

Зачи" ничѣго" на" та" непотрековати  
 ѡко Бга: жебы з ны" в' ѡвѣк цр'ствовати.

253.

Ѡ равѣхъ, то ест ѡ наѣ мника", слажайы".

люде" свѣтковы", в' градѣхъ ѡ в' вѣсе":

ѡ в' мнѣтырѣхъ.

Если ктѣ в' мнѣтырѣ в'рно слажит' бѣдетъ:  
 певне тогѣ за цыроет, самъ Бгъ не забѣдетъ. ||

167 в. І хоча" ѡ свѣцкому в'рно рабѣетъ:

ѣдна"же ѡ такогѣ Бгъ не забѣветъ.

І влѣзѣ" мнѣтырѣ ко"рыѣ трѣжда" звола":  
 хо" хтѣ ѡ не вѣ" платы, а за ны" Бга мѣятъ.

<sup>1)</sup> Сперш було написано „погуѣляетъ“, потѣм поправлено е на ю.

Я мліать по чтыри кро<sup>т</sup> на днь завше.  
 и по істи<sup>ннѣ</sup> бѹдутъ мліти назавше.  
 Поку<sup>а</sup> іако<sup>т</sup> ко<sup>т</sup>векъ мн<sup>т</sup>ыра станетъ:  
 за слѣжащыхъ и слѣжившихъ мо<sup>т</sup>ба непрестане.,  
 Меновите<sup>ж</sup> в вечерніа<sup>х</sup> в павечернихъ, просіатъ:  
 на штрениа<sup>х</sup> на часа<sup>х</sup> мл<sup>т</sup>вы приносіатъ.  
 Я на<sup>т</sup>паче на слѣжащыхъ мо<sup>т</sup>бы полагаютъ:  
 гды сїе<sup>н</sup>ники за ны<sup>х</sup> ча<sup>ст</sup>кн покладаютъ.  
 І котры<sup>н</sup> в<sup>т</sup> мн<sup>т</sup>рѣ слѣжи<sup>т</sup>, аед з<sup>х</sup>оче<sup>т</sup> послужити:  
 звлаца шyre: ц<sup>к</sup>ле то<sup>т</sup> можетъ сп<sup>н</sup>іа зажити.  
 Я ѡсо<sup>б</sup> правдою жы<sup>т</sup> чернцамъ поражаю:  
 и всаки<sup>х</sup> чтущыхъ съе Б<sup>г</sup>ш поршчаю.  
 І то<sup>т</sup>же писате<sup>т</sup> проценіа желаетъ:  
 и поку<sup>а</sup> живъ то тако<sup>ж</sup> за васъ Б<sup>г</sup>а бл<sup>г</sup>аетъ. ||

к. 168. 254. **Ѡ** начавшомъ к<sup>н</sup>и строеніа творити:  
 а посл<sup>к</sup> немогуще<sup>т</sup> того докончити.

Певне было<sup>б</sup> таковы<sup>х</sup> спра<sup>в</sup> нипочинати:  
 котры<sup>х</sup> не може<sup>т</sup> сл<sup>у</sup>шны<sup>н</sup> кон<sup>ц</sup> доказати.  
 Бо знае<sup>т</sup> что даремне и ко<sup>ст</sup>тъ сво<sup>и</sup> зложити:  
 адо те<sup>ж</sup> працы сво<sup>и</sup> невинне прил<sup>о</sup>жиши.  
 Кды<sup>б</sup> вчинилъ іси на то такую ш<sup>а</sup>гш:  
 же<sup>б</sup> іа<sup>к</sup> много доста<sup>т</sup>ку ичитати в<sup>л</sup>гш.  
 Я то<sup>т</sup> ты<sup>к</sup>о на заходъ тво<sup>о</sup> пожа<sup>т</sup>са Б<sup>ж</sup>е:  
 в ч<sup>е</sup>м разв<sup>к</sup> то<sup>т</sup>же тебѣ Б<sup>г</sup>ш неха<sup>т</sup> поможе.

255. **Ѡ** кшп<sup>ш</sup>ющыхъ в<sup>с</sup>д<sup>н</sup>нки готовые  
 и ѡдежды.

Пра<sup>в</sup>диваа припов<sup>к</sup>ст<sup>т</sup> „кшп<sup>ш</sup> хат<sup>у</sup> кр<sup>ит</sup>т<sup>ю</sup>:  
 а ѡдежныш зо вс<sup>к</sup>мъ іа<sup>к</sup> треба пош<sup>т</sup>т<sup>ю</sup>“. ||

168 v. Да ме<sup>ш</sup>тъ штр<sup>а</sup>ты ко<sup>ст</sup>тш тво<sup>и</sup>мш за<sup>ш</sup>ше в<sup>с</sup>детъ.  
 и ту<sup>р</sup>б<sup>а</sup>ціи ѡ то<sup>т</sup> д<sup>к</sup>ле тебѣ не<sup>в</sup>сдетъ.  
 Бо б<sup>у</sup>д<sup>у</sup>ючи зара<sup>в</sup> нестане<sup>т</sup> хата<sup>1</sup>) со<sup>к</sup>р<sup>п</sup>шенна:  
 а ты<sup>х</sup> часо<sup>х</sup> кишена іавы<sup>т</sup>са ш<sup>п</sup>ра<sup>ж</sup>ненна.  
 Я до справл<sup>н</sup>а ѡдеждъ бо<sup>ш</sup>ше<sup>т</sup> дене<sup>т</sup> надѡбно:  
 за котры<sup>е</sup> часо<sup>х</sup> двѣ кшп<sup>л</sup>е<sup>б</sup>ы подѡбно.  
 Я и кра<sup>в</sup>іцъ іногда которы<sup>х</sup> ша<sup>в</sup>к<sup>р</sup>шетъ:  
 то<sup>т</sup> те<sup>д</sup>ы много р<sup>к</sup>чи<sup>т</sup> тво<sup>и</sup>хъ в<sup>н</sup>к<sup>в</sup>ечъ з<sup>т</sup>ах<sup>л</sup>у<sup>е</sup>т.

1) „Хата“ додано на марг. циноброу, почерком Климентія.

И нѣтъ лучше іако начнешь готовое куповати:  
певне мѣши станешь коштъ на що козвекъ выкладатъ.

И времени на тое зтоко незвбишь себѣ:  
и стокротныи пожытокъ самъ взриши надетса тебѣ.

Єдинаже на тое іа тебѣ непримущаю:  
тыко твое млати, іако себѣ приаю.

Гамъ з' ласки Бжїей сво' развмъ и волю млати:  
и вшелакіе справы такоже творити знаешъ. ||

к 169. И на менѣ за вкршы сїе нерачъ дывити:  
колно млати твое сего и нечинити.

256. **Г**о нерадіащыхъ людехъ ѿ коло себѣ  
и ѿ коло своихъ имѣни.

Кгда чѣкъ нестоитъ за шелиаго іаковы:  
то то и самъ шелиага нестоитъ таковы.

И марнотравцию такого могутъ назвати:  
кгда самъ за своимъ добрымъ незахочетъ стоитъ.

Бо треба всѣмъ своего добра остерѣгатъ:  
а не повсюда марно и дармо расточатъ.

И доженъ всякъ пре трѣды своей собирать:  
и млатню вбоги отъ трѣдовъ длати.

И хоже то' господарь, мовитъ, що звирѣтъ:  
але що готогово добра незтрачатъ.

Єдинакъ к готогово' оговъ лкпшъ класти колѣдъ:  
іако вудетъ мѣтъ, лже часомъ выгоды в прыгодѣ. ||

109 v. И поневаже запасы нѣгда всѣмъ нешкѣдять:  
тыко при злыхъ и добрыхъ фортунныхъ всѣхъ здѣбятъ.

И тако Бжѣе помагати имѣни примножатъ:  
првныи: а за тое та Творца восхвалятъ.

И неімущихъ отнюи ничто, самъ вспомагатъ:  
и не до конца своихъ вбогихъ забыватъ.

257. **Г**о подыкениа и ѿ заздоротехъ людзкихъ  
которые часомъ подывлиютъ на тыхъ, что кто чимъ  
орудуетъ в' рѣкахъ своихъ мѣкючи.

Безми часто тымъ речамъ люде подывлиютъ:  
на тыхъ то' которые что в' рѣкахъ своихъ маютъ.

И тымъ во время свое дїи поживляютъ:  
хоже не в своихъ та' з' иискихъ добрыхъ мало вмыслиютъ:

Бо славжачи бѣтарѣ з' ѡлтара ѡ жити:  
 ѡ за тоє нѣчого много ѡ дивити.<sup>1)</sup> ||

І ко . . . . .  
 . . . . .

к. 174. 258.

[Ѧ старціахъ.]

Старіцкїи во вѣки не напоѣнишк сѣнки:

ко то дѣравые в них на'дуютса тлѣмки.

Не може'т хо'чы ко'ко бравъ обогатїти:

ѡ своѣ сѣнкѣ ко'гда ко'векъ насытїти.

І беретъ ѡны' часто ѡ нищѣ не маетъ:

не знае'т для чегѣ Бѣ'к ты'ко ѡгѣ знае'т.

Подобно развѣмѣ же то такъ для того:

же ко'ждѣ ѡ живытса з' межн ных из того.

Кгда з' проше'т всяку' то ну'ждѣ вдоволати:

ѡ гндѣк вѣдны' чогѣ не мѣе'т гдѣ взїати.

І ничогѣ в людѣ старцы не зароблїаютъ:

ко ѡныє рѣкѣ або ѡче'т немлїютъ.

І для того мѣсят млстннн просїти:

хо' ѡ нерадїи сѣнки на совѣк носїти.

Єсть ѡ такіє много на свѣтѣк зна'дѣе'

лѣжню': ко'торыє в мирѣ ходячи наутѣю'т, ||

174 v. Бѣде'т ѡны' здоровымъ да не хо'четъ ровнїт':

потрїба' такоє сѣкмъ развѣ наде'т кїемъ вн'.

За тоє, же ша'вѣрство' завше забавлїаетъ:

ѡ влѣкїючи' ты'ко людѣ бшѣкнїветъ.

І добре мѣвїт', „в старцы пѣгою не вгнїти:

ѡ з старцовъ хо'ч калаче'м ста'бы пѣдманїати“.

Єднакѣ да' Бжѣ хлѣво'м ты'мъ сѣ неживїти:

але да' Бжѣ честнымъ дѣлю'м обхѣдїти.

259.

[Ѧ слѣпорождѣнныхъ.]

ѡко те'ѣ ѡ слѣпорождїючи' сѣ кез' ѡче'.

Тако'же ѡ ѡ ты' ѡсєбнымъ слѣпнымъ, ко'торыє

по порождѣнїи' своєх в ко'ждо дни' або лѣтѣ,

ѡли тежѣ на староє слѣпнѣчихъ.

„Лѣчше'т выса, слѣпнїє мѣвїт', ни раждїти:

нежелїи родившнса свѣта не видїти“.

<sup>1)</sup> Кк. 170 - 173 втрачено; далї - вірша про старцїв, без заголовка, що був на к. 173 v.

- к. 175. И то слѣпорождшій сѧ тако повѣдаютъ:  
 которые свѣтлоѡсти ѡзбола незнаютъ.  
 И веѡми вѣдныи в тоѡ жалоѡт совѣ мѣютъ:  
 гдѣи всякъ речѣ, ѡкова ѡт неразумѣютъ.  
 И неразумѣет таѡ, що черно що вѣло:  
 ѡ незнает ѡково теѡ ѡгд ѡ тѣло.  
 И незнаетъ какоѡ свѣр птѣца ѡ выдлина:  
 ѡ ѡкала теѡ коѡвекѣ всякаѡ скотѣна.  
 И нечѣстыѣ створениѣ каково ѡт несмыслитъ:  
 ѡ какоѣ мѡцѣ свѣзды сѡнце недомыслитъ.  
 И что то ѡгнь не знает, тыѡко слышитъ гарячѣ:  
 ѡ жели рѣкъ ѡво що ѡное ѡпечѣ.  
 И незнает ѡкова церковнаѡ подѡба:  
 ѡ впаѣ будыѡковаѡ какоѡ ѡзѡба.  
 И ѡслѣпшыѣ в разумѣ, ѡво в лѣтѣѣ все знает:  
 во видаѣ гдѣи ѡчи мѡлѣ, хоѡ тепер невидѣет. ||
- 175 v. И не такаѡ печѡ такомѡ вываеѣтъ:  
 ѡкъ слѣпорожденномѡ що ничоѡт незнает.  
 Тыѡ Бже ѡ слѣпоро мѡтвы слышиѣ:  
 ѡ в мѣсто сегѡ свѣта вышнѣѣ не лишѣ.

260. (Ѧ) слѡбмныѣ людѣѣ, ѡво теѡ ѡ калѣкахѣ.

- „Калѣка, ѡѣ мовѣѣ, на свѣтѣ сѧ нерѡдѣѣ:  
 ѡле наѣ пачѣ боѡшеѣ ѡнаѣ сѧ ровѣтъ.  
 Бо калѣцтво ѡ в малыѣ лѣтѣѣ сѧ слѣчаеѣ:  
 ѡ теѡ в подѣшлѡсти лѣтѣ пѣд староѡт вываеѣтъ.  
 И то не веѣ причѣны калѣцтво стѣеѣсѧ:  
 тыѡко за грѣхѣи комѡ ѡво неминеѣсѧ.  
 Инѣ за своѣ влаѣныи мѣѣѣѣ то терѣѣѣ:  
 ѡ инѣ за родычоѣ можеѣ ѡгд мѣѣѣ. ||
- к. 176 И нехаѣ жеѣ Бже за сеѣѣ в неѣѣ стрѣлѣ:  
 ѡ за родычоѣ есиѣ когд иѣ не карѣлѣ.  
 Нехаѣѣвѣ родычѡѣѣ сѡмы ѡѣѣѣѣѣ  
 за своѣ грѣхѣи: ѡ не потомѣи стрѣли.  
 И мѣи потомѣи радыѣ своѣ позѣѣѣѣѣ:  
 ѡ не за родыѣѣѣѣѣ доѣѣѣѣѣ ѡѣѣѣѣѣѣѣѣ.  
 Прѣѣѣ ѡ всѣхѣѣ ѡ ѡ всеѣѣ вѡлѣ твоѣѣ будѣ:  
 тоѡмо прѡстѣѣѣ насѣ ѡ спѣѣѣ не забѣѣѣѣ.

261.        ѿ створе<sup>н</sup>ахъ Бжїи<sup>х</sup> ѿ діако<sup>л</sup>ски<sup>х</sup>.

Створы<sup>а</sup> Бгъ пты<sup>а</sup> ѿ зв'крѣ<sup>а</sup> люде<sup>мъ</sup> неке<sup>а</sup>потребны<sup>х</sup> :  
 а гáдо<sup>а</sup> ѿ жабъ ѿню<sup>а</sup> нико<sup>мъ</sup> [непо]трѣбны<sup>х</sup>.<sup>1)</sup>

Хотѣ<sup>а</sup>лоса Бгѡи абы чи<sup>мъ</sup> забавляти:

(жевы подобно зна<sup>т</sup> то даремно негүляти).<sup>2)</sup>

ѿ ѿ без' тоѡи бы людіе нечистоты :

моглы бы совершено на свѣтк ѡвы<sup>т</sup>ти. ||

176 v. Ты<sup>а</sup>кожъ ѡму во<sup>а</sup>но е<sup>ст</sup> что хотѣ<sup>ти</sup> творити :  
 ко ѿ з нечисты<sup>х</sup> може<sup>т</sup> чистое счинити.

ѿ діаволь Бгѡ са хотѣ<sup>а</sup>л сподобити :

же де<sup>р</sup>знулъ тако<sup>ж</sup> рѣчи живые потворити.

ѿко то е<sup>ст</sup> червь вло<sup>х</sup>и ѿ коши ѿ влощныцы :

ѿ ѿны на напо<sup>ст</sup> многіе ледацицы.

ѿме<sup>а</sup>но мыши вавки ѿ мұхи ѿ комарк,

та<sup>ж</sup>е коники свѣршки ѡводы ѿ мотылк.

ѿ к томъ черепáхи сара<sup>ч</sup>дъ ѿ іа<sup>с</sup>сколки :

а ѿсобавк'ше те<sup>ж</sup> гниды павки ѿ іа<sup>с</sup>цурки.

ѿ ѡсобно мұравю мѡшкѡ кжѣ<sup>а</sup> тарканкы :

ѡполонки трутнк күзіавки ѿ кожаны.

ѿ цо по шлях<sup>а</sup>хъ виты<sup>а</sup> часто вүваю<sup>т</sup> жскы :

всѣ то е[го]<sup>а</sup>) створе<sup>н</sup>а пацскы ѿ павкы.

ѿ цо вүваю<sup>т</sup> часо<sup>а</sup> к лѣтнее время шѣршнѣ :

ѿ ты<sup>а</sup>же часо<sup>а</sup>к в полахъ к степа<sup>а</sup>хъ лѣтаю<sup>т</sup> сланнѣ.

ѿ еше<sup>ж</sup> гүсеница выва<sup>т</sup>тъ ѿ ѡв'рашки :

ѿ то ѡго тако<sup>ж</sup> де діаво<sup>л</sup>скіе фрашки. ||

к. 177. ѿ по полахъ вүваю<sup>т</sup> кроты а в сада<sup>а</sup>хъ хрѡщѣ :

а по дѣровны<sup>х</sup> лѣса<sup>а</sup>хъ ѿ по ѡблог<sup>а</sup>хъ клещѣ.

Гѣмъ о<sup>т</sup> вѣсо<sup>а</sup>скаго на<sup>с</sup> храніи Бжѡ створе<sup>н</sup>а :

вы<sup>а</sup>мо к вѣсу не пошай на вѣчное мұчѣн'а.

1) В скобках [ ] додано видавцем; в рукопису дїрка.

2) В рук. сей рядок закреслено; на нижньому маргінесї замїсць сього додано, здає ся рукою не Климентїа:

„Хтожъ ѡму за тоє може<sup>т</sup> цо сказати;“

3) В скобках додано, в рук. дїрка.

262. **С**ъ брашнѣ дѣловно и ѡ правыла црковно<sup>мъ</sup>,  
и келѣно<sup>е</sup>: и что повѣдае все правыло (црковное)<sup>1)</sup>  
келѣное не стои<sup>т</sup> за единѡ црковное „Годи помлѣ“.  
и что ѡще кто мѣтѣ книги и нечтѣ: то ѡковы  
будутъ пре<sup>д</sup> Бг<sup>ом</sup> в' послѣдны' де<sup>н</sup> рагиваній свѣдѣнїи  
свѣдчити ѡбличающїи лѣно<sup>ст</sup> нш<sup>с</sup>; то по словесе<sup>х</sup>  
сн<sup>х</sup> не тревѣ книгъ бы на<sup>мъ</sup> стыжевати и правы<sup>н</sup>  
правити в келїа<sup>х</sup>; то<sup>мо</sup> снѣ на<sup>м</sup> слово не [сѣло]<sup>2)</sup>  
прїятно.

Дивны<sup>н</sup> глгоблѣ стїе де<sup>р</sup>звѣли положїт':  
же праве все правыло келѣ<sup>н</sup>ое заедно црковное  
„Годи помлѣ“ нестои<sup>т</sup>: ||

177 v **І** ка<sup>р</sup>зо мы из речамъ ты<sup>м</sup> сѣ сдывлїемъ:  
и повѣсти то<sup>у</sup> чему<sup>о</sup> вѣры не їмѣемъ.  
Не хоче<sup>м</sup> для их слова правы<sup>н</sup> ѡпущати:  
ѡле будѣ<sup>мъ</sup> и в келїа<sup>х</sup> вставычно читати.  
Бо гды<sup>ж</sup> часо<sup>м</sup> не все<sup>г</sup>дѣ с црквѣкъ бѣваемъ:  
ко<sup>г</sup>да на послуше<sup>н</sup>ство гдѣ сѣ ѡтгожаемъ.  
**І** ѡнижѣ ѡ<sup>т</sup>ци реклїи, „ко<sup>т</sup>ры' ѡ<sup>т</sup>правѣтъ  
члѣкъ правыло: то<sup>у</sup> з' Бг<sup>ом</sup> все<sup>г</sup>дѣтъ“.  
**І** Дѣи<sup>а</sup> рекъ: „хо<sup>о</sup> не все<sup>г</sup> в црквѣкъ но на мѣтѣкъ все<sup>а</sup>ко<sup>м</sup>“:  
на полю в лѣскъ в клѣтѣ їли на їнакомъ.  
Гдѣ ко<sup>в</sup>екъ и гдѣ нивѣ<sup>х</sup> ты<sup>ко</sup> мѣтѣса:  
ѡ в мѣвахъ нико<sup>г</sup>да же не<sup>л</sup>книтѣса.  
**І** хо<sup>о</sup> немногѡ ты<sup>ко</sup> мѣйтисѣ хтѣ<sup>т</sup>е:  
и пре<sup>д</sup> ѡчима сѣвѣ стра<sup>х</sup> Бжїи<sup>н</sup> їмѣ<sup>т</sup>е.  
**І** да<sup>н</sup> на<sup>м</sup> Бжѣ все<sup>г</sup>дѣ безпре<sup>д</sup> тѣ мѣити:  
ѡ тѣмъ насъ їзко<sup>о</sup> ѡ<sup>т</sup> вѣдѣ и скорѣе<sup>н</sup> хранїти. ||

к. 178. 263. **С**ъ дарѣно<sup>е</sup> . . . . .<sup>3)</sup>

к. 180. 264. **С**ъ недостаткахъ члчкн<sup>х</sup> и скотскн<sup>х</sup>.  
„Неголодна то<sup>у</sup> їще тѣмъ, мока<sup>т</sup>, корѡва:  
їсли завлїиласѣ гдѣ с стрѣскъ солѡма“.  
Такѣже и члѣкѣс не великаѣ бѣда:  
їжелїи е<sup>ст</sup> с дворѣкъ хлѣбѣ и до него водѣ.

1) Закреслено цїноброю.

2) Скобки в рукоп.

3) Бракуе двох карток.

І да" Бжѣ голодѣ никому непознати:  
 авьмо не вмѣли кому' о не" и казати.

264. **О** школярѣхъ, дрова  
 крадущихъ; и о школѣ.

Школа црковны" сго" такса называе":  
 когдаж црковныхъ набоже"ствѣ дѣте' научае".  
 І що в црквѣ правят, то и в школѣ зна'дуютъ:  
 а безчини' в не" жадныхъ нѣгда незна'дуютъ.  
 Ко мовят: „школа всяки" странны" до" е"т волны":  
 але еднаже праве ѿ" не своякобаны". ||

180 v. І причетниками теж школяре са имену'ють:  
 поневаж црквѣ ст"о" цыре сацут'ють.

И що часом вкрад'ут дровъ, же немѣтъ где взят:  
 мѣщане и селяне нехотятъ купова".

И знаю же<sup>6</sup> ты" дѣломъ люде незгрѣшили:  
 їжъ бы когда на іаки<sup>1)</sup> возо"са зложилан.

Годылобса црковны" слѣгамъ то вчинити:  
 ако з двора готовы<sup>2)</sup> їмъ незборонити.

Моглобъ м"стыню и тое са назвати:  
 а їмъ бы рачи" зато Бгъ нагорожати.

Приповѣ"же в школяро": „не вкравъ але доставъ":  
 а ты Бжѣ за дрова грѣха їмъ неоставъ.

И по козѣчки" „хо" вкра", то мовят, же добувъ":  
 ко"ды" розвѣм'ю коза" о то" словѣ чувъ.

И вы пїоре за се' вкршъ неподывѣте:  
 и хт"о ег"о написавъ, и тог"о простѣте.<sup>3)</sup>

<sup>1)</sup> Слово закреслено, над рядком, дуже блідим чорнилом, нечитально: „вихъ", повинно читати ніби то „яковихъ"(?). Рукою не Климентія.

<sup>2)</sup> Блідим чорнилом надписано: „ваго"; повинно читати „готово-ваго". Рукою не Климентія.

<sup>3)</sup> Під останнім рядком вірша дописано дуже блідим чорнилом, здає ся так само не рукою Климентія, кілька рядків, дуже нечитально:

„Бо єденъ вѣдній школяръ прозванїемъ трасца  
 где живѣ и где буде" жит нема" їмү цастыя.  
 а хоча' онъ в свѣтѣ живучи ве"ми са стра"дае"  
 то"кож вѣдній и ве"ми(?) мыве"нїи свою

Край відрізано, через те трьох слів не можна прочитати.



к. 181. 265.      **Ѓ** совѣрно мѣ трѣжданіи.

Недармо повѣдлют, „гда, мовят, люде' кѹпа:  
та<sup>м</sup> не вѹде волѣти праке нѣгда 8 пѹпа“.  
І „8 гуртѹ', те<sup>ж</sup> мовят, 'кет'са спорно и каша“:  
правдыка тѣ з'вѣкѹ и приповѣст' нша.  
І сїѣнни<sup>к</sup> те<sup>ж</sup> мовит: „миро<sup>м</sup> Бг҃уса мѣлма“:  
и мы нина<sup>с</sup>їаде<sup>м</sup>са, еси тое сотвори<sup>м</sup>.  
Бѣ тяжкаа рокота едно<sup>г</sup> на<sup>с</sup>саждаетъ:  
и працючи<sup>м</sup> збы<sup>т</sup>не здоров'а 8 маліаетъ.  
І длятого треба на<sup>м</sup> соворо<sup>м</sup> працювати:  
и иа<sup>к</sup> могучи свое<sup>м</sup> сѣлки ѡстерѣгати.

266.                      **Ѓ** днѣ пѣтничномѣ,  
в котѣри<sup>м</sup> то днѣ Х҃ѣ прете<sup>р</sup>пѣла<sup>к</sup> стрети.<sup>1)</sup>

181 v. **Ѓ** пѣткѹ пѣткѹ, то<sup>ж</sup> тво<sup>м</sup> де<sup>н</sup> е<sup>ст</sup> нецѣливы<sup>м</sup>:  
мѹчи<sup>т</sup> во Х҃ѣ в тво<sup>м</sup> де<sup>н</sup> жыдовскѣ род злослівы<sup>м</sup>. ||  
**С**то кро<sup>т</sup> вы четве<sup>р</sup>го<sup>к</sup> на<sup>м</sup> лѣпши<sup>к</sup> са постановил<sup>а</sup>:  
котѣры' вы четыри раны Хр҃тѣ вчинил<sup>а</sup>.  
И тѣ еси Хр҃тови мл<sup>ч</sup>ть непоказал<sup>а</sup>:  
їакобы рѣк<sup>ъ</sup>, пѣт ра<sup>н</sup> да' е<sup>м</sup>у и<sup>ж</sup> вы ма знал<sup>а</sup>.  
І нето<sup>м</sup>о что пѣт ранѣ, а<sup>л</sup>е безчисленно:  
все во тѣло Х҃ѣ было скривавленно.  
Прето пѣткѹ до<sup>с</sup>женѣ еси волѣзновати  
за то: что преда<sup>т</sup> еси Іс҃са распѣти.  
Еда не то' ли Іс҃с і тебе сотворил<sup>а</sup>:  
а ты<sup>о</sup> Бг҃у свое<sup>м</sup>8 тѣс<sup>р</sup>цѹ та<sup>к</sup> счинил<sup>а</sup>.  
І мо<sup>г</sup>ла<sup>к</sup> вы та Бг҃к в тыжню не<sup>п</sup>остановити:  
ты<sup>ж</sup>ко<sup>ж</sup> 8же и тво<sup>м</sup> грѣхѣ, и з'хотѣла<sup>к</sup> престѣти.  
І не ра<sup>ч</sup> пѣткѹ за сѣ на ма прогнѣвати:  
во<sup>м</sup> з жаю моѣ мо<sup>г</sup>ла<sup>к</sup> пра<sup>д</sup>8 написати.  
Тѣ же Бж҃е и ма грѣхѹ в раны вложі:  
и в сѣ<sup>м</sup> и в вѹдѹшы' вѣкѣ мл<sup>ч</sup>ть мнѣ покажи. ||

267.      **Ѓ** лихваріа<sup>к</sup>. . . . .<sup>2)</sup>

<sup>1)</sup> На маргінесі на правому боіі дописано цѣноброю: „Ѡ жена<sup>к</sup> пѣтниц[ю] вѹ<sup>х</sup>дѣннѹю пра<sup>д</sup>днѹюци<sup>к</sup>, їри на зад[ѣ]. ли<sup>ст</sup> їн. (82)“.

<sup>2)</sup> Далі втрачено кк. 182—183. Крім вірша про лихварів загублено ще кілька.

к. 184. 268. Слово ѿ сотворѣнїи Б҃го<sup>м</sup> землїи,  
и ра<sup>м</sup> земнаго, в немже Адама и <sup>Ѹ</sup>вс<sup>м</sup>  
сотвори<sup>а</sup>: и ѿ первомъ его Б҃зско<sup>м</sup>, и ѡ второ<sup>м</sup>  
пришествїи. [: кромѣ третїаго :]

Се<sup>и</sup> вкршъ в таковы<sup>х</sup> спосо<sup>б</sup> тѹ<sup>т</sup>же полагаю:  
ѡ чемъ ещѣ и по се<sup>и</sup> часъ добре незнаю.

Лю<sup>б</sup> в прешлы<sup>х</sup> лѣте<sup>х</sup> много кни<sup>г</sup> перечитале<sup>м</sup>:  
а ѡ то<sup>м</sup> не вспомнѣлемъ и не поїскале<sup>м</sup>.

И не ты<sup>ко</sup> ты<sup>х</sup> речн<sup>и</sup> не случило<sup>с</sup> читат<sup>и</sup>:  
але теж<sup>е</sup> не трафило<sup>с</sup> от когд<sup>а</sup> и слышат<sup>и</sup>.

Ты<sup>ко</sup> то<sup>е</sup> на пами<sup>т</sup> едно<sup>м</sup>с мнѣ възшло:  
а тны<sup>м</sup> не вѣкмъ зда<sup>на</sup> то на мы<sup>с</sup>ль чи при<sup>ш</sup>ло.

Меновите гдѣ Хс<sup>т</sup> на землїи роди<sup>а</sup>с<sup>я</sup>:  
первы<sup>х</sup> ли ра<sup>б</sup> или вторы<sup>х</sup> на не<sup>и</sup> іавы<sup>а</sup>с<sup>я</sup>.

Помыслиле<sup>м</sup> же треты<sup>х</sup> ра<sup>б</sup> Хс<sup>т</sup> с<sup>я</sup> іавы<sup>а</sup>тъ:  
когда при<sup>де</sup>т на землю живы<sup>х</sup> и мертвы<sup>х</sup> судит<sup>и</sup>. ||

184 v. Ты<sup>ко</sup>же абѣи мнѣ в реч<sup>а</sup>х<sup>х</sup> си<sup>х</sup> не омылїти:  
жевы которы<sup>х</sup> певны<sup>х</sup> довод<sup>х</sup> ѹчинїти.

И абѣи не треты<sup>х</sup> ра<sup>б</sup> мѣ<sup>т</sup> с<sup>я</sup> іавы<sup>а</sup>ти  
Хс<sup>т</sup> на землїи: когда при<sup>де</sup>т всѣхъ судити.

Бо если на землїи Адама и <sup>Ѹ</sup>вс<sup>м</sup> творїа<sup>л</sup>:  
то тогдажъ первое з<sup>а</sup> нѣа на землїи о<sup>н</sup> вѣа<sup>л</sup>.

И второе когда с<sup>я</sup> от прч<sup>е</sup>той родилъ:  
и со чѣки зѣмными на землїи пожилъ.

И третее подовнѣ гдѣ судити при<sup>де</sup>тъ:  
то треты<sup>ю</sup> з<sup>а</sup> нѣа на землю за<sup>с</sup>нидетъ.

А в то<sup>м</sup> а<sup>м</sup>оже словомъ егд<sup>а</sup> Ада<sup>м</sup> сотвори<sup>а</sup>с<sup>я</sup>:  
и Дх<sup>о</sup>м<sup>с</sup> Сты<sup>х</sup>м<sup>с</sup> Ег<sup>о</sup>м<sup>с</sup> ѹстъ, ѡживотвори<sup>а</sup>с<sup>я</sup>.

Мжетъ то<sup>е</sup> конѣнѣ вѣти не інако:  
але всесовершеннѣ разсмѣю тако.

Бо чему<sup>с</sup> прине<sup>т</sup>вїа третѣ не написанно:  
ты<sup>ко</sup> с<sup>я</sup> надѣяти втораго приказанно.

Немошно бо вѣмъ высѣтъ нѣвы<sup>х</sup> и з<sup>а</sup>мѣрити:  
так<sup>о</sup> тан<sup>н</sup> Бжїи<sup>х</sup> и судѣвѣ и з<sup>а</sup>слѣдити. ||

к. 185. Самому создателю всѣхъ ѡ все<sup>м</sup> емс<sup>я</sup> вѣст<sup>но</sup>:  
а намъ земны<sup>м</sup> не ѿ всѣхъ дѣла<sup>х</sup> егд<sup>а</sup> ізвѣст<sup>но</sup>.

269. Ѽ цркви и ѿ людѣ мліащы<sup>х</sup>с<sup>я</sup> в не<sup>и</sup>.

Црк<sup>о</sup>м<sup>с</sup> рече домъ Бжїи<sup>х</sup>, та<sup>к</sup> с<sup>я</sup> называ<sup>е</sup>тъ:  
и сама ѡ себѣ то існо повѣда<sup>е</sup>тъ.

Вгдѣ правѣ на нѣси в не' мни'са стоѣти:  
 и ꙗко прѣтолы Бжїю прѣстоѣти.  
 Самъ во Бгѣ нѣгды° домомъ млтвѣннымъ назва°:  
 и торжниковъ из неѧ прѣ быче° во° изгналъ.  
 Претѣ на мѣ вѣрнымъ требѣ цркви поважѣти:  
 и в ныѣ ѹсрдно мо°бы Бгѣ приношѣти.  
 Ѡсвѣдчаетъ ѿ церкваѣ стѣмъ и притѣчникъ:  
 и жѣ правѣ спсѣнїю ниѣмѣ истѣчникъ.  
 ꙗ самы хрѣтїане тогѣ дознавѣють:  
 же спсѣнїѧ себѣ из не' почепають.  
 ꙗ тѣ ꙗсе грѣхѣи всегѣ мира вземла°:  
 прочеѣ и на всяко мѣстѣ мо°бы при'ма° . ||

185 v. 270.

Ѡ дѣмѣ.

Недомыслѣнаѧ речѣ, гдѣ са ѡнѣ дѣвае°:  
 равѣ пописа'номѣ ꙗкъ дыѣ ꙗцезѣетъ.  
 На высотѣ во ѡдетъ и таѣ са разхождаетъ:  
 ѧ на зе'ли немощно нѣтъ неоставѣетъ.  
 ꙗще° неѡцезѣлъ то слнца° невидѣти:  
 ѧнѣ мѣца нѣ свѣздѣ немощно бы зрѣти.  
 ꙗ свѣтъ земны' бра° бы во'мѣ са претворѣлъ:  
 гдѣ бы на зе'ли низко гдѣко°векъ са селѣлъ.  
 ꙗ жаднаѧ немогла° речѣ живѧ прокувѣти:  
 и люде° мо'ли зара° всюда помираѣти.  
 ꙗ то Бгѣ ѡгѣ вѣвечѣ скоро ѡбращѣетъ:  
 ѧ свѣтъ и живѣт всемѣ мирѣ подаѣетъ.  
 ꙗ да' Бжѣ по смертѣ нишѣ дыѣ незрѣти:  
 ѧле да' на мѣ в' не'но° прозрачно° жит' свѣтѣ.  
 ꙗ ꙗвы на° пекѣлна дѣма навѣкъ свободныѣ:  
 и сотвори свѣтло°ти горнеѧ всѣхѣ годныѣ.

271. Ѡ корчѣмныѣ домѣхѣ, то ѡт ѡ корчмаѣ. ||

к. 186. Всѣѧ хрѣмына домоѣ можеѣ са вѣмъ назѣти:  
 ты°ко°къ домѣ домови немощно прыровнѣти.  
 ꙗ церковь назывѣют домоѣ леѣ Бжѣ°вѣннымъ:  
 котрыѣ на хвалѣ Бгѣ создаѣ, ѧ некорчѣмныѣ.  
 ꙗ кроѣ церквѣ розныѣ домѣ в свѣтѣ выѣють:  
 в котрыѣ че°тныѣ люде че°тно обывѣють.  
 ꙗ в корчмѣ хочѣ че°тны' хто са ѡзволѣ жити:  
 можеѣ то° ко'гда ко°векъ че°т своѣ похѣбѣти.

І впаѣже хѣто ѿ чѣстныѣ до корчмы счашаетъ:  
 такѡвыѣ вѣрзо члсто чѣст своѡ страчаетъ.  
 Претѡ чѣстныѣ корчемъ честныѣ домаѣ неравнѣетъ:  
 знѡючи же в ныѣ розныѣ злыѣ дѣлкѣ много вывѣетъ.  
 ꙗ хѡ ꙗныѣ корчемныѣ домъ, ѡздѡбою вкращенъ:  
 ꙗле ѿ оѣ поѣлого чѣстна домъ ѡдаленъ.  
 Бо ꙗко ѡ землѣ нѣо далеко ѡстонтъ:  
 такъ корчмѣ честныѣ домоѣ называтъ непристѡнтъ.  
 І дла тогѡ ѿ тоѣ невѣзѣ потребно знѡти:  
 чтоѡ соѡзволиѣ стѣмъ ꙗпоѣтѣ написати. ||  
 186 v. Ѣ сосудѣхѣ рекѣчи ѡ ꙗныѣ сосудѣ ѣстѣ в чѣст:  
 зѣ коргого пити ꙗсти: ꙗ ꙗнъ на всякѣ нечѣстѣ.  
 І корчмѣ впрѣдѣкѣ мощно на чѣстныѣ доѣ превратитъ:  
 гдѣ послѣкѣ шынокѣ стаѣтѣ хѣто чѣстныѣ ѿ повожныѣ житъ.  
 ꙗ такъ братѣе прошѣ васъ в корчмаѣ некохѣлѣмо:  
 ꙗле пачѣ в своиѣ сѣ домаѣ сѡволиѣмо.  
 Бо которыѣ чѣлкѣ до корчемъ не вывѣетъ:  
 того ѡ безчѣстѣ ꙗ саѣ Бѣгѣ сохраниетъ.  
 І людеѣ за чѣстного тогѡ бѣдѣтѣ почитѣтъ:  
 же Бѣгови ѿ людемъ мѣшеѣ можеѣ простѣпатъ.  
 Бо в корчмаѣ честныѣ срѣца бѣсчѣинства рѣвращѡютъ:  
 ѿ чѣстныѣ в ныѣ хоѡла бѣсчѣинства сотворѡютъ.  
 Наѣже сохраниѣ Бѣже ѡ тогѡ хоѡденѣа:  
 выѣмо нетратниѣ дѣхоѣнаго рожденѣа.

272. Ѣ впадаючыѣ хрѣстѣанѣѣ в невоѣлкѣ басѣрманѣскѣе.

Чѣтѣшы мнѣкѣ книги в ѣдиѣ чѣ таѣ начитѣлѣмъ  
 слѡво: ѿ гдѣ ѡнѡ ѣстѣ, ꙗхѣ запамѣтѣлѣмъ. ||

к. 187. Же жѣючыѣ в невоѣлахѣ вѣмѣ похвалѣетъ:  
 ѿ бѣжѣныѣми ѡныѣ людеѣ назывѣетъ.  
 Мыѣ речеѣ неѡдѣ Бѣже тыѣ бѣжѣстѣкѣ наѣ мѣкти:  
 ꙗле жеѣ не дожѡдали иѣ ныѣ ѿ дѣкти.  
 Бо в невоѣлахѣ ѿ вѣрѣсѣ часѡмъ поврежѡютъ:  
 гдѣ ѿ басѣрманѣми ѿныѣ ставѡютъ.  
 ꙗ которыѣ нестанеѣтѣ терѣпитъ салѣ невоѣлоу:  
 покѣтѣ смрѣтѣ, ꙗко Бѣгѣ выѣзволиѣтѣ на воѣлоу.  
 І цѡ тамъ за роскѡшѣ ѿ ꙗкоѣ бѣжѣнѣство:  
 же на всякѣ дѣѣ в работѣхѣ злоѣ ѡкрѣстѣство.  
 Развѣкѣ котрыѣ цѣлѣливыѣ, бѣдѣтѣ житѣ повоѣлкѣ:  
 ѿ женѣ поѣмѣтѣ вѣрѣнѣ, ѣднѣѣже в невоѣлкѣ.

Понева<sup>ж</sup> в на<sup>ш</sup> кра' ѿ ты<sup>х</sup> турцы непущаю<sup>т</sup>:

а<sup>ж</sup> кро<sup>м</sup> фортецями котрыми выхожajú<sup>т</sup>.

І вѣше<sup>н</sup>ши то<sup>гда</sup> са бѣже<sup>н</sup>нымаъ назоветь:

гдаъ бе<sup>в</sup> ско<sup>р</sup>вы з бога<sup>т</sup>ство<sup>м</sup> Бг<sup>а</sup> ѿго пронесеть.

І една<sup>ж</sup> нече<sup>т</sup>кывыхъ ю<sup>ж</sup> нравовъ набралаъ са:

когдаъ ме<sup>ж</sup> неч<sup>т</sup>кными лю<sup>д</sup>ми разжыва<sup>с</sup>а. ||

187 v. Смѣсѣша<sup>о</sup> бо в' ѿзыц<sup>к</sup>хъ, навѣкиа ѿхъ дѣломъ:

и<sup>ж</sup> ѡскверниша<sup>о</sup> мнози дш<sup>е</sup>ю ѿ тѣломъ.

Зачи<sup>н</sup>ъ недава' Бже вѣрны<sup>х</sup> в тѣ неволю:

ле<sup>т</sup> хранѣ да буд<sup>у</sup>тъ зае творит' твою волю.

273. О ѡсквдѣнѣхъ в сіе времена грошовыхъ.

Окүдно ве<sup>с</sup>ми на грѣши стѣло, в нше<sup>н</sup> вѣкѣ:

же тру<sup>н</sup>но ѡ ѿхъ збола не<sup>д</sup>зис члѣкѣс.

Хо<sup>ч</sup> зарбѣт' люхыми грошми заплачajú<sup>т</sup>.

а и люхыми еше ѡсовѣ скривжajú<sup>т</sup>.

І добрые все совѣ богачѣ позвирали:

же<sup>б</sup> былѡ що на то<sup>д</sup> свѣтѣ бра<sup>т</sup>, в землю поскривали.

І неха<sup>н</sup> же ѿ в землю грошы сокривajú<sup>т</sup>:

або хо<sup>ч</sup> ложками и<sup>х</sup> в страва<sup>х</sup> пошдajú<sup>т</sup>.

Ты<sup>ж</sup>ко же<sup>б</sup> гладкими навет' небраковали:

и шафаро<sup>в</sup> скон<sup>х</sup> на то ненаучали. ||

к. 188. Людямъ вооги<sup>н</sup> чехи злы по чехѡ даваю<sup>т</sup>:

а ѡ ни<sup>х</sup> по ѡмакѡ в кѡпли<sup>х</sup> ѡтвѣраю<sup>т</sup>.

Былевы га<sup>ж</sup> несмы<sup>т</sup>ства свой насытити:

и кѣѣ шкатүлы пре<sup>з</sup> ве<sup>р</sup>хъ самы' напо<sup>н</sup>ити.

Уже<sup>ж</sup> еслѣ по<sup>н</sup>ите добре напо<sup>н</sup>ите:

да принамѣк' поспо<sup>т</sup>ствѡ бракова<sup>т</sup> зворона<sup>т</sup>.

Неха<sup>н</sup> по запоро<sup>ж</sup>ки' вы неперевирали:

да ѿ гла<sup>з</sup>кими грошми небраковали.

Еслѣ высте вы власти ты<sup>х</sup> брако<sup>в</sup> зворонили:

добре высте наро<sup>д</sup>с крѣпко зчинили.

І то на ва<sup>о</sup> глядичѣи ѿ самы' кракүють:

да нѣнаки<sup>ст</sup> ѿ ско<sup>р</sup>вѣ ме<sup>ж</sup> сокою справкүют.

І спѡсѡ вы ва<sup>х</sup> таки' слүше<sup>н</sup> вы<sup>н</sup> на тоѣ:

гда<sup>ж</sup>кысте кѣ<sup>п</sup>а ми шмаровали за тоѣ.

Ібо те<sup>ж</sup> на хѡдова<sup>х</sup> мужыковѣ кара<sup>н</sup>:

и<sup>л</sup>н работою в двѡра<sup>х</sup> скон<sup>х</sup> пнѣки<sup>х</sup> мордовали. ||

188 v. **И** ли те<sup>ж</sup> самы вместе престали браковатъ :  
 и по городяхъ людѣмъ пре<sup>в</sup> писма приказатъ.  
**И** иначе<sup>ж</sup> немощно ва<sup>мъ</sup> брако<sup>в</sup> скоренити :  
 и самы невудете зна<sup>т</sup> що зъ ты<sup>мъ</sup> чинити.

274. **О** дрѣва<sup>хъ</sup> в саки<sup>хъ</sup>, и ѿ всіакихъ зеліахъ,  
 же дыхани<sup>и</sup> в себѣ немають а іако животна  
 возрастають и плоды твора<sup>т</sup>.

Древа и зеліа дх<sup>ъ</sup> в себѣ немають :  
 а бездушныя якъ живыя возрастають.

**И** не ты<sup>ко</sup> тоє, же ѡни возрастають.

Але что животныя и плоды раждають.

**И** дывикъ же зс<sup>к</sup>ч<sup>е</sup>но [ : їно : ] древо о<sup>т</sup>растаетъ :  
 а чл<sup>к</sup>къ ѿмерши впитъ живъ невываетъ.

Кро<sup>м</sup> гды приде<sup>т</sup> Бг<sup>ъ</sup> живы<sup>хъ</sup> и м<sup>р</sup>твы<sup>хъ</sup> судити :  
 то<sup>г</sup>да всякъ возра<sup>ст</sup> паки возможе<sup>т</sup> ѿжити. ||

в. 189. **И** да<sup>к</sup> намъ Бж<sup>е</sup> в часъ то<sup>т</sup> непости<sup>м</sup>ны<sup>мъ</sup> быти :  
 и дару<sup>е</sup> не<sup>б</sup>ое царство наследити.

275. **О** громкѣ.

Мног<sup>и</sup>и Бгослов<sup>ъ</sup> вѣша ш<sup>т</sup>кровеніа :

а ѡ громкѣ неда<sup>н</sup>но ем<sup>ъ</sup> изв<sup>ѣ</sup>щеніа.

**О** размаиты<sup>хъ</sup> реча<sup>хъ</sup> стѣмъ Іванъ писалъ :

а ве<sup>л</sup>у<sup>т</sup> громъ како ш<sup>т</sup> гримитъ, недокладатъ.

**И** то неказалъ Гд<sup>ь</sup> Бг<sup>ъ</sup> ѿ громкѣ писати :

але восхотѣлъ та<sup>н</sup>с громовую вдержати.

Прето всяки<sup>и</sup> чл<sup>к</sup>къ неможе<sup>т</sup> громъ знати :

ра<sup>в</sup>кѣ ко<sup>ж</sup>ды<sup>и</sup> ш<sup>т</sup>кима може<sup>т</sup> его слышати.

**И** іако не всѣ дѣла Бж<sup>і</sup>а на<sup>мъ</sup> свѣдомы :

такъ ѡсовно громныя слышанія недовѣдомы.

Але те<sup>ж</sup> ста<sup>н</sup>ны е<sup>с</sup>т о<sup>т</sup> всѣхъ чл<sup>в</sup>кковъ :

о<sup>т</sup> Адама и до дн<sup>е</sup> и до послѣдны<sup>хъ</sup> вѣковъ.

Зачи<sup>мъ</sup> нетре<sup>в</sup>кѣ м<sup>к</sup>ти того и помышле<sup>н</sup>а :

жебы ко<sup>м</sup>ъ пришо<sup>у</sup> громъ цѣле до зрозме<sup>н</sup>а. ||

189 v. Прето да<sup>к</sup> на<sup>мъ</sup> Іс<sup>е</sup>е, па<sup>че</sup> то разсмѣти :

абы<sup>м</sup>о ка<sup>и</sup>тиса о<sup>т</sup> грѣх<sup>ъ</sup> мо<sup>г</sup>ли смѣти.

**И** пото<sup>мъ</sup> и вѣчнаго о<sup>т</sup>чества достѣпити :

и в немъ ве<sup>к</sup>онечно та со стѣми славити.



То и та<sup>к</sup> могли<sup>б</sup> мука<sup>м</sup> сконча<sup>н</sup>а сподѣвати :  
 а то о<sup>т</sup>нюхъ в' вѣки вѣконе<sup>н</sup>ныа будѣт' в' мука<sup>х</sup> обытати<sup>а</sup> .  
 Зачи<sup>мъ</sup> ѿ Спсїтелю ѿ мѣкъ насъ свободи :  
 и прости<sup>ши</sup> о<sup>т</sup> грѣх<sup>о</sup>въ царствїю всехъ сподоби .  
 Писа<sup>но</sup> бо : „по смерти нѣст ю<sup>ж</sup> покаїніа“ :  
 да' на<sup>мъ</sup> живы<sup>м</sup> за грѣхи плач' и воздыханїа .  
 І когда то нестонт' свѣтъ вѣ<sup>о</sup> за дшѣ едїнѣ :  
 же ѡсвѣде<sup>но</sup> не свободит' в сданѣ годїнѣ .  
 Ты<sup>ж</sup> на вѣровакшы<sup>х</sup> в та<sup>к</sup> Бже ( : и тогда : ) в' м<sup>л</sup>твїи<sup>а</sup> :  
 премѣни декрет' сво' и на м<sup>л</sup>твѣ грѣшны<sup>мъ</sup> склонїса . ||  
 в. 191. І не послй насъ в' мѣки на вѣки погнѣати :  
 але дарѣ' на<sup>мъ</sup> о<sup>т</sup> тѣхъ свободѣ ѡрымати .  
 Ябв' бо<sup>ше</sup> в' нѣсѣхъ было тебе хвалишыхъ :  
 и прѣтѣю Мтѣ<sup>р</sup> твою во вѣкѣ славыши<sup>х</sup> .  
 Ѡ чемъ Годѣтелю ншѣ мо<sup>т</sup>бы нши слыши<sup>х</sup> :  
 и на страшномъ сдѣк на<sup>о</sup> лѣки своѣ нелиши .

278. К'кршъ и собны' длачегò то в звòны звòнат',  
 по хр'стіанахъ, когда прѣставляю<sup>т</sup>са : а бо те<sup>ж</sup> помыраю<sup>т</sup> .

Звуча' то ѡ хр'стіанъ з давного вѣкѣс :

же то по смершомѣ звòнат' члѣкѣс .

Длачегò же ю<sup>ж</sup> зѣмны' се' свѣтъ ѡставляѣ<sup>т</sup> :

и на то' свѣтъ о<sup>т</sup> міра сегò о<sup>т</sup>хождаѣ<sup>т</sup> . ||

191 в. І же<sup>б</sup> слышавши звон', люде поминѣли :

и ѡ скон<sup>х</sup> те<sup>ж</sup> смертехъ та<sup>к</sup>же вспоминѣли .

І пришлй бы іные до ѡмленїа :

помянувши свои, цю е<sup>ст</sup> согрѣшенїа :

Же и по ныхъ будѣт' та<sup>к</sup> ни<sup>д</sup>мо же звонїти :

бо нхòтò невозмòже<sup>т</sup> свѣта пережити .

Зачи<sup>м</sup> то незнаюцы<sup>м</sup> и то и звѣщаю<sup>т</sup> :

и не смерте' але лѣтѣ должа<sup>ш</sup>ы<sup>х</sup> прїаю .

279. Ѡ кладѣши<sup>х</sup> сѣ<sup>1</sup>) в полахъ на могилахъ,  
 на нѣщениыхъ мѣсцахъ .

Треба<sup>б</sup> гани<sup>т</sup> подобно таки<sup>х</sup> члѣкковъ :

же кладѣт'са іные в полахъ з да<sup>н</sup>ны<sup>х</sup> вѣкѣс .

192 в. Кды ѡщїены<sup>мъ</sup> мѣсце<sup>мъ</sup> церковны<sup>мъ</sup> взгоржаю<sup>т</sup> :

а на могилахъ себе класти повелѣваю<sup>т</sup> . ||

<sup>1</sup>) Сѣ дописано піввіше .



к. 192. **Х**то во по<sup>а</sup> церкво<sup>ю</sup> гла<sup>в</sup>с покладе<sup>т</sup>: 182 491

ѡ то<sup>а</sup> во<sup>ш</sup>къ церков<sup>ъ</sup> Бга ѡ поко' вѣга<sup>т</sup>.

Бгда<sup>ы</sup> паче п<sup>у</sup>х совѡю лежащ<sup>ы</sup>х помин<sup>а</sup>ет<sup>ь</sup>:

ѡко во птыца д<sup>ѣ</sup>те' по<sup>а</sup> скр<sup>ы</sup>лами ма<sup>е</sup>т<sup>ь</sup>.

Бо моки<sup>т</sup> „зде лежащ<sup>ы</sup>х“, а не на моги<sup>л</sup>к:

хо<sup>ч</sup> то ѡ ты<sup>х</sup> моги<sup>л</sup>ны<sup>х</sup> вспомина<sup>е</sup>т по х<sup>в</sup>ѣл<sup>к</sup>.

Когд<sup>а</sup> рече<sup>т</sup> „ѡ повсюд<sup>а</sup> хр<sup>о</sup>т<sup>и</sup>а<sup>х</sup> правосла<sup>в</sup>ны<sup>х</sup>“:

та<sup>к</sup>же вспомина<sup>е</sup>т ѡ вла<sup>с</sup>те' козако<sup>в</sup> сла<sup>в</sup>ны<sup>х</sup>.

Ѣно в доро<sup>з</sup>к лю<sup>б</sup> в во'ск<sup>а</sup> ле<sup>т</sup>ти ѡ в по<sup>л</sup>к:

же церк<sup>в</sup>ы нема<sup>ѡ</sup>, м<sup>у</sup>ск<sup>т</sup> то бы<sup>т</sup> понево<sup>л</sup>к.

Ѣ то в до<sup>м</sup>с нест<sup>и</sup>са в поле ѡзво<sup>л</sup>ает<sup>ь</sup>:

где ко<sup>в</sup>к<sup>ъ</sup> а<sup>б</sup>ѡ те<sup>ж</sup> ѡны' св<sup>ѣ</sup>р<sup>с</sup> са про<sup>х</sup>ожа<sup>е</sup>т<sup>ь</sup>.

Ѣ на с<sup>ѣ</sup>е<sup>н</sup>ном<sup>ъ</sup> м<sup>ѣ</sup>сц<sup>а</sup> не<sup>х</sup>оче<sup>т</sup> покла<sup>д</sup>а<sup>т</sup>:

леч<sup>ь</sup> в добро' вол<sup>к</sup> хо<sup>ч</sup>е<sup>т</sup> о<sup>т</sup> церк<sup>в</sup>ы о<sup>т</sup>дал<sup>а</sup>т.

Пра<sup>в</sup>да же Г<sup>о</sup>д<sup>н</sup>а е<sup>с</sup>т зем<sup>л</sup>ѡ ѡ [: ѡм :] пред<sup>ѣ</sup>лы:

бы<sup>л</sup>е<sup>б</sup> м<sup>ѣ</sup>сц<sup>а</sup>, где в<sup>м</sup>е<sup>р</sup>ти, в добро<sup>ы</sup>ми д<sup>ѣ</sup>лы. ||

192 v. **Є**дн<sup>а</sup> сла<sup>в</sup>шн<sup>к</sup>'ше<sup>б</sup> п<sup>у</sup>д церк<sup>в</sup>ю покла<sup>д</sup>ати:

ко<sup>ж</sup>ды' вы зн<sup>а</sup>ем<sup>ы</sup>' мо<sup>г</sup>л<sup>ъ</sup>, зр<sup>ѡ</sup> гр<sup>о</sup>б<sup>ъ</sup>, помин<sup>а</sup>ти.

Зв<sup>ѣ</sup>ч<sup>а</sup>л<sup>и</sup> козац<sup>к</sup>ѣ в ты<sup>х</sup> р<sup>ѣ</sup>ч<sup>а</sup>х<sup>ъ</sup> в<sup>с</sup>в<sup>ѣ</sup>ют<sup>ь</sup>:

же в полях<sup>ъ</sup> в<sup>л</sup>ад<sup>у</sup>т<sup>с</sup>а ѡ моги<sup>л</sup>ы вы<sup>с</sup>ып<sup>а</sup>ют<sup>ь</sup>.

Тог<sup>о</sup> рады же в во'ска<sup>х</sup> бывали ѡ в по<sup>л</sup>ю:

ѡ в не<sup>р</sup>ѡят<sup>е</sup>лы<sup>м</sup>и на поты<sup>р</sup>ка<sup>х</sup> в ко<sup>к</sup>.

Же<sup>б</sup> ѡ по сме<sup>р</sup>т<sup>е</sup>х<sup>ъ</sup> цыро<sup>ст</sup> ѡх<sup>ъ</sup> неза<sup>п</sup>омин<sup>а</sup>нна:

да<sup>к</sup>ы х<sup>в</sup>ал<sup>е</sup>бно лю<sup>д</sup>ми че<sup>с</sup>т<sup>н</sup>ыми вспо<sup>м</sup>ина<sup>н</sup>на.

Ѣ м<sup>ѡ</sup>жыкам<sup>ъ</sup> не<sup>т</sup>реба в козац<sup>к</sup>с сла<sup>в</sup>с в<sup>т</sup>р<sup>ѡ</sup>чат<sup>'</sup>:

да гд<sup>ы</sup> не п<sup>у</sup>х церк<sup>в</sup>ами то в г<sup>у</sup>мна<sup>х</sup> п<sup>у</sup>х гр<sup>ѡ</sup>ш<sup>к</sup>ами

[покла<sup>д</sup>а<sup>т</sup>.

Же<sup>в</sup>ы жо<sup>в</sup>к<sup>и</sup> ѡх<sup>ъ</sup>, гр<sup>о</sup>во<sup>в</sup> часто нав<sup>ѣ</sup>ж<sup>а</sup>ли:

а на м<sup>ѣ</sup>сц<sup>а</sup>х<sup>ъ</sup> и<sup>х</sup> др<sup>ѡ</sup>г<sup>и</sup>х<sup>ъ</sup> м<sup>у</sup>жыко<sup>в</sup> приво<sup>ж</sup>али.

Ѥже<sup>ж</sup> козаки сов<sup>ѣ</sup> вы здо<sup>р</sup>овы б<sup>у</sup>ва<sup>'</sup>те:

а м<sup>у</sup>жыка<sup>х</sup> про<sup>с</sup>ты<sup>н</sup> сла<sup>в</sup>ы коза<sup>к</sup>ко<sup>в</sup> на пот<sup>а</sup>л<sup>а</sup>с непо-

[п<sup>ѡ</sup>ца<sup>'</sup>те.

280. **Є** пор<sup>ѡ</sup>ч<sup>н</sup>ика<sup>х</sup>, ѡко не<sup>п</sup>одова<sup>е</sup>т<sup>ь</sup> р<sup>ѡ</sup>чит<sup>и</sup>са  
ни ѡ ко<sup>м</sup>ъ ни ѡ че<sup>м</sup>: понеже страшно то д<sup>ѣ</sup>ло е<sup>с</sup>т. ||

Ч<sup>л</sup>в<sup>ѣ</sup>че . . . . .  
 . . . . .<sup>1)</sup>

1) Одну картку (193), як видно в старої пагінації — вирвано.

к. 194. 281. Се' вѣршы<sup>к</sup> в число личеы здѣ непокладію: он отъ 801  
люб' ме<sup>к</sup> вѣршами ка<sup>к</sup> бы ѓсоб' покладію.

Оуже шѡ са в се' книзк' писало то<sup>1)</sup> писало:

хочь троха ѡ каюса та<sup>к</sup>са тое стало.

ѡ пре<sup>к</sup>снжъ ѡ по<sup>к</sup>зы в не' ѡз' мало навѣдешъ:

ка<sup>к</sup> ѡм' совѣк' добуде<sup>ш</sup>, ѡ чита<sup>т</sup> бѣдешъ.

ѡ не' всюда трефности пра<sup>в</sup>да в не' писалемъ:

ле<sup>т</sup> ѡ ѡ сп<sup>н</sup>нїѡ ѡное вкладалемъ.

ѡ паки же глаю, ѡже писахъ писахъ:

ѡ по се<sup>к</sup> вѣршѡ вкратцѣк' книги ѡ доко<sup>к</sup>чахъ.

Ѣдна<sup>к</sup> доброго млю касъ, не<sup>к</sup>вѣргати:

пово<sup>к</sup>ны<sup>к</sup> чите<sup>к</sup>никѡ рачъ мене прощати.

ѡ невѣхласъ може<sup>т</sup>са ѡ всемъ всѣмъ смѣкати:

ѡ во всяки<sup>к</sup> х<sup>к</sup>с<sup>к</sup>д<sup>к</sup>б<sup>к</sup>з<sup>к</sup>ств<sup>к</sup>а<sup>к</sup> вкормнѡ давати. ||

194 v. Ѣко<sup>к</sup> ѡ невѣхласа<sup>к</sup> выше' та<sup>к</sup> положи<sup>к</sup>: [Ли<sup>ст</sup> мѣ. ѡ Д.]  
ѡ вѣршами на ѡны<sup>к</sup> по<sup>к</sup>зѡ в то<sup>к</sup> разшырихъ.

282. Вѣршъ прощенїа просїшъ до всяко<sup>к</sup> чина  
ласкавыхъ чителниковъ.

Комѡ вподоблетъ та книга бѣгословѣт'.

ѡ комѡ зда<sup>ст</sup>са злаа то прошѡ неклент'.

ѡз' ме<sup>к</sup> касъ мѣетъ выти же всѣ вѣды знатъ:

прето неха' за сію книжкѡ ма прощатъ.

ѡ хто вѣдъ непозна<sup>к</sup>, да<sup>к</sup> Бже ѡ незнати:

хранитъ ѡго Бжеа неха<sup>к</sup> на вѣкѣ Мти.

Вгда<sup>к</sup> з вѣкѡ тако' скорѡи непозна<sup>к</sup> члѣкѣкъ:

а<sup>к</sup> по сѡнїѡ временѡ по нїѣ послѣдны' вѣкѣ.

ѡ са<sup>к</sup> Ѣписите<sup>к</sup> неха' в' срѣца ѡхъ влагатъ:

да ко<sup>к</sup>ды' сїе чтушы<sup>к</sup> ма бѣгословаитъ.

ѡ бѣгословившого Бже бѣгословї:

ѡ за свѣгѡ вѣчны<sup>к</sup> царство<sup>к</sup> нагородї. ||

к. 195. Ѣ то<sup>к</sup> здѣ млю тебѣ Ѣписителю Бже:

ѡ тебѣ Прч<sup>т</sup>ла Дѣо ѡ Г<sup>к</sup>поже.

1) „То“ — закреслено цїнобрюю.

283.

Сѣже ꙗки вѣршъ, в'мѣсто прѣмовы,  
до ласкавыѣ ѿ бл҃го разумныѣ читѣннкоу:  
Ѫ совлике до вѣршопісовѣ.

До чтүщыѣ написалеѣ сїе прошенїе:  
їжъ бы мнѣ даровали проценїе.  
Ѫ вѣрзк' прмѣдрости всякоу навчѣныи:  
а хочаѣ ѿ в навкаѣ прѣстыѣ цвѣчѣныи.

Кто вѣршопісецъ з'волиѣ сїю книгү читат':  
то где мало ѡмѣланоѣ взрыѣ нераѣ дывоват'.

Бо їндѣ ѿ неравно сыѣлавѣ докладѣлем':  
їднаѣ їмѣ приличностиѣ воѣшеѣ покладѣлем'.

Можеѣ ѿ сызѣра где знатїи розѣрванна:  
таѣже ѿ катеѣцїа<sup>1)</sup> где коѣвекѣ неравна. ||

165 v.

Кгдаѣ лаѣво сѣ чѣкѣ скорѣныѣ помыляетѣ:  
хѣ знатѣ в чѣмѣ ѿ сылѣ, такоѣ похмелаетѣ.

Поневаѣ всякомѣ, скорѣ способѣ шѣмѣетѣ:  
а бл҃гофортүномѣ довѣкпѣ славѣетѣ.

Ѫ ѣзѣ пишүщи в розныхѣ мѣсцаѣ ѡмѣлалеѣм':  
же спокоѣного мѣсца на тоѣ немѣлем'.

Ѫ хочѣ мала книѣка, рокѣ два коѣповалеѣм':  
їжъ шо деѣ прѣшѣкоды в тоѣ заѣше дознавалеѣм'.

Ѫжѣ покуѣ ѡскүдѣвшиѣ смыѣлѣ, могаѣ то коѣчитїи:  
а ѣщеѣ не таѣ, моглоѣ боѣшѣ сѣ разшырїти.

Претѣ всякаго чїна, до ногѣ сѣ касѣю:  
а за книгү тѣ, Ѫ всѣхѣ прощеѣ выѣ желѣю.

284.

Грѣшныѣ ѡктоѣ, ѡбѣ теѣ выкладѣ вѣршовѣ снѣ:  
вүдүчи в гоненїиѣ, писѣвѣ їзѣ скорѣи їхѣ.

Ѫднакѣ ѡхѣчиѣ нехаѣ хтѣ коѣвекѣ читаетѣ:  
а трүдѣвшагоѣ їми доврѣкѣ вспоминаяѣтѣ. ||

к. 196.

Да ї їгѣ вѣ таѣже помянетѣ самѣго:  
ѿ сохрѣнитѣ за любоѣ Ѫ всякаго злоѣго.

<sup>1)</sup> Півнійше, блідим чорнилом т поправлено на д.

285. Томъ же подобное ѿвтор докладаетъ :  
 хобчъ негоденъ, пакы ѿмъ покладаетъ.<sup>1)</sup>  
 Изложителъ вѣршовъ си<sup>х</sup> многи<sup>х</sup> благъ ва<sup>мъ</sup> желаетъ :  
 а напаче не<sup>н</sup>ыхъ добръ, широ прійетъ.  
 то ест всакомъ чинѣ блгости хр<sup>о</sup>товои :  
 мл<sup>т</sup>и вѣско<sup>у</sup> всегда готовый.  
 вкч<sup>н</sup>ла во запла<sup>т</sup>а созда<sup>н</sup>на впро<sup>х</sup> вѣка :  
 звлца хр<sup>о</sup>толюбного ради члв<sup>к</sup>ка.  
 I мл<sup>т</sup>и<sup>х</sup> вш<sup>н</sup>хъ зичит то полбч<sup>т</sup>и :  
 по земно<sup>м</sup> вѣк<sup>с</sup> радо<sup>ст</sup> вкч<sup>н</sup>у наслад<sup>т</sup>и. ||  
 196 v. а нн<sup>к</sup> чт<sup>у</sup>щые се спс<sup>е</sup>но здравств<sup>у</sup>те :  
 I все<sup>л</sup>о о хр<sup>о</sup>т<sup>к</sup> вси много<sup>л</sup>ктств<sup>у</sup>те.  
 се<sup>г</sup>о и пакы вѣще [ : вс<sup>к</sup>мъ : ] желате<sup>ст</sup>в<sup>е</sup>тъ :  
 и всед<sup>ш</sup>ивно хр<sup>о</sup>та спса мо<sup>л</sup>еств<sup>у</sup>етъ.  
 I поко<sup>р</sup>но за сие проситъ про<sup>ц</sup>ен<sup>н</sup>а :  
 зычачи вж<sup>т</sup>аго блгословен<sup>н</sup>а.

286. Зко<sup>т</sup>ко змо<sup>г</sup>лемъ в се<sup>у</sup> книз<sup>к</sup> вѣршо<sup>у</sup> положи<sup>л</sup>е<sup>н</sup> :  
 которыми о розни<sup>х</sup> рѣч<sup>а</sup>хъ доложи<sup>л</sup>е<sup>н</sup>.  
 Къже здравы шн<sup>ю</sup>ю на втѣх<sup>с</sup> чита<sup>т</sup>те :  
 а писавшаго ѿ<sup>а</sup> чт<sup>а</sup> блгослова<sup>т</sup>е.  
 (Г) томъ мл<sup>т</sup>и<sup>х</sup> вш<sup>н</sup>хъ гла<sup>в</sup>хъ прекл<sup>н</sup>яю :  
 и непрем<sup>к</sup>ны<sup>х</sup> ласка<sup>х</sup> назавше в<sup>р</sup>учаю. ||

к. 197. 287.

Бг<sup>у</sup> даю и ѿ семъ блгодарен<sup>н</sup>е :  
 а вамъ низкое вѣще вс<sup>к</sup>мъ поклонен<sup>н</sup>е.  
 I за всяк<sup>с</sup> реч<sup>ь</sup> навѣк<sup>к</sup> в<sup>у</sup>ди ѿм<sup>у</sup> хвал<sup>а</sup> :  
 и прч<sup>т</sup>о<sup>у</sup> М<sup>т</sup>ери все<sup>д</sup>ашна<sup>я</sup> слава.  
 ѿминь.

288. Тотже шд<sup>о</sup> и в прѣмов<sup>к</sup>к<sup>у</sup> выш<sup>н</sup>е<sup>у</sup> п<sup>у</sup>чпис<sup>а</sup>са :  
 а ѿ Б<sup>г</sup>а и о<sup>т</sup> васъ ласки сподѣва<sup>т</sup>са.  
 Котр<sup>ю</sup> и дне<sup>с</sup> л<sup>к</sup>хъ вто<sup>ж</sup> мн<sup>к</sup> показ<sup>с</sup>те :  
 и при добро<sup>м</sup> здрав<sup>н</sup>и<sup>и</sup> вси много<sup>л</sup>ктств<sup>у</sup>те.

<sup>1)</sup> Написано півуставом.

289. Симъ конце<sup>мъ</sup> снѣ книга ѡже сѣ кончае<sup>т</sup>:  
 а писа<sup>н</sup>ши' еѣ всѣмъ покло<sup>н</sup> о<sup>т</sup>давае<sup>т</sup>кѣ.¹) ||

197 v.

290. **Ѡ** хотѣшыхъ видѣти люде' добрыхъ з' стороны:  
 или те<sup>ж</sup> еди<sup>н</sup>а<sup>ч</sup>а че<sup>с</sup>тнаго члѣка, ради вѣсѣдѣ  
 стѣшнѣтелныхъ и дшеснѣтелныхъ.

„Кто желаетъ сзрѣти добра человекѣ:  
 то' вла<sup>с</sup>не Хр<sup>с</sup>та ѡзрѣтъ“, та<sup>к</sup> мовѣ<sup>т</sup> о<sup>т</sup> вѣка.

Гды<sup>ж</sup> го<sup>с</sup>т че<sup>с</sup>тны' в' ѡсовѣк Хр<sup>с</sup>та повѣда<sup>ю</sup>т:  
 и невѣрныя рѣды то<sup>т</sup>же звыча' маю<sup>т</sup>кѣ.

И лю<sup>б</sup> вы и безче<sup>с</sup>тна гѣста в до<sup>м</sup> принѣле<sup>с</sup>:  
 равнѣю вы<sup>с</sup> Ѡ Бѣа нагорѣдѣ взѣале<sup>с</sup>.

Страннопрѣмниче<sup>с</sup>тво велико е<sup>с</sup>т в Бѣа:  
 за котрѣе о<sup>т</sup> него бѣде<sup>т</sup> мнѣть многа.

Долже<sup>т</sup> и го<sup>с</sup>т за Хр<sup>с</sup>та господарѣ мѣти:  
 и почитѣти егѣ за дѣгловѣ дѣти.

И такѣ за взѣмѣное влѣгодарѣнѣ:  
 вчѣни<sup>т</sup>са сове<sup>р</sup>шенное Бѣѣ хвалѣнѣ.

И сторѣцею мѣже<sup>т</sup> Бѣѣ нагородѣти  
 господарѣвѣ: и грѣхѣ е<sup>м</sup>ѣ простѣти. ||

к. 198. За ты<sup>мъ</sup> го<sup>с</sup>т и господа<sup>р</sup>, радо<sup>с</sup>тно здравствѣ<sup>т</sup>е:  
 и спѣнѣ ищѣа многолѣтствѣ<sup>т</sup>е.

291. **Ѡ** ма<sup>ж</sup>ѣнкахъ по за<sup>к</sup>о<sup>н</sup>номъ шлюб<sup>н</sup>о<sup>мъ</sup>  
 брацѣк чѣсто<sup>с</sup>т тѣклѣнѣю а<sup>б</sup>о те<sup>ж</sup> дѣкство до смѣ<sup>р</sup>ти  
 в сѣвѣ хѣва<sup>ю</sup>чихъ:

На<sup>с</sup> всѣхъ чѣ<sup>с</sup> и дивѣнскѣ трѣка сѣ дивѣати:  
 кто<sup>б</sup> мѣла<sup>с</sup> ѣженѣвшѣа панѣ<sup>с</sup>тво хѣвати.

Дивнаѣ то вѣ<sup>с</sup>ми рѣчѣ, же з жѣнѣю жити:  
 а кро<sup>с</sup> позна<sup>н</sup>а плѣска такѣ сѣ ѣхѣдѣти.

Не токмо во зѣмныя люде в то<sup>мъ</sup> чѣдѣю<sup>т</sup>:  
 але и невѣ<sup>с</sup>ныя дѣглы сѣ дивѣю<sup>т</sup>кѣ.

Же дѣа ѣково' рѣчи сѣвѣ пошлюбѣли:  
 а то та<sup>к</sup> стрѣтѣса навѣкѣкѣ ѣзволѣли.

**Ѡ** Бѣѣ<sup>ж</sup> м<sup>л</sup>рдны', ма<sup>с</sup> на<sup>с</sup> сѣ ѡвѣхо<sup>ж</sup>дѣти:  
 гды<sup>ж</sup> мы немѣже<sup>мъ</sup> и<sup>н</sup>к тогѣ доказѣти.

¹) По сѣому двѣстиху — заставка, невѣло нарисована цѣноброю.

Тыко о древны<sup>х</sup> людех<sup>х</sup> тоє дне<sup>о</sup> читає<sup>мъ</sup>:

и таковы<sup>м</sup> покѣстє<sup>м</sup> крѣпко са вдыває<sup>мъ</sup>. ||

Бо и ап<sup>ст</sup>лъ рѣкъ „друг<sup>г</sup> друга нелиша<sup>те</sup>“:

и ма<sup>же</sup>ски<sup>м</sup> дѣломъ в сво<sup>у</sup> ча<sup>о</sup> са стѣша<sup>те</sup>“.

Иже понева<sup>ж</sup> са та<sup>к</sup> са для Хр<sup>ст</sup>а справу<sup>ю</sup>тъ:

же чисто<sup>ст</sup> свою Хр<sup>ст</sup>а в не<sup>о</sup> о<sup>б</sup>крѣютъ.

Олож<sup>ж</sup>мо<sup>ж</sup> мы всіако южъ здывленіє:

Бж<sup>іе</sup> справляло<sup>1)</sup> бо то о<sup>б</sup>крѣплєніє.

О вѣ и дне<sup>о</sup> тѣю мо<sup>у</sup> на свѣтъ Бг<sup>ъ</sup> посылалъ:

нееди<sup>н</sup> вѣ мѣ<sup>ж</sup> з жонію іа<sup>к</sup> з<sup>ь</sup> сѣ<sup>ст</sup>рїю пробѣвалъ.

Ле<sup>т</sup> в<sup>ь</sup> нн<sup>к</sup>шнее время за ншего вѣк<sup>с</sup>:

ѡню<sup>х</sup> недержати<sup>с</sup> жонн<sup>ы</sup> человек<sup>к</sup>с.

Еще<sup>2)</sup> і мнози недово<sup>н</sup>ны своїми быва<sup>ю</sup>тъ:

да із боко<sup>у</sup> чужды<sup>х</sup> же<sup>н</sup> много зажива<sup>ю</sup>тъ.

Зачи<sup>м</sup> да<sup>ь</sup> Бж<sup>іе</sup> на<sup>в</sup>ег<sup>ь</sup> побочны<sup>х</sup> незна<sup>ти</sup>:

да своїми шлюбными са ко<sup>н</sup>те<sup>н</sup>товати.

292.

И крши похва<sup>н</sup>ныє любіачи<sup>мъ</sup> пико пити,

или те<sup>ж</sup> за єдны<sup>мъ</sup> зѣходо<sup>мъ</sup>, и вса<sup>к</sup> трѣнокъ,

комѣ нешкоди<sup>т</sup> а<sup>б</sup>о невади<sup>т</sup>. ||

к. 199.

„Котры<sup>х</sup>, мовят<sup>ь</sup>, члѣвк<sup>к</sup>ь добре выпива<sup>ет</sup>ъ:

тѣды тако<sup>м</sup> пнѣ Бг<sup>ъ</sup> на пико дава<sup>ет</sup>ъ“.

Хоча<sup>ь</sup> то и такъ правя<sup>т</sup>, же не диво

єднакъ добре, гдѣ зтроха горло промочило.

До людє<sup>ь</sup> выразн<sup>к</sup>“ше” бѣдетъ глголати:

и в црк<sup>в</sup>к на крылос<sup>к</sup> глადше<sup>ь</sup> заспѣвати.

Зачимъ пно<sup>в</sup>е совѣ здоробы бѣва<sup>т</sup>е:

а гдѣ ли кол<sup>в</sup>е<sup>к</sup> пико добре потяга<sup>т</sup>е.

И в головѣ здоробы<sup>ь</sup> все<sup>ь</sup> неперекира<sup>ь</sup>:

да вшеліаки<sup>ь</sup> напїтокъ заровно выпивай.

Бо „в жорна добрыє цю вкин<sup>ь</sup>, мовят<sup>ь</sup>, то з<sup>ь</sup>меле“:

похвалы и ти мене затѣ честны<sup>ь</sup> хмеле.

И суржи<sup>к</sup> хто любви<sup>ь</sup> хлѣв<sup>к</sup>ъ з негѣ ожива<sup>ет</sup>ъ:

и просіани<sup>н</sup> о<sup>в</sup>сіани<sup>н</sup> все<sup>ь</sup> то ко<sup>р</sup>мъ бѣва<sup>ет</sup>ъ.

И хто єдно<sup>3)</sup> цю любви<sup>ь</sup>, тогѣ, и держиса

хоч<sup>ь</sup> штаны заставъ, иди о<sup>б</sup> кор<sup>ч</sup>м<sup>с</sup> напї са.

1) В рукопису спѣрш було „справу<sup>е</sup>тъ“, але кінець слова закреслено чорнилом і зверху надписано рукою Климентія: „вліало“.

2) „Еще“ — дописано рукою Клим. на маргінесі, в лівому боку,

3) „Єдно“ написано, зачкркнено і знов написано над рядком.

Ты<sup>ж</sup> кожъ прошѣ и штановъ навѣккъ непокидай:  
 славноя то одѣжа на скорѣшъ выкуплай.  
 Я на мене за се<sup>н</sup> вѣршъ прошѣ<sup>1)</sup> не дивѣть:  
 да якъ будете пити, то и мене вспомнѣть.

293. Тотже авто<sup>р</sup> книги се<sup>н</sup> и списате<sup>н</sup>, пи<sup>с</sup>ма примножи<sup>н</sup>:  
 и з<sup>в</sup>браш<sup>ы</sup> приповѣсти до книги<sup>ж</sup> се<sup>н</sup> приложилъ.  
 Яки ч<sup>т</sup>ушы<sup>н</sup> во<sup>н</sup>шъ былъ в книзк<sup>к</sup> то<sup>н</sup> що читати:  
 и на здравіе н<sup>н</sup> з<sup>в</sup>скухъ ты<sup>н</sup> са рѣчи<sup>н</sup> втѣшати.  
 Я едина<sup>ж</sup>же що списалъ я<sup>н</sup> приповѣсте<sup>н</sup> ко<sup>н</sup>ко:  
 е<sup>ст</sup> чаю по вселен<sup>н</sup>о<sup>н</sup> еше<sup>н</sup> ихъ и не то<sup>н</sup>ко.  
 Бы же ч<sup>т</sup>ушые, млю васъ, еше<sup>н</sup> воспомина<sup>н</sup>те:  
 и кгда<sup>н</sup> схощете подл<sup>н</sup>т<sup>н</sup> я<sup>н</sup>з<sup>в</sup>бки доклада<sup>н</sup>те.  
 Име<sup>н</sup>но якъ зболите такъ собк<sup>к</sup> посты<sup>н</sup>те:  
 на кюю лѣтер<sup>н</sup>с вспомнѣте к то<sup>н</sup> присп<sup>н</sup>те.<sup>2)</sup>  
 Я зат<sup>н</sup> на здравіе се<sup>н</sup>к<sup>н</sup> книг<sup>н</sup>с чита<sup>н</sup>те: ⊕  
 ⊕ из жонами и з дѣ<sup>н</sup>ми здоробы просва<sup>н</sup>те.<sup>3)</sup>

<sup>1)</sup> „Прошѣ“ написано над рядком, сперш було, здаеть ся, „для Хр<sup>с</sup>та“, але зачеркнено автором.

<sup>2)</sup> Після сього рядка слідуєть ще чотири, закресленіх автором:  
 („Для того<sup>н</sup> прожны<sup>н</sup> лист<sup>н</sup> в<sup>н</sup> приповѣсте<sup>н</sup> остави<sup>н</sup>те:  
 и в<sup>н</sup> вѣршахъ, гды не а то же<sup>н</sup> хто инъ вѣршъ при-  
 [писа<sup>н</sup>те.]“)

Я приписалъ такъ о чемъ мною зде положенно:  
 же<sup>н</sup> и о<sup>н</sup> васъ о то<sup>н</sup>же было та<sup>н</sup> приложенно.“)

<sup>3)</sup> Сей рядок дописано на лівому маргінесі, замісь закресленого густо чорнилom:

(и што вѣршопісь з<sup>н</sup> ка<sup>н</sup> е<sup>ст</sup> то вѣршы приклада<sup>н</sup>те.“)

Далі під кресом пізнійше додано на нижньому маргінесі почерком Климентія чотири рядки, також закреслені:

(Жебы то не было се<sup>н</sup> книзк<sup>к</sup> доконче<sup>н</sup>ла  
 до самого з<sup>н</sup>ного свѣт<sup>н</sup>у іско<sup>н</sup>чен<sup>н</sup>ла.

Я в то<sup>н</sup> хо<sup>н</sup>ч ю<sup>н</sup>же неха<sup>н</sup> хто и не прикладѣть:  
 неха<sup>н</sup> хоча<sup>н</sup> кончинѣ и такъ вже маетъ.)

На к. 200 починаеть ся досеть великий збірник „приповѣстїй, акед те<sup>н</sup> присловіи посполитыхъ“, яких богато заховадо ся в додатках до старих підручників реторики и піітки XVII віку. Сей збірник видамо осібно. Знову починають ся вірши на к. 270.

к. 270. 294. **Ѡ** женáхъ немл<sup>р</sup>ныхъ ѿ мл<sup>р</sup>дны<sup>х</sup>  
до д<sup>к</sup>тѣ' своѣхъ.

Мл<sup>р</sup>днаѧ м<sup>т</sup>ка ѿ Б<sup>г</sup>с<sup>а</sup> г<sup>о</sup>дна:

а немл<sup>р</sup>днаѧ нев<sup>к</sup>мъ ком<sup>ѡ</sup> г<sup>о</sup>дна.

Мл<sup>р</sup>днаѧ м<sup>т</sup>ка дытá в' любевѣ мáетъ:

ѿ вла<sup>с</sup>не ѿ<sup>к</sup> стрóвс свою в<sup>к</sup>мъ кохáетъ.

Немл<sup>р</sup>днаѧ же в<sup>н</sup>етъ ѿ в<sup>р</sup>глетъ:

ѿ жадной мл<sup>с</sup>ти мáте<sup>р</sup>не' немáетъ.

Ѿ хочъ ѿ да<sup>с</sup>т ѿ перси', ѿ то' ѿакъ нехóтá:

á нежелан з' цыро<sup>с</sup>тю а<sup>б</sup>оли тежъ хóтá.

**Ѡ** ѡк<sup>л</sup>а<sup>н</sup>нице тожъ ты немилестивá:

дава' ко<sup>т</sup>ко хочет сса<sup>т</sup> дытá в<sup>р</sup>д<sup>н</sup> мл<sup>с</sup>т<sup>н</sup>ва.

Бо таки<sup>н</sup> то молока цѣв<sup>р</sup> поставл<sup>я</sup>ютъ:

за сса<sup>н</sup>е: ѿ м<sup>т</sup>ер<sup>н</sup>и неназываетъ.

Ѿ хоча' ты ѿ на св<sup>к</sup>т<sup>н</sup> ѿг<sup>о</sup> породила:

áле мног<sup>н</sup> в<sup>к</sup>ды ем<sup>у</sup> починила.

Ѿ в<sup>к</sup>ро<sup>с</sup>ши нев<sup>с</sup>детъ за м<sup>т</sup>ер<sup>н</sup> тá м<sup>к</sup>ти:

а л<sup>у</sup>чше' в<sup>р</sup>детъ своѣ любити ѡн<sup>н</sup> д<sup>к</sup>ти. ||

270 v. Ѿ л<sup>ю</sup>бо тежъ ѿ зловы нев<sup>с</sup>детъ д<sup>е</sup>р<sup>ж</sup>ати:

а незхóчетъ а м<sup>е</sup>ртво' тá цыро поминати.

Зачи<sup>н</sup> вы м<sup>т</sup>ки рачте д<sup>к</sup>токъ милóвати:

да в<sup>с</sup>детъ васъ ѿ Г<sup>о</sup>д<sup>я</sup> Б<sup>г</sup>ъ в<sup>л</sup>госло<sup>в</sup>ати.

Ѿ ѿ те<sup>ж</sup> пр<sup>н</sup>изл<sup>н</sup>е такъ ва<sup>н</sup> поражаю:

ѿ ца<sup>с</sup>тá ѿ здорóв<sup>н</sup>а зычл<sup>н</sup>е пр<sup>н</sup>ию.

295.

**Ѡ** раждáючи<sup>н</sup> женá на п<sup>с</sup>т<sup>н</sup>е<sup>н</sup>, то' е<sup>с</sup>т<sup>н</sup>  
гд<sup>к</sup> в дорóгá в по<sup>л</sup>н<sup>н</sup> в л<sup>к</sup>сáхъ а не в дóм<sup>к</sup>  
по в<sup>н</sup>киныхъ в<sup>ы</sup>вающ<sup>н</sup> слáчл<sup>н</sup>.

Ѿко головá м<sup>к</sup>сца ѿр<sup>е</sup>т<sup>н</sup> змирáти:

ты<sup>н</sup>же подоб<sup>н</sup>емъ сá ѿ на св<sup>к</sup>т<sup>н</sup> ра<sup>ж</sup>дáти.

Ѿ жен<sup>к</sup> гд<sup>е</sup> ко<sup>т</sup>векъ часъ рожд<sup>н</sup>нá пр<sup>н</sup>сп<sup>к</sup>етъ:

тá в<sup>с</sup> всаки<sup>н</sup> о<sup>т</sup>клáдо<sup>н</sup> род<sup>н</sup>ти ю<sup>ж</sup> м<sup>к</sup>етъ.

Бо немóжно е<sup>с</sup>т<sup>н</sup> то<sup>е</sup> р<sup>е</sup>чи ѡк<sup>л</sup>адáти:

ты<sup>н</sup>ко хóч ѿ нехóчетъ то м<sup>у</sup>ск<sup>т</sup> раждáти.

Ѿ л<sup>н</sup>ше' гд<sup>н</sup> ѡ сво<sup>е</sup>мъ дóм<sup>ѡ</sup> то раждáетъ:

тá м<sup>е</sup>ше' т<sup>р</sup>у<sup>н</sup>ности ѿ бол<sup>к</sup>зни дознáетъ.

Ѿ в то<sup>м</sup> гд<sup>к</sup> ко<sup>т</sup>ро' вре<sup>м</sup>я в<sup>р</sup>детъ пр<sup>н</sup>ходити:

тáа ед<sup>н</sup>о то м<sup>у</sup>ск<sup>т</sup> тáже ѿ род<sup>н</sup>ти.



к. 271. 296. **Ѡ** женáхъ раждающы<sup>х</sup> дѣти в скóры' часъ  
по приняю шлюбномъ ѿ по брацѣ в кнѣко  
дны' минувши<sup>х</sup>: а не в рóкъ.

Козáчки' звѣча' тѣе то дѣйци маюгъ:  
що зра<sup>о</sup> по весѣлю ѿ дѣти рожаюгъ.

Бо на свѣтѣ та<sup>к</sup> мóва<sup>т</sup>. „козáцкомъ рóдъ:  
мáло когдá ако те<sup>м</sup> немáшъ переводъ“.

Ѡ дóбре чиня<sup>т</sup> жé тó з запáсомъ приходятъ:  
запáсы во жáчною мѣрою нешкодятъ.

Где<sup>б</sup> ѿще дева<sup>т</sup> мѣцъ, нáто сá трүжда<sup>т</sup>:  
а тó лѣпшъ в скóры' часъ, приплóдокъ оглядáти.

Ѡ хтó ко<sup>т</sup>вѣкъ ме<sup>м</sup> лю<sup>д</sup>ми тóе похвалáетъ:  
котóры' где чолóвѣкъ рóботъ поспѣшатъ.

Зачи<sup>м</sup>ъ здоровы сокѣ живѣт', ѿ пробѣватъ:  
ѿ бѣлѣности в ночѣ ѿ в де<sup>н</sup> в то<sup>с</sup>м трүжда<sup>т</sup>.

297. **Ѡ** дѣйца<sup>х</sup> дѣти раждающы<sup>х</sup>.

Нетреба<sup>б</sup> таковы<sup>х</sup> дѣ<sup>т</sup> кáрно<sup>ст</sup>ю карáти:  
що старáютсá в во<sup>с</sup>ско люде' примножатъ. ||

271 v. Бо ѿко зда<sup>н</sup>на люде' во<sup>с</sup>ска<sup>м</sup> былó трѣба:  
а тепе<sup>р</sup> в ншó<sup>м</sup> вѣкѣ напáче потреба.

Гдѣ<sup>м</sup> немнóгое во<sup>с</sup>ско, малъ сѣлъ мáетъ:  
а велíкое вѣкѣечъ ме<sup>н</sup>ши<sup>х</sup> обращáет.

Зачи<sup>м</sup>ъ вы то слáвна рѣчь тóе похвалáти:  
а то неко<sup>т</sup>но скогó доброго давáти.

Ѡни вѣдны<sup>е</sup> во<sup>с</sup>скѣ та<sup>к</sup> цѣро прѣио<sup>т</sup>:  
а дрóггѣи неви<sup>н</sup>но, затó зневажаю<sup>т</sup>.

Прето неха' кáра<sup>н</sup>ны, тѣи тó кывáют:  
котóри<sup>и</sup> дѣтѣ' свон<sup>х</sup>, дѣсно погуелáют.

Ѡдна<sup>к</sup>же ѿни дѣржатъ, звыча' то' козáчки';  
хоч<sup>т</sup> дóбре хоч<sup>т</sup> недовере, все тó по козáчки'.

Ѡ вы дѣвки за тóе, менѣ похвалáте:

да квáртү ѿ дрóггю, горѣрки купѣте.

Бо ѿ сѣе написáн, ва<sup>м</sup> тó на похвалá:

а при ва<sup>с</sup> ѿ козáкa<sup>м</sup> дрóзгáм чини<sup>т</sup> слáвс. ||

к. 272. 298. **Ѓ** попа́дяхъ за́мъꙗꙗ и дѣчиꙗ по сме́ртехъ  
по поꙗ своиꙗ.<sup>1)</sup>

И то' рѣчи мо́жеꙗ мѣи веꙗми за́днвити:  
же нево́лно в дрѣги' раꙗ попа́мъ са жени́ти.  
**Х**то' то' зако́нъ взакони́лъ мы незна́еꙗ:  
ты-ако то́му са крѣ́пко крѣ́пко ѡдыкѣ́еꙗ.  
За сѣ́еꙗника вдовца ѡвѣ́тъ сотвори́ти  
може́т то': ктѣ́ зако́н се' дерзну́лъ положи́ти.  
Вгда́ по́пъ мла́ды' вдовецъ в грѣ́хъ кла́ны' ѡпаде́са:  
аꙗ і зако́н да́вшемъ коꙗче не ми́нетъ са.  
Хочъ ка́рною вѣ́чною їли дочасною:  
всакою́ го́дыною злою неща́сною. ||

272 v. **Б**о́да' бы ѡꙗꙗ із ско́нꙗ зако́нꙗ ни снѣ́са  
же не́раꙗсѣ́дны' Хрѣ́ста Ѣ́сѣс спротивѣ́лъ са.  
**И**зъ вѣ́рописѣꙗ видѣ́леꙗ дво́жеꙗца проше́на:  
и́ до слѹ́жеꙗ Бжѣ́иꙗ цѣ́ле припу́щеꙗна.  
**В** Ка́невкѣ ѡ́цъ Я́ндре' в четве́ропрѣ́то́льныꙗ  
па́триа́рхъ бѣ́вши': принѣ́са пате́нтъ оꙗ веꙗхоꙗныꙗ.  
**З** Іерѡса́лима<sup>2)</sup> з' Я́лѣ́адрѣ́и і Я́нтіо́хѣ́и  
і Ко́нста́нтина-Гра́да пи́ма не пло́хѣ́и.  
**І** ве́длуꙗ пи́смъ Іерѡ́скинскѣ́ слѹ́жиꙗ вѣ́вилъ:  
и́ жа́ною рѣ́чию ни́чеꙗ неспротивѣ́лъ.  
**И** ты попа́деꙗ за́муꙗ ітѣ́и не́тъ неваꙗ са  
да в че́рницы поꙗтрыꙗтыꙗ з роꙗсѣ́дкѣꙗ ѡваж са.  
**Л**ожа сѣ́еꙗничеꙗка не скве́рни з му́жикомъ:  
да не ѡда́риꙗ тебѣ́ саꙗ а́нгель ку́лакомъ.  
**Х**у́добѣꙗ своѣ́ до́бре зо всѣ́мъ роспори́ди:  
да за́мышля' в че́рницы, а́бо до́ма сѣ́ди.  
**И** ꙗко со́вѣ́ тобѣ́ до́брого прѣ́аю  
и́ на по́лѣтѣꙗ<sup>3)</sup> дѣ́и́к Бжѣ́с та́ вѣ́чаю.  
(. .<sup>4)</sup> вѣ́чно. Я́миꙗ.)

1) Отся вірша цілком написана пізнійше, чорнилом дуже блідим, почерком недбалим, при кінці — нечитальним.

2) Здає ся в рукопису: „Зъз іерѡса́лима“.

3) ? Нечитально.

4) Дві літери не прочитано. Скобки в рукопису.

к. 273. 299. **С** грѣхѣхъ рѣзныхъ, ѿ ѿ рѣзныхъ  
нѣмошахъ ѿ ѿ рѣзныхъ грѣхѣхъ  
члѣвѣческихъ. **И**ко томѣ члѣкѣ тѣмъ скорѣе,  
ѣвѣ те<sup>ж</sup> нѣмош<sup>т</sup>: ѣ тѣномѣ тѣмъ. Тако<sup>ж</sup>де же  
ѿ грѣхѣхъ не еднѣхъ в' члѣвѣцехъ: в' того таковыѣ  
ѣ в' дрѣго<sup>г</sup> тѣмъ ѿ в' рѣзны<sup>х</sup> рѣзныѣ на' дѣю<sup>т</sup> сѣ.

**И**ко ѣвѣчашами люде рѣзны бывають:  
такъ на свѣтѣ ѿ в' грѣхѣхъ неравны заставають.

**С**ть в' члѣка грѣхѣхъ нѣва<sup>р</sup>зо великѣ:

ѣ ѿ тѣного крѣпко тѣжко великѣ.

**І** скорѣн ѿ тѣного ве<sup>н</sup>мѣ бѣдѣ<sup>т</sup> малѣ:

ѣ в' дрѣгого вѣдногѣ нѣзнѣсныѣ тѣжкѣ.

**И** ѿсобно ѿ нѣмошѣ не в' кождѣ<sup>г</sup> е<sup>т</sup> равна:

тѣномѣ стѣнетъ на часъ ѣ тѣмъ' страждѣ<sup>т</sup> здѣна.

**И** такъ кождѣ' члѣкъ свою вѣдѣс вѣмѣ мѣетъ:

ѿ богѣты', ѣ пѣче не<sup>н</sup>дѣзны' в' злѣ ѣпѣмѣетъ.

Зачи<sup>н</sup> милы<sup>н</sup> Бжѣ са<sup>м</sup> тѣжко млѣтѣвѣ бывѣ:

ѿ всѣкѣмъ злополучны<sup>м</sup> ѿ вѣрны<sup>м</sup>, пѣмошѣ дава'. ||

273 v. 300. **С** ношны<sup>х</sup> грѣхѣхъ отворѣнѣа<sup>т</sup>, ѿ ѿ днѣвны<sup>х</sup>.

**С** грѣхѣа<sup>т</sup> ношны<sup>х</sup> ѿ днѣвны<sup>х</sup> вѣжнѣсти:

ѿ ѿворѣащы<sup>х</sup> тѣхъ нѣвѣжнѣсти.

**И**ко нѣтѣрѣба грѣхѣа<sup>т</sup> ѿ в' ноши творѣти:

такѣ да' Бжѣ ѿ в' днѣ ѣгѣд нѣчинѣти.

Хочѣ рече<sup>н</sup>но же ношны' грѣхѣхъ вѣжнѣ'ши':

ѣ тѣ в' днѣ сотворѣны' нѣмѣло нѣмнѣ'ши'.

**І** да' Бжѣ ни в' ноши ни в' днѣ нѣтворѣти:

ѣжѣ бы в' побѣжнѣ<sup>н</sup>ти бы<sup>т</sup>, ѿ ве<sup>н</sup>грѣкѣшно жѣти.<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Пѣсля сѣго, дописано на нижнѣй половинѣ сторѣнки третѣчою рукою, здаѣтъ сѣ не Климентѣа, а м. б. тѣ його (в' старѣсти):

»рѣкѣ ацѣвѣ мѣ<sup>н</sup>ца нѣюна чнѣла

кѣ

На ѿна (sic!) прѣдѣтѣчѣ великѣа

вѣрѣе вѣра великѣа вѣла кото-

раѣ церкѣвѣ божи лѣлѣла (sic!) ѿ по

дѣврока<sup>т</sup> вѣкѣе (sic!) со<sup>н</sup>нѣ ѿ в'..“

к. 274.      **О** ремесникахъ остальыѣ еще зде  
полагаетсѣ: во тамъ в книзѣ не вомѣстѣлось,  
за скѹдо<sup>отю</sup> папѣрною.

301.

**О** линникахъ.

**И** линники потребны людѣмъ е<sup>ст</sup> на свѣтѣк:  
котрыѣ да' Бже ѿ тѣхъ в' ншѣо' землѣи мѣти.  
Кодоны во мѹхры людѣмъ ѿзробляють:  
ѿ тревѹющыѣ ѿныѣ здѣбѣѣ надавають.  
ѿме<sup>н</sup>ожъ до клѣдѣзе<sup>н</sup> надовны глѣвокиѣ:  
ѿ до канѹро<sup>н</sup> тѣсламъ до цѣркве<sup>н</sup> висѣкиѣ.  
Та<sup>к</sup>же ѿ до неводѣкъ в' ѿвѣрахъ тягнѣн'ѣ:  
ко<sup>т</sup>дѣ где кывае<sup>т</sup> ю<sup>ж</sup> рыбноѣ ловле<sup>н</sup>ѣ.  
ѿ до многиѣ рѣчи' зѣ кодо<sup>л</sup>ь потребѹють:  
та<sup>к</sup>же ѿ до вѣдн<sup>н</sup>ковъ пн<sup>н</sup>киѣ гдѣ вѣдѹю<sup>т</sup>.  
Кодолами дерево на горѣ встигають:  
ѿ гндѣ ѿ поромы чре<sup>н</sup> рѣки тягають. ||

274 v. **ѿ** на панѣкадила шнѹры ѿзробляють:  
ѿ до цѣрковныѣ те<sup>ж</sup> лампъ ко<sup>т</sup>рыми встигають.  
Та<sup>к</sup>же ѿ нари<sup>т</sup>ники шлѣи ѿ вжыца:  
ко<sup>т</sup>рыми припинають ѿ по<sup>л</sup>ѣхъ конѣца.  
Та<sup>к</sup>же ѿворотѣ вожки ѿ пѹги зробляють:  
щѣ конѣ' вѣдчи где колве<sup>н</sup> затынають.  
ѿ до дзѣгарѣ рокы<sup>т</sup> вто<sup>ж</sup> шнѹры на ваги:  
зачи<sup>н</sup> во все<sup>н</sup> и<sup>н</sup>тѣ нема<sup>н</sup> жѣл<sup>н</sup>ной зневаги.  
**ѿ** та<sup>к</sup>къ Г<sup>д</sup>и ѿ тыѣ линниковъ не вме<sup>н</sup>ша':  
ѿ здравѣѣ ѿ до<sup>т</sup>гихъ лѣтѣ ѿ ѿмѣ подава'.

302.

**О** рѣдника, щѣ з рѣды желѣза рокытѣ  
в рѣдныхъ.

Дѣбре ѿ рѣдництво на свѣтѣк ремесло:  
ѿле знаю же ве<sup>н</sup>ми ѿно е<sup>ст</sup> тяжѣ<sup>н</sup>но.  
Во хо<sup>т</sup> водѣю млѣты в' рѣдныѣ вдарѣю<sup>т</sup>:  
една<sup>к</sup> ве<sup>н</sup> великой прѣцы некывають. ||

к. 275. **Г**ды<sup>ж</sup> при волотаѣ трека ѿ землѣю копати:  
да рѣды з' великою пнано<sup>отю</sup> ѿскати.  
**ѿ** з'на<sup>н</sup>ше<sup>н</sup>ши где рѣдѣ, ѿсѣбно копати:  
ѿ в ко<sup>т</sup>ницы берѣчи, в водѣ полѣскати.

Потомъ на угола дровъ в дѣровъ рѣвати:  
 и выше хлѣба в костеръ долги тасовати.  
 Набото за дѣрнъ рѣзатъ костеръ то вкрывати:  
 и смотрѣтъ же болома немогло псовати.  
 А ѿ ѿныхъ ихъ праца много треба писати:  
 неха и такъ, что видавъ може то и самъ знатъ.  
 Зачимъ и рудниковъ помноже Бже на свѣтъ:  
 же доволно желѣза люде моги мѣти.

303.

### О рымаряхъ.

И рымарѣ вшеляки люди тожь выгоды:  
 и отъ всякихъ техъ люде похвалѣа гоуны.  
 Шкеры во возовые и лѣцы зрѣлаютъ.  
 и хомсты и сзды шо конѣ нсздаютъ. ||  
 275 v. Такъ тежь шоры и шлей и бычѣ на волы:  
 и для люде сбоги з ременю постолы.  
 И роузыки до конѣ пѣскихъ, и картарк:  
 а все тобетъ рѣватъ шны рымарк.  
 И попрыги до кутбакъ они за зрѣлаютъ:  
 котрыми кутбаками конѣ люде сѣдлаютъ.  
 И пута ремѣнные рѣватъ и триньги:  
 шо злы прокляты коня трыножа часомъ ноги.  
 (А ежели сдася часомъ злая прочвара)<sup>1)</sup>  
 И нагаки або тежь качскы сплѣтаютъ:  
 котрыми люзскости жо часомъ прицѣвчаютъ.  
 А ежели сдася часомъ злая прочвара:  
 ненабчи такой и толста бабара.  
 А заты буба те здоровы и рымарѣ:  
 ако чѣстны люде и тежь господарѣ.  
 А ѿ менѣ похвалѣ сию ласкае примѣтъ:  
 и многолѣтно з дѣтми и жонами живѣтъ.

304.

О роговникяхъ, шо роги козака рѣватъ носити  
 при бокс, для дѣжанъ порохового. ||

к. 276.

И козака потреба таже мастеръ розны:  
 роуглядѣвшиса, трѣха не ремесникъ кожды.  
 А ѿсобливѣше техъ то то и роговникъ.  
 ако и ѿны мастеръ, або за ремесникъ.

<sup>1)</sup> Рядок в рукопису закреплен цѣпоброу.

Бо козака<sup>х</sup> потреба всякого привіла<sup>а</sup>:  
 ты<sup>ко</sup> неба<sup>зо</sup> трека ше<sup>ского</sup> коніла<sup>а</sup>.  
 І роговкѣ на порохи<sup>х</sup> завше<sup>х</sup> потребують:  
 и в ни<sup>х</sup> идучи в во<sup>ско</sup> порохи<sup>х</sup> готвють.  
 І добры<sup>х</sup> в козако<sup>х</sup> чи<sup>х</sup>, з' рогами<sup>х</sup> ходити<sup>х</sup>  
 в во<sup>скѣ</sup>: бо в рога<sup>х</sup> поро<sup>х</sup> неможе<sup>т</sup> до<sup>ч</sup>кь з'мочити.  
 Незамобне<sup>т</sup> натравка и впа<sup>т</sup> ладовница:  
 а ве<sup>т</sup> и<sup>т</sup> стра пистолет<sup>т</sup> змобне<sup>т</sup> и ручница.  
 І роговни<sup>х</sup> же неха<sup>т</sup> козака<sup>х</sup> са прислугует<sup>ь</sup>:  
 и о<sup>т</sup> ны<sup>х</sup> похваля и ла<sup>ки</sup> заслугует<sup>ь</sup>.

305.

(Г) косаріахъ, що сѣно косят.

И косарѣ<sup>х</sup> потребны<sup>х</sup> людия<sup>х</sup> ко<sup>ждо</sup>го рѣс<sup>а</sup>:  
 хто мѣ<sup>т</sup> сѣножати, затагає<sup>т</sup> знарѣс<sup>а</sup>. ||  
 276 в. І варзкѣ<sup>х</sup> в косовицѣ<sup>х</sup> посре<sup>д</sup> лѣтнего часѣ:  
 кгда<sup>х</sup> вся<sup>х</sup> непкшы<sup>х</sup> сѣна<sup>х</sup> требует<sup>ь</sup> того<sup>х</sup> часѣ.  
 І хо<sup>т</sup> бы нера<sup>х</sup> мусѣ<sup>т</sup>ь косаровѣ<sup>х</sup> затагати:  
 по па<sup>т</sup> чехо<sup>х</sup> и по три шаги на де<sup>н</sup> давати.  
 І косаркѣ<sup>х</sup> сподарѣ<sup>х</sup> идуть к немѣ<sup>х</sup> с косами:  
 и коси<sup>т</sup> травы<sup>х</sup> ве<sup>т</sup> де<sup>н</sup>, и в поранѣ<sup>х</sup> з росами.  
 І козвѣ<sup>х</sup> з великою працею<sup>х</sup> вѣкмъ<sup>х</sup> походитъ:  
 длитого<sup>х</sup> недѣшево<sup>х</sup> и сѣно<sup>х</sup> прихѣдитъ.  
 І без<sup>ь</sup> сѣна<sup>х</sup> немошно<sup>х</sup> ко<sup>н</sup>нымъ<sup>х</sup> провѣвати:  
 ты<sup>ко</sup> муси<sup>т</sup> на зымѣ<sup>х</sup> о<sup>т</sup> егѣ<sup>х</sup> са старати.  
 Бо гдѣ<sup>х</sup> ко<sup>в</sup>векъ<sup>х</sup> без<sup>ь</sup> сѣна<sup>х</sup> ко<sup>н</sup> в зымкѣ<sup>х</sup> ишезаетъ:  
 а члѣкъ<sup>х</sup> стравою<sup>х</sup> и хлѣбомъ<sup>х</sup> живѣ<sup>т</sup> вѣваетъ.  
 І та<sup>к</sup> много<sup>х</sup> зымы<sup>х</sup> сѣна<sup>х</sup> ко<sup>н</sup> помдаетъ:  
 же часо<sup>х</sup> и з шкврюю<sup>х</sup> са<sup>х</sup> затѣ<sup>х</sup> наставаетъ.  
 І в когѣ<sup>х</sup> часо<sup>х</sup> сѣна<sup>х</sup> своѣго<sup>х</sup> пере<sup>т</sup>ме<sup>т</sup>са:  
 то<sup>х</sup> по сторона<sup>х</sup> з де<sup>н</sup>гами<sup>х</sup> кшпвати<sup>х</sup> товчет<sup>ь</sup>са.  
 Гды<sup>х</sup> ѡкап<sup>н</sup>ныхъ<sup>х</sup> конѣ<sup>х</sup> нехочетъ<sup>ь</sup> поморити:  
 же<sup>б</sup> былѣ<sup>х</sup> чи<sup>х</sup> по<sup>к</sup>хат, або<sup>х</sup> дрова<sup>х</sup> возити. ||  
 к. 277. І та<sup>к</sup> вѣдны<sup>х</sup> члѣкъ<sup>х</sup> о<sup>т</sup> сѣно<sup>х</sup> са<sup>х</sup> стараетъ:  
 и для<sup>х</sup> сѣна<sup>х</sup> ино<sup>г</sup>да<sup>х</sup> ѡста<sup>н</sup>ие<sup>х</sup> зѣваетъ.  
 Зачи<sup>х</sup> же<sup>х</sup> и косарѣ<sup>х</sup> для<sup>х</sup> працѣ<sup>х</sup> и<sup>х</sup> похваля<sup>х</sup>:  
 и доброго<sup>х</sup> мшка<sup>х</sup>, и здорова<sup>х</sup> пріи<sup>е</sup>т<sup>ь</sup>.

306.

Г) гребцáхъ сѣнны́хъ.

И́ же<sup>н</sup>щина може<sup>т</sup> та<sup>к</sup>же сѣно згромажа́т':  
 а́ле не може<sup>т</sup> та<sup>к</sup> иа<sup>к</sup> му́зчизна схожа́т'.  
 Но звыча́но то дѣло му́зчизнамъ робити,  
 гребти сѣно, и́ копыцъ сѣнны́хъ волочи́ти.  
 Яко те<sup>ж</sup> с копыцы и́ с стирты кла́сти:

а́ жо<sup>н</sup>камъ развѣ ты<sup>ж</sup>ко с гребене́ пріасти.

И́ жоноцкоє дѣло звыклає работати:  
 а́ в му́же<sup>н</sup>кѣе рѣчи нѣтъ сá невтрѣчати.

И́ въ сáмы му́жикѣ сѣно згромажа́те:  
 а́ жо<sup>н</sup> свои́хъ о<sup>т</sup> того́ дѣла свожожа́те.

Неха́ жены с домахъ дѣла расправя́ють:  
 пряду́т ткúть, и́ ксти ва<sup>н</sup>ь му́жыка<sup>н</sup> готúють. ||

277 v. И́ с по́ла в дома́ на́ ночь к женамъ прие́сва́те:  
 и́ що присто́нт того́ пи<sup>н</sup>но догладáте.

И́ при тымъ гребцо<sup>н</sup> докры́хъ моло<sup>д</sup>цѣвъ похвалáемъ:  
 и́ иа<sup>к</sup> господаре<sup>н</sup> крý Бже́ незневажа́емъ.

Здоровы совѣ́к вúте и́ сѣно гребѣ́те:  
 и́ що хочете с де<sup>н</sup> и́ в ночь чинѣ́те.

307.

Г) же́нцáхъ.

И́ же<sup>н</sup>цѣ́к дѣбре працúють на свѣ́тѣ:  
 ко<sup>т</sup>рыє хоти́т на́ зымѣ хлѣ́вѣ мѣти.

Ты<sup>ж</sup>кожъ хо<sup>ч</sup> была<sup>б</sup> ѣмъ часо<sup>н</sup> третýна:  
 а́ле хылачи<sup>н</sup> заболитъ и́ спина.

И́ же́гомы те<sup>ж</sup> о<sup>т</sup> снѣца бывáють:  
 же а<sup>к</sup> и́ногда пото<sup>н</sup>ь обливáють.

И́ без воды такъ и́ны и́знеможе:  
 звлáца нете<sup>р</sup>пячъ хтѣ, а<sup>к</sup> ратú' Бже́.

И́ рúки снѣцемъ тогда́ присмагáють:  
 а́ що на'го<sup>р</sup>ше́ твáры зче<sup>р</sup>нѣвають. ||

к. 278. И́ и́ной вто́жъ наvertsá знѣты:  
 и́ мѣси́т те<sup>р</sup>пѣт' во мѣсто покѣты.

Ты<sup>ж</sup> са<sup>н</sup>ь Г<sup>о</sup>ди вѣди<sup>ш</sup> іхъ страда<sup>н</sup>а:  
 храни́ іхъ протѣ срѣгого кара<sup>н</sup>а.

308.

Г) змоло́тникахъ.

И́ змоло́тники та<sup>к</sup>же люда<sup>н</sup>ь е<sup>с</sup>т потре́бны  
 иа<sup>к</sup> и́ныє работники небезпотре́бны.

Цѣпями бо всіакїи збож'а выбиваютъ :  
 ѿ напотомъ в сосѣды з токъ скіраютъ.  
 І на сво" пожитокъ таже ча<sup>ст</sup> заробіаютьъ :  
 ѿ з' жонами ѿ дѣт'ми дшѣ поживіаютьъ.  
 ѿ хоча" ѿ за грошы бѣдуть поеднанны :  
 ѣдн<sup>к</sup> потребны іакъ робѣтники їзбранны.  
 То" бо ты"ко не бѣде їхъ потребовати :  
 хтѣ небѣде пахати а"бо зажнати.  
 Зачи<sup>мъ</sup> їз'молотниковъ гды треба Бже дава' :  
 ѿ їмъ ѡсовъ за трѣды ѿ працы нагорожа'.<sup>1)</sup>

278 v. 309.

Ѡ котларѣхъ.

И котларѣ честные люде прохваіютьъ :  
 гды в' наказк ремесло ихъ всіакіе маіютьъ.  
 Ровят бо казанн трѣбы корцѣ ѿ лѣки :  
 притрѣбники левыки мѣднѣ кварты ѿ ка"дѣки.  
 ѿ попрестъ мѣвчачи що вхопатъ то робіаютьъ :  
 нех'аже здоровы живутъ, ѿ все тое робіаютьъ.  
 Зачимъ Бже ѿ їхъ сїса", ѿ подава' ца<sup>ст</sup>а :  
 а о"гонн" ѿ о" ныхъ всіакое неца<sup>ст</sup>а.  
 ѿ бы тѣѣ безско"бно млілнса Бгъ :  
 ѿ радо"тно в' нбеснх готовані<sup>с</sup> дорѣгъ.

310.

Ѡ гонтарѣхъ, що гбнты робіаютьъ.

И гонтаровъ потреба таже похваіати :  
 выробіають бо гбнтѣ церквей повивати.  
 І та<sup>к</sup> мѣвмо же гонтаръ рѣкодѣлникъ гѣжы' :  
 же тѣ робіають ѡздѣвѣ на церковъ до" Бжн'. ||  
 к. 279. І на пові"а домовъ пно" тежъ ве"можныхъ :  
 ѿ до про"шыхъ вѣды"ковъ людеже промѣжныхъ.  
 Зачи" ѿ ты" гонтарѣвъ да' Бже намъ мѣти :  
 бы"мо ѡ їхъ ненѣжны были ѿ ншн дѣти.

<sup>1)</sup> Ни правому марі. дописано цѣноброу: „О сключи<sup>х</sup> сѣма на нива<sup>х</sup>: ѿ ѿ вклучи<sup>х</sup> на токъ ѿ мѣлющыхъ в жерновѣхъ, ѿ ѿ ховлющыхъ ѿ іамы збожа, ли<sup>ст</sup> тѣѣ ѿ тѣг. На великий жалъ кк. 322 і 323 не заховаи ся в рукопису.



311.

Ѓ мѣлника<sup>х</sup>, що мѣла роблять  
ва<sup>р</sup>скіе добрые: ѿ простыя по<sup>л</sup>мы.

Незнаю по мѣлника<sup>х</sup> хто<sup>б</sup>са чи зафрасова<sup>л</sup>:  
хочъ бы ѿ ни еди<sup>н</sup>са на свѣтѣ не обрѣта<sup>л</sup>.

Во рѣдко хто на свѣтѣ мѣло<sup>м</sup>са вымыва<sup>е</sup>:  
але во<sup>т</sup>ше<sup>е</sup> водою тва<sup>р</sup> сов<sup>к</sup> омыва<sup>е</sup>.

Ты<sup>н</sup>ко е<sup>ст</sup> звѣча<sup>а</sup> х<sup>в</sup>сты церковныя мѣло<sup>м</sup> мѣти:  
а да<sup>а</sup> Бж<sup>е</sup> же<sup>б</sup> в рѣча<sup>х</sup> тыхъ немо<sup>г</sup>ли грѣшити.

Же к<sup>а</sup> мѣла<sup>х</sup> матеріи скверныя обрѣта<sup>ю</sup>:  
а церковныя ѿми стѣсти обскверня<sup>ю</sup>.

Мо<sup>ц</sup>но<sup>б</sup> выд<sup>о</sup> чи<sup>м</sup>ъ іны<sup>м</sup>ъ х<sup>в</sup>сты выха<sup>н</sup>дожа<sup>т</sup>:  
ѿ сїе<sup>н</sup>ны<sup>х</sup> стихаро<sup>в</sup>ъ не ѿплюгавля<sup>т</sup>. ||

279 v. І хто ѣго зажива<sup>е</sup>, ха<sup>а</sup> зажива<sup>е</sup>:  
ѣже<sup>л</sup>и то в то<sup>м</sup> мы<sup>т</sup>ю Бж<sup>е</sup> не<sup>с</sup>грѣша<sup>е</sup>.

ѿ мы нехочемо са мѣлами вымыва<sup>т</sup>:  
разв<sup>к</sup> бы мо<sup>ц</sup>но выд<sup>о</sup> и<sup>н</sup> грѣх<sup>и</sup> о<sup>т</sup>мыва<sup>т</sup>.

ѿже ѿ ва<sup>р</sup>скимъ мыло<sup>м</sup> грѣховны<sup>х</sup> скверн<sup>ы</sup> не<sup>о</sup>мы<sup>т</sup>:  
кром<sup>к</sup> покаіаніе<sup>м</sup> возмогу<sup>т</sup>са очисти<sup>т</sup>.

І да<sup>а</sup> на<sup>м</sup>ъ Бж<sup>е</sup> грѣх<sup>и</sup> слезами омыва<sup>т</sup>:  
вы<sup>х</sup>мо пре<sup>д</sup> ма<sup>с</sup>та<sup>т</sup> тво<sup>я</sup> чисты мо<sup>г</sup>ли става<sup>т</sup>.

312. Ѓ папѣрника<sup>х</sup>: що папѣры ѿ папѣрника<sup>х</sup> роблять.

ѿ папѣрниковъ треба вставично подобно:  
же то паперо<sup>в</sup>ъ во всѣхъ земля<sup>х</sup> е<sup>ст</sup> надобно.

На всіа<sup>к</sup>ій во рѣчи папѣро<sup>в</sup>ъ треба<sup>ю</sup>:  
на которы<sup>х</sup> розныя рѣчи запису<sup>ю</sup>.

ѿкъ то продажамъ купля<sup>м</sup>ъ памя<sup>т</sup> покла<sup>д</sup>а<sup>ю</sup>:  
ѿ на го<sup>н</sup>оры права крѣпкіе ствержа<sup>ю</sup>. ||

к. 280. І кни<sup>г</sup>и те<sup>м</sup> розныя пишутъ, ѿ дрѣв<sup>я</sup>ють:  
ко<sup>т</sup>рыя в многа лѣта ѿ спритахъ какую<sup>т</sup>.<sup>1)</sup>

І ѿконъ на папѣра<sup>х</sup> много вытыска<sup>ю</sup>:  
ѿ в церквахъ ѿ те<sup>м</sup> в дома<sup>х</sup> к<sup>а</sup> стѣна<sup>м</sup> прилѣпля<sup>ю</sup>.

Зачимъ ѿ папѣрниковъ Бж<sup>е</sup> не<sup>в</sup>ыкореня<sup>т</sup>:  
а к<sup>а</sup> потребамъ лю<sup>д</sup>скимъ ѿ ѿны<sup>х</sup> расплажа<sup>т</sup>.

1) Ціа<sup>н</sup>ійше блідям чорнилом а перероблено на к; зда<sup>е</sup>тъ ся, се —  
поправка читача.

313.

Ⲅ БѢР'ДНИКАХЪ.

БѢрдникъ незнаѣмъ, комѸ о<sup>н</sup> бы<sup>н</sup> бы потребе<sup>н</sup> :  
 развѣ ты<sup>н</sup>ко ты<sup>н</sup> ткача<sup>н</sup> ѿ жо<sup>н</sup>камъ потребе<sup>н</sup>.  
 Бо неможе<sup>т</sup> тка<sup>ч</sup> ѿ те<sup>ж</sup> жо<sup>н</sup>ка безъ бѢр'дъ ткати :  
 ѣдно мѹста<sup>т</sup> бѢрдника собѣ<sup>н</sup> потребовати.  
 Зачи<sup>н</sup>мъ то ѿ бѢрднико<sup>н</sup> не треба зневажат<sup>и</sup> :  
 неха<sup>т</sup> зробраю<sup>т</sup> бѢр'да жебы былѸ чи<sup>н</sup> ткати<sup>н</sup>.

314.

Ⲅ КОЛЕСНИКАХЪ.

Ѹ колесникъ реме<sup>н</sup>никъ твори<sup>т</sup> то<sup>ж</sup> чѸдеса :  
 зробраѣ<sup>т</sup> бо до возѸвъ ѿ пѣскихъ колеса. ||  
 280 v. Ѹ ѿме<sup>н</sup>но ѿко то пѣомъ на рыдвѸны :  
 в<sup>н</sup> ко<sup>н</sup>рѸхъ ѿ ве<sup>н</sup>можные <sup>н</sup>кздыт<sup>н</sup> гетмѸны.  
 Ѹ до карецъ колѣсъ треба ѿ на лектыки :  
 в ко<sup>н</sup>рѸхъ славетные те<sup>ж</sup> <sup>н</sup>кздыт<sup>н</sup> полѣтѸки.  
 Къ палѸбѸмъ ѿ к колѸса<sup>н</sup> ѿ к воза<sup>н</sup> главчѸсты<sup>н</sup> :  
 та<sup>ж</sup>же колѣсъ потреба : ѿ к тымъ драбы<sup>н</sup>чѸсты<sup>н</sup>.  
 Прето в почести треба мѣт<sup>н</sup> ѿ колесника :  
 ѿко ѿ ѿного честного ремесника.  
 Неха<sup>т</sup> ѿ колѣсниковъ бѣ<sup>н</sup> не<sup>н</sup>уменьшат<sup>н</sup> :  
 ѿ всѸки<sup>н</sup> ремесниковъ на свѣтѸ<sup>н</sup> 1) помножат<sup>н</sup>.

315.

Ⲅ СТАДНИКАХЪ КОНСКИХЪ.

Ѹ ста<sup>н</sup>ники то<sup>ж</sup> люда<sup>н</sup> ве<sup>н</sup>мѸ выгожают<sup>н</sup> :  
 же ста<sup>н</sup> ко<sup>н</sup>скихъ Ѹ поля<sup>н</sup> Ѹ дозора<sup>н</sup> мают<sup>н</sup>.  
 Ѹ Ѹ поля<sup>н</sup> при конѸхъ заше ѿ ночѸют<sup>н</sup> :  
 ѿ же<sup>н</sup> незгинѸвъ ко<sup>н</sup>ры<sup>н</sup>, з пиано<sup>н</sup>стю патрѸют<sup>н</sup>.  
 Зчимъ то непотреба ѿ ста<sup>н</sup>никовъ зневажат<sup>н</sup> :  
 ле<sup>н</sup> ѿ<sup>н</sup> выгодны<sup>н</sup> люда<sup>н</sup> люде<sup>н</sup> че<sup>н</sup>сно похвалѸт<sup>н</sup>. ||

к. 281. 316. Ⲅ ДОВЫШАХЪ, ЦО ВЪБѸНЫ ВЪБНИ<sup>т</sup>  
 ѿ ѿ трѣ<sup>н</sup>бача<sup>н</sup>, цо в трѣ<sup>н</sup>бы трѣ<sup>н</sup>бѸт<sup>н</sup>,  
 ѿ в сѸрмы сѸрмы<sup>н</sup>.

ДовышѸ во<sup>н</sup>сковѸе ѿгры о<sup>н</sup>правлѸют<sup>н</sup> :  
 та<sup>ж</sup>же ѿ трѣ<sup>н</sup>бачѸ, гды в трѣ<sup>н</sup>бы вытрѸ<sup>н</sup>лѸют<sup>н</sup>.

1) Остатня літера написана неясно, здаѣтъ ся повинно читати <sup>н</sup> :  
 „на свѣтѸ<sup>н</sup>“, але на се не позволяѣ мира 13-складового вѣрша.

І потреба и<sup>м</sup> ѡвѡмъ бра<sup>т</sup> за брата жити :  
же добвы<sup>ш</sup> вѣдѣ<sup>т</sup> бѣвнѣт<sup>ь</sup>, а трѣ<sup>н</sup>бачъ трѣвѣти.

І и҃гры ихъ слѣхачо<sup>н</sup> часомъ веселяю<sup>т</sup> :

а іно<sup>г</sup>да на жало<sup>ст</sup> великѡ вѣвждаю<sup>т</sup>.

Кгда слышаша<sup>и</sup> мощно сѣ<sup>л</sup> Бжїи<sup>н</sup> памѣтати :

и д<sup>р</sup>х<sup>а</sup>г<sup>л</sup>аск<sup>ю</sup> те<sup>ж</sup> трѣвѣвспамѣтати.

І до змыленїа слышашу<sup>х</sup> приводитъ :

понеже члѣк<sup>с</sup> и смѣ<sup>р</sup>ть в памѣ<sup>т</sup> ввѡдитъ.

И часо<sup>м</sup> при канкета<sup>х</sup> весело слышашу<sup>т</sup>.

когда ми<sup>р</sup>но на пира<sup>х</sup> питїи зжываю<sup>т</sup>.

И и<sup>с</sup>обно за<sup>о</sup> добвышъ в радѣ<sup>с</sup> вывѣвнѣетъ :

и к<sup>ь</sup> пох<sup>о</sup>ско<sup>в</sup>ы то<sup>ж</sup> сотвориаетъ. ||

к. 281 v. І по покѣда<sup>х</sup> та<sup>ж</sup>е з<sup>ь</sup> бѣвны вытрѣвклаю<sup>т</sup> :

коли южъ во<sup>с</sup>ка совѣ<sup>к</sup> тридѣ<sup>м</sup>фъ составляю<sup>т</sup>.

І пре<sup>д</sup> враты бѣвнѣ<sup>т</sup> трѣвѣ<sup>т</sup> пѣ<sup>в</sup>к<sup>ь</sup> ве<sup>с</sup>можныхъ :

и в запово<sup>р</sup>ко<sup>ь</sup> Сѣ<sup>ч</sup>ни во<sup>с</sup>кѣ<sup>ь</sup> слыныхъ и пово<sup>б</sup>жныхъ.

Бѣвнѣ<sup>т</sup> в Сѣ<sup>ч</sup>ни в вѣчо<sup>р</sup>, во<sup>с</sup>кѣ<sup>ь</sup> на похвалѣ<sup>с</sup> :

и рано гды в тѣ<sup>х</sup> вре<sup>м</sup>а и Бѣ<sup>с</sup> творѣ<sup>т</sup> хвалѣ<sup>с</sup>.

Прѣ<sup>д</sup> и во<sup>с</sup>сковы<sup>мъ</sup> мѣ<sup>з</sup>ыка<sup>мъ</sup> добръ прїїемъ :

и іако че<sup>ст</sup>ны<sup>х</sup> во<sup>с</sup>кѣ<sup>ь</sup> слуг<sup>ь</sup> шыро похвалиемъ.

317.

Ѓ догтарѣ<sup>х</sup>, и ѡ смолиара<sup>х</sup>.

И ве<sup>с</sup> догтарѡвѣ<sup>ь</sup> труг<sup>ь</sup>но здѣ в насъ провѣ<sup>в</sup>рати :

во немѡщно ре<sup>м</sup>еню шевца<sup>мъ</sup> выправлїати.

І хо<sup>ч</sup> мѡщно<sup>б</sup> без до<sup>т</sup>ю з<sup>ь</sup> ѡл<sup>к</sup>емъ выминат<sup>ь</sup> :

а гдѣ<sup>ж</sup> та<sup>к</sup> много нато<sup>б</sup> ѡл<sup>к</sup>и сѣ<sup>н</sup> наврат<sup>ь</sup>.

Дѡго<sup>т</sup> же верѣзовы<sup>ь</sup> то<sup>ж</sup>мо шевцамъ налѣ<sup>ж</sup>итъ :

а смоли<sup>р</sup>ски<sup>ь</sup> сосновы<sup>ь</sup> до возѡвѣ<sup>ь</sup> приналѣ<sup>ж</sup>итъ.

И и на возы верѣзовы<sup>ь</sup> [ : доврѣ<sup>ь</sup> : ] л<sup>к</sup>пшъ подовѣ<sup>а</sup>тъ :

а сосновы<sup>ь</sup> в колѣса<sup>х</sup> в стѣ<sup>д</sup>е<sup>н</sup> замѣ<sup>р</sup>заетъ.

І доврѣ<sup>мъ</sup> догте<sup>мъ</sup> мажѣ<sup>т</sup> чопы звонѡвы<sup>е</sup> :

та<sup>к</sup> те<sup>ж</sup> и на порѡмѣ<sup>х</sup> стѣ<sup>р</sup>ны<sup>ь</sup> порѡмѡвы<sup>е</sup>. ||

к. 282.

І до іны<sup>х</sup> втожъ рѣ<sup>ч</sup>ни<sup>ь</sup>, верѣзовы<sup>ь</sup> потребѣ<sup>н</sup> :

а смоловы<sup>ь</sup> кро<sup>м</sup>е возѡвѣ<sup>ь</sup> мѣ<sup>л</sup>о нащѡ потребѣ<sup>н</sup>.

Треба пра<sup>в</sup>да гдѣ з негѡ сажѣ<sup>ь</sup> пѣ<sup>л</sup>мѣ<sup>т</sup> при дрѣ<sup>в</sup>ка<sup>р</sup>ныхъ :

на че<sup>р</sup>нила кни<sup>ж</sup>ны<sup>е</sup> : по моско<sup>в</sup>ски<sup>ь</sup> при печатныхъ.

І вари<sup>т</sup> на [ : густѣ<sup>ю</sup> : ] смолѣ<sup>ь</sup> до сѣ<sup>д</sup>е<sup>н</sup> водныхъ смолѣ<sup>н</sup>а :

и шевцамъ до драго<sup>ь</sup> на чѡво<sup>т</sup>ны<sup>е</sup> робле<sup>н</sup>а.

Уже<sup>ж</sup> на щѡ во<sup>с</sup>шъ треба не могѣ<sup>ь</sup> разумѣ<sup>т</sup>и :

то<sup>ж</sup>мо пополамъ ѡбо<sup>х</sup> догте<sup>ь</sup> потребѣ<sup>н</sup>о мѣ<sup>т</sup>и.

Зачи<sup>н</sup> неха<sup>а</sup> здоровы живутъ и догтарк:  
 и при ны<sup>х</sup> обособивше та<sup>к</sup>же и смолярѣ.  
 И неха<sup>а</sup> догта<sup>р</sup> з смолярѣ<sup>м</sup> товары<sup>ст</sup>во ма<sup>е</sup>тъ:  
 гды<sup>ж</sup> то ровны<sup>м</sup> реме[с]ломъ<sup>1</sup>) хлѣба заробла<sup>е</sup>т.  
 И прото и шны неха<sup>а</sup> пожитокъ ма<sup>ю</sup>тъ:  
 а людѣ<sup>м</sup> на потревы догте<sup>е</sup> наста<sup>т</sup>чаютъ.

318.

☉ ЦЕГЕЛНИКАХЪ.

И цегелниковъ люде пожа<sup>ж</sup>ные требю<sup>т</sup>тъ:  
 на мѣрованы<sup>е</sup> во цѣркви цѣлы готѣютъ. ||  
 282 v. И хоча<sup>а</sup> и до ѣны<sup>х</sup> вудынокъ мѣрованы<sup>х</sup>:  
 гдѣ ко<sup>ж</sup>векъ часо<sup>м</sup> лю<sup>ж</sup>ми мо<sup>ж</sup>ными фѣндоканны<sup>х</sup>.  
 И какъ че<sup>ст</sup>но са<sup>м</sup> обхѣды<sup>т</sup> да не пропиваютъ:  
 то и цегелники то<sup>ж</sup> че<sup>ст</sup>ными выва<sup>ю</sup>тъ.  
 И н<sup>х</sup> рѣкодкѣи<sup>е</sup> иногда заробѣтно:  
 хо<sup>ч</sup> то правда по<sup>т</sup>тяжко и почастѣ клопо<sup>т</sup>но.  
 Едина<sup>ж</sup>же може<sup>т</sup> з свою потреву заробѣти:  
 а заробивши гроше<sup>а</sup>, да хо<sup>ч</sup> и ѡженѣти.  
 А и мѣщы<sup>е</sup> жены тые горшѣ пропиваютъ:  
 а жены таки<sup>х</sup> в дома<sup>х</sup> хлѣба з' дѣт'ми нема<sup>ю</sup>т.  
 Правда же и цегелникъ ѣны<sup>е</sup> е<sup>ст</sup> ѡсторожны<sup>е</sup>:  
 смирѣ<sup>н</sup>ны<sup>и</sup> тѣхы<sup>и</sup> лю<sup>д</sup>зски<sup>и</sup> и до Бѣга побѣжны<sup>и</sup>.  
 Да<sup>а</sup> таковы<sup>и</sup> Г<sup>о</sup>ди шасливе работати:  
 коры<sup>ст</sup> мѣт<sup>ь</sup>, и в тебѣ са<sup>м</sup> ла<sup>к</sup>и заслѣговати.

319. ☉ вапѣнника<sup>а</sup>, шо вапѣна палятъ с крѣ<sup>д</sup>ы, а часомъ  
 и ѣз' кам'кн'а.

Еще<sup>е</sup> едногѣ вѣдравъ ремесникѣ:  
 шо вапѣно реки<sup>т</sup> тогѣ вапѣ<sup>н</sup>ника. ||  
 к. 283. И то<sup>а</sup> потребе<sup>н</sup> е<sup>ст</sup> такъже на свѣт'к:  
 же многи<sup>мъ</sup> людѣ<sup>мъ</sup> треба ѣго мѣти.  
 Вапѣно во треба на цѣрковно<sup>е</sup> мѣрован'а:  
 и потѣмъ же за<sup>е</sup> на поты<sup>к</sup>ован'а.  
 И на ѣны<sup>е</sup> мѣры то<sup>ж</sup> потребна:  
 и неровни<sup>а</sup> е<sup>с</sup>ли<sup>а</sup> непотребна.  
 Му<sup>р</sup> во без' вапѣна не може<sup>т</sup> стоѣти:  
 але зѣра<sup>а</sup> са<sup>м</sup> мо<sup>г</sup>лъ бы и калѣти.

<sup>1</sup>) Поправляемо помилку рукопису.

И то самаа вапна шкѣпляетъ:  
 же влаѣне вы мѹ<sup>р</sup> камене<sup>н</sup> ставлетъ.  
 И вапенники<sup>н</sup> здравы са трѣжда<sup>т</sup>е:  
 и трѣдо<sup>н</sup> своимъ люда<sup>н</sup> выгожа<sup>т</sup>е.

320. О коже мѣка<sup>н</sup>, що шкѣры вычиняютъ.

Кожемацк<sup>н</sup> потрека з шевце<sup>н</sup> за врата жы<sup>т</sup>: .v 188

а хо<sup>н</sup> вы и головѣ вкѣпк<sup>н</sup> з ны<sup>н</sup> положит<sup>т</sup>. ||

288 v. Кожемака бо шкѣры шевцѣ<sup>н</sup> вычиняетъ:

а шевецк<sup>н</sup> на чоботы и<sup>н</sup>, люда<sup>н</sup>мъ поровлает<sup>т</sup>.

И и шевецк<sup>н</sup> ины<sup>н</sup> вмѣют<sup>т</sup> шкѣры чинити:

а кожемаки чоботъ не вмѣютъ шити.

И не вѣмъ кому<sup>б</sup> шкѣры чинити налѣжно:

подобно<sup>б</sup> самы<sup>н</sup> шевца<sup>н</sup> слѣшне приналѣжно.

Ибо<sup>н</sup> те<sup>н</sup> кожемака<sup>н</sup> и чоботы шити,

да и шкѣры за едны<sup>н</sup> цѣхо<sup>н</sup> вы чинити.

И то ремесло еднѣ надвое порвали:

неслѣшны<sup>н</sup> нѣкакѣ<sup>н</sup>, люде чинъ подѣли.

Бже<sup>н</sup> една<sup>н</sup> и шкѣры здорѣвы вычиня<sup>т</sup>е:

а шевца<sup>н</sup> на чоботы поцѣкне продава<sup>т</sup>е.<sup>1)</sup>

321. О нево<sup>н</sup>ничи<sup>н</sup>, що вѣжстъ неводѣ: и свѣти;  
 и ины<sup>н</sup> по<sup>н</sup>сѣтки до ловленѣ<sup>н</sup> ры<sup>б</sup>.

Потрѣвнаа на свѣтк<sup>н</sup> и то рѣкодѣ<sup>н</sup>кано<sup>ст</sup>:

а не<sup>н</sup>потрѣвнаа и<sup>н</sup>каа бездѣ<sup>н</sup>кано<sup>ст</sup>. ||

к. 284. Годна бо хвалы и и<sup>н</sup>хъ праца и ровленѣ<sup>н</sup>а:

же то рѣвѣ<sup>н</sup> по<sup>н</sup>сѣдки, на рыкѣ ловленѣ<sup>н</sup>а.

И хо<sup>н</sup> же и са<sup>н</sup> ины<sup>н</sup> рыкы не<sup>н</sup>маетъ:

ежелы то спѣсовѣ, до того не<sup>н</sup>маетъ.

То рѣвѣчи по<sup>н</sup>сѣ то<sup>н</sup> може<sup>т</sup> продавати:

и того трѣвѣющымъ ѡсовѣ выгожати.

И часѣ то<sup>н</sup> по<sup>н</sup>сѣдокъ и в пѣовѣ вывѣетъ:

которы<sup>н</sup> пѣ<sup>н</sup> вѣра свои собѣ<sup>н</sup> маетъ.

Таки<sup>н</sup> не<sup>н</sup>ты<sup>н</sup>ко по<sup>н</sup>сѣ то<sup>н</sup> бѣде<sup>н</sup> держати:

але и рыколѣвовѣ<sup>н</sup> може<sup>т</sup> затягати.

Для домѣшны<sup>н</sup> по<sup>н</sup>жы<sup>н</sup>ковѣ<sup>н</sup> рыкы сло<sup>н</sup>вѣати:

жевы не все по<sup>н</sup>смылѣ<sup>н</sup> в гѣро<sup>н</sup> кѣповати.

1) На марі. в лѣвого боку цѣноброю: „ѡ шевца<sup>н</sup> ли<sup>ст</sup> рѣи.“, див. № 175.

Зачи<sup>н</sup>ъ да' Бже и ты<sup>х</sup> рукодѣлцовъ мѣти:  
хотятъ во старыя рыбѣ, и малкія дѣти.

322. (Г) садовничихъ, шд сады сѣдятъ и щепятъ,  
для ро<sup>в</sup>одо<sup>в</sup> ѡвоцны<sup>х</sup> дрѣвѣ. ||

284 v. Хтѣ хѣчетъ собѣ новы<sup>я</sup> са<sup>д</sup> распложатъ:  
то садовничихъ мѣстѣтѣ потребоватъ.  
Же<sup>б</sup> ѡвоцныя дѣва в зѣмлю сажалъ:  
и отъ ты<sup>х</sup>же дрѣвѣ до іныхъ прицепалалъ.  
І жебы дѣво каждое отребалалъ:  
и в' весніаны<sup>я</sup> часѣ гноіамы ѡсыпалалъ.  
И в лѣтѣк же<sup>б</sup> мѣлѣ травѣ пѣшкошати:  
же<sup>б</sup> чисто выдѣ ѡвоци звыратъ.  
І же<sup>б</sup> те<sup>ж</sup> пѣно в часѣ плода дозыралъ:  
жебы хтѣ іны<sup>я</sup> ѡвоцѣ в садѣ невалалъ.  
Ізвыраючи ѡвоцѣ же<sup>б</sup> негноилалъ:  
але ѡпатрно и пилно же<sup>б</sup> смотрѣлалъ.  
И кгда<sup>б</sup> потреба ѡвоцы насущѣтъ:  
то же<sup>б</sup> и в то<sup>м</sup> моглѣ рукѣ добре доложитъ.  
И та<sup>к</sup> и садовничѣхъ потреба способныхъ:  
и із' ѡхѣтою те<sup>ж</sup> пѣлною дозѣрныхъ.  
І неха<sup>ж</sup>е здоровы сады доглядѣютъ:  
и та<sup>к</sup> трѣдѣщѣи са отъ плодовъ вкшѣютъ. ||

к. 285. 323. (Г) каменносѣчцяхъ,  
шд з горѣ камыныхъ, вивѣаютъ, або те<sup>ж</sup>  
выроблѣютъ, млыновыѣ до млыновѣ намо-  
ло<sup>т</sup>ѣ камѣн'ѣ и крѣтѣ на<sup>д</sup>гровныѣ; и дскѣ  
и слѣпы до муро<sup>в</sup> и до фѣртецѣ камыны<sup>х</sup>.

Ико всаки<sup>я</sup> ремесни<sup>к</sup> людѣ<sup>м</sup> е<sup>ст</sup> выгоде<sup>н</sup>  
такъ и каменносѣчцѣ, ѡсобно згоденъ.  
Камѣн'ѣ ко до млыно<sup>в</sup> лю<sup>д</sup>зски<sup>х</sup> выроблѣетъ:  
и все<sup>м</sup> вышреченное тако<sup>ж</sup> изроблѣетъ.  
И камен<sup>н</sup> потребнѣши<sup>я</sup> в' млы<sup>н</sup>, та<sup>к</sup> трева сѣдитъ:  
ко ве<sup>р</sup> каменѣ хлѣва немоцно сотворитъ. ||

285 v. Прето и іхѣ потреба многи<sup>м</sup> потребовати:  
и іко потребны<sup>х</sup> те<sup>ж</sup> людѣ похвалѣти.

324. **Ѡ** рѡвѣщыѣ сѣдна водныє великѣѣ ѿ малыє,  
то ест мѡрскѣѣ ѿ рѣчныє.

И тыѣ ѡсовныѣ ма'строувѣ, люде потребуѣютъ:  
кѡтрыє пѡсудѣ водны' на свѣтѣ готѣютъ.  
Бо кон'ми ѿ волами рѣкѣ непрехожаютъ:  
аже сосудоу дрѣвяныѣ к' брегоу преплываѣютъ.  
И роваѣ ѡкрѣнты кораваѣ, ѿ гѣмѣѣ,  
кагоури ѡвшыкѣ стругѣ ѿ шгалкѣѣ.  
Таже теже ѡсовно роваѣ липы ѿ ва'дакѣ:  
шкѣты двѣѣ ѿ лѡдѣ, ѿ човныѣ ѿ плавникѣ.  
Прето нехаѣ ѿ ѡнѣ здравы пробѣваютъ:  
а людаѣ сосудоу тыѣ водныѣ настатчаѣютъ. ||

к. 286.

Σε же ε̅ще πο̅ε̅δι̅κ̅ο̅β̅κ̅υ̅ε  
ὀ̅σ̅τ̅α̅λ̅υ̅ε̅ ρ̅ε̅χ̅ι̅, ζ̅δ̅ε̅ πο̅λ̅α̅γ̅α̅γ̅ο̅υ̅σ̅α̅.)

325. **Ѡ** смирѣющыѣ богатыѣ людехѣ.

Нехѡчетса смирѣт' людаѣ небогатыѣ:  
а напаче тыѣ можныѣ ѿ веѣми богатыѣ.  
ѡбогнѣ вмирѣючи нивчѣмѣ нежалкѣтѣ:  
нѣчего во жлооваѣ, же скарѡвѡвѣ немкѣтѣ.  
Богатыѣ же нехѡчет з' скарѡвомѣ разлѣчѣти:  
кгдаѣ вы мощно, моглѣ вы веѡ скарѡвѣ в трѣнѣ вло-  
жити.  
Бо гдаѣ властеѣ, то вспѡмниѣ своѣ высокиѣ тытѣ:  
ѿ преѣ конѣемѣ много з' скарѡвомѣ ѡзырѣ шкѣтѣ. ||

286 v. **Ѡ** многоцѣнныѣ много высѣщыѣ сѣкманѡ:  
ѿ сребрианыѣ на столахѣ стоѣщыѣ звѣновѣ.  
ѿ ѡзырѣ, же маѣдаѣ женѣ преѣ нимѣ хѡдиѣ:  
таѣ горшѣ до крѣпкего жѣлю привѡдиѣ.  
ѿ видиѣ теже ѿ дѣкти [: аще ест :] преѣ ныѣ стоѣщѣѣ:  
ѿ ѡ немоци ѿго зѣкло скорѣщѣѣѣ.  
ѿ тѣѣ в тоѣ часѣ рѣчи, ѿнаго смѣщаѣютъ:  
ѿ размышлѣти ѡ смѣрти не дощѣщаѣютъ.

<sup>1)</sup> На маргѣн. в правого боку дописано цѣноброу: „Ѡ ѡ рѣководѣ-  
цахѣ ѿще ѿци здѣ промѣже поѣдиѣкѡвыми“.

І не вся<sup>к</sup> тѣми стра<sup>ст</sup>ми бывае<sup>тъ</sup> пове<sup>р</sup>же<sup>д</sup>е<sup>н</sup>ъ :  
 ле<sup>х</sup> б<sup>у</sup>де<sup>тъ</sup> на с<sup>х</sup>о<sup>д</sup>ъ смѣ<sup>р</sup>тны<sup>х</sup> мы<sup>с</sup>лю ст<sup>в</sup>е<sup>р</sup>же<sup>д</sup>е<sup>н</sup>.  
 І да<sup>к</sup> Б<sup>ж</sup>е ѿ здра<sup>в</sup>ы<sup>х</sup> іс<sup>х</sup>о<sup>д</sup>ъ памя<sup>т</sup>ати :  
 ѿ с<sup>в</sup>ѣ<sup>т</sup>ствы<sup>х</sup> богаты<sup>х</sup> ѿ в<sup>о</sup>гн<sup>и</sup> не<sup>р</sup>е<sup>ш</sup>ати.

326.

Ѡ покаіаніи ; пѣсн<sup>ь</sup>.<sup>1)</sup>

Близ<sup>ь</sup> ѣст<sup>ь</sup> ко<sup>н</sup>чин<sup>а</sup> видимо<sup>м</sup>о вѣ<sup>к</sup>с<sup>ь</sup> :  
 час<sup>ъ</sup> покаіати<sup>о</sup> грѣ<sup>ш</sup>ны<sup>х</sup> чело<sup>в</sup>ѣ<sup>к</sup>с<sup>ь</sup>. ||

к. 287. І дл<sup>а</sup>го<sup>д</sup>о тѣ каіати с<sup>а</sup> т<sup>р</sup>ѣ<sup>б</sup>а :  
 ж<sup>е</sup>кы по смѣ<sup>р</sup>ти не<sup>т</sup>ра<sup>т</sup>ы<sup>т</sup> ѿ<sup>б</sup>л.

Зачи<sup>т</sup>ь ч<sup>л</sup>вече<sup>м</sup> преста<sup>т</sup> ю<sup>ж</sup>ь грѣ<sup>ш</sup>ити :  
 а<sup>к</sup> нач<sup>и</sup>и Б<sup>г</sup>а о<sup>м</sup>л<sup>т</sup>ь просити.

І во<sup>ш</sup>шь ко грѣ<sup>х</sup>о<sup>м</sup>ъ грѣ<sup>х</sup>о<sup>в</sup> не<sup>п</sup>рила<sup>г</sup>а<sup>т</sup> :  
 а<sup>к</sup> ѿ мы<sup>с</sup>ли за<sup>б</sup>ы<sup>е</sup> пре<sup>х</sup> о<sup>т</sup>вер<sup>г</sup>а<sup>т</sup>.

Дока<sup>ж</sup>е<sup>тъ</sup> тебѣ<sup>м</sup> мимо<sup>ш</sup>е<sup>д</sup>шо<sup>е</sup> вре<sup>м</sup>а :  
 зло<sup>ж</sup>и грѣ<sup>х</sup>о<sup>в</sup>но з<sup>р</sup>а<sup>м</sup>е<sup>н</sup>ь сво<sup>и</sup>х<sup>ь</sup> в<sup>р</sup>ѣ<sup>м</sup>а.

На вся<sup>к</sup> д<sup>н</sup>ь тор<sup>ж</sup>ь<sup>ь</sup>, на ш<sup>н</sup>ь в<sup>к</sup>к<sup>ь</sup> до<sup>р</sup>о<sup>г</sup>с<sup>ь</sup> :  
 ко<sup>т</sup>ра<sup>ж</sup>а ве<sup>д</sup>е<sup>тъ</sup> к на<sup>в</sup>ыш<sup>ш</sup>о<sup>м</sup>у Б<sup>г</sup>у.

Плач<sup>ь</sup> не<sup>л</sup>к<sup>н</sup>ис<sup>а</sup>, що де<sup>н</sup> прослез<sup>и</sup>с<sup>а</sup> :  
 ѿ хо<sup>т</sup> на ст<sup>а</sup>ро<sup>ст</sup> о<sup>т</sup> грѣ<sup>х</sup>ь о<sup>ч</sup>ист<sup>и</sup>с<sup>а</sup>.

Пот<sup>щ</sup>ис<sup>а</sup> пи<sup>т</sup>но творити б<sup>л</sup>г<sup>о</sup>е :  
 да не<sup>п</sup>осты<sup>ж</sup>нет<sup>ь</sup> вѣ<sup>ч</sup>ное т<sup>а</sup> зло<sup>е</sup>.

Проси<sup>т</sup> ѿ м<sup>л</sup>и<sup>т</sup>ь си<sup>х</sup>х<sup>ь</sup> не<sup>у</sup>сл<sup>ы</sup>ша<sup>н</sup> с<sup>а</sup> :  
 ле<sup>х</sup> со<sup>в</sup>е<sup>р</sup>шенно ш<sup>т</sup> грѣ<sup>х</sup>о<sup>в</sup>ъ пока<sup>с</sup>а. ||

287 v. Ты<sup>ж</sup> Хр<sup>и</sup>сте Б<sup>ж</sup>е на п<sup>у</sup>т<sup>ь</sup> до<sup>б</sup>р<sup>ь</sup>х<sup>ь</sup> на<sup>с</sup>т<sup>а</sup>ви :  
 ѿ ю<sup>н</sup>ости вс<sup>к</sup> грѣ<sup>х</sup>и о<sup>б</sup>ста<sup>н</sup>и.

Моли<sup>т</sup> т<sup>а</sup> грѣ<sup>ш</sup>ны<sup>х</sup> ѿ м<sup>л</sup>и<sup>т</sup>ь т<sup>а</sup> б<sup>л</sup>га<sup>е</sup>м<sup>ь</sup> :  
 ѿ сп<sup>н</sup>іа, ѿ с<sup>в</sup>ѣ<sup>к</sup> те<sup>ж</sup>ь ча<sup>е</sup>м<sup>ь</sup>.

І вс<sup>к</sup>м<sup>ь</sup> в<sup>к</sup>р<sup>н</sup>ы<sup>м</sup> да<sup>к</sup> вс<sup>к</sup>х<sup>ь</sup> грѣ<sup>х</sup>о<sup>в</sup> по<sup>з</sup>в<sup>ѣ</sup>ти :  
 а<sup>к</sup> по ко<sup>н</sup>чин<sup>а</sup>х<sup>ь</sup> в<sup>н</sup>ѣ<sup>к</sup> т<sup>а</sup> сла<sup>в</sup>ити.

327.

М<sup>л</sup>тва къ Пр<sup>с</sup>т<sup>ѣ</sup>к<sup>ѣ</sup> Б<sup>г</sup>и :

ѿ ш<sup>д</sup>ла<sup>м</sup>а с<sup>и</sup>р<sup>к</sup>ч<sup>ь</sup> пѣ<sup>с</sup>н<sup>ь</sup> ; По<sup>д</sup>о<sup>б</sup>е<sup>н</sup>  
 „Б<sup>ж</sup>е в<sup>к</sup>р<sup>н</sup>ы<sup>м</sup> О<sup>к</sup>ор<sup>о</sup>на“.

Ч<sup>т</sup>о дѣ<sup>и</sup>ще, к<sup>р</sup>ас<sup>н</sup>а гол<sup>б</sup>ѣ<sup>и</sup>це :

м<sup>л</sup>ис<sup>а</sup> за вс<sup>к</sup>х<sup>ь</sup>, Не<sup>к</sup>на Ц<sup>р</sup>і<sup>и</sup>це.

<sup>1)</sup> На марг. додано рукою Климентія : „По<sup>с</sup> : На т<sup>а</sup> Г<sup>о</sup>ди все<sup>т</sup>[а]да  
 у<sup>п</sup>о<sup>к</sup>аію (край відрізано)... Над<sup>к</sup>а [в]с<sup>а</sup> к на<sup>в</sup>ыш<sup>ш</sup>о<sup>у</sup> П<sup>н</sup>а“.



Бы на<sup>мъ</sup> на сѣдѣ, не вы<sup>т</sup> ѡсѣжденнымъ :  
 ле<sup>т</sup> до прв<sup>ныхъ</sup>, всѣмъ вѣти при<sup>т</sup>ѣнны<sup>мъ</sup>. ||  
 к. 288. Того ср<sup>чно</sup> вси сев<sup>к</sup> желлемъ :  
 ѿ прил<sup>жно</sup> та ѡ тѣе вл<sup>г</sup>аемъ.  
 Да товою вси ш<sup>т</sup> гр<sup>хъ</sup> ѡчисти<sup>са</sup> :  
 ѿ непостыдны в' днь с<sup>н</sup>ны' ѿв<sup>са</sup>.  
 І прѣстани на<sup>мъ</sup> к страшнѣ т<sup>у</sup> годінѣ :  
 да сподоби<sup>мъ</sup> сѧ зр<sup>к</sup>ти Б<sup>га</sup> вѣнс.

І ш<sup>и</sup> ѿ ѿще п<sup>к</sup>сн<sup>и</sup> ѿ<sup>1</sup>) на прѣ<sup>т</sup> листо<sup>в</sup> за ѿ.<sup>2</sup>)

328.           Ѡ прово<sup>ж</sup>дающыхъ смер<sup>ш</sup>ыхъ,  
                   ѿ носіащыхъ до гробовъ.

Ѡстатныя послуги вмершыхъ о<sup>т</sup>даваютъ :  
 которыя до гробовъ ихъ ѡпровождаютъ.  
 І хр<sup>т</sup>іанская то зостае<sup>т</sup> повинно<sup>ст</sup> :  
 а прѣстава<sup>шаго</sup> дш<sup>ѣ</sup> ѿ<sup>ст</sup> то доврочинно<sup>ст</sup>. ||

288 в. І дѣи вѣ повожны' члове<sup>к</sup> м<sup>л</sup>н<sup>са</sup> за<sup>н</sup> Б<sup>г</sup>с :  
 торбетъ прѣстава<sup>шему</sup> до нѣа дорѣс.

І сев<sup>к</sup> ѡсвклнвѣ смер<sup>т</sup>ь припоминаетъ :  
 ѿ по<sup>т</sup>зс дш<sup>ѣ</sup> свое<sup>н</sup> кто<sup>ж</sup> содѣловаетъ.

Зачи<sup>м</sup> не л<sup>к</sup>н<sup>к</sup>мосѧ вмершыхъ провождати :  
 ѿ ш<sup>т</sup> поко' дш<sup>ѣ</sup> ѿн<sup>хъ</sup> Г<sup>е</sup>да вл<sup>г</sup>ати.

Да ѿ насъ б<sup>д</sup>утъ такъ же до гробовъ провождатъ :  
 ѿ взаемно ѡ м<sup>л</sup>т<sup>ь</sup> Творца всѣхъ спрѡшатъ.

І ѿ<sup>ст</sup> то о<sup>т</sup> седм<sup>и</sup> дѣл<sup>ь</sup> м<sup>л</sup>рдныхъ дѣло :  
 провождати до гробовъ смершаго тѣло.

Претѣ та<sup>к</sup> хр<sup>т</sup>іаномъ достѣн<sup>т</sup> творити :  
 з' ѿхѣтою провождатъ к' гробовъ, ѿ носити.

І поскыпати на гробъ ѿ землѣ лопатѣ :  
 Б<sup>г</sup>ъ на<sup>м</sup> да<sup>ст</sup> ѿ за тѣе ш<sup>т</sup> себе запла<sup>т</sup>с.

Прето братіе все<sup>т</sup>да ѡ смер<sup>т</sup>и помышля<sup>мо</sup> :  
 ѿ на всѣхъ дѣ<sup>н</sup> ка<sup>т</sup>и<sup>с</sup> незане<sup>х</sup>ива<sup>мо</sup>. ||

к. 289. Г<sup>е</sup>дѣ Б<sup>г</sup>ъ во грѣшниковъ каюущих<sup>са</sup> при<sup>м</sup>утъ :  
 ѿ сп<sup>н</sup>іе дш<sup>а</sup> таковымъ дарбетъ.

І на<sup>м</sup> покаяніе да' Б<sup>ж</sup>е стяжати :  
 вы<sup>мо</sup> ко<sup>в</sup>могли живо<sup>т</sup> вѣчны' воспріати.

<sup>1</sup>) Сперш було написано ціноброю (як і вся приписка) „л<sup>а</sup>“.

<sup>2</sup>) Автор дав вказівку на „цісн<sup>и</sup>“ написані на кк. 294 – 297 в.



Пожитечнѣ" во славѣ, сполне дне' дослужити:  
 же<sup>б</sup> всю заплатѣ взявши, про<sup>х</sup> ю<sup>ж</sup> отступити.  
 И ѡбон<sup>мъ</sup> сторонамъ твоє такъ поражаю:  
 и на разсѣдо<sup>к</sup> шїѣ тѣ<sup>к</sup> зхочете подаваю.

331.            Ѡ влѣстелѣхъ, карajúчи<sup>х</sup> люде'  
 ѡбо и слуг<sup>г</sup> свои<sup>х</sup> домобв<sup>х</sup>: бѣ<sup>в</sup> доводо<sup>в</sup> слүшны<sup>х</sup>. ||

290 v. Z ра<sup>с</sup>смотренїемъ многи<sup>мъ</sup> ви<sup>н</sup>ного кара<sup>те</sup>:  
 и во свидѣ<sup>т</sup>ство и<sup>мъ</sup> люде' прѣ<sup>с</sup>такла<sup>те</sup>.  
 Бо свѣ<sup>д</sup>ки право сѣ<sup>д</sup>ятъ, та<sup>к</sup> в то<sup>мъ</sup> повѣ<sup>д</sup>аютъ:  
 ѡ сүдїи готовы<sup>х</sup> словъ выслүхиваютъ.  
 И не ѡправда<sup>те</sup> те<sup>ж</sup> за мздѣ<sup>с</sup> люде' ви<sup>н</sup>ныхъ:  
 ѡ не ѡскорбля<sup>те</sup> за<sup>о</sup> тыхъ бѣ<sup>д</sup>ны<sup>х</sup> невинныхъ.  
 И и на<sup>х</sup> винны<sup>х</sup> добро<sup>б</sup> часомъ үжалити:  
 и хо<sup>х</sup> мало карности е<sup>м</sup>у сме<sup>н</sup>шити.  
 Кгда<sup>ж</sup> по<sup>л</sup>уг<sup>г</sup> писма, млт<sup>ь</sup> на сүд<sup>к</sup> сѧ хлүбятъ:  
 и млүюща<sup>г</sup> Б<sup>г</sup>ъ мл<sup>т</sup>ивы' любятъ.  
 И грѣшниковъ прѣстүпшы<sup>х</sup> частокро<sup>т</sup> прощяетъ:  
 паче же кающы<sup>х</sup> сѧ бл<sup>г</sup>ода<sup>т</sup> ѡблагетъ.  
 Тѣмъ сѣ<sup>д</sup>и и власти: Хр<sup>с</sup>т<sup>с</sup> поража<sup>те</sup>:  
 и по правдѣ<sup>с</sup> тво<sup>й</sup> сүдъ завше сотвори<sup>те</sup>.  
 Да мл<sup>т</sup>ивно и васъ Б<sup>г</sup>ъ бүдетъ сѣ<sup>д</sup>ити:  
 и сдостоитъ живо<sup>т</sup> вѣчны' наследити. ||

к. 291. 332.            Ѡ воєнныхъ нечл<sup>с</sup>,  
 и ѡ вре<sup>м</sup>енехъ тыхомирныхъ.

Подлуг<sup>г</sup> правды їстинно', ап<sup>ст</sup>лъ вк<sup>л</sup>чатъ:  
 же бра<sup>х</sup> житїе нше, тако признава<sup>ет</sup>тъ.  
 Бо бра<sup>х</sup> быва<sup>ет</sup> завше о<sup>т</sup> враговъ видимы<sup>х</sup>:  
 ѡкоже и ѡсобно о<sup>т</sup> тѣхъ невидимы<sup>х</sup>.  
 И гдѣ про<sup>д</sup>етъ за<sup>о</sup> їндѣ<sup>с</sup> воє<sup>н</sup>на ршина:  
 нескоро поправит<sup>сѧ</sup> впа<sup>т</sup> тѣмъ країна.  
 И не зовекмъ тежъ свои<sup>х</sup> достатко<sup>мъ</sup> зверет<sup>сѧ</sup>:  
 во по<sup>ч</sup>асъ дѡ печива и хлѣбъ приберет<sup>сѧ</sup>.  
 И гды гдѣ житѣ<sup>с</sup>твуетъ поко' тыхомирны':  
 то' кра' на всякую рѣ<sup>ч</sup> зоста<sup>ет</sup> ѡбв<sup>н</sup>ны':  
 И люде' та<sup>мъ</sup> бүдетъ бѡлшъ, и хлѣба достато<sup>к</sup>:  
 тѣ<sup>к</sup> то мовятъ „достато<sup>к</sup> чинитъ всяки' стѣто<sup>к</sup>“. ||

291 v. И кгда<sup>ж</sup> вѣ ѡ вѣка н<sup>к</sup>гда<sup>ж</sup> невоевали:  
 то л<sup>к</sup>пше' вы докре сѧ со<sup>в</sup>к<sup>к</sup> справовали.

Їжъ вы в тыхости ꙗли хлѣвъ да пѣовали:  
 и дармо меж собою са незачепали.  
 Ї небыло<sup>б</sup> шче<sup>р</sup>еко<sup>в</sup> вше<sup>л</sup>іаки<sup>мъ</sup> іазыкомъ:  
 а жъ вы немощно же<sup>б</sup> хто зглагола<sup>л</sup> іазыко<sup>мъ</sup>.  
 Зачи<sup>х</sup> да' Бже, хоча' вы за си<sup>хъ</sup> южъ вкковъ  
 неговали<sup>о</sup>; а бо и до конца вкковъ.  
 Да тыхомирно и лаго<sup>н</sup>но постѣдкли:  
 ве<sup>т</sup>мй было вы му<sup>д</sup>ро, сами вы зркли.  
 и гды то воюю<sup>т</sup>, неха' враго<sup>в</sup> повѣждаютъ:  
 и хр<sup>т</sup>іа<sup>н</sup>скую о<sup>т</sup>чизнѣ обороніають.  
 Помага' вѣрны<sup>мъ</sup> Бже враги скореніати:  
 и до хр<sup>т</sup>іа<sup>н</sup>скихъ границъ недопшати.

333. Ѡ лювѣ, и ѡ людѣхъ имѣючихъ ко всѣмъ  
любовъ.

Коша . . . . .  
 . . . . .<sup>1)</sup>

к. 294. 334. Пкень нова мѣтвѣнаа к' Бѣи  
подове<sup>н</sup> самоподовны; іши на ѡворотѣ сего  
ліста, пү<sup>х</sup> нотою.

Балчице [Ѣ]; всѣхъ црїце:  
 да<sup>ж</sup>дъ на<sup>мъ</sup> помощь [Ѣ]; всѣмъ двїце.

Ѣ. К теѣк во всй приѣгаемъ:  
 и ратү<sup>к</sup>с в скорвѣхъ чѣемъ.

Мл<sup>о</sup>рна [Ѣ]; вү<sup>х</sup> кс грѣшнымъ:  
 в страна<sup>х</sup> свшны<sup>мъ</sup> [Ѣ]; и к на<sup>мъ</sup> здѣшны<sup>мъ</sup>.

Ѣ. Мощно теѣк грѣшныхъ спѣти:  
 и до ѡва на вѣккъ в' вестй. ||

294 v. Ты бо Мѣи [Ѣ]; Хр<sup>о</sup>та Бѣа:  
 которого [Ѣ], мл<sup>о</sup>ть многа.

Ѣ. Ї грѣшнико<sup>в</sup> неѡпуща':  
 лечъ о<sup>т</sup> грѣхо<sup>в</sup> іхъ о<sup>т</sup>враща'.

<sup>1)</sup> Бракуе далі 2 картки (292 і 293).

Ѹставѣчно [Ѣ]; моѸбы при'мѸ':

а что просимъ [Ѣ], тоѸ дарѸ'.

Ѣ. НѢснаа нача'ница:

Ѣсте° грѣшнымъ наставница.

На пѸт' правы' [Ѣ]; насъ наставля':

и блѸдыщы<sup>х</sup> [Ѣ], ты Ѹсправля'.

Ѣ. Ѹ невѣрны<sup>х</sup> ратѸ' кѣрны<sup>х</sup>:

и о<sup>т</sup> скорѣе<sup>н</sup> за° безмѣрны<sup>х</sup>. ||

к. 295. И ко вранѸхъ [Ѣ]; ты пособствѸ':

кѣрны<sup>мъ</sup> всемъ [Ѣ], поможѸ дарствѸ'.

Ѣ. Цѣлы<sup>х</sup> здравы<sup>х</sup> в домъ возвраща<sup>н</sup>:

и ѡкъ Мѣтка грѣхѸ проща'.

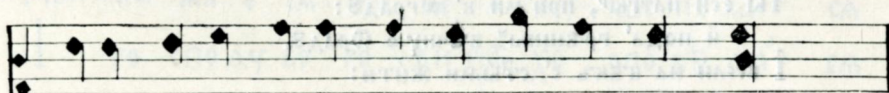
Ѹ все тоѸ [Ѣ], пишно просимъ:

и о<sup>т</sup> срѣца [Ѣ]: моѸбы внѸсимъ.

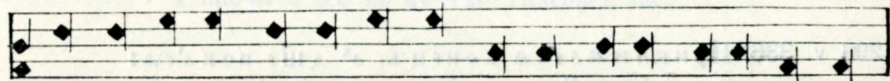
Ѣ. И мы бѸде<sup>мъ</sup> тѸ хвалити:

и вѣчными всегда бѸти.

Ѹллилу'Ѹ: Ѣ.



Вѣди чице, влады чице, всѣ ца ри це



Кте вѣ во вси при вѣ га Ѣ и РатѸ кѸ вскобѣ ча Ѣ.

295 v. 335. Пѣснь нова, ѿ Рождѣнїи Ѹисовк:

Подоб': НатѸ Гѣди всегда оѸповѸю.

ПривѣтствѸ' зѣмле пришѣдшаго к тебѸ:

и принесшаго веселїе тебѸ:

Завдячне вѣта' ѿ покло<sup>х</sup> о<sup>т</sup>дава':  
 ѿ шѣро тогдѣ в домѣ своѣ при'ма'.

Пре<sup>т</sup>вѣкчны' Г<sup>о</sup>дѣ дне<sup>о</sup> тѣ народи<sup>х</sup>са:  
 ѿ дѣла збаве<sup>н</sup>а на тебѣ ꙗвѣ<sup>н</sup>са.

Белича' землѣ тѣ о<sup>т</sup>роковицѣ:  
 ѿ че<sup>ст</sup>н<sup>к</sup>'шюю М<sup>р</sup>ію Дѣвицѣ.

Слава во вышны<sup>х</sup> Мл<sup>ч</sup>нцѣ воспѣва':  
 ѿ с' Анг<sup>л</sup>ы ср<sup>д</sup>чно выслава'.

[Гор<sup>ж</sup>еству' ѿнѣ кождѣ земноро<sup>д</sup>ны':  
 ѿ лику' Анг<sup>л</sup>ъ всяки' ѿборѣдны'.<sup>1)</sup>]

к. 296. Се во С<sup>в</sup>ісите<sup>х</sup> зволнѣ завітати:  
 ѿ заблужденны<sup>х</sup> на тебѣ взыскати.

Ща<sup>д</sup>лива землѣ ты есте<sup>о</sup> заправды:  
 же посѣти<sup>х</sup> тѣ творецѣ всяко' правды.

Дару'же Бже люде<sup>х</sup> многа лѣта:  
 ѿ ꙗва<sup>н</sup> ма<sup>т</sup>ь до ко<sup>н</sup>чинѣ свѣта.

Гр<sup>к</sup>шны<sup>х</sup> прощати не рачѣ забвѣати:  
 ѿ до прѣ<sup>т</sup>ныхъ лѣкѣ прилагати.

ѿ ѿсобливе хто тѣ привыта<sup>е</sup>тъ:  
 неха'же ѿ то' лѣки дознавѣтъ.

Вселя<sup>н</sup>са в домѣ шѣре вытѣющы<sup>х</sup>:  
 ѿ С<sup>в</sup>ѣтеле<sup>х</sup> тѣ прославляющы<sup>х</sup>.

Ты еси па<sup>т</sup>ыр, при'ми в ѿградѣ:  
 ѿ пода' гр<sup>к</sup>шны<sup>х</sup> вѣчн<sup>ю</sup> ѿрадѣ.

ѿ вселѣ на вѣкѣ с' стѣми жити:  
 ѿ мы тѣ вѣдемѣ без ко<sup>н</sup>ца славити. ||

296 v. 336. Приближа<sup>е</sup>тса конѣцѣ, а<sup>х</sup> дѣше пока'са:  
 ѿ Г<sup>о</sup>дѣ Б<sup>г</sup>ови гр<sup>к</sup>ховѣ сповѣда'са.

Имаши во з' тѣломѣ са дѣше пожегнати:  
 ко<sup>г</sup>дѣ б<sup>у</sup>дѣ<sup>н</sup> при смѣр<sup>т</sup>и з нимѣ са разлѣчати.

Памята'же ѿс<sup>х</sup>о<sup>д</sup> сво' ѿ смѣр<sup>т</sup>нѣ часынѣ:  
 ѿ приготова<sup>н</sup>а б<sup>у</sup>дѣ на с<sup>ч</sup>нѣ годынѣ.

<sup>1)</sup> Останні два рядки, здаєть ся, дописані автором пізнійше, трохи блідим чорнилом.



Товою ко свѣтъ свѣтла: ѿ православно<sup>от</sup> снїа. Ъ.  
 Гѣмъ же сїса' наро<sup>а</sup> вѣрны'; а скоренїа' ро<sup>а</sup> невѣрны'. Ъ.  
 Млїто<sup>а</sup> грѣшны<sup>х</sup> негнѣша': лѣ<sup>а</sup> ко Хр<sup>от</sup>тѣ тѣ<sup>а</sup> приноша'. Ъ.  
 Не допуца' на<sup>а</sup> грѣшнїтї: но їзводи насъ хранїтї. Ъ.  
 Свободи на<sup>о</sup> ѿ мѣчї мѣчї: а доведї вѣчныхъ жїлїи. Ъ.  
 Вскѣхъ тѣ чтѣщы<sup>х</sup> незбѣди: мѣгїва ко всѣмъ бѣди. Ъ.  
 І скорѣишымъ скорѣе претвори': а весело<sup>от</sup> имъ подава'. Ъ.  
 Ѡ тоѣ тѣ всї бѣга<sup>а</sup>: ѿ прилѣжно спроща<sup>а</sup>. Ъ.  
 Палилѣ' а то<sup>а</sup> ко кро<sup>т</sup>, їакъ мно<sup>г</sup> напада<sup>ет</sup> на їакї'  
 подове<sup>а</sup> пѣтї бѣдешъ.

338.

Ѡ кашлю.<sup>1)</sup>

Много тогѣ на свѣтѣ<sup>а</sup> ѿ людѣ<sup>а</sup> чѣва<sup>а</sup>:  
 пачеже ѿ очїма своїма ѡгляда<sup>а</sup>.  
 Гдѣ ѿ азъ писецъ свѣдо<sup>а</sup> смертїю страда<sup>а</sup>ша:  
 ѿ ѿ кашлю проклято<sup>а</sup> з' свѣто<sup>а</sup> жегнѣша.  
 Зачи<sup>а</sup> Бжѣ ѿ кашлѣ<sup>а</sup> навѣрны<sup>х</sup> ѿтсѣла'  
 а на<sup>а</sup> вѣрны<sup>х</sup> ѿ тоѣ' зло<sup>а</sup> вѣдѣ сохрани<sup>а</sup>.

к. 298. 339. Ѡ вѣлетнїа<sup>а</sup>, а бо тѣ<sup>а</sup> ѿ велики<sup>х</sup>  
 люда<sup>а</sup>: котры негды<sup>а</sup> были тѣ<sup>а</sup> великїе,  
 їакъ дѣвѣ.

Была<sup>а</sup> то негды<sup>а</sup> такї лю<sup>а</sup> ѿ почѣткѣ свѣта:  
 же тѣ зна<sup>а</sup>дѣю<sup>т</sup> кѣсты ѿ по сїе лѣта.  
 І хо<sup>а</sup> бы то Гдѣ Бгѣ моглѣ ѿ тыхъ прекормитї:  
 їдна<sup>а</sup> же зхотѣлѣ ѡны<sup>х</sup> з свѣта скоренїтї.  
 І хо<sup>а</sup> то ѿ їдама великого створи<sup>а</sup>лѣ:  
 ѿ Бгѣ таково<sup>у</sup> емѣ постановїа<sup>а</sup>лѣ.  
 Ты<sup>а</sup>ко<sup>а</sup> недо<sup>а</sup>го по нї<sup>а</sup> вѣлетнїкѣ выка<sup>а</sup>ли:  
 а ле скоро ко<sup>а</sup>чинѣ ѿны<sup>х</sup> принїа<sup>а</sup>ли.  
 І Гдѣ Бгѣ поставї<sup>а</sup> вѣзра<sup>а</sup> се' помѣрны':  
 а то' выгубї<sup>а</sup> звы<sup>а</sup>не великї безмѣрны'.  
 Бо трека<sup>а</sup> всїако' речї ведлу<sup>а</sup> чело<sup>а</sup>вѣка:  
 ѿ їдама ѿ по дне<sup>а</sup>, ѿ до концѣ вѣка.

<sup>1)</sup> Сей вірш дописано пізнійше, блїдим чорнїлом, недбалим тов-  
 стїм начерком. На нижньому марґ. додано цїноброю: „Ѡще ѿ кашлю  
 ли<sup>от</sup> рї<sup>а</sup>“. (див. к. 108 verso).



Ико то ры<sup>б</sup> великихъ, жебы на<sup>к</sup>дѣлѣ са:  
 ѿ ско<sup>т</sup> велики<sup>х</sup> ѿ птыць, же<sup>б</sup> мѣсь ко<sup>т</sup>е<sup>н</sup>това<sup>н</sup>са.

И дуба бѣ по пѣ<sup>т</sup>десѣтъ сажны<sup>н</sup> было<sup>б</sup> треба:  
 а тепе<sup>р</sup> таково<sup>г</sup>о ничо<sup>г</sup>о нетреба. ||

298 v. И пови<sup>н</sup>на<sup>б</sup> всяка<sup>я</sup> речъ ко<sup>ш</sup>ла бѣти:  
 же<sup>б</sup> мо<sup>г</sup>лѣ таки<sup>и</sup> велики<sup>и</sup> дуре<sup>н</sup> в свѣ<sup>т</sup>ѣ жити.

Ико то каменѣа треба<sup>б</sup> великого  
 малыново<sup>г</sup>о: же<sup>б</sup> з хѣ<sup>т</sup>с было<sup>б</sup> толикого.

И в звѣ<sup>ж</sup>ѣ<sup>н</sup> же<sup>б</sup> по сажню зѣрна зрожѣли:  
 ѿ стебѣ<sup>л</sup>а же<sup>б</sup> з дѣба в горѣ<sup>н</sup> возрастѣли.

И рѣ<sup>к</sup>а<sup>н</sup> бы треба мѣ<sup>р</sup>с са равнѣти:  
 же<sup>б</sup> мо<sup>щ</sup>но млыни з<sup>'</sup> тымѣ каменѣми встроѣти.

И древа<sup>н</sup> треба<sup>б</sup> сто<sup>н</sup>цѣ з хѣ<sup>т</sup>с возрастѣти:  
 же<sup>б</sup> сто сажне<sup>'</sup> ввы<sup>ш</sup> мо<sup>г</sup>ли церкви бѣдовати.

И конѣ<sup>'</sup> бы ѿ коло<sup>н</sup> треба нетако<sup>в</sup>ыхъ:  
 же<sup>б</sup> чи<sup>н</sup> было<sup>б</sup> возити дерѣ<sup>в</sup>е<sup>н</sup> тако<sup>в</sup>ыхъ.

И ѿ<sup>в</sup>оцѣ<sup>'</sup> бы кто<sup>ж</sup> мо<sup>г</sup>ла<sup>б</sup> бы<sup>т</sup> велми велика:  
 а не тако<sup>в</sup>ѣа ѿ<sup>н</sup> тепе<sup>р</sup> е<sup>ст</sup> елика.

И за ты<sup>н</sup> мо<sup>г</sup>ло бѣ бы<sup>т</sup> все во<sup>ш</sup>е<sup>'</sup> вше<sup>л</sup>ико:  
 ведлу<sup>г</sup> того возрастѣ, а ю<sup>ж</sup> не ѿнако.

Иже бѣ<sup>'</sup> чѣ<sup>л</sup>о<sup>в</sup>къ возрастѣ поме<sup>н</sup>шалъ:  
 ѿ подлу<sup>г</sup> мѣ<sup>р</sup>ы его всякую рѣ<sup>к</sup>чѣ вме<sup>н</sup>шалъ. ||

к. 299.

И са<sup>н</sup> в<sup>'</sup> ншѣ<sup>'</sup> структу<sup>р</sup>ѣ ѿ дѣ<sup>'</sup>н роды<sup>н</sup>са:  
 ѿ на зѣ<sup>'</sup>ли в<sup>'</sup> возрастѣ ншѣ<sup>'</sup>мъ в<sup>'</sup>н вы<sup>'</sup>са.

Зачи<sup>'</sup> ю<sup>'</sup>жъ в<sup>'</sup> тако<sup>'</sup> мѣ<sup>'</sup>рѣ<sup>'</sup> ѿ свѣ<sup>'</sup>тъ са ско<sup>'</sup>ча<sup>'</sup>етъ:  
 а то<sup>'</sup> велики<sup>'</sup> возра<sup>'</sup>ст ю<sup>'</sup>жъ бѣти немѣ<sup>'</sup>тъ.

340.

О крылошана<sup>н</sup> црковны<sup>х</sup>.

Крылошане ѡсовны<sup>н</sup> трудо<sup>н</sup> са трѣ<sup>'</sup>ждѣю<sup>'</sup>:  
 гдѣ в<sup>'</sup> церквахъ бж<sup>'</sup>и<sup>'</sup>хъ, спѣ<sup>'</sup>ваю<sup>'</sup> ѿ читаю<sup>'</sup>.

И ѿ<sup>'</sup>сованне треба рано воста<sup>'</sup>вати:  
 ѿ в церковь на ѣ<sup>'</sup>т<sup>'</sup>реню ни<sup>'</sup>но поспѣ<sup>'</sup>шати.

И ѿ<sup>'</sup>ному са зда<sup>'</sup>т легко крылоша<sup>'</sup>ство:  
 а ѡ<sup>'</sup>нд та<sup>'</sup> ти<sup>'</sup>ко ѿ<sup>'</sup> престо<sup>'</sup>е ка<sup>'</sup>лѣнство.

И ещѣ ѿ на<sup>'</sup>та<sup>'</sup>же<sup>'</sup>ше<sup>'</sup> мо<sup>'</sup>лѣ бы<sup>'</sup>то сѣ<sup>'</sup>дѣти:  
 прѣ<sup>'</sup>сты<sup>'</sup> трѣ<sup>'</sup>ждающиса може<sup>'</sup> ѿ спѣ<sup>'</sup>шити.

И на на<sup>'</sup>воже<sup>'</sup>ствѣ<sup>'</sup> ю<sup>'</sup>жъ трудо<sup>'</sup> спѣ<sup>'</sup>шати:  
 гдѣ чита<sup>'</sup>т спѣ<sup>'</sup>ваетъ, н<sup>'</sup>каза ѡ<sup>'</sup>почивѣти ||

299 v. И треба всѣ<sup>'</sup>ми жы<sup>'</sup>ли дѣ<sup>'</sup>бре са на<sup>'</sup>дѣ<sup>'</sup>ватъ:  
 жебы гор<sup>'</sup>га<sup>'</sup> мо<sup>'</sup>лѣ гла<sup>'</sup>ко ѿ голо<sup>'</sup>но спѣ<sup>'</sup>ватъ.

Требаж часо<sup>мъ</sup> для сѣли чи<sup>мъ</sup>са ѿ послѣит<sup>ъ</sup> :  
 меновите хо<sup>ч</sup> не в часъ горѣлки са напи<sup>т</sup>.  
 ѿ за грѣхъ то<sup>у</sup> Бг҃у са помѣити :  
 же<sup>б</sup> ш<sup>н</sup> пѣвце<sup>в</sup> свои<sup>х</sup> [ : за немо<sup>щ</sup> : ] рачи<sup>х</sup> про<sup>с</sup>тѣти.  
 Прето Бж҃е мл<sup>с</sup>ти<sup>в</sup> б҃у<sup>х</sup> на причѣтники  
 церковныя : ѿ на всея своѣ молѣбники.  
 Ѿ всяки<sup>х</sup> напастѣ<sup>и</sup> и<sup>х</sup> ш<sup>ч</sup>е<sup>с</sup>ко свободѣи :  
 ѿ в<sup>с</sup> Бж҃е<sup>с</sup>т<sup>в</sup>е<sup>н</sup>о<sup>у</sup> славѣ вѣнцѣ<sup>в</sup> славы сподобѣи.

341. Ѿ крылошана<sup>х</sup> ш<sup>н</sup> хрыпѣючи<sup>х</sup>  
 ш<sup>н</sup> кашлю часо<sup>мъ</sup> : ѿ немогущы<sup>х</sup> спѣквати ш<sup>н</sup>ю<sup>х</sup> тогда.

Препѣна крылошано<sup>мъ</sup> таж часто вывае<sup>т</sup> :  
 которсю дш҃е<sup>н</sup>ны<sup>и</sup> вра<sup>г</sup> п҃ч<sup>а</sup>сѣ наношае<sup>т</sup>. ||  
 к. 300. Бо крылошанинѣ<sup>х</sup> ѿны<sup>и</sup> та<sup>к</sup> налучше<sup>е</sup> стали<sup>т</sup>са  
 в спѣва<sup>н</sup>ю : ѿ гдѣм<sup>у</sup> бх<sup>р</sup>ыпне<sup>т</sup> то<sup>гда</sup> ю<sup>ж</sup> смири<sup>т</sup>са.  
 ѿ вывае<sup>т</sup> ш<sup>н</sup> врагѣ того бо<sup>ш</sup>ш<sup>ь</sup>, та<sup>к</sup> са мнѣ<sup>м</sup> види<sup>т</sup> :  
 же вра<sup>г</sup> проклаты<sup>и</sup> добра жа<sup>н</sup>ного ненави<sup>д</sup>ит.  
 Ненавиди<sup>т</sup> ѿ того хто хо<sup>ч</sup> мало спѣвае<sup>т</sup> :  
 ѿз<sup>а</sup> ш<sup>н</sup>ро<sup>с</sup>т<sup>ю</sup> гор<sup>д</sup>тан<sup>ю</sup> своѣю са тр҃ждае<sup>т</sup>.  
 Бо хвалою Бж҃ою ш<sup>н</sup> зак<sup>н</sup> вра<sup>г</sup> са гн҃ушае<sup>т</sup> :  
 ѿ прото ш<sup>н</sup>ры<sup>м</sup> пѣвце<sup>м</sup> па<sup>к</sup>о<sup>с</sup>т<sup>н</sup> т҃у приношае<sup>т</sup>.  
 Мы жъ еднакѣ<sup>м</sup> хо<sup>ч</sup> та<sup>к</sup>ко<sup>с</sup>векѣ<sup>м</sup> та<sup>к</sup> зможе<sup>м</sup> б҃уде<sup>м</sup> спѣкват<sup>н</sup> :  
 ѿ вражю<sup>м</sup> головѣ п҃ч<sup>а</sup> ноги свои<sup>и</sup> донѣт<sup>н</sup>.

342. Ѿ партѣса<sup>х</sup>, ѿ ш<sup>н</sup> чѣшцы<sup>х</sup> са ѿхъ.

ѿ партѣсники годны велико<sup>у</sup> похва<sup>л</sup>ы :  
 же ко<sup>н</sup>понбю<sup>т</sup> гласы для Бж҃ей<sup>и</sup> хва<sup>л</sup>ы.  
 ѿ хочѣ<sup>т</sup> ко<sup>н</sup>ше<sup>т</sup> ты<sup>х</sup> ш<sup>н</sup> готовое спѣклат<sup>н</sup> :  
 ѿдна<sup>к</sup> ѿ тѣм<sup>у</sup> хвалѣ Бг҃с<sup>у</sup> ш<sup>н</sup>дава<sup>н</sup>ютъ. ||  
 300 v. ѿ гдѣм<sup>у</sup> начнѣт<sup>н</sup> спѣквати ѿз<sup>а</sup> нѣтъ свои<sup>и</sup> гладко :  
 то а<sup>ж</sup> бл҃гопрѣ<sup>н</sup>но са<sup>н</sup>шати, ѿ сладко.  
 ѿ при велики<sup>х</sup> власте<sup>х</sup> за спѣккѣвѣ<sup>м</sup> выва<sup>н</sup>ютъ :  
 ѿ зато п҃ч<sup>а</sup>сѣ лю<sup>д</sup>ми на свѣтѣ<sup>х</sup> ставѣютъ.  
 ѿ нашка и<sup>х</sup> че<sup>с</sup>тна, ѿ мѣдра е<sup>с</sup>т<sup>н</sup> та<sup>к</sup>о :  
 хто невчѣвса невѣде<sup>т</sup> зна<sup>т</sup>, ѿ не<sup>н</sup>нако.  
 Хо<sup>ч</sup> вы поѣты<sup>м</sup> кто вы<sup>с</sup>, непочне<sup>т</sup> спѣквати :  
 если невмѣе<sup>т</sup> партѣсѣ невѣде<sup>т</sup> и<sup>х</sup> знѣти.  
 ѿ не партѣсѣ ты<sup>м</sup>ко, ѿле ѿ ѿрмолѣ<sup>м</sup> :  
 ѿ партѣсы далеко тр҃нѣ<sup>м</sup> ш<sup>н</sup> ѿрмолѣ<sup>м</sup>.

І писецъ сѣ знемного ірмолоа вмѣтетъ :  
 а на ртесовъ не спѣвакъ то неразсмѣтетъ.  
 Зачи<sup>м</sup> и па ртесниковъ треба поважати :  
 и іако ѡсобны<sup>м</sup> и<sup>м</sup> мѹдрца<sup>м</sup> че<sup>ст</sup> длати.  
 І неха<sup>т</sup> ко<sup>т</sup>рыє са вчили здравы спѣваю<sup>т</sup> :  
 и нѡвыми пѣсн<sup>и</sup>ми вси Бѣа величаю<sup>т</sup>. ||

к. 301. 343.

Ѡ нищыхъ школьныхъ.

Нищые дѣтки хо<sup>ч</sup> въ нищети терпѣте :  
 а достават<sup>и</sup> а<sup>ко</sup> те<sup>ж</sup> красты са невѣте.  
 Бо то злаа речъ ве<sup>с</sup>ми застае<sup>т</sup> на свѣтѣ :  
 хто краде<sup>т</sup> то неживе<sup>т</sup> то<sup>т</sup> в до<sup>ст</sup>гѣ лѣты.  
 І Го<sup>д</sup>а Бѣа ты<sup>м</sup> дѣломъ прогнѣваютъ :  
 и те<sup>ж</sup> на шѡбеница<sup>х</sup> вѣша<sup>ны</sup> выкаютъ.  
 И въ з<sup>а</sup> малы<sup>х</sup> лѣтѣ совѣ цноты захову<sup>т</sup>те :  
 и бакалара<sup>м</sup> свои<sup>м</sup> покорно вслугу<sup>т</sup>те.  
 І іако сѣтеле<sup>е</sup> свои<sup>х</sup> во все<sup>м</sup>ь савша<sup>т</sup>те :  
 а гды на злое сѣча<sup>т</sup> то хо<sup>ч</sup> и не савша<sup>т</sup>те.  
 Учѣте же са пи<sup>с</sup>ма Бѣи<sup>н</sup>го чтѣти :  
 и наставля<sup>т</sup>те са те<sup>ж</sup> Бѣу са мѣити.  
 И Бѣ<sup>а</sup> ва<sup>м</sup> да<sup>ст</sup> и возра<sup>ст</sup> и мѹдро<sup>ст</sup> и ша<sup>ст</sup>а :  
 и бѹде<sup>т</sup> ва<sup>с</sup> хранити о<sup>т</sup> всегд<sup>о</sup> неща<sup>ст</sup>а.  
 И з<sup>а</sup> любве<sup>и</sup> мое<sup>и</sup> ва<sup>м</sup> тоє поражаю :  
 и всяки<sup>х</sup> добръ о<sup>т</sup> Бѣа прѣяти прѣаю.

344.

Ѡ рандарѣхъ. ||

301 v. И свѡги<sup>и</sup> чѣкъ хтѣла<sup>х</sup> бы рандаре<sup>м</sup> бы<sup>т</sup> :  
 есл<sup>и</sup> бы з<sup>а</sup>то<sup>к</sup>о мѣ<sup>н</sup> гроше<sup>и</sup> ратѹ платы<sup>т</sup>.  
 Ты<sup>т</sup>ко же и богаты<sup>и</sup> не всяки<sup>и</sup> то може<sup>т</sup> :  
 рѣдко іаки<sup>и</sup> на тоє сѣмѣ вложит<sup>и</sup> зможе<sup>т</sup>.  
 И хочѣ<sup>т</sup> инѣ и бога<sup>ч</sup> е<sup>ст</sup> тогд<sup>о</sup> недостѹпитъ<sup>и</sup>  
 рандарского сриадѣ : а<sup>к</sup> ко<sup>ш</sup>ш<sup>и</sup> ратѹ постѹпитъ.  
 І достѹпиши гдыса пощаститъ хлѣбѣ мѣетъ :  
 але посполиты<sup>м</sup> ю<sup>ж</sup> люде<sup>м</sup> перешкажае<sup>т</sup>.  
 Неко<sup>ш</sup>но продавати горѣаки нико<sup>м</sup>с :  
 ты<sup>т</sup>ко то рандарѣкѣ сже единѡмѣ.  
 Та<sup>к</sup>же и тютюну ю<sup>ж</sup> неко<sup>ш</sup>но продават<sup>и</sup> :  
 ты<sup>т</sup>ко до негд<sup>о</sup> мѹса<sup>т</sup> ходити куповат<sup>и</sup>.

ꙗ̑ если ꙗ̑ до́го<sup>т</sup> вкупѣ заре<sup>н</sup>дѣетъ :  
 то ꙗ̑ догте<sup>н</sup> ни хто ю<sup>ж</sup> болше<sup>н</sup> неши<sup>н</sup>күетъ .  
 ꙗ̑ индѣ в' арѣ<sup>н</sup>дѣ ꙗ̑ врага вывѣетъ :  
 хто нечүва<sup>н</sup> звѣкѣс то' ке<sup>н</sup>ми са̑ дивиліетъ .  
 ꙗ̑ сежъ мовитъ ꙗ̑кне выгадали кадѣкѣе :  
 ниши нечүвали з вѣкү сегѣ ꙗ̑ про<sup>н</sup>кѣе . ||  
 к. 302. ꙗ̑ если<sup>н</sup> рандовали еше<sup>н</sup> медъ пиво :  
 было<sup>н</sup> ю<sup>ж</sup> всему свѣтү на<sup>н</sup>бо<sup>н</sup>шое дѣво .  
 ꙗ̑ Бже<sup>н</sup> и<sup>н</sup>мага<sup>н</sup> цю хотѣт' рандоват' :  
 ты<sup>н</sup>ко было<sup>н</sup> не назвы<sup>н</sup>т мо<sup>н</sup>ли скѣпо продават' .

345.

(Ѡ) шафаріахъ.<sup>1)</sup>

Шафар<sup>н</sup> повинен<sup>н</sup> писа<sup>т</sup> всякій<sup>н</sup> росүды :  
 та<sup>н</sup>же если ꙗ̑кне те<sup>н</sup> е<sup>н</sup> ꙗ̑ прихүды .  
 ꙗ̑ потрека все завше довре памятати :  
 же<sup>н</sup>къ незнапомкѣкъ чего часо<sup>н</sup> записати .  
 ꙗ̑ потрека үмѣти гроши рахувати :  
 же<sup>н</sup>къ в ре<sup>н</sup>трахъ свои<sup>н</sup> немѣкъ ѣмыліати .  
 ꙗ̑ потрека трезвен<sup>н</sup>ны<sup>н</sup> смысло<sup>н</sup> того<sup>н</sup> гладѣт' :  
 ꙗ̑ ѡсторожно<sup>н</sup> е<sup>н</sup>т все<sup>н</sup>дѣ з пи<sup>н</sup>нымъ дозоро<sup>н</sup> мѣт' .  
 ꙗ̑ не хотѣлъ вы<sup>н</sup> того сриадѣ держати :  
 же<sup>н</sup>къ ꙗ̑ко<sup>н</sup> крѣ<sup>н</sup> Бже пенѣ не ѡдржати .  
 Бо то' сриадѣ врсчаю<sup>т</sup> гладычи на цнѣтѣс :  
 прето трека цнѣтлнве здавати їстѣтѣс . ||  
 302 v. ꙗ̑ если шафаривѣ много вүде<sup>т</sup> данно :  
 те<sup>н</sup>ды вүде<sup>т</sup> ѡт него<sup>н</sup> много ꙗ̑ взыска<sup>н</sup>но .  
 ꙗ̑ на сүмне<sup>н</sup>ж скарѣкы пїства врсчаютъ :  
 неха<sup>н</sup>же ꙗ̑ до пнѣвѣ шафарѣ цыро<sup>н</sup>ст маю<sup>т</sup> .  
 ꙗ̑ если вкрїат<sup>н</sup>, трева<sup>н</sup>ж са̑ незнекрїати :  
 ѡле сүмне<sup>н</sup>е своѣ чїсто пнү ховати .  
 ꙗ̑ хто земномѣс пнү зычливо<sup>н</sup> е<sup>н</sup>т ховѣетъ :  
 то' ꙗ̑ ѡ<sup>н</sup> нѣсного ласкѣ ѡтрымѣетъ .  
 ꙗ̑ да<sup>н</sup> Бже на<sup>н</sup> до ве<sup>н</sup>хъ зычливыми вѣти :  
 вы<sup>н</sup>мо ѡ<sup>н</sup> тебе мо<sup>н</sup>ли ласкѣс заслүжити .

<sup>1)</sup> На нижньому маргі. долапо: „Еще о шафаріахъ назадъ ли<sup>н</sup> рїа“, див. више, к. 151.

346

Ⲅ писарáхъ рóзныѣ,

то е<sup>ст</sup> ѿмѣно, що книги готовыя препишю<sup>т</sup>,  
и выдаю<sup>т</sup> з головы и<sup>к</sup>ѣ новыя рѣчи. и ѿ  
писарáхъ тежъ градскихъ и ѿ мн<sup>от</sup>ы<sup>р</sup>скихъ:  
грамоты а<sup>б</sup>о з<sup>а</sup> листы пишущы<sup>х</sup>; и всякѣе  
кр<sup>к</sup>ѣе правá. ||

- к. 303. Писарское дѣло хо<sup>т</sup> то не цѣпомъ махат':  
да голово<sup>с</sup> гор<sup>н</sup>цѣ цѣпа ты<sup>ж</sup>ко часомъ вертат'.  
Бо потреба пишущи всяко размышлати:  
жебы и<sup>к</sup>о на<sup>л</sup>учше<sup>е</sup> сѣнсо<sup>в</sup> докладати.  
И<sup>ж</sup>ь бы в люде<sup>и</sup> не было писмо зго<sup>р</sup>шительно:  
да жебы то было о<sup>т</sup> все<sup>х</sup>хъ похвалительно.  
И<sup>т</sup>реба всякую рѣчь ѿсобно памятат':  
ѿ и<sup>к</sup>ихъ дѣла<sup>х</sup> кажетъ е<sup>м</sup>ѣ в листа<sup>х</sup> писат'.  
И<sup>т</sup> часомъ сá случаетъ писати такъ тру<sup>д</sup>но:  
же а<sup>з</sup> не написанса горѣлки, то нудно.  
И<sup>т</sup>реба до писани<sup>я</sup> частыхъ присѣдѣни<sup>я</sup>:  
и к тому и шчи<sup>ма</sup> з<sup>а</sup> п<sup>л</sup>ано<sup>ст</sup>ю глэдѣни<sup>я</sup>.  
И<sup>н</sup>а кѣзы ты<sup>ж</sup>ко е<sup>ст</sup> нахыляючи сá:  
и на персы и к<sup>и</sup> столѣ ѿпираючи сá.  
И<sup>ч</sup>асто можетъ писа<sup>р</sup> такъ попрацовати:  
же сá притрафляетъ ночь, и двѣ не спати. ||
- 303 v. Зачи<sup>н</sup>ь до писарства хо<sup>т</sup> нетреба вѣлави:  
ты<sup>ж</sup>кожъ еднакъ потреба добро<sup>е</sup> и головы.  
За що треба вѣмъ всяки<sup>х</sup> писаре<sup>и</sup> хвалити:  
и за тру<sup>д</sup>а<sup>д</sup>а<sup>д</sup> бны<sup>х</sup> горлице любити.  
И<sup>с</sup>е<sup>б</sup>е<sup>я</sup> вк<sup>р</sup>шопишь мѣтетъ к писари<sup>и</sup> горлицо<sup>ст</sup>:  
ко и сá ты<sup>ж</sup> бы<sup>л</sup>, знаетъ тую долега<sup>и</sup>во<sup>ст</sup>.  
И<sup>н</sup>дѣ з<sup>а</sup> ка<sup>н</sup>одѣ<sup>л</sup>ми писа<sup>р</sup> бра<sup>т</sup>ство маѣ<sup>т</sup>:  
же посполу из<sup>а</sup> нѣми писмо<sup>в</sup> сá тру<sup>д</sup>аѣ<sup>т</sup>.  
И<sup>н</sup>еха<sup>н</sup> и<sup>н</sup> Гѣдъ Бѣк в<sup>л</sup> тру<sup>д</sup>а<sup>х</sup> посовѣтуетъ:  
и дѣше<sup>н</sup>се<sup>н</sup>ную бѣгода<sup>т</sup> да<sup>р</sup>ствуетъ.  
И<sup>н</sup>и<sup>н</sup>и<sup>н</sup> того шѣро зѣчѣ и прѣию:  
и Гѣдѣ Бѣу ихъ назавше в<sup>р</sup>ѣчаю.

347.

Ⲅ казно дѣихъ.

Казнодѣевъ неты<sup>ж</sup>ко шо го<sup>р</sup>но восхвалит';  
лечъ треба а<sup>н</sup>гелами Бж<sup>и</sup>и<sup>и</sup>ми ихъ зва<sup>т</sup>. ||

к. 304. Же то́ слово Бжїе всѣмъ проповѣдають:  
и проповѣдниками ихъ называють.

Подаютъ во всѣмъ людемъ спсе<sup>н</sup>нѣ навкс:

гда вспоминають царство и вѣчную мукс.

И отъ дшевредныхъ дѣлъ слышачыхъ ѿводятъ:

и на пугъ спсїтелныи многъ наро<sup>д</sup> навбодятъ.

И кому' до срѣца ихъ слово прилѣпнѣса:

певне то' ѿ грѣхъ своихъ к' Бгу ѿбратнѣса.

Зачнѣ в Россїи шшо' Бже тѣхъ змножи:

и спнїа шнѣмъ за труды примножи.

348.

Ѿ Богомыслности.

Блже<sup>н</sup> иже к' земно' лѣсти ч<sup>л</sup>во сво' непригвождае<sup>т</sup>:

леч в' невнмѣ егдѣ блги всегда в'пкрїаетъ.

Блже<sup>н</sup> полагающыи наде<sup>ж</sup>дс всегда в' Бжк:

и непре<sup>т</sup>щлѣса тежѣ сугѣствїями мнозк.

Блже<sup>н</sup> нивчтоже вса земная в'мѣнїающн:

и во бгомьслности прѣно пребывающн. ||

304 v. Блже<sup>н</sup> безмятежное житїе си стпжавши:

и кромѣ житѣскихъ печалии жити начавши.

Блже<sup>н</sup> иже стра<sup>х</sup> Бжнї в себѣ всегда имущыи:

и мѣтвами в' двери невнмѣ то<sup>т</sup>кущыи.

Блже<sup>н</sup> претѣрпѣвшии здѣ всѣ печалии и скорби:

и з'бавле<sup>н</sup> буде<sup>т</sup> в' шнѣ вѣкѣ отъ вѣчнаго скрѣн.

Що и на<sup>м</sup>ь Хрѣте Бже всѣмъ вѣрныи да залучитъ:

вѣ<sup>н</sup>мо тѣ вѣзконечно в' нѣк' возмо<sup>г</sup>ли хвалитъ.

349. Ѿ шїро трвждающыхъса їноцѣхъ и свѣтскихъ.

Ико всѣмъ блгнѣмъ корѣ<sup>н</sup> е<sup>ст</sup> трвдолїбїе:

такъ правѣ всѣмъ корѣ<sup>н</sup> злы<sup>х</sup> сревролїбїе.

На<sup>п</sup>ачеже їноковъ вреждаетъ сревролюбн<sup>о</sup>:

а спсе<sup>н</sup>ную творитъ по<sup>н</sup>зс трвдолїбно<sup>ст</sup>.

И бываетъ спсе<sup>н</sup>нѣ їнокъ послушанїемъ:

а нанбсн<sup>т</sup> вре<sup>х</sup> дш<sup>к</sup> злы<sup>х</sup> преслушанїемъ.

Бо гды<sup>ж</sup> послушанїе животъ прѣзначае<sup>т</sup>:

а преслушанїе кѣмъ смерть содѣловаетъ. ||

- И да . . . . .<sup>1)</sup>
- [350].  
к. 309. До сме<sup>р</sup>ти ѡбытели се' не ѡставляти:  
а ле в не' до ко<sup>ч</sup>инны своє' пребывати.  
И аще и присяги тоє' незломіши:  
то здобѣже живо<sup>т</sup> в'кчны' наследіши.  
Хсѣ же всемогущы' за блго<sup>ст</sup> тѣ спсѣтъ:  
и до в'кчно' рѣдости не<sup>с</sup>но' в'ведѣтъ.
351. Слово ѡсоблившое, о мятѣ<sup>ж</sup>но<sup>мъ</sup> житіи  
іноческо<sup>мъ</sup>; іако іногда бываєт<sup>ъ</sup> злы' сожитє<sup>мъ</sup>  
в' келіи, и пакости многіи твори<sup>т</sup> дрѣбо<sup>мъ</sup>. Та-  
ковомъ со злы<sup>мъ</sup> сожителемъ власне со злою  
женюю чѣкѣ б'дно<sup>мъ</sup> не є<sup>ст</sup> доброго житіа.  
Злоє на свѣтѣ и тамъ житіє бываєт<sup>ъ</sup>:  
гдѣ в келіи сожитє<sup>т</sup> злы' з' ки<sup>мъ</sup> пробываєт<sup>ъ</sup>. ||
- 309 v. Бѹде<sup>т</sup> во в'кмы другѣго во все<sup>мъ</sup> ѡсѣжда<sup>ти</sup>:  
и лѣжно злыми д'ѣлы того ѡбновати.  
И зѣвши в ненави<sup>ст</sup>и вѣде<sup>т</sup> єго м'к<sup>ти</sup>:  
и о<sup>т</sup>ню<sup>ж</sup> неправѣ<sup>ж</sup>но тежѣ ненави<sup>д</sup>'к<sup>ти</sup>.  
Зачи<sup>мъ</sup> да' бже з' таки<sup>мъ</sup> нежитє<sup>мъ</sup>ствовати:  
да хо<sup>ч</sup> єдино<sup>мъ</sup> гдѣ навет' ѡбывати.  
И хо<sup>ч</sup> и писано же в'куп'к жити добрѣ:  
а ле з злы<sup>мъ</sup> сожителе<sup>мъ</sup> згола жи<sup>т</sup> недобрѣ.  
И храни насъ Г<sup>о</sup>ди ѡ злыхъ сожителе<sup>хъ</sup>:  
а да' на<sup>мъ</sup> в сожитіа любвѣ храни<sup>те</sup>лє'.<sup>2)</sup>
352. Ѡ входѣщы<sup>хъ</sup> інокіны<sup>хъ</sup> в' ѡлта<sup>р</sup>.  
Инокіи<sup>н</sup>'а<sup>мъ</sup> в' ѡлта<sup>р</sup> вхо<sup>д</sup> є<sup>ст</sup> бл<sup>г</sup>кѣн<sup>ъ</sup>:  
а жена<sup>мъ</sup> и дѣвица<sup>мъ</sup> свѣтовы<sup>мъ</sup> ко<sup>б</sup>ранѣн<sup>ъ</sup>. ||  
И по . . . . .<sup>3)</sup>

<sup>1)</sup> В рукопису далі бракує 4 картки; кінець вірша 349-го, а та-  
кож вірші що перемічені на к. 74 v. — втрачені; від вірша 350-го  
лишив ся тільки самий кінець.

<sup>2)</sup> На маргі. в лівому боку вказівка, здаєть ся, рукою Климентія:  
„ли<sup>ст</sup> ик сему<sup>ж</sup> подобное слово назад'к“.

<sup>3)</sup> Бракує к. 310, через що втрачено кінець вірша 352-го.

к. 311. 353. **Ѡ** неравностихъ людскихъ,  
 ꙗко ѿны' високъ члвкъ въросто', а ѿны'  
 низокъ. ꙗко неравно дае' Бгъ: томъ такъ  
 а ѿномъ во всемъ иначе'.

Дивнаа вещь на свѣтѣ ꙗ то просвѣаетъ:  
 же не всякъ совершеннъ возрастъ возрастаетъ.

Дивнаа ꙗ то же ѿнъ ꙗ великъ выветъ:  
 а старк'шинства ꙗ те' началасъ неметъ.

Дивнаа ꙗ то чемъ тварми не еднаки:  
 але хо' ꙗ едное' мѣки то ѿнаки.

Дивнаа ꙗ то чемъ не еднаки власы:  
 а ѡсобо речами, а бо мѡблю гласы.

Дивнаа ꙗ то чемъ не единокъ ѡбыча':  
 а ѿного добры' ест, а в того злы' звѣча'.

Дивнаа ꙗ то чемъ ѿнъ во все' ца'ливы':  
 а ѿнъ, пожа' са Бжѣ, згѡла неца'ливы'. ||

311 v. Дивнаа ꙗ то что ѿнъ вде' смлс мѣти:  
 а ѿнъ вѣдны' ве'ми мало здоро'ва мѣти.

Дивнаа ꙗ то же ѿнъ жие'т многа лѣта:  
 а ѿнъ скоро са родитъ, ю'къ ѿз'сходитъ з' скѣта.

Претѡ ѡ сдвахъ Бжѣи' мнѣ недышкорова':  
 да ѡ всѣхъ наменны' реч' сн' поко' да'.

Бгъ все' знае' что творитъ ꙗ вде'т творити:  
 а мнѣ во'ше' некого ѡ томъ говорити.

354. **Ѡ** постъ, ꙗ ѡ по'тниц'хъ.

Достоинъ хвалѣнѣ ꙗ по'тникъ выветъ:  
 дшс бо ꙗ т'кло по'ст' емъ вычищаетъ.

ꙗ блже' поста свѣкъ воздѣржно'ст' стжа'вы':  
 ѡ вредѣщаго ѿго ѡбжирства зѣжа'вы'.

По'ст' творитъ чловѣкъ ꙗ смилѣнѣ:  
 ꙗ ср'чное з'гонитъ ѡкаменѣнѣ. ||

к. 312. ꙗ слѣзы подаветъ ѿз' ѡчесъ ѿспшати:  
 ꙗ смертнѡю ко'чинѡ ꙗ сѣдъ памятати.

ꙗ до грѣхотворѣнѣ по'ст' в'кмъ недоушаетъ:  
 страхъ бо Бжѣи' в' ср'це емъ ю'къ влагаетъ.

ꙗ памятозловѣ того невреждаетъ:  
 но ꙗко пра' о'т лица в'ктра ѿрезаетъ.



Любо<sup>н</sup> же ко Бг<sup>с</sup> ѿ ко влижемоу дарѣтъ:  
 ѿ вк<sup>н</sup>ецъ нетл<sup>к</sup>ины' на нѣсе<sup>х</sup> готѣтъ.  
 Тк<sup>м</sup>ъ же ѿ мѣ жела<sup>н</sup>мо по<sup>ст</sup> стѣ' стяжати:  
 ѿжъ бы добродѣтели тѣе о<sup>д</sup>ержати.

Ищѣ еще назл<sup>х</sup> листо<sup>н</sup> за к<sup>в</sup>. ѿ постыщыхъ с<sup>л</sup>  
 по вол<sup>к</sup> ѿ не по вол<sup>к</sup>.<sup>1)</sup>

355.           Ѿ врагѣ дш<sup>н</sup>ивно<sup>н</sup>, ѿко нетако<sup>н</sup>  
 ѿнъ е<sup>ст</sup>, ѿко іконописцы єго ѿзѣбражю<sup>т</sup>:  
 ѿко те<sup>ж</sup> малюю<sup>т</sup>. ||

312 v. Подобно правдѣ люде визнаю<sup>т</sup>:  
 же „не тако<sup>в</sup> врагъ ѿ єго малюю<sup>т</sup>“.  
 Але далѣко м<sup>к</sup>етъ бы<sup>т</sup> шпетнѣши':  
 ѿ о<sup>т</sup> мала<sup>р</sup>скихъ єще м<sup>р</sup>зенк<sup>н</sup>ши'.  
 Бо на мала<sup>р</sup>скихъ мощно с<sup>л</sup> гл<sup>д</sup>кти:  
 ѿ на живого трудно<sup>о</sup> погл<sup>д</sup>кти.  
 Живы' чл<sup>в</sup>к<sup>к</sup>къ нем<sup>о</sup>жетъ єго зр<sup>к</sup>тъ:  
 ѿ по см<sup>р</sup>ти да' Б<sup>ж</sup>е на<sup>н</sup> невид<sup>к</sup>тъ'.  
 Бы<sup>н</sup>мо не<sup>о</sup>держанно про<sup>ш</sup>ай м<sup>т</sup>арства:  
 ѿ невозбранно до<sup>ш</sup>ай не<sup>н</sup>аго царства.  
 Не<sup>х</sup>то живого [: правѣ :] негда<sup>о</sup> зр<sup>к</sup>ти хотѣлъ:  
 ѿже в то<sup>ж</sup>е часъ вид<sup>к</sup>ти не<sup>о</sup>спѣлъ.  
 Токмо б<sup>о</sup> єму ног<sup>т</sup>ы своѣ вказ<sup>л</sup>ъ:  
 ѿ мало з св<sup>к</sup>то<sup>н</sup> с<sup>л</sup>мъ с<sup>л</sup> не<sup>о</sup>жегналъ.  
 Три<sup>к</sup>тна єму на<sup>ш</sup>ла т<sup>р</sup>исавица:  
 ѿ ц<sup>о</sup>де<sup>н</sup>на з' стра<sup>х</sup>с ѿгнев<sup>н</sup>ца. ||

к. 313. Прет<sup>о</sup> х<sup>т</sup>о б<sup>о</sup> м<sup>к</sup>лъ живого по<sup>в</sup>ид<sup>л</sup>тъ:  
 т<sup>р</sup>иа<sup>б</sup> конечно о<sup>т</sup> стра<sup>х</sup>с сми<sup>р</sup>л<sup>т</sup>.  
 Стѣе о<sup>т</sup>ци негда<sup>о</sup> ѿ вид<sup>л</sup>л<sup>н</sup>:  
 ты<sup>н</sup>ко же с<sup>л</sup> ѿхъ не<sup>к</sup>тъ не<sup>о</sup>жас<sup>л</sup>л.  
 Ле<sup>т</sup> ѿковости' ѿны<sup>х</sup> невид<sup>л</sup>л<sup>н</sup>:  
 да неч<sup>н</sup>стыми гады ѿ зв<sup>к</sup>рми зр<sup>л</sup>л.  
 Єдна<sup>н</sup>же прих<sup>о</sup> ѿхъ по<sup>с</sup>тер<sup>к</sup>г<sup>л</sup>л:  
 ѿ кр<sup>о</sup>томъ стѣ<sup>н</sup> прѣчъ и<sup>х</sup> о<sup>т</sup>гон<sup>л</sup>л.

<sup>1)</sup> Див. више к. 289.

Ісакн' стѣм' вгды<sup>б</sup> сѧ пережегналъ  
 в' пещерѣ: ничто<sup>б</sup> в то" часъ зла неприниалъ.  
 Аже хочъ много мускля пострадати:  
 а возмогъ главу ему подоптати.  
 Цю<sup>ж</sup> сѧ ткне<sup>т</sup>, і мѣ а може видѣемъ:  
 во плѣтѣ лю<sup>т</sup>зски<sup>т</sup>: да то<sup>ж</sup>мо незнаемъ.  
 Неха'же насъ Бгъ рачитъ коронити:  
 и ѿ наше<sup>ст</sup>ви' вражнхъ хранити. ||

313 v. 356.      ѿ читаніи книжномъ.

Подобно и таковы' незлѣ поступаѣт:  
 котры' книги стѣмъ охотно читаѣт.  
 Книги во на спсѣ<sup>н</sup>ны' пугъ всѣхъ наставляю<sup>т</sup>:  
 и по<sup>т</sup>зв дше<sup>н</sup>нүю чтвщ<sup>н</sup> сотворию<sup>т</sup>.  
 Блже<sup>н</sup> слово Бжїе<sup>н</sup> всѣ<sup>ж</sup> іко слышашы':  
 Б[л]жїе<sup>н</sup> всяки' тако<sup>ж</sup>де ігд и твориашы'.  
 Претоже до чтеніа лкно<sup>ст</sup> о<sup>т</sup>верга<sup>т</sup>мо:  
 и з' ѿхотою слова Бжїа чита<sup>т</sup>мо.  
 Претожъ за<sup>о</sup> нелкн<sup>к</sup>мъ сѧ чти<sup>т</sup> салша<sup>т</sup> и твори<sup>т</sup>:  
 абухмо ты<sup>ж</sup> мо<sup>т</sup>ли живн<sup>н</sup> вкчнүю на<sup>л</sup>кди<sup>т</sup>.

357.      ѿ помстѣ Бжїой, до злыхъ  
 запыталыхъ людѣй.

„Бгъ хо<sup>т</sup> неско<sup>р</sup> да луче<sup>н</sup>“, тако повѣдѣютъ:  
 много тогд людѣ злые дознаваютъ. ||

к. 314. Помстѣсѧ Хс̄ Г<sup>о</sup>дь за кривоприсѣзство:

помстѣсѧ Хс̄ Г<sup>о</sup>дь и за стокрадство.

Помстѣсѧ Хс̄ Г<sup>о</sup>дь тежъ, и за зби<sup>т</sup>ство:

и пошлѣ<sup>т</sup> на самого ігд то<sup>ж</sup> зби<sup>т</sup>ство.

Помстѣсѧ Хс̄ Г<sup>о</sup>дь то<sup>ж</sup> и за клеветѣ:

пошлѣ<sup>т</sup> імѣ хромотѣ або те<sup>ж</sup> слѣпотѣ.

Помстѣсѧ Хс̄ Г<sup>о</sup>дь тожъ и за надү<sup>т</sup>о<sup>ст</sup>:

и пошлѣ<sup>т</sup> на все тѣло ігд за<sup>д</sup> роздѣ<sup>ст</sup>о<sup>ст</sup>.

Помстѣсѧ Хс̄ Г<sup>о</sup>дь, и за памятозлѣно<sup>ст</sup>:

котрый' нехранитъ в себѣ блгүю незлѣно<sup>ст</sup>.

ѿ Бл<sup>г</sup>о Г<sup>о</sup>ди мѣимъ тѣ іко Бг<sup>а</sup>:

котрого до прв<sup>н</sup>ныхъ лѣка и мл<sup>т</sup>ь прѣ<sup>н</sup>нога.

і ѿ насъ грѣшны<sup>х</sup> гнѣк<sup>т</sup> сво' прв<sup>н</sup>ны' ѿкрати:

а км<sup>к</sup>ето гнѣк<sup>т</sup> лѣк<sup>т</sup> и мл<sup>т</sup>ь приврати.

358.

Ⲅ немошахъ трисавичныхъ.

314 v. Трисавичнаа немошъ веѣми естъ дичнаа :

и не тыко дивнаа леѣ и предънаа.

Стѣдено<sup>ст</sup> во звытнѹю людемъ приношае<sup>т</sup> :

а послѣжде в' малы' часъ в' ѡгн' в'вергае<sup>т</sup>.

И морде<sup>т</sup> же когд' пре<sup>в</sup> дни' два и чре<sup>в</sup> днѣ<sup>1)</sup> :

а иногда бывае<sup>т</sup> же и на всяки' днѣ.

И е<sup>ст</sup> ины' в немочи то", ѡбжѣрно<sup>ст</sup> мае<sup>т</sup> :

а иномъ хлѣбъ и все са ѡсорждае<sup>т</sup>.

Тыко все буде<sup>т</sup> вода або борщъ глушѣти :

або молю пити и<sup>к</sup> в ланк' на пкчъ ли<sup>ти</sup>.

И на завтра' де<sup>н</sup> срѣзе на головѣ хорѣе<sup>т</sup> :

ажъ члѣкъ шд чини<sup>т</sup> не доразмѣе<sup>т</sup>. ||

к. 315. И вк'шопи<sup>сь</sup> се' мно<sup>г</sup> то<sup>г</sup> з' маады<sup>х</sup> лѣтѣ дозна<sup>лъ</sup>.

вода' такогѣ лиха нихто добры' непозна<sup>лъ</sup>.

И незычи<sup>т</sup> бы<sup>т</sup> того и непри<sup>ятелемъ</sup> :

не тыко хова' Бже зычливы<sup>т</sup> при<sup>ятелемъ</sup>.

Бо ины<sup>е</sup> з хоробы то" и смираютъ :

и из' свѣта впо<sup>т</sup> вкковъ свои<sup>х</sup> из'хождаютъ.

И когд' таа немо<sup>ш</sup> хочъ мало подержитъ :

небде<sup>т</sup> та<sup>к</sup> сѣле<sup>н</sup> и<sup>к</sup> то', що зрѣдѣ недержитъ.

И подобно то'же вк'съ члѣв'ка морде<sup>т</sup> :

тыко то що в цѣлости пѣма<sup>т</sup> захорѣе<sup>т</sup>.

И не да' Бже тоѣ хоробы все<sup>к</sup>мъ крѣпны<sup>т</sup> :

а ѡдошли гдѣ зболи<sup>ш</sup> на вк'къ ю некрѣпны<sup>мъ</sup>.

359.

Ⲅ болѣзнихъ зъбныхъ.

Неда' Бже и зъбно' болѣзни дозна<sup>ти</sup> :

храни все<sup>хъ</sup> правосла<sup>в</sup>ныхъ Прч<sup>е</sup>таа Мѣи. ||

315 v. Бо и то злаа болѣзни' пребывае<sup>т</sup> здавна :

и та<sup>к</sup> злаа же а<sup>к</sup> трисавицы равна.

И в самѣхъ дознава<sup>т</sup>ихъ на'паче и гор'ша :

гды<sup>к</sup> ѡ<sup>т</sup> трисавицы мѣка бывае<sup>т</sup> болаша.

Трисавичникѣ тру<sup>н</sup>но поку<sup>т</sup> са согрѣ<sup>т</sup>и :

а по согрѣ<sup>т</sup>и<sup>и</sup>и мѣже<sup>т</sup> сонъ сла<sup>к</sup>къ мѣти.

1) Сей рядок в рукоп. написано два рази, після першого пачато рядок: „и е<sup>ст</sup> ины' в немочи то'“..., але закреслено цїноброю.

Тѣмъ ѿкъ въ шнѣи начнеѣ горячоѣ страдати:  
и зарѣѣ ту страѣтъ збѣдетъ, гдѣи на зыѣнѣ вѣдетъ са по-  
[кладати.

И збѣноѣ проклатѣи въ скоѣ часть непозвѣдетъ:  
аѣ развѣкъ кѣ позвѣтѣю саѣмъ Бѣгѣ помощниѣ вѣдетъ.

И гдѣи вѣдетъ стѣоѣ Антипы ѣ помощѣ просити:  
коѣромъ збѣнѣю Бѣгѣ казаѣ волѣзниѣ цѣлѣити.

Ѣднакъ же и кроѣмъ сиѣмъ двоѣмъ, всякая хорѣба:  
небываетъ на свѣтѣкъ чловѣкъ ѣздѣба.

Бо и трысавична злѣи и збѣна недѣбре:  
аѣ хѣто жѣтѣныѣ вѣдѣтъ невзнаѣтъ, то напѣче дѣбре.

к. 316. И ѡктоѣ сыѣмъ люѣзѣкѣи къ неѣмощи познѣлъ:  
кроѣмъ, Бѣгѣмъ вѣкрыѣмъ, парѣлѣкъжѣныѣмъ, фрѣнцѣзѣниѣмъ, невзнаѣлъ.

И кроѣмъ вѣлѣбноѣтѣѣ составѣ, и хорѣбѣмъ вѣкенѣныѣмъ зѣлѣѣшѣныѣ:  
ѣднакъ повѣдѣѣныѣшиѣ наѣмъ всѣкъхъ люѣдѣмъ вѣдѣнкѣѣшиѣ.

И тоѣ тыѣмъ, же вѣзроѣныѣ и ѣтѣнюдѣ сырѣтѣ:  
мѣжитъ ѣгѣоѣ велѣика ѣсовѣно ницѣтѣ.

Иныѣ и сырѣтѣ вѣлѣгодѣтѣлѣмъ мѣетъ:  
то тоѣ такоѣмъ ѣ землѣю вѣдѣдѣ ѣдѣрѣетъ.

И сеѣ вѣлѣгодѣтѣлѣмъ и роѣдокѣмъ неѣмѣетъ:  
вѣлѣгодѣтѣлѣмъ вѣ своѣхъ нѣужѣдѣмъ мѣтѣ желѣетъ.

Бѣже вѣлѣгодѣтѣлѣмъ рѣчь емѣ дарѣвати:  
аѣ вѣлѣгодѣтѣлѣмъ хѣтѣмъ стѣокроѣтно возѣдѣити.

360. Ѣ хорѣбѣючиѣ на волѣзниѣ голоѣвѣнѣю.

Дѣвнаѣ и тоѣ неѣмощѣ, же рѣаны неѣмѣетъ:  
аѣ такѣмъ сѣроѣзе ѣбо теѣмъ смеѣрѣтелѣно волѣкетъ.

И запѣвне смеѣрѣтѣно же ѣжѣ ѣмирѣютъ:  
аѣ гдѣи неѣдѣмирѣютъ то смѣслоѣмъ зѣстѣпѣютъ. ||

316 v. И ѣжелѣи теѣмъ смѣсли вѣ свѣтѣ неѣзѣвѣлѣютъ:  
то по стѣарѣомъ вѣдѣныѣмъ крѣпѣко стражѣдѣютъ.

Бо часѣмъ зѣ тогѣоѣ боѣю ѣжѣмъ вѣыскѣочиѣтѣ ѣмо:  
аѣ хочѣмъ неѣвыскѣочиѣтѣ то вѣпадѣтъ глѣвѣбоко.

Ѣсовѣноѣмъ болѣзѣниѣ и кѣкъмъ составѣомъ наѣводѣтѣ:  
и до доѣтѣгодѣнѣной волѣзѣниѣ привѣдѣитъ.

Жѣ то всѣкимъ составѣомъ мѣти ѣѣтѣ голоѣвѣ:  
ѣбо теѣмъ всѣмѣмъ тѣкѣлѣ голоѣвѣ, голоѣвѣ.

И даѣ Бѣже и глѣвноѣ болѣзѣниѣ неѣмѣти:  
и ѣжѣмъ бы (теѣмъ) неѣпознѣли теѣмъ ѣшиѣ и дѣкти.

361.            $\text{С}^{\text{Ѡ}}$  нѣмоша<sup>х</sup> ѿз' чадѣ вывѣемы<sup>х</sup>  
в' зы<sup>н</sup>ныѣ часы в' лѣтыѣ мрѣзы: когдѣ ѿнѣ  
счѣдѣтѣ та<sup>х</sup> в' котромѣ дѣмѣ, же<sup>х</sup> а<sup>х</sup> смѣртѣю  
постраждѣтѣ.

Злѣе ѿ тѣ трафѣники на свѣтѣкѣ вывѣаютѣ:  
же пѣчѣасѣ ѿ ѿз' чадѣ людеѣ смирѣютѣ.

Псѣва<sup>х</sup> пѣствѣнно' болѣзни подобна:  
же та<sup>х</sup>же мѣчѣити<sup>ѣ</sup> бѣдетѣ шо неподѣбна. ||

к. 317. Псѣ болѣзнь бѣтѣо з' пѣствѣ члѣвѣка здыметѣ:  
ѿ вла<sup>н</sup>е ѿкѣ рѣкѣми всѣю смѣсѣ ѿметѣ.

Зачи<sup>х</sup> ѿ тогѣо неда' бѣже дознавѣти:  
да ѿ ѿ таки<sup>х</sup> прыго<sup>х</sup> на<sup>ѣ</sup> зво<sup>х</sup> ратѣвати.

362.            $\text{С}^{\text{Ѡ}}$  перемѣзѣючи<sup>х</sup> люде<sup>х</sup>: ѿли те<sup>х</sup> ѿ зараженны<sup>х</sup>  
в' дорѣгахѣ стѣдѣно<sup>ѣ</sup>о звы<sup>н</sup>нею.

ѿ стѣдѣ<sup>н</sup> звы<sup>н</sup>наѣ та<sup>к</sup>кѣ часѣомѣ зараждѣтѣ:  
же а<sup>х</sup> внѣтрны' жолѣдокѣ крѣпѣко нарѣшѣетѣ.

Недѣбраѣ пригѣдаѣ е<sup>ѣ</sup> ѿ тѣо на свѣтѣкѣ:  
ѿкѣ в' когѣо бѣде<sup>х</sup> да хѣда мѣскѣтѣ те<sup>р</sup>пѣти.

ѿ часѣомѣ ѿ в' добры<sup>х</sup> тако<sup>х</sup> перемѣзѣютѣ:  
гды злѣ фѣртѣны ѿ злѣ конѣ сѣ лѣчѣютѣ.

ѿ к' томѣу ѿкѣ лихѣѣ ѿ дорѣга бѣдетѣ:  
то пѣвне члѣкѣ ѿвѣ<sup>н</sup> здорова збѣдетѣ.

ѿ не ты<sup>н</sup>ко в' дорѣгахѣ тѣе то страждѣютѣ:  
ѿле збѣгѣи ѿ в' домѣхѣ дознавѣютѣ.

же нѣкѣкѣу<sup>х</sup> привѣзѣти дровѣцѣ ѿ те<sup>х</sup> нѣчимѣ:  
ѿбо тежѣ ѿ кѣпѣти бѣ гроше' по'ти нѣщымѣ. ||

317 v.        $\text{Ѡ}$  в' таки<sup>х</sup> то пригѣдахѣ людеѣ перемѣзѣютѣ:  
ѿ пѣчѣасѣ видѣемѣ ѿжѣ ѿ на смѣртѣ змѣрѣютѣ.

ѿ недава' намѣ бѣже ѿ тѣе пригѣды:  
ѿле ѿ о'тѣ сѣхѣ приго<sup>х</sup> дава' на<sup>х</sup> свѣбѣды.

363.            $\text{С}^{\text{Ѡ}}$  хѣрѣючи<sup>х</sup> на болѣзнь нѣжныѣ,  
ѿ ѿмѣючи<sup>х</sup> рѣны на нога<sup>х</sup> нѣсѣлѣныѣ.

Неда' бѣже ѿ нѣжны<sup>х</sup> болѣзнь страждѣти:  
храни на<sup>ѣ</sup> бѣже о'тѣ ни<sup>х</sup>, ѿ тѣе дѣѣо мѣти.

Бо та<sup>к</sup> мѹки терпа<sup>т</sup> а<sup>ж</sup> незнаю<sup>т</sup> що чинит<sup>ь</sup>:  
 же гдѹ<sup>б</sup> владъ кє<sup>р</sup>ркшно моглъ бы з свѣта вступит<sup>ь</sup>.  
 Яже мѹскѣтъ и таки<sup>ь</sup> припадо<sup>у</sup> терпѣти:  
 поку<sup>х</sup> вѣдетъ або смєрть или здравіє мѣти.  
 Ты<sup>ж</sup> Бжє и ты<sup>м</sup> вѣдны<sup>м</sup> рачъ лѣку ѡвѣдати:  
 бѣгволи болѣзни шны<sup>м</sup> ищѣклати. ||

к. 318. 364.

Ѡ костыряхъ.

И костырство доврѣ та<sup>к</sup> Бгѣ домагаєтъ:  
 а кє<sup>р</sup> Бга костыра пожыткє немаєтъ.  
 Бо и на тоє гдѹ<sup>х</sup> что ца<sup>ст</sup>а вѣдетъ мѣти:  
 запоможе<sup>т</sup>са то<sup>у</sup> самъ, и єгѡ дѣти.  
 Лечъ выває<sup>т</sup> на малы<sup>ь</sup> часъ то вспоможе<sup>т</sup>а:  
 же не терпитъ програвєтъ а<sup>ж</sup> и шенициѡ.  
 И програвѡа мє<sup>ж</sup> тымъ хлѣбомъ выває<sup>т</sup> бо<sup>ш</sup>шъ  
 нежелѡ выгравѡа: што вѣдѡ нагѡршъ.  
 И невалитъ Гѡдъ Бгѣ з кости ирати:  
 ты<sup>к</sup>о каже<sup>т</sup> прє<sup>з</sup> працѡ хлѣва зарѡвлѡти.  
 Я которы<sup>ь</sup> тею и грѡю и гравєтъ:  
 то<sup>у</sup> дшѣ свое<sup>й</sup> великѡ вре<sup>х</sup> содѣловаєтъ.  
 И неты<sup>к</sup>о дшѡю и тѣлы страдѡють:  
 гдѹ<sup>м</sup> програвши<sup>ю</sup> нѣкого да<sup>т</sup>, перста ѡсѣкѡють.  
 Я часѡ<sup>м</sup> шрѣзю<sup>т</sup> сѣдѡ або гѣвы:  
 и вѡбдѡ<sup>т</sup> закѡ равѡ злы<sup>х</sup> раковъ до згѣвы. ||  
 318 v. Я полчасъ за перста но<sup>г</sup> вѣсѡ<sup>т</sup> и шезѡють:  
 и наглє з свѣта сєгѡ на то<sup>у</sup> и з<sup>ь</sup>хождають.  
 Зачи<sup>м</sup> сохранѡ Бжє люде<sup>ь</sup> бѣгчѡтивыхъ:  
 ш тѣхъ то и грѣ безчѡтны<sup>х</sup> и всенечѡтивы<sup>х</sup>.

365. Ѡ прошакѡ иркѡвны<sup>х</sup> шѡ на цєркѡи прѡсѡ<sup>т</sup>.

И тѣе повожныє дѣла ѡправлѡють:  
 що на цєркѡи прѡсѡчи, трѣды полагають.  
 И го<sup>н</sup>ны трѹ<sup>ж</sup>данѡа таковыхъ похѡлы:  
 же ѡздѡвѡють цєркѡи для Бжєи хѡлы.

1) На нижньому маргі. цѣпоброю додано: „ш колючка<sup>х</sup> и ш бо-  
 лѣзне<sup>х</sup> животѡвы<sup>х</sup>, ли<sup>ст</sup> ив.“; чорнилош — „ш кашлю ли<sup>ст</sup> сѣз“.

Тѣл'ко нехад' и<sup>х</sup> люде перестер'гаютьъ :  
 во часо<sup>м</sup> ша<sup>в</sup>к'рскій листы соб'к маю<sup>т</sup>.  
 І ю<sup>ж</sup> тые ша<sup>в</sup>к'рск хвале<sup>н</sup>а недоосто<sup>'</sup>ны :  
 аде карносте' смертны<sup>х</sup> на<sup>в</sup>к'тк' досто<sup>'</sup>ны :  
 Же люде' ша<sup>в</sup>к'рство<sup>м</sup> свои<sup>мъ</sup> ѡшскиваютьъ :  
 и приемы<sup>т</sup>ки на згиве<sup>т</sup> соб'к собираютьъ. ||

- к. 319. І іако ѱи мевзскіе агутъ самобмс Бгс :  
 прето годи<sup>т</sup>са таки<sup>х</sup> дава<sup>т</sup> карно<sup>ст</sup> многс.  
 И пото<sup>м</sup> и вкшати таки<sup>х</sup> вы безгркшно :  
 было<sup>б</sup> тое а<sup>ж</sup> в' нвк' вккмъ стымъ сткшно.  
 І зголаб' и<sup>х</sup> пашта<sup>х</sup> такъ треба сотвориати :  
 же де<sup>р</sup>заютъ робити ша<sup>в</sup>к'рскіе печати.  
 Ёсть же подовно бо<sup>ш</sup>ше' прошако<sup>м</sup> правдивы<sup>х</sup> :  
 а нежели ты<sup>х</sup> ложны<sup>х</sup> и все<sup>н</sup>еправдивы<sup>х</sup>.  
 Правдивы<sup>х</sup> ты<sup>х</sup> іа<sup>л</sup>мунс<sup>н</sup>с потре<sup>б</sup>но давати :  
 и с' любовію в' пут' ѡн'кхъ ѡпушати.  
 Еимъ слово<sup>м</sup> сие вкршы мой ско<sup>н</sup>чеваяю :  
 и ѡстро<sup>ж</sup>но прошакамъ даіа<sup>т</sup> поражаю.

366.

Ѓ не смкюши Бгс млїтиса.

Хто не смкѣт Бгс млїтиса :

треба на море томс пустїтиса. ||

319 v.

Та<sup>м</sup> іакъ фортүна вктрна<sup>л</sup> прилүчн<sup>т</sup> :

и не смкы<sup>т</sup> млїти<sup>о</sup> налүчнтъ.

Тогда и гркхї своі вспамятѣтъ :

и в' млїтва<sup>х</sup> вккхъ стымъ из'читѣтъ.

І не вся<sup>к</sup> человекъ на морк кывѣтъ :

нехад' млїти<sup>о</sup> и такъ са навчѣтъ.

І без' моря вкмъ нешкѡдн<sup>т</sup> млїтва :

ко<sup>т</sup>ра<sup>л</sup> з' враго<sup>м</sup> велика<sup>л</sup> бїтва.

Ёднакъ же Бже вездк мо<sup>ш</sup>бы при<sup>м</sup>у<sup>'</sup> :

и вкрныхъ о<sup>т</sup> вкдъ и скор<sup>в</sup>е' захову<sup>'</sup>.

367.

Ѓ свкчкарїхъ, що левкїе свкчки рѡвнѣ.

Хто робити левкы<sup>х</sup> свкчокъ привере<sup>т</sup>са :

то' робачи и<sup>х</sup> злѡго смрѡдү навере<sup>т</sup>са. ||

к. 320.

І то' смрѡд' внүтрно<sup>ст</sup> іму заражаѣт' чѡсто :

а звлаша котры' ходи<sup>т</sup> коло іхъ нечѡсто.

Згола во ме<sup>р</sup>зено то е<sup>ст</sup> д'кло и брѣдко:  
 же неты<sup>к</sup>о ровити и глѣд'кти<sup>о</sup> гѣдко.  
 ꙗже ко<sup>в</sup>екъ левы<sup>х</sup> свѣчъ начну<sup>т</sup> ровити:  
 та<sup>м</sup> стѣну<sup>т</sup> запо<sup>в</sup> вѣсткы<sup>а</sup> а<sup>ж</sup> смрды сѹходѣти.  
 ꙗже на<sup>б</sup>в'зк<sup>ъ</sup> гдѣ люде в сѣдѣны мочаю<sup>т</sup>:  
 а та<sup>м</sup> нета<sup>к</sup> гдѣ в' трѹбка<sup>х</sup> желѣзны<sup>х</sup> зрѣлію<sup>т</sup>.  
 Ты<sup>к</sup>оже и свѣчка<sup>р</sup>ство на свѣтк<sup>к</sup> потрібно:  
 и кѹ<sup>т</sup>о иа<sup>к</sup> ремеслѣ е<sup>ст</sup> не без'потрѣбно.  
 Гдѣ мѹсктк<sup>к</sup> многи' наро<sup>д</sup> свѣчъ ты<sup>х</sup> кѹповѣти:  
 же восковы<sup>х</sup> немошно горшѣ<sup>н</sup> настатчѣти.  
 Бо в кѣмѣ<sup>н</sup> воскѣ ѿсмѣ<sup>н</sup> ко<sup>н</sup> потрібно вложѣти:  
 а лою кѣмени' сѣмѣ<sup>н</sup> затѣ мѣшно кѹпити.  
 Претѣ и свѣчка<sup>р</sup>овъ неха<sup>н</sup> незнакаю<sup>т</sup>:  
 бо и тѣми свѣчкѣми людемъ выгожаю<sup>т</sup>. ||

320 v. 368. (Ѹ) мѣндзахъ, а вѣд тежъ ѿ мѣндзѣрны<sup>х</sup>, гдѣ  
 грѣши ровнѣ<sup>т</sup>: и ѿ мѣндзарнѣ<sup>х</sup> цю ѿхъ ровнѣ<sup>т</sup>.

Мало гдѣ сѣ на свѣтк<sup>к</sup> мѣндзы ѡврѣтаю<sup>т</sup>:  
 а едина<sup>к</sup>же на ввѣ<sup>с</sup> свѣтк<sup>к</sup> грѣше<sup>н</sup> на<sup>т</sup>ачаю<sup>т</sup>.  
 ꙗже кдѣ<sup>б</sup> ѿхъ волно былѣ кому хотѣ<sup>т</sup> ровнѣ<sup>т</sup>:  
 мѣгѣ<sup>н</sup> бы то<sup>г</sup> ѡвѣ<sup>н</sup> хтѣ та<sup>к</sup>же сѣ на<sup>в</sup>чѣти'.  
 ꙗже тоѣ ровнѣ<sup>н</sup>ѣ ѿнюдѣ<sup>н</sup> возбранѣнно:  
 и спѣсоку ма<sup>с</sup>те<sup>р</sup>ства тогѣ<sup>н</sup> стаѣнно.  
 ꙗже дѣб<sup>р</sup>ое ремеслѣ то цю в мѣндза<sup>х</sup> ровнѣ<sup>т</sup>:  
 може всѣ<sup>н</sup> работныки тѣмѣ в злѣтк<sup>к</sup> хѣдѣти'.  
 ꙗже ѿныѣ мовѣ<sup>т</sup> такѣ цю ровнѣ<sup>т</sup> в мѣндза<sup>х</sup> грѣши:  
 ты<sup>х</sup> правѣ горшѣ<sup>н</sup> насѣ<sup>н</sup> вѣогнѣ<sup>н</sup> ѡдѣ<sup>н</sup>тъ воши.  
 ꙗже гдѣ<sup>б</sup> хтѣ потѣ<sup>н</sup>мно ѡврѣ<sup>н</sup>кѣ сѣ и<sup>х</sup> ровнѣ<sup>т</sup>:  
 тогѣ<sup>н</sup> ѿра<sup>н</sup> з' свѣ<sup>н</sup>кта нѣпошадѣ<sup>н</sup>тъ з'гвѣ<sup>н</sup>ти. ||

к. 321. ꙗже грѣшнѣ сѣсѣнѣ<sup>н</sup>ѣ ѿныѣ стажевѣтѣ<sup>н</sup>:  
 хтѣ и<sup>х</sup> во мл<sup>с</sup>тѣннѣ<sup>н</sup>ю ѡвогимѣ<sup>н</sup> давѣтѣ<sup>н</sup>.  
 ꙗже ѿного за грѣши<sup>н</sup> в' цѣ<sup>р</sup>ква<sup>х</sup> помѣнаю<sup>т</sup>:  
 и ѡсѣбѣ<sup>н</sup> цю<sup>р</sup>бѣчныѣ на<sup>м</sup>маты спра<sup>н</sup>лію<sup>т</sup>.  
 ꙗже ѿныѣ головѣю за ны<sup>х</sup> накладѣ<sup>н</sup>тъ:  
 во ѿндѣ<sup>н</sup> и развѣ<sup>н</sup>никѣ забнѣ<sup>н</sup>тъ.  
 ꙗже ѿныѣ пѹ<sup>н</sup>часѣ<sup>н</sup> ѿно<sup>г</sup>да та<sup>к</sup>са разжывѣ<sup>н</sup>тъ:  
 же за грѣши<sup>н</sup> доста<sup>н</sup>ки великіѣ маѣтѣ<sup>н</sup>.  
 ꙗже всѣ<sup>н</sup>ко<sup>н</sup> рѣчи за ны<sup>х</sup> довѣ<sup>н</sup>дѣ<sup>н</sup>тъ чѣдѣ<sup>н</sup> трѣба:  
 кро<sup>н</sup> тогѣ<sup>н</sup> недѣ<sup>н</sup>вѣ<sup>н</sup>дѣ<sup>н</sup>тъ чѣго нѣпотрѣба.  
 ꙗже да<sup>н</sup> Бжѣ<sup>н</sup> з'потрѣ<sup>н</sup>бѣ<sup>н</sup> и грѣше<sup>н</sup> мѣквѣ<sup>н</sup>ти:  
 же вы<sup>н</sup>мо иа<sup>к</sup>ко<sup>н</sup>вѣ<sup>н</sup>са мо<sup>н</sup>ли пожы<sup>н</sup>ліати.



369.

Що замкѣхъ, що замыкають в рамы,  
 або ворота дворѣвъ пѣво вѣльможнихъ, або  
 клѣткѣ тѣварѣ комѣры, алектры скарѣнныцы,  
 церквы скрѣнѣ, вѣртограды скленѣ лѣхы. ||  
 321 v. пивныцы, стаѣнѣ: свѣтлицы, темныцы.  
 ѿ прѣчаѣ.

Правдѣваа приповѣст зостаѣт ѿ вѣка:  
 же „для доброгъ, мовятъ, замож члѣвѣка“.  
 Бѣ хоѣ ѿ незамкнѣно, то добры' непо'дѣт:  
 а злы' ї тежъ недобры' ѿ чреѣ заѣки про'дѣт.  
 Бѣлѣт добрыхъ хоѣ вы са ѿ незамыкало:  
 то в цѣлости ѿ нѣчныхъ часѣ всеѣ бывало.  
 Ты'кожъ же вы злы' спрѣто' добрыхъ неспокаѣт:  
 для тогѣ мѣсѣмо мы замками замыкаѣт.  
 Же вы часѣ ѿ добры' хѣтѣ неспокаѣсѣса:  
 ѿ со злы'ми гдѣ лю'ми наѣбезчестѣсѣса.  
 Бо пѣчасѣ ѿ в домѣ враѣ домашны' бываѣтѣ:  
 на ко'рѣго часѣса ѿ несподѣвѣетѣ. ||  
 ѿ такѣ . . . . .  
 . . . . .<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Далі текст вірш не заховав ся. Сім відривком закінчуєть ся рукопис Київського Університету N. 73 (193) (колись П. Куліша).



## З М І С Т.

### I. Передмова.

- |  |      |
|--|------|
| 1. Література про Климентія . . . . .  | I    |
| 2. Опис рукопису університету св. Володимира . . . . .                                   | V    |
| 3. Біографічні відомости про ієромонаха Климентія, ви-<br>добуті з його творів . . . . . | VII  |
| 4. Сліди літературних впливів і людської традиції в вір-<br>шах Климентія . . . . .      | XLIV |
| 5. Кінцеве слово . . . . .   | LI   |

### II. Текст віршів.

- | №   | Заголовки віршів:  | стор. |
|-----|--|-------|
| 1.  | [О терпеніи Божіємъ] (уринок) . . . . .  | 1     |
| 2.  | О людех правдивых, и хотящих правды научитися.<br>Наука . . . . .                                      | 1     |
| 3.  | О болѣзних всякого створеня животного: паче же о чо-<br>ловѣческихъ: по словесех Апостолских . . . . . | 2     |
| 4.  | О вѣтрѣ . . . . .  | 2     |
| 5.  | О огнѣ . . . . .   | 3     |
| 6.  | О терпеніи Божом о людех грѣшных . . . . .   | 3     |
| 7.  | О именахъ Божскихъ . . . . .   | 4     |
| 8.  | Вѣршь до Бога Молитвенный от челоуѣка грѣшнаго . . . . .   | 4     |
| 9.  | О людехъ, осуждающихъ людей . . . . .  | 5     |
| 10. | О лежащихъ в немощахъ . . . . .  | 5     |
| 11. | О желающихъ себѣ смерти . . . . .  | 6     |
| 12. | О смерти . . . . .   | 6     |
| 13. | О учащихъся умирати прежде смерти . . . . .  | 7     |
| 14. | О видимыхъ смертехъ челоуѣче(с)кихъ, случающихся, яко<br>страшны ест . . . . .                         | 7     |
| 15. | О умирающихъ гдѣ ся не раждають . . . . .  | 8     |

№	стор.
16. О раждающихся человекѣхъ . . . . .	8
17. О Зегару, або теж о годиннику и о годинѣ смертной . . . . .	9
18. О некрещенныхъ младенцахъ умирающихъ . . . . .	9
19. О снѣдаемыхъ звѣрми . . . . .	10
20. О прибывающихъ ся землею . . . . .	10
21. О умирающихъ младенцахъ и дѣвцахъ по принятіи шлюбовъ . . . . .	11
22. О утопающихъ во водахъ морскихъ и на малыхъ рѣкахъ розныхъ . . . . .	11
23. О змерзающихъ вразомъ . . . . .	11
24. О согаряющихъ во огни . . . . .	12
25. О умирающихъ на путехъ, и не в домѣхъ сзюихъ . . . . .	12
26. О умирающихъ богатыхъ (див. № 325) . . . . .	12
27. О умирающихъ наглыми смертми . . . . .	12
28. О убивающихъ, или губящихъ смертми самыхъ себе . . . . .	13
29. О зде почиваются вѣрши о людехъ злыхъ; О вразехъ види- мыхъ: то ест о человекѣхъ злыхъ . . . . .	13
30. О клеветникахъ . . . . .	14
31. О пеняковатыхъ людехъ злыхъ . . . . .	14
32. О нехотящихъ труждатися честнымъ трудомъ . . . . .	15
33. И се о злодѣяхъ . . . . .	15
34. О драпѣжцахъ никогда не насыщаемыхъ . . . . .	16
35. О купцахъ и о продавахъ фалшивыхъ . . . . .	16
36. [О табацѣ або теж о тютюнѣ] (уривок) . . . . .	16
37. О табацѣ, и о уживающихъ ся . . . . .	17
38. О идучихъ на слободы людехъ . . . . .	18
39. О заблуждающихъ в дорогахъ людехъ . . . . .	19
40. О присягающихъ не по правдѣ . . . . .	20
41. О кленущихъ ся ложно . . . . .	20
42. О позывающихъ людей до старшихъ . . . . .	21
43. О чинячихъ пакости монастырамъ и церквамъ . . . . .	22
44. О хулячихъ чнеѣ духовный . . . . .	23
45. О должникахъ, хто кому долженъ . . . . .	23
46. О утѣкающихъ з долговъ . . . . .	24
47. О людехъ тыхъ що все тылко чего колвекъ в людей иныхъ позычаютъ . . . . .	25
48. И се томужь подобное. О хотящихъ людехъ все що кол- векъ отъ иныхъ [: туне або теж :] дармо отбирати . . . . .	26
49. О втручающихъ ся не в своѣ рѣчи . . . . .	26
50. О неправдивыхъ щыроствяхъ нещырыхъ человекѣвъ . . . . .	27

№	стор.
51. О людехъ самыхъ себе гладомъ убивающихъ, скупости ради . . . . .	27
52. О уписующихъ ся в козаки дурныхъ мужыкахъ и знову выписуватися хотящихъ . . . . .	28
53. О козакахъ, негодныхъ похвалы . . . . .	28
54. О пекущихъ хлѣбы пшеничные а хоч и житные фалшыве з галуномъ, и продающихъ . . . . .	29
55. О волочашыхъ ся черницахъ по мѣстахъ по школахъ, и по корчемныхъ дворахъ . . . . .	29
56. О босакахъ, що босые безъ обувенія в зымѣ ходять . . . . .	32
57. О злобѣ людей памятозлыхъ, урядовыхъ . . . . .	34
58. О невѣгласахъ, укоряющихъ тыхъ людей, котрые писаніемъ святымъ выкладываютъ что полезное на ползу душъ ихъ . . . . .	34
59. О цыганахъ и о жыдахъ . . . . .	35
60. О катахъ . . . . .	35
61. Нищенскій вѣршъ . . . . .	36
62. О золотарахъ . . . . .	37
63. О мужехъ злыхъ, убивающихъ жоны своя до смерти . . . . .	38
64. О страннолюбныхъ . . . . .	39
65. О людехъ милостивыхъ . . . . .	39
66. О прошеніи милостыни . . . . .	40
67. О творящихъ милостыню . . . . .	40
68. О чловѣку котрый ялмужну даваетъ: а ему за тое самъ самъ Богъ нагорожаетъ . . . . .	40
69. О благодѣтеляхъ великихъ и малыхъ. Молитва . . . . .	41
70. О друзѣхъ зычливыхъ . . . . .	41
71. О премѣнностяхъ свѣтовыхъ . . . . .	41
72. О одноокыхъ людехъ . . . . .	42
73. О колючкахъ, що колютъ в бокахъ у людей часомъ . . . . .	42
74. О болѣзняхъ животныхъ . . . . .	43
75. О пияныхъ людехъ . . . . .	43
76. О убогихъ людехъ . . . . .	45
77. О мятежномъ житіи чловѣческомъ, и о убожествѣ . . . . .	45
78. Вѣршъ второй о мятежномъ житіи: . . . . .	46
79. О щасливомъ [кому Богъ дал] житіи чловѣческомъ . . . . .	46
80. О печали . . . . .	46
81. О скорби і се, токмо не о великой . . . . .	47
82. О скорби . . . . .	47
83. О скорби паки, и се . . . . .	47
84. О скорбящихъ людехъ збытне . . . . .	47

№	стор.
85. И се приличный до скорбы вѣршъ молитвенный до Бога	48
86. Вѣршъ 2. до Бога молитвенный о премѣну скорбей и печалей	48
87. До Богородици, во скорби	49
88. Се же кому кольвекъ о самомъ себѣ. Вѣршъ молитвенный до Іеуса	49
89. О богатствѣ и о нищетѣ	49
90. О убогихъ и о богатыхъ	50
91. О подражаніи Христовом до властей	50
92. О волочащих ся поневолю людехъ	51
93. О четверочисленной скорби человѣческой	52
94. О скорби молитва до Бога	52
95. О внезапной або теж о напрасной скорби и о внезапной радости	52
96. О злополучіях, сирѣчь о тыхже скорбехъ	53
97. О благополучностяхъ человѣческихъ	53
98. О меланколичныхъ людехъ	53
99. О вступуючихъ з роскошей свѣтовыхъ людей богатыхъ во убогое и нищетное житіе ѿноческое	54
100. О zde починаются вѣршы о пьянствѣ, и о пьяницахъ	54
101. О хороубѣ з пьянства бываемой	55
102. О незажывающихъ вина [: сирѣчь горѣлки :] або теж всяког хмѣльного напитку	55
103. О зарекающихся горѣлки пити и знову пїючихъ	56
104. О винѣ або тежъ о горѣлцѣ	56
105. О пьянствѣ и еще	57
106. О трезвыхъ и о пїяныхъ	57
107. І сие томужъ подобное, о пьяныхъ и о неписменныхъ	58
108. О обычаяхъ людскихъ, же в пьяныхъ ѿные обычаи а в трезвыхъ ѿные	58
109. О оккавіяхъ всякихъ	59
110. О урядовыхъ людехъ, слушающихъ ябедниковъ	59
111. О свѣдителяхъ неправдивыхъ	60
112. О zdeже починаеть ся о чернцахъ и о хотящихъ в чернечество	60
113. О глаголющихъ, яко повѣдае инокомъ не требѣ жадныхъ мѣти стяжаній	62
114. О иноцехъ... (терпящихъ скорби)	63
115. О безженномъ житіи иноческомъ	63
116. О уединеніи иноческомъ	63

№	стор.
117. О небезпечно́м житіи́ иноческо́мъ и мѣрско́мъ	64
118. Вѣршы похвалныя [ : около пчелъ : ] труждающимъ ся в пасѣкахъ инокомъ в послушаннѣи монастырскихъ	64
119. О множествѣ женѣ	65
120. О злыхъ женахъ, имже никогда неята вѣры	66
121. О женахъ неплодныхъ, або тежъ безплодныхъ	66
122. О вдовственнѣхъ женахъ	67
123. О женахъ и о дѣвѣцахъ, и о писменнѣхъ черницахъ	68
124. О прелщеніяхъ женскихъ, и о мужескихъ пристрастіяхъ до женъ: злата до чуждыхъ	68
125. О терпеніи женствѣмъ	68
126. О раждающихся младенцахъ от нечистыхъ ложей	69
127. О богомерзскихъ бабахъ шепотницахъ, и о проклятыхъ ча- ровницахъ	70
128. О пляшущихъ, або тежъ о танцюющихъ	70
129. О женахъ в корчемницахъ в градѣхъ, а найпаче где в по- ляхъ в корчемнѣхъ гостинницахъ блудно живущихъ	71
130. О женахъ пятвицу празднующихъ	72
131. О заматерѣлыхъ дѣвѣцахъ	72
132. О женахъ сварливыхъ, и злоязычныхъ	73
133. О женахъ заживающихъ збытне горѣлчаный трунокъ	74
134. О женахъ з дѣтей умирающихъ	74
135. О женахъ утѣвляющихъ з добраго миру от мужей своихъ не- дознавши [ : еще ни добра ни : ] жадного зла	75
136. О женахъ плачущихъ по умирающихъ [ : малыхъ : ] дѣтехъ своихъ	76
137. О куховаркахъ, що по мѣстахъ вареное продавають	77
138. О женахъ близнята раждающихъ	78
139. О женахъ богатыхъ мамки дѣтемъ держащихъ	78
140. О женахъ неосторожныхъ, присыпляющихъ малыхъ дѣтей своихъ	78
141. О женахъ мужныхъ, и болшей в домахъ своихъ без мужей пробувающихъ	79
142. О мужехъ оставляющихъ [ : сирѣчь выдающихъ : ] свои жены, и другими женящихъ ся вѣршы наказателныя	80
143. О ревнивыхъ мужехъ	81
144. О родичахъ неуважныхъ, котрые своихъ дѣтей сочетаваютъ браку насылствіемъ	81
145. О челоуѣку окаянномъ томъ, въ котрогъ жона старшая, а не онъ самъ мужъ	82

№	стор.
146. О людех тых неслушне чинячихъ, котрые женятся и посягают не в равности лѣтъ будучи . . . . .	83
147. О иновѣрной одной персонѣ между мужемъ и женою . . . . .	84
148. О родителяхъ сочетавающихся браку дѣтей своихъ велми в малыхъ лѣтѣхъ прежде времени . . . . .	85
149. О жениющихся мужехъ в третій разъ и в четвертый. и о женахъ идучихъ замужъ. в третее и в четверте . . . . .	86
150. О старыхъ дѣдахъ жениющихся ся, и о старыхъ бабахъ замужъ идучихъ . . . . .	87
151. О мужехъ упорныхъ и безразсудныхъ: котрые отнюдь не имѣютъ любви къ своимъ женамъ . . . . .	87
152. О священникахъ свѣдѣщихъ вдовствующихъ . . . . .	88
153. О оспалыхъ людехъ, котрые велми твердо и много над мѣру, и нечутко спать . . . . .	89
154. О младенцахъ дорослыхъ сплящихъ вкупѣ на единыхъ ложахъ с матери своими . . . . .	90
155. О дающихъ благословенія, на грѣховныя творенія . . . . .	91
156. О людехъ старыхъ и молодыхъ, творящихъ плотскія грѣхи . . . . .	92
157. О явнотвореніяхъ . . . . .	92
158. О невмѣющихъ и о нехотящихъ дѣтей своихъ учить на добрыя дѣла . . . . .	93
159. О повседневныхъ грѣхотвореніяхъ человѣческихъ . . . . .	93
160. О людехъ тых котрые не хотятъ жениться презъ вѣкъ свой, и до старыхъ лѣтъ: або и до самой смерти . . . . .	94
161. О старостахъ, або тежъ о сватахъ . . . . .	94
162. О кумовствѣ, що кумы брати кумови не благословляютъ, або тежъ дочки куминой . . . . .	95
163. О дѣтѣхъ малыхъ остающихъ ся от родичовъ своихъ . . . . .	95
164. О непамятозлюбіяхъ дитынныхъ . . . . .	96
165. О глухихъ и не вѣмыхъ . . . . .	97
166. О глухихъ и вѣмыхъ . . . . .	97
167. О кашлю . . . . .	97
168. О гончаряхъ . . . . .	98
169. О ратаяхъ . . . . .	99
170. О ткачахъ, и о женахъ ихъ . . . . .	99
171. О бондаряхъ . . . . .	100
172. О шаповалахъ и о кововалахъ . . . . .	101
173. О тесляхъ, або тежъ о плотникахъ по московскій . . . . .	101
174. О музыкахъ . . . . .	102
175. О шевцахъ, и о честномъ ихъ ремеслѣ . . . . .	103



№	стор.
176. О мельникахъ, або теж о мѣрочникахъ . . . . .	105
177. О самыхъ господаряхъ владущихъ млынами, и держащихъ Ухъ; и о млынахъ . . . . .	105
178. О иконописцахъ, свѣч о малярахъ . . . . .	106
179. О рыбалкахъ, и о резникахъ . . . . .	107
180. О гутникахъ и о склярахъ . . . . .	108
181. О звонникахъ, и о комысаряхъ . . . . .	109
182. О інтрольгаторахъ . . . . .	109
183. О друкаряхъ, що книги друкують . . . . .	110
184. О виноградѣ, и о виноградныхъ . . . . .	110
185. О винникахъ, їли о винокурахъ . . . . .	111
186. О сытникахъ, и о решетникахъ . . . . .	112
187. О муровщикахъ, що церкви мурують . . . . .	112
188. О копающихъ колодязѣ глубовіе . . . . .	113
189. О олѣйникахъ . . . . .	114
190. О воскобойникахъ . . . . .	115
191. О калачникахъ . . . . .	115
192. О перевозникахъ . . . . .	116
193. О свѣцаряхъ, и о слюсаряхъ . . . . .	116
194. О дударяхъ, що в дуды іграють . . . . .	117
195. О токаряхъ . . . . .	118
196. О пастухахъ, скоты и быдла [: и свинія :] пасущихъ: паче же о овчаряхъ . . . . .	119
197. О кравцахъ . . . . .	120
198. О кушнерахъ . . . . .	120
199. О коваляхъ . . . . .	121
200. О многоумѣющихъ ремеслѣ . . . . .	121
201. О розныхъ всякихъ ремесникахъ, и о честныхъ рукодѣ- лѣяхъ ихъ . . . . .	122
202. О гафаряхъ . . . . .	122
203. О шабелникахъ . . . . .	123
204. О стрѣльникахъ, що стрѣлы козацкіе роблять. и о коза- кахъ, похвалное . . . . .	123
205. О солѣтраникахъ . . . . .	124
206. О пороховникахъ . . . . .	124
207. О докторяхъ, и о цѣлурвкахъ . . . . .	125
208. О сѣдларахъ, або теж о кульбачникахъ . . . . .	125
209. О кухмистрахъ, або теж о кухаряхъ . . . . .	126
210. О гребенникахъ . . . . .	126
211. О солодовникахъ . . . . .	127

№	стор.
212. О пивоварахъ . . . . .	128
213. О соляникахъ, торяникахъ, бурлакахъ . . . . .	128
214. О сагайдачникахъ . . . . .	129
215. О лвахъ, и о медведяхъ . . . . .	130
216. О зайцахъ . . . . .	130
217. О злой статчвнѣ, або теж о товарнѣ . . . . .	132
218. О коняхъ злыхъ, и о добрыхъ и о женахъ злыхъ . . . . .	132
219. О козахъ . . . . .	133
220. О рыбахъ . . . . .	134
221. О скотѣ и о быдлу, и о бестіяхъ . . . . .	134
222. О свиніяхъ . . . . .	135
223. О котяхъ . . . . .	135
224. О псахъ, або теж о собакахъ . . . . .	135
225. Слово 2. О псахъ: и о людехъ нелюбящихъ псовъ . . . . .	136
226. О ключникахъ пановъ великихъ свѣцкихъ и духовныхъ властехъ . . . . .	137
227. О шафарахъ мирскихъ и о монастырскихъ . . . . .	137
228. О будникахъ, що поташъ робятъ . . . . .	138
229. О крылошанахъ, збытне трунокъ горѣлчаный заживающихъ . . . . .	138
230. О монастырскихъ трапезныхъ . . . . .	139
231. О канархистрахъ . . . . .	140
232. О утѣкающихъ . . . . .	140
233. О утѣкающихъ и се . . . . .	141
234. О промыслныхъ людехъ . . . . .	141
235. О скрывающихъ талантъ . . . . .	141
236. О неблагоприятныхъ людехъ . . . . .	142
237. О временахъ лѣтнихъ, и о зимныхъ . . . . .	142
238. О часахъ погодныхъ, и о непогодныхъ . . . . .	143
239. О нестатечныхъ зымахъ, або тежъ о нестановкихъ . . . . .	144
240. О лѣтехъ и о зымахъ . . . . .	145
241. О писаніи святомъ, и о учащихъ его . . . . .	145
242. О учащихъ малыхъ дѣтехъ писанийъ святыхъ . . . . .	146
243. О хотящихъ писма учитися, и не могущихъ . . . . .	147
244. О учащихъ в лѣтехъ чего доброго, кового художества сырѣчь рукодѣлїя, [: кромъ Божественнаго писанїя:] яко невестыдно естъ . . . . .	148
245. Вѣршъ причинный отъ кого до кого, за яковымъ преступльшымъ человѣкомъ . . . . .	148
246. О православныхъ людехъ воинскіе службы отправающихъ: іменно о козакахъ . . . . .	148

№.	стор.
247. О веселости дворекой, и о смущеніи . . . . .	149
248. О банях, то ест о лазняхъ . . . . .	149
249. О кровопущающихъ . . . . .	150
250. О людехъ з молодыхъ лѣтъ збытне працювавшихъ а на ста- ростъ ни мало сыли незаховавшихъ . . . . .	150
251. О снахъ, що спить человекъ . . . . .	150
252. О потребахъ конца неѣмущихъ . . . . .	151
253. О рабѣхъ, то ест о наемникахъ . . . . .	151
254. О начавшомъ кѣи строенія творити, а послѣ немогущемъ того докончити . . . . .	152
255. О купующихъ будинки готовые и одежды . . . . .	152
256. О нерадящихъ людехъ около себе и около своихъ имѣній . . . . .	153
257. О подывеняхъ и о задростехъ людскихъ . . . . .	153
258. [О старцахъ] . . . . .	154
259. О слѣпорожденныхъ . . . . .	154
260. О уломныхъ людехъ, або теж о калѣкахъ . . . . .	155
261. О створеняхъ Божіихъ и дѣволекихъ . . . . .	156
262. О брашнѣ духовномъ и о правилѣ церковномъ, и ке- лейномъ . . . . .	157
263. О даремной... (тільки початокъ заголовка) . . . . .	157
264 а. О недостаткахъ человекскихъ и скотскихъ . . . . .	157
264 б. О школярахъ, дрова крадущихъ; и о школь . . . . .	158
265. О соборномъ тружденіи . . . . .	159
266. О дню пятничномъ, в который то день Христосъ претер- пѣлъ страсти . . . . .	159
267. О лихваряхъ (тільки заголовокъ) . . . . .	159
268. Слово о сотвореніи Богомъ земли и райа земнаго . . . . .	160
269. О церкви и о людехъ молящихся в ней . . . . .	160
270. О дымѣ . . . . .	161
271. О корчемныхъ домахъ, то ест о корчмахъ . . . . .	161
272. О упадающихъ христіянехъ в неволь басурманскіе . . . . .	162
273. О оскудѣніяхъ в сие времена грошовыхъ . . . . .	163
274. О древахъ всякихъ, и о всякихъ зеліяхъ . . . . .	164
275. О громѣ . . . . .	164
276. О урядовыхъ людехъ . . . . .	165
277. О радостехъ праведныхъ, и о мукахъ грѣшныхъ . . . . .	165
278. Вѣршь особый для чего то в звонъ звонятъ, по крестіа- нахъ . . . . .	166
279. О кладущихся в поляхъ на могилахъ, на несвященныхъ мѣсахъ . . . . .	166

D 149.887  
10к.

B-2286  
1992

228

№	стр.
346. О писарахъ разныхъ	203
347. О казнодѣяхъ	203
348. О Богомыслности	204
349. О щиро труждающихся иноцехъ и свѣтскихъ	204
350. (О неоставленіи обители; без початку)	205
351. Слово особлившое, о мятежномъ житіи иноческомъ	205
352. О входящихъ Инокннхъ в олтар (тільки початок)	205
353. О неравностяхъ людскихъ	206
354. О постѣ и о постницѣхъ	206
355. О врагу душевномъ, яко нетаков онъ ест, яко іконописцы его изображаютъ: або теж малюють	207
356. О читаніи книжномъ	208
357. О помѣтѣ Божой, до злыхъ запамяталыхъ людей	208
358. О немощахъ трясовичныхъ	209
359. О болѣзняхъ зубныхъ	209
360. О хоруучихъ на болѣзнь головную	210
361. О немощахъ из чаду бываемыхъ	211
362. О перемерзающихъ людехъ	211
363. О хоруучихъ на болѣзни ножныя	211
364. О костыряхъ	212
365. О прошакахъ церковныхъ що на церкви пресят	212
366. О неумѣющихъ Богу молитися	213
367. О свѣчкаряхъ, що ловые свѣчки робят	213
368. О мнндзахъ, або тежъ о мнндзарняхъ, где гроши робят	214
369. О замкахъ, що замыкаютъ брамы дворовъ пановъ велиможныхъ	215

72  
1902

ф. В

D 149.887  
10к.

B-2286

1992 / 72  
1902

228

346.	О писарахъ разныхъ . . . . .	203
347.	О казнодѣяхъ . . . . .	203
348.	О Богомыслности . . . . .	204
349.	О щиро труждающихся иноцехъ и свѣтскихъ . . . . .	204
350.	(О неоставленіи обители; без початку) . . . . .	205
351.	Слово особлившое, о мятежномъ житіи иноческомъ . . . . .	205
352.	О входящихъ инокиняхъ в олтар (тільки початок) . . . . .	205
353.	О неравностяхъ людскихъ . . . . .	206
354.	О постѣ и о постницѣхъ . . . . .	206
355.	О врагу душевномъ, яко नेताков онъ бст, яко іконо- писцы его изображаютъ: або теж малюють . . . . .	207
356.	О читаніи книжномъ . . . . .	208
357.	О поместѣ Божой, до злыхъ запамяталыхъ людей . . . . .	208
358.	О немощахъ трясавичныхъ . . . . .	209
359.	О болѣзняхъ зубныхъ . . . . .	209
360.	О хорующихъ на болѣзнь головную . . . . .	210
361.	О немощахъ из чаду бываемыхъ . . . . .	211
362.	О перемерзающихъ людехъ . . . . .	211
363.	О хорующихъ на болѣзни ножныя . . . . .	211
364.	О костыряхъ . . . . .	212
365.	О прошакахъ церковныхъ що на церкви прсеят . . . . .	212
366.	О неумѣющихъ Богу молитися . . . . .	213
367.	О свѣчкаряхъ, що ловые свѣчки робят . . . . .	213
368.	О мнндзахъ, або тежъ о мнндзарняхъ, где гроши робят . . . . .	214
369.	О замкахъ, що замыкаютъ брамы дворовъ панов вел- можныхъ . . . . .	215

MONUMENTA LINGVAE NECNON LITTERARUM  
UKRAINO-RUSSICARUM (RUTHENICARUM)  
a collegio archaeographico Societatis Scientiarum Ševčenkianae edita.  
VOL. VII.

ПАМ'ЯТКИ  
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

ВИДАЄ  
АРХЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ  
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

ТОМ VII.

У ЛЬВОВІ, 1912.  
З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.